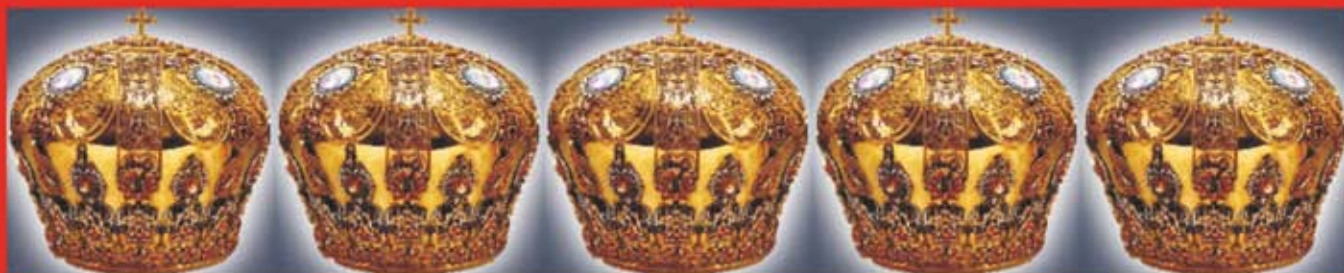

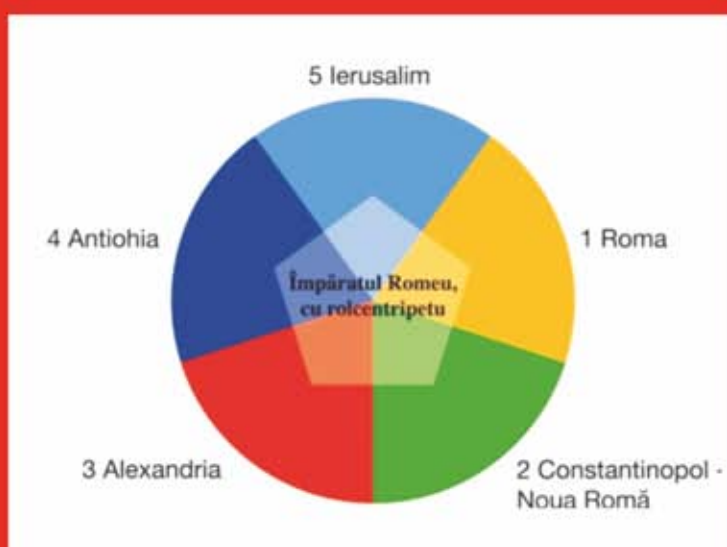
Ioan Marin MĂLINAȘ

PENTARHIA – ΠΕΝΤΑΡΧΙΑΣ, vol. II / 3

Privitor la instituția canonică
a pentarhieii patriarhilor

Περί των κανονικών θεσμών
της Πενταρχίας των Πατριαρχών,
[Πενταρχία, τόμος 2/3.]

Schema Pentarhiei 451 - 1054

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

IOAN MARIN MĂLINAȘ

PENTARHIA – ΠΕΝΤΑΡΧΙΑΣ, Vol. II/4

PENTARHIA – ΠΕΝΤΑΡΧΙΑΣ

de

Ioan Marin MĂLINAȘ

Volumele din colecție apărute:

1. Volumul I: Dipticon sau cronologie patriarhală și imperială [Pentarhia, vol. I – Πενταρχίας, τόμος I], Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2006, 398 p., incl. il. + trei referate von Prof. Dr Mircea Păcurariu, Prof. Dr. Constantin Voicu și Conf. Dr. Constantin Mălinaș.
2. Volumul II/1: PENTARHIA, vol. II/1 – ΠΕΝΤΑΡΧΙΑΣ, τόμος II/1. Biserica Catholică Ortodoxă și patriarhii acesteia până în secolul al VIII-lea. Între moștenirea Chalcedonului și încercarea de codificare a dreptului canonic prin Sinodul quinisexet 691-692 – Η Καθολική Ορθόδοξη Εκκλησία και οι Πατριάρχες αυτής μέχρι και τον 8ο αιώνα Μεταξύ της κληρονομίας της εν Χαλκηδόνι Οικουμενικής Συνόδου (451) και της προσπάθειας συντάξεως του Κανονικού Δικαίου από την Πενθέκτη Οικουμενική Σύνοδο 691-692, Presa Universitară Clujeană, 2009, 421 p., incl. il, pl. și hărți.
3. Volumul II/2: PENTARHIA, vol. II/2 – ΠΕΝΤΑΡΧΙΑΣ, τόμος II/2, Regeste imperiale și patriarhale privitoare la Sinoadele Ecumenice, 325-787, Presa Universitară Clujeană, 2009, 168 p., incl. il, pl. și hărți.
4. Volumul II/3: PENTARHIA, vol. II/3 – ΠΕΝΤΑΡΧΙΑΣ, τόμος II/3, Privitor la instituția canonică a pentarhieii patriarhilor, Presa Universitară Clujeană, 2010, 477 p., incl. il., pl., hărți. Περί των κανονικών θεσμών της Πενταρχίας των Πατριαρχών, Κλουζ-Ναπόκα, 2010, Πενταρχία, τόμος 2/3.
5. Volumul II/4: PENTARHIA, vol. II/4 – ΠΕΝΤΑΡΧΙΑΣ, τόμος II/4, Patriarhii latini de Roma Veche, Aquileia, Grado, Veneția și cei din Orient (Constantinopol, Alexandria, Antiohia și Ierusalim), Η Λατινική πατριάρχεις της Παλαιάς Ρώμης, Αγγειλληίας και Γραδο, Βενετία και την Ανατολή (Κωνσταντινουπόλεως, Αλεξανδρείας, Αντιοχείας και Ιεροσολύμων), Presa Universitară Clujeană, 2011, Πανεπιστήμιο Εκδοτική Τύπου Κλουζ-Ναπόκα, 2011.

1

2

3

1. Steagul geto-dac de pe Columna lui Traian: Dracones, Dragon;
2. Constanța, Glikon, Dragonul dacic;
3. Lup urlând a pustiu; Pe data de 19 octombrie 2011, pe starda principală din St. Egyden am Steinfeld (Austria) a fost accidentată mortal cățelușa mea Zara, de numai opt luni.

ΙΟΑΝ ΜΑΡΙΝ ΜĂΛΙΝΑȘ

PENTARHIA – ΠΕΝΤΑΡΧΙΑΣ, vol. II/4

**Patriarhii latini de Roma Veche, Aquileia, Grado, Venetia și cei din Orient
(Constantinopol, Alexandria, Antiohia și Ierusalim)**

**Η Λατινική πατριάρχες της Παλαιάς Ρώμης, Αγγειλλίας
και Γραδο, Βενετία και την Ανατολή
(Κωνσταντινουπόλεως, Αλεξανδρείας, Αντιοχείας και Ιεροσολύμων)**

**(Mitrele patriarhilor latini ai Pentarhiei papale, dominate de Tiara patriarhală romană:
camelaucum, triregnum, phrygium)**

Ilustrații:

Coperta I:

1. Mitre patriarhale latine [Papa Leo X (1513–1521) donează această mitră prețioasă bisericii San Lorenzo, din Florența], dominate de Tiara patriarhală romană: *camelaucum, tiregnum, phrygium*.
2. Stema unui preot de rit latin sau romano-catolic, cu un „galero” și pălărie (fes) neagră.

Coperta IV:

a.

1. Ravenna, *Baptisteriul paleocreștin arian*, exterior, construit la începutul sec. VI, de regele Teodoric cel Mare (474-526).
2. Ravenna, *Baptisteriul arian*, interior, cupola, mozaic cu motivul trinitar și Botezul Domnului în Iordan și cei 12 Apostoli, sec. VI.
3. Ravenna, *San Vitale*, latura de nord. Biserica, în formă octogonală, a fost târnosită în anul 547.

b.

1. Ravenna, San Vitale, *Tronul arhieresc din marmură sau Scaunul de sus, cu Sintronul* (Prezbiteriul) din absida altarului Basilicii, c. 537-548.
2. Ravenna, San Vitale: *La cattedra vescovile di Massimiano*, Tronul „Patriarhal” al lui Maximian al Ravenei (546-556), primul Arhiepiscop local, tron realizat din lemn, placat cu plăci de ivoriu (fildes), în stil constantinopolitan, dăruit de împăratul Justinian I cel Mare, ca semn de prețuire față de ierarhul din capitala Exarhatului Romeu de Ravenna.

Stema unui patriarh de rit latin, cu 30 de galero, de culoare verde, iar din purpură, numai dacă este și cardinal, având în mijloc stema ultimului Patriarh al Occidentului, Benedict XVI (2005-2006)

IOAN MARIN MĂLINAȘ

PENTARHIA – ΠΕΝΤΑΡΧΙΑΣ, vol. II/4

**Patriarhii latini de Roma Veche, Aquileia, Grado,
Veneția și cei din Orient
(Constantinopol, Alexandria, Antiohia și Ierusalim)**

**Η Λατινική πατριάρχες της Παλαιάς Ρώμης, Αγγειλλήας
και Γραδο, Βενετία και την Ανατολή
(Κωνσταντινουπόλεως, Αλεξανδρείας, Αντιοχείας και Ιεροσολύμων)**

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2014

Referenți științifici:

Prof. asoc. † Dr. Virgil Bercea, Episcop Greco-Catolic de Oradea
Conf. univ. dr. Paul Brusanowski

ISBN general 978-973-595-701-8

ISBN 978-973-595-700-1

© 2014 Autorul volumului. Toate drepturile rezervate.
Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice
mijloace, fără acordul autorului, este interzisă și se pedep-
sește conform legii.

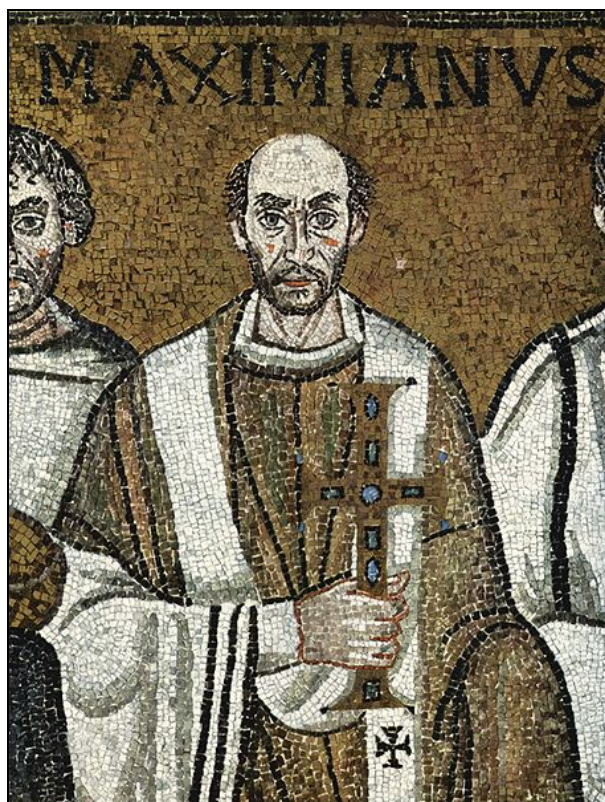
Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr.51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@editura.ubbcluj.ro
<http://www.editura.ubbcluj.ro/>

Basilica San Vitale, din Ravenna: Filoxenia sau Preasfânta Treime și Jertfa lui Abraham, mozaic, sec. VI. Basilica (525-547) a fost târnosită de Arhiepiscopul Maximian al Ravennei (546-556), în data de 19 aprilie 548

1

2

1. Roma Veche, Maica Domnului – Salus Populi Romani (Salvarea, Mântuirea sau Protectoarea poporului Roman) –, probabil cea mai veche icoană mariană din Roma păgână, Hodighitria Οδηγήτρια (1,18 m lungime și 79 cm lățime), din *Cappella Paolina* sau Cappella Borghese, în Basilica Patriarhală Santa Maria Maggiore. Icoana face parte din tipul de icoane bizantine, atribuite „stilului Lucanic”, de Hodighitria – Οδηγήτρια – Călăuzitoarea, în contrast cu tipul de icoană sau motivul Eleusia – Ἐλεούσα – sau „Milostiva”
2. Sf. Arhiepiscop Maximianus de Ravenna, sec. VI, mozaic în absida Basilicii St. Vitale.

Cuvânt înainte

Prin lucrarea de față, Părintele Dr. Ioan Marin Mălinaș ne propune noi aprofundări istorico-canonice pe tema „Pentarhiei”, adică a sistemului instituțional canonic specific Bisericii Una, Sfântă, Catolică și Apostolică din primul Mileniu creștin. Chiar dacă este o realitate divină, Trupul mistic al lui Isus Hristos, Biserica, are o existență istorică reunind totalitatea oamenilor aflați în comuniunea de sfințenie, nevăzută însă manifestă în lumea istorică, de aceea se materializează în istoria omenirii prin aspectul său social. Primele structuri organizatorice sunt rezultatul misiunii Apostolilor, aceștia hirotonind Episcopi (cf. grec. *ἐπίσκοπος* – păstor), cei care au păstorit credincioșii dintr-un anumit teritoriu, ajutați fiind de preoți (cf. grec. *Πρεσβύτερος*) și diaconi (cf. grec. *διάκονος*). De-a lungul timpului creștinismul s-a extins din aproape în aproape, dincolo de primele centre apostolice, fiind hirotoniți episcopi pentru toate comunitățile *oikoumenei* creștine, aflată într-un proces de dezvoltare până la marginile lumii, conform poruncii misionare a Mântuitorului (cf. Mt. 28, 19).

Din momentul în care creștinismul a fost recunoscut ca religie oficială în interiorul Imperiului Roman, structurile eclesiale aveau nevoie de o reprezentare la nivel social, începând astfel un proces de instituționalizare a Bisericii. Astfel, structurile izvorâte din organizarea apostolică se organizau de așa manieră încât să poată avea reprezentare în fața autorităților civile ca parte integrantă a instituțiilor care reprezintă interesele cetățenilor săi, creștinii fiind chemați să „*dea Cezarului ce este al Cezarului, ca orice cetățean al Imperiului, și lui Dumnezeu ceea ce este al lui Dumnezeu*” (cf. Mt. 22, 17-22). A urmat și reglementarea relațiilor dintre principalele focare de difuziune a creștinismului, devenite puternice centre Patriarhale care reprezintă credincioșii unui anumit spațiu geo-cultural reuniți prin apartenența la un rit liturgic propriu, celebrările liturgice fiind modul concret, și cel mai vizibil, prin care orice om își manifestă credința în Dumnezeu conform sensibilităților și spiritualității locului. Astfel avem primele cinci Patriarhii tradiționale care definesc Pentarhia: Roma, Constantinopolul, Alexandria, Antiohia și Ierusalimul. De-a lungul Conciliilor Ecumenice (mai ales Constantinopol II – 381, Calcedon – 451 și Constantinopol – 680) Biserica a promulgat dreptul canonic prin care a stabilit ordinea precedenței între Patriarhi, fiecare fiind răspunzător de turma păstorită conform ritului propriu (astăzi definim termenul de *sui iuris*), recunoscând demnitatea urmașului Sfântului Petru, Papa de la Roma, de a fi „primul dintre egali” (lat. *primus inter pares*). De altfel, în acest spirit Episcopii Romei au intervenit împăciuitoare în timpul Conciliilor Ecumenice și în aplanarea tensiunilor născute din polemici doctrinare, savantul român de talie mondială, Mircea Eliade, afirmând că Roma a fost în primul Mileniu creștin garantul ortodoxiei doctrinare, la care putem adăuga astăzi, și semnul văzut al Unității Bisericii lui Hristos.

În siajul schismei eclesiale din anul 1054 legislația canonică din Răsărit a avut o evoluție diferită de Biserica Romană, adaptându-se fiecare condițiilor timpului și mai ales specificului geo-cultural care pune în fața creștinilor răsăriteni expansiunea islamului prin cuceririle otomane și pericolul permanent al invaziei tătarilor și arabilor, iar în fața creștinilor apuseni o Europă a marilor puteri medievale Occidentale, uniți prin intermediul unei spiritualități comune, exprimată prin creștinismul de factură latină a Ritului Roman. Secolul Reformei avea să aducă cu sine încă o dureroasă scindare a unității Trupului mistic al lui Hristos, fărâmițând de acum înainte mozaicul confesional al creștinismului dincolo de diversitatea legitimă a riturilor ieșite din principalele centre patriarhale: ritul roman, ritul greco-bizantin, ritul alexandrin (copt și etiopian), antiohian (sirian, armean, georgian) și toate tradițiile legitime care s-au cristalizat în continuitatea apostolică a mărturisirii credinței.

Cunoașterea evoluției organizației din interiorul Bisericii Catolice – Universale este un prim pas în înțelegerea unității în diversitate, așa cum aceasta este prezentă și a fost trăită de Biserică, deschizând calea spre înțelegerea reciprocă, spre dialog și spre refacerea unității. Chiar dacă la ora actuală avem poziții canonice partizane unei interpretări specifice Răsăritului sau Apusului, numai prin ieșirea din ramele înguste ale confesionalismului și privirea de ansamblu, dinspre planul

universal de mântuire făcut de Dumnezeu din veșnicie și realizat prin Biserică, ne va aduce pe toți în unitate: în Hristos, cu Hristos și prin Hristos, totul în toate. Această unitate este în mâinile Providenței divine și va ajunge la desăvârșire, însă modul concret și imaginea Împărăției lui Dumnezeu care va desăvârși istoria neamului omenesc, rămâne un mister al credinței care poate fi numai întrezărit prin revelația despre soteriologia și eshatologia creștină. Biserica Catolică este instrumentul prin care Dumnezeu cheamă în mod eficient toate neamurile pământului la mântuire, așa cum avem și reprezentările simbolice ale Bisericii din primele secole, ca o corabie care îi duce pe toți spre limanul mântuirii.

Studiul Părintelui Dr. Ioan Marin Mălinaș începe cu prezentarea „Patriarhilor Romei Vechi”, conducându-ne conform sistematizării proprii prin problematica referitoare la specificul organizării canonice a Cartaginei, ne prezintă centrele eclesiale ale Aquileei, Veneției, Ravenei, ajunge la Patriarhatul Constantinopolului, dar și la structurile eclesiale latine alexandrine, antiocheene și ale Ierusalimului, propunându-ne la final o serie de ilustrări reunite printr-o secțiune *varia*.

Suntem conștienți că în planul existenței noastre pământești adevărul este rezultatul studiului și cercetării neîntrerupte, cunoașterea fiind un proces prin care omul caută să se apropie de Adevărul atotcuprinzător pe care îl deține în mod absolut numai Dumnezeu. De aceea căutările rațiunii trebuie însoțite de „*aripile Spiritului*” care să ne înalțe spre Adevăr: „Odată împlinită lucrarea pe care Tatăl a încredințat-o Fiului pe pământ (cf. In 17,4), în ziua Rusalilor a fost trimis Spiritul Sfânt pentru a sfinți necontenit Biserica și astfel cei care cred să poată ajunge la Tatăl, prin Hristos, într-un singur Spirit/Duh (cf. Ef 2,18). El este Spiritul vieții, izvorul apei sălătătoare în viața veșnică (cf. In 4,14; 7,38-39), prin care Tatăl dă viață oamenilor morți prin păcat, până când va învia în Hristos trupurile lor muritoare (cf. Rom 8,10-11). Spiritul locuiește în Biserică și în inimile credincioșilor ca într-un templu (1Cor 3,16; 6,19) și în ei se roagă și dă mărturie despre înfiere (Gal 4,6; Rom 8,15-16.26). El călăuzește Biserica spre tot adevărul (In 16,13), o unește în comuniune și slujire, o înzestrează și o conduce cu diferite daruri ierarhice și carismatice și o împodobește cu roadele sale (cf. Ef 4,11-12; 1Cor 12,4; Gal 5,22). Prin puterea Evangheliei, el întinerește Biserica, o reînnoiește fără încetare și o duce la unirea desăvârșită cu Mirele ei. Căci Spiritul și Mireasa spun Domnului Isus: „Vino!” (cf. Ap 22, 17). Astfel, Biserica universală se înfățișează ca „popor adunat în comuniunea Tatălui, a Fiului și a Spiritului Sfânt”. (Constituția dogmatică despre Biserică *Lumen Gentium* nr. 4).

La ora actuală, pornind de la cunoașterea reciprocă, suntem chemați să redescoperim unitatea care se trăiește în iubire frățească după pilda dată nouă de către Apostoli, regăsind valorile evanghelice care au stat la baza Pentarhiei tradiționale și care au ajuns astăzi la plinătate în conducerea colegială a Bisericii: „Precum, prin hotărârea Domnului, sfântul Petru și ceilalți apostoli au format un singur colegiu apostolic, în același fel sunt uniți între ei pontiful roman, urmașul lui Petru, și episcopii, urmașii Apostolilor. Încă din cele mai vechi timpuri, disciplina după care episcopii din lumea întreagă comunicau între ei și cu episcopul Romei prin legătura unității, a dragostei și a păcii arată caracterul și natura colegială a ordinului episcopal, exprimată și prin reunirea de concilii pentru a hotărî în comun, după cântărirea și discutarea părerii multora, asupra unor probleme de mare importanță, iar conciliile ecumenice care au avut loc în decursul veacurilor confirmă în mod vădit această colegialitate. Același lucru reiese și din obiceiul stabilit încă din antichitate de a chema mai mulți episcopi să participe la ridicarea unui nou ales în slujba preoției supreme. Membru al colegiului episcopal se devine prin puterea consacrării sacramentale și prin comuniunea ierarhică cu capul colegiului și cu membrii lui” (*Lumen Gentium* nr. 22).

Fie ca aprofundarea acestor rânduri dedicate studiului istorico-teologic asupra Pentarhiei să contribuie ca un ferment la aprofundarea problematicii teologico-canonice și la mai buna cunoaștere a realităților lumii istorice, cerând întotdeauna lumina călăuzitoare, „că toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de sus este, coborând de la Tine, Părintele luminilor, și Ție mărire, mulțumire și închinăciune înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Spirit, acum și pururea și în vecii vecilor” (*Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur*).

Interesantă, incitantă și utilă în același timp cartea se propune singură studiului și criticii de specialitate.

† Dr. Virgil Bercea

Decanul Facultății de Teologie Greco-Catolică
Universitatea Babeș-Bolyai – Cluj Napoca

Prefața autorului

Pe lângă mesajul istoric și importanța științifică a acestui volum, din seria „Pentariah”, în calitate de preot unit, doresc să-mi exprim prin el, și fidelitatea, precum și respectul meu față de Tronul Romei, față de Sfântul Părinte, și nu în mai mică măsură față de Biserica Constantinopolului, de a Alexandriei, de a Antiohiei și de a Ierusalimului, adică față de cele *cinci coloane de susținere a „cupolei”* Bisericii Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, fondată pe Cruce în Vinerea Mare, ca Instituție Divină și la Rusalii, ca și comunitate de oameni sau ca și Instituție văzută.

Pentru literatura istorică de limbă română, un volum cu o astfel de temă, legată de patriarhii latini de Aquileia, Grado, Veneția și de cei din Orient etc., este o noutate absolută. Nici chiar literatura istorică universală nu cunoaște încă o antologie, cu o astfel de temă. În consecință, prin acest volum, vor putea fi corectate și completate și o serie de date din manualul de Istoria Bisericească Universală, precum și din cel al Istoriei Bisericii Românești. De o deosebită utilitate s-au dovedit datele și mai ales statisticile privitoare la patriarhii latini, preluate din internet, după cum au fost și citate aceste surse, în cuprinsul lucrării.

Patriarhia de Aquileia, în ciuda raporturilor de concurență cu Patriarhia de Grado, a jucat un rol important între Rasăritul creștin și Roma Veche, pe deoparte și a constituit un „tampon” de izolare a acesteia din urmă, cu Sirmium și cu estul Europei, cu Biserica din România și cu aceea din Balcani, pe de altă parte. Abia după trecerea la catolicism a ungarilor (care în prima fază au adoptat încreștinarea în formă ortodoxă, prin misionari de la Constantinopol), adică de pe la începutul mileniului al doilea creștin, regii unguri, în contextul statutului lor de *regi apostolici* au fost obligați de Papa să declanșeze acțiuni prozelitiste în cuprinsul Regatului Ungariei, silindu-i pe credincioșii ortodocși de acolo să treacă la ritul latin sau să încheie „uniri cu Roma”.

Patriarhiile Latine din Orient și de la Constantinopol au fost niște creații artificiale, pe vechile structuri ierarhice al Bisericii Ortodoxe și în concurență cu acestea din urmă. Ele au fost însă de scurtă durată, pentru că au rezistat numai atâta timp cât au putut fi susținute de puterea militară a cruciaților, care le-au și inventat.

Un loc deosebit am acordat în acest volum și *Bisericii din Ravenna*, atât din punct de vedere canonic, cât și al artei bisericești. Biserica din Ravenna a conservat unele elemente de artă, pe care nu le mai găsim în Biserica Constantinopolului, confruntată cu distrugerile din timpul luptelor duse de aceasta din urmă, împotriva iconoclasmului (726 - 843, martie 11, la Duminica Ortodoxiei).

Amintim doar un exemplu din absida altarului Basilicii di San Vitale, Ravenna:

1. Împăratul Justinian I cel Mare (*c. 482, 527-565 nov. 11 †) și Arhiepiscopul (= Patriarhul) Maximian al Ravennei (*c. 498, 546-556 febr. 21/22 †), înconjurat de curteni, mozaic posterior anului 547;

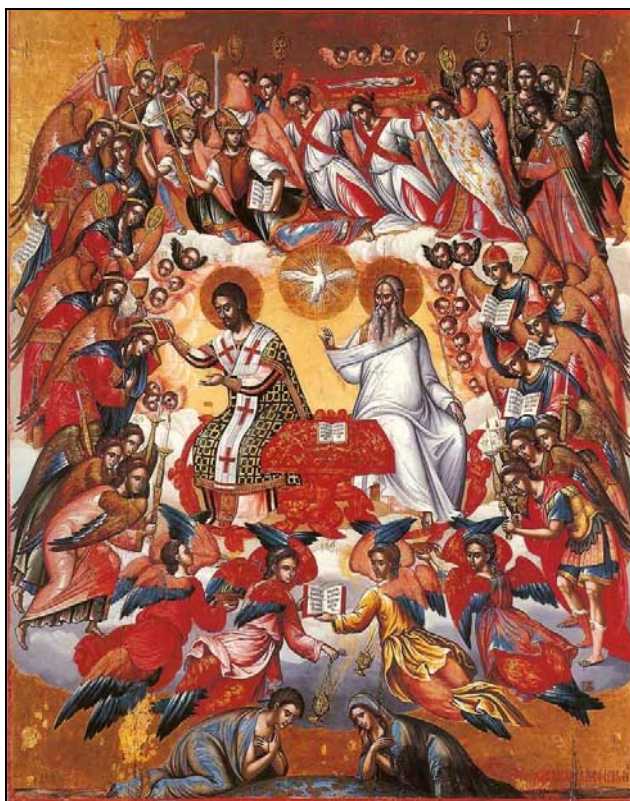
2. Împărăteasa Teodora (*c. 500, 527-548 iunie 28 †) și suita acesteia, mozaic posterior anului 547.

Grație acestor opere avem și posibilitatea reconstituirii portretistice a perechii imperiale *Justinian* și *Teodora*, împreună cu curtenii și doamnele de onoare, precum și cu Arhiepiscopul Maximian de Ravenna. Scenele din absida Basilicii San Vitale sunt realizate în mozaic, după modelele pictate deja pe pânză, la Constantinopol, de unde au fost aduse apoi la Ravenna, pentru a

fi puse la dispoziția meșterilor. În acest fel, se poate spune că avem de-a face cu elemente originale de portretistică a familiei imperiale și a curtenilor acesteia.

Dr. Ioan Marin MĂLIŢĂ
Arhimandrit

St. Egyden am Steinfeld,
la împlinirea vârstei de 60 de ani, 30 iulie 2011,
pomenirea Sf. *Petrus Chrysologus*, Mitropolit de Ravenna (424-431) ¹

1

1. Liturghia cerească – a doua jumătate a sec. XVI – de Mihail Damaskinos Μιχαήλ Δαμασκηνός (1530/35-1592/3), reprezentant al școlii de iconografie din Creta.

2. Proskomidia după rânduiala ortodoxă română: Sf. Disc cu Sf. Agneț (Is-Hs-Ni-Ka) în mijloc, mirida Maicii Domnului în stânga, miridele celor nouă cete îngerești (și ale Sfinților) în dreapta, cele trei miride în față (pentru arhiereu, împărat și ctitori), cu miridele mici pentru vii și morți [de la pomelnice și (sau) diptice]. Pentarhia simbolizează cele cinci simțuri ale corpului omenesc, care funcționează în armonie și independente conduc Biserica luptătoare, spre Biserica triumfătoare, în ceruri. Pe discul proskomidiei avem această comuniune dintre cele două biserici, în pelerinajul nostru spre Ierusalimul ceresc, reprezentat în icoana „Liturghia cerească”. Liturghia cerească și proskomidia constituie motivele de inspirație, pentru modelul teoriei Pentarhiei adevărate, nu a celei inventate de Inocențiu III, în anul 1215.

2

¹ Petrus Chrysologus (Forii Cornelii natus anno 406 - obiit die 2 Decembris 450) fuit episcopus Ravennae et Ecclesia Catholica veneratur eum ut sanctum et diem festam eius die 30 Iulii celebrat. Anno 1729 Petrus a papa Benedicto XIII Doctor Ecclesiae factus est.

Bibliografie selectivă

- Annuario Pontificio per l'anno 1992*, Città del Vaticano, Libreria Editrice Vaticana, 1992, pp. 7*-23* (2328 p.). Mai vezi același *Annuario Pontificio, per l'anno 2003*, Città del Vaticano, Libreria Editrice Vaticana, 2003.
- Arabes et bédouins*, par A. F., în *Échos d'Orient*, Paris, I, (1897-1898), pp. 173-179.
- Athanasius ANTIOCHENUS, *Historiae Patriarchatus Antiocheni graece versae fragmentum, praevia dedicatione graeca ad Constantinum Basarabam Vrancovanum a. 1702*, s.a., s.l., Cotă [=Signatur] nr. 9746 în Bibl. Naț. Viena [Ö.N.B., Wien].
- Augustino THEINER et Francisco MIKLOSICH, *Monumenta spectantia ad unionem Ecclesiarum Graecae et Romanae maiorem partem e sanctioribus Vaticani Tabulariis edita ab...*, cum tabula, Vindobonae, Guilelmus Braumueller, 1872, 64 p. + 1 pl.
- Gerhard BAAKEN, *Imperium und Papstum*, zur Geschichte des 12. und 13. Jahrhunderts, Festschrift zum 70. Geburtstag, Hgg. von Karl Augustin FRECH und Ulrich SCHIMDT, 1997, Böhlau Verlag Köln, Weimar, Wien, 357 p.
- BASSAM Tibi, *Kreuzzug und Dihad*. Der Islam und die christliche Welt, W. Goldmann Verlag, München, 2001, 319 p.
- Wilhelm BAUM, *Die Verwandlungen des Mythos vom Reich des Priesterkönigs Johannes*, Rom, Byzanz und die Christen des Orients im Mittelalter, Verlag Kitab, Klagenfurt, 1999, 438 p.
- Rupert BERGER, *Kleines liturgisches Wörterbuch*, Herder Bücherei, Freiburg/Br., Basel, Wien, 1969.
- Ion BRIA, *Dicționar de Teologie Ortodoxă A-Z*, Edit. Inst. Biblic al BOR., București, 1981, 398 p.
- Cârma Bisericii Ortodoxe, vezi Pidalionul.
- COD = CONCILIORUM OECUMENICORUM DECRETA, vol. I - III, 3., durchgesehene Auflage, Hrsg. von Giuseppe ALBERIGO și colab. [Dekrete der Ökumenischen Konzilien, Hrsg. von Josef WOHLMUTH și colab.], Ferdinand Schöningh, Paderborn, München, Wien, Zürich, 2000-2002:
- Band 1 Konzilien des ersten Jahrtausends, vom Konzil von Nizäa (325) bis zum vierten Konzil von Konstantinopel (869/70), 2002, 186 p.
 - Band 2 Konzilien des Mittelalters, vom ersten Laterankonzil (1123) bis zum fünften Laterankonzil (1512-1517), 2000, 655 p.
 - Band 3 Konzilien der Neuzeit, Konzil von Trient (1545-1563), erstes Vatikanisches Konzil (1869-1870), zweites Vatikanisches Konzil (1962-1965), Indices, 2002, 1135 + 170* p.
- CONSTANTINOPOLE 1054-1261, Tête de la chrétienté, proie des Latins, capitale grecque, Dirigé par Alain DUCELLIER et Michel BALARD, Édition Autrement – Collection Memoires nr. 40, Paris, 1996, 263 p.
- Constantinople, par J. BOIS, M. JUGIE, în Dictionnaire de Théologie Catholique, tome 3, première partie [Clarke-Constantinople], Paris, 1923, coloana nr.1227-1274 și tome 3, deuxième partie [Constantinople-Czepanski], Paris, 1923, coloana nr. 1273-1530.
- Jean DARROUZÈS A.A., *Épistoliers Byzantins du X-e siècle*, édités par..., Inst. Franc., d'Étud., Byz., Paris, 1960, 430. [A. O. Chr., 6].¹
- Jean DARROUZÈS, *Documents inédits d'Ecclesiologie byzantine*, Textes édités, traduits et annotés par..., Inst. Franc. d'Étud. Byz., Paris, 1966, 442 p.
- Jean DARROUZÈS, *Recherches sur les ΟΦΦΙΚΙΑ de l' Église Byzantine*, par..., Institut Français d'Études Byzantines, Paris, 1970, 618 p. [Archives de l'Orient Chrétien, 11].
- Jean DARROUZÈS, *Le registre Synodal du Patriarcat Byzantin au XIV-e siècle. Étude paleographique et diplomatique*, par..., Inst. Franc. d'Étud. Byz., Paris, 1971 [A.O.Chr., 12].
- Jean DARROUZÈS A.A., *Notitiae Episcopatum Ecclesiae Constantinopolitanae*. Texte critique, introduction et notes, par..., Inst. Franc. d'Études Byz., Paris, 1981, 521 p.[Géographie Ecclésiastique de l'Empire Byzantin, Tome I].
- Jean DARROUZÈS et Albert FAILLER, *Tables générales des Échos d'Orient (1887-1942)*, Inst. Franc. d'Étud. Byz., Paris, 1986, 392 p.
- S. B. DAŠKOV, *Dicționar de împărați bizantini*, traducere de Viorica și Dorin ONOFREI, Editura Enciclopedică, București, 1999, 508 p.
- DICTIONNAIRE d'Histoire et de Géographie Ecclésiastiques, sous la direction de R. AUBERT, Letouzey et ané, 87, Boulevard Raspail, Paris, VI, 1912 – 2003, colectia apare încă.
- DICTIONNAIRE de Théologie Catholique, contenant l'expose des doctrines de la théologie catholique leurs preuves et leur histoire..., Paris, Librairie Letouzey et ané, 87, Boulevard Raspail, 87, 1923-1972.

¹ Publicațiile « Institutului Francez de Studii Bizantine » : 1. « Echos d' Orient », din 1897 ; 2. « Revue des Études Byzantines », din 1943 ; 3. « Le Patriarcat Byzantin », din 1932 ; 4. « Archives de l'Orient Chrétien », din 1948 ; 5. « Les Regestes des actes du Patriarcat de Constantinople », din 1932 ; 6. « La géographie ecclésiastique de l'Empire Byzantin », din 1969. În afara acestor serii de publicații au apărut **Operele complete** ale Patriarhului Ecumenic **Ghenadie II Scholarios**, Paris, 1928-1936.

- DIE GESCHICHTE DES CHRISTENTUMS, Religion, Politik, Kultur, Ungekürzte Sonderausgabe, Herder, Freiburg, Basel, Wien, 1-3, 2003-2005.
- vol. I., Altertum, Die Zeit des Anfangs (bis 250), Hrg. von Luciano PIETRI, 972 p.
- vol. II., Altertum, Das Entstehen der einen Christenheit (250-430), Hrg. von Jean-Marie CHARLES(+) și Luce PIÉTRI, 1996/2005, 1108 p. 2005.
- vol. III., Altertum, Der lateinische Westen und der byzantinische Osten (431-642), Hrg. von Luce PIÉTRI, 2001-2005, 1334 p.
- L. DUCHESNE, *Le Liber Pontificalis*, I, Paris, 1886; II, Paris, 1892; până la Papa Constantin (†715)
- Istoria României în date*, mai mulți colab., sub cond. Constantin GIURESCU, Edit. Encicl. Rom., București, 1971, 523 p.
- ENCHIRIDION *Fontium Historiae Ecclesiasticae Antiquae*, quod in usum scholarum collegit Conradus KIRCH S.J., Editio sexta, aucta et emendata, quam curavit Leo UEDING S.J., 1947, Editorial Herder Barcelona.
- ENCHIRIDION *Juris Ecclesiae Orientalis Catholicae*, pro usu auditorum Theologiae, et eruditione cleri graeco-catholici, e propriis fontibus constructum, auctore Josepho PAPP-SZILÁGYI de Illyésfalva, S.S. Theologiae Doctore, Canonico graeci ritus Magno-Varadinensi, Abate tituli S. Pantelemonis de Rác-Keve, Consiliario Regio, et insignis Ordinis Francisci Josephi I. Equite, M[agno]-Varadini [Oradea], Typis Aloysii Tichy, 1862, 633 p.
- ENCHIRIDION *Symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum* quod primum edidit Henricus Denzinger et quod funditus retractavit auxit notulis ornavit Adolfus Schönmetzer S.I., Editio XXXVI emendata, Herder Barcinone [Barcelona], Friburgi Brisgoviae [Freiburg/Br.], Romae, MCMLXXVI [1976], {Dep. legal Barcelona, 1976}, 954 p.
- Pavel FLORENSKI, *ICONOSTASUL*, Traducere și cronologie de Boris BUZILĂ, Fundația Anastasia, 1994, București, 253 p.
- GESCHICHTE der Konzilien*. Vom Nicaeum bis zum Vaticanum II, Herausgegeben von Giuseppe Alberigo, mit Beiträgen von..., Fourier Verlag Wiesbaden, 1993, 482 p.
- Hierarchia Catholica medii aevi sive summorum pontificum, S.R.E. Cardinalium, Ecclesiarum antistitum series ab anno 1198 usque ad annum 1431 perducta (pentru vol. I), e documentis tabularii praesertim Vaticanis collecta*, digesta edita per Conradum EUBEL, S. Theol. Doct. Ord. Min. Conv. definitorem Generalem olim Apostolicum apud S. Petrum de Urbe poenitentiarium, Editio altera, Monasterii MDCCCXIII, sumptibus et typis Librariae Regensbergianae [vol. I, 1913, în total nouă volume]. Următoarele opt volume au apărut după cum urmează: vol. II, 1914; III, 1923; IV, 1935; V, 1952; IV, 1958; VII, 1968; VIII, 1978; IX, 2002.
- Ludwig HERTLING SJ, *Geschichte der Katholischen Kirche*, Gekürzte Ausgabe: Von der Gründung der Kirche bis zu Clemens XII (†1740), St. Benno-Verlag GMBH Leipzig, 1983, p. 148.
- Istoria Bisericească Universală* (redactată de Ioan Rămureanu, Milan Șesan și Teodor Bodogae), vol. I (1-1054), ediția II, București, 1975, și vol. II (1054-1982), București, 1993. Cele două volume includ la sfîrșitul lor și câte o listă sumară a papilor și a patriarhilor Pentarhieii, din perioada de care se ocupă. În realitate, această lucrare este un rezumat actualizat al operei lui Evsevie POPOVICIŢU, *Istoria Bisericească*, Traducere de Athanasie Episcopul Râmnicului Noului Severin și Gherasim Episcopul Argeșului, vol. I-II, București, Tipografia Cărilor bisericești, vol. I, 1-1054, 1900, 730 p., vol. II, 1054-1900, 1901, 559 p.
- Hubert JEDIN, *Handbuch der Kirchengeschichte*, 11 vol. (I, II/1+2+3, III/1+2, IV, V, VI/1+2, VII), Sonderausgabe, 30-sec. XX, Unveränderter Nachdruck der Sonderausgabe von 1985, Herder Freiburg, Basel, Wien, 1999⁴, [1962¹, 1965², 1985³]
- KIRCHENGESCHICHTE*, von D. Dr. Karl BIHLMAYER, neubesorgt von Dr. Hermann TÜCHLE, [18] Achtzehnte Auflage, vol. I-III, Verlag Ferdinand Schöningh, Paderborn, I, 1966 [Das christliche Altertum], II, 1968 [Das Mittelalter], III, 1969 [Die Neuzeit und die neueste Zeit].
- Lexikon des Mittelalters*, VI, Artemis und Winkler Verlag, 1993, München und Zürich.
- Lexikon für Theologie und Kirche*, zweite neubearbeitete Auflage des kirchlichen Handlexikons..., Hgg. Von Dr. Michael BUCHBERGER; achter (8) Band, *Patron bis Rudolf*, Freiburg i. Br., 1936
- Ralph-Johannes LILIE, *Byzanz*. Kaiser und Reich, 1994, Böhlau Verlag Köln, Weimar Wien, 277 p. [Böhlau Studienbücher].
- J. D. MANSI, *Sacrorum Conciliarum nova, et amplissima collectio*, (Reprint, ediția 1903, Paris, vol. 22), Graz, 1961, vol. 22, Akademische Druck – U. Verlagsanstalt Graz.
- Ioan Marin MĂLINAȘ, *De te voi uita Constantinopol!* sau privitor la evenimentele de la 10 august 626, 13 aprilie 1204 și 29 mai 1453, Editura Sedan, Cluj-Napoca, 2004, 196 p. / *If I forget you, Constantinople!*, or about the events of August 10, 626, April 13, 1204 and May 29, 1453, Sedan Publishing House, Cluj-Napoca, 2004, 196 p.
- Le Métropolitaine MAXIME de Sardes, *Le Patriarcat Oecumenique dans l'Église Orthodoxe*, Étude historique et canonique par..., Traduit du grec par Jacques TOURAILLE, Édition Beauchesne, Paris, 1975, 422 p.
- Augustino THEINER et Francisco MIKLOSICH, *Monumenta spectantia ad unionem Ecclesiarum Graecae et Romanae maiorem partem e sanctoribus Vaticanis Tabulariis* edita ab..., cum tabula, Vindobonae, Guilelmus Braumueller, 1872, 64 p. + 1 pl.
- T. MOMMSEN, *Gestorum Romanorum Pontificum*, vol. I, Berolini, 1898.
- Andrei OȚETEĂ, *Istoria lumii în date*, mai mulți colab., sub cond. ..., Editura Enciclopedică Română, București, 1972, 616 p.
- I *Patriarcati orientali nel primo millennio*, Relazioni del Congresso tenutosi al Pontificio Istituto Orientale nei giorni 27-30 Dicembre 1967, [I. Žužek, W. De Vries, V. T. Istavridis, I. Anastasiou, Ortiz de Urbina, J. Masson, Loutfi Laham, +G. Amadouni, W. Macomber, I. Dujčev], Pont. Inst. Stud. Orientalium, Roma, 1968, 221 p. [=Orientalia Christiana Analecta, nr. 181].

PIDALION (Cârma Bisericii Ortodoxe):

NEOFIT Patriarh al Constantinopolului, PIDALION (Cârma Bisericii Ortodoxe), tipărit cu binecuvântarea Preasfințitului Calinic Episcopul Argeșului, © Copyright: Fratele Cornel și Editura „Credința strămoșească”, Iași, 2004, 778 p.

[titlul ediției din 1844, al cărții lui Neofit VII (1789-1794 și 1798-1801), reprint 2004]:

PIDALION (Cârma Bisericii Ortodoxe), Sau Cârma Corabiei Sobornicești și Apostoleștii Biserici a Ortodocșilor, adică toate Sfintele Canoane: ale Sfinților Apostoli, ale Sfințelor Sinoade Ecumenice, locale și ale Sfinților Părinți de pe alocuri. Traduse din grecește în românește de Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Veniamin Costachi (1803-1808, 1812-1821, 1823-1842 +1846, subl. și n.n.). Iar acum întâiași dată, în zilele Prea Înalțului Domn Mihail Grigoriu Sturza Voievod (1834-1849, n. n.), cu binecuvântarea Înalț Prea Sfințitului Arhiepiscop și Mitropolit Meletie (1844-1848, n. n.) al Moldovei. Tipărită prin sîrguința și cheltuiala prea cuviosului arhimandrit Neonil stareț al Sfințelor mănăstiri Neamțu și Secu. Îndreptate și îndeplinite de protosinghelul Neofit Scriban (ulterior arhieru titular de Edesa, 1862-1884, n. n.) în tipografia Sfintei Mănăstiri Neamțu, în anul 1844 de ieromonahul Teofan și de monahul Cleopa tipograful, 778 p.]. Limbajul canonic ortodox de epocă al cărții este deosebit de frumos și profund, depășindu-l ca nivel și expresivitate chiar și pe cel din Colecția de Canoane, de la Sibiu din anul 1992.

Willibald M. PLÖCHL, *Geschichte des Kirchenrechts*, Band I, *Das Recht des ersten christlichen Jahrtausend. Von der Urkirche bis zum großen Schisma*, Zweite, erweiterte Auflage, Verlag Herold, Wien, München, 1960, 490 p.

Evsevie POPOVICIŢŪ, *Istoria Bisericească*, Traducere din germană, de Athanasie Episcopul Râmnicului Noului Severin și Gherasim Episcopul Argeșului, vol. I-II, București, Tipografia Cărilor bisericești, vol. I, 1-1054, 1900, 730 p., vol. II, 1054-1900, 1901, 559p.

Acest curs universitar redactat și susținut în limba germană, la Universitatea din Cernăuți, a fost tradus din nou și reeditat de proin Mitropolitul Atanasie MIRONESCU *singur*, sub titlul *Istoria bisericească universală și statistica bisericească*, în patru volume, București, 1925-1928. Ediția întâia, din 1900-1901 a fost tradusă și în limba sîrbă, la Carloviț, 1912, precum și în limba bulgară.

Pravila cea Mare sau *Îndreptarea Legii, Târgoviște, 1652*, reeditată în 1962, Editura Academiei Române, București, 1962, - Colecția „Adunarea Vechiului Drept Românesc scris, VII” - pp. 363 – 370, *glavele sau capitolele* 391, 392, 393 și 395). În cazul de față, Glava nr. 395.

Pravila cea Mare, Târgoviște, 1652, vezi *Îndreptarea Legii...*

PRIMUM REGNUM DEI. Die Patriarchalstruktur der Kirche als Angelpunkt der Wiedervereinigung, Die Konzilsrede von Abt Johannes HOECK, Neu übersetzt, eingeführt und kommentiert von P. Ferdinand R. Gahbauer OSB, Mit Beiträgen von Prof. Theodor NIKOLAOU, Prof. Heinrich FRIES und P. Theodor WOLF OSB, Benediktinerabtei Ettal [Germania], 1987, 211 p.

Hélène PROTOPAPADAKIS-PAPAKONSTANTINOY, *Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΕΤΡΟΣ και μενα-εικονες*, ΑΘΗΝΑΙ [Athena], 1998, 489, incl. 124 il. [ediție de lux, cu text trilingv: grecesc, francez, englez : „L’Apôtre Pierre, Textes et icônes”, „The Apostle Peter, Texts and icons”].

Hélène PROTOPAPADAKIS-PAPAKONSTANTINOY, *Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΕΤΡΟΣ και μενα-εικονες*, ΑΘΗΝΑΙ [Athena], 1998, 489, incl. 124 il. [ediție cu text trilingv: grecesc, francez, englez: „L’Apôtre Pierre, Textes et icônes”, „The Apostle Peter, Texts and icons”]. Ediție de lux.

Michaelis LE QUIEN, *Oriens Christianus*. (Tomus I-III), I., Patriarchatus Constantinopolitanus, Parisiis, Ex Typografia Regia, 1715¹, 1740², Reprint Graz, 1958³, Akademische Druck - u. Verlagsanstalt. Tomurile II și III prezintă Patriarhiile Alexandriei, Antiohiei, Ierusalimului, nestorienii, monofiziții, uniții și latinii din Orient.

ROM und die Patriarchate des Ostens, von Wilhelm de VRIES, unter Mitarbeit von Octavian BĂRLEA, Josef GILL, Michael LACKO, Verlag Karl Alber, Freiburg, München, 452 p. (=Orbis Academicus Verlag Karl Alber, Freiburg, München).

REALLEXIKON zur byzantinischen Kunst, begründet von Klaus WESSEL und Marcel RESTLE, herausgegeben von Marcel RESTLE, Verlag Anton Hiersemann, Stuttgart, 1966 – 2005, colecție în curs de apariție.

Das REGISTER des Patriarchats von Konstantinopel, 1. Teil, Edition und Übersetzung der Urkunden aus den Jahren 1315-1331, Hgg. von Herbert HUNGER und Otto KRESTEN unter Mitarbeit von ... [mai mulți colaboratori], Wien 1981, Verlag der Österr. Akademie der Wissenschaften, 624 p.+ pl. U. il. [C.F.H.B. =Corpus Fontium Historiae Byzantinae, Consilio societatis studdiis byzantinis provehendis destinatae editum, volumen XIX / 1, Registrum Patriarchatus Constantino-politani, I. Documenta annorum MCCCXV - MCCCXXI ediderunt Heribertus HUNGER et Otto Kresten, Series Vindobonensis edidit Heribertus Hunger, Apud Academiam Scientiarum Austriacam Vindobonae MCMLXXXI].

Das REGISTER des Patriarchats von Konstantinopel, 2. Teil, Edition und Übersetzung der Urkunden aus den Jahren 1337-1350, Hgg., von Herbert HUNGER und Otto KRESTEN..., unter Mitarbeit von...[mai multi colaboratori], Wien, 1995, Verlag der Österr. Akademie der Wiss., 518 p., il., pl. [C.F.H.B., v. XIX / 2].

Das REGISTER des Patriarchats von Konstantinopel, INDICES, erstellt von Carolina CUPANE und Elisabeth SCHIFFER, unter Mitarbeit von Ewald KISLINGER, Teil 1 und 2, Indices zu den Urkunden aus den Jahren 1315-1350, Wien, 1995, Verlag der Österr. Akademie der Wissensch., 352 p. [C.F.H.B., Nr. XIX / 2].

DIE REGISTER INNOCENZ’ III., 1. Band, 1. Pontificatsjahr, 1198 / 99, Texte, Bearbeitet von Othmar HAGENEDER und Anton HAIDACHER, gemeinsam mit Herta Eberstaller, Fritz Eheim, Helmuth Feigl, Friederike Grill – Hillbrand, Gerlinde Möser – Mersky, Herbert Paulhart, Kurt Peball, Ernst Popp, Christiane Thomas und Gerhard Trenkler, 1964, Verlag Hermann Böhlau Nachf / Graz – Köln, 832 p. [= Publikationen der Abteilung für Historische Studien des Österreichischen Kulturinstituts in Rom, Herausgegeben in Verbindung mit der Österreichischen Akademie der Wissenschaften von Leo Santifaller, II. Abteilung quellen, I. Reihe, Die Register Innocenz’III., 1. Band, 1. Pontificatsjahr : Texte].

- DIE REGISTER INNOCENZ' III.*, 2. Band, 2. Pontificatsjahr, 1199 / 1200, Texte, Bearbeitet von Othmar HAGENEDER, Werner MALECZEK und Alfred A. STRAND, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Rom – Wien, 1979, 536 p. [= Publikationen des Österr. Kulturinstitut in Rom, Hgg. in Verbindung mit der Österr. Akademie der Wissenschaften, von Heinrich Schmidinger und Adam Wandruszka, II. Abteilung Quellen, I. Reihe, Die Register Innocenz'III., 2. Band, 2. Pontificatsjahr : Texte + caiet aparte cu Indices].
- DIE REGISTER INNOCENZ' III.*, 5. Band, 5. Pontificatsjahr, 1202 / 1203, Texte, Bearbeitet von Othmar HAGENEDER, unter Mitarbeit von Christoph EGGER, Karl RUDOLF, und Andrea SOMMERLECHNER, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1993, 320 p. [=Österr. Akademie der Wissenschaften, Historisches Institut beim Österr. Kulturinstitut in Rom, Hgg. von Otto KRESTEN und Adam Wandruszka, II. Abteilung, Quellen, I. Reihe, Die Register Innocenz'III., 5. Band, 5. Pontifikatsjahr : Texte + caiet aparte cu Indices].
- DIE REGISTER INNOCENZ' III.*, 6. Band, 6. Pontifikatsjahr, 1203 / 1204, Texte und Indices, Bearbeitet von Othmar HAGENEDER, John C. MOORE, und Andrea SOMMERLECHNER, gemeinsam mit Christoph EGGER und Herwig WEIGL, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1995, 485 p.+3 il. [= Österr. Akad. d. Wissenschaften, Hist. Institut beim Österr. Kulturinstitut in Rom, Hgg. von Hermann Fillitz und Otto Kresten, II. Abteilung, Quellen, I. Reihe, Die Register Innocenz'III., 6. Band, 6. Pontifikatsjahr: Texte und Indices].
- DIE REGISTER INNOCENZ' III.*, 7. Band, 7. Pontifikatsjahr, 1204 / 1205, Texte und Indices, Unter der Leitung von Othmar HAGENEDER, bearbeitet von Andrea SOMMERLECHNER und Herwig WEIGL, gemeinsam mit Christoph EGGER, und Rainer MURAUER, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1997, 495 p.+6 il [= Österr. Akad. der Wissenschaften, Publikationen des Hist. Instituts beim Österr. Kulturinstitut in Rom, Hgg. von H. Fillitz und Otto Kresten, II. Abteilung, Quellen, I. Reihe, Die Register Innocenz'III., 7. Band, 7. Pontificatsjahr : Texte und Indices].
- I. *LES RÉGESTES des actes du Patriarcat de Constantinople*, vol. I, Les actes des Patriarches, Fasc. I, Le Régestes de 381 à 715, par Venance GRUMEL, 1932, Institut Français d'Études Byzantines, Paris, 1972, reg. 1-324 régestes, 251 p. (=Le Patriarcat Byzantin, Serie I). [Acest volum a fost recenzat de H. Grégoire, în rev. Byzantion, Tome XII, 1937, p. 673-675].
- II-III. *LES RÉGESTES des actes du Patriarcat de Constantinople*, vol. I, Les actes des Patriarches, Fasc. II et III, Le Régestes de 715 à 1206, par Venance GRUMEL, Deuxieme édition revue et corrigée par Jean DARROUZÈS, 1989, Paris, Institut Français d'Études Byzantines, 325-1202 régestes, 612 p. (=Le Patriarcat Byzantin, Serie I).
- IV. *LES RÉGESTES des actes du Patriarcat de Constantinople*, vol. I, Les actes des Patriarches, Fasc. IV, Le Régestes de 1208 à 1309, par V. LAURENT, Paris 1971, reg. 1203-1782 + apend. cu 12 regeste, 634 p. (=Le Patriarcat Byzantin, Serie I).
- V. *LES RÉGESTES des actes du Patriarcat de Constantinople*, vol. I, Les actes des Patriarches, Fasc. V, Le Régestes de 1310 à 1376, par Jean DARROUZÈS, Institut Français d'Études Byzantines, Paris, 1977, reg. nr. 2000-2681, 601 p. (=Le Patriarcat Byzantin, Serie I).
- VI. *LES RÉGESTES des actes du Patriarcat de Constantinople*, vol. I, Les actes des Patriarches, Fasc. VI, Le Régestes de 1377 à 1410, par Jean DARROUZÈS, Institut Français d'Études Byzantines, Paris, 1979, reg. nr. 2682-3286, 548 p. (=Le Patriarcat Byzantin, Serie I).
- VII. *LES RÉGESTES des actes du Patriarcat de Constantinople*, vol. I, Les actes des Patriarches, Fasc. VII, Le Régestes de 1410 à 1453, suivis des Table générale des Fascicules I-VII, par Jean DARROUZÈS, Institut Français d'Études Byzantines, Paris, 1991, reg. nr. 3287-3427, 195 p. (=Le Patriarcat Byzantin, Serie I). [Regestele sunt prezentate și într-o recenzie de I. M. Mălinaș, în rev. Familia Română, an 1, 1999, nr. 1, p. 25-26].
1. *REGESTEN der Kaiserurkunden des Oströmischen Reiches von 565-1453*, Bearbeitet von Franz DÖLGER, 1. Teil : Regesten von 565-1025, Verlag R. Oldenbourg, München und Berlin, 1924, 105 p., Einleitung, p. V-XII, + Regeste nr. 1-821 [Corpus der griechischen Urkunden des Mittelalters und der Neueren Zeit, Herausgegeben von der Akademien der Wissenschaften in München und Wien, REIHE A : Regesten...], {Volum recenzat de Louis BRÉHIER, în Byzantion, I, 1924, p. 591-593}.
2. *REGESTEN der Kaiserurkunden des Oströmischen Reiches von 565-1453*, Bearbeitet von Franz DÖLGER, 2. Teil: Regesten von 1025-1204, Druck u. Verlag von R. Oldenbourg, München u. Berlin, 1925, 108 p., Regeste nr. 822-1668 [Corpus der griechischen Urkunden des Mittelalters und der Neueren Zeit, Herausgegeben von der Akademien der Wissenschaften in München und Wien, REIHE A : Regesten...].
3. *REGESTEN der Kaiserurkunden des Oströmischen Reiches von 565-1453*, Bearbeitet von Franz DÖLGER, 3. Teil : Regesten von 1204-1282, Druck u. Verlag von R. Oldenbourg, München, Berlin, 1932, 77 p., Regeste nr. 1669-2075 [Corpus der griechischen Urkunden des Mittelalters und der Neueren Zeit, Herausgegeben von der Akademien der Wissenschaften in München und Wien, REIHE A : Regesten...].
4. *REGESTEN der Kaiserurkunden des Oströmischen Reiches von 565-1453*, Bearbeitet von Franz DÖLGER, 4. Teil : Regesten von 1282-1341, Verlag C. H. Beck München, Berlin, 1960, 165 p., Regeste nr. 2076-2862 [Corpus der griechischen Urkunden des Mittelalters und der Neueren Zeit, Herausgegeben von der Akademien der Wissenschaften in München und Wien, REIHE A : Regesten...].
5. *REGESTEN der Kaiserurkunden des Oströmischen Reiches von 565-1453*, Bearbeitet von Franz DÖLGER, 5. Teil (Schluss) Regesten von 1341-1453, unter verantwortlicher Mitarbeit von Peter Wirth, Verlag C.H. Beck München u. Berlin, 1965, 138 p., Regeste nr. 2863-3555 [Corpus der griechischen Urkunden des Mittelalters und der Neueren Zeit, Herausgegeben von der Akademien der Wissenschaften in München und Wien, REIHE A : Regesten...].
- REPERTORIUM DER GRIECHISCHEN KOPISTEN 800-1600*, von Ernst GAMILLSCHEG, Dieter HARLFINGER, Herbert HUNGER, 3 Teile; 1. Teil: Handschriften aus Bibliotheken Großbritaniens, von E. G., D. H., H.H., Wien, 1981, 393 p. +369 pl.; 2. Teil: Handschriften aus Bibliotheken Frankreichs, von E. G., D. H., H. H., Wien, 1989, 429 p.+308 pl.; 3. Teil: Handschriften aus Bibliotheken Roms mit dem Vatikan, von E. G., H. H., în 3 vol., Wien, 1997, 251p.+226 p.+344 il., Verlag der Österr. Akademie der Wissensch., 1981, 1989, 1997.

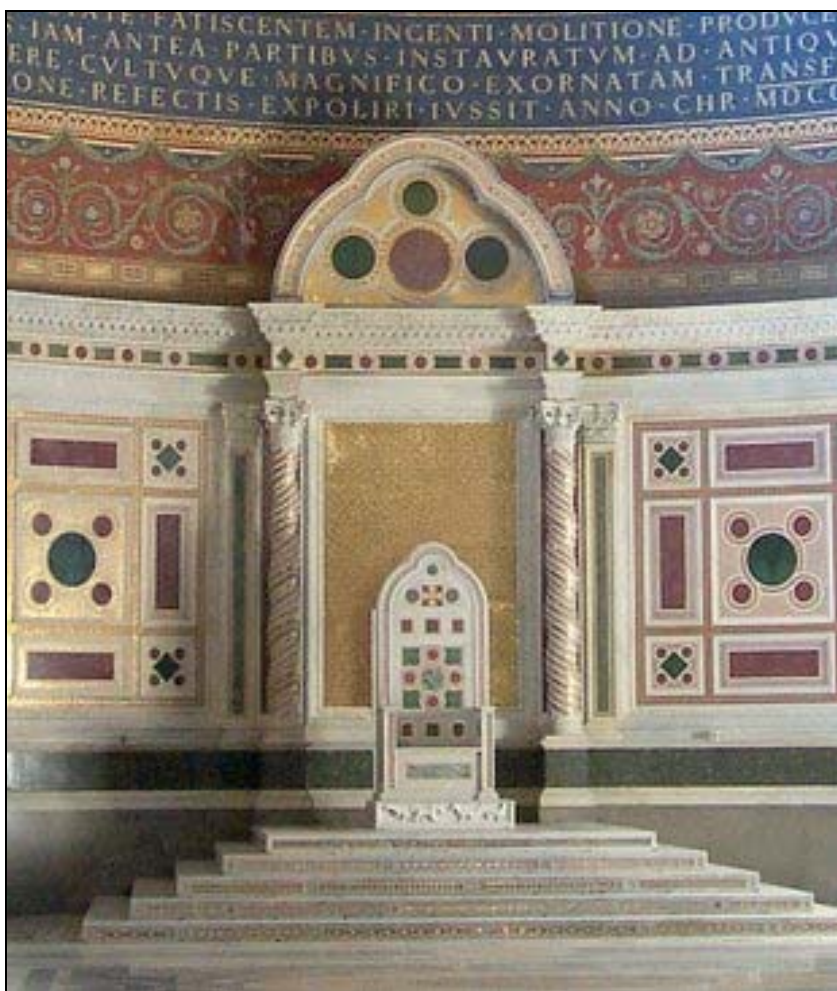
- William La RICHE, *ALEXANDRIE septième merveille du monde*, Photos de Stéphane COMPOINT / SYGMA, Édition Robert Laffont, 1996, Paris, 135 p, incl. pl., il., hartă.
- ROM und die Patriarchate des Ostens, von Wilhelm de VRIES, unter Mitarbeit von Octavian BÂRLEA, Josef GILL, Michael LACKO, Verlag Karl Alber, Freiburg, München, 452 p. (=Orbis Academicus Verlag Karl Alber, Freiburg, München).
- DA ROMA ALLA TERZA ROMA, *Documenti e studi, DOCUMENTI – I*, Roma-Mosca, 1989, L'idea di Roma a Mosca secoli XV – XVI, Fonti per la storia del pensiero sociale russo, Roma, Herder Editrice e Libreria, 1989, 449 p.
- Ernst RÖSSER, *Göttliches und menschliches, unveränderliches und veränderliches Kirchenrecht*, von der Entstehung der Kirche bis zur Mitte des neunten Jahrhundert, von..., Verlag Ferdinand Schöningh, Paderborn, 1934, 192 p. [Görres-Gesellschaft, Heft 64].
- Steven RUNCIMAN, *Das Patriarchat von Konstantinopel vom Vorabend der türkischen Eroberung bis zum griechischen Unabhängigkeitskrieg*, Verlag C.H. Beck, München, 1970, 490 p.
- Remus RUS, *Dicționar enciclopedic de literatură creștină din primul mileniu*, Editura Lidia, București, 2003, 900 p.
- Remus RUS *Dicționar enciclopedic de literatură creștină din primul mileniu*, Editura Lidia, București, 2003, 900 p.
- Otto SEECK, *REGESTEN der Kaiser und Päpste für die Jahre 311 bis 476 N. CHR.* Vorarbeitet zu einer prosopographie der christlichen Kaiserzeit, von..., Stuttgart, 1919, J. B. Metzlerische Verlagsbuchhandlung, 487 p.
- D. SIMON, *Byzantinische Provinzialjustiz*, in *Byzantinische Zeitschrift*, München, 79. Band, 1986, p. 310-343.
- W. SICKEL, *Das byzantinische Krönungsrecht bis zum 10. Jahrhundert* in *Byzantinische Zeitschrift*, Leipzig, Band VII, 1898, p. 511-557.
- Iosif POP-SILAGHI, vezi ENCHIRIDION.
- Isidor SILBERNAGL, *Verfassung und gegenwärtiger Bestand sämtlicher Kirchen des Orients. Eine canonistisch-statistische Abhandlung*, von..., Landshut, 1865, Verlag von I. G. Wölfl, 334 p.
- Collatio ad Concilium SIRMIENSE*, *Sub Constantio Imp. Habitum historico-theologica*, Facta Iohanne Georgio DORSCHEO D. & Deo Sospitante, In Academia Argentoratensi Solennis exercitii causa proposita, Ad diem Augusti RESPONDENTE M. Iohanne Christophoro Lichtner / Philol. & SS. Theol. Stud. Argentorati [Strasbourg], Typis Friderici Spoor, Anno M.DC.L., 196 p.
- H. Dj. SIRUNI, *Culegere de facsimile pentru Școala de Arhivistică*, Seria Turcă, Fasc. I, (Nr. 1-28), Tiparul „Cartea Românească” S.A., București, 1943, 28 pl. sau doc. [Colecțiile Arhivelor Statului].
- Slujitor al Bisericii și al Neamului*, [volum festiv], Părintele Prof. Univ. Dr. Mircea PĂCURARIU membru corespondent al Academiei Române, la împlinirea vârstei de 70 de ani, Volum tipărit cu binecuvântarea Î.P.S. Bartolomeu Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2002, 758 p. + il.
- HAGIA SOPHIA und Hagia Irini-Mosaiken Museum, Imrahor monument-Kariye Museum (Chora-Klosterkirche) - Fethiye (Eroberungs) Museum - byzantinischer Kaiserpalast, MUSEUMS Führer, [Constantinopol] s. a., s. l., 109 p.
- Die Hagia Sophia, Kariye-Chora Kirche, 1999, by Rehber Basim Yayin Dragitim, 95 p., incl. il. [Constantinopol].
- Hagia Sophia, Deutsch, de Ilhan AKŞIT, Constantinopol, 1998, 79 p., incl. il.
- Günter SPITZING, *LEXIKON byzantinisch-christlicher Symbole. Die Bilderwelt Griechenlands und Kleinasien*, Eugen Dietrichs Verlag, München, 1989, 344 p.
- Milan ȘESAN, *Nașterea ideii papale*, in *Mitropolia Ardealului*, Sibiu, an VII, nr. 7-8, iulie-august, 1962, pp. 469-481.
- Milan ȘESAN, *Iliricul între Roma și Bizanț*, in rev. *Mitropolia Ardealului*, 5 (1960), Sibiu, nr. 3 – 4, pp. 202 – 224.
- Augustino THEINER et Francisco MIKLOSICH, *Monumenta spectantia ad unionem Ecclesiarum Graecae et Romanae maiorem partem e sanctoribus Vaticani Tabulariis edita ab...*, cum tabula, Vindobonae, Guillemus Braumueller, 1872, 64 p. + 1 pl.
- Valerio VOLTINI și Tano CITERONI, *Der Vatikan*, Architektur, Kunst und Geschichte, Weltbild, Augsburg, 1987, 199 p. Ediție de lux. Listele cronologice ale Papilor, pp. 197-199.
- Dr. Cornelius WILL, *Acta et scripta quae de controversiis Ecclesiae Graecae et Latinae saeculo undecimo composita extant ex probatissimis libris emendata edidit diversitatem lectionis enotavit annotationibus instruxit...*, praecedunt prolegomena de controversiarum inter graecos et latinos agitarum ratione origine et usque ad XI. Saeculum progressu, Lipsiae [Leipzig] et Marburgi [Marburg], MDCCCLXI, 1861, 272 p.
- Michael Avi YONAH, *Illustriertes Lexikon des Altertums*, in engleză, Ierusalim, 1976¹, Parkland, 1993², versiunea germană, Stuttgart, 1993, 444 p., incl. pl. și il.
- DAS GEHEIMARCHIV DES VATIKAN*. Tausend Jahre Weltgeschichte in ausgewählten Dokumenten, Grußwort S. Em. Kardinal Antonio Maria Javierre Ortas, SDB, Vorwort Alessandro Pratesi, Mit Beiträgen von Terzo Natalizi, Sergio Pagano, und Aldo Martini, Belser Verlag Stuttgart, Zürich, 1992, 270 p., incl. CXIII pl. sau repr. color. Ediție de lux bibliofilă.

Cele două Rome: Roma Veche și Noua Romă; Roma și Constantinopol; Basilicile Sf. Petru și Sfânta Sophia;
Prea Fericirii Patriarhi Benedict XVI și Bartholomaos I.

1. Patriarhii Romei Vechi, Catedrala canonică fiind Basilica San Giovanni din Lateran

Tronul Romei Vechi, cu cinci trepte, simbolul Pentarhiei, din Arhibasilica Patriarhală San Giovanni din Lateran, Catedrala canonică a Patriarhului Occidentului, din anul 324: ¹

Patriarhul Latin „de Constantinopol” avea titlul pe seama Basilicii Sf. Petru;

Patriarhul Latin „de Alexandria” avea titlul pe seama Basilicii Sf. Paul;

Patriarhul Latin „de Antiohia” avea titlul pe seama Basilicii Santa Maria Maggiore;

Patriarhul Latin „de Ierusalim” avea titlul pe seama Basilicii Sf. Laurențiu (San Lorenzo).

¹ Frontispiciul primului capitol al lucrării este dominat de Stema Statului Città del Vaticano; de tiara de argint, dăruită Papei Ioan Paul II, de către Primatul de Esztergom László Lékai (1976-1986), în anul 1981; de stema Sfântului Părinte Papa Benedict XVI.

a. Tronul Romei Vechi² al Sfinților Apostoli Petru †67 [și Paul †67]

SOMMI PONTEFICI ROMANI secondo la cronotassi del „Liber Pontificalis” e delle sue fonti, continuata fino al presente

Introducere

ROMA – Cetatea Eternă –, fondată [după *Varro*] în anul 753 sau 754 ab Urbe condita (a.U.c.), „de la întemeierea orașului”, adică de la 21 aprilie 753 î.d.Hr., pe șapte coline: *Palatin, Capitol, Aventin, Caelius, Quirinal, Esquilin și Viminal*. În lumea antică, mai ales romană, întemeierea Romei a constituit momentul convențional, după (*Varro*) care s-au numărat anii (la care se adaugă și era Dioclețiană, din anul 284), până în jurul anului 527, când s-a adoptat actuala numărătoare a anilor, de la nașterea Lui Iisus Hristos.³

Un călugăr scit din părțile noastre, adică din Dobrogea, Dionisie cel Mic sau Dionisius Exiguus (*c. 470 – † c. 450/460, la Mănăstirea Vivarium, ctitoria lui Cassiodor, în sudul Italiei) a reformat calendarul creștin. El a abandonat era lui Dioclețian, acceptând anul 753-754 a.U.c. ca an al Întrupării Domnului și punct de plecare pentru calcularea erei creștine. O idee revoluționară, deși calculul a fost făcut cu o eroare de câțiva ani (aproximativ patru, până la opt ani, descoperită mult mai târziu). Calendarul sau calculul nou a fost adoptat în Italia, în anul 527, apoi în Franța și, treptat, în întreaga lume creștină. În Anglia a fost introdus de Sinodul de la Whitby, din anul 664.⁴

² În conformitate cu *Annuario Pontificio per l'anno 1992*, Città del Vaticano, Libreria Editrice Vaticana, 1992, pp. 7*-23*. Mai vezi același *Annuario Pontificio, per l'anno 2003*, Città del Vaticano, Libreria Editrice Vaticana, 2003, pp. 7*-20*. J. D. MANSI, *Sacrorum Conciliarum nova, et amplissima collectio* (Reprint, ediția 1903, Paris, vol. 22), Graz, 1961, vol. 22, Akademische Druck – U. Verlagsanstalt Graz.

Valerio VOLTINI și Tano CITERONI, *Der Vatikan, Architektur, Kunst und Geschichte, Weltbild*, Augsburg, 1987, 199 p. Ediție de lux. Listele cronologice ale Papilor, pp. 197-199.

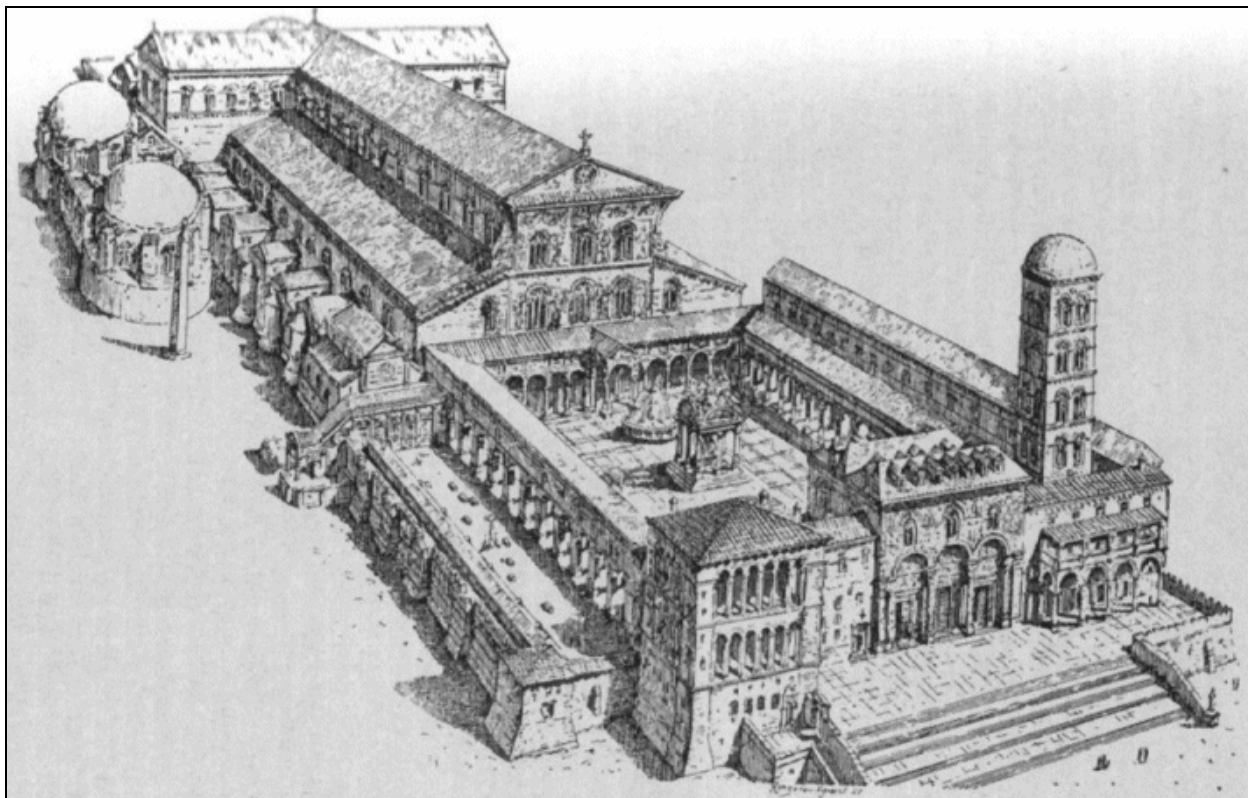
L. DUCHESNE, *Le Liber Pontificalis*, I, Paris, 1886; II, Paris, 1892; până la Papa Constantin (†715).

DAS GEHEIMARCHIV DES VATIKAN. Tausend Jahre Weltgeschichte in ausgewählten Dokumenten, Grußwort S. Em. Kardinal Antonio Maria Javierre Ortas, SDB, Vorwort Alessandro Pratesi, Mit Beiträgen von Terzo Natalizi, Sergio Pagano, und Aldo Martini, Belser Verlag Stuttgart, Zürich, 1992, 270 p., incl. CXIII pl. sau repr. color. Ediție de lux bibliofilă.

T. MOMMSEN, *Gestorum Romanorum Pontificum*, vol. I, Berolini, 1898.

³ Privitor la Roma, Constantinopol, Alexandria, Antiohia, Ierusalim și alte orașe, evenimente sau personalități din lumea antică sau creștină a primului mileniu, vezi câteva lexicoane, pentru datele generale: *Lexikon der Antike*, Weltbild Verlag, Augsburg, 1990, 699 p., cu il. alb-negru, + 54 pl.; Michael Avi YONAH, *Illustriertes Lexikon des Altertums*, în engleză, Ierusalim, 1976¹, Parkland, 1993², versiunea germană, Stuttgart, 1993, 444 p., incl. pl. și il.; Andrei OȚETEA, *Istoria lumii în date*, mai mulți colab., sub cond. ..., Editura Enciclopedică Română, București, 1972, 616 p. Hubert JEDIN, *Handbuch der Kirchengeschichte*, 11 vol. (I, II/1+2+3, III/1+2, IV, V, VI/1+2, VII), Sonderausgabe, 30-sec. XX, Unveränderter Nachdruck der Sonderausgabe von 1985, Herder Freiburg, Basel, Wien, 1999⁴, [1962¹, 1965², 1985³]. *Istoria României în date*, mai mulți colab., sub cond. Constantin GIURESCU, Edit. Encicl. Rom., București, 1971, 523 p. Remus RUS, *Dicționar enciclopedic de literatură creștină din primul mileniu*, Editura Lidia, București, 2003, 900 p. Ion BRIA, *Dicționar de Teologie Ortodoxă A–Z*, Edit. Inst. Biblic al BOR., București, 1981, 398 p.

⁴ Ab Urbe condita, titlul operei istoricului Titus Livius.

Basilica Sfântul Petru din Roma, de pe colina Vatican, construită de Sfântul Împărat Constantin cel Mare – cea veche sau prima –, restaurată și amplificată de Papa Grigorie I cel Mare (590-604).

Construcția primei Basilici Petrine a început după anul 315, adică după terminarea de zidit a Basilicii Sfântul Giovanni în Lateran. În Roma, după Sfântul Petru, Constantin cel Mare a mai construit Basilicile St. Maria Maggiore,

St. Paulo fori dei Muri, St. Lorenzo, S. Clemente, S. Sabina, St. Agnese etc.

Actuala Basilică Sf. Petru din Roma a fost construită între anii 1506-1626.

Construcția începe în timpul păstoririi Papei Iulius II (1503-1513) și se termină sub Urban VIII (1623-1644).

Pentarchia in Ecclesia primi millennii

Pentarchia (Graece: *Πενταρχία*) ad litteram regimen, quod e quinque dominis constat, valet. In historia ecclesiastica Pentarchia significat tempus, quo ecclesia a quinque patriarchatibus adhuc unitis regebatur. Hi quinque patriarchatus sunt:

I.

Sancta Sedes sive Patriarchatus Occidentalis, ab apostolis Petro et Paulo conditus, e quo Ecclesia Catholica Romana cum papatu orta est.

Patriarchatus Oecumenicus Constantinopolitanus, ab Andrea apostolo conditus, qui est sedes primaria Ecclesiarum Orthodoxarum.

Patriarchatus Alexandrinus, a Marco evangelista conditus, qui est origo ecclesiarum Orthodoxae, Ecclesiae Coptorum et Ecclesiae „Orthodoxae” Aethiopicae.

Patriarchatus Antiochenus, ab apostolis Petro et Paulo conditus, ex quo variae ecclesiae Orientis ortae sunt.

Patriarchatus Hierosolymitanus, una ab omnibus apostolis conditus.⁵

⁵ Luat din: <http://la.wikipedia.org/wiki/Pentarchia>

PENTRU CUM Scriu ARHIEREII LA PAPA, ȚARIGRĂDEANULUI,
ALEXANDRIEI, ANTIOHIEI, IERUSALIMULUI ȘI OHRIDULUI,

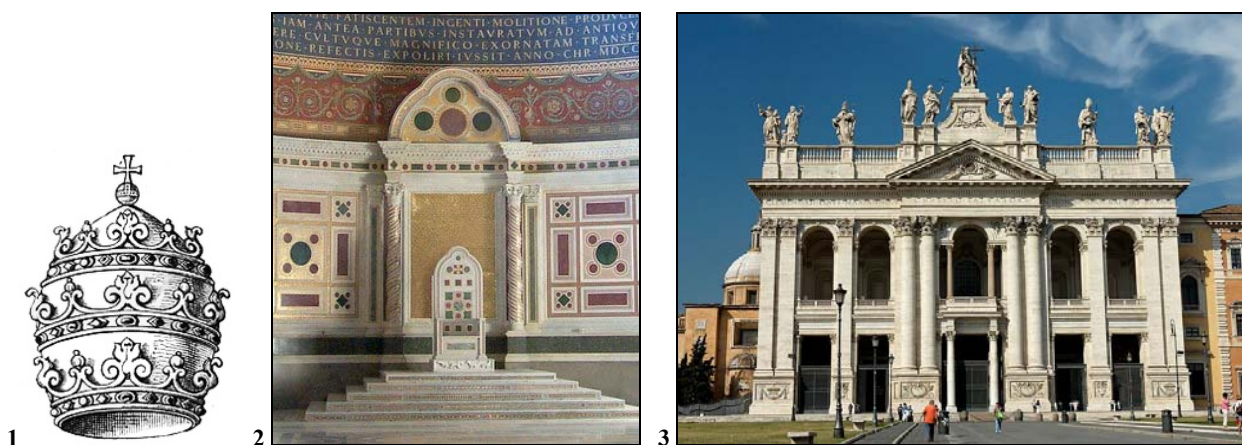
Text luat din Pravila cea Mare, 1652, GLAVA 395:⁶

1 R I M U L [=Roma Veche]

Rimului.

Preafericitului și preasfântului și tocma îngerilor, întru Hristos părintele părinților și stăpîn a toate adevăratele apostolești besearici, ca niște robi ție înainte căzând, sărutăm urmele picioarelor măriei și preasfinției tale puteare și domnie.⁷

Titulatura: Sanctitatea Sa N., Servus Servorum Dei, Episcop al Romei, Vicarul Lui Iisus Hristos, Urmașul Principelui Apostolilor, Pontifex Maximus al Bisericii Universale, Patriarhul Occidentului, Primatul Italiei, Arhiepiscop și Mitropolit al Provinciei Bisericești Romane, Suveran al Statului Cetatea Vaticanului – Città del Vaticano.⁸

1. Roma Veche: Tiara patriarhală – camelaucum – triregnum – phrygium.

2. Tronul Romei Vechi, cu cinci trepte, simbolul Pentarhiei – Biserica San Giovanni din Lateran, Catedrala canonică a Patriarhului Occidentului, din anul 324.

3. Roma Veche: Arhiepiscopia di San Giovanni in Laterano – 324, Catedrala Patriarhilor Occidentului, fațada, cu Palatul Lateran în dreapta, reședința patriarhală (324-1309).

⁶ Pravila cea Mare sau *Îndreptarea Legii*, *Târgoviște*, 1652, reeditată în 1962, Editura Academiei Române, București, 1962, – Colecția „Adunarea Vechiului Drept Românesc scris, VII” - pp. 363 – 370, *glavele sau capitolele* 391, 392, 393 și 395). În cazul de față, Glava nr. 395.

ENCHIRIDIONU, adică *Carte manuale* de canoane ale unei, sântei, sobornicești, și apostolești Biserici cu Comentare, de Andrei Baronu de Siagun’a, Sabiiu[Sibiu], în tipografi’a archidieceșana, 1871, 548 p.

⁷ „Sf.” sunt papii trecuți în rîndul Sfinților; „Fer.” sunt papii canonizați și declarați doar „fericiți”, nu „sfînți”. Ernst RÖSSER, *Göttliches und menschliches, unveränderliches und veränderliches Kirchenrecht*, von der Entstehung der Kirche bis zur Mitte des neunten Jahrhunderts, von..., Verlag Ferdinand Schöningh, Paderborn, 1934, 192 p. [Görres-Gesellschaft, Heft 64].

Willibald M. PLÖCHL, *Geschichte des Kirchenrechts*, Band I, *Das Recht des ersten christlichen Jahrtausend. Von der Urkirche bis zum großen Schisma*, Zweite, erweiterte Auflage, Verlag Herold, Wien, München, 1960, 490 p. Vezi și Hélène PROTOPAPADAKIS-PAPAKONSTANTINOY, *Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΕΤΡΟΣ* κεμενα-εικονες, ΑΘΗΝΑΙ [Athena], 1998, 489, incl. 124 il. [ediție cu text trilingv: grecesc, francez, englez: „L’Apôtre Pierre, Textes et icônes”, „The Apostle Peter, Texts and icons”]. Ediție de lux.

⁸ Titulatura este reprodusă și în Schematismus Erzdiözese Wien 2005/2006, Stand vom Oktober 2004, Viena, 2005, p. 3.

1

2

1. Necropola Vaticană (Roma Veche): mozaic reprezentându-L pe Iisus Hristos ca Sol Invictus – Helios, sec. III, cu șapte gloriole sau raze, în formă de cruce. Luat din: [http://de.wikipedia.org/wiki/Sol_\(Gott\)](http://de.wikipedia.org/wiki/Sol_(Gott)).

2. Tunisia, mozaic pe padiment El Jem: Apolon – Sol (=Helios), aureola având șapte raze sau „gloriole”, datând cel târziu din sec. II d.Hr. Luat din: [http://de.wikipedia.org/wiki/Sol_\(Gott\)](http://de.wikipedia.org/wiki/Sol_(Gott)).

1

2

3

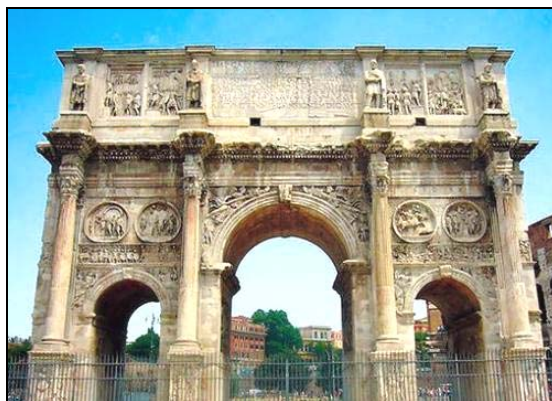
1. Regele Decebal al Daciei (c.85-106), reprezentat pe Columna lui Traian din Roma: La Colonne de Trajan, la scene XXIV (*Tapae*); detail d'après Florea Bobu Florescu, *Die Trajanssäule*, Bukarest-Bonn, 1969. Luat după Leonard Velcescu, "Reprezentări" statuare ale regelui Decebal, în *Dava*, Deva, no 1 - octobrie - 2000, sur Internet, <http://www.iatp.md/dava>.

2. Constantin I cel Mare ca Sol Invictus, monedă bătută c. 309-311, în Lugdunum, adică înainte de Edictul de la Mediolan (313), aureola lui Sol având numai cinci gloriole vizibile, în picioare, cu fața îndreptată spre dreapta, cu mâna dreaptă ridicată, iar în mâna stângă ținând globul – Terra. Luat din: [http://de.wikipedia.org/wiki/Sol_\(Gott\)](http://de.wikipedia.org/wiki/Sol_(Gott))

3. Împăratul Traian (98-117).

1

2

1. Roma, Forul lui Traian, dominat de Columna lui Traian în spate; reconstituire fictivă, prin animație electronică.

2. Roma, dacii de pe Arcul de Triumf (312-315) al lui Constantin I cel Mare (306-337), situat lângă Colosseum.

B. Lista cronologică a *Patriarhilor Romei Vechi,* de la începuturi până în anul 2006

1. **Sf. Apostol Petru**, din Bethsaida în Galilea, ?-64 sau 67, fost mai întâi în Antiohia, prin anii 45, d.Hr.⁹
2. **Sf. Linus**, din Tuscia¹⁰, 67 - 76
3. **Sf. Anaclet sau Clet, Romanul**¹¹, 76 - 88
4. **Sf. Clemente**, Romanul, 88 - 97
5. **Sf. Evharisto**, Grecul, 97 - 105
6. **Sf. Alexandru I**, Romanul, 105 - 115
7. **Sf. Sixt I**, Romanul, 115 - 125
8. **Sf. Telesfor**, Grecul, 125 - 136
9. **Sf. Higin**, Grecul, 136 - 140
10. **Sf. Pius I**, de [al] Aquileia, 140 - 155
11. **Sf. Anicet**, Sirianul, 155 - 166
12. **Sf. Sotir**, (grec?), din Campania, 166 - 175
13. **Sf. Elefterie**, al Nicopolei, din Epir, 175 - 189
14. **Sf. Victor I**, Africanul¹², 189 - 199
15. **Sf. Zefirin**, Romanul, 199 - 217
16. **Sf. Calist I**, Romanul, 217 - 222
[Sf. **Hipolit**, Romanul, 217 - 235, **Antipapă**, exilat în Sardinia, a murit reconciliat cu Biserica]¹³
17. **Sf. Urban I**, Romanul, 222 - 230
18. **Sf. Pontian**, Romanul, 21.VII.230 - 28.IX.235, exilat în Sardinia

⁹ Cronologia Papilor, cu unele modificări, completări, corecturi și încadrări, am reprodus-o după ediția din anul 2003 a schematismului pontifical: *Annuario Pontificio, per l'anno 2003*, Città del Vaticano, Libreria Editrice Vaticana, 2003, pp. 7* - 20*.

Privitor la cronologia Papilor, mai trebuie consultată următoarea bibliografie: *KIRCHENGESCHICHTE*, von D. Dr. Karl BIHLMAYER, neubearbeitet von Dr. Hermann TÜCHLE, [18] Achtzehnte Auflage, vol. I-III, Verlag Ferdinand Schöningh, Paderborn, I, 1966 [Das christliche Altertum], II, 1968 [Das Mittelalter], III, 1969 [Die Neuzeit und die neueste Zeit].

ENCHIRIDION Fontium Historiae Ecclesiasticae Antiquae, quod in usum scholarum collegit Conradus KIRCH S.J., Editio sexta, aucta et emendata, quam curavit Leo UEDING S.J., 1947, Editorial Herder Barcelona.

ENCHIRIDION Juris Ecclesiae Orientalis Catholicae, pro usu auditorum Theologiae, et eruditione cleri graeco-catholici, e propriis fontibus constructum, auctore Josepho PAPP-SZILÁGYI de Illyésfalva, S.S. Theologiae Doctore, Canonico graeci ritus Magno-Varadinensi, Abate tituli S. Pantelemonis de Rác-Keve, Consiliario Regio, et insignis Ordinis Francisci Josephi I. Equite, M[agno].-Varadini [Oradea], Typis Aloysii Tichy, 1862, 633 p.

ENCHIRIDION Symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum quod primum edidit Henricus Denzinger et quod funditus retractavit auxit notulis ornavit Adolfus Schönmetzer S.I., Editio XXXVI emendata, Herder Barcinone [Barcelona], Friburgi Brisgoviae [Freiburg/Br.], Romae, MCMLXXVI [1976], {Dep. legal Barcelona, 1976}, 954 p.

¹⁰ Cărțile liturgice și hagiografice Romane consideră ca și martiri pe toți papii anteriori lui Silvestru I (314-335) și ca sfinți, pe cei de la Silvestru I, până la Felix IV (III), adică dintre anii 336-530. Pentru primele două secole nu sunt sigure datele privind începutul și sfârșitul pontificatului Papilor.

GESCHICHTE der Konzilien. Vom Nicaeum bis zum Vaticanum II, Herausgegeben von Giuseppe Alberigo, mit Beiträgen von..., Fourier Verlag Wiesbaden, 1993, 482 p. *Lexikon des Mittelalters*, VI, Artemis und Winkler Verlag, 1993, München und Zürich.

Lexikon für Theologie und Kirche, I, Band, 1957, Verlag Herder Freiburg.

Ralph-Johannes LILIE, *Byzanz. Kaiser und Reich*, 1994, Böhlau Verlag Köln, Weimar Wien, 277 p. [Böhlau Studienbücher].

¹¹ „Romanul”, adică [“originar”], din Roma sau (și) “Latinul”, spre deosebire de alți Papi, originari din diferite provincii sau de diferite etnii, din cadrul Imperiului Roman: „grecul”, „sardul”-Sardinia, „sirianul”, „dalmațianul”, „africanul”, „spaniolul” etc.

¹² Adică din „Africa Latina” sau Africa de nord, în Tunisia, Algeria și Marocul de astăzi.

¹³ Numele din paranteză reprezintă ANTIPAPII.

Mai vezi și Milan ȘESAN, *Nașterea ideii papale*, în rev. *Mitropolia Ardealului*, Sibiu, an VII, nr. 7-8, iulie-august, 1962, pp. 469-481. Milan ȘESAN, *Iliricul între Roma și Bizanț*, în rev. *Mitropolia Ardealului*, 5 (1960), Sibiu, nr. 3-4, pp. 202-224.

19. Sf. **Anter**, Grecul, 21.XI.235 - 3.I.236
20. Sf. **Fabian**, Romanul, 10.I.236 - 20.I.250
21. Sf. **Corneliu**, Romanul, ? .III.251 - ? .VI.253
[**Novațian**, Romanul, 251, **Antipapă**]
22. Sf. **Lucian I**, Romanul, 25.VI.253 - 5.III.254
23. Sf. **Ștefan I**, Romanul, 12.V.254 - 2.VIII.257
24. Sf. **Sixt II**, Grecul, 30.VIII.257 - 6.VIII.258
25. Sf. **Dionisie**, de origine necunoscută, probabil grec, **daco-roman?**, din Balcani sau un alt oriental, 22.VII.259 - 26.XII.268
26. Sf. **Felix I**, Romanul, 5.I.269 - 30.XII.274
27. Sf. **Eutichie**, de [al] Luni, 4.I.275 - 7.XII.283
28. Sf. **Gaius**, Dalmațianul, 17.XII.283 - 22.IV.296
29. Sf. **Marcelin**, Romanul, 30.VI.296 - 25.X.304
30. Sf. **Marcel I**, Romanul, 27.V.308 (sau 26.VI.308) – 16.I.309
31. Sf. **Eusebiu**, Grecul, 18.IV.309 - 17.VIII.309 (sau 310)
32. Sf. **Miltiade**, Africanul, 2.VII.311 - 11.I.314
33. Sf. **Silvestru I**, Romanul, 31.I.314 - 31.XII.335
34. Sf. **Marcu**, Romanul, 18.I.336 - 7.X.336
35. Sf. **Iuliu I**, Romanul, 6.II.337 - 12.IV.352
36. Sf. **Liberiu**, Romanul, 17.V.352 - 24.IX.366
[**Felix II**, Romanul, ? 355 - 22.XI.365, **Antipapă**]¹⁴
37. Sf. **Damasus I**, Spaniol, 1.X.366 - 11.XII.384
[**Ursin**, 366-367, **Antipapă**]
38. Sf. **Siriciu**, Romanul, 15, 22 sau 29.XII.384 - 26.XI.399
39. Sf. **Anastasia I**, Romanul (grec de origine?), 27.XI.399 - 19.XII.401
40. Sf. **Inocențiu I**, de Albano, 22.XII.401 - 12.III.417
41. Sf. **Zosim I**, Grecul, 18.III.417 - 26.XI.418
42. Sf. **Bonifaciu I**, Romanul, 28 sau 29.XII.418 - 4.IX.422
[**Eulaliu**, 27 sau 29.XII.418 - 419 **Antipapă**]
43. Sf. **Celestin I**, din Campania, 10.IX.422 - 27.VII.432
44. Sf. **Sixt III**, Romanul, 31.VII.432 - 19.VIII.440
45. Sf. **Leon I cel Mare**, din Tuscia, 29.IX.440 - 10.XI.461
46. Sf. **Ilarie**, Sardul, 19.XI.461 - 29.II.468
47. Sf. **Simpliciu**, de Tivoli, 3.III.468 - 10.III.483
48. Sf. **Felix III (II)**, Romanul, 13.III.483 - 1.III.492
49. Sf. **Gelasu I**, Africanul, 1.III.492 - 21.XI.496
50. Sf. **Anastasia II**, Romanul (grec de origine?), 24.XI.496 - 19.XI.498
51. Sf. **Simah**, Sard, 22.XI.498-19.VII.514
[**Laurențiu**, ? 498, 501 - 505, **Antipapă**]
52. Sf. **Hormisda**, de Frosinone, 20.VII.514 - 6.VIII.523
53. Sf. **Ioan I**, din Tuscia, Martir, 13.VIII.523 - 18.V.526
54. Sf. **Felix IV (III)**, de Sannino, 12.VII.526 - 22.IX.530
- (55*) [**Dioscur (II al Alexandriei 517-520)**, 22.IX.530 - 14.X.530]¹⁵
55. **Bonifaciu II**, Romanul, 22.IX.530 - 17.X.532
56. **Ioan II**, având înainte numele de **Mercurie**, Romanul, 2.I.533 - 8.V.535¹⁶
57. Sf. **Agapet I**, Romanul, 13.V.535 - 2.IV.536

¹⁴ Confundat în mod eronat cu un Sf. Felix, Martir din Roma, fiind trecut în rândul pontificilor romani. Din acest motiv, următorii Papi, cu numele de Felix, apar cu dublă numerotare: Felix III (II), Felix IV (III). Antipapa Felix V ar fi putut fi astfel Felix IV.

¹⁵ *Nu poate fi considerat **Antipapă**, pentru ca era încă **Patriarh canonic al Alexandriei (516-520)**, iar urmașul său pe Tronul Sf. Marcu a fost eretic monofizit: Timotei III (517-535). În plus, a păstorit doar 22 de zile Biserica Romană, murind în data de 14 octombrie 530. A fost un Patriarh care, în uniune personală, a devenit întâistătătorul a două tronuri apostolice: cel de Alexandria Egiptului, al Sf. Marcu și cel al Romei Vechi, al Sf. Petru.

¹⁶ Este primul Papă care și-a schimbat numele înainte de-a urca tronul apostolic. Ioan II se numea **Mercurie**, înainte de-a fi ales Papă, un nume păgân.

58. Sf. **Silveriu**, din Campania, Martir, 1 sau 8.VI.**536** - 11.XI.**537** ¹⁷
59. **Vigiliu**, Romanul, 29.III.**537** - 7.VI.**555**, impus de Belizarie
60. **Pelagiu I**, Romanul, 16.IV.**556** - 4.III.**561**
61. **Ioan III**, Romanul, 17.VII.**561** - 13.VII.**574**
62. **Benedict I**, Romanul, 2.VI.**575** - 30.VII.**579**
63. **Pelagiu II**, Romanul, 26.XI.**579** - 7.II.**590**
64. Sf. **Grigorie I, cel Mare**, Romanul, 3.IX.**590** - 12.III.**604**
65. **Sabinian**, de Blera, în Tuscìa, 13.IX.**604** - 22.II.**606**
66. **Bonifaciu III**, Romanul, 19.II.**607** - 12.XI.**607**
67. Sf. **Bonifaciu IV**, din regiunea Marsi, 25.VIII.**608** - 8.V.**615**
68. Sf. **Deusdedit** sau **Adeodat I**, Romanul, 19.X.**615** - 8.XI.**618**
69. **Bonifaciu V**, de Neapole, 25.XII.**619** - 25.X.**625**
70. **Honoriu I**, de Campania, 27.X.**625** - 12.X.**638**
71. **Severin**, Romanul, 28.V.**640**-2.VIII.**640**; alegerea lui n-a fost recunoscută de Împăratul Heraclios I, care a dispus lui Isac Exarhul Ravennei să jefuiască vistieria papală și să o trimită la Constantinopol.
72. **Ioan IV**, Dalmatul, 24.XII.**640** - 12.X.**642**, datorită jefuirii tezaurului papal, Ioan VI a început să condamne pe față monotelismul, agreat la Curtea din Polis. Înainte acțiunea era estompată, din considerente față de bazileu.
73. **Teodor I**, Grecul, 24.XI.**642** - 14.V.**649**
74. Sf. **Martin I**, de Todì, Martir, ? VII.**649** - 16.IX.**655**
75. Sf. **Eugen I**, Romanul, 10.VII.**654** - 2.VI.**657** ¹⁸
76. Sf. **Vitaliano**, de Segni, 30.VII.**657** - 27.I.**672**
77. **Adeodato II**, Romanul, 11.IV.**672** - 17.VI.**676**
78. **Donus**, Romanul, 2.XI.**676** - 11.IV.**678**
79. Sf. **Agathon**, Sicilianul (grec?), 27.VI.**678** - 10.I.**681**
80. Sf. **Leon II**, Sicilianul, (17.VIII ?), înainte de finele lunii nov. **681** - 3.VII.**683**
81. Sf. **Benedict II**, Romanul, 26.VI.**684** - 4.V.**685**
82. **Ioan V**, Sirianul, 23.VII.**685** - 2.VIII.**686**
83. **CONON**, origine necunoscută: Grec, **Străromân**, Albanez, Dalmatin, Ilir?; 21.X.**686** - 21.IX.**687** ¹⁹
 [Teodor, ? 687 ?, Antipapă]
 [Pascal, ? 687 ?, Antipapă]
84. Sf. **Sergiu**, Sirianul, 15.XII.**687** - 8.IX.**701**
85. **Ioan VI**, Grecul, 30.X.**701** - 11.I.**705**
86. **Ioan VII**, Grecul, 1.III.**705** - 18.X.**707**, a semnat și sancționat deciziile Sinodului quinisex, din anul 691-692
87. **Sisiniu**, Sirianul, 15.I.**708** - 4.II.**708**
88. **Constantin**, Sirianul, 25.III.**708** - 9.IV.**715**, toamna și iarna anului **710** a petrecut-o în Constantinopol. *Ultimul Papă care a vizitat capitala imperială, fiind întâmpinat și tratat în mod solemn de Justinian II, care i-a sărutat picioarele.*
89. Sf. **Grigorie II**, Romanul, 19.V.**715** - 11.II.**731**
90. Sf. **Grigorie III**, Sirianul, 18.III.**731** - ?.XI.**741**
91. Sf. **Zaharia**, Grecul, 10.XII.**741** - 22.III.**752**
 Ștefan II, Romanul, 25.III.752, păstorind o singură zi. ²⁰

¹⁷ Depus din Scaun în mod violent, în data de 29 martie 537, de către generalul romeu Belizarie (505-565), face paretisis pe data de 11 nov. 537, adică renunță la pontificat, se retrage și moare la 2 decembrie, același an.

¹⁸ Pe data de 17 iunie 653, Sf. Papă Martin a fost capturat și deportat, aflându-se în funcțiune, iar pe data de 10 august 654 a fost hirotonit întru arhiereu și întronizat succesorul său, Sf. Papă Eugen I. În situația dată, Sf. Papă Martin n-a protestat contra acestei măsuri, pentru a nu afecta Biserica Romană și a o lăsa pe o durată de timp nedeterminată, fără un Arhipăstor canonic și liber de-a conduce destinele Bisericii.

¹⁹ *Liber Pontificalis* menționează privitor la acest Papă: "... edocatus apud Siciliam, postmodum Romam veniens... ad presbyterii honorem devenit". Vezi, *Annuario Pontificio 1992*, Op. cit., p. 11*, nota nr. 2.

92. **Ștefan III**, Siculus, 26.III.752 - 26.IV.757
93. Sf. **Paul I**, Romanul, ? IV. sau 29.V.757 - 28.VI.767
 [Constantin, de Nepi, 28.VI., 5.VII.767 - 769, Antipapă]
 [Filip, 31.VII.768, ales dar nehirotont și neîntronizat: în ziua în care a fost ales, a renunțat și a decis să revină în mănăstire, Antipapă] ²¹
94. **Ștefan IV**, Sicilianul, *ales la 1 august, hirotont întru arhiereu la data de 7 august 768* - 24.I.772 ²²
95. **Adrian I**, Romanul, 1, 9.II.772 - 25.XII.795
96. Sf. **Leon III**, Grecul, din Roma, 26, 27.XII.795 - 12.VI.816
97. **Ștefan V**, Romanul, 22.VI.816 - 24.I.817
98. Sf. **Pascal I**, Romanul, 25.I.817 - 11.II.824
99. **Eugeniu II**, Romanul, ? II. - V.824 - ? VIII.827
100. **Valentin**, Romanul, ? VIII.827 - ? IX.827
101. **Grigorie IV**, Romanul, ? 827 - ? I.844
 Ioan, ? I.844, Antipapă]
102. **Sergiu II**, Romanul, ? I.844 - 27.I.847
103. Sf. **Leon IV**, Romanul, ? I, 10.IV.847 - 17.VII.855
104. **Benedict III**, Romanul, ? VII, 29.IX.855 - 17.IV.858
 [Anastase Bibliotecarul, Grecul ?, ? VIII.855 - ? IX.855, † c. 880, Antipapă]
105. **Nicolae I, cel Mare**, Romanul (sau grec?), 24.IV.858 - 13.XI.867
106. **Adrian II**, Romanul, 14.XII.867 - 14.XII.872
107. **Ioan VIII**, Romanul, 14.XII.872 - 16.XII.882
108. **Marin I**, Episcop de Gallese, 16.XII.882 - 15.V.884 ²³
109. Sf. **Adrian III**, Romanul, 17.V.884 - ? IX.885 (la 2.VI.1891, nu i s-a confirmat prăznuirea liturgică și cinstirea ca Sfânt)
110. **Ștefan VI**, Romanul, ? IX.885 - 14.IX.891
111. **Formosus**, Episcop de Porto, 6.X.891 - 4.IV.896
112. **Bonifaciu VI**, Romanul, ? IV.896 - ? IV.896
113. **Ștefan VII**, Romanul, ? V.896 - ? VIII.897
114. **Roman**, di Gallese, ? VIII.897 - ? XI.897
115. **Teodor II**, Romanul, ? XII.897 - ? XII.897
116. **Ioan IX**, de Tivoli, ? I.898 - ? I.900

Secolul X Saeculum obscurum

117. **Benedict IV**, Romanul, ? I. - II.900 - ? VII.903
118. **Leon V**, de Ardea, ? VII.903 - ? IX.903
 [Christofor, Romanul, ? VII. sau ? IX.903 - ? I.904, Antipapă]
119. **Sergiu III**, Romanul, 29.I.904 - 14.IV.911
120. **Anastase III**, Romanul, ? IV.911 - ? VI.913
121. **Landon**, din Sabina, ? VII.913 - ? II.914

²⁰ Numele lui Ștefan II nu este menționat în **Liber Pontificalis** și în nici o altă catagrafie a pontificilor romani. La moartea Papei Zaharia, pe data de 22.III.752 a fost ales Ștefan II, care a murit la patru zile după ce a fost ales și la o zi după hirotontirea întru arhiereu. În conformitate cu prescripțiile canonice ale timpului, începutul pontificatului Papilor se calcula de la ziua hirotontirii întru arhiereu sau (și) a întronizării acestuia, în cazul în care noul ales era deja episcop. Ștefan II trebuie să fi murit în noaptea de 25 spre 26 martie 752. Vezi, **Annuario Pontificio 1992**, Op. cit., p. 11*, nota nr. 3.

²¹ „Eodem die“ eletto e „... ad suum revertitur monasterium“, vezi **Annuario Pontificio 1992**, Op. cit., p. 12*, nota nr. 1.

²² La începutul pontificatului sunt menționate de obicei două date: prima însemnează data alegerii noului Papă; a doua semnifică data hirotontirii acestuia întru arhiereu și (sau) pe aceea a „încoronării“, adică a **întronizării** noului Papă, în cazul în care era deja episcop.

²³ Cunoscut și sub numele de „Martin II“, a fost primul Papă, care era deja episcop eparhiot (=diecezan), înainte de-a fi fost ales pontifex maximus. Restul au fost preoți sau episcopi titulari: Hubert JEDIN, *Handbuch der Kirchengeschichte*, Band III/I, p. 175.

122. **Ioan X**, din Tossignano, lângă Imola, ?..III.914 - ?..V.928
123. **Leon VI**, Romanul, ?..V.928 - ?..XII.928
124. **Ștefan VIII**, Romanul, ?..XII.928 - ?..II.931
125. **Ioan XI**, Romanul, ?..II.-III.931 - ?..XII.935
126. **Leon VII**, Romanul, 3.I.936 - 13.VII.939
127. **Ștefan IX**, Romanul, 14.VII.939 - ?..X.942
128. **Marin II**, Romanul, 30.X.942 - ?..V.946
129. **Agapet II**, Romanul, 10.V.946 - ?..XII.955
130. **Ioan XII**, Ottaviano Conte de Tusculum, 16.XII.955 - 14.V.964, † 14 mai 965 ²⁴
131. **Leon VIII**, Romanul, 4, 6.XII.963 - 1.III.965 ²⁵
132. **Benedict V**, Romanul, 22.V.964 - 4.VII.966
133. **Ioan XIII**, Romanul, 1.X.965 - 6.IX.972
134. **Benedict VI**, Romanul, 19.I.973 - ?..VI.974
 [**Bonifaciu VII**, Romanul, Francone, ?..VI. - ?..VII.974, *prima oară*, ?..VIII.984 –
 ?..VII.985, *a doua oară*, **Antipapă**]
135. **Benedict VII**, Romanul, ?..X.974 - 10.VII.983
136. **Ioan XIV**, din Pavia, Petru, ?..XII.983 - 20.VIII.984
137. **Ioan XV**, Romanul, ?..VIII.985 - ?..III.996
138. **Grigorie V**, Austriacul, Brunno, duce de Carintia, 3.V.996 - 18.II.999
 [**Ioan XVI**, de Rossano, Ioan Filagato, ?..IV.997 - ?..II.998, **Antipapă**]
139. **Silvestru II**, de Alvernia, Gerberto, 2.IV.999 - 12.V.1003
140. **Ioan XVII**, Romanul, Siccone, ?..VI.1003 - ?..XII.1003
141. **Ioan XVIII**, Romanul, Fasano, ?..I.1004 - ?..VII.1009
142. **Sergiu IV**, Romanul, Petru, 31.VII.1009 - 12.V.1012 ²⁶
143. **Benedict VIII**, Teofilact, conte de Tusculum, 18.V.1012 – 9.IV.1024
 [**Grigorie**, ?..1012 - ?, **Antipapă**]
144. **Ioan XIX**, Romanul, conte de Tusculum, ?..IV.-V.1024 - ?..?. 1032
145. **Benedict IX**, Teofilact, conte de Tusculum, *prima oară*, ? 1032 - ? 1044
146. **Silvestru III**, Romanul, Ioan, 20.I.1045 - 10.II.1045
147. **Benedict IX**, *a doua oară*, 10.IV.1045 - 1.V.1045
148. **Grigorie VI**, Romanul, Giovanni Graziano, 5.V.1045 - 20.XII.1046
149. **Clement II**, Germanul, de Bamberg, Suitgero Morsleben și Hornburg, 24, 25.XII.1046 - 9.X.1047,
 otrăvit
150. **Benedict IX**, *a treia oară*, 8.XI.1047 - 17.VII.1048
151. **Damasus II**, din Bavaria, Poppone, 17.VII.1048 - 9.VIII.1048, după 23 de zile moare de malarie
152. Sf. **Leon IX**, German din Alsacia, Brunno, conte de Egisheim-Dagsburg, 12.II.1049 - 19.IV.1054,
 moare în captivitate
153. **Victor II**, German, Gebhard, conte de Dollnstein-Hirschberg, 16.IV.1055 - 28.VII.1057
154. **Ștefan X**, din Lorena, Frederic, duce de Lorena, 3.VIII.1057 - 29.III.1058
155. **Nicolae II**, din Burgundia, Gerhard, 24.I.1059 - 27.VII.1061
156. **Alexandru II**, Anselmo da Baggio (Milano), 1.X.1061 - 21.IV.1073
 [**Honoriu II**, Veronezul, Cadalo, 28.X.1061 - ? 1072, **Antipapă**]

²⁴ Dipticele roman începe să înregistreze numele Papilor și înainte de urcarea Tronului Apostolic.

²⁵ Leon VIII a fost ales la Sinodul din Basilica St. Petru, prezidat de împăratul Otto I (936-973).

²⁶ S-a numit înainte **Os porci** sau **Bucca porca**, motiv pentru care era necesar să-și schimbe numele la începutul pontificatului. Deci schimbarea numelui a fost pentru papi la început o necesitate estetică, încetățenită ulterior și rămasă până astăzi. Primul Papă care, încă în anul 533, și-a schimbat numele a fost **Mercurie**, pentru că suna prea păgânește, devenind Ioan II (533-535), deși Biserica Ortodoxă are chiar Sfinți cu acest nume: Mercurie din Cezareea Capadociei, de neam scit, din timpul împăratului Deciu (249-251), prăznuit la 25 noiembrie, apoi Mercurie de la Pecersca (Kiev), 4 nov. și Mercurie de la Smolensk (Rusia), 24 nov. După Mercurie și-a mai schimbat numele înainte de pontificat: Ioan XII, Ottaviano Conte de Tusculum (955-964), Petru din Pavia, devenind Ioan XIV (983-984), Brunno, Duce de Carintia, devenind Grigorie V (996-999), Gerbert, devenit Silvestru II (999-1003), toți în secolul obscur. Antipapa Bonifacius.VII.(?-974 și 984-985) s-a numit înainte Francone.

157. Sf. **Grigorie VII**, de Tuscia, Hildebrand, 22.IV., 30.VI.1073 - 25.V.1085
158. Fer. **Victor III**, din Benevent, Dauferio (Desiderius), 24.V.1086 - 6.IX.1087 (la data de 23.VII.1887, nu i s-a confirmat cinstirea ca Fericit)
159. Fer. **Urban II**, Francezul, Oddone de Lagery, 12.III.1088 - 29.VII.1099 (la 14.VII.1881, nu i s-a confirmat cinstirea ca Fericit)
160. **Pascal II**, de Bieda, Ravenna, Raniero, 13, 14.VIII.1099 - 21.I. 1118
[Teoderic, Episcop de Sf. Rufina, ? 1100 - ? † 1102, Antipapă]
[Albert, Episcop de Sabina, ? - 1102 -?, Antipapă]
[Silvestru IV, Romanul, Maginulfo, 18.XI.1105 - ? 1111, Antipapă]
161. **Gelasii II**, de Gaeta, Giovanni Caetani, 24.I., 10.III.1118 - 28.I.1119
[Grigorie VIII, Francezul, Maurizio e Burdino, 8.III.1118 - ? 1121, † ?, Antipapă]
162. **Calist II**, Guido di Borgogna, 2, 9.II.1119 - 13.XII.1124
163. **Honoriu II**, de Fiagnano (Imola), Lamberto, 15, 21.XII.1124 - 13.II.1130
[Celestin II, Romanul, Tebaldo Buccapecus, ?-XII.1124 - ?, Antipapă]
164. **Inocențiu II**, Romanul, Gregorio Papareschi, 14, 23.II.1130 - 24.IX.1143
[Anaclet II, Romanul, Pietro Petri Leonis, 14, 23.II.1130 - 25.I.1138, Antipapă]
[Victor IV, Gregorio, ? 1138 - 29.V.1138, †?, Antipapă]
165. **Celestin II**, di Città di Castello, Guido, 26.IX., 3.X.1143 - 8.III.1144
166. **Luciu II**, din Bologna, Gerardo Caccianemici, 12.III.1144 - 15.II.1145
167. Fer. **Eugeniu III**, din Pisa, Bernardo forse dei Paganelli di Montemagno, 15, 18.II.1145 - 8.VII.1153 (nu i s-a confirmat prăznuirea liturgică și cinstirea ca și Sfânt, în data de 3.X.1872)
168. **Anastasiu IV**, Romanul, Corrado, 12.VII.1153 - 3.XII.1154
169. **Adrian IV**, Englezul, Niccolò Breakspear, 4, 5.XII.1154 - 1.IX.1159
170. **Alexandru III**, di Siena, Rolando Bandinelli, 7, 20.IX.1159 - 30.VIII.1181
[Victor IV, Ottaviano de Monticelo (Monticelo, Tivoli), 7.IX., 4.X.1159 - 20.IV.1164,²⁷ Antipapă]
[Pascal III, Guido da Crema, 22, 26.IV.1164 - 20.IX.1168, Antipapă]
[Calist III, Giovanni abate di Strumi (Arezzo), ...IX.1168 - 29.VIII.1178,²⁸ Antipapă]
[Inocențiu III, di Sezze, Lando, 29.IX.1179 - ...1180, Antipapă]
171. **Luciu III**, Lucchese, Ubaldo Allucingoli, 1, 6.IX.1181 - 25.IX.1185
172. **Urban III**, Milanezul, Uberto Crivelli, 25.XI., 1.XII.1185 - 20.X.1187
173. **Grigorie VIII**, di Benevento, Alberto de Morra, 21, 25.X.1187 - 17.XII.1187
174. **Clement III**, Romanul, Paolo Scolari, 19, 20.XII.1187 - ...III.1191
175. **Celestin III**, Romanul, Giacinto Bobone, 30.III., 14.IV.1191 - 8.I.1198
176. **Inocențiu III**, di Gavignano (Roma), Lotario dei conti di Segni, ales la 8.I., hirotonit întru arhieru la 22.II.1198 - † 16.VII.1216²⁹
177. **Honoriu III**, Romanul, Cencio Savelli, 18, 24.VII.1216 - 18.III.1227
178. **Grigorie IX**, di Anagni, Ugolino dei conti di Segni, 19, 21.III.1227 - 22.VIII.1241
179. **Celestin IV**, Milanezul, Goffredo Castiglioni, 25, 28.X.1241 - 10.XI.1241
180. **Inocențiu IV**, Genovezul, Sinibaldo Fieschi, 25, 28.VI.1243 - 7.XII.1254
181. **Alexandru IV**, di Ienne (Roma), Rinaldo dei Signori di Ienne, 12, 20.XII.1254 - 25.V.1261
182. **Urban IV**, di Troyes, Giacomo Pantaléon, fost Patriarh Latin al Ierusalimului (1255- 261), 4.IX.1261 - 2.X.1264
183. **Clement IV**, Francezul, Guido Fulcodi, 5, 15.II.1265 - 29.XI.1268

²⁷ Putea să fie Victor V, numai că celălalt antipapă, Victor IV, din anul 1138, s-a supus Papei Inocențiu II, după numai două săptămâni de „antipontificat”.

²⁸ La această dată s-a supus papei Alexandru III.

Gerhard BAAKEN, *Imperium und Papsttum, zur Geschichte des 12. und 13. Jahrhunderts*, Festschrift zum 70. Geburtstag, Hgg. von Karl Augustin FRECH und Ulrich SCHIMDT, 1997, Böhlau Verlag Köln, Weimar, Wien, 357 p.

²⁹ Începând cu Papa Inocențiu al III-lea, cronologia Papilor și a cardinalilor poate fi urmărită în lucrarea standard: **Hierarchia Catholica medii aevi** sive summorum pontificum, S.R.E. Cardinalium, Ecclesiarum antistitum series ab anno 1198 usque ad annum 1431 perducta (pentru vol. I), e documentis tabularii praesertim Vaticani collecta, digesta edita per Conradum EUBEL, S. Theol. Doct. Ord. Min. Conv. definitorem Generalem olim Apostolicum apud S. Petrum de Urbe poenitentiarium, Editio altera, **Monasterii MDCCCXIII**, sumptibus et typis Librariae Regensbergianae [vol. I, 1913, în total nouă volume]. Următoarele opt volume au apărut după cum urmează: vol. II, 1914; III, 1923; IV, 1935; V, 1952; IV, 1958; VII, 1968; VIII, 1978; IX, 2002.

184. Fer. **Grigorie X**, di Piacenza, Tedaldo Visconti, 1.IX.1271, 27.III.1272 - 10.I.1276 (la data de 12.IX.1713, nu i s-a confirmat prăznuirea liturgică și cinstirea ca Fericit)
185. Fer. **Inocențiu V**, della Savoia, Pietro di Tarantasia, 21.I., 22.II.1276 - 22.VI.1276 (la data de 13.III.1898, nu i s-a confirmat prăznuirea liturgică și cinstirea ca Fericit)
186. **Hadrian V**, Genovezul, Ottobono Fieschi, 11.VII.1276 - 18.VIII.1276
187. **Ioan XXI**, Portughezul, Pietro Iuliani, dal nome del Padre e comunemente P. Ispano, 8, 20.IX.1276 - 20.V.1277³⁰
188. **Nicolae III**, Romanul, Giovanni Gaetano Orsini, 25.XI, 26.XII.1277 - 22.VIII.1280
189. **Martin IV**, Francezul, Simone de Brion, 22.II., 23.III.1281 - 28.III.1285³¹
190. **Honoriu IV**, Romanul, Giacomo Savelli, 2.IV., 20.V.1285 - 3.IV.1287
191. **Nicolae IV**, di Ascoli, Girolamo Masci, 22.II.1288 - 4.IV.1292
192. Sf. **Celestin V**, di Isernia, Pietro del Murrone, 5.VII., 29.VIII.1294 - 13.XII.1294, † 19.V.1296 (canonizat în data de 5.V.1313)
193. **Bonifaciu VIII**, di Anagni, Benedetto Caetani, 24.XII.1294, 23.I.1295 - 11.X.1303
194. Fer. **Benedict XI**, di Treviso, Niccolò Boccasini, episcop de Ostia, Oprem (=premonstrtens) 22, 27.X.1303 - † 7.VII.1304, în Perugia (la data de 24.IV.1736 nu i s-a confirmat prăznuirea liturgică și cinstirea ca Fericit)

LA AVIGNON (1309-1370) sau captivitatea babilonică a papilor

195. **Clement V**, Francezul, Bertrando de Got, Arhiepiscop, 5.VI.în Perugia, 14.XI., încoronat în Lyon 1305 - † 20.IV.1314, în Rupemonra.
196. **Ioan XXII**, de Cahors, Giacomo Duèse, episcop de Portuen, ales în Lyon la 7.VIII., încoronat în Lyon la 5.IX.1316-4.XII.1334
[**Nicolae V**, di Corvaro (Rieti), Pietro Rainallucci, 12, 22.V.1328 -25.VIII.1330,
† 16.X.1333, Antipapă]
197. **Benedict XII**, Francezul, Giacomo Fournier, ales în Avignon 20.XII.1334, încoronat în Avignon 8.I.1335 - 25.IV.1342, mort în Avignon
198. **Clement VI**, Francezul, Pietro Roger, Episcop de Ostia 7, 19.V.1342 - 6.XII.1352
199. **Inocențiu VI**, Francezul, Stefano Aubert, 18, 30.XII.1352 - 12.IX.1362
200. Fer. **Urban V**, Francezul, Guglielmo de Grimoard, 28.IX., 6.X.1362 - 19.XII.1370 (la data de 10.III.1870 nu i s-a confirmat prăznuirea liturgică și cinstirea ca Fericit)

DIN NOU LA ROMA

201. **Grigorie XI**, Francezul, Pietro Roger de Beaufort, 30.XII.1370, 5.I.1371 - 26.III.1378 [la Roma și la Avignon], mort la Roma

ANTIPAPI sau marea schismă papală din Apus (1378-1449), cu sinoadele conciliariste de la Pisa (1409), Konstanz (1414-1418) și Basel (1431-1447)

a) la Avignon (1378-1423)

[**Clement VII**, Roberto dei conti del Genevois, 20.IX., 31.X.1378 - 16.IX.1394]
[**Benedict XIII**, Aragonezul, Pietro de Luna, 28.IX., 11.X.1394 - 23.V.1423, deși **depus** de două concilii: la Pisa, în data de 5.VI.1409 și la Konstanz, în data de 26 iulie 1417, a continuat să rămână în Scaun până la moarte]

³⁰ Nu a existat un Papă care să fi purtat numele de „Ioan al XX-lea”, înaintea Papei Ioan XXI-lea. Stricto sensu, Petru Hispanul (=Ioan XXI) a fost în realitate **Ioan XIX**. Greșeala s-a comis cu ocazia redactării catagrafiilor sau dipticelor pontificale – *Liber Pontificalis* - de la sfârșitul secolului al XII-lea. Cu această ocazie, redactorul dipticelui a divizat și atribuit pontificatul Papei Ioan XIV (983-984) la doi papi, adică la două persoane. Același redactor l-a trecut pe Antipapa Ioan XVI (997-998) în șirul papilor canonici. În mod normal, Papa Ioan XVII ar fi trebuit să fie Ioan al XVI-lea.

³¹ Sunt considerați cu numele de “**Martin**” și papii **Marin I** (882-884) și **Marin II** (942-946). Papa **Martin I** cel Sfânt a păstorit între anii 649-655.

b) la Pisa (1409-1415)

[**Alexandru V**, din insula Creta, Pietro Filargo, 26.VI., 7.VII.1409 - 3.V.1410]

[**Ioan XXIII**, di Napoli, Baldassare Cossa, 17, 25.V.1410 - 29.V.1415 depus la Conciliul de la Constanța (Konstanz), † 22.XI.1419]

c) la Valencia (1423-1430)

[**Clement VIII**, Gil Sánchez Muñoz, 10.VI.1423 - 26.VII.1429 renunță, † 28.XII.1447]

[**Benedict XIV**, Bernardo Garnier, 12.XI.1425 -? 1430, **Antipapă** pentru Clement VIII în Valencia]

d) la Basilea [Basel] (1439-1449)

[**Felix V**, della Savoia, Amedeo duca di Savoia, 5.XI.1439, 24.VII.1440 - 7.IV.1449 paretisis; † 7.I.1451]

202. **Urban VI**, di Napoli, Bartolomeo Prignano, ales la Roma, pe data de 8 aprilie, încoronat la 18.IV.1378 - 15.X.1389
203. **Bonifaciu IX**, di Napoli, Pietro Tomacelli, 2, 9.XI.1389 - 1.X.1404
204. **Inocențiu VII**, di Sulmona, Cosma Migliorati, 17.X., 11.XI.1404 - 6.XI.1406
205. **Grigorie XII**, Venețianul, Angelo Correr, 30.XI., 19.XII.1406 - 4.VII.1415 paretisis, † 18.X.1417
206. **Martin V**, Romanul, Oddone Collona, ales la Konstanz 11 nov. 1417, hirotonit întru arhiereu și încoronat la 21.XI.1417 - 20.II.1431
207. **Eugen IV**, Venețianul, Gabriele Condulmer, 3, 11.III.1341 - 23.II.1447
208. **Nicolae V**, di Sarazana, Tommaso Parentucelli, 6, 19.III.1447 - 24.III.1455
209. **Calist III**, di Játiva (Valencia), Alonso de Borja, 8, 20.IV.1455 - 6.VIII.1458
210. **Pius II**, di Siena, Enea Silvio Piccolomini, 19.VIII., 3.IX.1458 - 14.VIII.1464
211. **Paul II**, Venețianul, Pietro Barbo, 30.VIII., 16.IX.1464 - 26.VII.1471
212. **Sixt IV**, di Savona, Francesco della Rovere, 9, 25.VIII.1471 - 12.VIII.1484
213. **Inocențiu VIII**, Genovezul, Giovanni Battista Cibo, 29.VIII., 12.IX.1484 - 25.VII.1492
214. **Alexandru VI**, di Játiva (Valencia), Rodrigo de Borja, 11, 26.VIII.1492 - 18.VIII.1503³²
215. **Pius III**, di Siena, Francesco Todeschini-Piccolomini, 22.IX., .I., 8.X.1503 - 18.X.1503
216. **Iuliu II**, di Savona, Giuliano della Rovere, 31.X., 26.XI.1503 - 21.II.1513
217. **Leon X**, Florentinul, Giovanni de' Medici, 9, 19.III.1513 - 1.XII.1521
218. **Adrian VI**, Germanul, de Utrecht, Adriano Florensz, 9.I., 31.VIII.1522 - 14.IX.1523
219. **Clement VII**, Florentinul, Giulio de' Medici, 19, 26.XI.1523 - 25.IX.1534
220. **Paul III**, Romanul, Alessandro Farnese, 13.X., 3.XI.1534 - 10.XI.1549
221. **Iuliu III**, Romanul, Giovanni Maria Ciocchi del Monte, 7, 22.II.1550 - 23.III.1555
222. **Marcel II**, di Montepulciano, Marcello Cervini, 9, 10.IV.1555 - 1.V.1555
223. **Paul IV**, di Napoli, Gian Pietro Carafa (Grecul), 23, 26.V.1555 - 18.VIII.1559
224. **Pius IV**, Milanezul, Giovan Angelo de' Medici, 25.XII.1559, 6.I.1560 - 9.XII.1565
225. Sf. **Pius V**, di Bosco (Alessandria), Antonio (Michele) Chislieri, 7, 17.I.1566 - 1.V.1572 [*beatificat* (declarat Fericit) pe data de 27.IV.1672, *canonizat* (trecut în rândul Sfinților), pe data de 22.V.1712]
226. **Grigorie XIII**, Bolognezul, Ugo Boncompagni, 13, 25.V.1572 - 10.IV.1585, *prin bulla Inter gravissimas, din anul 1582, îndreptează calendarul Iulian, hotărând ca data de 4 octombrie să devină 15 octombrie*
227. **Sixt V**, di Grotammare (Ripatransone), Felice Peretti, 24.IV., 1.V.1585 - 27.VIII.1590
228. **Urban VII**, Romanul, Giambattista Castagna, 15.IX.1590 - 27.IX.1590
229. **Grigorie XIV**, di Cremona, Niccolò Sfondrati, 5, 8.XII.1590 - 16.X.1591
230. **Inocențiu IX**, Bolognezul, Giovan Antonio Facchinetti, 29.X., 3.XI.1591 - 30.XII.1591
231. **Clement VIII**, Florentinul, Ippolito Aldobrandini, 30.I., 9.II.1592 - 3.III.1605
232. **Leon XI**, Florentinul, Alessandro de' Medici, 1, 10.IV.1605 - 27.IV.1605

³² Ar fi trebuit să fie Alexandru „al V-lea”, pentru că cel de la Conciliul din Pisa (1409-1410), Alexandru al V-lea (1409-1410) era un papă necanonic.

233. **Paul V**, Romanul, Camillo Borghese, 16, 29.V.1605 - 28.I.1621
234. **Grigorie XV**, Bolognezul, Alessandro Ludovisi, 9, 14.II.1621 - 8.VII.1623
235. **Urban VIII**, Florentinul, Maffeo Barberini, 6.VIII., 29.IX.1623 - 29.VII.1644
236. **Inocențiu X**, Romanul, Giovanni Battista Pamphilj, 15.IX., 4.X.1644 - 7.I.1655
237. **Alexandru VII**, di Siena, Fabio Chigi, 7, 18.IV.1655 - 22.V.1667
238. **Clement IX**, di Pistoia, Giulio Rospigliosi, 20, 26.VI.1667 - 9.XII.1669
239. **Clement X**, Romanul, Emilio Altieri, 29 IV, 11.V.1670 - 22.VII.1676
240. Fer. **Inocențiu XI**, di Como, Benedetto Odescalchi, 21.IX., 4.X.1676 - 12.VIII.1689 (beatificat în data de 7.X.1956)
241. **Alexandru VIII**, Venețianul, Pietro Ottoboni, 6, 16.X.1689 - 1.II.1691
242. **Inocențiu XII**, di Spinazzola (Venosa), Antonio Pignatelli, 12, 15.VII.1691 - 27.IX.1700
243. **Clement XI**, di Urbino, Giovanni Francesco Albani, 23, 30.XI., 8.XII.1700 - 19.III.1721
244. **Inocențiu XIII**, Romanul, Michelangelo dei Conti, 8, 18.V.1721 - 7.III.1724
245. **Benedict XIII**, di Gravina, Pietro Francesco (Vincenzo Maria) Orsini, 29.V., 4.VI.1724 - 21.II.1730
246. **Clement XII**, Florentinul, Lorenzo Corsini, 12, 16.VII.1730 - 6.II.1740
247. **Benedict XIV**, Bolognezul, Prospero Lambertini, 17, 22.VIII.1740 - 3.V.1758
248. **Clement XIII**, Venețianul, Carlo Rezzonico, 6, 16.VII.1758 - 2.II.1769
249. **Clement XIV**, di S. Arcangelo (Rimini), Giovanni Vincenzo Antonio (Lorenzo) Ganganelli, 19, 28.V., 4.VI.1769 - 22.IX.1774
250. **Pius VI**, di Cesena, Giannangelo Braschi, 15, 22.II.1775 - 29.VIII.1799
251. **Pius VII**, di Cesena, Barnaba (Gregorio) Chiaramonti, 14, 21.III.1800 - 20.VIII.1823
252. **Leon XII**, di Genga (Fabriano), Annibale della Genga, 28.IX., 5.X.1823 - 10.II.1829
253. **Pius VIII**, di Cingoli, Francesco Saverio Castiglioni, 31.III., 5.IV.1829 - 30.XI.1830
254. **Grigorie XVI**, di Belluno, Bartolomeo Alberto (Mauro) Cappellari, 2, 6.II.1831 - 1.VI.1846
255. **Pius IX**, di Senigalia, Giovanni Maria Mastai Ferretti, 16, 21.VI.1846 - 7.II.1878
256. **Leon XIII**, di Carpineto (Anagni) Gioacchino Pecci, 20.II., 3.III.1878 - 20.VII.1903
257. **Pius X**, di Riese (Treviso), Giuseppe Sarto, 4, 9.VIII.1903 - 20.VIII.1914 (beatificat 3.VI.1951, canonizat 29.V.1954)
258. **Benedict XV**, Genovezul, Giacomo della Chiesa, 3, 6.IX.1914 - 22.I.1922
259. **Pius XI**, di Desio (Milano), Achille Ratti, 6, 12.II.1922 - 10.II.1939
260. **Pius XII**, Romanul, Eugenio Pacelli, 2, 12.III.1939 - 9.X.1958
261. **Ioan XIII**, di Sotto il Monte (Bergamo), Angelo Giuseppe Roncalli, 28.X., 4.XI.1958 - 3.VI.1963
262. **Paul VI**, di Concesio (Brescia), Giovanni Battista Montini, 21, 30.VI.1963 - 6.VIII.1978
263. **Ioan Paul I**, di Forno di Canale (Belluno), Albino Luciani, 26.VIII., 3.IX.1978 - 28.X.1978
264. **Ioan Paul II**, di Wadowice (Cracovia), Karol Wojtyła, 16, 22.X.1978 - 2.IV. 2005
265. **Benedict XVI**, di Bavaria, München-Roma, Joseph Ratzinger, 19, 24 aprilie 2005 – 1. 01. 2006

Sedisvacanță din 1.01. 2006 –

a. Scaune Patriarhale catolice³³

1. Unite³⁴

de *Alexandria*:

al Coptilor, unit din 15 august 1824, restaurat la 26 noiembrie 1895, cu sediul în Cairo;
al Melkiților uniți, vezi Antiohia;

de *Antiohia*:

al Sirienilor monofiziți, unit, din anul 1774, Patriarhat din anul 1781 cu sediul în Beirut, Liban;
al greco-arabilor Melkiți, unit din anul 1724, respectiv 1729, cu sediul în Damasc; din anul 1838, Patriarhul melkit unit de Antiohia poartă titlul: „Patriarh al Antiohiei, al întregului Orient, al Alexandriei și Ierusalimului”;
al Maroniților, cu titlul și de „Batrun și Sarba”, unit înainte de anul 1215, cu sediul în Bkerké (Maron), Liban;

de *Ierusalim*:

al Melkiților uniți, vezi Antiohia;

de *Babilon* [de Seleucia, Ktesifon, Mossul, Babilon și Bagdad]:

al nestorienilor, (Babilonia dei Caldei), unit din 20 aprilie 1553, cu sediul în Bagdad, Irak;

de *Sis* în Cilicia:

al Armenilor, uniți (ortodocși a. 294), din 26 noiembrie 1742, cu sediul în Beirut, Liban;

Primas de *Târnovo*, azi Veliko Târnovo, unit 1203-1235, Primas Blachiae et Bulgariae sau Primas Blachorum et Bulgarorum;

Primas *Armenorum*, unit, fondat în anul 1830, cu Scaunul la *Constantinopol*;

2. Latine³⁵

de *Constantinopol*, rezidențiali 1204-1261, titulari 1261-1964;³⁶

de *Alexandria*, doar titulari, 1209-1964;

Nicolaus, 1209-1223

³³ *Annuario Pontificio, per l'anno 2003*, Città del Vaticano, Libreria Editrice Vaticana, 2003, capitolul “Patriarcati” pp. 3–8. Vezi și supra, capitolul Note Storiche, pp. 1682-1683. Pavel FLORENSKI, *ICONOSTASUL*, Traducere și cronologie de Boris BUZILĂ, Fundația Anastasia, 1994, București, 253 p.

I Patriarcati orientali nel primo millennio, Relazioni del Congresso tenutosi al Pontificio Istituto Orientale nei giorni 27-30 Dicembre 1967 [I. Žužek, W. De Vries, V. T. Istavridis, I. Anastasiou, Ortiz de Urbina, J. Masson, Loutfi Laham, +G. Amadou-ni, W. Macomber, I. Dujčev], Pont. Inst. Stud. Orientalium, Roma, 1968, 221 p. [=Orientalia Christiana Analecta, nr. 181].

³⁴ Privitor la Patriarhii uniți (alegere, drepturi, îndatoriri, sinoade, jurisdicție), vezi canoanele 55-150, din CCEO, Roma, 18 octombrie, 1990. Pentru istoria lor, vezi ROM und die Patriarchate des Ostens, von Wilhelm de VRIES, unter Mitarbeit von Octavian BÂRLEA, Josef GILL, Michael LACKO, Verlag Karl Alber, Freiburg, München, 452 p. (=Orbis Academicus Verlag Karl Alber, Freiburg, München).

Augustino THEINER et Francisco MIKLOSICH, *Monumenta spectantia ad unionem Ecclesiarum Graecae et Romanae maiorem partem e sanctoribus Vaticani Tabulariis edita ab...*, cum tabula, Vindobonae, Guilelmus Braumueller, 1872, 64 p. + 1 pl. Dr. Cornelius WILL, *Acta et scripta quae de controversiis Ecclesiae Graecae et Latinae saeculo undecimo composita extant ex probatissimis libris emendata edidit diversitatem lectionis enotavit annotationibus instruxit...*, praecedunt prolegomena de controversiarum inter graecos et latinos agitarum ratione origine et usque ad XI. Saeculum progressu, Lipsiae [Leipzig] et Marpurgi [Marburg], MDCCCLXI, 1861, 272 p.

BASSAM Tibi, *Kreuzzug und Dihad*. Der Islam und die christliche Welt, W. Goldmann Verlag, München, 2001, 319 p. Wilhelm BAUM, *Die Verwandlungen des Mythos vom Reich des Priesterkönigs Johannes*, Rom, Byzanz und die Christen des Orients im Mittelalter, Verlag Kitab, Klagenfurt, 1999, 438 p.

Athanasius ANTIOCHENUS, *Historiae Patriarchatus Antiocheni graece versae fragmentum, praevia dedicatione graeca ad Constantinum Basarabam Vrancovanum a. 1702, s.a., s.l.*, Cotă [=Signatur] nr. 9746 în Bibl. Naț. Viena [Ö.N.B., Wien].

Arabes et bédouins, par A. F., în *Échos d'Orient*, Paris, I, (1897-1898), pp. 173-179.

³⁵ Pentru Patriarhii latini, vezi și Canonul nr. 438 din CIC, Roma, 1983: Can. 438 “Patriarchae et Primatis titulus, praeter praerogativam honoris, nullam in Ecclesia latina secumferit regiminis potestatem, nisi de aliquibus ex privilegio apostolico aut probata consuetudine aliud constet.” Vezi *Annuario Pontificio, per l'anno 2003*, Città del Vaticano, Libreria Editrice Vaticana, 2003, capitolul “Patriarcati” pp. 3-8. Vezi și supra, capitolul Note Storiche, pp. 1682-1683.

Willibald M. PLÖCHL, *Geschichte des Kirchenrechts, Band I, Das Recht des ersten christlichen Jahrtausend. Von der Urkirche bis zum großen Schisma, Zweite, erweiterte Auflage*, Verlag Herold, Wien, München, 1960, 490 p.

³⁶ Cei patru patriarhi latini, din Constantinopol, Alexandria, Antiohia și Ierusalim, împreună cu Papa, formau Pentarhia de rit latin, fiind confirmați la Conciliul Lateran IV, din anul 1215.

de *Antiohia*, rezidențială 1098-1268, titulari 1269-1964;
 Aimericus, 1142-1187
 Radulfus, 1188-1200

de *Ierusalim*, al latinilor, adică romano-catolic, 1099-1291, din anul 1131 cu reședința la Sf. Ioan din Akra, unde rezida și regele Ierusalimului. Titular, între anii 1292-1847. Restaurat cu Patriarhi rezidențiali, la 23 iulie 1847, cu sediul în Ierusalim și jurisdicție pentru latinii din Palestina, Transiordania și Cipru;³⁷

de *Aquileia*, 285 Episcopie, Mitropolie, sec. IV, recunoscută de Roma în sec. V, latină, dar de tradiție răsăriteană alexandrină, Patriarhie, din anul 553, recunoscută de Papa în anul 699; din anul 1348 cu sediul la Udine, desființată în anul 1751;

de *Aquileia-Grado*, al latinilor, cu titlul „de Aquileia Grado“, de tradiție alexandrină și romană, din anul 606 și recunoscut de Papa în anul 731, primește Primatul asupra Istriei și Veneției, unde rezidează ocazional, transferat și cu titlul „Patriarh rezidențial de Veneția“, din anul 1457;

de *Veneția*, al latinilor italieni, de Aquileia-Grado, rezida în Veneția încă din anul 774, fondat cu titlul „de Veneția“ la 8 octombrie 1457;

al *Indiei Occidentale*, din 11 mai 1524, Indiarum Occidentalium, al latinilor, *neocupat* sau abolit;

al *Indiei Orientale*, al latinilor, Indiarum Orientalium, cu sediul în Goa, India;

de *Lisabona* [Lisboa], al latinilor portughezi, sec. IV, Mitropolie 10 noiembrie 1394, Patriarhat 7 noiembrie 1716, cu drepturi primațiale.

Grüßet Alle, das Gute befalltet!

Eines Mannes Rede ist keine Rede, Man muß sie hören zweide.

Im Nützligen Einheit, Im Zweifelhaften Freiheit, In Allem Liebe!

Volksblatt.

Herausgegeben von Dr. Chr. G. Hoffinger.

Erscheint jede Woche. Bestellbar bei der Post und im Buchhandel. Preis vierteljährlich: Im Reichspostgebiete, bei der Post abgeholt, 40 Pf.; ins Haus gebracht und im Buchhandel (Commission von Carl J. Krübler in Straßburg i. E.) 45 Pf. Passende Anzeigen: Die Komparille, Zeile oder deren Raum 80 Pf.

Nr. 8.
Straßburg im Elsaß,
24. Februar 1878.

Zur Papstwahl.

„Wir haben einen Papst,“ können die Katholiken wieder sagen. Auch dieses Mal hat die Wahl nur kurz gedauert. Kardinal Joachim Pecci ist aus derselben als Kirchenoberhaupt hervorgegangen. Er ist ein Italiener, am 2. März 1810 geboren und hat den Namen Leo XIII. angenommen. Näheres über dieses wichtige Ereignis später!

Welche hohe Würde die katholische Kirche den Päpsten beilegt, zeigen unter Anderem die Worte, welche bei deren Krönung gesprochen zu werden pflegen. Der erste Kardinalbasion sagt zu dem Papste, indem er ihm die Tiara aufsetzt: „Nimm die mit drei Kronen

und Könige bist, Herrscher des Erdfreies, Stellvertreter unseres Heilandes Jesu Christi, dem Ehre und Ruhm gebührt in die Jahrhunderte der Jahrhunderte. Amen.“

Ueber die Bedeutung der drei Kronen in der Tiara sind die Meinungen getheilt. Manche sehen darin eine Hinweisung auf die streitende, leidende und triumphirende Kirche, Andere ein Zeichen der Herrschaft des Papstes über die weltliche, die geistliche Macht und über alle geistliche und weltliche Obrigkeit. Anfangs trugen die Päpste nur eine gewöhnliche Bischofs-

Päpstliche Tiara oder dreifache Krone.
 (In unserer Abbildung ruht dieselbe auf dem Messbuch, über das noch die „Stola“ gelegt ist.)

die Tiara aufsetzt: „Nimm die mit drei Kronen

mühe, später eine einfache und erst seit der Zeit ums

Jahr 1300 die dreifache Krone.

³⁷ Compară Canonul 438 din CIC, Roma, 1983, cu canonul 271, din CIC, Roma, 1917: Can. 271 „Patriarchae aut Primatis titulus, praeter praerogativam honoris et ius praecedentiae ad normam can. 280, nullam secumfert specialem iurisdictionem, nisi iure particulari de aliquibus aliud constet.“ Mai vezi și canoanele 280 și 347 din același CIC, 1917.

1. Papa Leo X (1513–1521) donează această mitră prețioasă bisericii San Lorenzo, din Florența (vezi și coperta).
2. Pălăria de Cardinal.
3. Armand-Jean I. du Plessis de *Richelieu* (1585-1642), Cardinal, din anul 1622, îmbrăcat în purpură. El mai era Marchiz de Chillou, Episcop de Luçon (1608), Duce de Richelieu (1631), Duce de Fronsac (1634), Abate General de Cluny, Cîteaux, Prémontré, Prim Ministru Regal și diplomat.
4. Stema unui Patriarh unit, care este și membru în Colegiul Cardinalilor: Eminența Sa Ignace Moussa I Cardinal Daoud (*1930) al Bisericii Unite Siriene (Veche Orientală, adică Siro-Monofizită), Proinprefect al Congregației pentru Bisericile Orientale din Roma (2000-2007).

b. Colegiul Cardinalilor ³⁸

Cardinalii – *cardo* (pivotal, punct principal, stâlp) – constituiau inițial gremiul format din cei șase episcopi suburbicari, împreună cu preoții celor aproximativ 25 de titluri de biserici cvasiparohiale din Roma, precum și cei șapte (ulterior 14) diaconi din jurul Papei. După Papă, ei semneau și documentele sinodale romane și alte acte de cancelarie romană, în ordinea amintită: episcopi, preoți și diaconi cardinali. Episcopii suburbicari (din periferia și împrejurimile Romei) erau sfătuitoarii și colaboratorii Papei, activând și ca funcționari înalți în Curia Romană și în guvernarea Statului Papal (miniștri). De la început și până astăzi, cardinalii sunt împărțiți în trei „ordine” sau grupuri: cardinali *episcopi*, cardinali *prezbiteri* și cardinali *diaconi*.

Situația s-a menținut astfel până în secolul al XI-lea, când noțiunea de cardinal a devenit nu numai o funcție în curia romană, ci și un titlu sau rang onorific, începând să fie cooptați în acest gremiu și preoți și călugări, mai ales cluniacenzi. De prin secolul al XII-lea, au început să fie cooptați în gremiul cardinalilor și episcopii din afara Romei sau chiar din afara Italiei. Primul episcop cunoscut, din afara Italiei, care a fost „creat” cardinal, a fost Arhiepiscopul de Mainz, în anul 1163.³⁹

Sinodul din Lateran, din anul 1059, a hotărât ca, la alegerea Papei, numai cardinalii să aibă dreptul de vot. Gremiul cardinalilor s-a organizat în „colegiul cardinalilor” abia în anul 1150, având un „decan” în frunte, pe episcopul de Ostia (portul Romei, la Mediterană) și un „cammerar” sau tezaurier, care să administreze averea Colegiului Cardinalilor. În anul 1059 s-a dat decretul privind modul de alegere al Papei, unde cardinalii îndeplineau o funcție determinantă, iar din anul 1179 exclusivă. Din anul 1179 și până astăzi, alegerea noului Papă este doar de competența Colegiului Cardinalilor, în conclavă.⁴⁰

³⁸ *Annuario Pontificio, per l'anno 2003*, Città del Vaticano, Libreria Editrice Vaticana, 2003, p. 1681.

³⁹ Termen tehnic, cardinalii sunt „creați” de Papă, nu numiți.

⁴⁰ Privitor la Colegiul Cardinalilor vezi *Annuario Pontificio, per l'anno 2003*, Città del Vaticano, Libreria Editrice Vaticana, 2003, p. 1681; Rupert BERGER, *Kleines liturgisches Wörterbuch*, Herder Bücherei, Freiburg/Br., Basel, Wien, 1969, p. 198; JEDIN, *Handbuch der Kirchengeschichte*, 11 vol. (I, II/1+2+3, III/1+2, IV, V, VI/1+2, VII), Sonderausgabe, 30 - sec. XX, Unveränderter Nachdruck der Sonderausgabe von 1985, Herder Freiburg, Basel, Wien, 1999⁴, [1962¹, 1965², 1985³], vol. III/1, pp. 494-495; Ludwig HERTLING SJ, *Geschichte der Katholischen Kirche, Gekürzte Ausgabe: Von der Gründung der Kirche bis zu Clemens XII (†1740)*, St. Benno-Verlag GMBH Leipzig, 1983, p. 148.

Până în secolele XIII-XIV numărul cardinalilor nu depășea 30 de persoane. Papa Sixt V, în anul 1586, a ridicat numărul cardinalilor la 70, decizie pe care Papa Ioan XXIII a abrogat-o la data de 15 decembrie 1958. În plus, la data de 15 aprilie 1962, Papa Ioan XXIII a mai stabilit ca în colegiul Cardinalilor să fie creați numai arhieri, nu preoți, diaconi sau laici. Astăzi, numărul cardinalilor nu mai este limitat. Titlul de Patriarh unit urmează după cel de Cardinal, iar Papa Paul VI i-a integrat și pe aceștia în Colegiul Cardinalilor, prin Motu Proprio, din 11 februarie 1965: adică funcția de Patriarh unit determinând crearea lor în Colegiul Cardinalilor. Această întâietate a titlului de cardinal, față de titlul și funcția de patriarh, constituie chiar și astăzi o mare umilire pentru Biserica Răsăritului. Eugeniu V, în anul 1439 a început să creeze cardinali și din rândul Patriarhilor latini și uniți. Primii arhieri răsăriteni, deveniți cardinali, au fost chiar obligați să treacă la ritul latin, cum a fost cazul mitropoliților Bessarione sau Visarion al Niceei (1439), Isidor de Kiev (1439) și a proin patriarhului ecumenic Grigorie III Mammas (după 1450).⁴¹ Evoluția gremiului cardinalilor, cu decizia privind alegerea Papei, trebuie înțeleasă în contextul luptei pentru investitură, împotriva simoniei romane, a nepotismului, a reformei administrative și a cancelariei curiale romane, a generalizării celibatului obligatoriu la preoții latini, acțiuni în care s-au implicat foarte mult cardinalii Hildebrand (de la Abația de Cluny) de St. Paul, Roma și Humbert de Sliva Candida.

c. Primat, Arhimitropolit sau Exarh în Biserica Romană⁴²

1. Până la Conciliul Vatican I (1869-1870),

respectiv până la reforma din anul 1967

Primatul Italiei, Primas totius Italiae, Episcopul Romei, Patriarh al Apusului, Sfântul Părinte Papa;

în spațiul geografic al Italiei mai erau:

Primatul de Pisa, 1133, pentru Corsica și Sardinia;

Primatul de Palermo, 1099, Pentru Sicilia;

Primatul de Milano, sec. IV, a doua Mitropolie, după Sfântul Scaun în Italia;

Primatul Cartaginei, Primas Africae, pentru întreaga Africa Latina, din secolul IV, până după anul 1076, reînnoit în anul 1893;

Din secolul IV, fiecare Mitropolit al capitalei unei provincii din Imperiul Roman avea un oarecare rang de primat față de eparhiile sufragane ale respectivei provincii. Titlul de „Primat” l-au purtat mai târziu și Vicarii sau Legații Papali, din diferite zone ale lumii creștine sau din regiunile cu caracter misionar sau prozelitist.

Vicariatul Thesalonicului, cu un Legat Papal, înființat în anul 380, de către Papa Damasus (366-384), Vicariat, din anul 417;

Din anul 417, Primat, în calitate de Legatus natus, pentru Mitropoliții din: Thesalonik (în Imperiul Romeu) și Arles în Gallia de vest;

Mai târziu devin Scaune primațiale și cele din: Metz; Sens; Rouen; Narbonne; Bourges; Vienne; Lyon; Reims, toate în spațiul francez;

În spațiul Spaniolo-Portughez, apar Scaunele din Toledo, recunoscut în anul 1088; din Tarragona-Barcelona; Sevilla, pentru Andaluzia și Portugalia; din Lisabona, de la 1716 Patriarh; Braga, sec. XII, pentru Portugalia;

⁴¹ Ioan Marin MĂLINAȘ, *De te voi uita Constantinopol!* sau privitor la evenimentele de la 10 august 626, 13 aprilie 1204 și 29 mai 1453, Editura Sedan, Cluj-Napoca, 2004, pp. 88-100 / *If I forget you, Constantinople!*, or about the events of August 10, 626, April 13, 1204 and May 29, 1453, Sedan Publishing House, Cluj-Napoca, 2004, pp. 88-100.

⁴² Vezi Canonul nr. 438 din CIC, Roma, 1983. Privitor la Scaunele primațiale și evoluția acestui titlu în Apus, vezi Lexikon für Theologie und Kirche, zweite neubearbeitete Auflage des kirchlichen Handlexikons..., Hgg. Von Dr. Michael BUCHBERGER; achter (8) Band, *Patron bis Rudolf*, Freiburg i. Br., 1936, col. 475-476.

În spațiul German, Mainz Primas Germaniae, din anul 775 și 1032; mai târziu ajunge în concurență cu cei din Trier, Primas din anul 1016; Magdeburg, din anul 968; Köln, din anul 1052;

Salzburg, Austria (a. 700 Episcopie și din 798 Mitropolie, putere primațială efectivă, din anul 1026 și 1072), reconfirmată în anul 1648, până în anul 1803 Prinț Arhiepiscop, cu titlu ereditar;

Pentru Germania, în anul 1806, Scaunele primațiale au fost cumulate de un singur ierarh, prin crearea funcției de „Prinț Primat suveran”, în persoana Arhiepiscopului Cancelar Imperial Karl Theodor von Dalberg și „Arhiepiscop” de Regensburg.

Pentru spațiul danezo-scandinav, Bremen și Hamburg;
pentru Suedia, Lund, din anul 1104;

Pentru Regatul Ungariei, Esztergom, Strigoni, Episcopie sec. X?, din anul 1001 Mitropolie, Primas din anul 1291;

Pentru Polonia și Lituania, Gniesno, din anul 1416, reînnoit în anul 1871;

Pentru Marea Britanie, de Canterbury, Primas totius Angliae, constituit de Papa Honoriu I (625-638); la care se mai adaugă ulterior și cel de York, Primas Angliae; de Armagh Primat al Irlandei, din anul 1191; de St. Andrews Primat al Scoției, din anul 1472;

Primatul de Târnovo, azi Veliko Târnovo, unit, 1203-1235 Primas Blachiae et Bulgariae sau Primas Blachorum et Bulgarorum;

Au mai existat:

Primas Armenorum, unit, fondat în anul 1830, cu Scaunul la Constantinopol;

Primatul de Praga, pentru Bohemia;

Primatul de Lyon, Primas Galliae, Franța;

Primatul de Rouen, Franța

Primatul de Mecheln, Belgia;

Primatul de Antivari, Montenegro;

Primatul de Skutari, Albania

Primatul de Bahia - S. Salvador, Brazilia;

Primatul de Salerno, Italia.

2. Actualii Primați după reforma din anul 1967⁴³

al Italiei, Primas totius Italiae, Episcopul Romei, Patriarh al Apusului, Sfântul Părinte Papa;
de Tarragona, Spania, Episcopie sec. I, Mitropolie sec. V. (vezi și Arhiepiscopia de Barcelona);
de Lisboua-Lisabona, Portugalia (Scaun patriarhal cu drepturi primațiale), sec. IV, Mitropolie 10 noiembrie 1394, Patriarhat 7 noiembrie 1716;

de Lyon, Gallia, în Franța, Episcopie, sec. II, Mitropolie sec. III, la 6 oct. 1822 Scaunul primațial de Vienne, a fost unit cu cel de Lyon;

de Esztergom, Strigoni, Ungaria, Episcopie sec. X? (poate ortodoxă), din anul 1001 Mitropolie, Primas din anul 1291;

de Gniesno, în Polonia, Mitropolie din anul 1000, Primas din anul 1416, reînnoit în anul 1871; Varșovia, din anul 1817 (pentru Polonia, actualmente, ambele titluri de Primat de Gniesno și de Varșovia sunt cumulate în persoana arhiepiscopului de Varșovia în funcțiune, numit Primas Poloniae);

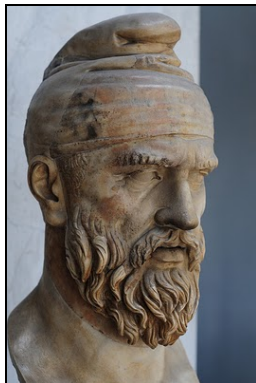
de Salzburg, Austria, Episcopie sec. VI, Mitropolie 20 aprilie 798, Primas Germaniae, putere primațială efectivă, din anul 1026 și 1072, reconfirmată în anul 1648, până în anul 1803 Prinț Arhiepiscop, cu titlu ereditar, reconfirmat în anul 1854;

de Armagh, Irlanda, Episcopie din anul 445, Mitropolie 1152, Primat din anul 1191, actualmente având drept de jurisdicție și în Regatul Marii Britanii.

⁴³ Din acest an, 1967, Scaunele primațiale care erau vacante sau aveau o vechime sub o sută de ani, n-au mai fost ocupate, în sensul că nu s-a mai făcut uz de titlul lor primațial, rămânând simple dieceze sau arhidieceze ori Scaune titulare [noțiunile de episcop „titular” și „rezidențial” sunt cunoscute cititorului].

*Mare Arhiepiscop – Archiepiscopus Maior*⁴⁴

1. de *Lviv, Leopoli, Lemberg, Ucraina*, unit, Mare Arhiepiscop, Archiepiscopus Maior, din 23 decembrie 1963;
2. de *Alba Iulia și Făgăraș*, Archiepiscopus Maior Fagarasiensis et Albae Juliensis Romenorum, din 16 dec. 2005 (România);
3. de *Ernakulam-Angamaly*, Syro-Malabarez, nestorian, unit, India, Mare Arhiepiscop, Archiepiscopus Maior, din data de 16 decembrie 1992 (India);
4. Archiepiscopus Maior *Trivandrensis Syrorum Malankarensium* (India).

UN MISTER ISTORIC - STATUILE DACILOR DIN ROMA: „Nobilii dacii din Roma, din Vatican”
și (de pe) Arcul de triumf al lui Constantin, din Forul lui Traian. Noi nu suntem urmașii Romei !

1

2

1. Grado, Basilica paleocristiană Santa Maria delle Grazie: absida altarului cu „iconostasul” în forma incipientă de evoluție a acestuia, datând din sec. VI, din timpul păstoririi Patriarhului Elia (571-586).⁴⁵ Vezi și „iconostasul” de la Domul San Marco, din Veneția.
2. Grado, Basilica paleocristiană Santa Maria delle Grazie, vedere din partea de apus: intrarea.

⁴⁴ Vezi canoanele 151-154, din CCEO, Roma, 1990. Vezi și *Annuario Pontificio, per l'anno 2003*, Città del Vaticano, Libreria Editrice Vaticana, 2003, p. 9. Le Métropolitaine MAXIME de Sardes, *Le Patriarcat Oecumenique dans l'Eglise Orthodoxe*, Étude historique et canonique par..., Traduit du grec par Jacques TOURAILE, Édition Beauchesne, Paris, 1975, 422 p. Archiepiscopus maior est metropolita sedis determinatae vel agnitae a suprema Ecclesiae auctoritate, qui toti cuidam Ecclesiae catholicae orientali sui iuris titulo patriarchali non insignitae praeest. Archiepiscopo maiori competit potestas in omnes episcopos non exceptis metropolitans ceterosque christifideles Ecclesiae, cui praeest, ad normam iuris a suprema Ecclesiae catholicae auctoritate approbati. Quae in iure canonico de patriarchis dicuntur, de archiepiscopis maioribus valere intelleguntur, cum unica differentia: post electionem archiepiscopi maioris, a Synodo episcoporum Ecclesiae archiepiscopalis maioris peractam, electus per litteras manu propria subscriptas expostulare debet a Romano Pontifice suae electionis confirmationem, in electione vero patriarchae confirmatio electionis non requiritur. Archiepiscopi maiores sunt ipso iure membra Congregationis pro Ecclesiis Orientalibus

In 2007 in Ecclesia Catholica quattuor archiepiscopi maiores sunt:
 Lubomyr Husar, Archiepiscopus Maior Kioviensis-Haliciensis (Ucraina)
 Varkey Vithayathil, Archiepiscopus Maior Ernakulamensis-Angamaliensis Syrorum Malabarensium (India)
Isaac Cleemis Thottunkal, Archiepiscopus Maior Trivandrensis Syrorum Malankarensium (India)
Lucianus Mureșan, Archiepiscopus Maior Fagarasiensis et Albae Juliensis Romenorum (Romania).
 Receptum de "http://la.wikipedia.org/wiki/Archiepiscopus_maior"

d. Ordinea scaunelor și schema actuală a patriarhilor catolici, de toate riturile ⁴⁶

	Rite	Patriarchate	Patriarch
Patriarch of the Roman-Rite Church	<u>Roman</u>	<u>Roma</u>	<u>Benedict XVI</u> (Pope)
Eastern-Rite Patriarchs	<u>Coptic</u>	<u>Alexandria</u> (1824.08.15, restored 1895.11.26)	<u>Antonios Naguib</u>
	<u>Greek-Melkite</u>	<u>Antioch, Alexandria, Jerusalem</u>	<u>Gregorios III Laham</u>
	<u>Maronite</u>	<u>Antioch</u>	<u>Nasrallah Pierre Sfeir</u> (Cardinal)
	<u>Syrian</u>	<u>Antioch</u>	<u>Ignace Youssif III Younan</u> <u>Ignace Pierre VIII Abdel-Ahad</u> (emeritus) <u>Ignace Moussa I Daoud</u> (Cardinal) (emeritus)
Residential Latin-Rite Patriarch	<u>Roman</u>	<u>Jerusalem</u> (1099, restored 1847.07.23)	<u>Fouad Twal</u> <u>Michel Sabbah</u> (emeritus)
Minor Eastern-Rite Patriarchs (Catholicos)	<u>Armenian</u>	<u>Cilicia</u> (1742.11.26)	<u>Nersès Bédros XIX Tarmouni</u>
	<u>Chaldean</u>	<u>Babylon</u> (1553.04.20)	<u>Emmanuel III Delly</u> (Cardinal)
Titular Latin-Rite Patriarchs	<u>Roman</u>	<u>Alexandria</u>	<u>suppressed in 1964</u>
	<u>Roman</u>	<u>Antioch</u>	<u>suppressed in 1964</u>
	<u>Roman</u>	<u>Aquileia</u>	<u>suppressed in 1751</u>
	<u>Roman</u>	<u>Constantinople</u>	<u>suppressed in 1964</u>
	<u>Roman</u>	<u>East Indies</u> (1886.09.01)	<u>Filipe Neri do Rosário Ferrão</u> <u>Raul Nicholau Gonsalves</u> (emeritus)
	<u>Roman</u>	<u>Lisboa</u> (1716.11.07)	<u>José da Cruz Policarpo</u> (Cardinal)
	<u>Roman</u>	<u>Venezia</u> (1451.10.08)	<u>Angelo Scola</u> (Cardinal) <u>Marco Cé</u> (Cardinal) (emeritus)
	<u>Roman</u>	<u>Indias Occidentales</u> (1524.05.11)	<u>vacant</u>

⁴⁵ La *Basilica di Santa Maria delle Grazie* è una delle due basiliche paleocristiane di Grado. Si affaccia sul Campo dei Patriarchi, nel centro storico della città, a pochi passi dal Battistero e dalla Basilica di Sant'Eufemia, mentre i resti di una terza basilica (la *Basilica della Corte*) sono visibili a poca distanza, ai limiti del *castrum* romano.

La basilica è stata costruita alla fine del VI secolo per volontà del Patriarca Elia, che negli stessi anni completò la costruzione della Basilica di Sant'Eufemia e avviò i lavori per la prima chiesa di Barbana.

La chiesa venne edificata sul sito di una precedente basilica paleocristiana risalente alla prima metà del V secolo, forse voluta dal vescovo Cromazio.

I due stadi della costruzione risultano evidenti nell'interno, che i restauri hanno ripristinato a due livelli. L'altare e la navata centrale sorgono al livello della basilica eliana, mentre la navata destra e parte dell'abside, coperte da mosaici decorativi con motivi geometrici ed epigrafi, risalgono alla prima edificazione e sono posizionate circa un metro più in basso.

La basilica ha curiosamente una base quadrata sia nella pianta che nell'alzato. L'interno è scandito da tre navate separate da due file di cinque colonne marmoree di provenienza diversa. Di particolare interesse l'altare, l'acquasantiera e la statua lignea della Madonna delle Grazie, tradizionale meta devozionale della popolazione gradese. L'architettura della basilica è caratterizzata dal forte slancio verticale della navata centrale. La facciata in pietra e mattoni ha tre porte ed è ingentilita da una trifora.

Luat din: [http://it.wikipedia.org/wiki/Basilica_di_Santa_Maria_delle_Grazie_\(Grado\)](http://it.wikipedia.org/wiki/Basilica_di_Santa_Maria_delle_Grazie_(Grado))

⁴⁶ Luat după: <http://www.gcatholic.com/hierarchy/patriarchs.htm>

e. Patriarhate rebele: Biserica Gallicană – l'Eglise Gallicane

C'est ainsi que s'est appelée l'Eglise Catholique en France depuis l'évangélisation des Gaules jusqu'en 1870. Respectueuse de la papauté, elle posait néanmoins certaines limites à sa puissance; elle enseignait en particulier que le pouvoir des évêques réunis en concile était plus grand que celui du pape.

Pourtant en 1870 eut lieu à Rome la proclamation du dogme de l'infaillibilité pontificale qui consacra l'abdication de l'épiscopat devant l'omnipotence du pape.

En France, un mouvement de résistance fut emmené par le Révérend Père Hyacinthe Loyson qui obtint par décret du Président de la République l'autorisation d'ouvrir un lieu de culte au nom de l'Eglise Gallicane le 3 décembre 1883.

Après la loi de 1905 entérinant le principe de séparation des Eglises et de l'Etat, le courant gallican va s'organiser plus librement.

A partir de 1916 Gazinet devint le symbole du renouveau gallican avec l'arrivée de Monseigneur Giraud, qui sera élu Patriarche de l'Eglise Gallicane en 1928 (1928-1950).

Ses successeurs:

Mgr Bernard-Isidore Jalbert-Ville (1950-1957)

Mgr Irénée Poncelain d'Eschevannes (évêque en 1955 - primat en 1957 et patriarche en 1966)

Mgr Patrick Truchemotte (évêque-primat en 1970 et patriarche en 1975)

Mgr Thierry Teyssot – Évêque Gallican d'Aquitaine - Primat de l'Église depuis 1987

Mgr Jean Blusseau – Évêque Gallican, auxiliaire d'Aquitaine depuis 1996

Mgr Agostinho Pereira – Évêque Gallican du Portugal depuis 1985

Mgr Eduardo Molowny Martinez – Évêque Gallican d'Espagne et des Îles Canaries depuis 1996

Mgr Théophile M'Bogue – Évêque Gallican du Cameroun et de l'Afrique Centrale depuis 1996

Cette tradition bien gauloise de résister aux empiétements de la curie romaine a pris jadis le nom de gallicanisme. Le plus illustre représentant de ce courant fut le grand Bossuet, évêque de Meaux (XVIIème siècle), qui rédigea les quatre articles gallicans de 1682 signés par l'assemblée des évêques de France.

Bossuet ne fit d'ailleurs que reprendre les décisions du concile de Constance (1414-1418) qui rappela (conformément à la règle en usage dans l'Eglise universelle et indivise du premier millénaire) que le concile oecuménique (assemblée de tous les évêques) était l'organe suprême en matière d'autorité et d'enseignement au sein de l'Eglise.

*

En 1928, Louis-Marie-François Giraud, évêque gallican et archevêque d'Almyre est proclamé Patriarche de l'Eglise Gallicane.

Le titre est colossal pour le premier évêque d'une petite Eglise, mais nécessaire pour donner à celle-ci le poids et l'autorité suffisante face aux autres sièges patriarcaux de la chrétienté. Il faut un Patriarcat de France: telle était la pensée des Eglises orientales. Mgr Basilius de l'Eglise Orthodoxe Chaldéenne et Mgr Kibarian, archimandrite de l'Eglise Arménienne de France et grand ami de Mgr Giraud, comprenaient mal l'existence d'une Eglise autocéphale sans un patriarche qui la préside et la représente.

En 1928 un Saint Siège venait de naître à Gazinet avec pour mission:

1) Coordonner les efforts des catholiques français, les aider à échapper à la politisation abusive et aux idées rétrogrades du romanisme de l'époque, idées qui devaient amener des catholiques jusqu'au nazisme.

2) Représenter l'Eglise Gallicane à l'intérieur et à l'extérieur du territoire.

3) Fédérer d'autres Eglises occidentales dans l'Union des Eglises Catholiques et Orthodoxes d'Occident. Mission difficile qui va rencontrer une forte opposition et ne réussira qu'en partie.

Mais tout ne se fait que par étapes et le fait que Mgr Giraud ait eu des successeurs est la preuve du sérieux et de la continuité de cet effort.

*

Text luat din:

Histoire de l'Eglise des Gaules, du Ier au VIème siècle,
par Georges LUSSEAUD, prêtre, p. 154-156: ⁴⁷

En 581, au Concile de Mâcon, voici d'autres évêques glorifiés: saint Prisque de Lyon, saint Évence de Vienne, saint Artème de Sens, saint Rémi de Bourges, saint Syagrius d'Autun, saint Aunaire d'Auxerre, saint Arigle de Nevers, saint Flavius de Châlon-sur-Saône; mais canon 3: «*Défense aux évêques de laisser entrer dans leurs chambres aucune femme, si ce n'est en présence de deux prêtres ou de deux diacres*». Au Concile de Mâcon de 585, s'ajoute à notre extraordinaire ménologe épiscopal saint Géri de Cahors.

Au VIe siècle, 36 évêques ont été glorifiés peu de temps après leur naissance au ciel. Trente-six évêques, rien que dans les Gaules en un siècle ; et ce n'est certainement pas un compte exhaustif !...

Plusieurs villes eurent deux saints évêques dans ce même siècle : Bordeaux (Cyprien et Léonce), Arles (Césaire et Aurélien), Sens (Léon et Artème), Châlon-sur-Saône (Agriculteur et Flavius).

Deux autres en eurent trois : Rouen (Gildard, Flavius et Prétextat), Lyon (Loup, Nizier et Prisque).

Deux villes en eurent quatre: Vienne (Avit, Pantagathe, Hésychius et Evance), Bourges (Honorat, Arcade, Désiré et Rémi). Cela fait déjà huit sièges épiscopaux sur lesquels brilla la sainteté de plusieurs évêques successifs.

S'ajoutent treize autres dont l'évêque fut un saint : Autun, Auxerre, Avranches, le siège du Béarn, Cahors, Chartres, Dol en Armorique, Nantes, Nevers, Paris, Rennes, Rodez, Trèves. A-t-il jamais existé un siècle de l'histoire de l'Eglise des Gaules (pour ne parler que de celle-ci) comptant 36 évêques glorifiés et 21 sièges épiscopaux tenus par des saints ?

Mais voici 589. L'Espagne. Et le Filioque.

Des nuages se forment dans notre ciel occidental...

Le Filioque espagnol fut un lapsus. Mais un lapsus, ça tombe sous les microscopes de la psychanalyse. Le Filioque n'a pu être inventé que parce qu'il y avait un ver dans le fruit..., ou du bois dans le pain...

Contre les ariens ulfiliques qui niaient la divinité du Christ, les Pères de Tolède ont crié de toutes leurs forces : oui le Christ est Dieu ! Ils criaient de joie, parce que, après de si longues et terribles années de persécution par les rois wisigoths champions de l'hérésie..., l'échec et le martyre de saint Herménégilde..., le roi wisigoth Récarède venait de se faire orthodoxe. Surenchère compréhensible chez ces ibériques excessifs, déjà connus pour leur tendance à tous possibles rigorismes... : le Christ est *tellement* Dieu que le Saint-Esprit procède aussi du Fils.

Et... ce lapsus... Fléchissement de l'intelligence ; germe d'une terrible hérésie. Car d'elle viendront :

- l'édification du papisme au IXe siècle, sur construction de faux et usage de faux, falsification des Écritures : la théorie filioquiste, entraînant un amoindrissement de la nature et donc du rôle du Saint-Esprit, le prétendu «vicaire du Christ», inventé après Charlemagne, remplacera purement et simplement le Saint-Esprit !... ;

- l'écrasement des personnes et des diversités locales sous le poids d'un centralisme fondé sur cet homme qui serait «vicaire du Christ» ;

- les psychologismes envahissant la démarche de l'âme et diluant la vie spirituelle sous le fatras des nuées psychiques entassées ;

- la claudication de la foi et de la piété, tantôt autoritarisme sec, tantôt sentimentalité floue et trouble...

⁴⁷ Luat din: http://orthodoxie.eu/histoire_eglise_des_gaules.htm

589 - ANNÉE NÉFASTE

Aux cris de joie des orthodoxes espagnols, répondirent sans doute des sanglots dans le ciel.

Bien sûr, les Grecs hausseront les épaules. Leur mépris des Occidentaux est tel qu'à peine les croient-ils capables d'inventer une hérésie.

L'évêque de Rome fera remarquer que cette formule du Filioque n'est point heureuse. Un siècle plus tard, sous Charlemagne, il s'y opposera vigoureusement.

Aucune réaction du côté de l'épiscopat gaulois.

Mais aux volumes suivants, en étudiant les VIIe et VIIIe siècles, nous entreront dans un crépuscule. En entrant dans le IXe, nous verrons qu'il fait déjà nuit : Charlemagne aura déterré le Filioque espagnol qui, sans lui, fût resté l'infirmité verbale d'une Église locale. Aux Xe et XIe siècles, ce sera le naufrage.

Et donc, nous savons que les flambées de sainteté en un lieu, à telle époque de l'histoire, ne durent qu'un temps. Et que bien vite, descendent les nuages, les vents mauvais, la nuit glacée.

Tirons de cette historiosophie une grande force. Une prudence vigilante et armée serait sans doute, pour nous, la meilleure conclusion de cette leçon terrible de notre histoire sainte.

1. Mănăstirea Nicula, Romania (Sanctuarul Marian al Transilvaniei), de pe cuprinsul Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului: Icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului de la Mănăstirea Nicula a fost pictată în anul 1681, de către meșterul iconar Luca din Iclod. La 15 febr. și 12 martie 1699 icoana a lăcrimat, conform unui proces-verbal, redactat de către ofițerii austrieci. În anul 1713, guvernatorul Transilvaniei Sigismund Kornîș a dus icoana la castelul său de la Benedingul Dejului, de unde a ajuns la Cluj-Napoca. În anul 1936, Episcopul Iuliu Hossu a încredințat icoana călugărilor uniți de la Nicula, care au încadrat-o în iconostasul din lemn de tei al bisericii mari din Mănăstire. Icoana este contestată de unii specialiști, pe motivul că ar fi doar o pseudo-icoană a originarului din anul 1681, iar icoana adevărată s-ar afla în Biserica Latină a Piaristilor din Cluj-Napoca (Biserica Universității).
2. Viena, Stephansdom, Icoana făcătoare de minuni, pe lemn în tempera, de la Mănăstirea valaho-ruteană din „Máriapócs” (din estul Ungariei, localitate situată la sud de Debrecen), care, conform documentelor vremii a lăcrimat în data de 4 nov. 1696. Din data de 1 dec. 1697, icoana se află în Stephansdom din Viena. O copie de pe această icoană a fost făcută pentru Mănăstirea Maria Pócs. Să existe o legătură, influență și continuitate, între această icoană de la Mănăstirea Maria Pócs și Nicula, nu putem ști ?
3. Viena, „Michaelerkirche” sau „Biserica Curții” Imperiale, de lângă Palatul „Hofburg”, să adăpostească actualmente icoana Maicii Domnului de la Blaj, încadrată pe „Hochaltar” sau „iconostasul” de deasupra altarului principal ? Până în anul 1945 și icoana Maicii Domnului de la Maria Pócs se afla încadrată în „iconostasul” de deasupra altarului principal din Stephansdom. Acum se află pe un altar lateral, de la intrarea în Catedrala Arhiepiscopală Sf. Stefan, din Viena, pe dreapta.

Icoana Maicii Domnului din iconostasul biseriței din curtea Castelului Mitropolitan din Blaj, pictată în anul 1736 de către meșterul Grigorie Ranite, ar fi lăcrimat la data morții Episcopului Petru Pavel Aron al Făgărașului (1752-1764), survenită în data de 9 martie 1764, pe când acesta se afla la Baia Mare. În urma acestui miracol, Împărăteasa Maria Theresa a dispus ca icoana de la Blaj să fie adusă la Viena, unde a fost încadrată deasupra altarului principal (Hochaltar), din Biserica Curții Imperiale sau Michaelerkirche.

Paralelisme și deosebiri dintre mitra albă patriarhală alexandrină (primele două), tiara patriarhală papală (camelaucum, triregnum, phrygium – numărul 3-4, de la stânga spre dreapta), mitra patriarhală a Georgiei (a cincea mitră) și coroanele imperiale persane (nr. 6) și bizantine (nr. 7). Un ochi versat sesizează asemănările și deosebirile, cu influențele inevitabile.

Oradea, 30 ian. 2011, Sfinții Trei Ierarhi, în Catedrala Episcopală Română Unită Sf. Nicolae, Liturghia arhierască celebrată de către Prea Sfințul Episcop Dr. Virgil Bercea al Oradiei, înconjurat de cei patru arhimandriti ai Eparhiei: Ioan Marin Mălinaș, Cornel Dârle, Roberto Giraldo (Veneția) și Ovidiu Pop.

f. ARHIMANDRITATUL cu jurisdicție teritorială (eparhială) de „Santissimo Salvatore” din Messina, Sicilia

1

2

3

1. Actuala Concatedrală Arhimandritială Santissimo Salvatore din Messina, construită în anii 1929-1964.
2. Sicilia cu harta orașului și a teritoriului de jurisdicție a Arhiepiscopiei de Messina – Lipari – Santa Lucia del Mela: *Archidioecesis Messanensis-Liparensis-Sanctae Luciae*.
3. Sigiliul Bullei lui Frederic II (1198-1220), în calitate de Rege al Siciliei (1198-1212), prin care se reconfirmă privilegiile și statutul canonic al Arhimandritatului din Messina. În partea dreapta a sigiliului, în mijloc se află textul epigrafic „in Lingua Phari”.

Archimandritato del Santissimo Salvatore
Αρχιμανδριτία (Εξαρχία) του Αγίου Σωτήρας
(Εδαφική Μονή του Αγίου Σωτήρας sau Μητέρα των μοναστηριών του Αγίου Σωτήρας)

La prima vedere, instituția „Arhimandritatului” este o curiozitate și o stare de excepție în structurile canonice, atât din Biserica Ortodoxă și a Vechilor Orientali, cât și din Biserica de rit Latin (recte Romană-Catolică). Numele Arhimandritatului provine de la Mănăstirea greco-italo-albaneză Santissimo Salvatore, din orașul Messina, situat în colțul nordic al insulei Sicilia, spre partea continentală a acesteia, spre Calabria.⁴⁸ În realitate însă, dacă nu ne lăsăm influențați de numele instituției „Arimandritat” și de această noțiune „exotică”, pentru apuseni, putem constata că structura lui canonică este o realitate frecventă atât în în răsărit, cât și în apusul creștin.⁴⁹

În răsărit este suficient să ne gândim doar la structurile canonice ale așezămintelor monahale: Lavră, Mănăstire, Schit, Metoc, Colibă, Peșteră (eremitie), adică o lavră poate avea mai multe mănăstiri în subordine; o mănăstire poate avea mai multe schituri și metocuri; un schit mai multe colibe etc.

În Biserica Latină avem „Abațiile teritoriale”, „Prelaturile teritoriale”, „Exarhatele Apostolice”, precum și sistemul de „Mănăstire Mamă” (Mutterhaus), cu diferite „convente” (obști) și „case” subordonate canonic.⁵⁰

⁴⁸ Literatură privitoare la Arhimandritatul *del Santissimo Salvatore*, din Messina oferim prin următoarele titluri:

Die ersten Veröffentlichungen

Maria Asuncion Vilaplana, *Documentos de Mesina en el Archivo Ducal de Medinaceli (Sevilla)*, in: *Arch. stor. Messinese*, ser. 3a 26/27 (1975/76; ersch. 1978) 7-28.

Carlrichard Brühl, *Das Archiv der Stadt Messina in Sevilla*, in: *Deutsches Archiv* 34, 1978, 560 – 566.

Die Ausstellung nach der Restaurierung der Urkunden

MESSINA. IL RITORNO DELLA MEMORIA. Messina, Palazzo Zanca - 1 marzo / 28 aprile 1994. Sotto l'Alto Patronato del Presidente della Repubblica Italiana On. Oscar Luigi Scalfaro e di S.M. il Re di Spagna Don Juan Carlos I., a cura di Grazia Fallico, Aldo Spati, Umberto Balistreri, Palermo 1994, 437 S.

Römische Kirche und griechisches Mönchtum

Norbert Kamp, *Kirche und Monarchie im staufischen Königreichen Sizilien. I: Prosopographische Grundlegung: Bistümer und Bischöfe des Königreichs 1194-1266*, 4 Teile [Münstersche Mittelalter-Schriften, 10 .I,1-4], München 1973-1982. Der Abschnitt über Messina Bd. 3 (1975) 1009 - 1042.

Horst Enzensberger, *Die lateinische Kirche und die Bistumsgründungen in Sizilien zu Beginn der normannischen Herrschaft*. In: *Medioevo Italiano. Rassegna storica online* 1 (2000), Nr. 2, S. 1-40.

Peter Herde, *Das Papsttum und die griechische Kirche in Süditalien vom 11. bis zum 13. Jahrhundert*, in: *DA* 26, 1970, 1-46.

ders., *Il papato e la chiesa greca nell'Italia meridionale dall'XI al XIII secolo*, in: *La Chiesa greca in Italia dall'VIII al XVI secolo*, Padova 1973, 213-255.

ders., *The Papacy and the Greek Church in Southern Italy between the eleventh and the thirteenth Century*, in: *The Society of Norman Italy*, edited by G.A. Loud and A. Metcalfe, Leiden u.a. 2002, 213 – 251.

Thomas Hofmann, *Papsttum und griechische Kirche in Süditalien in nachnormannischer Zeit: (13. - 15. Jahrhundert) ; ein Beitrag zur Geschichte Süditaliens im Hoch- und Spätmittelalter*. Würzburg 1994.

Horst Enzensberger, *I Greci nel Regno di Sicilia. Aspetti della loro vita religiosa, sociale, economica alla luce del diritto canonico latino e di altre fonti latine*, in: *Medioevo Italiano. Rassegna storica online* 1 (2000).

Vera von Falkenhausen, *The Greek Presence in Norman Sicily: The contribution of Archival Material*, in *The Society of Norman Italy*, edited by G.A. Loud and A. Metcalfe, Leiden u.a. 2002, 253 - 287.

Mario Scaduto, *Il monachismo basiliano nella Sicilia medievale. Rinascita e decadenza sec. XI - XIV*. Ristampa anastatica dell'edizione 1947 con aggiunte e correzioni. Roma 1982 (Storia e letteratura. Raccolta di studi e testi, 18).

Horst Enzensberger, *Der "Ordo Sancti Basilii", eine monastische Gliederung der römischen Kirche (12. - 16. Jh.)*, in: *La Chiesa Greca in Italia dall'VIII al XVI secolo*. Padova 1973,[Italia Sacra Bd.22] S.1139 – 1151.

M.B. Foti, *Il monastero del S.mo Salvatore in lingua Phari. Proposte scritte e coscienza culturale*. Messina 1989.

Horst Enzensberger, *«Quoniam ut ait apostolus»*. Osservazioni su lettere di indulgenza nei secoli XIII e XIV . In : *Studi Medievali e Moderni. arte letteratura storia* 1 (1999), Nr. 1, S. 57-100.

Horst Enzensberger, *Der Archimandrit zwischen Papst und Erzbischof: der Fall Messina*. In: *Bollettino della Badia Greca di Grottaferrata* 54 (2000), S. 209 – 225.

Horst Enzensberger, *Zu den Papsturkunden für Messina im Archiv der Stiftung der Herzöge von Medinaceli*, in: *Studi in onore di Salvatore Tramontana*, a cura di Errico Cuzzo [Medievalia 5] Ariano Irpino 2003, 167 – 180.

Federico Martino, *Una ignota pagina del vespro: la compilazione dei falsi privilegi messinesi*, *Archivio storico messinese* 57 (s. III, 48) 1991 [ersch.1992] 19 - 76.

⁴⁹ Mai vezi și lincul următor: http://de.wikipedia.org/wiki/Archimandritat_San_Salvatore

⁵⁰ Vezi „notele istorice”, din *Annuario Pontificio*, 1992, Città del Vaticano, p. 1691-1692: Prelature teritoriale; Abbazie teritoriale; Esarcate apostolice e ordinariati per fedeli di rito orientale etc.

Prin urmare, „Arhimandritatul”, cu excepția numelui, nu se deosebește cu nimic de structurile canonice obișnuite ale Bisericii din răsăritul și din apusul creștin, el fiind doar rezultatul realității unui monahism ortodox înfloritor, în sudul Italiei bizantine, și în mod special în Sicilia, într-o vreme, când bazele de la Constantinopol nu mai stăpâneau aceste teritorii, deoarece în anul 1071 aceștia din urmă au pierdut Bari, adică ultimul bastion romeu din Italia.

Fondarea instituției Arhimandritatului „del Santissimo Salvatore”, „*in linguae phari*”, din Messina se datorează Regelui Siciliei, Ruggero II (1130-1154), care prin Decretul din mai 1131 a ridicat această mănăstire la rangul de „Mandra”, în latină „Mater Monasterium”, cu mai multe mănăstiri în subordine, iar egumenului în funcțiune de la Messina acordându-i dreptul de-a fi hirotesit într-un arhimandrit cu titlul și pe seama Mănăstirii SS. Salvatore și cu drept de jurisdicție exemptă (adică scoasă de sub ascultarea episcopului locului). Datele privitoare la aceste decizii regale sunt extrase din *Codicele Vatican Latin 8201* „ad Archimandrita Pater et Praelatus Abbatum”. Avem de-a face cu un caz similar celui de la Grottaferrata, de mai târziu și cu cel de la Mănăstirea Peri, din Maramureșul istoric (sec. XIV) etc. Structura juridico-canonice a Arhimandritatului avea o extindere teritorială supraeparhială sau supradiocesană, cu aproximativ 60 de mănăstiri, pe tot cuprinsul insulei Sicilia și în Calabria, la care se mai adaugă încă 35 de parohii și mănăstiri încorporate din teritoriul Arhiepiscopiei de rit latin din Messina, pe timpul pastoririi Arhiepiscopului local Ugone (c. 1127 ?). Primul Arhimandrit de Messina a fost Luca I (1131-1149). Prin *Breva* din 23 martie 1635, Papa Urban VIII (1623-1644), în contextul conflictelor cu Arhiepiscopul Latin de Messina, a declarat că Arhimandritatul are rangul canonic de Eparhie, pe seama clerului călugărilor și credincioșilor italo-greco-albanezi, deci ierarhia latină nu are nici un drept să se amestece în problemele interne ale acestei instituții.

În conformitate cu sistemul relațiilor feudale, Arhimandritul din Messina era asimilat nobilimii, episcopilor locali și marilor latifundiari sau stăpâni (domni) de pământ. Arhimandritul purta titlul de Baron dotat din și în virtutea calității sociale de *mero et mixto imperio* al Dietei locale de „Sabucae” sau *Universitas Sabucae*.⁵¹ În plus, Arhimandritatul avea privilegiul de-a deține flotă maritimă proprie și o serie de scutiri și drepturi de desfășurare a comerțului pe mare și pe uscat. Astfel putem susține că prin această fundație *il monastero del S.mo Salvatore in lingua Phari*, adică a Arhimandritatului de Messina, normanii și-au consolidat și stăpânirea politică în sudul Italiei (sec. XI-XIV), iar instituția a cunoscut epoca de aur a dezvoltării și extinderii ei, fapt care a stârnit ura, nemulțumirea și răzburarea ierarhiei italiene de rit latin și a clerului ei parohial. Împăratul Frederic II de Hohenstaufen (1220-1250), în calitate de Rege al Siciliei (1198-1212), apoi Rege German (1212-1220) a reconfirmat și amplificat privilegiile Arhimandritatului de Sf. Salvator, din Messina. În secolul al XV-lea, adică în timpul guvernării regilor din ramura italiană a Casei de Anjou au început și primele manifestări de decadență a Arhimandritatului. După anul 1439, mai precis, între anii 1456-1465, abate titular *commendatario* al Arhimandritatului a devenit Cardinalul Vasile Bessarione, fostul Mitropolit titular de Niceea, convertit la catolicism, care a și încercat să promoveze o acțiune de renaștere a monahismului răsăritean din sudul Italiei.⁵² În acest context Cardinalul Bessarione a deschis la SS. Salvatore și *prima școală de limbă grecească din vestul Europei*, la care a adus ca dascăl pe vestitul umanist romeu Constantin Lascaris (1434-1501), născut la Constantinopol Noua Romă.

⁵¹ In virtù del feudalesimo l'Archimandrita era quindi anche signore di terre, per lo più nel Valdemone. Era Barone, dotato di *mero e misto imperio*, della *Universitas Sabucae*, detta altresì *Terra di Savoca*, che, oltre Savoca, comprendeva le attuali località di Casalvecchio Siculo, Antillo, Santa Teresa di Riva, Misserio, Locadi, Pagliara. Sempre a Savoca, l'Archimandrita aveva una sede periferica (presso la Chiesa di Santa Maria in Cielo Assunta) ed una residenza estiva (il Castello di Pentefur). Nel versante tirrenico era signore di S. Gregorio (di Gesso), Salice e Sant'Angelo di Brolo.

Luat din: http://it.wikipedia.org/wiki/Archimandritato_del_Santissimo_Salvatore

⁵² Miguel Arranz, *Le Typikon du monastère du Saint-Sauveur à Messine*. Rom 1969 (Orientalia Christiana Analecta, 185). Rossi S., La prefazione al Typikon del monastero di SS. Salvatore scritta da Luca primo, archimandrita, in «*Atti della R. Accademia Peloritana*», 17 (1902-1903).

Din ordinul împăratului Carol al V-lea, în anul 1546, clădirea mănăstirii a fost abandonată, pentru că prin acel loc trebuia să treacă zidul de apărare al „fortificațiilor spaniole”. În aceste condiții, din ordinul împăratului, în Messina s-a construit o nouă mănăstire SS. Salvatore, pe locul unde se află astăzi „Muzeul Regional Messina”.

Pe parcursul secolelor ritul, credincioșii și mănăstirile grecești din Italia de sud au fost supuse unui sistem de decimare, latinizare și italianizare, fapt care a dus și la scăderea numărului monahilor și a clerului și credincioșilor de rit bizantin, fiind necesară o reformă a vieții bisericești de orientare și spiritualitate răsăriteană. În acest scop, în anul 1579 Papa Grigorie XIII a instituit *Congregația Italiană a călugărilor basilieni*, cu Regula Sf. Vasile cel Mare, în care a integrat și Arhimandritatul SS. Salvatore, din Messina. Numai că prin Breva din 23 martie 1635, Papa Urban VIII (1623-1644), relativ la conflictul continuu dintre Arhiepiscopia de rit Latin, din Messina și SS. Salvatore, a reconfirmat statutul canonic al Arhimandritatului, cu drept de jurisdicție teritorială proprie și separată de aceea a Bisericii Latine.

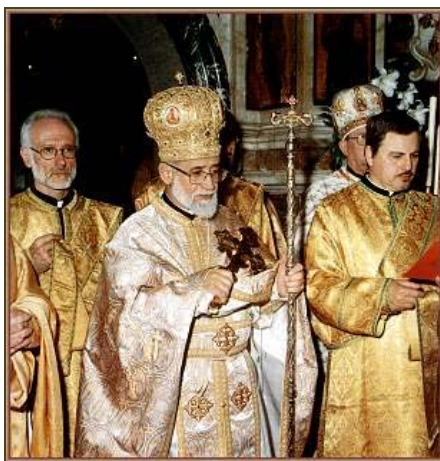
Cutremurul din anul 1908 a distrus și a doua biserică a Arhimandritatului, de după anul 1546, iar clădirile anexe au fost secularizate, împreună cu averea mănăstirii, încă din anul 1886, fiind atribuite clădirii Gardei Financiare, din Messina.

În urma acțiunilor de unificare diocezană din anul 1883 și a cutremurului din anul 1908, Arhiepiscopul-Arhimandrit Angelo Paino de Messina (1909-1963), a început construirea unei noi Catedrale SS. Salvatore, în anul 1929, cu un adaos de oratoriu salesian, și într-o altă zonă a orașului Messina, pe care a târnosit-o urmașul său în scaun Francesco Fasola (1963-1976), în anul 1964. Această biserică a devenit o Catedrală Arhimandritato-Arhipiscopală sau Co-catedrală Arhipiscopală, însă de rit latin, nu bizantin.

În zilele noastre, amintirea prestigioasei instituții a Arhimandritatului SS Salvatore, din Messina, o mai face doar Parohia greco-italiană de rit bizantin Santa Maria del Grafeo (din grecește, Γραφείο), desființată în 1908, după moartea sub dărâmurile bisericii, provocate de cutremur, a parohului acesteia Παππᾶς Daniel Stassi, și reactivată în anul 1997 ca Prelatură „ad personam”, având cler și credincioși proprii de rit bizantin, însă sub jurisdicția Arhiepiscopiei Latine de Messina.

1

2

3

1. Regele Ruggero II al Siciliei (1130-1154), încoronat de însuși Iisus Hristos și purtând coroană și costum de curte bizantin, în conformitate cu ceremonialul constantinopolitan. Mozaic în Biserica „la Martorana”, din Palermo: Santa Maria dell’Ammiraglio, pe care însă albanezii sicilienii – Arbereș – o numesc San Nicolo dei Greci.
2. Grația Sa (sau Măria Sa) Padre EMILIANO Fabbricatore, dând binecuvântarea primățială, după hirotiesirea întru Arhimandrit Mitrat de Grottaferrata, 5 martie 2000.
3. Badia Greca di Grottaferrata, pronaos: Cristelniță – Colimvitră din marmură albă, sec. XI, în formă cilindrică, cu basoreliefuri.

1. Lista Arhimandriților de la SS. Salvatore: 1131-1883

San Luca I (1131-1149)

Luca II (1149-1158)

Onofrio I (1158-1165)

Niceforo (1166-1168)

Onofrio II (1168-1183)

Nifo (1184-1188)

Leonzio I (1191-1200)

Luca III (1202- 1218)

Nifo II (1219-1223)

Macario (1224-1233)

Nifo III (1233-1239)

Paolo I (1244-1248)

Paolo II (1248-1249)

Pafnuzio (1250-1255)

Giacomo I (1256-1259)

Teofimo (1261)

Eutimio (1261-1266)

Isacco I (1266-1282)

Giacomo II (1282-1290)

Barnaba (1291-?)

Nifo IV (1313-1345)

Giacomo III (1363)

Nettario (1374-1378)

Paolo III (1386-1416)

Luca IV del Bufalo (1421-1456), arhimandrit considerat și acuzat de-a fi fost responsabil pentru starea de decadență a Mănăstirii, motiv pentru care a și fost încredințată „comandaturii” Cardinalului Vasile Bessarione: „viene posto in regime di commenda”.

Cardinale Babilio Bessarione (1456-1465) *archimandrita commendatario e così i suoi successori.*
frà Pietro Vitali (1465-1468)

Leonzio II Crisafi (1468-1503)

Alfonso d'Aragona (1503-1510)

Cardinale Andrea della Valle (1519-1531)

Annibale Spadafora (1532-1553)

Giovanni Andrea Mercuzio (1555-1564)

Lorenzo Teodoli (1564-1585)

Francesco I del Pozzo (1585-1591)

Nicolò Stizza (1591-1599)

Felice Novello (1599-1620)

Ludovico Agliaga (1620-1628)

Diego de Requiesenz (1628-1647)

Francesco II Gisulfo Osolio (1647-1650)

Cardinale Federico Sforza (1650-1676)

Cardinale Paolo Savelli (1682-1685)

Placido Di Giovanni (1685-1695)

Pietro Filippo de Belis (1695-1703)

Ascanio Gonzaga (1703-1724)

Cardinale Silvio Valenti Gonzaga (1724-1756)

Giovanni De Gregorio (1757-1792)

Emanuele I Colonna Branciforte (1793-1807)

Emanuele II De Gregorio (1807-1838)

2. Lista mănăstirilor mai importante, care se aflau sub jurisdicția Arhimandritatului de SS. Salvatore, mai ales în Sicilia

San Michele Arcangelo (1084) a Sant'Angelo di Brolo
 San Filippo di Demenna (1090) a Frazzanò
 Santa Maria di Mili (1092) a sud di Messina
 Santi Pietro e Paolo (1092) a Itala
 San Salvatore di Placa (1092) vicino Francavilla di Sicilia
 San Michele (1092) a Troina
 San Elia di Ebulo (1094) a Troina
 San Michele Arcangelo a Troina
 San Nicandro (1093) a Fiumedinisi
 San Giorgio di Triocala (1097) a Caltabellotta
 San Salvatore di Bordonaro (1099) a sud di Messina
 San Filippo il Grande (1100) a sud di Messina
 Santa Maria (1100) a Mandanici
 San Barbaro di Demenna (1109) a Mirto ^[senza fonte]
 Sant'Elia di Scala (1110) a Oliveri
 San Michele (1124) a Mazara
 San Nicandro (1130) a Messina
 Santa Maria di Campogrosso (1134) ad Altavilla Milicia
 San Giorgio in Kemonia (1140) a Palermo
 Santa Maria dell'Ammiragliato (1143) a Palermo
 Santa Maria di Gala (1144) a Castoreale ora Barcellona Pozzo di Gotto
 San Leone (1147) a Messina
 Santo Stefano (1147) a Messina
 Santa Maria la Pinta (1167) a Palermo
 Santa Maria della Grotta a Palermo
 Santa Maria (1171) a Vicari
 Santa Maria de Ligno (1188) a Palermo
 San Giacomo di Calò (1310) a Novara di Sicilia
 Santa Maria de Jumarriis a Mazara
 Santa Venera Parasceve (1310) a Castoreale ora Barcellona Pozzo di Gotto
 Santi Pietro e Paolo d'Agrò (1117) a Casalvecchio Siculo. L'abate di questo convento era signore
 del villaggio di Forza d'Agrò.
 Santi Pietro e Paolo di Itala. L'Abate di Questo convento era signore dei villaggi di Ali e Itala
 Santa Maria de Mallimacchi nella diocesi di Patti.

Rolul intern și extern al Arhimandritului de SS. Salvatore din Messina, numit de Rege în anul 1131:

"Pater et Praelatus abbatum" (Părinte și capul egumenilor)

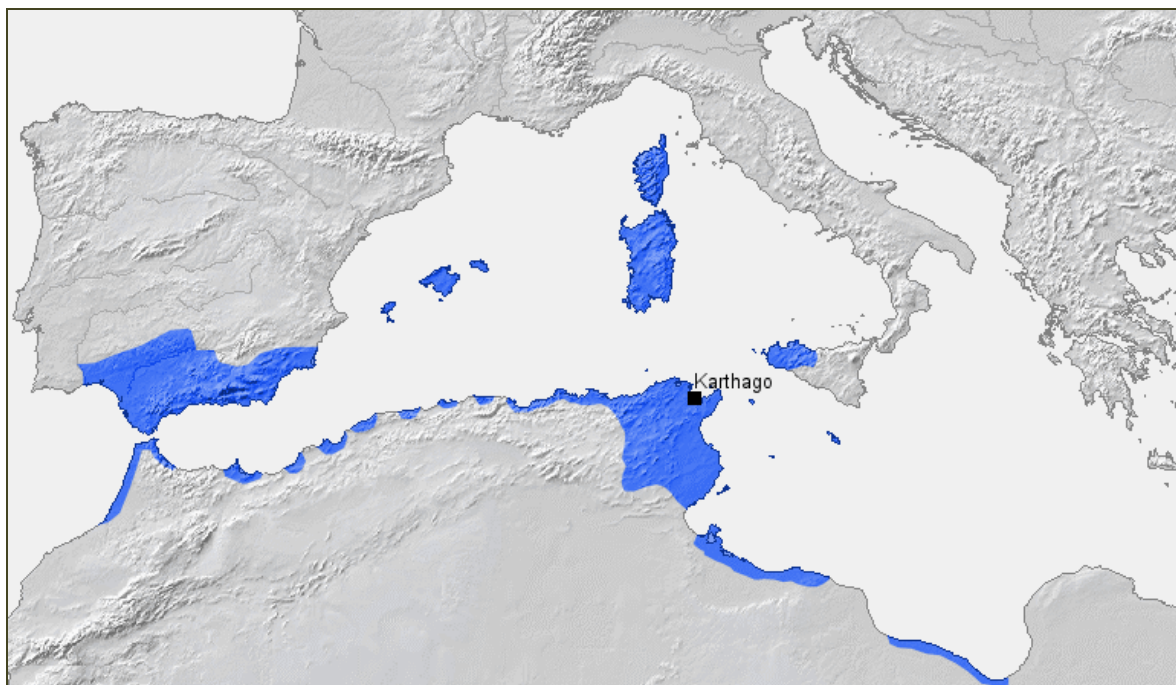
În ciuda privilegiilor regale și imperiale, cu care a fost înzestrat Arhimandritatul, creșterea puterii canonice, juridice și sociale a Arhimandritului de SS. Salvatore și a instituției conduse de acesta au declanșat o ură și un conflict latent sau pe față, cu Arhiepiscopia de rit latin, din Messina, desfășurat pe o durată de secole, cu victoria finală a acesteia din urmă. Distrugerea acestei instituții prestigioase și istorice din Sicilia – Arhimandritatul - și asimilarea în ritul latin a credincioșilor greci și albanezi, se explică în contextul statutului prioritar al ierarhiei latine și ritului acesteia în Biserica Catolică, precum și în relațiile acesteia cu Bisericile de rit răsăritean, care, în realitate, erau și sunt numai tolerate, atâta timp cât nu deranjează sau nu desfășoară acțiuni de concurență, pentru că *ritus romanus antecedit*.

Parohiile unite, mănăstirile și metocurile italo-grecești, iar mai târziu cele italo-albaneze, cu posesiunile acestora (pământ arabil, pășuni, dreptul de pescuit, animale, mori etc.) se aflau toate sub jurisdicția și controlul Arhimandritului de la SS Salvatore, care, în conformitate cu sistemul relațiilor sociale feudale, era și stăpânul de drept al acestora.

În plus, așa după cum am mai amintit la început, Arhimandritul purta și titlul de Baron, dotat de „mero e misto imperio” al Stărilor Savocane („Universitas Sabuca”), era seniorul domeniilor de la Valdemone, Casalvecchio Siculo, Antillo, Santa Teresa di Riva, Miserio, Locadi, Pagliara. Numai la Savoca Arhimandritul avea o reședință periferică, aproape de Biserica Santa Maria in Cielo Assunta și o reședință de lux, adică Castelul de Pentefur. Pe versantul tirenic, Arhimandritul mai era domn de pământ – senior – al posesiunilor de la S. Grigorio, Salice și Sant’Angelo di Brolo.

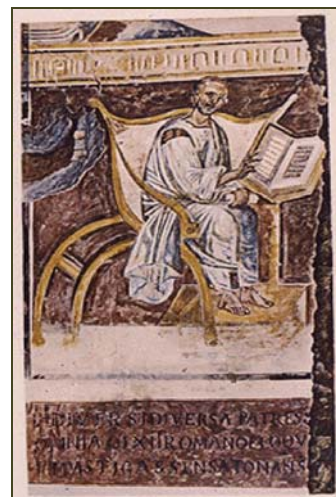
Pornind de la începuturile acestei instituții, se mai poate menționa că primul ei Arhimandrit, Sf. Luca I (1131-1149), originar din Rossano, a fost un monah sfânt, de tradiție italo-greacă, un discipol al Sf. Bartolomeu di Simeri. Arhimandritul avea prerogative juridice episcopale, iar Arhimandritatul era asimilat la rangul de Eparhie de rit bizantin, având până la 60 de mănăstiri în subordine și peste 35 de parohii.

După moartea Arhimandritului Emanuel II De Gregorio, în data de 6 nov. 1839, Mănăstirea nu a mai avut Arhimandrit, până în anul 1883, când Papa Leon XIII (1878-1903) a făcut integrarea sau unificarea canonică și de rit *aeque principaliter* a Arhimandritatului de SS. Salvatore în și cu Arhiepiscopia Romano-Catolică din Messina. Primul Arhiepiscop de Messina Giuseppe Cardinal de Guarino (1875-1897), care în anul 1884 a primit titlul de „Egumeno (Abate) del Monasterio del Santissimo Salvatore 'in lingua phari' di Messina”, deci nu pe acela de „Arhimandrit” și „*Pater et Praelatus abbatum*”, cum ar fi fost corect și după cum a fost cazul de-a lungul celor 750 de ani de existență a acestei instituții. De jure, prin această decizie pontificală, instituția Arhimandritatului a rămas neatinsă, fiind numai pusă în uniune personală, cu aceea a Arhiepiscopiei de Messina și menținându-și dreptul de „persoană juridică”. Abia în anul 1986, Papa Ioan Paul al II-lea a desființat instituția Arhimandritatului, integrându-o definitiv în Arhiepiscopia de Messina, iar bisericile au fost puse la dispoziția ritului latin, încă din anul 1883.

Statul Cartagina, în anul 264 îdHr. Orașul Cartagina este o colonie fondată de fenicieni.⁵³

⁵³ Cei trei corifei ai Bisericii din *Africa Latina*: Tertulian (c. 160 – c. 220), din Cartagina; Sf. Ciprian Episcopul Cartaginei (200/210-258); Fer. Augustin al Iponiei-Hippo (354-430). La Fer. Augustin avem cea mai veche reprezentare cunoscută, în stilul de „autoportret”, din Basilica Patriarhală S. Giovanni în Lateran.

2. Cartagina - قرطاج *Qartādsch*, Καρχηδόνα, „Roma Africii”, *Regina Mediteranei* și primații (patriarhii) acesteia (î. 197-1076) ¹

Karthago sive Carthago (ex verbo Punico קרת חדשת *Qart Hadast* 'Urbs Nova') fuit urbs Poenorum in Africa.

Ad litus Maris Mediterranei cum portu magno sita est. Secundum narrationes Romanas Karthago colonia condita est a Didone, prima urbis regina; Aeneas cum Didone etiam Karthagine moratus est, priusquam in Italiam veniret. Karthagine quotannis annui bini reges creabantur.

Bella Punica tria Romani contra Karthaginenses gesserunt.

¹ Literatură privitoare la istoria Cartaginei:

Hannibal's Campaigns. Tony Bath. New York, NY: Barnes & Noble Books, 1981.

La vie quotidienne à Carthage au temps d'Hannibal. Gilbert et Colette Charles-Picard. Paris: Hachette, 1958.

La légende de Carthage. Azedine Beschouch. Paris: Gallimard, 1993.

Carthage: Uncovering the Mysteries and Splendors of Ancient Tunisia. David Soren, Aicha Ben Abed Ben Kader, Heidi Slim. New York: Simon and Schuster, 1990.

The Phoenicians and the West: Politics, colonies and trade. Maria Eugenia Aubet. Cambridge: Cambridge University Press, 1987.

Itineraria Phoenicia. Edward Lipinski. Leuven: Uitgeverij Peeters en Department Oosterse Studies, 2004. "Aeneid" Virgil Polybius. *Ancient History Sourcebook*: Polybius (c 200–118 BC): Rome at the End of the Punic Wars History, Book 6.

Wine: The 8,000-Year-Old Story of the Wine Trade, Thomas Pellechia (2006)

C. Michael Hogan (2007) *Volubilis*, The Megalithic Portal, ed. by A. Burnham

R.T. Ridley, "To Be Taken with a Pinch of Salt: The Destruction of Carthage", *Classical Philology* 81:2 (1986).

George Ripley, Charles Anderson Dana, *The New American Cyclopædia: a Popular Dictionary of General Knowledge* 4:497, 1863 full text

B. H. Warmington "The Destruction of Carthage, A Retratiatio", *Classical Philology* 83:4 (1988). pp308-10

Serge Lancel and Jean-Paul Morel, "Byrsa. Punic vestiges"; *To save Carthage. Exploration and conservation of the city Punic, Roman and Byzantine*, Unesco / INAA, 1992, pp. 43-59

Aristotle, *Politics* Book 3, IX

Pliny, *Nat His* 33,96

Pliny 33,51

Aristotle, *Politics*, Book 2, part 11

Diodorus Siculus. Trans. C.H. Oldfather. *Diodorus of Sicily I, VI, VIII, IX*. Cambridge: Harvard University Press, 1954-1963 (The Loeb Classical Library).

Carthage a History, S Lancel, trans A Nevill, p. 252

Life in Carthage Gilbert and Colette Charels-Picard pp. 149-50

Carthage a History, S Lancel, trans A Nevill, p. 251

Kelly A. MacFarlane, University of Alberta, *Hittites and Phoenician*

Sergio Ribichini, "Beliefs and Religious Life" in Moscati, Sabatino (ed), *The Phoenicians*, 1988, p.141

Annis 264–241 a.C.n.: Primum Bellum Punicum, Messanae causa indictum.

Annis 218–201 a.C.n.: Secundum Bellum Punicum, Sagunti causa indictum.

Annis 149–146 a.C.n.: Tertium Bellum Punicum, pecuniae et Catonis causa: nam Marcus Porcius Cato iterum atque iterum in senatu sententiam exclamabat: "Ceterum censeo Karthaginem esse delendam."

Karthaginienses praeclari:

Hamilcar Barca

Hannibal Barca

Hanno, nauta qui circa Africam navigavit

Hasdrubal Barca

Mago Barca

Publius Terentius Afer, auctor commediarum

Quodvultdeus Karthaginiensis, Pater Ecclesiae saeculi 5

Anno 439 rege Geiserico Vandali Karthaginem expugnaverunt. Ab eodem anno usque ad annum 533 Karthago fuit caput Regni Vandalorum. 13 Septembris autem anni 533 Flavius Belisarius Vandalos ad decimum lapidem ab urbe Carthagine positum vicit et postridie urbem occupavit. Exinde Carthago iterum pars imperii Romani fuit.

Anno 698 Arabes Carthaginem expugnaverunt.²

a. Date și evenimente din istoria bisericească a Cartaginei și Africii Latine

a. 100, în jurul acestui an Africa Latină începe să primească Vestea cea Bună a Evangheliei, formându-se primele comunități creștine;

c.160 – c.220, trăiește Tertulian, scriitor bisericesc de seamă;

180, persecuții îndreptate împotriva creștinilor locali berberi și martirii acestora;

203, amplificarea persecuțiilor împotriva creștinilor din Africa Latină, martiriul Sfințelor Perpetua și Felicitas, din Cartagina;

220, Episcopul Agrippinus al Cartaginei (c. 197 sau 220 ?) convoacă 70 de Episcopi din Africa Latină, la primul Sinod ținut în orașul său de reședință;

248, Caecilius Cyprianus qui et Thascius (Sf. Ciprian) devine Episcop al Cartaginei (248-258);

256, Sinodul al șaptelea de la Cartagina, convocat și prezidat de Sf. Ciprian, la care au luat parte 85 de episcopi;

258 martie 14, Martiriul Sf. Ciprian, fiind primul episcop martir cunoscut al Africii Latine;

d.400, activează în Africa Latină Pelagius (c.355-c.425), iar d. 411 în Palestina;

418, Sinodul din Cartagina, format din 200 de episcopi, condamnă donatismul;

430, moare Fer. Augustin, un „berber” (*354 în Thagaste), Episcop de Hyppo (395-430), în actuala Algeria;

431 martie 15, Papa Celestin I (422-432) semnează și trimite patru epistole (însoțite și de alte texte și scrisori), pentru episcopii din Africa Latină, referitoare la erezia nestoriană și dogma Theotokos;

439, sub conducerea lui Gaiserich vandalii cuceresc nordul Africii, care vor stimula arianismul prin acele locuri, timp de un secol;

530, regele vandal Hilderih acceptă revenirea din exil a episcopilor nearieni;

534, generalul romeu Belizarie îi înfrânge pe vandali și pune capăt stăpânirii acestora în nordul Africii, iar Sf. Împărat Justinian I cel Mare restabilește ordinea bisericească în acele părți, integrate de acum în Imperiul Bizantin;

Sec. VII, a doua jumătate, mulți creștini din Africa caută refugiu în Cartagina și Africa Latină, pentru a scăpa de persecuțiile musulmanilor;

698, omiazii, sub conducerea lui Abd-al-Malik cuceresc Cartagina, pradă orașul și-l distrug, Biserica fiind în mod sistematic distrusă iar creștinii decimați, unii reușind să fugă spre Europa, mai ales în Italia și Franța;

990, puținii creștini rămași în Cartagina trimit un preot la Roma, pentru a fi hirotonit Arhiepiscop Primat (Patriarh), de către Papa Ioan XV (985-996);

² Luat din: <http://la.wikipedia.org/wiki/Karthago>

c. 1000, în Africa Latină mai existau doar cinci episcopi;

c. 1100, în localitatea Gafsa, din sudul Cartaginei mai exista încă o parohie, care utiliza limba latină, ca limbă liturgică și de comunicație;

d. 1100, Creștinismul devine în Cartagina o religie „străină”, pe care o mai practicau doar imigranții meseriași, negustori, soldații mercenari și sclavii luați captivi de către pirații din Marea Mediterană și vânduți musulmanilor din nordul Africii;

1270, Sf. Rege Ludovic al Franței a condus o expediție militară în nordul Africii – Tunisia – und moare însă de ciumă;

Sec. XIII, Dominicanii și franciscanii încearcă să întreprindă misiuni în nordul Africii;

1535, în Tunis nu mai existau decât 11 sclavi creștini;

1624, se fondează o Prefectură Apostolică în Tunis;

1650, această Prefectură Apostolică este încredințată călugărilor latini lazariști, care au construit câteva capele în cuprinsul acestei provincii devenite otomane, pentru păstoriarea creștinilor străini;

b. Sfinți, episcopi, scriitori bisericești și alte personalități creștine din Cartagina și din Africa Latină, în primul mileniu

Nu vom insista supra acestor probleme, pentru că sunt bine cunoscute și există bibliografie suficientă referitoare la viața și activitatea lor. Noi ne vom limita, doar să-i menționăm cu numele, recomandând cititorului să consulte dicționarul patristic al prof. Remus RUS, *Dicționar enciclopedic de literatură creștină din primul mileniu*, Editura Lidia, București, 2003, 900 p., *passim* și alte lucrări de specialitate.

Cei 12 *martiri scilitani* „*Passio Sanctorum Scilitanorum*“, din data de 17 iulie 180, originari din Numibia – Scili, decapitați în Cartagina, unde li s-a și intentat procesul, în timpul domniei împăratului Comod (180-192):³

Speratus (care avea cea mai mare putere de convingere și răspundea în numele tuturor la interogatoriul la care erau supuși de către persecutorii lor)

Nartzalus

Cittinus

Veturius

Felix

Aquilinus

Laetantius

Ianuarina

Generosa

Vestia

Donata, care făcea deosebirea între a da Cezarului ce este al Cezarului și Lui Dumnezeu ce I se cuvine Lui Dumnezeu (*Honorem Caesaris quasi Caesaris; timorem autem Deo*)

Secunda

Sfintele Perpetua și Felicitas, din Cartagina, martire † c. 203⁴

³ Grupul *martirilor scilitani* sunt venerați în Biserica Ortodoxă, Coptă și Catolică, la data de 17 iulie, când au fost decapitați. În secolul al IX-lea, moaștele lor au fost transferate în Franța, pentru a nu fi distruse și profanate de musulmani, de unde au ajuns la Roma, unde se păstrează în Biserica Ss. Giovanni e Paolo al Cielo, într-un sarcofag de marmură. Doi, dintre cei 12 martiri poartă nume berbere sau punice (Narțalus și Citinus), restul au nume romane.

⁴ Micromedalion: Perpetua și Felicitas, în: *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon* (BBKL).

Band VII. (1994) Spalten 205-209 Autor: Ekkart Sauser

PERPETUA und FELICITAS: Hl. Märtyrerinnen, † 7. März 202/203 zu Karthago. Fest am 7. März. - Perpetua, aus vornehmer Familie stammend, Felicitas, aus dem Sklavenstand, wurden zusammen mit einer »sehr gemischten Gesellschaft junger Leute, die größtenteils aus Sklaven besteht« (O. Hagemeyer) zu Karthago zur Zeit des Kaisers Septimius Severus verhaftet. Sie waren christliche Katechumenen. Der Vater der P. hatte verzweifelt versucht, sie mit

allen Mitteln zur Umkehr zu bewegen: »Hab Mitleid, Mädchen, mit meinen grauen Haaren!... Mach mir doch jetzt keine Schande vor den Menschen! ... Lege deinen Starrsinn ab, richte uns nicht alle zugrunde! ... Niemand von uns kann sich ja noch sehen lassen, wenn dir etwas passiert!« (Kapitel 5 der Märtyrerakten). Die Märtyrerakten, die zu den »schönsten, ergreifendsten und liebenswertesten Dokumenten aus der christlichen Frühzeit« (O. Hagemeyer) gerechnet werden, berichten, wie beide in der Taufe empfingen. Sie waren jung verheiratet. O. Hagemeyer bemerkt zu ihrer Situation: »Die Akten berichten darüber, wie ihre junge Mutterschaft in die Würde des Martyriums einbezogen und von ihr überstrahlt wurde. Es ist auffallend, daß die Gatten der jungen Frauen in den Akten überhaupt nicht erwähnt werden. Vielleicht ist die Erklärung darin zu suchen, daß sie Heiden waren, als solche konnten sie das christliche Bekenntnis ihrer Frauen, das wegen seiner Ablehnung des Kaiserkultes als Hochverrat galt, als Scheidungsgrund ansehen. Vielleicht dürfen wir in der Nichterwähnung der Ehegatten auch einen feinen Hinweis darauf sehen, daß die zur Ganzhingabe an Christus berufenen Frauen durch ihr Martyrium von jeder irdischen Bindung losgeschält und mit ihrem ganzen Sein nur noch für Christus, ihren Herrn, da waren, der sie zu sich berief.« (Ich bin Christ - Frühchristliche Märtyrerakten ... S. 86-87). Am 7. März des Jahres 202 oder 203 wurden P. und F. bei den Festspielen zur Feier des Geburtstages des Cäsars Geta den wilden Tieren im Amphitheater vorgeführt und getötet. Als die beiden trotz schwerer Verletzungen noch lebten, töteten Henker sie durch Dolchstiche in den Hals. Wir können annehmen, daß ein Augenzeuge des ganzen Geschehens die Vorgänge bis ins Detail in der Passio aufgeschrieben hat. Allerdings ist unbedingt festzuhalten, daß nur die einleitenden Kapitel (1 und 2) sowie der Bericht über das glorreiche Ende (14-21) von diesem Augenzeugen stammen. Die Vermutung geht in Richtung des Tertullian, da gerade in diesen Kapiteln sehr betont vom Wirken des Hl. Geistes gesprochen wird, was bekanntlich sehr die Art des Tertullian gewesen ist. Zu den anderen Kapiteln stellt O. Hagemeyer fest: »Kapitel 3-10 sind von Perpetua und Kapitel 11-13 von Saturus verfaßt, der, wie die Akten berichten, die jungen Katechumenen in das Christentum eingeführt und sich darum nach ihrer Gefangennahme freiwillig gestellt hatte, um ihnen in ihrem großen Kampfe beizustehen und in der Passion mit ihnen vereint zu sein.« (Ich bin Christ - Frühchristliche Märtyrerakten ... S. 88). Bedeutsam sind in diesen Akten auch die Visionen der P. Vor allem spielt hier das Bild des Mahles eine Rolle. In einer dieser Visionen ist P. in den Himmel hinaufgestiegen: »Und ich sah einen weit ausgedehnten Garten und in seiner Mitte einen altersgrauen Mann sitzen im Gewande eines Hirten, der war groß und molk die Schafe, und viele Tausende in weißen Kleidern standen umher und er erhob sein Haupt, sah mich an und sagte zu mir: Willkommen, Kind. Und er gab mir von dem Käse der Milch, die er molk, einen Bissen. Ich empfing ihn mit zusammengelegten Händen und aß ihn, wobei die Umstehenden sagten: Amen. Und bei dem Laut der Stimme erwachte ich, noch essend das Süße, was immer es auch war.« (Acta 4,5:37,26 Krüger). Auch das Bild vom Durstig-Sein und vom Stillen des Durstes kommt in den Visionen der P. vor. So sieht P. ihren Bruder Dinocrates im Jenseits. Er ist durstig, vermag aber das Wasser nicht zu schöpfen. Da betet P. für ihren Bruder. Am folgenden Tag hat sie eine neue Erscheinung: »Ich sah jenen Ort, den ich früher gesehen hatte, und den Dinocrates mit gewaschenem Leibe, gut gekleidet und sich erholend. Wo die Wunde gewesen war, sah ich eine Narbe, und die Umfassung des Teiches war tiefer geworden bis an den Nabel des Knaben. Ohne Aufhören schöpfte er Wasser aus dem Bassin. Über der Umfassung war auch eine goldene Schale voll Wasser, Dinocrates trat hinzu und fing an zu spielen.« (Acta 7-8:38 f., Krüger). Schließlich erscheint im »vierten Gesicht« der P. eine merkwürdige Gestalt: »Und heraus trat, als mein Gegner, ein Ägypter von abstoßendem Äußeren, samt seinen Leuten, um mit mir zu kämpfen. »Offenkundig zeigt sich in diesem Ägypter der Teufel P. setzt im Siegesgestus diesem »Ägypter« die Ferse auf den Kopf und schnell und plötzlich endet der Kampf. Nach diesem Sieg erlebt P. in der Vision die Einholung des versprochenen Preises: »Und ich trat vor den Gladiatorenmeister und empfing den Zweig.« Und schlußendlich: »Und in Herrlichkeit schritt ich zum Tor des Lebens.« Hier nun bricht die Vision ab. Auf Grund der Aussagen der Passio stellt Peter Habermehl in seiner Arbeit über »Perpetua und der Ägypter - oder Bilder des Bösen im frühen afrikanischen Christentum, ein Versuch zur Passio Sanctarum Perpetuae et Felicitatis« fest: »Die Passio etabliert Perpetua als Inbegriff des Märtyrers. Ihre Gabe, mit dem Herrn zu kommunizieren, ihr Stand der Gnade und Gottesnähe, der es ihr erlaubt, ihren Bruder zu erlösen, ihre männlichen Qualitäten, augenscheinlich in ihrem vierten Gesicht, aber auch in ihrem Auftreten gegenüber dem Vater und Offiziellen, endlich ihre Stärke im Angesicht des Todes, die sogar ihre Henker beschämt, zeichnen sie als wahre Heroin, die ihre Mitmartyrer überragt, Perpetuas Idealisierung im Bericht des Herausgebers ist ein Eckstein der mythischen Qualität der Passio. Mehr noch gilt dies für ihr Tagebuch. Ihr erster und ihr vierter Traum, in denen sie in die Unterwelt hinab- und zum Himmel emporsteigt, und in denen sie wider Drachen und Ägypter streitet, senden ein ganzes Spektrum mythischer Signale aus. Der Kampf der schönen Unschuld gegen den abscheulichen Unhold, des heroischen Athleten gegen die Mächte der Finsternis ist traditionelles Motiv mythischer Erzählung. Indem Perpetua ihren Agon aber als Mann besteht, entspricht sie auch dem alten Bild, das den mythischen Heros per definitionem männlich sein läßt - zumal im Descensus-Mythos. Perpetuas Geschlechtswandel und Metamorphose durch Tod und Auferstehung evozieren aber auch Mythos und Ritual der Initiation.« (S. 235 f.). Schon bald genossen die Akten der P. und F. hohes Ansehen. Sie wurden in der Kirche an ihrem Feste verlesen, wie Augustinus dies eigens bezeugt. Sie sind in lat. und griech. Fassung überliefert. Im Chronographen von 354 stehen sie nach den Apostelfürsten als früheste Märtyrer, deren Todesjahr bekannt ist. Sie wurden auch in den Kanon der hl. Messe aufgenommen. Nach neueren Forschungen könnte jedoch die Felizitas des Kanons vielleicht die Römerin Felizitas sein. Seit dem 5. Jh. erhob sich über ihren Gräbern eine Basilika. Ihre frühesten Darstellungen finden sich auf den Mosaiken der erzbischöflichen Kapelle zu Ravenna aus dem 6. Jh. In späteren Zeiten finden sie sich häufig dargestellt als voneinander Abschied nehmende Frauen mit Kuh. - In neuerer und neuester wissenschaftlicher Forschung wird die Passio der P. und F. als »eines der schönsten Kunstwerke der Antike« (Tillemont), als die »ergreifendste christliche Märtyrergeschichte« (A. v. Harnack) als »das Glanzstück der hagiographischen Literatur« (Delehaye), als »das bewegendste Stück der antiken christlichen Literatur« (Leclercq), als »eines der bewegendsten Zeugnisse der christlichen Literatur, ja der Literatur überhaupt (Le Goff), als »ein berührendes Zeugnis von Menschlichkeit und Mut« (Dodds) gepriesen.

Quellen und Lit.: BHL 6633-6636; - BHG³1482; - ActaSS Mart. I (1735) 630-638; - P. Franchi de' Cavalieri, La Passio SS.P. et F.: RQuSuppl. 5 (1896) 9-149; - Delehaye PM 63-72; - C.J.M.J. van Beek, Passio SS.P. et F. (N 1936, ²1956); - V.L. Kennedy, The Saints of the Canon of the Mass (R 1938) 161-168; - E. Rupprecht, Bemerkungen z. Passio SS.P. et F.: RhMus 90 (1941) 177-192; - E. Catt IX 1191 ff.; - Catholicisme IV 1145 ff.; - Altaner⁵ 195 ff. (Lit.); - Künstle II, 224

f.; - LThK²IV, 67; - LCHI 8. Bd., 155 f.; - BiblSSX, 493-501; - O. Hagemeyer, *Ich bin Christ - Frühchristliche Martyrerakten*, Düsseldorf 1961, 81-110; - J. Kollwitz, *Das Christusbild des dritten Jahrhunderts*, Münster/W. 1953, 33-36; - E. Sauser, *Bekenner seiner Herrlichkeit - das Zeugnis frühchristlicher Martyrer*, Innsbruck 1964, 93-100; - Th. Baumeister, *Die Entstehung der Heiligenverehrung in der Alten Kirche*, in: G.L. Müller (Hrsg.), *Heiligenverehrung - ihr Sitz im Leben des Glaubens und ihre Aktualität im ökumenischen Gespräch*, München-Zürich 1986, 16 ff.; - J. Torsy, *Der Große Namenstagskalender*, Freiburg-Basel-Wien 1985, 85 f.; - P. Habermehl, *Perpetua und der Ägypter - oder Bilder des Bösen im frühen afrikanischen Christentum. Ein Versuch zur Passio Sanctarum Perpetuae et Felicitatis* (Texte und Untersuchungen zur Geschichte der altchristlichen Literatur, Bd. 140), Berlin 1992; - J. Weingartner, *Im Glanze der Heiligen-Charakterbilder aus der Kirchengeschichte*, Innsbruck 1949, 39-41.

Ekkart Sauser

Edd.ergänzung:

1936

Beek, C. J. M. J. van, *Passio Sanctarum Perpetuae et Felicitatis*, Nijmegen 1936;

1972

Musurillo, H. A., *The Acts of the Christian Martyrs*, Oxford 1972;

1987

Bastiaensen, A. A. R. (ED.), *Atti e passioni dei martiri*, Milano 1987;

1996

Amat, J., *La passion de Perpétue et de Félicité, suivi des actes, introd., texte critique, trad., commentaire et index*, Paris 1996 (SC 417).

Literaturergänzung:

1907

D'ALÈS, A., "L'auteur de la Passio Perpetuae", in: *Revue d'histoire ecclésiastique*, 8, 1907, 5-18; -

1924

Dölger, F. J., "Gladiatorenblut und Martyrerblut. Eine Szene der Passio Perpetuae in kultur- und religionsgeschichtliche Beleuchtung", in: *Vorträge der Bibliothek Warburg, 1923-1924*, 196-214; -

1930

Dölger, F. J., "Antike Parallelen zum leidenden Dinocrates in der Passio Perpetuae", in: *Antike und Christentum*, 2, 1930, str. 1-40; -

1932

Dölger, F. J., "Der Kampf mit dem Ägypter in der Perpetua-Vision. Das Martyrium als Kampf mit dem Teufel", in: *Antike und Christentum* 3, 1932, 177-188; -

1940

Uprecht, E., "Bemerkungen zur Passio SS. Perpetuae et Felicitatis", in: *Rheinisches Museum* 90, 1940, 177-192; -

1955

Braun, R., "Tertullien est-il rédacteur de la Passio Perpetuae?", in: *REL* 33, 1955, 79-81; -

1959

Paciorkowski, R., "L'héroïsme religieux, d'après la Passion des saintes Perpétue et Félicité", in: *REAug* 5, 1959, 367-389; -

1963

Sainte-Croix, G. E. M. de, "Why Were Early Christians Persecuted," in: *P & P* 26, 1963, 6-38;

1974

Pretištino in: M. I. Finley (Hrsg.), *Studies in Ancient Society*, London - Boston 1974, 210-49; -

1976

Lefkowitz, M., "The Motivations for St. Perpetua's Martyrdom," in: *Journal of the American Academy of Religion*, 44, 1976, 417-421; -

1979

Braun, R., "Nouvelles observations linguistiques sur le rédacteur de la Passio Perpetuae", in: *VChr* 33, 1979, 105-117; -

1981

Rader, R., "The Martyrdom of Perpetua: A Protest Account of Third-century Christianity," in: P. Wilson-Kastner (Hrsg.), *A Lost Tradition: Women Writers in the Early Church*, Washington, D. C. 1981, 1-17; -

1982

Bastiaensen, A. A. R., "Tertullian's Reference to the Passio Perpetuae in *De anima* 55,4", in: *Studia Patristica* 17,2, 1982, 790-795; -

1984

Dronke, P., *Women Writers of the Middle Ages. A Critical Study of Texts from Perpetua († 203) to Marguerite Porete († 1310)*, Cambridge 1984; - Rossi, M. A., "The Passion of Perpetua, Everywoman of Late Antiquity", in: R. C. Smith - J. Lounibos (Hrsg.), *Pagan and Christian Anxiety. A Response to E. R. Dodds*, Lanham - New York 1984, 53-86; -

Aronen, J., "Indebtness to Passio Perpetuae in Pontius' *Vita Cypriani*", in: *VChr* 38, 1984, 67-76; -

1986

Berschin, W., *Biographie und Epochenstil im lateinischen Mittelalter, I: Von der Passio Perpetuae zu den Dialogi Gregors den Grossen*, Stuttgart 1986; -

1987

Perkins, J. B., "The Passion of Perpetua: a Narrative of Empowerment", in: *Latomus*, 53, 1994, 837-847; - Pettersen, A., "Perpetua - Prisoner of Conscience", in: *VChr* 41, 1987, 139-153; - Rousselle, R., "The Dreams of Vibia Perpetua: Analysis of a Female Christian Martyr," in: *Journal of Psychohistory*, 14, 1987, 193-206; -

1989

Amat, J., "L'authenticité des songes de la Passion de Perpétue et de Félicité," in: *Augustinianum*, 29, 1989, 177-191; -

Boдрато, A., "Lingua biblica e lingua letteraria nella Passio Perpetuae", in: *Humanitas*, 44, 1989, 374-390; - Orbán, A.

- P., "The Afterlife in the Visions of the Passio SS. Perpetuae et Felicitatis", in: A. A. R. Bastiaensen - H. Hilhorst - C. H. Kneepkens (Hrsg.), *Fructus centessimus. Mélanges offerts à*; G. J. M. Bartelink, Steenbrugis 1989, str. 269-277; - Cahn, W., "Ascending and Descending from Heaven: Ladder Themes in Early Medieval Art," in: *Santi e demoni...*, Spoleto 1989, 2, 697-724; - Devoti, D., "La Passio de Perpétue; un noeud familial," in: *Studia Patristica*, 21, Louvain 1989, 66-72; - Myla Perraymond, *Alcune visioni nell'arte cristiana antica*. Abramo, Giacobbe, Ezechiele, Pastore d'Erma, Felicità e Perpetua, in: *Augustinianum* 29.1989, S. 549-564; -
- 1991
- Bremmer, J. N., "Christianus sum: The Early Christian Martyrs and Christ", in: G. J. M. Bartelink - A. Hilhorst - C. H. Kneepkens (Hrsg.), *Eulogia. Mélanges offerts à A. A. R. Bastiaensen*, Steenbrugis 1991, 11-20; - Halporn, J. W., "Literary History and Generic Expectations in the Passio and Acta Perpetuae", in: *VChr* 45, 1991, 223-241; -
- 1993
- Potter, D., "Martyrdom as Spectacle," in R. Scodel (Hrsg.), *Theater and Society in the Classical World*, Ann Arbor 1993, 53-88; - Shaw, B. D., "The Passion of Perpetua," *Past & Present*, 139, 1993, 3-45; -
- 1995
- Amat, J., "Le latin de la Passion de Perpétue et de Félicité," in: L. Callebat (Hrsg.), *Latin vulgaire, latin tardif*, IV, Hildesheim - Zürich - New York 1995, 445-54; - Francois Dolbeau, *Un sermon inédit d'origine africaine pour la fête des Saintes P. et F.*, in: *AnBoll* 113.1995, S. 89-106; -
- 1996
- Rives, J., "The Piety of a Prosecutor", in: *JECS* 4, 1996, 1-25; - Victor Saxer, *Bible et hagiographie*. Berne 1986, S. 87-97; -
- 1997
- Moriarty, R., "The Claims of the Past: Attitudes to Antiquity in the Introduction to Passio Perpetuae", in: *Studia Patristica*, 31, 1997, 307-313; - Steinhauser, L. B., "Augustine's Reading of the Passio sanctarum Perpetuae et Felicitatis", in: *Studia Patristica*, 33, 1997, 244-249; - Salisbury, J. E., *Perpetua's Passion: The Death and Memory of a Young Roman Woman*, London 1997; - Wypustek, A. "Magic, Montanism, Perpetua, and Severan Persecution", in: *VChr* 51, 1997, 276-297; -
- 1998
- Wypustek, A., "Pagans and Christians around Perpetua and Felicitas. The Study of Pagan Ideas During Persecution at the Turn of the Second Century", in: *Eos*, 85, 1998, 279-283; -
- 1999
- Vierow, H., "Feminine and Masculine Voices in the Passion of Saints Perpetua and Felicitas", in: *Latomus*, 58, 1999, str. 600-619; - Kenneth B. Steinhauser, *Lectura agustiniana de la "Pasión de las santas Perpetua y Felicidad"*, in: *Augustinus* 44.1999, S. 263-269; -
- 2000
- Bremmer, J. N., "The Passion of Perpetua and the Development of Early Christian Afterlife", in: *Nederlands Theologisch Tijdschrift*, 54, 2000, 97-111; - Habermehl, P., "Perpetua: Visionen im Christentum", in: T. Späth - B. Wagner-Hasel (Hrsg.), *Frauenwelten in der Antike. Geschlechterordnung und weibliche Lebenspraxis*, Stuttgart - Weimar, 2000, 174-182; -
- 2001
- Divjak, J. - Wischmeyer, W., "Perpetua felicitate oder Perpetua und Felicitas? Zu ICKarth 2, 1", in: *Wiener Studien*, 114, 2001, 613-627; - Gertrude Gillette, *Augustine and the significance of Perpetua's words. "And I was a man"*, in: *AuSt* 32.2001, S. 115-125; -
- 2002
- Bremmer, J. N., "Perpetua and her Diary. Authenticity, Family and Visions", in: W. Ameling (Hrsg.), *Märtyrer und Märtyrerakten*, Stuttgart 2002, 77-120; - Kitzler, P., "Umucení svaté Perpetuy a Felicity. Passio SS. Perpetuae et Felicitatis", in: *Teologický sborník* 8, 2, 2002, 75-83; - Osiek, C., "Perpetua's Husband", in: *JECS* 10, 2002, 287-290; - Chiara Beretta, *La visione di Dinocrate nella "Passio Perpetuae" come ermeneutica di 1 Cor 15,29*, in: *ASR* 7.2002, S. 195-223; -
- 2003
- Bremmer, J. N., "The Vision of Saturus in the Passio Perpetuae", in: F. García Martínez - G. Luttikhuisen (Hrsg.), *Jerusalem, Alexandria, Rome. Studies in ancient cultural interaction in honour of Ton Hilhorst*, Leiden 2003, 55-73; - Gertrude Gillette, *Agustín y el significado de las palabras de P. "Y quedé convertida en varón"*, in: *Augustinus* 48.2003, S. 83-93; -
- 2004
- Bremmer, J. N., "The Motivation of Martyrs: Perpetua and the Palestinians", in: B. Luchesi - K. von Stuckrad (Hrsg.), *Religion in the longue durée. Festschrift für Hans G. Knippenberg zu seinem 65. Geburtstag*, Berlin - New York 2004, 535-554; - Fridh, L., *Le problème de la Passion des saintes Perpétue et Félicité*, Göteborg 1968; - Habermehl, P., *Perpetua und der Aegypter, oder Bilder des Bösen im frühen afrikanischen Christentum: ein Versuch zur Passio Sanctarum Perpetuae et Felicitatis*, Berlin - New York 2004²; - Waldner, K., "'Was wir also gehört und berührt haben, verkündigen wir auch euch.' Zur narrativen Technik der Körperdarstellung im Martyrium Polycarpi und der Passio Sanctarum Perpetuae et Felicitatis", in: B. Feichtinger et alii (Hrsg.), *Die Christen und der Körper. Aspekte der Körperlichkeit in der christlichen Literatur der Spätantike*, München 2004, 29-74; -
- 2005
- Erin Ronsse, *Rhetoric of martyrs: listening to Saints P. and F.*, in: *JEChSt* 9.2005, S. 283-327; -
- 2006
- Karl Mühle, P. u. F. - 7. März, in: *PrV* 111.2006, S. 224f.; - Hl. P. u. hl. F. († 202/203), in: *Dirspir* 2006, März, S. 12f.; - Rex D. Butler, *The new prophecy and "new visions". Evidence of montanism in The Passion of P. and F.* London 2006; -
- 2007
- Petr Kitzler, *Passio Perpetuae and Acta Perpetuae. Between Tradition and Innovation*, in: *Listy filologicke* 130, 2007, 1-19; -
- 2008
- Anna Rebecca Solevag, P. and F. *Reinterpreting empire, family and gender*, in: *Identity formation in the New Testament*. Tübingen 2008, S. 269-284; -

Arnobius, Arnobiu Afer sau Arnobiu de Sicca (sec. III-IV), apologet creștin, din Sicca, în Africa Proconsulară: *Adversus nationes*, în șapte cărți.

Tertulian Quintus Septimius Florens, Cartagina, scriitor latin bisericesc (c. 160 – c. 225)

Sf. Ciprian Episcop al Cartaginei (200/210 – 258)

Lactantius Lucius Caecilius Firmianus (c. 240 – c.320), născut aproape de Cirta sau Mascula, în Numidia, Maghreb (în Africa Latină) † Bysantion (Constantinopol), apologet, scriitor bisericesc ⁵

Fer. Augustin Episcop Iponiei (de Hyppo), (354 – 430)

Quodvultdeus Karthaginensis Archiepiscopus (? – † 454 oct. a. 24) ⁶

2009

Giuseppe Antonio Guazzelli, Gli "Acta brevia sanctorum Perpetuae et Felicitatis". Una proposta di rilettura, in: CrSt 30.2009, S. 1-38; - Passio Perpetuae und Acta Perpetuae A mit einem detaillierten Kommentar (tschechische Übersetzung) in: Petr Kitzler (Hrsg.), Příběhy raně křesťanských mučedníků. Výbor z nejstarší latinské a řecké martyrologické literatury [Geschichte der Märtyrer. Ein Auswahl aus der ältesten lateinischen und griechischen Märtyrerliteratur], Praha 2009; -

2010

Andrew McGowan, The ancient limits of modern religion. Perpetua, Augustine and the construction of the secular, in: Pacifica 23.2010, S. 267-280.

⁵ Numidia și Maghreb, locuite de berberi, care aveau biserici, de prin secolul III: Sicca, Cirta, Lambese, Rusicade, Caesarea, Tipasa, Tingis etc.

⁶ Micromedalion: QUODVULTDEUS, în *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon* vol. 7 (Herzberg, 1994. ISBN 3-88309-048-4), columnae 1137–1142, Band VII (1994)Spalten 1137-1142 Autor: Hubertus Drobner

QUODVULTDEUS, hl. (Fest 26. Oktober), nordafrikanischer Kirchenvater des 5. Jh. - Seine Lebensdaten sind wenig genau zu ermitteln. Um 407/408 finden wir ihn als jungen Mann in Karthago, um 421 als Diakon. Er stand im Briefwechsel mit Augustinus (Aug. ep. 221-224), der auf seine Anregung hin die Schrift *De haeresibus* (CChr.SL 46, 283-351) verfaßte und ihm widmete. Zwischen 431 und 439 wurde er Bischof von Karthago, 439 mit dem Großteil seines Klerus von den vandalischen Machthabern (Geiserich) in lecken Schiffen auf das Mittelmeer hinausgetrieben, weil sie ihnen offen Widerstand geleistet hatten. Sie landeten aber glücklich in Campanien, von wo aus Q. am Kampf gegen den Pelagianismus teilnahm. Er verstarb vor dem 24. Oktober 454 in Neapel, da an diesem Datum in Karthago sein Nachfolger gewählt wurde, und wurde möglicherweise in den Katakomben von S. Gennaro/Capodimonte beigesetzt, wo Umberto Fasola ein Arkosolmosaik als sein Bildnis interpretiert. Der karthagische Kalender verzeichnet den 8. Januar, der napoletanische hingegen den 19. Februar als den Jahrestag seiner depositio. Seine Werke wurden bis in neuere Zeit unter dem Namen Augustins und Prosper von Aquitanien überliefert.

Quellen: Kalendarium Carthaginense: Theodericus Ruinart, *Acta primorum martyrum sincere et selecta*, Paris 1689, 694 = Verona 1731, 542; Adrien Baillet, *Les vies des saints ... III*, Paris 1724, 408 f; Joseph Van Hecke/Benjamin Bossue/Edouard Carpentier/Victor und Remigius De Buck, *Acta Sanctorum Octobris XI*, Paris-Rom 1870, 845-852; Victor von Vita, *Historia persecutionis Africanae provinciae I* 15: PL 58, 187 B; ed. Carl Halm = MGH.AA III/1 (1879) 5; ed. Michael Petschenig = CSEL 7 (1881) 8 (franz. Übers. in Saxer 1979); Petrus Damiani, *Opusculum* 19,10: PL 145, 440 C; *Martyrologium Romanum*, Venedig 1609, 596 = Venedig 1784, 211 (aber nicht mehr Vatikanstadt 1930); Baudot/Chaussin, *Vies des saints et des bienheureux selon l'ordre du calendrier avec l'histoire des fêtes II*, Paris 1936, 407 f; Domenico Mallardo, *Il Calendario Lotteriano del sec. XIII*, Neapel 1940, 70-86, 155-162, 169-172; Domenico Mallardo, *Il Calendario marmoreo di Napoli* = BEL 18 (1947) 21, 205.

Werke: PLS 3, 261-322; René Braun, *Opera Quodvultdeo Carthaginensi episcopo tributa* = CChr.SL 60 (1976). *Liber Promissionum et Praedicatorum Dei*: Heinrich Petri, Basel 1538; Sebastianus Gryphius, *Divi Prosperi Aquitanici ... Opera*, Lyon 1539, 1-124 = Köln 1540, 1-208; J. Sotiaux, *Prosper*, Louvain 1565; Jean Olivier, *Divi Prosperi Aquitanici episcopi ... opera*, Duaci 1577, 1-73 = Köln 1609 = Köln 1630 = Bibliotheca Maxima Patrum, Lyon 1677; Lebrun de Marettes et L. U. Mangeant, *Prosper*, Paris 1711, II 91-208 = II, Venedig ²1782, 63-145 = PL 51, 733-858; René Braun, *Quodvultdeus. Livre des promesses et prédictions de Dieu. Introduction, texte latin, traduction et notes* = SC 101-102 (1964); Antonio V. Nazzaro, *Quodvultdeus, Promesse e predizioni di Dio. Traduzione, introduzione e note* (= Collana di testi patristici 82), Rom 1989. *Contra Iudaeos, Paganos et Arrianos; Adversus quinque haereses; De symbolo I-III; De quattuor uirtutibus caritatis; De cantico nouo; De ultima quarta feria; De cataclysmo; De tempore barbarico I*: Jean Amerbach, *Augustinus XI*, Basel 1506; Des. Érasme, *Augustinus VI*, Basel 1528-29, 22-48, 638-643, 667-685, 716-720, 757-785; *Theologen von Louvain, Augustinus VI*, Anvers 1577, 15-29, 295-310, 313-326, X 240-243; Mauriner, *Augustinus V*, Paris 1683, 190-195; VI, Paris 1685, 555-582, 590-614; VIII, Paris 1688, Appendix 2-20 = PL 39, 1952-1957; 40, 637-668, 677-708; 42, 1101-1130. *Contra Iudaeos, Paganos et Arrianos* (Teilausgabe): K. Young, *The Drama in the Medieval Church II*, Oxford 1933, 126-131 (= PL 95, 1470); (Übersetzung): K. Young, *Ordo Prophetarum: Transactions Wisconsin Academy* 20 (1922) 1-15. *De quattuor uirtutibus caritatis*: Fr. Fontani, *Novae eruditorum deliciae seu ueterum ἀνεκδότων opusculorum collectanea*, Florenz 1793 = PL 47, 1127-1134. *De accedentibus ad gratiam I-II; De tempore barbarico II*: A. Mai, *Noua patrum bibliotheca*, Rom 1852, 251-282; Germain Morin, *Sancti Aureli Augustini tractatus sive sermones inediti ex codice Guelferbyitano* 4096, Kempten-München 1917, 200-218. *Epistolae*: Nr. 221 et 223 corporis Augustini: PL 33, 997-999, 1000 f; ed. A. Goldbacher: CSEL 57 (1911) 442-446, 449-451.

Lit.: Ph. Labbe, *De scriptoribus ecclesiasticis quos attigit ... R. Bellarminus philologica et historica dissertatio*, 2 vol., Paris 1660; - H. de Noris, *Historia pelagiana*, Patavii 1673; - J. Antelmy, *De ueris operibus SS. PP. Leonis Magni et Prosperi Aquitani dissertationes criticae*, Paris 1689, 361-370; - Sébastien LeNain de Tillemont, *Mémoires pour servir à l'histoire ecclésiastique des six premiers siècles XVI*, Venedig 1732, 27-30; - St. A. Morelli, *Africa christiana III*, Brescia

1817, 142-152; - Léonce Couture, Saint Prosper d'Aquitaine: BLE 2 (1900) 269-282, 3 (1901) 33-49; - L. Valentin, Saint Prosper d'Aquitaine. Étude sur la littérature ecclésiastique au cinquième siècle, Paris-Toulouse 1900, 656-660; - Paul Capelle, Le texte du Psautier latin en Afrique = CBLa 4 (1913); - Hippolyte Delehaye, Saint Almachius ou Télémaque: AnBoll 33 (1914) 421-428; - Germain Morin, Le dragon du forum romain, sa légende et son histoire: RBen 31 (1914-19) 321-326; - Germain Morin, Pour une future édition des opuscules de s. Quodvultdeus, évêque de Carthage au Ve siècle: RBen 31 (1914-19) 156-162; - Prosper Schepens, Un traité à restituer à saint Quodvultdeus, évêque de Carthage au Ve siècle: RSR 9 (1919) 230-243; - Desiderius Franses, Die Werke des hl. Quodvultdeus, Bischofs von Karthago, gestorben um 453, München 1920; - Martin Schanz/Carl Hosius/Gustav Krüger, Geschichte der römischen Litteratur bis zum Gesetzgebungswerk des Kaisers Justinian. Vierter Teil: Die römische Litteratur von Constantin bis zum Gesetzgebungswerk Justinians. Zweite Hälfte: Die Litteratur des fünften und sechsten Jahrhunderts = HKAW 8/4/2 (1920) 460, 471 f; - Heinrich Josef Vogels, Untersuchungen zur Geschichte der lateinischen Apokalypse-Übersetzung, Düsseldorf 1920, 105-108, 215-217; - Desiderius Franses, Een nieuw kerkvader. (Sint Quodvultdeus van Carthago.): Kath(L) 162 (1922) 93-104; - Otto Bardenhewer, Geschichte der altkirchlichen Literatur. Vierter Band: Das fünfte Jahrhundert mit Einschluß der syrischen Literatur des vierten Jahrhunderts, Freiburg 1924, 522-525; - Germain Morin, Deux sermons africains du Ve/VIe siècle avec un texte inédit du symbole: RBen 35 (1923) 233-245; - Prosper Schepens, Les œuvres de saint Quodvultdeus: RSR 13 (1923) 76-78; - Francesco Lanzoni, Le diocesi d'Italia dalle origini al principio del secolo VII (an. 604) = StT 35 (1927) 1093-1103; - Ernesto Buonaiuti, Il Cristianesimo nell' Africa romana, Bari 1928, 401 Anm. 1; - Germain Morin, Sancti Augustini sermones post Maurinos reperti = Miscellanea Agostiniana. Testi e studi pubblicati a cura dell' ordine eremitano di s. Agostino nel XV centenario dalla morte del santo dottore I, Rom 1930, 767 f; - André Wilmart, Un sermon africain sur les noces de Cana, passé sous le nom de saint Augustin: RBen 42 (1930) 5-18; - Francesco Di Capua, Il ritmo prosaico in s. Agostino: Miscellanea Agostiniana. Testi e studi pubblicati a cura dell' ordine eremitano di s. Agostino nel XV centenario dalla morte del santo dottore II: Studi Agostiniani, Rom 1931, 754 Anm.; - A. Kappelmacher, Echte und unechte Predigten Augustins: WSt 40 (1931) 89-102; - Karl Strecker, "Jam nova progenies caelo demittitur alto": StMed 5 (1932) 167-186; - Pierre Courcelle, Commodien et les invasions du Ve siècle: REL 24 (1946) 227-246; - Berthold Altaner, Zu den Augustinus-Testimonien Kaiser Justinians in seinem "Schreiben gegen die drei Kapitel": ZRGG 1 (1948) 170 f; - Pierre Courcelle, Les lettres grecques en Occident de Macrobe à Cassiodore, Paris 1948²; - Pierre Courcelle, Écrivains chrétiens et littérature de basse époque: Actes du Congrès de Grenoble de l'Association Guillaume Budé, Paris 1949, 89-114; - A. D. Nock, Two Notes. I. The Asclepius and Quodvultdeus: VigChr 3 (1949) 48-55; - Manlio Simonetti, Studi sulla letteratura cristiana d'Africa in età vandolica: RIL.L 83 (1950) 407-424; - Bernhard Bischoff, Die lateinischen Übersetzungen und Bearbeitungen aus den Oracula Sibyllina: ML.H 13 (1951) (Mélanges J. de Ghellinck I: Antiquité) 121-147; - A. Frolow, La croix dans le ciel: RESI 27 (1951) (Mélanges André Mazon) 104-112; - E.-F. Gautier, Genséric roi des Vandales, Paris 1951, 211-238; - Silvia Jannaccone, La dottrina eresiológica di s. Agostino. Studio di storia letteraria e religiosa a proposito del trattato De haeresibus (= Raccolta di studi di letteratura cristiana antica 20), Catania 1952, 19; - Christian Courtois, Victor de Vita et son œuvre. Étude critique, Algier 1954; - Pierre Courcelle, Les Pères de l'Église devant les enfers virgiliens: AHDL 30 (1955) 5-74; - Christian Courtois, Les Vandales et l'Afrique, Paris 1955; - Baudouin de Gaiffier, Les légendiers de Spolète: AnBoll 74 (1956) 326 Nr. 7; - Liguori G. Müller, The De haeresibus of saint Augustine. A translation with an introduction and commentary = PatSt 90 (1956); - Pierre Courcelle, Les exégèses chrétiennes de la quatrième Églogue: REA 59 (1957) 294-319; - Rudolf Helm, Prosper: PRE 23/1 (1957) 880-897; - Cyrille Lambot, Critique interne et sermons de saint Augustin: StPatr 1 = TU 63 (1957) 112-127; - Bernard Blumenkranz, Vie et survie de la polémique antijuive: StPatr 1 = TU 63 (1957) 471 f; - René Braun, Un témoignage littéraire méconnu sur l'Abaritana prouincia: RAfr 103 (1959) 114-116; - Tomás Marín, Un nuevo códice carolino (Biblioteca Colombina Ms. 101): HispSac 12 (1959) 165-189; - J. Heurgon, Sur un sou d'or attribué à Arcadius: Bulletin de la société française de numismatique 15 (1960) 421; - J. P. C. Kent, Auream monetam ... cum signo crucis: The Numismatic Chronicle 6/20 (1960) 129-132; - H.-J. Diesner, Zur Datierung des Briefes 220 und anderer Spätschriften Augustins: FuF 35 (1961) 281-283; - J. Raasted, A Fragment of an Unidentified Latin Sermon, textually related to Ps.-Augustinus Sermo 106: StPatr 3 = TU 78 (1961) 108-115; - Franco Bolgiani, Vittore di Capua e il "Diatessaron" = MAST.M 4/2 (1962) 86-88; - J. Desanges, Un témoignage peu connu de Procope sur la Numidie vandale et byzantine (Nouvelle lecture et commentaire de Procope, de Aed., VI, 7, 1-11: Byz. 33 (1963) 41-69; - R. G. Kalkmann, Two sermons De tempore barbarico attributed to St. Quodvultdeus, bishop of Carthage. A study of text and attribution with translation and commentary, Diss. Catholic University of America 1963 (vgl. DissAb 29 [1964] 4299); - Pierre Courcelle, Histoire littéraire des grandes invasions germaniques, Paris 1964³; - M. Bogaert, Sermon sur le Cantique de la Vigne attribuable à Quodvultdeus: RBen 75 (1965) 109-135; - Michele Pellegrino, Intorno a Quodvultdeus, De promissionibus ac praedictionibus Dei: RSLR 2 (1966) 240-245; - J. Schwartz, La fin du Sérapéum d'Alexandrie: ASP 1 (1966) (Essays in honor of C. Bradford Welles) 97-111; - Paolo Siniscalco, Ermete Trismegisto, profeta pagano della rivelazione cristiana. La fortuna di un passo ermetico (Asclepius 8) nell' interpretazione di scrittori cristiani: AAST.M 101 (1966-67) 83-116; - Domenico Ambrasi, Il Cristianesimo e la Chiesa napoletana dei primi secoli: Storia di Napoli I, Neapel 1967, 699-701; - Yves-Marie Duval, Un nouveau lecteur probable de l'Histoire ecclésiastique de Rufin d'Aquilée: l'auteur du Liber promissionum et praedictorum Dei: Latomus 26 (1967) 762-777; - Tito Orlandi, Uno scritto di Teofilo di Alessandria sulla distruzione del Serapeum?: ParPass 23 (1968) 295-304; - Othmar Perler en collaboration avec Jean-Louis Maier, Les voyages de saint Augustin, Paris 1969, 391-395; - Y.-M. Duval, Le livre de Jonas dans la littérature chrétienne grecque et latine. Sources et influence du Commentaire sur Jonas de saint Jérôme II, Paris 1973; - J. Lafaurie, Cruces in vestibus: Bulletin de la société française de numismatique 28 (1973) 336-340; - Françoise Thelamon, Sérapis et le baiser du soleil. Les "truquages" du Sérapéum d'Alexandrie selon Rufin et Quodvultdeus: Aquila e l'Africa = AAAd 5 (1974) 227-250; - Pierre Courcelle, Quodvultdeus redivivus: REA 67 (1965) 165-170; - Umberto M. Fasola, Le Catacombe di S. Gennaro a Capodimonte, Rom 1975, 155-160; - Berthold Altaner/Alfred Stuiber, Patrologie. Leben, Schriften und Lehre der Kirchenväter, Freiburg-Basel-Wien ⁸1978, 449; - Vittorino Grossi, Quodvultdeus: Patrologia. Vol. III. Dal Concilio di Nicea (325) al Concilio di Calcedonia (451). I Padri latini, a cura di Angelo Di Berardino con presentazione di Johannes Quasten, Casale 1978, 473-475; - Manlio Simonetti, Qualche riflessione su Quodvultdeus di Cartagine:

Fulgentius de Ruspe sau Fulgentius Fabius Claudius Gorbianus (462-527 sau 468-533), Episcop de Ruspe, în Africa de Nord, născut la Leptis. Bun cunoscător al limbii grecești, care i-a deschis posibilitatea de-a aprofunda lucrările părinților răsăriteni. Prin anul 500 devine Episcop de Ruspe. A fost preocupat de două teme teologice: Sfânta Treime și Hristologia; după cum rezultă din lucrările pe care le-a scris, utilizate în lupta contra arianismului.⁷

c. Biserica din Cartagina și *Africa Latina*⁸

RSLR 14 (1978) 201-207; - Victor Saxer, Saints anciens d'Afrique du Nord. Textes les concernant, traduits, présentés et annotés, Vatikanstadt 1979, 184-186 (mit franz. Übers. des Victor von Vita I 15); - André Mandouze, Prosopographie chrétienne du Bas-Empire I: Prosopographie de l'Afrique chrétienne (303-553), Paris 1982, 947-949; - Neil Adkin, An unidentified Latin quotation of Scripture related to Is. 31,9: RBen 93 (1983) 123-125; - G. Zecchini, Il santuario della dea Caelestis e l'Historia Augusta: CISA 9 (1983) 150-167; - Russell J. De Simone, The baptismal and christological catechesis of Quodvultdeus: Aug. 25 (1985) 265-282; - Antonino Isola, Temi di impegno civile nell' omiletica africana di età vandolica: VetChr 22 (1985) 273-289; - Gilbert Picard, Vénus et la possédée de Carthage: Bulletin de la Société des Antiquaires de France (1986) 59-70; - Antonino Isola, La tipologia dell' Agnello Pasquale in [Quodvultdeus]: Sangue e antropologia. Riti e culto, ed. Francesco Vattioni (= Atti della V settimana, Roma, 26 novembre - 1 dicembre 1984), Rom 1987, II 1203-1211; - José Carlos da Silva, A preparação ao batismo em Quodvultdeus, Diss. Lic. Institutum Patristicum "Augustinianum", Rom 1987 (daktyl., 89 S.); - Robert B. Eno, Christian Reaction to the Barbarian Invasions and the Sermons of Quodvultdeus: Preaching in the Patristic Age. Studies in Honor of Walter J. Burghardt, ed. David G. Hunter, New York-Mahwah 1989, 139-161. James Gammack/Henry Wright Phillott: DCB 4 (1887 = 1974) 531; - Hildebrand Bihlmeyer: KHL 2 (1912) 1648; - Anselm Manser: LThK 8 (1936¹) 596-598; - Erik Peterson: EC 10 (1953) 438; - Giuliano Pelloso: DizEc 3 (1958) 412; - CPL (1961²) 401-413; - Adolf Lippold: PRE 24/1 (1963) 1396-1398; - Alfred Stuiber: LThK 8 (1963²) 956; - Domenico Ambrasi: BSS 10 (1968) 1335-1338; - Adolf Lippold: KP 4 (1972) 1322; - Victor Saxer: DPAC 2 (1983) 2966 = DECA 2 (1990) 2151 f = EECh 2 (1992) 728 = DicPAC 2 (1992) 1870; - Pierre Langlois, Africa II (literaturgeschichtlich) C.III.a.1.: RAC.S 1/2 (1985) 202 f. René Braun: DSp 12/2 (1986) 2882-2889; - Michael P. McHugh: EEC (1990) 773 f.

Hubertus Drobner

⁷ Privitor la toate aceste personalități creștine din Africa Latina și din Cartagina, vezi: Remus RUS *Dicționar enciclopedic de literatură creștină din primul mileniu*, Editura Lidia, București, 2003, 900 p., passim.

⁸ Literatură privind Biserica din Cartagina și Africa Latină și din epoca precreștină, vezi:

în limba engleză

Hannibal's Campaigns. Tony Bath. New York, NY: Barnes & Noble Books, 1981.

Late Carthaginian Child Sacrifice and Sacrificial Monuments in their Mediterranean Context. Shelby Brown. Sheffield: Sheffield Academic Press, 1991.

Carthage: Uncovering the Mysteries and Splendors of Ancient Tunisia. David Soren, Aicha Ben Abed Ben Kader, Heidi Slim. New York: Simon and Schuster, 1990.

The Phoenicians and the West: Politics, colonies and trade. Maria Eugenia Aubet. Cambridge: Cambridge University Press, 1987.

în limba franceză

M'hamed Hassine Fantar: *Carthage. La cité punique*. Alif – Les éditions de la Méditerranée, Tunis 1995, ISBN 9973-22-019-6.

Bénichou-Safar, Hélène : *Le tophet de Salammbô à Carthage - essai de reconstitution*, Roma, École Française de Rome, 2004

Hugoniot, Christophe : *Rome en Afrique - de la chute de Carthage aux débuts de la conquête arabe*, Paris, Flammarion, 2000

Croizy-Naquet, Catherine : *Thèbes, Troie et Carthage - poétique de la ville dans le roman antique au XIIe siècle*, Paris, Champion, 1994

Decret, François : *Carthage ou l'empire de la mer*, Paris, 'Ed. du Seuil, 1977

Ferjaoui, Ahmed : *Recherches sur les relations entre l'Orient phénicien et Carthage*, Fribourg, Suisse, Éd. Univ. [u.a.], 1993, ISBN 3-7278-0859-4

La vie quotidienne à Carthage au temps d'Hannibal. Gilbert et Colette Charles-Picard. Paris: Hachette, 1958.

La légende de Carthage. Azedine Beschaouch. Paris: Gallimard, 1993.

Itineraria Phoenicia. Edward Lipinski. Leuven: Uitgeverij Peeters en Departement Oosterse Studies, 2004.

Carthage is also the codename of the mysterious fifth sector in the French animation series, *Code Lyoko*

în limba germană

Walter Ameling: *Karthago. Studien zu Militär, Staat und Gesellschaft*. Beck, München 1993, ISBN 3-406-37490-5

Badisches Landesmuseum Karlsruhe (Hrsg.): *Hannibal ad portas. Macht und Reichtum Karthagos*. Begleitband zur großen Sonderausstellung in Karlsruhe. Karlsruhe 2004, ISBN 3-937345-00-0 (erschienen auch bei Theiss, Stuttgart, ISBN 3-8062-1892-7 und Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt)

Collette und Gilbert Charles-Picard: *Karthago. Leben und Kultur*. Reclam, Stuttgart 1983, ISBN 3-15-010316-9

Winfried Elliger: *Karthago. Stadt der Punier, Römer, Christen*. Kohlhammer, Stuttgart 1990, ISBN 3-17-010185-4

Werner Huß: *Karthago*. Beck, München 1995, ISBN 3-406-39825-1

Friedrich Rakob (Hrsg.): *Die deutschen Ausgrabungen in Karthago*. Bd. 1–3, Zabern, Mainz 1991-1999

Cartagina – Orașul Nou – oraș situat pe locul din zona de suburbie a capitalei Tunis a fost o colonie feniciană, întemeiată de locuitori din Tyros, în sec. IX sau VIII îdHr. Dionysios de Halikarnos a datat fondarea coloniei Cartagina în anul 814 îdHr. Romanii i-au numit pe cartaginezi „puni”. Legătura cu orașul-Mamă Tyros era destul de dificilă, din cauza distanței mari, iar din sec. VI îdHr. imposibilă, mai ales după ce perșii au cucerit Fenicia. În felul acesta, Cartagina a folosit șansa de-a deveni o putere maritimă și comercială, atât în nordul Africii, cât și în vestul bazinului Mării Mediterane. După secolul al VI-lea îdHr., Cartagina a întemeiat ea însăși o serie de colonii noi, pe coasta de nord-vest a Africii, pe insulele Sicilia, Sardinia, Corsica și Baleare, pe coasta mediterană a Spaniei, în același timp fiind supusă și fenomenului de grecizare.

Pentru Istoria Bisericească din primul mileniu, Cartagina a devenit al doilea centru, după Roma Veche, rang pe care-l deținea și din punct de vedere politic, administrativ și economic, în nordul Africii Latine și în jumătatea de vest a Imperiului Roman, până când a fost cucerită de către arabii musulmani, în anul 698. Cu anul 698 se încheie și perioada antichității târzii și epoca creștină (c.100-698) a Cartaginei și a Africii Latine. Cucerirea arabă, prădarea orașului Cartagina, distrugerea din temelie a acestuia, uciderea și trimiterea în robie a locuitorilor fostei metropole creștine, care au fost apoi vânduți ca sclavi, pe piețele din lumea musulmană a favorizat evoluția orașului Tunis, din apropiere, spre a deveni noua capitală administrativă și centru musulman din zonă. Ruinele Cartaginei au aprovizionat locuitorii din Tunis și din alte orașe (Kaiouran și Sousse) cu piatră, pentru construcțiile făcute în secolele următoare.

Prima comunitate creștină din *Colonia Iulia Concordia Cartagina* (titlu acordat de Augustus, în anul 29 îdHr.) a putut fi atestată documentar încă în jurul anului 100 dHr. În secolul al II-lea, Cartagina avea deja peste 300.000 de locuitori, deținând locul al patrulea între metropolele imperiale (după Roma, Alexandria și Antiohia) și al doilea, după Roma, în jumătatea vestică a Imperiului Roman. O evoluție similară a avut Cartagina și din punct de vedere bisericesc.

Cel mai vechi document creștin, de martirologiu păstrat și redactat în limba latină, provine tot din Cartagina, din data de 17 iulie 180, privitor la judecarea sau interogarea celor 12 creștini mărturisitori, decapitați în ziua respectivă în această metropolă. Este vorba de protocolul juridic al „martirilor scilitani”, din timpul domniei împăratului Comod (180-192).

Episcopi și scriitori bisericești au cultivat limba latină în Cartagina, într-o vreme când la Roma era folosită doar limba greacă. Între aceste personalități menționăm pe Tertulian, Lactanțiu, Sf. Ciprian, Fer. Augustin, Quodvultdeus etc.

Creștinismul din Africa latina s-a extins în tot nord vestul continentului, în Numidia și Mauretania, din Africa proconsulară, regiuni care, aveau deja biserici proprii încă din secolul al III-lea.⁹ Este vorba de centrele de la Sicca, Cirta, Lambese, Rusicade, Caesarea, Tipasa, precum și Tingis în Mauretania Tingitana. Populației indigene i se predica în limbile proprii „barbare”, coloniștilor însă și celorlalți creștini li se predica în greacă și latină.¹⁰ Cunoscute erau și comunitățile creștine din Harumetum, iar aceea din Thubarbo Minus a dat martirii din grupul Sfințelor Perpetua și Felicitas † 202-203, torturați în arena din Coloseumul (Hipodrom) Cartaginei.

Între anii 439–533/34, Biserica din Cartagina și Africa Latina a suferit o fază de stagnare și persecuție, din cauza stăpânirii avarilor arieni, conduși de regele Gaiserih (428-477). Prin constituirea Regatului Vandal din Africa Latina, în anul 429, Biserica Ortodoxă locală a fost

Jürgen Süß u. a.: *Karthago. Macht und Reichtum der antiken Großmacht*. MediaCultura, Brühl 2004, ISBN 3-00-014215-0 (CD-ROM)

Hans Georg Niemeyer (Hrsg.): *Karthago. Die Ergebnisse der Hamburger Grabung unter dem Decumanus Maximus*. Bd. 1-2, Zabern, Mainz 2007, ISBN 978-3-8053-3684-0

Christoph Eger: *Vandalische Grabfunde aus Karthago*. Germania 79, 2001, 347-390

⁹ P. 114 din: *Istoria Bisericească Universală* (redactată de Ioan Rămureanu, Milan Șesan și Teodor Bodogae), vol. I (1-1054), ediția II, București, 1975, și vol. II (1054–1982), București, 1993. Cele două volume includ la sfîrșitul lor și câte o listă sumară a papilor și a patriarhilor Pentarhieii, din perioada de care se ocupă. În realitate, această lucrare este un rezumat actualizat al operei lui Evsevie POPOVICIŪ, *Istoria Bisericească*, Traducere de Athanasie Episcopul Râmnicului Noului Severin și Gherasim Episcopul Argeșului, vol. I-II, București, Tipografia Cărților bisericești, vol. I, 1-1054, 1900, 730 p., vol. II, 1054-1900, 1901, 559 p. Compară cu: Evsevie POPOVICIŪ, *Istoria Bisericească*, Op. cit., p. 455-456.

¹⁰ Ibidem.

persecutată, episcopii aceștia trimiși în exil iar arianismul a fost susținut de către noii conducători, a căror capitală a rămas tot la Cartagina. Abia în anul 530, regele vandal Hilderih a acceptat revenirea din exil a episcopilor locali ortodocși, adică la câțiva ani, înainte ca generalul romeu Belizarie Βελισάριος să cucerească Cartagina, în anul 533. Așa s-a reușit ca Constantinopolul, prin Justinian I cel Mare Ο Ιουστινιανός A' sau Μέγας Ιουστινιανός, să reușască să restabilească ordinea în Africa Latină. Cartagina a rămas în continuare capitală și pentru noua provincie bizantină, redobândindu-și privilegiile canonice bisericești, pe care le-a deținut înainte de anul 439.

În anul 590 împăratul Mauricius de la Constantinopol Μαυρίκιος (582-602) a creat *Exarhatul de Cartagina*, la șase ani după fondarea Exarhatului de Ravenna, în anul 584.¹¹

Lista Exarhilor romei de Cartagina:

Gennadios I, 591 – 598

Heraklios cel Bătrân, 598 sau 602-611, era tatăl împăratului uzurpator Heraklios I (610-641)

Gregorios, 641 ? – 647, se proclamă împărat romeu uzurpator, însă este ucis de arabii musulmani, cu ocazia primului lor raid, întreprins pe cuprinsul Exarhatului de Cartagina.

Gennadios II, d. 647 - ?

Eleutherios, ? - ?

Julianos, ? - ?, c. 711

Împăratul Heraklios I cunoștea și iubea Cartagina, unde a și trăit o vreme, și unde, tatăl său deținea funcția de exarh, fapt care în anul 618 l-a și determinat, să decidă mutarea capitalei imperiale, de la Constantinopol, la Cartagina. La această intenție a renunțat numai la insistențele permanente ale Patriarhului Ecumenic Serghie I (610-638). În acel timp, Constantinopolul era mereu amenințat de avari și perși, devenind din ce în ce mai nesigur, motiv pentru care Heraklios I ar fi fost dispus să transfere capitala imperială, de la Constantinopol, la Cartagina. În anii 626 și 627 pericolul asediului Constantino-polului a fost înlăturat, în urma înfrângerii aduse perșilor.

„Das Exarchat von Karthago war neben dem Exarchat von Ravenna ein oströmisches Vizekönigtum, mit dessen Gründung der oströmische Kaiser Maurikios (582–602) den Folgen einer imperialen Überdehnung entgegenwirken konnte.

Die Eroberungen Justinians I. sowie die offensive Politik seiner Nachfolger überforderten die Ressourcen des oströmischen Reiches und führten letztlich zur Gründung der Exarchate.

Während in der bisherigen spätantiken römischen Provinzialverwaltung seit etwa 300 Jahren zivile und militärische Befugnisse zwischen dem Prätorianerpräfekten und dem *magister militum* aufgeteilt waren, bündelte Maurikios diese Befugnisse, als er 584 das Exarchat von Ravenna und 590 das Exarchat von Karthago gründete. Letzteres wurde zum Eckpfeiler byzantinischer Macht im westlichen Mittelmeerraum und erst 698 von den Arabern vernichtet.

Die Eroberungskriege unter Justinian I. wie auch die Verteidigung der eroberten Gebiete belasteten nicht nur in Nordafrika die begrenzten Ressourcen des Reiches. Nachfolgende Kaiser waren nicht bereit, dem durch Preisgabe der eroberten Gebiete abzuweichen. Die ständige Bedrohung, in Italien durch die Langobarden und in Südspanien durch die Westgoten, zwangen Ostrom zur Dezentralisierung ziviler und militärischer Macht in den eroberten Gebieten, zumal das Ostreich mit der Abwehr der Awaren und Slawen auf dem Balkan sowie seit 572 insbesondere auch wieder der persischen Sassaniden in Kleinasien, Armenien und Syrien genug eigenen Bedrohungen ausgesetzt war. Die Sicherung der reichen Orientprovinzen musste Vorrang vor dem Halten der justinianischen Eroberungen im Westen haben. Unter diesen Rahmenbedingungen schuf Maurikios die *Exarchate* von Karthago und Ravenna, um seinen Statthaltern in diesen nun weitgehend auf sich allein gestellten Gebieten eine möglichst große Handlungsfreiheit zu gewähren. Im Kernbereich des Oströmischen Reiches hingegen hielt man noch Jahrzehnte weitgehend an der herkömmlichen Trennung der zivilen und militärischen Kompetenzen fest.

¹¹ ↑ Dominique Arnauld, *Histoire du christianisme en Afrique : les sept premiers siècles*, éd. Karthala, Paris, 2001, p. 274.

↑ Francesco Gabrieli, *Maghreb médiéval : l'apogée de la civilisation islamique dans l'Occident arabe*, éd. Edisud, Aix-en-Provence, 1991, p. 56.

↑ Le monothéisme 646, l'exarque de Carthage, Grégoire, adversaire de la doctrine monothéiste, se révolte contre l'empereur Constant II.

↑ Pierre Daillier, *Terre d'affrontements : le sud-tunisien, la ligne Mareth et son étrange destin*, éd. Nouvelles Éditions Latines, Paris, 1985, p. 30.

↑ Mohammed Fasi et Ivan Hrbek, *Africa from the seventh to the eleventh century*, éd. Unesco, Paris, 1988, p. 48.

Oströmisches Nordafrika vor Gründung des Exarchates

Nordafrika 533-ca.645

Auch nach dem Ende des Weströmischen Reiches 476 stellte das oströmische Reich weiterhin ein Bollwerk gegen die „Barbaren“ und das Sassanidenreich dar. 533–553 hatte der oströmische Kaiser Justinian I. zuerst Nordafrika, Italien, Dalmatien und schlussendlich auch Süds Spanien zurück erobert. Nordafrika war seit 533/34 wieder römisch, nachdem Belisar mit seinen Siegen über Gelimer bei Ad Decimum und Tricamarum das Reich der Vandalen vernichtete. Karthago wurde erneut Hauptstadt der römischen Provinz Africa. Das oströmische Afrika umfasste außerdem die Provinzen Byzacena, Mauretania Caesariensis, Mauretania Tingitana, Numidien, Sardinien und Tripolitani. Zeitweilig gehörten auch Süds Spanien und die Balearen dazu. Auf afrikanischem Boden umfasste das oströmische Nordafrika somit etwas mehr Gebiet als das vormalige Vandalenreich und war somit auch mit den gleichen, gefährlichen Nachbarn konfrontiert. Die Provinzen mussten jedoch nicht nur gegen die Berber gesichert werden, sondern waren zunächst auch Schauplatz zahlreicher Aufstände der verbliebenen Vandalen oder oströmischer Soldaten unter Stotzas. Restgebiete des untergegangenen Weströmischen Reiches im heutigen Algerien und Marokko, die nicht unter vandalischer Herrschaft standen, waren in ihrer Kleinstaaterei bereits so etabliert, dass sie die wiederhergestellte römische Herrschaft in Karthago nicht anerkannten. Eine gewisse Konsolidierung setzte bereits Ende der 530er Jahre unter Germanus ein. Das Reich von Altava (Fürstentum Masuna), der bedeutendste der römisch-berberischen Kleinstaaten, wurde Ende der 570er Jahre vom letzten *magister militum* und späteren Exarchen Gennadios besiegt. Nicht geklärt ist bis heute, ob das Gebiet von Altava in der Folge dem oströmischen Reich einverleibt wurde.

Das Exarchat von 590 bis 642

Bereits Gennadios konnte in seiner Amtszeit als erster Exarch (591–598) die Mauren aus eigener Kraft besiegen. Dies, verbunden mit seinem vormaligen Sieg über Altava, bescherte der Provinz Africa jahrzehntelangen Frieden. Maurikios hatte deshalb den Rücken frei, um mit Persien einen vorteilhaften Frieden auszuhandeln (siehe *Römisch-Persische Kriege*) und anschließend den Awaren und Slawen entgegenzutreten (siehe *Balkanfeldzüge des Maurikios*). Auch während anschließend unter Phokas das byzantinische Reich in Chaos und Anarchie versank, waren die Verhältnisse in Africa relativ stabil. Herakleios der Ältere, vermutlich Nachfolger von Gennadios und noch von Maurikios zum Exarchen ernannt, konnte den Berberstämmen - vor allem den Aures und möglicherweise auch dem Fürstentum Masuna - politisch wie auch militärisch die Stirn bieten. Dies wurde begünstigt durch den Umstand, dass einige Berberstämme mit dem Exarchen verbündet waren, so etwa die Sanhadscha und Zanata.

Als 610 Herakleios der Ältere und sein Sohn revoltierten, stellten Berber einen großen Teil der Flotte, mit der Herakleios nach Konstantinopel segelte, während das von Herakleios dem Älteren verhängte Getreideembargo ein übriges tat, um den Unmut in Konstantinopel gegen Phokas anzufachen. Die Pläne von Herakleios aus dem Jahr 618, die Hauptstadt des Reiches von Konstantinopel nach Karthago zu verlegen, belegen die Stabilität und Machtfülle des Exarchates eindrucksvoll. Sie wurden jedoch nicht in die Tat umgesetzt, Konstantinopel trotzte 626 seiner ersten Belagerung, Herakleios besiegte die Perser 627 endgültig.

Abwehrkampf gegen die Araber

Die Islamische Expansion

Infolge der Eroberung Ägyptens durch die Araber wurde das Exarchat mit der Islamischen Expansion konfrontiert. Die ersten arabischen Expeditionen wurden 642 von dem gerade eroberten Ägypten durch den Emir Amr Ibn Al-as und seinen Neffen Uqba Ibn al Nafia al Fihri geführt. Vorstöße in die Kyrenaika begegneten kaum Widerstand. Byzantinische Kontrolle beschränkte sich ohnehin auf wenige schlecht verteidigte Küstenstützpunkte. Nachdem die Araber 646 zu zweiten Mal Alexandria erobert hatten, spürten sie die Schwäche des byzantinischen Reiches im südlichen Mittelmeer.

646 rebellierte erneut ein Exarch gegen den Kaiser, diesmal vor dem Hintergrund der monotheletischen Streitigkeiten in Byzanz. Gregorios, ein Verwandter von Herakleios' Vetter Niketas, sagte sich vom Byzantinischen Reich los und verlegte die Hauptstadt nach Sufetula/Sbeitla. Seine Machtfülle wurde durch die rund 100.000 Berber belegt, die er nach arabischen Quellen aufbieten konnte. Die Araber eroberten die Kyrenaika und stießen nach Tripolitani und anschließend in die Byzacena vor, wo sie erneut auf Widerstand stießen. Gregorios sammelte seine eigenen Truppen und seine Verbündeten bei seiner Hauptstadt Sufetula, allerdings ohne Unterstützung aus dem byzantinischen Mutterland. Als er sich den von Abdullah ibn Sa'ad ibn Abi as-Sarh geführten Arabern zur Schlacht stellte, konnte er nach arabischen Quellen 120.000 Mann aufbieten, verlor aber Schlacht und möglicherweise auch sein Leben.

Nach der Schlacht zogen sich die Araber nach Tripolitani zurück, während die übrigen Teile des Exarchates unter dem neuen Exarchen Gennadios II. wieder in byzantinische Abhängigkeit gerieten. Die Hauptstadt wurde wieder nach Karthago verlegt, zumal Gregorios nur aus Furcht vor einer byzantinischen Strafexpedition in das Landesinnere nach Sufetula verlegte. Da der neue Exarch die

Araber durch Tributzahlungen ruhig zu stellen suchte, führte die entsprechende Steuerlast zu wachsendem Unmut in der Bevölkerung. Der wahre Grund für die Atempause des Exarchats lag jedoch nicht in den Tributzahlungen, sondern in innerislamischen Streitigkeiten um das Amt des Kalifen. Unter Muawiya I. wurde die Expansion 661 wieder aufgenommen. Der Feldherr Uqba ibn Nafi gründete Kairuan und stieß bis zum Atlantik vor.

Einen beachtlichen Abwehrerfolg konnte der Exarch jedoch 683 erzielen, als er zusammen mit verbündeten Berberstämmen unter deren König Kusaila ibn Lemzem die Araber bei Biskra schlagen konnte, vier Jahre nach der ersten arabischen Belagerung von Konstantinopel. Die geschlagenen Araber zogen sich ohne ihren gefallenen Feldherren nach Ägypten zurück, was dem Exarchat eine Atempause verschaffte. Doch 695 nahmen die Araber ihre Angriffe gegen das durch die laufenden Auseinandersetzungen geschwächte Exarchat wieder auf. Verstärkung erhielt es jedoch durch die Westgoten, deren König ebenfalls einen Angriff der Araber befürchtete. 698 belagerte der arabische Feldherr Hassan ibn an-Numan mit 40.000 Mann Karthago. Kaiser Leontios entsandte die byzantinische Flotte unter dem späteren Kaiser Tiberios II. Die Flotte kämpfte mit wechselndem Erfolg gegen die arabische Flotte, wich jedoch nach Kreta aus, um Verstärkungen aufzunehmen. Hierdurch gelang den arabischen Belagerern im Zusammenwirken mit ihrer Flotte die Einnahme und Zerstörung der Stadt.

Folgen der arabischen Eroberung

Der Verlust von Afrika war ein herber Schlag für das byzantinische Reich. Nach dem Verlust Ägyptens ging hier 698 die zweite große Kornkammer verloren. Tiberios brachte der Fall von Karthago jedoch den Kaiserthron ein. Seine Offiziere erhoben ihn aus Furcht, für die Niederlage verantwortlich gemacht zu werden, zum Gegenkaiser und stürzten Leontios, dem die Nase abgeschnitten wurde.

Auf dem Gebiet des Exarchats von Karthago setzte danach eine rasche und vollständige Arabisierung und Islamisierung ein, die durch die semitische Herkunft der Provinzialbevölkerung und durch die Demontage von Kirchen zwecks Moscheebau begünstigt wurde. Hierdurch erfolgte die bis heute fortwirkende Trennung des Mittelmeerraumes in eine Nord- und Südhälfte.

Mit der Eroberung von Karthago schufen die Araber die Grundlage für eine Vorherrschaft über den westlichen Mittelmeerraum, da sie nunmehr die tunesischen Häfen als Sprungbrett für Operationen gegen die Balearen, Sardinien und Sizilien benutzen konnten. Sie bereiteten hierdurch außerdem die dreizehn Jahre später durchgeführte Invasion Spaniens vor, indem sie die Bedrohung aus der Flanke beseitigten.

Bekannte Exarchen

		Bemerkungen
591–598	Gennadios	Letzter magister militum per Africam, besiegte bereits in diesem Amt das römisch-berberische Reich von Altava.
598 oder 602–611	Herakleios	
641(?)–647	Gregorios	
nach 647	Gennadios (II)	
	Eleutherios	Vermutlich Exarch von Karthago. Er wird nur in den arabischen Quellen erwähnt. Der Name al-At'riyūn wird allgemein in Eleutherios aufgelöst. Er stürzte Gennadios. Über seine offizielle Stellung ist nichts bekannt.
um 711	Julianos	möglicherweise letzter Exarch von Afrika. Angeblicher byzantinischer Befehlshaber von Septem, der letzten byzantinischen Besitzung in Afrika. Er soll den Arabern bei ihrem Angriff auf das westgotische Spanien 711 geholfen haben.

Literatur (nicht ausgewertet)

Allgemeine Literatur findet sich in den Artikeln Spätantike, Maurikios, Herakleios und Islamische Expansion.

J. Ferluga: *Exarch/Exarchat*. In: *Lexikon des Mittelalters*. Band 4, Spalte 454f.

Michael Brett, Fentress, Elizabeth: *The Berbers*. Blackwell Publishing 1996, ISBN 0631207678

John Bagnell Bury: *History of the Later Roman Empire Vols. I & II*. Macmillan & Co., Ltd. 1923

Averil Cameron: *Vandal and Byzantine North Africa*. In: *Late Antiquity: Empire and Successors A.D. 425-600*, The Cambridge Ancient History Vol. XIV, S. 552-569, Cambridge University Press 2000, ISBN 0521325919

Averil Cameron: *Byzantine Africa: The Literary Evidence*. In: *University of Michigan Excavations at Carthage*, Vol. VII, S. 29-62, University of Michigan Press 1982

Yves Moderan: *Les Maures et l'Afrique romaine*, IV-VII siècle 2003

Denys Pringle: The Defence of Byzantine Africa from Justinian to the Arab Conquest: An Account of the Military History and Archaeology of the African Provinces in the Sixth and Seventh Century. Oxford: British Archaeological Reports 1981, ISBN 0860541193
 Francisco Aguado - El Africa Bizantina|2.03 MiB (2,04 MB)
 Hilario Gómez - Ciudades del Africa Romano Bizantina|1.16 MiB (1,17 MB)
Susan Raven: Rome in Africa. Routledge 1993, ISBN 0415081505
 Andy H. Merrills (Hrsg.): *Vandals, Romans and Berbers. New Perspectives on Late Antique North Africa.* Aldershot 2004. ”¹²

Donatismul sau comuniunea sfinților „perfecti”

Tezele lui Tertulian, ale Sf. Ciprian, iar mai târziu cele ale Fer. Augustin,¹³ privitoare la validitatea Sfințelor Taine săvârșite de un preot decăzut, dominate de un rigorism exagerat, au condus la Cartagina și mai ales în Numibia, spre o nouă rătăcire sau schismă: *donatismul*. Această schismă a frânat dezvoltarea ascendentă a Bisericii Africane, pe o durată de timp, de un secol - *secolul de aur al Bisericii* - începând cu anul 311, prin antiepiscopele Majorinus (312-313), până la Sinodul de la Cartagina, din anul 411.¹⁴ Donatismul n-a fost o erezie a secolului al IV-lea, ci o răbufnire brutală și o reevaluare a doctrinei greșite, produsă de concepția novațienilor, privitoare la „lapsi”, adică la cei căzuți sau apostaziați în timpul persecuției (în cazul Antipapei Novatian 251-?), din timpul lui Decius (249-251).¹⁵

În anul 311 a decedat Episcopul Mensuarie (? – 311), Primatul (Patriarhul) Africii Latine, de la Cartagina. Noul ales a fost diaconul Cecilian (311 – d. 325 † 345), care însă era contestat de către o grupare de clerici și credincioși, în fruntea căreia se afla o femeie nobilă și influentă Lucila, pe care, cu timp în urmă Cecilian a certat-o. În această grupare s-au implicat apoi și episcopii din Numidia, mai mult din răzbunare, pentru că nu au fost invitați la Sinodul pentru alegerea lui Cecilian, deși făceau parte din aceeași Provincie Bisericească a Cartaginei. În anul 312, gruparea Lucilei a ales un antiepiscope (= antipatriarh) de Cartagina, în persoana lectorului Majorin, iar după moartea acestuia în anul 313, pe Episcopul de Casae Nigrae, Donatus II Magnus (313-c.355), exilat prin anii 346/7. Donatus II Magnus susținea că validitatea Sfințelor Taine depinde de sfințenia și caracterul moral al celui care le celebrează.

Donatiștii reproșau cecilienilor – în sensul novațian – că patriarhul lor a fost hirotonit de către un *traditor*, în consecință hirotonia lui Cecilian n-ar fi validă. Episcopul său hirotonitor a fost Felix de Aptunga, pe care adepții Lucilei l-au acuzat pe nedrept că ar fi apostaziat în timpul persecuției lui Dioclețian și că ar fi predat cărțile Bisericii păgânilor persecutori. Cele două grupări s-au adresat apoi *bisericilor surori* și celor din centrele mari – apostolice – ale Imperiului, pentru a fi recunoscute. Biserica se afla în această perioadă, exact în faza „ieșirii din catacombă” sau a punerii

¹² Reprodus după: http://de.wikipedia.org/wiki/Exarchat_von_Karthago

¹³ Joseph Ratzinger: *Volk und Haus Gottes in Augustins Lehre von der Kirche*, München 1954, Neuaufgabe, EOS Verlag, St. Ottilien, ISBN 3-88096-207-3.

¹⁴ Istoria Bisericească Universală, Op. cit., p. 263-265. Compară cu: Evsevie POPOVICIŪ, *Istoria Bisericească*, Op. cit., pp. 455-457.

¹⁵ Privitor la Donatism, vezi literatura :

Ernst Ludwig Grasmück: *Coercitio. Staat und Kirche im Donatistenstreit*. Bonn 1976.

Wolf-Dieter Hauschild: *Alte Kirche und Mittelalter*. In: *Lehrbuch der Kirchen- und Dogmengeschichte*. 2. durchgesehene und erweiterte Auflage. 1, Chr. Kaiser, Gütersloh 2000, ISBN 3-579-00093-4.

Bernhard Kriegbaum: *Kirche der Traditoren oder Kirche der Märtyrer? Die Vorgeschichte des Donatismus*. Innsbruck 1986, ISBN 978-3-7022-1587-3.

Karl Suso Frank: *Lehrbuch der Geschichte der Alten Kirche*. 2. verbesserte Auflage. Schöningh, Paderborn 1997, ISBN 3-506-72601-3.

Wolfgang Sommer, Detlef Klahr: *Kirchengeschichtliches Repetitorium*. 3. überarbeitete und erweiterte Auflage. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 2002, ISBN 3-525-03234-X, S. 66f.

Bernd Moeller: *Geschichte des Christentums in Grundzügen*. 8. neu bearbeitete Auflage. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 2004, ISBN 978-3-525-03280-0.

Adolf Martin Ritter: *Alte Kirche*. In: Heiko Augustinus Oberman, Adolf Martin Ritter, Hans Walter Krumwiede (Hrsg.): *Kirchen- und Theologiegeschichte in Quellen*. 7. überarbeitete Auflage. 1, Neukirchner Verlag, Neukirchen-Vluyn 2002, ISBN 3-7887-1222-8.

R. Bonwetsch: *Donatismus*. In: *Realencyklopädie für protestantische Theologie und Kirche* (RE). 3. Auflage. Band 4, Hinrichs, Leipzig 1898, S. 788-798.

ei în legalitate, după Edictul de la Mediolan, din anul 313, și de peste tot, răspunsurile confirmau alegerea legitimă a lui Cecilian. Donatiștii fiind nemulțumiți de aceste aprecieri, s-au adresat Împăratului Constantin I cel Mare, care, în anul 313 a convocat apoi un Sinod la Roma, sub protia Patriarhului Melchiade (Miltiade) al Romei (311-314), pentru studierea cauzei lui Donatus II Magnus. Cele două sinoade au confirmat și ele legitimitatea episcopatului lui Cecilianus, iar împăratul, având avizul sinodal, a procedat la condamnarea lui Donatus II Magnus ca eretic, la depunerea lui din scaun, iar bisericile adeptilor lui au fost închise. Donatiștii au cerut recurs, iar în anul 314, împăratul a convocat al doilea Sinod, la Arelate (Arles, Arle), în Gallia, sub protia episcopului locului. Și de data aceasta, Sinodul s-a declarat de partea lui Cecilian, hotărâre respinsă de donatiști, care au cerut ca în cauza lora să nu mai decidă sinoadele, ci monarhul însuși. Astfel, în anul 316, Constantin I cel Mare a convocat partidele în litigiu la reședința sa din Mediolan, unde s-a pronunțat în favoarea cecilienilor. În această situație, donatiștii, precum au procedat odinioară și novațienii, au declarat întreaga Biserică drept coruptă, degenerată și necurată. Donatiștii susțineau că numai ei sunt curați – καθαροί - și numai Biserica lor este pură și purificată de „traditori” și că nu stă în comuniune cu cei căzuți în apostazie, în timpul persecuțiilor. În această situație, chiar și botezul primit în afara comunității lor, era declarat ca nevalid.

Schismaticii donatiști au devenit în Africa Latină din ce în ce mai mulți, mai agresivi și mai fanatici. Constantin I cel Mare și urmașii la tron ai acestuia au încercat să-i liniștească, să-i amenințe, dar toate metodele folosite dădeau greș. În cele din urmă, donatiștii au organizat bande de țărani înarmați, numiți „ostași ai Lui Hristos” – milites Christi – numiți de cecilienii „agnostici”, care atacau creștinii, le aprindeau casele, dădeau foc bisericilor, ucigând creștinii ortodocși. Aceștia îi numeau pe donatiști „fanatici vagabonzi” – Circumceliones. Disputa dintre donatiști și cecilienii a fost clarificată abia în anul 411, când, din ordinul împăratului Honorius al Apusului (395-423), s-a ținut un Sinod la Cartagina, sub protia Patriarhului local, Sf. Aurelius (392/3 – 429/30). La acest Sinod au participat 279 episcopi donatiști și 286 episcopi ortodocși, între care se afla și Fer. Augustin al Iponiei (Hyppo), care modera dialogul din partea ortodocșilor. Acesta le explica donatiștilor că chiar dacă Episcopul Felix de Aptunga ar fi fost păcătos sau trădător, totuși hirotonirea întru arhieru a lui Cecilian este validă, pentru că validitatea Tainelor depinde nu de vrednicia preotului sau a episcopului, ci de harul Lui Dumnezeu. După acest Sinod, o parte dintre donatiști au renunțat la schismă, o altă parte au perseverat în rătăcirea lor, fiind exterminați de arabii musulmani, împreună cu ceilalți creștini ortodocși, din Africa Latină, în ultima parte a secolului al VII-lea (644-698), dar mai ales după anul 698, adică după căderea Cartaginei.¹⁶

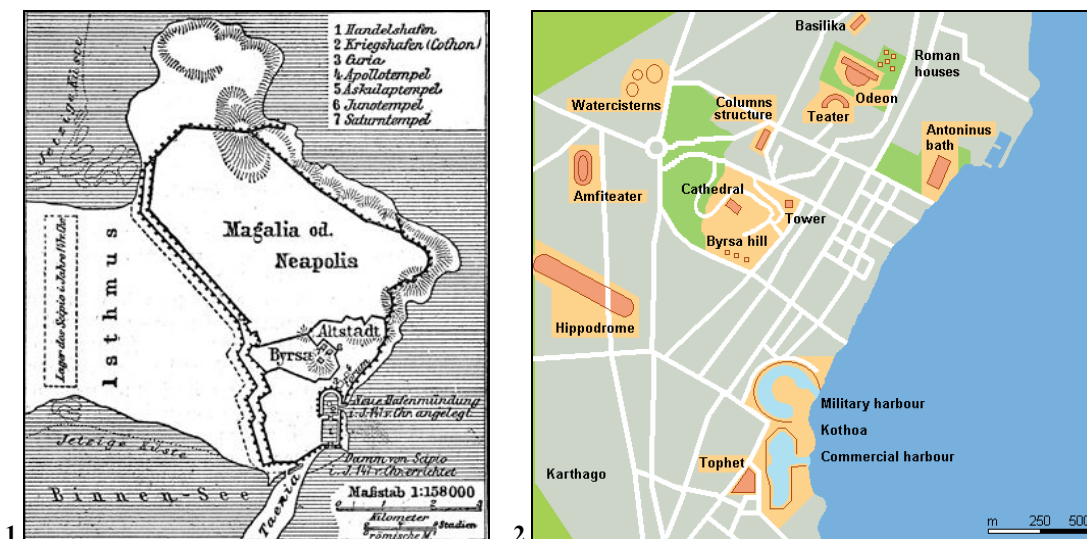

1. Cartagina, cei patru evangheliști, mozaic paleocreștin (sec. IV-VI ?), descoperit într-o casă din vicus castrorum (Cartagina), Musée National de Carthage. Mosaique chrétienne des quatre évangélistes, trouvée dans la maison du vicus castrorum à Carthage, MN Carthage.¹⁷
2. La Dame de Carthage, mosaïque du VIe siècle, Musée National de Carthage.¹⁸

¹⁶ Evsevie POPOVICIŢŪ, *Istoria Bisericească*, Op. cit., pp. 455-457.

¹⁷ Reprodus după: http://fr.wikipedia.org/wiki/Mus%C3%A9_national_de_Carthage

¹⁸ Reprodus după: http://fr.wikipedia.org/wiki/Mus%C3%A9_national_de_Carthage

1. Cartagina antică, reprodusă după: *Meyers Konversationslexikon*, ediția IV-a, 1885-90, „K.” În nordul peninsulei se afla Megara, cu grădinile orașului, pentru aprovizionarea populației, înconjurată de ziduri, pentru a fi protejată contra barbarilor. În frontispiciu, deasupra titlului: Tertulian, Sf. Ciprian, Fer. Augustin.
2. Cartagina antică, după anul 313.

Karthago sive Carthago (ex verbo Punico קרת חדשה *Qart Hadast* 'Urbs Nova'), Καρχηδών, -όνος, *Karchēdōn*, قرطاج *Qartādsch*; fuit urbs Poenorum in Africa.

Ad litus Maris Mediterranei cum portu magno sita est. Secundum narrationes Romanas Karthago colonia condita est a Didone, prima urbis regina; Aeneas cum Didone etiam Karthagine moratus est, priusquam in Italiam veniret. Karthagine quotannis annui bini reges creabantur.

Bella Punica tria Romani contra Karthaginenses gesserunt.

Annis 264–241 a.C.n.: Primum Bellum Punicum, Messanae causa indictum.

Annis 218–201 a.C.n.: Secundum Bellum Punicum, Sagunti causa indictum.

Annis 149–146 a.C.n.: Tertium Bellum Punicum, pecuniae et Catonis causa: nam Marcus Porcius Cato iterum atque iterum in senatu sententiam exclamabat: "Ceterum censeo Karthaginem esse delendam."

Karthaginienses praeclari:

Hamilcar Barca

Hannibal Barca

Hanno, nauta qui circa Africam navigavit

Hasdrubal Barca

Mago Barca

Publius Terentius Afer, auctor commediarum

Quodvultdeus Karthaginensis, Pater Ecclesiae saeculi 5

Anno 439 rege Geiserico Vandali Karthaginem expugnaverunt. Ab eodem anno usque ad annum 533 Karthago fuit caput Regni Vandalorum. 13 Septembris autem anni 533 Flavius Belisarius Vandalos ad decimum lapidem ab urbe Karthagine positum vicit et postridie urbem occupavit. Exinde Carthago iterum pars imperii Romani fuit.

Anno 698 Arabes Karthaginem expugnaverunt.¹⁹

d. Sinoadele de la Cartagina, în contextul sinoadelor locale din primele șapte secole²⁰

primul secol creștin:

Sinodul Apostolic, din anul 48, 49 sau 50;

¹⁹ Luat din : <http://la.wikipedia.org/wiki/Karthago>

²⁰ Colecția de documente Mansi, oferă o listă de aprox. 1000 de sinoade: J. D. MANSI, *Sacrorum Conciliarum nova, et amplissima collectio*, Reprint, ediția 1903, Paris, Graz, 1961, 53 tomuri, în 59 de volume, Akademische Druck – U. Verlagsanstalt Graz.

Luate din lucrarea noastră, Pentarhia, vol. II/1, p. 48-50.

secolul al III-lea:**Sinodul din *Cartagina*, 251****Sinodul din *Cartagina*, 255****Sinodul din *Cartagina*, 256****secolul al IV-lea:****Sinodul din Elvira, c. 306****Sinodul de la Roma, 313****Sinodul de la Ancyra, 314 (Ankara, înainte de Sebaste)****Sinodul (Conciliul) de la Arles, 314****Sinodul din Antiohia, 324****Sinodul din Tyr sau Tyros, 335****Sinodul din Gangra, c. 340-341****Sinodul din Antiohia, 341****Sinodul din Sardica, 342-343****Sinodul din *Cartagina*, 345-348****Sinodul din Sirmium, 351-352****Sinodul (Concilium) din Arles, 353 - Gallia****Sinodul (Concilium) din Milano, 355****Sinodul din Sirmium, 357****Sinodul din Rimini, 359****„Conciliul ” – Sinodul din Paris, 360-361****Sinodul din Alexandria, 362****Sinodul din Laodiceea, c. 364****Sinodul din Valence, 374****Sinodul din Roma, 375****Sinodul din Antiohia, 378****Sinodul din Saragossa, 380****Sinodul din Constantinopol, 382****Sinodul de la Roma, 382****Sinod „*Conciliu*” *African*”, 390****Sinodul din *Hippo*, 393****Sinodul „al III-lea”, din *Cartagina*, 397****primul Sinod din Toledo, 397-400****Sinodul din Torino, 398****secolul al V-lea:****Sinodul din *Cartagina*, 401****Discuțiile religioase din *Cartagina*, 411****Sinodul din Arles, 452****secolul al VI-lea :****Sinodul – Conciliul din Orange, 529****Sinodul – Conciliul din Orléans, 533****Sinodul – Conciliul din Braga, 561, Portugalia****Sinodul – Conciliul din Tours, 567****Sinodul din Auxerre, 573 / 603****Sinodul din Mâcon, 585****Sinodul – Conciliul al III-lea, din Toledo, 589****secolul al VII-lea:****Sinodul – Conciliul al IV-lea din Toledo, 633****Sinodul – Conciliul al XI-lea din Toledo, 675****Sinodul – Conciliul al XIV-lea din Toledo, 684****Sinodul – Conciliul din Rouen, 689****Sinodul Troullan, 691-692**

e. Colecții de drept canonic ale Bisericii din Africa Latină ²¹

a. Breviarium sau Breviatio concilii Hipponensis, cuprinzând canoanele aprobate de Sinodul de la Hippo, din anul 393. Această Colecție cronologică de canoane a fost citită Părinților de la Sinodul din Cartagina, din anul 419, care au aprobat-o și confirmat-o. La Sinodul din Cartagina, din anul 419 a participat și Fericitul Augustin Episcopul de Hippo (395-430).

b. Collectio Concilii Carthagenensis XVII, din anul 419, care avea, la rândul său de studiat și confirmat, o listă întreagă de canoane și decizii anterioare. Au fost aprobate 105 canoane mai vechi ale sinoadelor anterioare, ținute în Cartagina, la care se adaugă cele formulate în anul 419. Această grupă mare de canoane formează Collectio Concilii Carthagenensis XVII, care a fost apoi răspândită nu numai în Africa Latină, ci și pe continentul Europei (la latini), precum și în Biserica Răsăritului. După anul 419, Collectio Concilii Carthagenensis XVII a fost tradusă și în grecește, asigurându-i-se răspândirea în Răsărit. Dionisie cel Mic a numit această Colecție cronologică „Canones Concilii Africani”, devenit pentru specialiștii în drept canonic Codex canonum Ecclesiae Africanae. Canoanele acestei Colecții pot apoi fi întâlnite atât în Collectio Dionysiana, din anul 512, cât și în Colecția sau Codificarea Troullană, din 691-92.

c. Breviatio Canonum, a diaconului Fulgentius Ferrandus, o Colecție sistematică, nu cronologică, elaborată din îndemnul Episcopului Bonifacius al Cartaginei, în jurul anului 546, după ce Vandalii au ocupat Africa de nord. Lucrarea avea ca scop imediat restaurarea disciplinei bisericești, după dezastrul vandalilor. Colecția cuprinde 232 de capitole, împărțite în 7 titluri (capitole). Breviatio Canonum s-a bucurat de mare prestigiu în Africa Latină, până în secolul al XII-lea, adică atâta timp cât au mai existat acolo creștini, procesul de islamizare în această parte a lumi, fiind atât de dur și de barbar, încât Creștinismul din Africa de nord a dispărut cu desăvârșire. Sursele acestei Colecții sunt canoanele africane și textele de drept canonic și civil din Răsăritul orthodox.

d. Concordia canonum Cresconii, păstrată doar într-o versiune rezumat, din secolul al IX-lea, a fost elaborată probabil în secolul al VII-lea. Conținutul acestei Colecții este format din texte luate din ambele colecții dionysiană: Collectio Dionysiana, din anul 512.

f. Colecții de drept canonic ale Bisericii Latine sau apusene

I. Colecții italiene

a. Vetus Romana este cea mai veche Colecție cunoscută a Apusului, redactată cel mai devreme în timpul pontificatului Papei Iulius I (337-352) și cel mai târziu în timpul celui al Papei Inocențiu I (401-417), cuprinzând canoanele de la Niceea, din anul 325 și de la Sardica, din anul 343. La Sinodul din Sardica, din anul 343, s-a întâmplat pentru prima oară ca deciziile sinodale și canoanele, să nu fie traduse din grecește, în latinește, ci din capul locului, acestea au fost redactate bilingv, în grecește și în latinește.

²¹ Vezi p. 276-286 din tratatul de istorie a dreptului canonic: Willibald M. PLÖCHL, *Geschichte des Kirchenrechts*, Band I, *Das Recht des ersten christlichen Jahrtausend. Von der Urkirche bis zum großen Schisma*, Zweite, erweiterte Auflage, Verlag Herold, Wien, München, 1960, 490 p.

Reluate din lucrarea noastră, în volumul anterior al Pentarhie, vol. II/1, 329-334: PENTARHIA, vol. II/1 – ΠΕΝΤΑΡΧΙΑΣ, τόμος II/1. Biserica Catholică Ortodoxă și patriarhii acesteia până în secolul al VIII-lea. Între moștenirea Chalcedonului și încercarea de codificare a dreptului canonic prin Sinodul quinisext 691-692 - Η Καθολική Ορθόδοξη Εκκλησία και οι Πατριάρχες αυτής μέχρι και τον 8ο αιώνα Μεταξύ της κληρονομίας της εν Χαλκηδόνι Οικουμενικής Συνόδου (451) και της προσπάθειας συντάξεως του Κανονικού Δικαίου από την Πενθέκτη Οικουμενική Σύνοδο 691-692, PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ, 2009, 421 p., incl. il, pl. și hărți.

b. Versio Isidoriana sau Versio Hispana ori Collectio Isidoriana, Collectio Hispana, al cărei paternitate a fost atribuită Sf. Isidor de Sevilla + 636. În realitate este mult mai veche, fiind elaborată, probabil în anul 419, cu ocazia unui Sinod din Africa Latină ori între anii 419-430, pentru că nu cuprinde canoanele și deciziile de la Efes și Chalcedon: 431 și 451. Cuprinsul Colecției privește material de drept canonic al Bisericii Răsăritului, fapt care o leagă de Syntagma Canonum sau Antiochenum adauctum, cu canoanele de la Niceea 325, Ancyra, Neocezareea, Gangra, Antiohia, Laodiceea și chiar Constantinopol 381 (dar numai într-o singură versiune), Sardica și de la un Sinod african, din anul 419. Manuscrisul Versio vulgata al acestei Colecții cuprinde numai deciziile sinodale de la Niceea, Ancyra, Neocezareea și Gangra. Versiunea Isidoriana – Gallica poate fi întâlnită numai în colecțiile franceze ulterioare. Vezi, Collectio Dionysiana !

c. Prisca sau Itala, elaborată către finea secolului al V-lea, în Roma, conține de asemenea izvoare canonice legate de Biserica Răsăritului. Vezi, Versio secunda, la Dionisie Exiguul !

* * *

d. Colecții din epoca renașterii Gelasiane (492-496):

Colecțiile lui Dionisie Exiguus;
Colecțiile africane;
Colecțiile gallicane sau franceze;
Colecțiile spaniole;
Colecțiile constituțiilor Sirmondșe.

*

e. Colecțiile lui Dionisie Exiguus sau „cel Mic” ori „cel Smerit” (470 – c.540/550)

Au fost împărțite de autor în trei forme de redactare : ²²

²² Willibald M. PLÖCHL, Geschichte des Kirchenrechts, Band I, Das Recht des ersten christlichen Jahrtausend. ..., Op. cit., p. 110.

„[Pseudo]Decretum Gelasianum”, atribuit Papei Gelasius I (492-496) este un codice masiv, care cuprinde cinci cărți:

1. Tratatul despre Duhul Sfânt și Numele Lui Hristos;
2. Canonul Sfintei Scripturi;
3. Întâietatea Scaunului Roman;
4. Recunoașterea Sinoadelor Ecumenice;
5. De libris recipiendis et non recipiendis ; redactat „de Papa Gelasius I și alți 70 de episcopi erudiți din jurul său” (aluzie la cei 70 de învățați, care au redactat Septuaginta, în Alexandria). Cartea a cincea mai conține și definiția celor patru condiții, potrivit cărora, poate fi acordat titlul de „Părinte Bisericesc”: doctrina orthodoxa; sanctitas vitae; approbatio Ecclesiae; antiquitas.

În realitate, datarea acestui codice Pseudo Gelasianum este fixată în secolul al VI-lea, adică după moartea Patriarhului Romei Vechi și reia sau continuă o „protoversiune”, care merge îndărăt, până la Papa Damasus I (366-384).

Willibald M. PLÖCHL, Geschichte des Kirchenrechts, Band I, Das Recht des ersten christlichen Jahrtausend. ..., Op. cit., p. 110.

Collectio Dionysiana a Sf. Dionisie Exiguul cuprinde două părți mari: 1. Canoane sinodale și 2. Colecția decretaliilor papale.

1. Canoane sinodale, versio I-III:

Versio prima, 496-498: Texte conciliare, adică traduceri privind deciziile sinodale de la Sardica 343, Calcedon 451, Cartagina 419;

Versio secunda: Decizii sinodale, de la Niceea 325, Constantinopol 381, Calcedon 451, Sardica 343, Cartagina 419;

Versio tertio, 514-523: Deosebiri între Biserica Răsăritului și cea a Apusului, redactată în versiune latină și greacă, Canoanele Apostolice, Sardica și sinoadele africane.

2. Colecția decretaliilor papale

a. Collectio Decretalium Dionysiana (498-514), cuprinzând 38 de Decretalii ale Papilor, începând cu Siriciu (384-399), până la Anastasie II (496-498). Ulterior au mai fost adăugate și alte Decretalii.

b. Dionysiana sau Corpus codicis canonum ori Corpus Canonum este o antologie de colecții sinodale și decretale.

Papa Hadrian I (772-795) a extins Corpus codicis canonum, cu noi decretale ale papilor, predând această nouă versiune lui Carol cel Mare, în anul 774. Din această versiune a evoluat astfel Colecția Dionysio-Hadriana, care a devenit cartea de legi bisericești a Bisericii France, începând cu anul 802, în urma deciziei Sinodului „imperial” Franc, de la Aachen. În anul 800, Colecția Dionysio-Hadriana a stat la baza Colecției sistematice de drept bisericesc apusean Dacheriana.

Decretales Pseudo-Isidorianae, adică falsurile redactate în al doilea pătrar al sec. IX, în Franța de est. Autorul este necunoscut, pentru că „Isidor Mercator” nu a putut fi identificat ca persoană reală, fiind un pseudonim și nu este nici Sf. Isidor de Sevilla (560-636). Avem aici o paralelă cu Donatio Constantini ad Silvestrem I papam, din a doua jumătate a sec. VIII-lea.

1. Versio prima a redactat-o la îndemnul preotului Laurentius. Dionisie a trecut peste înțelegerea cu Laurentius, făcând prima încercare de-a elabora o Colecție proprie, nu numai să strângă laolaltă diferitele texte și surse de drept canonic. Privind data încheierii de redactat a acestei Colecții, se susține că ar fi avut loc în timpul pontificatului lui Anastasie II (496-498).

2. Versio secunda a fost dedicată Episcopului Ștefan de Salona, în Dalmatia, elaborată la sfârșitul pontificatului lui Symachus (498-514). Motivul redactării acestei versiuni a fost „confusio priscae translationis” a Colecției romane, aflate până atunci în uz : Prisca sau Itala. După mărturiile lui Cassiodorus, prietenul lui Dionisie și fondatorul Mănăstirii Vivarium, unde marele scit s-a și retras spre sfârșitul vieții și unde a și răposat, această Colecție s-a bucurat de mare circulație și acceptanță.

3. Versio tertia a fost elaborată la îndemnul Papei Hormisdas (514-523).

*

4. Colecții de Decretale, Collectio Decretalium Dionysiana, care cuprindea în prima formă de redactare 38 de Decretale ale papilor, începând cu Siriciu (384-399), până la Anastasie II (496-498), pe care Dionisie a dedicat-o preotului Iulianus „tituli St. Anastasiae”. Ulterior, Colecției i s-a mai adăugat și alte Decretale.

*

5. Colecțiile lui Dionisie, în apus, s-au bucurat în secolele următoare de mult prestigiu și circulație în domeniul canonic. Astfel, s-a făcut o fuziune, au fost puse laolaltă, reunite, Liber canonum sau Codex canonum (adică colecțiile sinodale), cu Liber decretorum sau Colecția decretalelor, purtând titlul comun de Corpus codicis canonum sau Dionysiana.

6. Din ordinul Papei Gelasiu, călugărul Dionisie a lucrat în arhiva Patriarhiei din Roma, pentru a aduna toate protocoalele și deciziile sinodale păstrate acolo. Cu acest material, pe care l-a tradus din grecește, trebuia el să elaboreze o Colecție unică, în limba latină. La acest material, Dionisie a mai adăugat canoanele de la Constantinopol 381, Chalcedon 451 și încă alte 138 de canoane ale sinoadelor africane. Această primă redactare numită și „Vetus Dionysiana” sau „Urdionysiana” a terminat-o de redactat în jurul anului 500. Ulterior, Dionisie a mai adăugat traducerea în latină a primelor 50 de Canoane Apostolice – Canones Apostolorum. Această primă versiune a Colecției primordiale „Dionysiana”, Dionisie a diortosit-o și completat-o cu material nou în mai multe rânduri. Tot aici a mai inclus și Decretaliile papilor, începând cu anul 384, adică „Collectio decretalium Dionysiana”. În anul 512, din ordinul Papei Symmachus (498-514), Dionisie a întreprins o nouă redactare a Colecției, punând accent și pe aspectul filologic al traducerilor în limba latină. Versiunea din anul 512 este adevărata Collectio Dionysiana. Această nouă variantă, Papa Hormisdas (514-523) a făcut-o accesibilă episcopilor spanioli, în anul 515, motiv pentru care a și primit numele de Hispana. Colecția a fost în continuare completată cu decizii sinodale spaniole și gallice (franceze), precum și cu decretale (ale papilor). În această nouă formă de elaborare, Colecția Dionisiană de versiune Spaniolă a devenit în anul 633, Codex canonum, al Bisericii Goților apuseni (vizigoților). De prin secolul al IX-lea, paternitatea Colecției Codex Canonum sau Hispana a început să fie atribuită Sf. Isidor de Sevilla, de unde și numele de Collectio Isidoriana.

Papa Hadrian I (772-795) a dat împăratului Carol cel Mare în anul 774 un exemplar copiat din Collectio Dionysiana, din anul 512, cu completările ulterioare de decretale, decizii sinodale și canoane, lucrare, care în anul 802 a devenit celebra Dionysio – Hadriana, adică cartea de legi sau „Pravila” Bisericii din Imperiul Franc.

Decretum Gratiani a fost redactat prin anul 1140, la Bologna, de către monahul Grațian. Vezi: *Decretum sive Concordia discordantium canonum*. Kritische Ausgabe von Emil Friedberg, Leipzig 1879–81 (= *Corpus Iuris Canonici*, 1), Repr., Graz 1959

Hartmut Zapp: *Decretum Gratiani*. In: *Lexikon des Mittelalters*. Bd. 3, col. 625.

Quinque Compilationes Antiquae sunt cinci colecții de Decretale ale papilor, pentru perioada de timp de la finea secolului al XII-lea și până la începutul secolului al XIII-lea. Ulterior, aceste cinci colecții au fost înlocuite cu Liber Extra.

Decretaliile lui Grigorie IX (1227-1241), din Liber Extra sau Codex Gregorianum, constituie o mare colecție de Decretalii.

II. Alte colecții italiene sau de origine ROMÂNĂ

a. Collectio Quesnelliana, Colecție privată, sec. V-VI, numită *Codex Canonum Ecclesiae Romanae*, elaborată probabil în sau pentru Gallia. Conține surse canonice ale Bisericii Răsăritului, decizii sinodale apusene, Decretale, scrisori ale Papei Leon I cel Mare (440-461), precum și texte cu conținut dogmatic.

b. Colecția de la Freising (Germania), păstrată în Biblioteca Arhiepiscopiei din München, elaborată după anul 495, probabil la Roma. Conține texte din *versio antiqua et vulgata* a „colecției” Isidoriane, precum și Decretale. Din secolul al VIII-lea era deja cunoscută și răspândită în sudul Germaniei.

c. Trei colecții mici, elaborate în Italia, în epoca renașterii gelasiane: Collectio Sancti Blasii, astăzi în Biblioteca Mănăstirii St. Paul, în Carintia, Austria. Toate trei colecțiile au fost redactate prin anul 525 și utilizează părți din Collectio Dionysiana, din anul 512.

d. Collectio Colbertina (Cod. lat. Paris, 1455), elaborată în Italia, c. sec. VI., cu un conținut dependent de Collectio Quesnelliana și Collectio Sancti Blasii.

e. Collectio Avellana, din c. 555, elaborată în Roma, după modelul *Nomocanoanelor* și cuprinde scrisori papale și constituțiuni ale împăraților romani.

f. Collectio Theodosii diaconi (cod. Veronensis LX), din sec. VII-VIII și a prelucrat cuprinsul sinoadelor de la Cartagina, din anul 419 și alte izvoare canonice ulterioare, probleme teologice și de drept civil. Deci nu are conținut exclusiv canonic.

g. Collectio Thessalonicensis, care, de fapt nu ține de categoria surselor de drept canonic ale Bisericii latine. Această Colecție cronologică este însă un caz de excepție, fiind elaborată la Roma, în jurul anului 531, de către Episcopul tessalian Theodor din Echinum, în contextul generat de depunerea din scaun a Episcopului de Larissa, de către Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului Epifanie (520-535). Scopul imediat al acestei „pravile” a fost, de-a dovedi că Illyricul de vest, nu se află sub jurisdicția Constantinopolului, ci a Romei Vechi, cu Vicariatul Illyric de la Thessaloniki. Colecția cuprinde scrisori ale papilor, care nu depășesc secolul al V-lea, apoi acte sinodale și documente imperiale. În mod indirect, acest Codex servea papilor ca document de bază, privind jurisdicția Romei Vechi asupra Illyricului de vest, jurisdicție, care practic n-a fost exersată din cauza legăturilor reale cu Biserica Răsăritului, care existau aici : limba greacă, ritul, așezarea geografică, apropierea de Constantinopol etc.

* * *

III. Colecții Africane (vezi *supra* !)

* * *

IV. Colecții Gallicane sau Franceze

a. Collectio Arelatensis sau Collectio Concilii secundi Aralatensis, elaborată de un jurist anonim, prin anul 450, cuprinzând canoanele de la Niceea, din anul 325, precum și ale diferitelor sinoade din Gallia.

b. Statuta ecclesiae antiqua sau Statuta ecclesiae unica ori Statuta ecclesiae orientis, elaborată probabil în Arles, pe la mijlocul secolului al V-lea. Sursa de informație și cuprins a Colecției sistematice este răsăriteană, acte sinodale gallice și decretalii. În mod eronat, paternitatea acestei Colecții a fost atribuită Sinodului al IV-lea, din Cartagina 398, apoi unui sinod necunoscut din Valencia, în Spania.

c. Collectio Andegavensis, elaborată de Episcopul Thalassius de Angers, în a doua jumătate a secolului al V-lea. Este o colecție cu probleme de drept sinodal gallic și conține canoanele Sinoadelor de la Angers, din 453, de la Toulouse, din anul 461 și pe cele ale Diocezei de Vannes, din anul 465.

d. Colecții cronologice galice târzii, anonime, elaborate între anii 525-560.

* * *

V. Colecții spaniole

a. Capitula Martini sau Collectio Martini Bracarensis, a lui Martin Arhiepiscop de Braga, în Portugalia, născut în Panonia (520-580). Prin anul 550, Martin a venit ca misionar în Spania, unde, mai târziu a devenit Abate al Mănăstirii Dumia, apoi Mitropolit de Braga. Prin anul 563 a elaborat Capitula Martini, atribuită în mod greșit Papei Martin I (649-655). Lucrarea este împărțită în două părți. Prima parte este dedicată clerului, iar cea de-a doua laicilor. Este prima Colecție creștină, care acordă o importanță așa de mare laicilor, adică masei de popor dreptcredincios, ca entitate aparte în Biserică, nu numai clerului, ierarhiei, sinoadelor, decretalelor sau deciziilor imperiale, cum s-a procedat în restul colecțiilor de acest gen. Intenția lui Martin era ca să popularizeze conținutul deciziilor sinodale și al izvoarelor pontificale, clerului de rând și masei de credincioși, adică laicilor sau mirenilor. Colecția mai prelucrează și alte surse canonice, de proveniență romeică sau bizantină, africană, precum și a sinoadelor spaniole.

b. Epitome Hispanica, dependentă de Capitula Martini, elaborată la finea secolului VI, în apropiere de Tarragona, la care au mai fost adăugate canoane ale sinoadelor grecești, africane, galice și spaniole.

c. Collectio Hispana chronologica, din secolul al IX-lea, numită și Isidoriana. Vezi colecția lui Dionisie cel Mic, nr. 6.

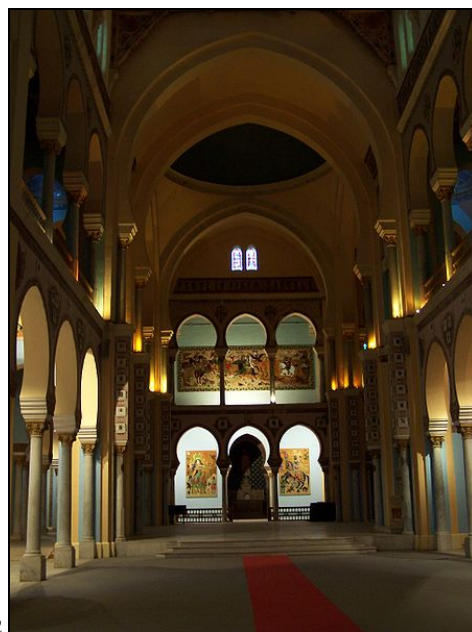
„Versiunea din anul 512 este adevărata Collectio Dionysiana. Această nouă variantă, Papa Hormisda (514-523) a făcut-o accesibilă episcopilor spanioli, în anul 515, motiv pentru care a și primit numele de Hispana. Colecția a fost în continuare completată cu decizii sinodale spaniole și gallice (franceze), precum și cu decretale (ale papilor). În această nouă formă de elaborare, Colecția Dionisiană de versiune Spaniolă a devenit în anul 633, Codex canonum, al Bisericii Goților apuseni (vizigoților). De prin secolul al IX-lea, paternitatea Colecției Codex Canonum sau Hispana a început să fie atribuită Sf. Isidor de Sevilla, de unde și numele de Collectio Isidoriana.”

Versiunea originală, după care a fost copiată „Collectio Hispana chronologica”, din secolul al IX-lea, se pare că ar fi fost copiată în apropiere de Arles, în Gallia, pe la mijlocul secolului al VI-lea. Conținutul Colecției este dominat de Epitome Hispanica, izvoare sinodale spaniole și gallice, precum și decretale. Această Colecție a trecut și ea prin diferite variante de redactare, cum este cazul la aproape toate colecțiile. Textul ei depinde, de asemenea și de Dionysiana.

d. Colecția Constituțiilor Sirmondse sau Constitutiones Sirmondianae, care din punctul de vedere al conținutului, țin mai degrabă de sistemul canonic și juridic al Bisericii Ortodoxe, deși locul elaborării lor se află în apus. Colecția cuprinde 18 constituțiuni imperiale, care, exceptând cinci, toate se ocupă de probleme bisericesti, mai ales privitoare la episcopi. Colecția se încheie cu un adaos ulterior, „Lex Romana canonice compta”, la care mai adăugăm încă „Capitula legis Romanae ad canones pertinentia” din secolul al IX-lea. „Lex Romana canonice compta” este constituită din texte preluate din Institutiones, Codex Justinianus și din Epitome Juliani, privitoare la problemele bisericesti. Colecția și-a primit numele de la editorul ei, Jacob SIRMONDUS (1559-1651), care a editat-o pentru prima oară în anul 1631. Pentru tema noastră, importanță prezintă textul mai vechi, fără adăugirile ulterioare. Specialiștii sunt de părere că partea mai veche a Colecției a fost elaborată la finea secolului al VI-lea, începutul celui de al VII-lea, în sudul Franței, probanil în provincia Arles. Autorul rămâne necunoscut.

Colecția este un model, privind utilizarea în Biserica Latină a dreptului civil. Între colecțiile de drept civil, cu utilizare în Biserica Apusului, o importanță deosebită a câștigat Leges Romanae Barbarorum.²³

²³ Vezi, *Leges Romanae Barbarorum et Leges Germanorum*.

1 și 2: Actuala Catedrală Arhiepiscopală și Primațială din Carthagina Saint Louis كاتدرائية القديس لويس; *exterior și interior*, construită în anii 1884-1890, în stil bizantino-mauric. Din anul 1964, Catedrala este desacralizată, adică nu mai este utilizată pentru funcții liturgice, ci este folosită de musulmanii locali ca și hală și sală de festivități, concerte și muzică populară arabă. Catedrala este construită pe locul vechiului oraș Carthagina, pe Acropolium - ἡ ἀκρόπολις, pe colina Byrsa, lângă fundația în ruină a templului lui Asklepios – Ἀσκληπιεῖον – Aesculapium.

g. Lista episcopilor și arhiepiscopilor – primaților – Scaunului Cartaginei (patriarhi) ²⁴

Epaenetus, ? - ?

Agrippinus, c. 197 sau 220 ?

Cyrus, ? - ?

Donatus I, ? - ?, c. 236/240

Sf. Ciprian, 248/ 249 - 258

Felicissimus, *Antipatriarh*, ? - ?, c. 251, numit de către *Antipapa* Novațian (c. 251, ?- ?)

Fortunatus ? - ? *Antipatriarh*

Maximus, ? - ? *Antipatriarh*

Carpophorus, ? - c. 258 - ?

Lucianus, ? - ?

Cyrus II, ? - ?, c. 300

Mensurius sau Mensuarie, ? - 311 ²⁵

Caecilianus, 311 - d. 325

Majorinus, 312 – 313 †, *Antipatriarh, donatist*

Donatus II. Magnus, 313-355, *Antipatriarh, donatist*, exilat 346/347

Rufus, ? - ?, c. 340

Gratus, (d. 340 - d. 343)

Parmenianus, 362/363 – 391/392, *Antipatriarh, donatist*

Restitutus, ? - ?, c. 359

²⁴ Benjamin AUBÉ, *L'ÉGLISE D'AFRIQUE ET SES PREMIÈRES ÉPREUVES SOUS LE RÈGNE DE SEPTIME SÉVÈRE*, în *Revue Historique*, n° XI, 1879.

²⁵ Mensuarie, așa îl numește prof. bucovinean Eusebiu Popovici : Evsevie POPOVICIŢŪ, *Istoria Bisericească*, Traducere din germană, de Athanasie Episcopul Râmnicului Noului Severin și Gherasim Episcopul Argeşului, vol. I-II, Bucureşti, Tipografia Cărţilor bisericeşti, vol. I, 1-1054, 1900, 730 p., vol. II, 1054-1900, 1901, 559p. [vol. I, p. 455].

Genethlius, ? - c. 390 - ?)

Sf. Aurelius, 392/393 – 429/430

Primianus, 391-393, *Antipatriarh*, donatist

Maximianus, 393-394, *Antipatriarh*

Primianus, 394 – c. 400, *Antipatriarh*, donatist

Capreolus, 429/430 – c. 437

Quodvultdeus, c. 437-454, alungat de vandali, în anul 439 fuge în Italia și moare la Neapole ²⁶

St. Deogratias, 454 – 456/457

Sedisvacanță, 456 – 481/489 ?

St. Eugenius, 489/481 – 505, exilat în anul 496

Sedisvacanță, 496-523

Bonifatius, c.523 – c.535

Reparatus, c. 535 – c. 552/553, exilat 551

Primosus oder Primasius, c. 552/553 – c. 565/570

Publianus, ? - ?, c. 581/582

Dominicus, c. 590/591 - 600

Fortunius, ? - 646

Victor, 646 - c. 650

.....*Necunoscuți sau alungați de arabii musulmani*

Thomas, ? - ?, c. 1053

Cyriacus, ? - ?, c. 1076, apoi scaunul Arhiepiscopal dispare, pentru mai multe secole

*

Încercări de restaurare a Bisericii și ierarhiei din Africa Latină

Vicari Apostolici de Tunis, c. 1650 – 1884

Jean, le Vacher, călugăr lazarist, 1650 – 1683, din 1668 și Vicar Apostolic de Algier

.....*Necunoscuți sau alungați de arabii musulmani*

Sedisvacanță, 1798-1843

²⁶ Quodvultdeus (natus saeculo quarto exeunte Carthagine; mortuus ante diem 24 Octobris anno 454 Neapoli) fuit episcopus Carthaginiensis tempore migrationis Vandalorum et Pater Ecclesiae.

Certe circa annos 407 vel 408 Carthagine vixit; circa annum 421 diaconus ordinatus est. Augustinus ab illo incitatus librum "De haeresibus" scripsit, quod Quodvultdeo dedicavit. Inter annos 431 et 439 episcopus Carthaginiensis creatus est. Deinde a Geiserico Ariano una cum compluribus clericis Catholicis fugatus est. In Campania contra Pelagianismum pugnavit et ante diem 24 Octobris 454 Neapoli obiit. Secundum Humbertum Fasola Quodvultdeus in opere tessellato arcosolii in catacumbis ecclesiae sancti Ianuarii Castri Capitis Montis repraesentatus est.

Ecclesia Tunesiana celebrat festum eius die 8 Ianuarii, Ecclesia Neapolitana 19 Februarii, et secundum Calendarium Romanae Ecclesiae festum eius die 26 Octobris est.

Acri subtilique ingenio et iudicio percensuit Christianos amantes circum et theatrum, atque exempla sanctorum martyrumque et bonos actus laudavit. Populationes migrationum Vandalorum in Africa septentrionali poenam Dei habuit.

Opera sua per longum tempus nomini Augustini et Prosperi Aquitani addicebantur. Solum tempore recentiore hos sermones nomini eius addicebantur:

De symbolo

De tempore barbarico

De accedentibus ad gratiam

Adversus quinque haereses

De cataclismo

De ultima quarta feria

De cantico novo

Contra Iudaeos

Etiam opus *De promissionibus et praedictionibus Dei* verisimiliter non Prospero Aquitano, sed Quodvultdeo addicenda est.

Luat din: http://la.wikipedia.org/wiki/Quodvultdeus_Karthaginiensis

Compară cu: Remus RUS, *Dicționar enciclopedic de literatură creștină din primul mileniu*, Editura Lidia, București, 2003, p. 734.

Msgr. Sutter, 1843-1881

Charles, Martial Lavigerie, 1881-1884

Arhiepiscopi de Cartagina, 1884-1964

Charles, Martial Lavigerie, 1884-1892, Arhiepiscop

Barthélemy, Clément Combes, 1893-1922

Alexis, Lemaître, 1922-1939

Charles-Albert, Gounot, 1939-1953

Paul-Marie, Maurice Perrin, 1953-1964

Prelați de Tunis

Michel, Callens, 1965-1990

Sedisvacanță, 1990-1992

Fouad, Twal, 1992-1995

Episcopi de Tunis

Fouad, Twal, 1995-2005

Maroun, Lahham, 2005-2010

Arhiepiscop de Tunis

Maroun, Lahham, 2010 –

Harta lumii cunoscute în jurul anului 500.

Luat din: http://www.ThomasLessman.com/History/images/East-Hem_500ad.jpg.

și: http://en.wikipedia.org/wiki/File:NE_500ad.jpg

1. Cartagina, ruinele Basilicii Sf. Ciprian (construită după anul 313), Episcopul Cartaginei (248-258), așa cum arătau în anul 1950.
2. Planul orașului Cartagina din epoca preislamică (ante sec. VII).²⁷

²⁷ Tronul Alexandriei și Scaunul Carthaginei, deși se află situate pe același continent, nu au nici tradiție comună și nici relație de jurisdicție canonică, evoluând ca două entități creștine diferite.

Polihroniu: *Lui Teodor, Preafericitului, Preadumnezeiescului și Preasfântului, Părintelui și Arhipăstorului nostru, Papă și Patriarh al mării cetăți a Alexandriei, Libiei, Pentapolei, Etiopiei, a toată țara Egiptului și a toată Africa, Părintelui părinților, Păstorului păstorilor, Arhiereului arhiereilor, celui de-al treisprezecelea Apostol și Judecătorului lumii, mulți ani.*

PĂGÂN, -Ă, păgâni, -e, s. m. și f., adj. 1. S. m. și f. Persoană care se închină zeilor sau idolilor; idolatru; p. ext. nume dat de creștini celor care sunt de altă religie decât cea creștină sau care nu are nici o religie; p. restr. turc, mahomedan. 2. Adj. Care aparține unei religii politeiste sau cultului civilizației antice greco-romane sau care se referă la antichitatea greco-romană; p. restr. turcesc. 3. S. m. și f. Persoană care se abate de la dogmele religiei (creștine); eretic. 4. S. m. și f. Fig. Om rău la suflet, crud, nemilos. 5. Adj. Pătimaș, sălbatic, cumplit. – Lat. *paganus*. (DEX).

Păgân: (lat. *paganus* = țaran, sătean) — cu înțeles de *necreștin* începând din sec. IV d.Hr., deoarece în această etapă creștinii erau răspândiți mai mult în orașe, iar în mediul rural rămăseseră încă idolatri și au fost numiți *păgâni* (țărani); evreii nu erau numiți *păgâni*, deși nu erau creștini, dar se închinau unui singur Dumnezeu, ca și creștinii. După pogorârea Sf. Duh, mulți iudei s-au creștinat, dar misiunea apostolilor se va îndrepta și spre lumea păgână (cu sensul de *idolatră*); începutul îl face Sf. Apostol Petru, dar adevăratul „Apostol al neamurilor” (adică al popoarelor păgâne) este Sf. Apostol Pavel. În sferă mai largă, *păgâni* se numesc și mahomedanii (poporul nostru îi numea „păgâni”) și ateii sau necredincioși (care neagă divinitatea) și cei care nu cinstesc sfintele icoane și nu-și fac semnul crucii.

3. Patriarhii de Aquileia, Catedrala canonică fiind Basilica Adormirea Maicii Domnului¹

1

2

1. Basilica Patriarhală Santa Maria Assunta, iar din anul 1031 copatronii Sfinții Hermagora și Fortunato. La basilica di Santa Maria Assunta ad Aquileia, in provincia di Udine, Friuli-Venezia Giulia.² În partea de sud a bazilicii se afla Palatul Patriarhal, pe locul cu iarbă, mărginit de alee.
2. Domul Patriarhal Bunavestire, din Udine: *Santa Maria Annunziata*; construit în anul 1225, din 1335 Catedrală Patriarhală.

*Patriarchatus Aquileiensis*³

Patriarhia Aquileiei a fost o entitate politico-bisericească, administrativă și feudală – un Stat – care a existat între anii 568-1751. Până în anul 811, teritoriul de jurisdicție al Patriarhiei se întindea până la Dunăre în nord, până la lacul Balaton în răsărit și până la Como în Lombardia, în apus. În acest an 811, Împăratul Carol cel Mare a redus extinderea de nord a Patriarhiei, mutându-o de la

¹ Heinrich SCHMIDINGER, *Patriarch und Landesherr. Die weltliche Herrschaft der Patriarchen von Aquileja bis zum Ende der Staufer*. Graz u.a. 1954.

Lista patriarhilor de Aquileia a fost luată după: http://de.wikipedia.org/wiki/Liste_der_Patriarchen_von_Aquileia

² Ermacora (... – Aquileia, 70) e Fortunato (... – Aquileia, 70) furono due protomartiri di Aquileia. Santificati, Ermacora (o Ermagora) e Fortunato sono venerati da tutte le Chiese cristiane che ammettono il culto dei santi, particolarmente nelle zone dell'antico patriarcato di Aquileia.

Ermacora sarebbe stato scelto nel 50 come primo vescovo della comunità di Aquileia da san Marco, venendo quindi consacrato a Roma da san Pietro. Secondo una tradizione dell'VIII-IX secolo si sarebbe trattato di un gentile convertito da Marco.

Fortunato sarebbe stato il diacono di Ermacora e i due subirono assieme il martirio ad Aquileia nell'anno 70, inflitto loro, secondo la leggenda, da un certo Sebasto. Sono festeggiati assieme il 12 luglio.

Il loro culto è antichissimo (sono citati nel *Martirologio geronimiano*, testo del V secolo), soprattutto ad Aquileia, ed è stato consolidato dal patriarca Poppone che nel 1031 dedica ai due santi la Basilica Patriarcale di Aquileia (dichiarata Patrimonio Mondiale dell'Umanità) dopo la dedizione mariana.

I corpi e le reliquie dei due santi, prima conservati nella basilica di Aquileia, vennero trasferiti nel VI secolo a Grado nella basilica di Sant'Eufemia, venendo restituite alla comunità aquileiese solo alla fine del XV secolo. Alcune di queste reliquie vennero poi traslate a Gorizia nel 1751 con la soppressione del patriarcato di Aquileia. Una chiesa dedicata ai due santi si trova a Trieste, a Roiano, in Piazza tra i Rivi. L'at din: http://it.wikipedia.org/wiki/Ermagora_e_Fortunato

³ Le Brun, *Ancien rite d'Aquilee appelle le Patriarchin* in: "Explication de la messe", III, Paris, 1777.

Bona, *Rerum liturgicarum*, II, ed. SALA, Torino, 1747. (Appendice: *De ritu antiquo Aquilejensis patriarchino nuncupato*). De Rubeis, *Monumenta ecclesiae Aquilejensis*, Strasburg, 1740.

Althan, *Iter liturgicum foro iuliense*, Roma, 1749.

Burn, *Nicetas of Remesiana*, Cambridge, 1905.

Dichlich, *Rito veneto antico detto Patriarchino*, Venezia, 1823.

Dom de Puniet, "L'année liturgique à Aquilée" in "Revue bénédictine", 1902, p. 1.

Dunăre, pe râul Drava. Patriarhia de Aquileia avea și cultiva un specific multietnic, reunind în cuprinsul ariei ei de jurisdicție, popoare creștine din lumea latină, germană și slavă.⁴ Cu toate aceste decizii imperiale, pe parcursul secolelor, teritoriul de jurisdicție al Patriarhiei de Aquileia – ca de fapt și al celei de Grado de mai târziu – au oscilat, în funcție de împrejurările politice sau de conflictele politice și bisericești. Orașele principale ale Patriarhiei erau Aquileia, Cividale del Friuli (Forum Iulii) și Udine. Încadrați în sistemul feudal al epocii, Patriarhii Aquileiei au obținut și investitura asupra Comitatului Friuli (1077 – 1420) și erau desemnați și ca înalți demnitari imperiali, purtând titlul de *Prinți ai Imperiului*. Prinții – Patriarhi ai Aquileiei au reușit de mai multe ori să-și extindă jurisdicția asupra Istriei, Cadore, Tirolul de est (Munții Dolomiți), Carintia, Carniola (Krain), Stiria etc.⁵

Creștinismul a pătruns destul de timpuriu în Aquileia și în împrejurimile acestei metropole. Conform predaniei locale, din îndemnul Sf. Apostol Petru, însuși Sf. Evanghelist Marcu ar fi propovăduit în Aquileia și în tot bazinul nordic al Adriaticii. Sf. Evanghelist Marcu l-ar și instalat și pe primul Episcop de Aquileia, Sf. Hermagoras, hirotonit de către Sf. Apostol Petru, ulterior martirizat în prima persecuție contra creștinilor, din timpul împăratului Nero (54-68), în anul 64 și prăznuit de Biserica Latină, pe 12 iulie.⁶

⁴ Maurizio Buora: *Aquileia. Il patriarcato, guida storica*; Udine 1992 (Gut lesbare Einführung).

Aquileia e il suo patriarcato. Atti del Convegno Internazionale di Studio (Udine, 21–23 ottobre 1999); Pubblicazioni della Deputazione di Storia Patria per il Friuli 29; Udine 2000.

Giorgio Fedalto: *Aquileia. Una chiesa, due patriarcati*; Scrittori della chiesa di Aquileia 1; Roma & Gorizia 1999.

Mario Mirabella Roberti (Hrsg.): *Storia e arte del patriarcato di Aquileia*. Atti della XXII Settimana di Studi Aquileiesi, 27 aprile – 2 maggio 1991; Antichità altoadriatiche 38; Udine 1992.

Gerhard Ernst (Hrsg.): *Das Patriarchat Aquileia – Schnittpunkt der Kulturen*; Schriftenreihe des Regensburger Osteuropainstituts 10; Regensburg 1983.

Giuseppe Cuscito: *Fede e politica ad Aquileia*. Dibattito teologico e centri di potere (secoli IV–VI); Udine 1987.

Klaus Gamber: *Das Patriarchat Aquileia und die bairische Kirche*; Studia patristica et liturgica 17; Regensburg 1987 (5. bis 8. Jahrhundert).

Wilhelm Meyer: *Die Spaltung des Patriarchats Aquileia*; Berlin 1898; Nachdruck 1970 in: Abhandlungen der Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen, Phil.-Hist. Klasse, N.F. 2,6; (7. Jahrhundert).

Reinhard Härtel (Hrsg.): *I patti con il patriarcato di Aquileia. 880–1255*; Pacta veneta 12; Roma 2005.

Mario Mirabella Roberti (Hrsg.): *Aquileia e le Venezie nell'alto Medioevo*; Antichità altoadriatiche 32; Udine 1988 (9.–15. Jahrhundert).

Heinrich Schmidinger: *Patriarch und Landesherr*. Die weltliche Herrschaft der Patriarchen von Aquileia bis zum Ende der Staufer; Graz & Köln 1954 (11.–13. Jahrhundert).

Walter Göbel: *Entstehung, Entwicklung und Rechtsstellung geistlicher Territorien im deutsch-italienischen Grenzraum, dargestellt am Beispiel Trients und Aquileias*; Diss. Würzburg 1976 (11. bis 14. Jahrhundert).

Giuseppe Marchetti-Longhi: *Gregorio de Monte Longo. Primo patriarca italiano di Aquileia (1251–1269)*; Roma 1965 (13. Jahrhundert).

Marija Wakounig: *Dalmatien und Friaul. Die Auseinandersetzungen zwischen Sigismund von Luxemburg und der Republik Venedig um die Vorherrschaft im adriatischen Raum*; Dissertationen der Universität Wien 212; Wien 1990 (14. Jahrhundert).

Joseph von Zahn (Hrsg.): *Austro-Friulana*. Sammlung von Actenstücken zur Geschichte des Conflictes Herzog Rudolfs IV. von Österreich mit dem Patriarchate von Aquileia. 1358–1365; *Fontes rerum Austriacarum*, Abt. 2: Diplomataria et acta, Bd. 40; Wien 1877 (14. Jahrhundert).

Francesco Barbaro: *Patrizio veneto e patriarca di Aquileia*, Udine, Casamassima, 1984.

⁵ Heinrich Schmidinger: *Patriarch und Landesherr. Die weltliche Herrschaft der Patriarchen von Aquileia bis zum Ende der Staufer*. Graz u.a. 1954.

⁶ *Micromedalion Hermagoras și Fortunatus*, luat din: *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon*

Nachschlagewerk mit aktuellen Nachträgen, Band XXI (2003) Spalte 650 Autor: Ekkart Sauser HERMAGORAS und FORTUNATUS: hl. Märtyrer der Kirche von Singidunum (Belgrad), gest. um 304 in Singidunum, Fest: 12.7. - Hermagoras, eigentlich Hermogenes, war Lektor der Kirche von Singidunum (Belgrad). Fortunatus war Diakon. Beide wurden wohl unter Diokletian gemartert. Etwa 100 Jahre später kamen seine Reliquien (Hermagoras) nach Aquileja. Auch seine und ihre Verehrung faßten in Aquileja Boden. Dort in Aquileja entstand wohl auch die Legende, die den Hermagoras wahrscheinlich in der 2. Hälfte des 5. Jh. zum Apostelschüler, Gründerheiligen und ersten Bischof von Aquileja gemacht hat. Nach dieser Nachricht soll Hermagoras dann um das Jahr 70 gemartert worden sein. Seine Gebeine werden bis heute in Grado bei Aquileja aufbewahrt. Er ist der Stadtpatron von Aquileja. Sein Name lebt fort in dem kärntnerischen Städtchen Hermagor. Auch in Udine ist ihre Verehrung groß.

Lit.: LThK² Bd 5, Sp. 249(H. Schmidinger); - R. Egger: der hl. Hermagoras, Klagenfurt 1948; - AnBoll 2 (1883) 311-316; - E. Marcon: Der hl. Hermagoras, Görz 1958; - J. Wodka: Kirche in Österreich - Wegweiser durch ihre Geschichte, Wien 1959, 402; - V. Schaubert: Pattloch-Namenstagskalender, Dokumentation H. M. Schindler, Augsburg, 193; - J. Torsy: Der Große Namenstagskalender, Aktualisierte und erweiterte Neuauflage, hrsg. von H. J. Kracht, Freiburg-Basel-Wien 1997² 187-188; - V. Schaubert-H. M. Schindler: Heilige und Namenspatrone im Jahreslauf, München 2001, 350-351; - MartRom (Ed. 2001) 363; - O. Lechner-U. Schütz: Mit den Heiligen durch das Jahr, Freiburg, Basel, Wien 1988², 144. Ekkart Sauser.

Numai că primul Episcop de Aquileia, atestat documentar ar fi fost Sf. Hilarius din Panonia, care și el moare ca martir, prin anul 285.⁷

În realitate, Sf. Hermagoras și Sf. Fortunatus de Todi au aparținut Bisericii din Singidunum (azi Beograd), primul fiind lector, al doilea diacon și au fost martirizați în jurul anului 304. Prin anul 400, osemintele lor au fost aduse la Aquileia, iar de prin anul 550 s-a răspândit legenda despre Hermagoras, ca primul Episcop al metropolei Aquileia, exact în perioada de dinaintea sciziunii cu Roma Veche, din anul 568.

Pentru noi românii, episodul legendei lui Hermagoras scoate în evidență legăturile și sfera de influență, dintre Aquileia și spațiul daco-roman, post aurelian.

Mai există și o altă teză, care susține că ar fi vorba de două persoane diferite: Hermagoras (împreună cu Fortunatus, adică de patru persoane), la Aquileia și Hermagoras de la Singidunum, care prin analogia numelor, ar fi fost asimilate în una singură (în două, adică și pe Fortunatus), de către anacronismul scrierilor istorice sau hagiografice.

La Sf. Hilarius din Panonia apare paralelismul cu un diacon Tatianus, la fel ca și în cazul lui Fortunatus, pentru Sf. Hermagoras. Potrivit legendei, Sf. Hilarius ar fi fost urmașul Sf. Hermagoras, motiv pentru care ar fi trebuit să trăiască în secolul I, nu în cel de al III-lea. În mod indirect, legenda Sf. Hilarius îl trage și pe Hermagoras spre secolele III-IV, dată fiind atestarea documentară a celui dintâi, din anul 285. El este prăznuit pe data de 16 martie, împreună cu diaconul său Tatianus și alți însoțitori: Felix, Largus, Dionysios etc., martirizați împreună. Aceste legende au apărut abia prin a doua jumătate a secolului al VI-lea, pentru a conferi Scaunului de Aquileia origine apostolică și post apostolică și un nimb de importanță deosebită, în ascensiunea acestuia spre un Scaun patriarhal.

Grație misiunilor, întreprinse de centrul bisericesc de la Aquileia, Creștinismul s-a răspândit și a fost susținut și acoperit canonic în tot spațiul geografic din jur, în Friaul, Lombardia, Tirol, Noricum, Panonia, iar prin Singidunum și cu nordul Serbiei de astăzi, cu Banatul și cu Transilvania.

Putem constata acest lucru și din lista episcopilor și a scaunelor acestora, sufragane de Aquileia, care au participat la Sinodul din Sardica, în anul 343: de Aguntum (lângă Lienz), Lauriacum (azi Lorch), Teurnia (lângă Spittal), Virunum (lângă Klagenfurt) etc.

Cu mult timp înaintea Sinodului de la Sardica, din anul 343, sub protia Mitropolitului de Aquileia s-a deschis Sinodul local, din data de 3 septembrie 381, la care au participat 32 de episcopi de pe cuprinsul Imperiului Roman. Drepturile de jurisdicție mitropolitane ale Aquileiei se estindeau asupra sufraganelor venețe (Veneția), Istriei, Illyricului apusean, cele două provincii Noricum, Rhaetia secunda (în Elveția) etc.

Ascensiunea spre Patriarhie a scaunului mitropolitan de la Aquileia a fost o consecință, un act de protest al episcopilor occidentali, împotriva Papei Vigiliu (537-555), care forțat de Împăratul Justinian I cel Mare (527-565) a semnat decizia Sinodului al V-lea Ecumenic de la Constantinopol, din anul 553, de condamnare a celor *trei capitale*, atitudine, care a creat la Aquileia *Scisma*

⁷ *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon*, Band II (1990) Spalten 832-833 Autor: Friedrich Wilhelm Bautz.

HILARIUS, Heiliger, Märtyrer, 2. Bischof von Aquileja (auch Hilarius, Helarus, Hilarianus, Clarius, Ylarus), † 16.3. 285. - Die MartHier berichtet, daß H. zusammen mit Tatianus, seinem Schüler, unter der Herrschaft Kaiser Numerianus' den Martertod erlitten habe. Eine spätere Legende erzählt, der Diakon Tatianus und H. seien zusammen mit ihren Gefährten Felix, Largus und Dionysius zu Tode gefoltert worden. Der Kaiser habe ein Edikt erlassen, daß alle Christen notfalls durch die Anwendung der Marter zu Götzenopfern gezwungen werden sollten. Vor dem Richterstuhl des Provinzbefehlshabers Beronius bekannte sich H. freimütig dazu, Bischof der Christen zu sein und weigerte sich, den Götzen Opfer darzubieten. Anstelle dessen, so berichtet die Legende, soll er freudig und Psalme singend die Folter ertragen haben. Sein Gebet soll Götzenbilder zum Sturz gebracht haben, und gemeinsam mit Tatianus, der sich ebenfalls standhaft zum christlichen Glauben bekannte, rief H. Gott an, er möge ein Zeichen seiner Macht geben, woraufhin der Tempel des Hercules in der Nacht durch ein heftiges Erdbeben einstürzte. Am 16. März 285 wurden beide enthauptet. Der heilige H. wird an seinem Todestag gefeiert.

Lit.: AS Mart II, 1668, 418 ff.; - *Chronica patriarcharum gradensium*, in: MG SS rer. Lang., 393; - Stadler II, 1861 (Nachdr. 1975), 722 ff.; - BHL 1, 579; - P. Paschini, La chiesa aquileiese e il periodo delle origini, 1909, 48-52; - DHGE III, 1114 u. 1141; - J. Baudot, Dictionnaire d'hagiographie, 1925, 334; - F. Lanzoni, Le Diocesi d'Italia dalle origini al principio del secolo VII, 2 Bde., 1927², 883 ff.; - Doyé I. 514; - VSB III, 346 f.; - MartHier, 147; - MartRom, 99; - Catholicisme V, 729; - LThKV, 335; - BS VI, 728 ff.

Friedrich Wilhelm Bautz.

tricapitolino, pe o durată de timp de aproape 150 de ani (568-698).⁸ Nu a lipsit nici mobilul politic în acest context, pentru că langobarzii cucerind Aquileia în anul 568, aveau tot interesul să conteste acțiunile și deciziile luate la Constantinopol și la Roma Veche.

Schisma Patriarhiei de Aquileia veche, cu Roma Veche și cu celelalte Patriarhii ale Pentarhiei a durat până în anul 698, când la Sinodul din Pavia, convocat de regele langobard Cunicpert (688-700, din 680 co rege), din Dinastia Bavareză, episcopii prezenți au condamnat erezia învățaturii din cele „trei capitoare”. Acest rege mai avea ca program de guvernare și stârpirea arianismului din Biserica Langobardă.⁹ Episcopii din provincia bisericească a Patriarhiei de Aquileia erau în occident ultimii adepți ai ereziei învățaturii din cele „trei capitoare”. Schisma Patriarhiei de Grado (Aquileia nova) a fost depășită în anul 606-607.

În anul 568, langobarzii au pătruns în Friaul, iar primul Patriarh, Mitropolitul de Aquileia s-a refugiat la Grado, luând cu sine și moaștele sfinților aquileiezi și tezaurul bisericii. Acolo a rezidat el și urmașii săi, până în anul 606-607. Dar și după acest an, patriarhii de Aquileia veche au rezidat destul de rar în Aquileia, orașul lor de scaun. După anul 607 au rezidat în Aquileia, dar mai mult în Cormons, după anul 737 s-au mutat la Cividale del Friuli, iar de prin anul 1238, până în anul 1751 au rezidat în Udine. Patriarhul de Grado, în anul 1156 și-a mutat și el reședința la Veneția, în mod definitiv, pentru că insula Grado era destul de săracă și nu avea din ce trăi. La Veneția, Patriarhul de Grado devenise un fel de „capelan de curte” al Dogelui, pentru fastul liturgic de la diferitele sărbători liturgice sau cu prilejul evenimentelor locale, de pe agenda politică a Republicii de pe Lagună, având măcar din ce să trăiască în mod demn, ceea ce nu-i puteau oferi pescarii din Grado.

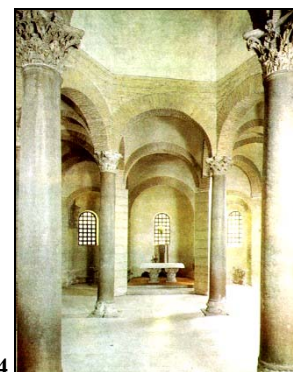
1

2

3

4

1. Sigiliul de Elect al Scunului Primațial de Salzburg al lui Philip von Spanheim (1247-1257) Conte de Lebenau, Marchiz nominal (fără drept de guvernare) al Carintiei: Rudolf trónörökös ő cs. és kir. Fensége, József főherczeg ő cs. és kir. Fensége, Fülöp Szász-Koburg-Gothai herczeg ő Fensége.
Az Osztrák-Magyar Monarchia Irásban és Képpen.
Česky: Filip Korutanský 1891-1901.
http://de.wikipedia.org/wiki/Philipp_von_Spanheim.
2. Sigiliul de Cavaler (asimilată cu stema Stiriei) al Patriarhului de Aquileia Philip von Spanheim (1269-1271), fost Elect (ipopsifiu) pentru scaunul Primațial de Salzburg (1247-1257), Conte de Lebenau, Marchiz nominal (fără drept de guvernare) al Carintiei.
3. Casă medievală de târgoveț, din Cividale (Friuli, Italia): Casa Medievale di Borgo Brossana.
4. Benevent: Chiesa di Santa Sofia (Benevento), 760-774.

⁸ J. Speigl: Dreikapitelstreit, in: *Lexikon des Mittelalters*, Bd. 3, München 1999, Sp. 1381f.

W. Klein (Hg.), *Syrische Kirchenväter*, Stuttgart 2004, S. 116.

R. Price (Übers. & Komm.): *The Acts of the Council of Constantinople of 553. With Related Texts on the Three Chapters Controversy*. 2 Bde. Liverpool 2009.

Luat din: „<http://de.wikipedia.org/wiki/Dreikapitelstreit>” sau „http://it.wikipedia.org/wiki/Schisma_tricapitolino”

⁹ *Vezi*: Paulus Diaconus, *Historia Langobardorum*, VI, 14, în: Paulus Diaconus, *Historia Langobardorum*, hrsg. Ludwig Bethmann und Georg Waitz, in: *Monumenta Germaniae Historica, Scriptores rerum Langobardicarum et Italicarum saec. VI–IX*, Hahn, Hannover 1878.

**Patriarhia de Aquileia și schisma veneto – istrieană
sau *Scisma tricapitolino*, „Scisma dei Tre Capitoli” –
Σχίσμα από Τρία κεφάλαια (568-698) ¹⁰**

Evsevie POPOVICIŪ sau Eusebiu Popovici, de la Cernăuți, *părintele istoriei bisericești românești, din epoca modernă* îi atribuie lui Theodoros Askidas rolul principal, privind geneza Sinodului al V-lea Ecumenic, de la Constantinopol, din anul 553. Theodoros Askidas era călugăr la Noua Lavră, din Ierusalim și prin anul 535 a venit la Constantinopol, pentru a apăra tezele și ideile origeniste. Ajunge în grația lui Justinian I cel Mare, care îl numește în curând Arhiepiscop de Cezareea Capadociei (537-558), fără obligația de-a rezida în orașul de scaun, ci la Constantinopol. ¹¹ Teodor Askidas l-a convins pe împărat că, dacă dorește o împăcare a monofiziților, cu Biserica Ortodoxă, atunci să dea curs cererii necalcedonienilor de condamnare a trei puncte sau „capitole”, pentru care aceștia se plâneau contra Sinodului IV Ecumenic, de la Chalcedon, din anul 451. Aceste trei puncte sau capitole erau:

1. Scrierile lui Teodoret Episcop de Cyr (428-458), contra Sf. Chiril al Alexandriei (412-444) și împotriva Sinodului III Ecumenic de la Efes, din anul 431;
2. Epistola lui Ibas Episcop de Edesa (435-449 și 451-457), contra Sf. Chiril și a Sinodului Ecumenic de la Efes, adresată lui Maris Episcopul de Ardașir, din Persia;
3. Persoana și scrierile lui Teodor Episcop de Mopsuestia (392-428).

Monofiziții cereau condamnarea operei și persoanei celor care s-au opus deciziilor sinodale, de la Efes, din anul 431 și l-au înfruntat pe Sf. Chiril al Alexandriei, pe care egiptenii și sirienii îl revendicau și cinsteau, ca pe un sfânt al Bisericii lor necalcedoniene, eroul dogmei Teotokos.

În calitate de reprezentant al mișcării origeniste, Theodoros Askidas, care suferise o grea lovitură din partea ortodocșilor rigoriști, intenționa prin această influențare a Împăratului Justinian I cel Mare să se răzbune pe Biserica Ortodoxă – mai ales pe *ortodocșii rigoriști*, nu să caute soluția împăcării dintre monofiziți și calcedonieni.

Theodoros Askidas susținea că scrierile și întreaga opinie personală a lui Teodor de Mopsuestia sunt marcate de erezia nestoriană, iar Sinodul Ecumenic de la Chalcedon nu l-a condamnat, nici pe el, nici pe ceilalți doi arhieri în cauză, din contra, i-a primit în rândul părinților sinodali și i-a reșezat în scaunele lor de la Mopsuestia și de la Edesa. ¹²

¹⁰ Vezi: Evsevie POPOVICIŪ, *Istoria Bisericească*, Op. cit., p. 512 – 516; Compară cu: *Istoria Bisericească Universală*, Op. cit., p. 280-283. Mai compară cu: „<http://de.wikipedia.org/wiki/Dreikapitelstreit>” sau „http://it.wikipedia.org/wiki/Scisma_tricapitolino”

¹¹ Theodoros Askidas (537-558) ou Théodore de Césarée, dit Ascidas, fut un théologien byzantin origéniste. Moine de la *Nouvelle Laure* de Jérusalem¹, il vint à Constantinople vers 535 pour y défendre les thèses origénistes. Nommé évêque de Césarée de Cappadoce en 537, il fut chargé avec le théologien Léonce de Byzance² par l'empereur Justinien, qui cherchait à apaiser les querelles religieuses de l'Empire byzantin, de trouver une formule christologique qui pût rallier les monophysites. Théodore et Léonce entamèrent donc de critiquer les thèses de l'école d'Antioche, que les monophysites considéraient comme nestoriennes. Ces thèses étaient résumées par les « Trois Chapitres », composés des écrits de Théodore de Mopsueste, d'Ibas d'Édesse et de Théodoret de Cyr. En 544, il persuada Justinien de dénoncer ces Trois Chapitres, mais le pape Vigile refusa obstinément de s'associer à cette condamnation, qui lui paraissait porter atteinte aux décisions du concile de Chalcédoine, et finit par excommunier Théodore. Au deuxième concile de Constantinople de 553, Théodore fit amende honorable et présenta une formule de conciliation dite « enhypostasie », qui maintenait que la personne humaine du Christ, quoique complète, n'avait pas d'identité propre mais trouvait son plein achèvement dans la personne divine. Il ne put empêcher cependant le concile de condamner partiellement l'origénisme.

Notes:

1.↑ La laure qu'on appelle « Nouvelle Laure » doit sa fondation en 507 à un groupe de moines origénistes dissidents qui en gardèrent le contrôle jusqu'en 555, peu après la condamnation de leurs idées au Concile de Constantinople de 553 (v. John Thomas and Angela Constantinides Hero, *Byzantine Monastic Foundation Documents* p. 2.

2.↑ Léonce de Byzance est un des théologiens que Jules Pargoire dans *L'Église byzantine de 527 à 847* (New York, B. Franklin, 1971, p. 129) met au premier rang parmi les théologiens qui ont combattu l'origénisme et dont il dit : « théologien profond, dialecticien puissant, dont la vie est encore peu connue et dont les œuvres ont beaucoup souffert. »

Luat din: http://fr.wikipedia.org/wiki/Th%C3%A9odore_Ascidas

Compară cu : Remus RUS *de literatură creștină din primul mileniu*, Editura Lidia, București, 2003, p. 804-805.

¹² Evsevie POPOVICIŪ, *Istoria Bisericească*, Op. cit., p. 512.

Din aceste motive, monofiziții considerau Sinodul IV Ecumenic, din anul 451, ca fiind nestorian, deci eretic și cereau să se revină la ceea ce sinodalii de la Chacedon nu au făcut, adică să se condamne „cele trei capitole”. *Ortodocșii rigoriști* erau împotriva acestei acțiuni și a condamnării celor trei capitole, pe motivul că, prin această măsură s-ar diminua ori s-ar distruge autoritatea Sinodului IV Ecumenic, ar putea fi acuzați părinții sinodali de eroare și i s-ar întina cinstea. Ortodocșii moderați, din contra, susțineau necesitatea unei clarificări și a unei dezbateri a problemei „celor trei capitole”, pe motivul că persoanele și scrierile celor trei episcopi n-au fost nici declarate ca ortodoxe și n-au fost nici condamnate ca fiind eretice, pentru că pe ordinea de zi a Sinodului Ecumenic nu a existat o astfel de provocare, punct sau cerere. Acum însă, cele trei puncte cu pricina, ar putea fi dezbătute și condamnate, pentru a li se demonstra monofiziților că Biserica Calcedoniană nu este dominată de erezia nestoriană.¹³

Cu nouă ani, înainte de Sinodul Ecumenic din anul 553, abilul diplomat Theodor Askidas a reușit să-l convingă pe împărat să emită un Edict teologic, în anul 544, prin care se condamnau cele trei capitole. Patriarhul Ecumenic Mina (536-552) a condiționat semnarea edictului de semnătura Patriarhului Romei Vechi Vigiliu (537-555). Patriarhii: Alexandriei Ioil-Zoilos (542-551, depus de Justinian), Antiohiei Efreem (527-545, depus de Justinian) și Ierusalimului Petru (524-544) au ezitat să semneze edictul, motiv pentru care Justinian I cel Mare i-a și depus din scaun. În răsăritul Imperiului, Edictul a fost acceptat, pentru că acolo episcopii se confruntau zi de zi cu monofiziții, mai ales în Siria și în Egipt. În partea apuseană a Imperiului, dominând o atitudine mai riguroasă față de deciziile de la Chalcedon, episcopii erau împotriva Edictului, din anul 544. Primii episcopi apuseni, care au protestat în public contra edictului imperial, din anul 544 au fost Daciu de Milano și Facund de Hermiane. Episcopul african Ponțian a scris împăratului că deși scrierile celor trei episcopi condamnați nu sunt cunoscute în occident, procedura folosită nu este corectă, pentru că este vorba de persoane decedate, care au fost sancționate sau condamnate, fără ca să se poată apăra.¹⁴ La fel a procedat și diaconul Fulgentiu Ferrand, din Cartagina.¹⁵ Prin influența Împărătesei Teodora, foarte implicată în problema liniștirii monofiziților, pe Tronul Romei Vechi a ajuns un Patriarh, care părea favorabil acestui Edict, adică acestui compromis de împăcare cu necalcedonienii. Acest bărbat era diaconul Vigiliu, ajuns Patriarh (537-555), nu fără să fi fost acuzat și făcut responsabil de uciderea predecesorului său în scaun, Sf. Silveriu (536-537). Patriarhul apusean Vigiliu a fost chemat de împărat la Constantinopol, unde acesta a ajuns în anul 547, manifestându-se dispus să adere la Edictul din anul 544. În acest context, Papa Vigiliu a publicat edictul *Judicatum*, din anul 548.¹⁶ După ce Edictul Papei a început să fie cunoscut în occident, episcopii latini s-au înfuriat, acuzându-l pe Vigiliu de trădare față de Biserică, de erezie, iar episcopii din Africa Latina, la Sinodul de la Cartagina, din anul 550, ținut sub protia Patriarhului Reparatus (c.535-552/3, exilat 551), l-au și excomunicat pe Papă.¹⁷ În urma edictului *Judicatum*, conflictul se amplificase și s-a extins și în occident, că nu era destul orientul creștin, cu fricțiunile zilnice, dintre monofiziți și chalcedonieni. După ce cartaginezii l-au excomunicat pe Vigiliu, în anul 550, acesta din urmă l-a rugat pe împărat să retragă edictul *Judicatum* și spre a încheia cearta din Biserică, atât în Orient, cât și în Occident, să convoace un sinod ecumenic. Justinian I cel Mare a acceptat propunerea lui Vigiliu, în același timp – 551 – reeditând și proclamând edictul imperial, din anul 544, cu titlul: *Mărturisirea de credință a împăratului Justinian, contra celor trei capitole*, Migne, PG, 86, 993 - 1053. Nici Vigiliu n-a rămas inactiv, și pentru a-și restabili autoritatea în occident și aflându-se încă în Constantinopol, a redactat un manifest, prin care a declarat de excomunicat pe toți episcopii și clerul său din subordine, care ar accepta conținutul Edictului imperial din anul 551 (recte 544) sau ar condamna cele trei capitole, înainte de-a se fi pronunțat Sinodul Ecumenic. Laș din fire și temându-se de mânia împăratului, Vigiliu, după ce a publicat manifestul, adică legații săi l-au dus la Roma, spre a fi difuzat în apus, s-a refugiat în biserica Sf. Petru, din Constantinopol, împreună cu 11 episcopi latini și 2 africani, folosindu-se de dreptul de azil al Bisericii și excomunicându-i pe Patriarhul Ecumenic Mina (536-552)

¹³ Evsevie POPOVICIŢU, *Istoria Bisericească*, Op. cit., p. 512-513

¹⁴ *Istoria Bisericească Universală* (I. Râmureanu, Milan Şesan și Teodor Bodogae), Op. cit., p. 280.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Evsevie POPOVICIŢU, *Istoria Bisericească*, Op. cit., p. 513.

¹⁷ Evsevie POPOVICIŢU, *Istoria Bisericească*, Op. cit., p. 513.

și pe Theodor Askidas.¹⁸ Auzind de cele întâmplate, Justinian a dispus arestarea lui Vigiliu, prin aceasta încălcând dreptul de azil al Bisericii. Vigiliu neacceptând să renunțe la dreptul de azil al Bisericii și să părăsească biserica, ofițeri romei l-au smucit pe Papă cu forța de la Sfânta Masă, de care se ținea.

„Fiindcă prin aceasta se provacă o mare mișcare, veniri la el demnitarii împărătești spre a-l invita să părăsească biserica și să nu se teamă de nimic. Fiindcă nu voi să facă aceasta a trebuit să fie scos cu sila. Trimișii împăratului îl târâră dela sfânta masă, de care el se ținea tare, și-l smuciră cu putere, așa că masa altarului se răsturnă. Faptul acesta produse un mare scandal, demintarii împărătești văzură că au mers prea departe și părăsiră biserica. Vigiliu, după ce alți trimiși dela curte îl asigurară cu jurământ, că n-are să se teamă de nimic, se întoarse la locuința sa, de unde însă fugi iarăși și anume de asta dată la Chalcedon (lângă Constantinopol), iar de acolo, după noi invitații din partea împăratului și a patriarhului Constantinopolei, se întoarse la Constantinopol.”¹⁹

Justinian I fiind informat de barbaria ofițerilor săi și de comportamentul acestora față de Patriarhul Romei Vechi, a trimis înalți demnitari la Vigiliu, asigurându-l că de acum înainte nu se va mai întâmpla așa ceva și că va fi tratat așa după cum se cuvine. Totuși, Virgil n-a mai avut încredere în promisiunile imperiale, după ce a constatat această încălcare a dreptului de azil al Bisericii și văzând că locuința îi este încercuită de ostași romei, s-a decis să fugă. După multe peripeții, în noaptea de 23 decembrie 551 a reușit să treacă Bosforul, în Anatolia (=Asia Mică), stabilindu-se în biserica Sf. Eufimia din Chalcedon (în care s-au ținut sesiunile Sinodului IV Ecumenic, din anul 451) și folosindu-se și acolo de dreptul de azil al Bisericii. Din biserica Sf. Eufimia a și publicat în ianuarie 552 un alt decret de excomunicare a Patriarhului Mina și al lui Theodoros Askidas. La puțin timp însă, Vigiliu a revenit la Constantinopol, după ce împăratul l-a asigurat că nu i se va mai întâmpla nici o neplăcere, așteptând ca Justinian I să-și țină promisiunea și să convoace sinodul ecumenic, privitor la „cele trei capitole”.²⁰

Urmașul lui Mina, Eutihiu (552-565 și 577-582), în ianuarie 553 și-a exprimat dorința stabilirii unei întrevederi cu episcopii, care să decidă în cauza celor trei capitole. Astfel a fost convocat Sinodul Ecumenic al V-lea, pentru data de 5 mai 553, la Constantinopol, sub protia lui Eutihiu, prezenți fiind la deschidere patriarhii Apolinarie al Alexandriei (551-568), Domnus al Antiohiei (545-559), trei reprezentanți ai lui Eustahiu al Ierusalimului (552-563/4), 145 de episcopi, între care numai 8 erau latini. O parte din episcopii latini, nu s-au înfățișat la Sinod, deși se aflau în Constantinopol, de teamă să nu fie „majorizați” de către episcopii orientali, între cei opt participanți fiind câțiva ilirieni, italieni și africani. Cu timpul, numărul sinodalilor s-a ridicat la 165, care au lucrat în șase sesiuni, până în data de 19 mai 553. Sinodul s-a încheiat pe data de 2 iunie 553. Papa Vigiliu n-a vrut să participe nici la deschiderea Sinodului și nici la sesiunile de lucru, motivând că este bolnav, deși se afla în Constantinopol. Sinodul a dezbătut două probleme: *erezia origenistă* și problema celor *trei capitole*.

Croce di Aquileia - antico simbolo di Cristo crocifisso, alfa e omega, principio e fine della vita e della storia

Sinodul n-a dat niciun canon. Vigiliu n-a vrut să semneze deciziile Sinodului al V-lea Ecumenic, nici după ce îi ordonase împăratul, motiv pentru care a fost trimis în exil, iar Sinodul l-a scos din diptice. După șase luni, a declarat într-o nouă scrisoare că:²¹

„după cugetări mai mature asupra afacerii, își retrace părerea sa și se unește cu hotărârile sinodului, de aceea excomunică și el pe acel ce nu ar recunoaște condamnarea celor trei capitole. Împăratul îi permise să se întoarcă acasă, dar Vigiliu muri pe drum la Syrakus 555. Urmașul său Pelaghie I (555-560) declară la instalarea sa, că recunoaște sinodul al V-lea ecumenic și condamnarea celor trei capitole. Dar nu tot așa de lesne recunoscură aceasta și ceilalți episcopi apuseni. Africanii, Galicanii și episcopii din Italia nordică, Venețienii și Istrienii refuzară primirea sinodului al V-lea ecumenic și mult timp după aceea nu voiră să stea în relație cu Biserica orientală și cu Roma. Abia cu timpul se înduplicară și aceștia să primescă sinodul. Episcopii din Veneția și Istria se împotriviră la primirea lui încă mult timp, o parte din ei aproape jumătate de secul până pe timpul papei Bonifatie III (607), iar restul un secul și jumătate, până pe timpul papei Serghie I (687-701).

¹⁸ *Istoria Bisericească Universală* (I. Râmureanu, Milan Șesan și Teodor Bodogae), Op. cit., p. 281.

¹⁹ Luat din: Evsevie POPOVICIŢU, *Istoria Bisericească*, Op. cit., p. 513-514.

²⁰ *Istoria Bisericească Universală* (I. Râmureanu, Milan Șesan și Teodor Bodogae), Op. cit., p. 281-282.

²¹ Luat din: Evsevie POPOVICIŢU, *Istoria Bisericească*, Op. cit., p. 515.

Această opoziție a episcopilor venețieni și istrieni față cu sinodul al V-lea ecumenic, precum și cu întreaga Biserică și cu scaunul Romei, se numește *schizma veneto-istrieană*. Pe timpul schizmei acestea episcopii schismatici își aleseră un patriarh propriu, anume pre episcopul din Aquileia, care mai târziu avu reședința în *Grado* lângă Aquileia și astfel se înființă un nou patriarhat, acel din Aquileia sau Grado, care apoi se despărți în două patriarhate, cel din Aquileia veche, și cel din Aquileia nouă. Când însă episcopii supuși arhiepiscopiei din Grado în 607, iar în 700 și cei ce depindeau de Aquileia veche sau episcopii Istriano-venețiani se împăcară cu Biserica universală și cu scaunul Romei, menținură atât arhiepiscopul din Grado, cât și cel din Aquileia veche titlul de patriarh, dar se supuseră scaunului Romei, ca unul ce era privit chiar de atunci de toți ca cap suprem. Patriarhia din Grado se strămută în 1451 în Veneția și există până astăzi; cea din Aquileia veche din contra, după ce avu mai târziu reședința la Udine, se deființă în anul 1751.²²

„Prin condamnarea origenismului (la Sinodul V Ecumenic, n.n.) a fost discreditată și metoda platonică, folosită în exegeza teologică, și în consecință școlile de la Alexandria și Antiohia și-au pierdut din prestigiul vechi; acum ca metodă nouă de exegeză biblică și teologică a fost adoptat sistemul aristotelismului, care a dat naștere scolasticii.”²³

Spada e Pastorale
Simboli Patriarcali

1. 2.

3.

1. Sabia și cârja arhierescă, simbolul și stema Patriarhiei de Aquileia veche.
2. Patriarhul Hermolaus I Barbarus cel Tânăr (1491-1493), respins de Senatul Republicii Veneția.
http://de.wikipedia.org/wiki/Daniel_I._Barbaro
3. Patriarhul Daniel I Barbaro de Aquileia (1550-1574), portret realizat între anii 1562-1570. Veronese, Daniele Barbaro, Florenz, Palazzo Pitti : http://de.wikipedia.org/wiki/Daniel_I._Barbaro

²² Evsevie POPOVICIŪ, *Istoria Bisericească*, Op. cit., p. 515-516.

²³ *Istoria Bisericească Universală* (I. Râmureanu, Milan Șesan și Teodor Bodogae), Op. cit., p. 283.

Regestele patriarhale și imperiale, privitoare la cronologia Sinodului V Ecumenic, de la Constantinopol, din anul 553 și desfășurarea sesiunilor de lucru ²⁴

Ε'Οικουμενική Σύνοδος 553 Κωνσταντινούπολη Ιουστινιανός ²⁵

5. Constantinopol, 553

Al cincilea Sinod Ecumenic,

Constantinopol, din 5 mai - 2 iunie 553, convocat de împăratul Justinian I cel Mare (527-565), ținut într-o sală de lângă Basilica Sfânta Sophia, din Palatul Patriarhal sau imperial ?, cu 165 de părinți [condamnând „cele trei capitole”, condamnare formulată în 14 anatematisme, publicată prin cele 13 puncte din edictul imperial al lui Justinian I], prezidat de Patriarhul Ecumenic Eutihie (552-565 și 577-582).

Din punct de vedere liturgic, pomenirea specială a părinților de la Sinodul al V-lea Ecumenic se face la 25 iulie. ²⁶

Sinodul V Ecumenic, 553. Mănăstirea Ortodoxă Ljubostinja Манастир Љубостиња, Serbia, fresco, sec. XIV

²⁴ Extras din lucrarea noastră, p. 103 - 109: Volumul II/2.: PENTARHIA, vol. II/2 – ΠΕΝΤΑΡΧΙΑΣ, Ioan Marin MĂLINAȘ, Regeste imperiale și patriarhale privitoare la Sinoadele Ecumenice, 325-787, PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ, 2009, 168 p., incl. il. pl. și hărți.

²⁵ I. LES RÉGESTES des actes du Patriarcat de Constantinople, vol. I, Les actes des Patriarches, Fasc. I, Le Régestes de 381 à 715, par Venance GRUMEL, 1932, Institut Français d'Études Byzantines, Paris, 1972, reg. 1-324 régestes, 251 p. (=Le Patriarcat Byzantin, Serie I). [Acest volum a fost recenzat de H. Grégoire, în rev. Byzantion, Tome XII, 1937, p. 673-675], colaționat cu:

Otto SEECK, REGESTEN der Kaiser und Päpste für die Jahre 311 bis 476 N. CHR. Vorarbeitet zu einer prosopographie der christlichen Kaiserzeit, von..., Stuttgart, 1919, J. B. Metzlerische Verlagsbuchhandlung, 487 p. și cu:

Franz DÖLGER, Regesten der Kaiserurkunden des oströmischen Reiches von 565 - 1453, 3 Teile in einem Band, Verlag Dr. H. A. Gerstenberg, Hildesheim, 1976, reeditare a fasciculelor I-III din 1924, 1925 și 1932 (=Corpus der griechischen Urkunden des Mittelalters und der neueren Zeit, hgg. von den Akademien der Wissenschaften in München und Wien, Reihe A, Regesten).

Vezi cele cinci volume din „REGESTEN der Kaiserurkunden des oströmischen Reiches von 565-1453“.

²⁶ Mineielele Românești, Mineiul pe iulie, București, 1984, la ziua de 25 iulie, înregistrează un scurt sinaxar, dar fără slujbă, dedicat părinților Sinodului al V-lea Ecumenic.

Ereziarhi: Origen, Teodor de Mopsuestia (392-428), Teodoret al Cirului (433-458), Ibas de Edessa (435-457)

Erezia: a. Disputa origenistă;

b. Disputa pentru „cele trei capitole”;

Scopul Sinodului al V-lea Ecumenic, de la Constantinopol, din anul 553 a fost 1. clarificarea controverselor origeniste (două dispute) și a adeptilor acestuia, cu anatemizarea unor scrieri a lui Origen; 2. Disputa legată de “cele trei capitole”, încheiată cu condamnarea – anatemizarea – operei și persoanei lui Teodor de Mopsuestia, a scrierile lui Teodoret al Cirului, a Scrisorii lui Ibas al Edessei, adresată episcopului Maris de Ardașir, în Persia. Este vorba de cele trei scrieri mai vechi, considerate de părinții sinodali a fi eretice, mai ales de orientare nestoriană. Cu excepția lui Teodor de Mopsuestia, au fost anatemizate numai scrierile, fără ca autorii lor să fi fost considerați eretici. Împăratul Justinian I s-a implicat și el de la distanță, în discuțiile temelor aflate pe ordinea de zi a sesiunilor sinodale, fără să participe însă la dezbateri.

Printre tezele origeniste, discutate la acest Sinod Ecumenic, menționăm și condamnarea celei privitoare la “preexistența” sufletului, precum și aceea legată de “apocatastază”.

Întreg fascicolul de acte sinodale, în limba greacă, de la Sinodul al V-lea Ecumenic, din anul 553, a fost distrus în mod deliberat, în anul 681, de către părinții sinodali de la Sinodul al VI-lea Ecumenic, considerate de către aceștia ca fiind documente, interpolări și falsuri ulterioare. Numai versiunea latină a actelor sinodale, din anul 553 se păstrează, însă și aceasta a fost pe alocuri manipulată, falsificată și interpolată, pentru a-i da o formulare favorabilă Papei Vigiliu și a convingerilor episcopilor occidentali, privitoare la controversa origenistă și a “celor trei capitole”.²⁷

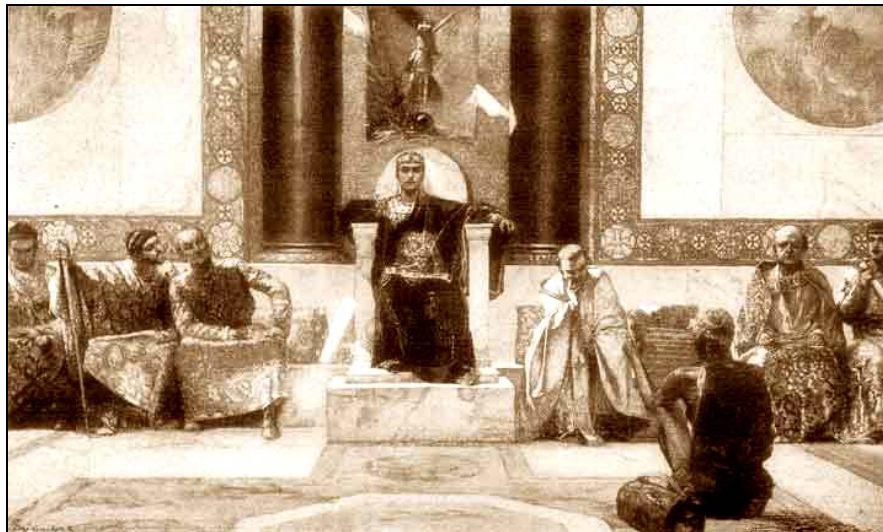
Fig. 14. — Al cincilea sobor de la Țarigrad (p. 589).

Al cincilea Sinod Ecumenic, Constantinopol, din anul 553, xilogravură,
în Pravila cea Mare sau Îndreptarea Legii, Târgoviște, 1652, reeditată în 1962, Editura Academiei Române,
București, 1962, - Colecția „Adunarea Vechiului Drept Românesc scris, VII” – p. 589.

²⁷ Teza despre „reîncarnare” n-a existat pe ordinea de zi a Sinodului al V-lea Ecumenic.

1. Regeste imperiale, privitoare la cronologia Sinodului al V-lea Ecumenic, 553

Nu există, deoarece Otto Seeck le-a refăcut doar pe acelea din perioada de timp de la anul 311 și până în anul 476, iar Franz Dölger a reconstituit regestele imperiale pentru perioada de timp 565 – 1453.²⁸ Perioada de timp de la anul 476, până la 565, adică de 89 de ani, ar putea constitui o temă de viitor pentru istoricii interesați sau specializați în astfel de probleme.²⁹

Justinian orders the Compilation of the Pandects³⁰

2. Regeste patriarhale, privitoare la cronologia Sinodului V Ecumenic, 553

Regest *nr. 239 a, din 542, Flagitabat, Memoriu trimis împăratului, asociat celui făcut de diaconul Pelagiu, contra tentativei lui Teodor Askidas de Cezarea, în vederea condamnării lui Origen. Mansi, IX, 698^E/699^A.

În memoriul său, Pelagiu prezintă cererile călugărilor din Palestina, contra origeniștilor. Se poate astfel constata că memoriul lui Pelagiu n-a constituit doar o cerere verbală către împărat, iar cel al lui Mina a fost redactat în urma unei analizări amănunțite a problematicii în Sinod.

²⁸ Vezi Otto SEECK, *REGESTEN der Kaiser und Päpste für die Jahre 311 bis 476 N. CHR. Vorarbeitet zu einer prosopographie der christlichen Kaiserzeit, von...*, Stuttgart, 1919, J. B. Metzlerische Verlagsbuchhandlung, 487 p. Franz DÖLGER, *Regesten der Kaiserurkunden des oströmischen Reiches von 565 - 1453*, 3 Teile in einem Band, Verlag Dr. H. A. Gerstenberg, Hildesheim, 1976, reeditare a fasciculelor I-III din 1924, 1925 și 1932 (= *Corpus der griechischen Urkunden des Mittelalters und der neueren Zeit*, hgg. von den Akademien der Wissenschaften in München und Wien, Reihe A, Regesten).

Vezi cele cinci volume din „*REGESTEN der Kaiserurkunden des oströmischen Reiches von 565-1453*“.

²⁹ Iconografia sinoadelor ecumenice este bine ilustrată de Christopher WALTER, *L'iconographie des Conciles dans la Tradition Byzantine*, Préface par André GRABAR, Inst. Franc. D'Études Byz., Paris, 1970, 299 p. [A. O. Chr., 13].

³⁰ „Justinian achieved lasting influence for his judicial reforms, notably the summation of all Roman law, something that had never been done before in the mass of unorganized Roman Laws with no coherence. Justinian commissioned quaestor Tribonian to the task, and he issued the first draft of the *Corpus Juris Civilis* on April 7, 529 in three parts: *Digesta* (or *Pandectae*), *Institutiones*, and the *Codex*. The *Corpus* was in Latin, the traditional language of the Roman Empire, but which most citizens of the Eastern Empire poorly understood. The *Authenticum* or *Novellae Constitutiones*, a collection of new laws issued during Justinian's reign, later supplemented the *Corpus*. The *Novellae* appeared in Greek, the common language of the Empire.

The *Corpus* forms the basis of Latin jurisprudence (including ecclesiastical Canon law: *ecclesia vivit lege romana*) and, for historians, provides a valuable insight into the concerns and activities of the remains of the Roman Empire. As a collection it gathers together the many sources in which the *leges* (laws) and the other rules were expressed or published: proper laws, senatorial consults (*senatusconsulta*), imperial decrees, case law, and jurists' opinions and interpretations (*responsa prudentum*).

Tribonian's law code ensured the survival of Roman Law, it would pass to the West in the 12th century and become the basis of much European law code. It eventually passed to Eastern Europe where it appeared in Slavic editions, and it also passed on to Russia. It remains influential to this day.”. Luat din: <http://www.mlahanas.de/Greeks/Medieval/Bio/JustinianI.html>

Regest nr. 240, din ianuarie 543, *Katipegrapsee... meta sinodou, Subscriptie, adeziune a Sinodului, la Decretul lui Iustinian contra origeniștilor. Text pierdut, Mansi, IX, 699^A; Libelle de Justinien à Ménas, Mansi, IX, 524^{AB}.*

Regest nr. 241 din 543, *Chirographum, scriptum, Confirmare în scris a primului Edict al lui Iustinian, contra celor „trei Capitoale”. Text pierdut.*

Regest nr. 241 a, din 547, între martie și iunie, *Epitimou, akoinonisia, Cenzură contra Papei Vigiliu. Lovit cu anatema de către Papa Vigiliu, Mina răspunde, aplicându-i aceleași îngrădiri și aceeași cenzură. Critica textului specifică în acest caz, că aceeași referință poate fi găsită la Malalas. Conflictul dintre papă și Patriarhul Mina s-a încheiat pe data de 26 iunie.*

Regest nr. 242 din 552, după 5 febr., *Exemplum professionis, libellus, professionis forma, Mărturisire de credință depusă de Papa Virgil în fața lui Mina: acceptarea celor patru sinoade ecumenice și a tot ceea ce s-a decis la ele, atât în materie de credință, cât și în alte privințe (canonic, liturgic, moral etc.), de comun acord cu legații romani la lucrările sinoadelor; acceptarea textului Tomus ad Flavianum, al lui Leon I cel Mare (440-461), a constituțiilor romane, privitoare la credință și recunoașterea sinoadelor respective; Vigiliu nu are voie să facă niciun memoriu sau libele, privitoare la „cele trei Capitoale”, dar dorește ca toate lebelele să fie prezentate Papei în forma de redactare actuală; el declară nule injuriile făcute Papei și Tronului Romei Vechi, dar trebuie și el să-și ceară iertare atunci când este vinovat. Patriarhul Mina își cere și el iertare pentru că a admis la cuminicare persoane excomunicate de Papă. Acest Exemplum professionis s-a făcut și semnat în biserica Sf. Eufemia din Calcedon, unde s-a ținut Sinodul în anul 451 și unde s-a refugiat Papa în anul 552. Mansi, IX, 62-63.*

Regest nr. *243 din 552, *Logos, dogmatikos logos, Discurs dogmatic, pronunțat de Mina, în fața Papei Vigiliu, înmănat ulterior acestuia din urmă, privitor la la unica lucrare și la unica voință a lui Hristos, cu mărturii patristice în acest sens. Text pierdut, Mansi, XI, 525^{CD}, 528^{CD}, 529^E-532^A.*

Autenticitatea acestui document a fost examinat la Sinodul VI ecumenic, constatându-se că este un fals.

1. Din timpul Patriarhului Eutihie (prima oară) finele lunii august 552 – 565 ian., 22/31

Regest nr. 244 din 553, ian. 6, *Livellos, plirophoria, Libell, Memoriu, prezentat de Eutihie, Papei Vigiliu. Mansi, IX, 185-188; XXXI, 541-544; IX, 401-404;*

Apreciind cele bune și pacea, Eutihie scoate în evidență comuniunea dintre cele două tronuri: Roma Veche și Noua Romă. El declară că acceptă cele patru sinoade ecumenice, ca proclamând una și aceeași credință, precum și scrisorile papilor, a lui Leon I și a celorlalți scrise privitor la cele patru sinoade ecumenice ori asupra unui singur Sinod ecumenic. Ca urmare a acestei înțelegeri, el cere ca problema „celor Trei capitoale” să fie dezbătută într-un Sinod, sub președinția lui Vigiliu.

Privitor la datarea documentului din regest, 6 ianuarie 553 este data răspunsului lui Vigiliu, la Memoriul lui Eutihie. Acest lucru însemnează că Eutihie l-a scris cu cel puțin două luni înainte, dacă socotim drumul, care dura aprox. o lună, pentru o singură călătorie între cele două orașe: Constantinopol și Roma.

Regest nr. 245 din 553, aprox. Martie, înainte de 5 mai, *Kanones, pepragmena, synodikos... katakrisis, anatematisae, Condamnare sinodală a lui Origen și a sectarilor săi Didim și Evagrie, a erorilor lor, în 15 anatematisme. Mansi, IX, 396-400; XI, 632^E, la Sin. VI Ec., C-pol; XII, 1123^D; XIII, 377^B, Sin. VII Ec., Niceea.*

Critica textului fixează proveniența și datarea acestui canon, care nu s-a făcut în timpul lucrărilor Sinodului V Ecumenic (5 mai – 2 iunie, 553), ci în cadrul „Synodos endimousa”, adică a Sinodului Endemic, al Patriarhiei Ecumenice, cu toate că el a fost clasat și atribuit Sinodului ecumenic. Cei 150 de Părinți, de la Sinodul V Ecumenic n-au tratat decât cele Trei Capitoale. În plus, condamnarea de la Sinodul endemic nu este o simplă reeditare sau repetare a celei de la Sinodul din anul 543, ci răspunde unei noi forme de dezvoltare sau evoluție a doctrinei origeniste, datorată influenței operelor lui Evagrie Ponticul. Operele lui Evagrie sunt și principala sursă de condamnare a anatematismelor sinodului endemic, din anul 553.

Regest nr. 246 din 553, spre luna martie, Antologie, Colecție de texte, prezentate împăratului, conținând „capetele”, kephalaia origeniștilor (15 capete sau capitole): Didim, Evagrie și Teodor Askidas. Această antologie se distinge de anatematisme (tot 15 la număr), prin stilul de redactare. Probabil ele au constituit o piesă de dosar, prezentată sinodului, care ar putea fi comparată cu florilegiul, care urma să fie prezentat contra lui Teodor de Mopsuestia. Această piesă de dosar a fost anexată și documentului de la regestul nr. 247. Mansi, IX, 203 u.

Regest nr. 247 din 553, spre luna martie, Anaphora, Raport, trimis de Eutihie împăratului, privind condamnarea sinodală a origenismului, expediată după aclamarea sinodalilor, nu după semnătura acestora – ekvoiseis. Istoricii amintesc de două extrase: 1. Aclamarea de la încheierea lucrărilor, care de fapt n-au nici caracterul de aclamare, nici de afurisire. Mai degrabă poate fi vorba de un raport solemn; 2. al doilea excerpt sau extras, ar putea să provină din alte piese documentare ale Sinodului, în care adresarea se face la persoana a doua plural, care nu se poate aplica împăratului.

Regest nr. 248 din 553 iunie 2, Hipographi, Subscriere sau adeziune față de anatematismele Sinodului al V-lea Ecumenic, de la Constantinopol, contra celor Trei Capitole. Eutihie acceptă cele patru sinoade ecumenice și condamnă nominal cele Trei Capitole. Mansi, IX, 388^D, 387^D.

Regest nr. 248 a, din 562, nov., indiction 11, Epitrepsai, Ordonanță cu caracter liturgic, rânduind rugăciuni publice – Litaneiai – pentru Mănăstirea zisă „Ierusalim” sau Sf. Diomedee, pentru dezlegarea norilor și aducerea ploii, adică pentru înlăturarea efectelor secetei.

Regest nr. 249 din 565 ianuarie 31, Hipevalen kanonikois epitimiois, anathematiza, Condamnarea cu pedepse canonice, prescrisă de Eutihie, a tuturor celor care iau parte la Sinodul întrunit la Constantinopol, pentru a-l depune din scaun, împreună cu o anatema aruncată asupra lui Ioan III Scolasticul, care i-a uzurpat scaunul patriarhal (565-577). Text pierdut. Sentința de condamnare, Eutihie a făcut-o, ducându-o în sala sinodală, exact în ziua depunerii lui din scaun, sâmbătă 31 ian. 565 și în momentul în care Sinodul deja întrunit a redactat versiunea proprie de anatematizare a lui Eutihie și a susținătorilor acestuia, vezi regestul nr. 250. „Vita” Sf. Eutihie concordă cu datele din Hist. Eccl. „Istoria Bisericească”, II, 32, a lui Ioan al Efesului (507-586), privind validitatea acestei sentințe canonice, prin faptul că Eutihie era încă în funcțiune, în momentul în care a rostit condamnarea canonică și anatema asupra lui Ioan III. Eutihie a fost expulzat din capitală, fixându-i-se domiciliul forțat la Calcedon.

2. Din timpul Patriarhului Ioan III Scolasticul 31 ianuarie 565 – 577 august 31

Regest nr. 250 din 31 ian., sâmbătă, 565, Psiphos katakrisis, anathematiza, Condamnare sinodală a lui Eutihie, însoțită de anatema. Text pierdut. Reacție la condamnarea și anatema lui Eutihie, din regestul nr. 249. Critica textului susține că biograful lui Eutihie face două afirmații, care par a fi în contradicție: 1. Eutihie ar fi fost condamnat înainte de ședința sinodală, la care a fost somat de trei ori să se prezinte; 2. Eutihie ar fi fost convocat și el la Sinod, în calitate de Patriarh Ecumenic, adică de președinte al Sinodului, cu care ocazie a pronunțat de drept sentința de condamnare contra judecătorilor săi și a lui Ioan al Efesului, cu mare trecere la împăratul Iustinian I. Iregularitatea canonică, constă în aceea că acțiunile întreprinse – de facto – contra lui Eutihie, devansează procedura canonică –de jure - a Sinodului, justificând și îndreptățindu-l pe [încă]Patriarhul Eutihie să fi scris și să fi pronunțat condamnarea canonică și anatema contra judecătorilor și acuzatorilor săi. Pentru biograful lui Eutihie, depunerea acestuia din scaun era un fapt real, încă înainte de procesul sinodal. Însă succesorul lui Eutihie nu putea fi ales și întronizat sau (și) hirotonit întru arhiereu, în urma acestor condamnări și concluzii sinodale, scrise și pronunțate de Eutihie, chiar dacă alegerea succesorului s-a făcut concomitent cu depunerea predecesorului. Mărturisirea lui Ioan al Efesului, în Hist. Eccl., II, 32, arată că simultaneitatea anatematizării reciproce, poate fi considerată ca un fapt canonic valid, constituind totuși o problemă canonică delicată, privind revenirea în scaun a lui Eutihie.³¹

³¹ Die Kirchengeschichte des Johannes von Ephesus aus der syrischen übersetzt von J. M. SCHÖNFELDER, München, 1882; sau Joannis Ephesii historiae ecclesiasticae pars tertia, latine vertit E. W. BROOKS (CSCO 106=Syr. 55), Louvain,

Regest nr. 251 din 21 febr. 565, Krisis synodiki, ekrity, (Vita St. Eutychii), Act sinodal, condemnându-l pe Eutihie să fie exilat în Amasia. Sentința aceasta i-a fost dusă probabil la Chalcedon, la trei săptămâni, după prima sentință de depunere din scaun, la 31 ian. 565. Text pierdut.

1

2

1. Η Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία της του Θεού Σοφίας στην Κωνσταντινούπολη αποτέλεσε κέντρο της Ορθοδοξίας καθ' όλη τη διάρκεια της Χριστιανικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.
2. Mănăstirea Cozia, pronaos, Sinodul V Ecumenic, 553, fresco, sec. XIV.

Lista Patriarhilor Scaunului de Aquileia

[Sf. Ev. Marcu, ? – c. 50, fondatorul Bisericii din Aquileia ? ³²

Sf. Ermagora sau *Hermagoras*, c. 50 – 70, protoepiscop – protovescovo

.....*Necunoscuți (și) sau Sedisvacanță, 70 - 276] ?*

Episcopi de Aquileia

Hilarius (de ?) din Panonia, c. 276 – 285

Chrysogonus I, c. 286 – 295

Chrysogonus II, c. 295 – 308

Theodor, c. 308 – 319

Agapitus, c. 319 – 332

Benedictus, c. din 332 - ?

Fortunatianus, c. 343 – 355 sau 369 ?

.....*Necunoscuți sau Sedisvacanță, 355 – 369*

Mitropoliți de Aquileia, ? 355/369 - 553

Valerianus, 369 – 388

Chromatius, 388 – 407

Augustinus, 407 – 434

1952; Eduardus SCHWARTZ, *Die kanonensammlung von Johannes Skolastikos*, în *Sitzungsberichte Bayerischen Akademie der Wissenschaften*, Heft. 6, München, 1933; Ediția critică la: V. N. BENEŠEVIČ, în *Abhandlungen Bayer. N.F.*..., München, XIV, 1937 (neutilizată de noi).

³² Luat după: http://it.wikipedia.org/wiki/Patriarchi_di_Aquileia

Adelphus, 434 – 442
Maximius I, 442 – 444
Januarius sau *Gennaro*, 444 – 447
Necunoscuți sau Sedisvacanță, 447 - 451
Secundus, 451 – 452
Sf. Nicetas, 454 – 485
Marcellianus, 485 – 500
Marcellinus, 500 – 513
Stephanus I, ? – din 515 - ?
Necunoscuți sau Sedisvacanță, d.515 – î. 539
Macedonius, 539 – 557

Patriarhi de Aquileia, cu reședința la Grado

Schisma tricapitolină, 567-568

Paulinus I, 557 – 569, cu reședința în Grado

Intervine „Schisma tricapitolina”, din 557, urmare a deciziilor Sinodului V Ecumenic, de la Constantinopol, din anul 553 sau Disputa pentru „cele trei capitale”. În anul 568, Paulinus I fugă la Grado.

Probinus, 569 – 570

Elia, 571 – 586

Severus, 586 – 607

Patriarhi ortodocși în Grado

Candidiano, di Rimini, 607 – 612 ³³

Epifanio, 612 – 613

Cipriano, 613 – 627

Primogenio, 630 – 648

Massimo II, 649

Stefano II, 670 - ?

Agatone, 679 – 680

Cristoforo, 685 - ? (711 ?)

Patriarhi *tricapitolini* (schismatici) în Aquileia

Giovanni I, 607 - ?

Marciano, 623 – 628

Fortunato, 628 – 663

Felice, 649 - ?

Giovanni II, 663 - ?

Givanni III, 680 - ?

Patriarhi de Aquileia Veche, cu reședința la Aquileia [sporadic la Grado],

Cormons, Cividale, Udine (698 – 1751)

Petru I, 698 – 700, pune capăt schismei și se reconciliază cu Patriarhul Romei Vechi, dar rezidează în Cormons, nu la Aquileia

.....*Necunoscuți sau Sedisvacanță*, 700 – 711

Sereno, 711 – 723

Callisto, 726 – 734, transferă reședința patriarhală, la Cividale

.....*Necunoscuți sau Sedisvacanță*, 734 – 772

Sigualdo, 772 – 776

St. Paolino II, 776 – 802

³³ *Candidianus de Rimini*, la Grado, (606 – 612), în anul 607 pune capăt schismei tricapitoline și se reconciliază cu Patriarhul Romei Vechi, acceptând condamnarea celor trei capitale.

Ursus I, 802 – 811

Maxentius, 811 - 833

Andrei, 834 – 844

Venantius, ? de prin 850 - ?

Theutmaro, ? de prin 855 ?

Lupus I, Lupo I, ? de prin 865 - ?

Valperto, 875 – 899

Federico I, 901 – 922

Leone, 922 – 927

Ursus II, 928 – 931

Lupus II, 932 – 944

Engelfredo, 944 – 963

Rodoaldo, 963 – 984

Ioan IV Giovanni de Ravenna, 984 – 1017

Poppo (Wolfgang), 1019 – 1045, fixează reședința din nou la Aquileia.

Se trăgea din Familia *Traungauer*, o linie a dinastiei de *Otakare*, care au fost și Marchizi și Duci de Steiermark (Stiria), 1056 – 1192.

Eberhard, de Augsburg, 1045 – 1049

Gotebaldo sau Godwald, 1049 – 1063

Ravengerio sau Rawenger, 1063 – 1068

Patriarhii de Aquileia

domnesc asupra Principatului de Friuli sau Friaul 1077 - 1420

Sigardo - Sigehard von Beilstein sau Sighard, 1068 – 1077, din Dinastia de Sieghardinger ³⁴

Enrico di Biburgo sau *Heinrich*, 1077 – 1084

Federico sau *Swatobor* Friedrich de Bohemia, 1084 – 1086

Ulrico I, de Eppenstein, 1086 – 1121

Gerardo I Primiero, 1122 – 1128

Egilberto di Bamberg, 1129 - 1130

Ulrich de Ortenburg (din Carintia), 1130 – 1132, ales, dar neconfirmat

Pellegrino I sau Pilgrim I, de Spanheim (Ortenburg), 1130/32 – 1161

Ulrich II de Treven, 1161 – 1181

Goffredo sau Gottfried von Hohenstaufen, 1182 – 1194

Pellegrino II sau Pilgrim II, di Ortenburg-Spomheim, de Dornberg, 1195 – 1204

³⁴ Die Sieghardinger waren eine der wichtigsten Familien des bayerischen Adels von der Mitte des 9. bis zum Beginn des 13. Jahrhunderts. Die Bezeichnung der Familie rührt von ihrem Leitnamen „Sieghard“ (auch Sighard oder Sigehard) her, der sich erst mit Sieghard XI. Ende des 12. Jahrhunderts verliert.

Die Sieghardinger stammten aus Franken – der Stammvater Sieghard war 858/861 Graf im Kraichgau –, herrschten jedoch etwa zwei Jahrhunderte lang als Grafen im Chiemgau, darüber hinaus auch in anderen Gebieten; dazu gehörten Gebiete im Pinzgau, im Pongau, im Salzburggau – dort im Wesentlichen im Flachgau – im Eisacktal, im Inntal und im Pustertal. In der ersten Hälfte des 11. Jahrhunderts waren die Sieghardinger Grafen von Ebersberg und Markgrafen von Krain.

Eine Nebenlinie war die der Grafen von Tengling, von denen die ab dem Ende des 12. Jahrhunderts aussterbenden Grafen von Schala, Burghausen, Peilstein, Mörle und Kleeberg abstammten. Auch die Meinhardiner sollen dem Geschlecht der Sieghardinger entstammen.

Der umfangreiche Grundbesitz, den die Familie in Kärnten erworben hatte, wurde an die Spanheimer vererbt.

Weitere Mitglieder der Familie namens Sighard und Friedrich urkundeten 987 für das schwäbische Ellwangen. Ihre Erben sollen sich in den nächsten Generationen mit hochadligen schwäbischen Familien versippt haben, u.a. mit einer Tochter des schwäbischen Herzogs Konrad von Öhningen, danach zuerst die Grafschaft im Ries, das schwäbische Pfalzgrafenamt, nach 1079 auch noch das schwäbische Herzogtum und nach 1138 das deutsche Königtum erworben haben. Aus ihnen soll das bis heute bekannte Kaisergeschlecht der Staufer hervorgegangen sein.

Wichtige Sieghardinger in geistlichen Ämtern waren:

Friedrich, Erzbischof von Salzburg (958–991)

Pilgrim, Bischof von Passau (971–999)

Hartwig, Bischof von Brixen (1022–1039)

Sieghard, Patriarch von Aquileia (1068–1077) und Kanzler Heinrichs IV.

Luat din: <http://de.wikipedia.org/wiki/Sieghardinger>

Volchero sau *Wolfger* de Erla, 1204 – 1218

Bertholdo de Andechs-Merano, 1218 – 1251

Gregorio de Montelongo, 1251 – 1269

Philipp de Spanheim di Carintia, 1269 – 1273, ales dar neconfirmat de Papa

Raimondo della Torre, 1273 – 1299

Corrado di Silesia, ales dar neconfirmat de Papa

Pietro II, de Gerra, 1299 – 1301

Ottobuono de Razzi, 1302 – 1315

Gillo da Villalta, 1315 – 1316, ales dar neconfirmat de Papa

Cassono sau *Gaston* della Torre, 1316 – 1318

Pagano sau *Paganus* della Torre, 1319 – 1332

Bertrando de St. Genesio, 4 iulie 1334 – 1350 iunie 6

Nicolaus de Luxemburg, 1350 – 1358

Ludovic I de Torre, 10 mai 1359 – 1365 iulie 30

Marquardo I de Randeck, 1365 – 1381

Philipp II de Alençon, 1381 – 1387

Ioan V Sobieslaw de Moravia, 1387 – 1394 oct. 12

Antonio I Caetani, 1394 – 1402

Antonio II Panciera, *prima oară*, 1402 – 1409, depus

Antonio III de Ponte, 26 iunie 1409–1411 iunie, depus, Antipatriarh

Antonio II Panciera, *a doua oară*, 1411 - 1412

Ludovic II de Teck, 1412 – 1439

Patriarhii de Aquileia sub stăpânire venețiană, 1420 – 1751

Antonio III de Ponte, 1412 – 1418, Antipatriarh

Ludovico III Scarampi – Mezzarota, 18 dec. 1439 – 1465 martie 22

Alessandro di Masovia, 1439-444 iunie 4, Antipatriarh, numit de Antipapa Felix V (1439-1449)

Lorenz de Lichtenberg, 1444 – 1446, Antipatriarh

Sedisvacanță, 1465 - 1470

Marco I Barbo, 18 martie 1470 – 1491 martie 2

Ermolaio I Barbo, 1491 – 1493

Niccolo II Donati, 1493 – 1497

Domenico Grimani, 1498 – 1517

Marino Grimani, *prima oară*, 1517 – 1529

Marco II Grimani, 1529 - 1533

Marino Grimani, *a doua oară*, 1533 – 1545

Giovanni VI Grimani, *prima oară*, 1545 – 1550

Daniel I Barbaro, 1550 – 1570

Aloisio Giustinianei, 1570 - 1585

Giovanni VI Grimani, *a doua oară*, 1585 – 1593

Francesco Barbaro, 1593 – 1616

Ermolaio II Barbaro, 1616 – 1622

Antonio IV, Grimani, 1622 – 1628

Agostino Gradenigo, 1628 – 1629

Marco III Gradenigo, 1629 – 1655

Girolamo Gradenigo, 18 apr. 1656 – 1658

Giovanni VII Dolfino, 1658 – 1699

Dionisio Dolfino, 1699 – 1734

Daniel II Dolfino, 1734 – 6 iulie 1751, apoi Arhiepiscop de Udine (1751-1762). Teritoriul de jurisdicție al Patriarhiei de Aquileia a fost împărțit între Arhiepiscopia de Udine și Episcopia de Gorizia – Görz, Gorica în slovenă (aceasta din urmă devenind Arhiepiscopie în anul 1830).

Din anul 1969, Scaunul de Aquileia a fost declarat „Arhiepiscopie titulară”.³⁵

Antologie de patriarhi de Aquileia Veche, 557-1751³⁶

Sentimentele anti romane ale patriarhilor de Aquileia au durat nu numai în perioada „Schisme tricapitoline” - *Scisma tricapolino* (568-698), ci au continuat și s-au manifestat și în atitudinea acestora în timpul *luptei pentru investitură*, când au rămas de partea împăratului romano-german, nu a Patriarhului Romei Vechi

Paulinus I

(557-569) sau Paolino I a fost primul patriarh de Aquileia, deși încă predecesorul său Mitropolitul Macedonius de Aquileia (539-557), împreună cu toți episcopii săi sufragani au respins deciziile Sinodului V Ecumenic, de la Constantinopol, din anul 553. Schisma cu Roma Veche s-a definitivat însă în timpul pontificatului lui Pelagiu I, nu a lui Vigiliu (537-555), căruia episcopii îi mai acordau anumite șanse atenuante, pentru că, aflându-se în Constantinopol, a fost maltratată de către ofițerii imperiali și obligat să se supună ordinelor Împăratului Justinian I cel Mare. În schimb, Pelagiu I, nu se mai afla în Constantinopol, deci nu putea să suporte consecințele înfruntării lui Justinian I cel Mare. Cu toate acestea, Pelagiu I a declarat la întronizarea sa că recunoaște Sinodul V Ecumenic și că condamnă învățătura eretică a celor trei capitale. Această declarație i-a determinat pe episcopii istro-venețieni să iasă de sub ascultarea canonică a Patriarhului Romei Vechi și să-și aleagă un patriarh propriu, în persoana Mitropolitului Aquileiei.

Paulinus I a convocat un Sinod la Aquileia, în anul 558, în care a condamnat deciziile Sinodului V Ecumenic și din acest moment, în calitate de Mitropolit al locului a fost numit de episcopii prezenți și el s-a intitulat Patriarh de Aquileia. Cu un an înainte de moartea sa, langobarzii arieni au invadat Friaul, iar Paulinus I a fugit la Grado, luând cu cine moaștele sfinților aquileiezi (între care erau și cele ale Sf. Hermagoras), tezaurul bisericii din Aquileia și alte lucruri importante. Capitlul sau prezbiteriul patriarhal a continuat să rezideze în Aquileia.³⁷

Candidianus

(606-612) și-a început păstoria în calitate de Patriarh de Aquileia veche, cu reședința în Grado, numai că depășind starea de schismă și revenind sub ascultarea Patriarhului Romei Vechi, prin recunoașterea Sinodului V Ecumenic, a fost respins de cei din Aquileia. Capitlul din Aquileia veche a ales un nou Patriarh, în persoana lui Ioan I (606 - ?), iar Candidianus a devenit primul Patriarh de Grado Aquileia Nova.³⁸

³⁵ Titularii acestui Scaun sunt, după cum menționează schița de mai jos:

Aquileia ist ein Titularerzbistum der römisch-katholischen Kirche.

Es geht zurück auf das frühere Patriarchat von Aquileja der antiken Stadt Aquileia in der römische Provinz Venetia und Histria in Friaul (Italien).

Titularbischöfe von Aquileia				
Nr.	Name	Amt	von	bis
1	Joseph Höffner	Koadjutorerzbischof von Köln (Deutschland)	6. Januar 1969	24. Februar 1969
2	Michele Cecchini	Apostolischer Nuntius	26. Februar 1969	26. April 1989
3	Marcello Costalunga	Kurienerzbischof	10. Dezember 1990	5. Mai 2010

Luat din: [http://de.wikipedia.org/wiki/Aquileia_\(Titularerzbistum\)](http://de.wikipedia.org/wiki/Aquileia_(Titularerzbistum))

³⁶ Toate micromedaliile patriarhilor de Aquileia, prezentați în acest subcapitol au fost luate după literatura aferentă și din http://de.wikipedia.org/wiki/Liste_der_Patriarchen_von_Aquileia-cu trimiterea acestuia, la fiecare patriarh în parte.

³⁷ Luat din: http://de.wikipedia.org/wiki/Paulinus_I_von_Aquileia

³⁸ Luat din: http://de.wikipedia.org/wiki/Liste_der_Patriarchen_von_Aquileia

Paulinus II

(776-802), sau Paolino d'Aquileia s-a născut în Premariaco, aproape de Cividale del Friuli, în anul c. 730/740 ? Provenind dintr-o familie bine situată și manifestând interes pentru studiu, a reușit să-și poată face o pregătire intelectuală de înaltă ținută, la Școala Patriarhală din Cividale, unde rezida pe timpul acela și Patriarhul de Aquileia veche.³⁹

Devenind preot, a fost numit profesor și rectorul Școlii din Cividale del Friuli, având profilul formației în teologie, limba latină, literatură, drept canonic, motiv pentru care a ajuns și în grația lui Carol cel Mare, care în anul 776 l-a integrat între învățații săi de la Curtea Imperială din Aachen. Aici a ajuns în legătură cu învățații timpului: Alcuin, Arn de Salzburg, Paulus Diaconus, Theodulf de Orléans etc. După câteva luni de ședere la Curtea lui Carol cel Mare, Paulinus a fost numit Patriarh de Aquileia, calitate în care a luat apoi parte la Sinoadele carolingiene, de la Regensburg, din anul 792 și de la Frankfurt, din anul 794, unde a fost condamnat și *Adopțianismul*. După revenirea de la Frankfurt, Paulinus II l-a întâlnit în Cividale pe [sub]Regele Pipin al Italiei, al doilea fiu al lui Carol cel Mare, pe care l-a ajutat apoi în lupta dusă împotriva avarilor [796] și în acțiunile de creștinare ale acestora. În anul 798, Carol cel Mare l-a trimis pe Paulinus II într-o misiune diplomatică – *Missi Dominici* – la Pistoia, în Toscana, împreună cu Arn de Salzburg și alți zece episcopi, iar mai târziu ca și legat regal, la Papa. Paulinus II a murit în anul 802, la Cividale del Friuli, la scurt timp fiind deja canonizat și declarat Sfânt, având prăznuirea pe 11 ianuarie.⁴⁰ Din opera scrisă a lui Paulin II, amintim:

Libellus Sacrosyllabus contra Elipandum

Libri III contra Felicem

Carmen de regula fidei

Versus de Lazaro

Poppone di Carinzia,⁴¹

sau Poppo ori *Wolfgang von Treffen* (1019-1045), a fost numit Patriarh de către Împăratul Henric II (1002-1024), și a fixat reședința patriarhală din nou la Aquileia. Era de etnie germanică și se trăgea din Familia de *Traungauer*, o linie a dinastiei de *Otakare*, care au fost și Marchizi și Duci de Steiermark (Stiria), 1056 – 1192. A trăit între anii 1004 – 28 sept. 1048. A fost fiul lui Otakar IV Conte în Kroatengau din Carintia. Fratele său Ozinus a fost Conte în Zeidelgau. Poppone a fost nepotul și sfătuitorul apropiat al Împăratului Conrad II sau cel Bătrân (1027-1039), din anul 1024 Rege al Francilor de răsărit, din 1026 Rege al Italiei, din 1033 Rege al Burgundiei, pe care l-a și ajutat în timpul expediției militare din Italia meridională, în anul 1022. În timpul păstoririi lui Poppone a fost construită și actuala Biserică din Aquileia, în anul 1031, cu turla ei impunătoare - campanile.⁴²

Grație bunăvoinței manifestate de către Împăratul german Conrad II, Poppone a creat Statul autonom Patriarhal – *Patrimonium Popponi*, Principatul Patriarhal sau *Principatul constituțional de Friuli* (Friaul), cu teritoriile vaste, obținute ca feude, Stat organizat în miniatură după modelul Statului Papal – *Patrimonium Petri*, evoluat și dezvoltat din fostul Ducat al Romei.⁴³

³⁹ Luat din: http://de.wikipedia.org/wiki/Paulinus_II_von_Aquileia

⁴⁰ Franz Krones: *Paulinus, der Heilige, Patriarch von Aquileja*. In: *Allgemeine Deutsche Biographie* (ADB). Band 25, Duncker & Humblot, Leipzig 1887, S. 277–279.

Rudolf Schieffer: *Paulinus (hl.)*. In: *Neue Deutsche Biographie* (NDB). Band 20, Duncker & Humblot, Berlin 2001, S. 125 f.

⁴¹ Silvia Blason Scarel, *Poppone-L'età d'oro del patriarcato di Aquileia*, ed. L'Erma di Bretschneider, Roma, 1997 ISBN 88-7062-954-6.

⁴² Luat din: <http://it.wikipedia.org/wiki/Poppone>

⁴³ Numit și *Stato Pontificio, Stato della Chiesa, Stato Ecclesiastico*.

Status Pontificius, sive Dicio Pontificia (ital. *Stato Pontificio*) sive *Stato della Chiesa*, fuit antiqua in Italia civitas, terras continens quae ad Ducatum Romanum antea, postea Patrimonium Sancti Petri, pertinerunt.

Status Pontificius anno 756 conditus est, cum Pippinus III Merovingius rex nonnullas terras Italicas summis pontificibus donaret. Tempore confusionis, ea donatio stabilitatem iis regionibus et libertatem Sanctae Romanae Ecclesiae dedit, sed onus temporalis Status Pontificii curae spiritualem Romanorum Pontificum ministerium oppressit.

Anno 1506, exercitus pontificius Iulii Papae II Bononiam obsedit; exinde, usque ad annum 1860, Bononia fuit pars Civitatis Pontificiae. Anno 1598, Ferraria quoque, quae antea ad familiam Estensium pertinerat, Statui Pontificio iuncta est.

Împăratul i-a mai conces Prințului Patriarh și dreptul de strângere și folosire a taxelor și impozitelor, pe cuprinsul Statului Patriarhal, precum și privilegiul de-a bate monedă – *dinarul de argint* – ca deviză egală cu *lira veroneză*. Aria de jurisdicție canonică, cu episcopiile sufragane ale Patriarhiei de Aquileia era mai mare, decât Statul Patriarhal, oscilând însă de-a lungul secolelor.

Patriarhul Poppone era animat și de intenția de-a acorda Scaunului său un prestigiu deosebit, în detrimentul vecinului său, Patriarhul de Grado. Tot în acest scop a inaugurat o epocă de reconstruire și amplificare a orașelor Aquileia și Cividale del Friuli și de împrejmuire a acestora cu ziduri mari de rezistență și apărare împotriva pericolului de asediu. A mai stimulat în statul său și infrastructura, comerzul și manufacturile, cu acordarea de privilegii târgoveților, în dauna nobilimii locale, care era revoltată. A structurat și sistemul feudal, de feude și castele, favorizând viața mănăstirească și construcțiile de biserici în tot ținutul sau Principatul Friulan. Pe plan politic, canonic și militar a mai întreprins și acțiunile de distrugere și denigrare a Patriarhatului de Grado, care, din anul 1024 se afla pe teritoriul Principatului sau a Statului Patriarhal. În acest context a distrus fortificațiile orașului Grado și a organizat acțiuni criminale anonime, de ucidere a opozanților din Grado, care apoi au cerut ajutorul Venetiei. Serenisima Republică a început stoparea acțiunilor declanșate de Prințul Patriarh Poppone împotriva gradezilor și a patriarhului lor, prin presiuni întreprinse asupra împăratului Conrad II. După intervenția la împărat a venețienilor, dorința de răzbunare a lui Poppone împotriva gradezilor a fost și mai nestăpânită, ordonând crime organizate, incendiind case și biserici, prădând și puținul care a mai rămas în ele, după raidurile anterioare și profanându-le altarele. Ura și teama de concurență a lui Poppone a mers și mai departe, declarând că a obținut de la Papa Ioan XIX (1024-1032) dreptul de subordonare canonică a Patriarhului de Grado, Patriarhiei de Aquileia. În anul 1044, papa Benedict IX (1033-1045 și 1047-1048) a negat existența unui astfel de drept, pe care și l-a asumat Poppone. Numai că despre Papa Ioan XIX de Tusculum se mai afirmă că doar urmare a simoniei, ar fi recunoscut titlul de Patriarh Ecumenic al Arhiepiscopului de Constantinopol: ⁴⁴ Ο Πάπας Ιωάννης ΙΘ', κατά κόσμον Ρωμανός, ήταν γόνος της οικογένειας των αρχόντων του Τουσκούλου. Με την υποστήριξη του αδελφού του Αλβερίχου, δούκα του Τουσκούλου, εξελέγη το 1024 Πάπας Ρώμης. Σύντομα όμως η επανάσταση στη Ρώμη των ανέτρεψε και τον εξεδίωξε από την έδρα του. Τότε εστράφη στον αυτοκράτορα Κορράδο Β', τον οποίο και έστεψε αυτοκράτορα, με αντάλλαγμα την αποκατάστασή του στη Ρώμη. Αργότερα ήρθε σε σύγκρουση με το Βυζάντιο γιατί αρνήθηκε να αναγνωρίσει στον Ευστάθιο Κωνσταντινουπόλεως τον τίτλο του Οικουμενικού Πατριάρχη. Πέθανε στη Ρώμη το 1032. ⁴⁵

Din ordinul lui Conrad II, prin anii 1035, Poppone n-a ezitat să-l țină prizonier la Piacenza chiar și pe confratele său în episcopat, Ariberto Arhiepiscopul de Milano (1018-1045).

Eberado, Eberhard sau Eppo de Augsburg (1045 – 1049), german de etnie și fost canonic în Capitlul din Augsburg și era înrudit și purta același nume ca Episcopii contemporani lui, Eberhard de Augsburg (1029-1047) și Eberhard de Bamberg (1007-1047). Ca Patriarh de Aquileia a deschis un conflict de mare amploare, cu omologul său de la Grado, privitor la dreptul de jurisdicție asupra eparhiilor sufragane din Istria. Conflictul a fost încheiat în favoarea Patriarhului

Anno 1631, Urbanus papa VIII episcopus Romanus Ducatum Urbinatensem Civitati Pontificiae adiunxit, quae iam eum ab anno 1625 administrabat.

Status Pontificius civitatesque propinquoires aetate Napoleonis, anno 1806

Die 14 Septembris 1791 inter Rerum Francicarum Eversionem, urbs Avenio, quae ad dicionem pontificiam pertinuerat, Franciae iuncta est. Inter bella Napoleonis, Status Pontificius multas terras amisit. Die 15 Februarii 1798, Francici ipsam urbem Romam ceperunt, et Pius Papa VI, senex comprehensus et in Franciam translatus, insequenti anno ibi obiit.

Anno 1809, bis Civitas Pontificia imperio Francico iuncta est.

Anno 1815 in Consilio Vindobonensi, restitutum dominium pontificium fines suos anni 1796 recepit.

Die 20 Septembris 1870, Roma ab exercitu regis Victorii Emmanuelis II capta, Status Pontificius finem habuit. *Luat din:* http://la.wikipedia.org/wiki/Status_Pontificius

⁴⁴ „Romano, ora Giovanni XIX, mostrò la sua libertà dai pregiudizi ecclesiastici e anche la sua completa ignoranza della storia ecclesiastica, accettando, in cambio di un sostanzioso pagamento, di concedere al Patriarca di Costantinopoli Eustazio il titolo di "vescovo ecumenico" (secondo il desiderio di Basilio II di Bisanzio che voleva che Costantinopoli primeggiasse su tutte le chiese d'oriente) ma l'indignazione generale, che la proposta sollevò in tutta la chiesa, lo costrinse quasi immediatamente a rinunciare all'accordo. Poco dopo morirono sia Eustazio sia Basilio e non dovette più affrontare la questione.” *Luat din:* http://it.wikipedia.org/wiki/Papa_Giovanni_XIX

⁴⁵ *Luat din versiunea grecească:* http://it.wikipedia.org/wiki/Papa_Giovanni_XIX

de Grado, grație intervenției făcute de Papa Leon IX (1049-1054), după moartea lui Eberhard. Canonul Eberhard a ajuns în grația regelui german Heinrich III (1039-1056, din 1046 împărat romano-german), care l-a numit Cancelar pentru partea germană a Imperiului, activitate atestată istoric pentru perioada de timp 4 iulie 1040 – 8 noiembrie 1042 și era capelan Regal. Se pare că Eberhard era în contextul „luptei pentru investitură”, de partea împăratului, nu a Papei, și aceasta ar fi una din explicațiile poziției cheie, pe care o deținea la Curte și numirea lui ca Patriarh de Aquileia, investit de rege la 1 febr. 1043, adică înainte de paretisisul lui Popone, înaintașul său (1019-1045, † 28 09 1048). Prin 1045/6, Eberhard de Aquileia l-a hirotonit întru arhiereu pe Marcianus de Mantua. În anul 1046, Heinrich III, încă Rege, nu Împărat Romano-German a convocat și prezidat un Sinod la Pavia un Sinod, prin care condamna aspru simonia, sinod la care a fost prezent și Eberhard de Aquileia. În această perioadă, Eberhard de Aquileia, împreună cu Primatul (recte Patriarh) de Arles l-au însoțit pe Regele Heinrich pe tot parcursul călătoriei prin Italia, până în aprilie 1047, fiind de față și la încoronarea acestuia, care a avut loc în Basilica Sf. Petru din Roma, de Crăciunul anului 1046, prin mâinile Papei Clemente II (1046-1047), fost Episcop de Bamberg. De la Pavia, prin Sutri, convoiul regal s-a îndreptat spre Roma. La Sinodul „Regal”, din Sutri, din data de 20 decembrie 1046 au fost depuși papii Silvestru III (1045-1046) și Grigorie VI (1045-1046), numind în locul lor pe Benedict IX (1046-1047). În acest timp păstureau concomitent în Roma trei papi. Grigorie VI a cumpărat tronul papal, de la nașul său de botez Benedict IX cu o pungă de 1000 de lire în argint. Silvestru III a fost impus de clanul nobiliar local Crescentier, care se aflau în conflict și concurență cu familia conților de Tusculum (Roma). O clarificare a legitimității dreptului de pontificat al celor trei papi concomitenți este imposibilă, ei contând în același timp ca și „papi” și „antipapi”. Conflictul a continuat și după încoronarea ca împărat al lui Heinrich III și la data de 5 ianuarie 1047, la Roma a mai fost ținut un sinod contra simoniei, dar s-a dovedit a fi fără rezultate pozitive. În plus a mai apărut o pricină de conflict, constând în dreptul de întâietate al scaunelor de Milano și Ravena, bine fiind știut că aceste orașe au funcționat și ca și capitale imperiale (Milano, 330-400 și Ravenna, 401-476; 540-751; 751-1231). În mod concret se puneau întrebările care dintre cei doi Arhiepiscopi cu ranguri quasi patriarhale dețin rangul al doilea, după Patriarhul Romei Vechi și au căderea să stea în dreapta Papei. În acest context a ridicat și Patriarhul Eberhard pretenția că lui i se cade să stea la dreapta Papei, nu unul dintre cei doi arhiepiscopi de Milano și de Ravenna. Sinodul de la Roma, din 5 ianuarie 1047 a decis ca Arhiepiscopul de Ravenna să aibă dreptul de-a sta la dreapta papei. Din cât se poate constata, Patriarhul Eberhard a avut nu numai o păstorire scurtă, dar a și lipsit foarte mult din Aquileia, însoțindu-l pe binefăcătorul său Heinrich III. Eberhard a murit la data de 13 noiembrie 1049. Urmașul său Gotebaldo (1049-1063) a fost întronizat de Crăciunul aceluiaș an 1049.⁴⁶

Sigardo di Beilstein sau Sieghard von Aquileia (*Syrus, Sieghard von Peilstein*), Patriarh (1068-1077 august 12) de Aquileia, din Dinastia de Sieghardinger, fiul lui Sieghard VII Conte în Chiemgau și al Bilihild de Andechs.⁴⁷ În anul 1072 a fost terminată de construit Mănăstirea Michaelbeuern, pe care mama lui Bilihild dorea să o sfințească Patriarhul de Aquileia, fiul ei. În același an 1072 **Sigardo** a donat câteva sate în Italia, sorei lui Friedgund, care era abadesă (=stareță) în Mănăstirea St. Maria, din Aquileia. După „drumul la Canossa” al Regelui Heinrich IV (1056-1105, din 1084 Împărat), început la 25 ianuarie 1077, i s-a conferit și lui Sigardo feuda de conte sau Comitatul de Friuli sau Friaul și domeniul Lunzanicha/Lucenigo, din Gorizia/Görz, precum și întreaga feudă pe care a deținut-o Contele Ludovic, un urmaș al Contelui Werigands, decizii semnate și autentificate de rege, în plenul Dietei de la Pavia din data de 3 aprilie 1077, când a primit și titlul de Duce, iar teritoriul său a devenit un Principat autonom, în cadrul Imperiului Romano-German. Din acest moment, Patriarhul de Aquileia rivaliza chiar cu Patriarhul Romei Vechi, atât din punct de vedere bisericesc, adică al puterii jurisdicționale în zonă, cât și privitor la

⁴⁶ J. Fleckenstein: *Die Hofkapelle der deutschen Könige. II: Die Hofkapelle im Rahmen der ottonisch-salischen Reichskirche*. Stuttgart 1966.

O. Capitani: *Immunità vescovili ed ecclesiologia in età „pregregoriana” e „gregoriana”, l'avvio alla „restaurazione”*. Spoleto 1966, S. 61.

P. Paschini: *Storia del Friuli*. 3. Auflage. Udine 1975, S. 227ff.

I. Fees, in: *Dizionario Biografico degli Italiani*. 42, 1993, S. 255f.

⁴⁷ Vezî: Karlmann TANGEL, *Die Eppensteiner*, in AÖG, 11, 1853.

nivelul *puterii temporale*: Patriarh, Duce și proprietarul pe viață al unui Principat autonom, împreună cu alte domenii, palate, cetăți, mărci și structuri economice. În felul acesta, Regele voia să-l câștige pe Patriarhul Sigeardo de partea lui, în lupta pentru investitură. Pentru drumul la Canossa, Heinrich IV s-a răzbunat dur de tot, depunându-l pe Papa Grigorie VII (1073-1085). Prin Decretul de la Nürnberg, din data de 11 iunie 1077, Patriarhul a mai primit din partea împăratului ca feude și mărcile Istria și Carniola - Kraina, în slovenă *Dežela Kranjska*, *Carniole*, în schimb, Sigeardo obligându-se să-i faciliteze lui Heinrich IV întoarcerea spre Bavaria, prin Munții Alpi. Nu s-a bucurat însă mult timp de aceste mari privilegii și putere politică dobândite, pentru că a decedat la scurt timp după investitură, la data de 12 august 1077, împreună cu o grupă întreaga de cavaleri și alți nobili. Stând mereu în preajma Regelui Heinrich IV, nu s-a ocupa de dieceză, nici de obligațiile metropolitane sau patriarcale, aceste sarcini delegându-le probabil subalternilor din aparatul administrativ și canonic.⁴⁸ În felul acesta putem conchide că Sigeardo di Beilstein a desăvârșit ceea ce a început, creat și realizat antecesorul său Patriarhul Poppone (1019-1045).

Enrico di Biburgo sau Heinrich von Biburg, Patriarh von Aquileia (1077-1084), numit de către Regele Heinrich IV în data de 8 septembrie 1077, fără să țină seama nici de atitudinea Papei și nici de voința episcopilor sufragani, a clerului și a mirenilor de pe cuprinsul Patriarhiei de Aquileia. După moartea lui Sigeardo- Sigehard, în data de 12 august 1077, Capitlul din Aquileia, împreună cu clerul și poporul dreptmăritor au ales Patriarh de Aquileia pe *Arhidiaconul lor*, adică „protopopul” sau „vicarul” Patriarhiei ? al cărui nume nu ne este cunoscut, alegere anulată de Rege, în favoare lui Enrico di Biburg. Acesta a murit în data de 28 martie 1084, la câteva zile înaintea încoronării Regelui Heinrich IV ca Împărat Romano-German, prin mâinile Antipapei Clemente III (1080-1100, fost Arhiepiscop de Ravenna, 1072-1080, cu numele Wibert, Guibert sau Guiberto, Giberti), de Sfintele Paști ale anului 1084 (atunci pe data de 31 martie).

Enrico a fost și el canonic la Augsburg, în Bavaria și preot la Capela Regală, adică un om de încredere al lui Heinrich IV. Regele Heinrich IV avea nevoie de oameni de încredere, numirea lui Enrico survenind în plină luptă pentru investitură, după „drumul la Canossa”, în ianuarie 1077 și după alegerea anti regelui Rudolf von Schwaben (1072-1080), de către electorii germani opozanți.⁴⁹ Numai că Biserica din Aquileia și atitudinea patriarhului acesteia interesa și pe Papă, nu numai pe împărat sau pe rege. Așa se întâmplă că la Sinodul Postului Mare – Fastensynode, ținut la Roma, în anul 1079, Papa Grigorie VII i-a cerut Patriarhului Enrico să depună un jurământ de credință, față de Tronul Romei. Enrico explica Papei că alegerea lui a fost canonică și mai ales că el n-a știut nimic privitor la interdicția investiturii, prin intermediul unui laic (adică a regelui sau împăratului). El jură fidelitate față de Papă, primind în schimb inelul, cârja și celelalte insigne arhieresti sau pontificaliile. Este de remarcat faptul că Papa n-a folosit noțiunea de „patriarh”, în forma de adresare, ci pe aceea de „archiepiscopus” de Aquileia. În conformitate cu hotărârile Sinodului din 1079, Grigorie VII a trimis o solie sau legăție la regele Heinrich IV, formată din Cardinalul Episcop Petrus de Albano, Episcopul Udalrich de Padova, pe care trebuia să-i însoțească și Patriarhul Enrico. În acest context, Patriarhul Enrico a făcut o manevră diplomatică extraordinară: a trimis o solie secretă la Regele Heinrich IV, prin care-l informa de decizia Papei de-a trimite cei doi legați, pe care el trebuia să-i însoțească. Pentru a-l ajuta pe rege să câștige timp, Enrico a trecut prin Aquileia, unde a rămas o vreme la reședința sa, împreună cu delegația pontificală și abia de Rusaliile anului 1079 (atunci pe 12 mai) au ajuns la Regensburg, unde au fost primiți de Rege. Acest detaliu diplomatic ni-l oferă cronicarul timpului Berthold, care-l numește Patriarh, chiar și după Sinodul din 1079: *unus ex intimis regis Heinrichi*. Rezultatele acestei întâlniri de la Regensburg, dintre rege și delegația Papei n-a fost satisfăcătoare pentru ambele părți, motiv pentru care discuțiile au fost continuate la Fritzlar, apoi la Würzburg. În iunie 1079, Papa s-a manifestat a fi

⁴⁸ Luat din: http://it.wikipedia.org/wiki/Enrico_di_Biburgo. Mai vezi: I. Fees, «Enrico di Biburg», *Dizionario Biografico degli Italiani*, Vol XLII, Istituto dell'Enciclopedia italiana Treccani, pp. 725-727

⁴⁹ H. Schmidinger, *Patriarch und Landesherr. Die weltliche Herrschaft der Patriarchen von Aquileja*, 1954
J. Fleckenstein, *Hofkapelle und Reichsepiskopat unter Heinrich IV.*, in: *Vorträge und Forschungen* 17, 1973
J. Vogel, *Gregor VII. und Heinrich IV. nach Canossa*, 1983
I. Fees, «Enrico di Biburg», *Dizionario Biografico degli Italiani*, Vol XLII, 1993, Istituto dell'Enciclopedia italiana Treccani, pp. 725-727.

mulțumit de misiunea încredințată lui Enrico și i-a oferit mult râvnitul Pallium, pe care avea însă dreptul să-l poarte doar de două ori pe an, la sărbătorile patronilor orașului Augsburg: de Sf. Ulrich, la 4 iunie; de Sf. Aphra, la 7 august. Nici de data aceasta Papa nu a întrebuintat noțiunea de „patriarh”, ci numai pe acelea de „frater” și „coepiscopus”, iar Pallium-ul i-a fost acordat ca drept personal, nu ca drept al scaunului patriarhal sau mitropolitan: *in tua vita, non loco tuo*. Întretimp au ajuns la urechile Papei și dificultățile cu care se confrunta delegația lui în dialogul purtat cu Regele Heinrich IV, privitor la dreptul de investitură prin puterea seculară (rege sau împărat), cărora le-a repetat într-o scrisoare condițiile pe care le punea el regelui. Cu toate acestea, eșecul delegației pontificale a eșuat, iar membrii acesteia Udalrich și Petru s-au întors la Roma, însă pe căi diferite, nu împreună, iar Patriarhul Enrico a rămas în Germania, la Curtea Regală, din Hirschaid și Regensburg, unde a fost atestat documentar la 19, respectiv 24 octombrie. În ianuarie 1080, Patriarhul Enrico îl va însoți pe Regele Heinrich IV în lupta contra anti regelui Rudolf von Schwaben, însă fără șanse de izbândă. În această situație, Regele Heinrich IV propune Papei că i se supune, cu condiția că-l va excomunica pe anti regele Rudolf, în caz contrar îi va crea s-au căuta un anti papă. În fața acestei situații, cu ocazia Sinodului din postul mare, din februarie 1080, Grigorie VII îl anatemizează din nou pe Heinrich IV. Regele convoacă un nou Sinod la Brixen-Bressanone, format în majoritate din episcopi italieni, între care se afla și Patriarhul Enrico, împreună cu episcopii săi sufragani, sinod la care Papa Grigorie VII a fost declarat depus din scaun, în locul său fiind ales Arhiepiscopul de Ravenna Wibert, la data de 25 iunie 1080, care și-a luat numele de Clemente III (1080-1100). Revenind la Curtea Regală, Enrico l-a însoțit pe Heinrich IV în călătoria acestuia la Roma și la Lucca, în iulie 1081. În semn de recunoștință, pentru serviciile aduse Curții Regale, la Lucca, Heinrich IV îi acordă lui Enrico de Aquileia episcopiile de Triest și Parenzo, cu toate prerogativele și drepturile canonice, administrative, laice și de beneficiu, având dreptul să numească, hirotonească, întronizeze și să depună din scaun episcopii celor două dieceze. În decembrie 1081, Enrico se afla încă în preama regelui Heinrich, la fel și în anii 1082 și 1083. Prerogativele patriarhale, asupra Episcopiei de Triest, Heinrich IV le va confirma din nou la Pavia, la data de 23 iunie 1082. La data de 15 iunie 1083 era la Roma, unde făcea intervenții în favoarea Mănăstirii Farfa.

Urmașul său a fost Patriarhul Federico di Bohemia (Moravia).

Păstorirea lui Enrico a fost mai mult o activitate diplomatică în serviciul Regelui Heinrich IV, neglijând cu totul activitatea de păstor și administrator al Patriarhiei, obligații pe care credem că le-a delegat subalternilor săi, din Aquileia. A fost mai mult un „arhiereu de cabinet”, un diplomat, decât un păstor de suflete și conductor al Bisericii, însă cu totul devotat Regelui, chiar și atunci când a dat eventual impresia de trădare a acestuia din urmă.

Federico di Moravia, Patriarh de Aquileia 1084 – 1086 febr. 23, singurul de origine slavă, fiul lui Spitinev și Ida. A părăsit de tânăr Moravia, dedicându-se carierei eclesiastice și devenind legat papal. A fost ucis pe stradă, în Aquileia, cu ocazia unei manifestații de stradă.⁵⁰

Ulrico I di Eppenstein, Patriarh de Aquileia, 1086 – 1121, fiul lui Markwart IV al Carintiei, conte de Istria și Gorizia. Înainte de-a urca la scaunul patriarhal, Ulrico I a fost Abate de San Gallo (din 1077). Numirea lui ca Patriarh de Aquileia a coincis cu numirea de către împărat a fraților săi de sânge: Liutold Marchiz de Carintia și de Verona și Heinrich Marchiz de Istria și după moartea fratelui său (Liutold) și de Carintia. În anul 1093, Patriarhul Ulrico I devine și el Marchiz de Carniola și își extinde jurisdicția canonică asupra unor mănăstiri din Istria. Adept al investiturii laice (adică de partea împăratului), Ulrico I îl sprijină pe împărat în lupta contra Papei, cu ocazia războiului din 1112, când a fost asediată Roma, apoi a mediat pacea dintre împărat și Papa Pascal II (1099-1118), pe care Patriarhul l-a și ținut în captivitate. Pentru fidelitatea lui față de împărat, Ulrico I a și fost excomunicat de două ori de Papă.⁵¹

Ca patriarh, Ulrico I a stimulat viața monastică, fondând o serie de mănăstiri, cu mar fi Moggio în 1119 și din Rosazzo în 1090 sau restaurând și amplificând cele existente Sf. **Ioan** din

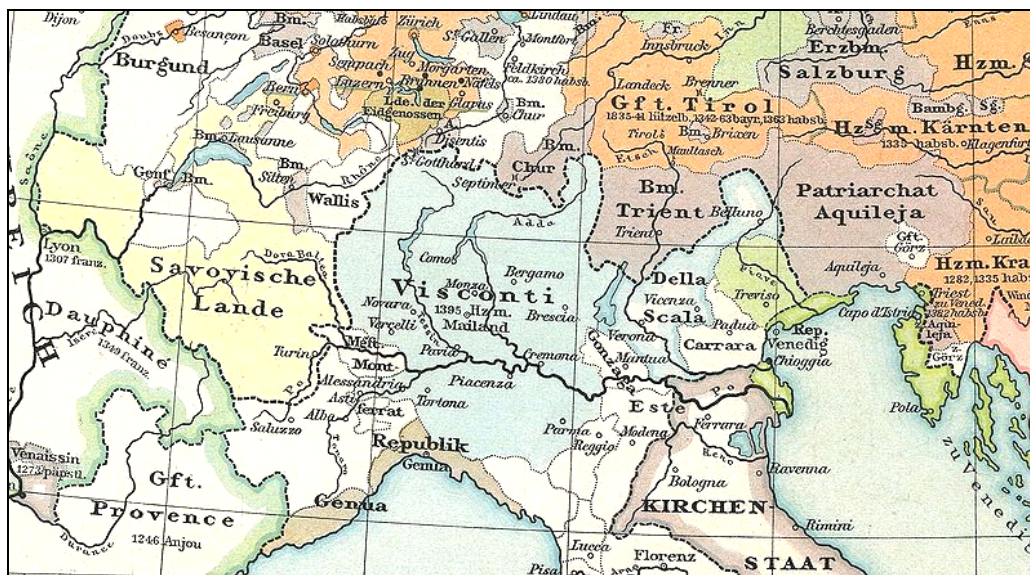
⁵⁰ J. Čechura, J. Mikulec, F. Stellner, *Lexikon českých panovníckých dynastií*, Praga 1996.

⁵¹ *Ulrich von Eppenstein*, in: *Helvetia Sacra* III/1/2 (1986), S. 1291 f.

Gerold Meyer von Knonau: *Ulrich I*. In: *Allgemeine Deutsche Biographie* (ADB). Band 39. Duncker & Humblot, Leipzig 1895, S. 212–214.

Tuba. Apoi la Belligna și Arnoldstein etc. În timpul primei Cruciade (1096-1099), foarte mulți soldați au fost acceptați să treacă prin Friuli sau Friaul.

Egilberto di Bamberg, Patriarh de Aquileia, 1129 – 1130, de etnie germană, fost prepozit al Capitlului din Bamberg (1120-1129), dar nu s-a putut impune și face paretisis, înainte de-a fi fost hirotonit într-un arhiereu și înscăunat, revenind la Bamberg, unde este numit Prepozit de St. Gangolfo, pentru a avea din ce trăi. După moartea predecesorului său, Episcopul Otto (1102-1139), în iulie 1139, Capitlul Catedral l-a ales Episcop de Bamberg, fiind hirotonit într-un arhiereu la Roma, în octombrie 1139, de către Papa Inocențiu II, care i-a conferit și Pallium. Arhiepiscopul Egilberto moare la data de 29 mai 1146.⁵²

Aria de jurisdicție a Patriarhului de Aquileia în anul 1350 și Principatul Statului Patriarhal⁵³

*

Die Geschichte Friauls im Mittelalter fällt im großen und ganzen mit der Geschichte des *Patriarchalstaates* von Aquileia zusammen. Im Rahmen der von den kaiserlichen Urkunden geschaffenen Institutionen, die später immer mehr die Form des gegliederten konstitutionellen Fürstentums annehmen, konnten die Friauler während dreieinhalb Jahrhunderte die charakteristischen Merkmale ihrer kulturellen Individualität entwickeln und auch Einrichtungen schaffen, die von gehobenem bürgerlichen Zusammenleben zeugen. Der offizielle Beginn des Patriarchalstaates ist die Urkunde Heinrichs IV aus dem «treuen» Patriarchen Sigerardo die Rechtsprechung über das gesamte friaulische Gebiet übertragen wurde. Die kirchliche Macht, wie auch die weltliche, war äußerst weit gefaßt, da der Patriarch über die Innen und Außenpolitik entschied, in Lehensangelegenheiten urteilte, Münzen mit dem singenen Namen (silbergeld) prägte, das Heer befahlte und ihm außerdem, als Erzbischof, die kirchliche Rechtsprechung über alle Suffragane Venetiens und Istriens unterstand. In der Regierung wurde er unterstützt von seiner kirchlichen Kurie und von seinem weltlichen Hof, dessen höchstes Amt das des «avvocato della chiesa aquileiese» (Verweser der Kirche von Aquileia) war, das die Grafen von Gorizia schon bald erblich innehatten. Neben diesen Grundstrukturen beginnen sich schon während des 12. Jahrhunderts zwei neue Einrichtungen abzuzeichnen, die den Weg öffnen für eine größere Mitbestimmung in der Regierung des öffentlichen Lebens, die persönliche Macht des Fürsten beeinflussen: das *Parlament* und die *Kommune*. Das große gesetzgeberische Werk des Parlaments schuf mit der Zeit ein *corpus* von Gesetzen, das die *Costituzioni della Patria del Friuli* (Verfassung des Vaterlands Friaul) bildeten, ein wahres Monument der friaulischen Gesetzgebung.

Vom ethnisch-kulturellen Standpunkt aus kann der größte Teil der Bevölkerung nunmehr ganz einfach als «friaulisch» bezeichnet werden, da inzwischen all die verschiedenen Komponente zu einer Einheit zusammengeschmolzen sind.

Die politischen Ereignisse der Patriarchalstaates können aufgrund der unterschiedlichen Außenpolitiken in zwei verschiedene Perioden zusammengefaßt werden. Die erste periode ist die der kaiserlichen Politik

⁵² Johannes Kist, *Fürst- und Erzbistum Bamberg*, Bamberg 1962, p.38.

⁵³ Episcopii de Aquileia (c. 250-355; Mitropoliți și Arhiepiscopi (355-555); Patriarhi de Aquileia (c.557-1045); Patriarhi de Friaul (1045-1077); Patriarhi de Carniola [*Kranjska, Krain*] (1077-1204), Slovenia; Patriarhi de Istria (1209-1752 iunie 7).

treu waren. Diese Periode dauerte bis Mitte des 13. Jahrhunderts. Die zweite Periode ist die der sogenannten «welfischen» Patriarchen, die eine andere, vom Kaiserrecht unabhängige Allianzpolitik betrieben. Eine einmalige wirtschaftliche Vitalität entwickelt sich gegen Ende des 13. Jahrhunderts in Friaul. Besonders in den freien Kommunen häufen Kaufleute, Bankiers und Handwerksleute derartige Schätze und Privilegien an, daß die traditionelle Hegemonie des Feudaladels in Frage gestellt wird. Eine besondere Stellung nimmt unter allen Städten Udine ein, das dank seiner geographischen Lage und des Wohlwollens der Patriarchen einen bemerkenswerten Bevölkerungszuwachs registriert und nunmehr mit Cividale um Reichtum und Prestige konkurriert.

Ab Mitte des 14. Jahrhunderts beschleunigen jedoch nicht zu lösende Spannungen in Regierungskreisen und die wachsende Schwäche der Zentralregierung den Zerfall des Patriarchalstaates und bewirken somit, daß Friaul den Machtgelüsten Venedigs zum Opfer fällt. So kommen es, daß nach über vier Jahrhunderten weltlicher Vorherrschaft des Patriarchats von Aquileia im Jahre 1420 die «Patria del Friuli» ohne großen Widerstand in der breitgefächerten Ordnung der «Serenissima» Republik von Venedig aufgeht. Das ganze Gebiet wird unter die Rechtsprechung eines venetianischen Patriziers gestellt, der mit dem Titel des «Luogotenente Generale» (Generalbevollmächtigten) in Udine seinen Sitz hat, und der für einen Großteil der Rechts- und Militärangelegenheiten zuständig ist. Was von dem vorhergehenden System an Institutionen übrigbleibt ist das Recht der privaten Anwälte, sicher im «Parlament» zu verammeln, um über lokale Verwaltungs- und Steuerangelegenheiten zu entscheiden. Auch die Landwirte dürfen sich in der «Bauernschaft» zusammenschließen.

Die türkischen Invasionen veranlaßten Venedig dazu, die Feste Palmanove (1593) zu errichten, ein Bollwerk, das aber auch den Kaiserlichen Respekt einflößen sollte.

Vom wirtschaftlichen Standpunkt aus ist die Zeit zwischen dem Ende des 16. und dem anfang des 17. Jahrhunderts die schlimmste, da eine schwere Krise die Bevölkerungszuwachsraten auf ein Minimum sinken läßt. Später kehren die wirtschaftlichen Bedingungen auf einen Normalstand zurück, aber die Agrarstrukturen bleiben weit hinter dieser Entwicklung zurück, und somit auch alle Aussichten auf Erneuerungen. Diese Situation dauert bis zum Fall der venetianischen Herrschaft fort (1797). Nach einigen Jahren österreichischer Regentschaft fällt Friaul an die napoleonische Regierung (1805-1813) und danach wieder an Österreich: der Westen bis 1866, der Osten, die Grafschaften Gorizia und Gradisca bis zum Ende des Ersten Weltkrieges.⁵⁴

1. Il Buon Pastore. Particolare sorprendente di questa raffigurazione è la "fistula" (canna, flauto) tenuta in mano dal Buon Pastore. Il flauto sostituisce il tradizionale vincastro, bastone pesante che serviva per tenere a distanza i lupi rapaci. Lo strumento leggero e dal suono dolce è simbolo della voce del pastore, voce delicata e suadente. L'immagine è chiaramente ispirata a 1Pt 5,2: "Pascete il gregge di Dio [...] non con forza, ma di buon animo". La presenza di tanti e svariati animali è un richiamo alle razze, ai popoli e alle lingue diverse, quindi alla universalità della salvezza, ma anche alla vicenda storica di Aquileia, grande emporio commerciale. La figura, inoltre, leggermente sollevata rispetto al prato, indica lo stato di trascendenza del pastore delle pecore. Luat din: <http://www.scuoleдитеologia.it/mosaici.html>
2. - 452 d.C. Attila, dopo un assedio forse di tre mesi, espugna Aquileia il 18 di luglio. Secondo le parole di Giordane, la caduta gli fu preannunciata dal fatto che le cicogne fuggirono dalle mure con i propri piccoli. Nell'opera "Cosmographie..." di Sebastian Münster, edita a Basel nel 1598, è presente una silografia raffigurante l'episodio. Segni dell'incendio attilano sono stati visti nell'area degli Horrea (magazzini di grano) (ora intorno alla Basilica di Poppone) e nel quadriportico dell'Episcopo, con il recupero del lampadario paleocristiano. Anche la distruzione della Basilica forense sarebbe da imputare a tale avvenimento. Luat din: <http://www.museoarcheo-aquileia.it/cronologia.htm>

⁵⁴ Luat din: http://www.worldinfriuli.it/friuli_inwstoria.htm

**Fișa patriarhilor latini de Aquileia, în ordine invers cronologică,
din data de 7 iunie 1751 până în anul 901 ⁵⁵**

Patriarchs of Aquileia (Roman Rite)		
Cardinal (1734.08.24 – 1751.07.06) Born: 1686.01.22 Ordained Priest: Consecrated Bishop: 1734.09.05 Created Cardinal: 1747.04.10 Died: 1762.03.13 († 76)	Daniele Titular Bishop of <i>Aureliopolis</i> (1714.12.06 – 1734.08.24) Coadjutor Bishop of AQUILEIA (Italy) (1714.12.06 – 1734.08.24) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1734.08.24 – 1751.07.06) Cardinal-Priest of S. Maria sopra Minerva (1747.11.20 – 1758.07.19) Metropolitan Archbishop of Udine (Italy) (1751.07.06 – 1762.03.13) Patriarch <i>ad personam</i> (1751.07.06 – 1762.03.13) Cardinal-Priest of S. Marco (1758.07.19 – 1762.03.13)	DELFINO
Patriarch (1699.07.19 – 1734.08.13) Born: (Italy) Consecrated Bishop: 1698.05.04 Died: 1734.08.13	Dionisio Coadjutor Bishop of AQUILEIA (Italy) (1698.02.08 – 1699.07.19) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1699.07.19 – 1734.08.13)	DELFINO
Cardinal (1657.12.29 – 1699.07.19) Born: 1617.04.22 Ordained Priest: Consecrated Bishop: 1656 Created Cardinal: 1667.03.07 Died: 1699.07.19 († 82)	Giovanni Titular Bishop of <i>Thagaste</i> (1656.06.23 – 1657.12.29) Coadjutor Bishop of AQUILEIA (Italy) (1656.06.23 – 1657.12.29) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1657.12.29 – 1699.07.19) Cardinal-Priest of S. Salvatore in Lauro (1667.07.18 – 1670.05.19) Cardinal-Priest of Ss. Vito, Modesto e Crescenzia <i>pro hac vice Title</i> (1670.05.19 – 1699.07.19)	DELFINO
Patriarch (1656.02.22 – 1657.12.29) Born: (Italy) Died: 1657.12.29	Hieronimus Titular Archbishop of <i>Madauros</i> (1645.04.25 – 1654.07.06) Coadjutor Bishop of AQUILEIA (Italy) (1645.04.25 – 1656.02.22) Titular Archbishop of <i>Famagosta</i> (1654.07.06 – 1656.02.22) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1656.02.22 – 1657.12.29)	GRADENIGO
Patriarch (1629.09.25 – 1656.02.16) Born: (Italy) Died: 1656.02.16	Marco Coadjutor Bishop of AQUILEIA (Italy) (1629.09.22 – 1629.09.25) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1629.09.25 – 1656.02.16)	GRADENIGO
Patriarch (1628.01.27 – 1629.09.25) Born: (Italy) Died: 1629.09.25	Augustino Bishop of <i>Belluno</i> (Italy) (1610.03.29 – 1627.03.20) Coadjutor Bishop of AQUILEIA (Italy) (1627.03.20 – 1628.01.27) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1628.01.27 – 1629.09.25)	GRADENIGO
Patriarch (1622.12.22 – 1628.01.26) Born: (Italy) Died: 1628.01.26	Antonio Coadjutor Bishop of AQUILEIA (Italy) (1618.05.22 – 1622.12.22) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1622.12.22 – 1628.01.26)	GRIMANI
Patriarch (1616 – 1622.12.22) Born: (Italy) Died: 1622.12.22	Ermolaio Coadjutor Bishop of AQUILEIA (Italy) (1596.02.12 – 1616) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1616 – 1622.12.22)	BARBARO

⁵⁵ Luat din : The Patriarchate of Aquileia by Giga-Catholic Information: <http://www.gcatholic.com/dioceses/former/aqui0.htm>

Patriarchs of Aquileia (Roman Rite)		
Patriarch (1593.10.03 – 1616.04) Born: (Italy) Died: 1616.04	Francesco Coadjutor Bishop of AQUILEIA (Italy) (1585.10.07 – 1593.10.03) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1593.10.03 – 1616.04)	BARBARO
Patriarch (1585.11.11 – 1593.10.03) Born: 1501 (Italy) Died: 1593.10.03 († 92)	Giovanni Bishop of Ceneda (Italy) (1540 – 1545) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1545 – 1550) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1585.11.11 – 1593.10.03)	GRIMANI
Patriarch (1574.07.14 – 1585) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1574.07.14 – 1585)	Aloisio	GIUSTINIANI
Patriarch (1550.12.16 – 1574.04.13) Born: 1514.02.08 (Italy) Consecrated Bishop: 1550 Created Cardinal in pecore: 1561.02.26 Revealed as 1571 Cardinal: Died: 1574.04.13 († 60)	Daniele Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1550.12.16 – 1574.04.13)	BARBARO
Patriarch (1545 – 1550) Born: 1501 (Italy) Died: 1593.10.03 († 92)	Giovanni Bishop of Ceneda (Italy) (1540 – 1545) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1545 – 1550) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1585.11.11 – 1593.10.03)	GRIMANI
Cardinal (1535.09.17 – 1545.01.23) Born: 1489? (Italy) Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal: 1527.05.03 Died: 1546.09.28 († 57)	Marino Bishop of Ceneda (Italy) (1508.08.16 – 1517.01.19) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1517.01.19 – 1529.04.16) Cardinal-Priest of Ss. Vitale, Valeria, Gervasio e Protasio (1528.02.07 – 1539.08.04) Apostolic Administrator of Ceneda (Italy) (1531.12.18 – 1540.02.20) Apostolic Administrator of Concordia (Italy) (1533.07 – 1537) Apostolic Administrator of Città di Castello (Italy) (1534.04.19 – 1539.03.04) Apostolic Administrator of Saint-Pons-de-Thomières (France) (1534.11.13 – 1534.11.20) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1535.09.17 – 1545.01.23) Cardinal-Priest of S. Maria in Trastevere (1539.08.04 – 1541.03.13) Cardinal-Bishop of Frascati (1541.03.13 – 1543.09.24) Cardinal-Bishop of Porto e Santa Rufina (1543.09.24 – 1546.09.28) Cardinal Vice-Dean of Sacred College of Cardinals (1543.09.24 – 1546.09.28) Apostolic Administrator of Ceneda (Italy) (1545.01.23 – 1546.09.28) Titular Patriarch of CONSTANTINOPLE (1545.03.23 – 1546.09.28)	GRIMANI
Patriarch (1529.04.16 – 1533) Born: (Italy) Died: 1544	Marco Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1529.04.16 – 1533)	GRIMANI
Cardinal (Apostolic Administrator 1525.07.03 – 1532)	Pompeo	COLONNA

Patriarchs of Aquileia (Roman Rite)		
Cardinal (1517.01.19 – 1529.04.16) Born: 1489? (Italy) Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal: 1527.05.03 Died: 1546.09.28 († 57)	Marino Bishop of Ceneda (Italy) (1508.08.16 – 1517.01.19) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1517.01.19 – 1529.04.16) Cardinal-Priest of Ss. Vitale, Valeria, Gervasio e Protasio (1528.02.07 – 1539.08.04) Apostolic Administrator of Ceneda (Italy) (1531.12.18 – 1540.02.20) Apostolic Administrator of Concordia (Italy) (1533.07 – 1537) Apostolic Administrator of Città di Castello (Italy) (1534.04.19 – 1539.03.04) Apostolic Administrator of Saint-Pons-de-Thomières (France) (1534.11.13 – 1534.11.20) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1535.09.17 – 1545.01.23) Cardinal-Priest of S. Maria in Trastevere (1539.08.04 – 1541.03.13) Cardinal-Bishop of Frascati (1541.03.13 – 1543.09.24) Cardinal-Bishop of Porto e Santa Rufina (1543.09.24 – 1546.09.28) Cardinal Vice-Dean of Sacred College of Cardinals (1543.09.24 – 1546.09.28) Apostolic Administrator of Ceneda (Italy) (1545.01.23 – 1546.09.28) Titular Patriarch of CONSTANTINOPLE (1545.03.23 – 1546.09.28)	GRIMANI
Cardinal (1498.02.13 – 1517.01.19) Born: 1461.02.19 (Italy) Created Cardinal: 1493.09.20 Ordained Priest: 1498.03.21 Consecrated Bishop: Died: 1523.08.27 († 62)	Domenico Cardinal-Deacon of S. Niccola fra le Immagini <i>pro illa vice Deaconry</i> (1493.09.23 – 1498.03.28) Apostolic Administrator of Nicosia (1495.07.03 – 1495.09.04) Patriarch of AQUILEIA (Italy) ([1497.09.13] 1498.02.13 – 1517.01.19) Cardinal-Priest of S. Niccola fra le Immagini (1498.03.28 – 1503.12.25) Cardinal-Priest of S. Marco (1503.12.25 – 1508.09.22) Protopriest of Sacred College of Cardinals (1508 – 1508.09.22) Cardinal-Bishop of Albano (1508.09.22 – 1509.06.03) Cardinal-Priest of S. Marco <i>in commendam</i> (1508.09.22 – 1523.08.27) Cardinal-Bishop of Frascati (1509.06.03 – 1511.01.20) Cardinal-Bishop of Porto e Santa Rufina (1511.01.20 – 1523.08.27) Apostolic Administrator of Urbino (Italy) (1514.05.29 – 1523.07.17) Bishop of Ceneda (Italy) (1517 – 1520)	GRIMANI
Patriarch (1493.11.04 – 1497.09.03) Born: (Italy) Died: 1497.09.03	Niccolò Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1493.11.04 – 1497.09.03)	DONATI
Patriarch (1491.03.07 – 1493) Born: (Italy) Died: 1498?	Ermolaio Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1491.03.07 – 1493)	BARBARO
Cardinal (1465.04.27 – 1491.03.06) Born: 1420 (Italy) Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal in 1467.09.18 pecore: Revealed as Cardinal: 1467.09.19 Died: 1491.03.06 († 71)	Marco Bishop of Treviso (Italy) (1455.11.14 – 1464.09.17) Bishop of Vicenza (Italy) (1464.09.17 – 1470) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1465.04.27 – 1491.03.06) Cardinal-Priest of S. Marco (1467.10.02 – 1478.11.06) Camerlengo of Sacred College of Cardinals (1478.01.09 – 1479.01.08) Cardinal-Bishop of Palestrina (1478.11.06 – 1491.03.02) Cardinal-Priest of S. Marco <i>in commendam</i> (1478.11.06 – 1491.03.02)	BARBO
Pseudocardinal (1440.10.02 – 1444.06.02) Born: 1400 (Poland) Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal: 1440.10.02 Died: 1444.06.02 († 44)	Aleksander Bishop of Trento (Italy) ([1423.10.20] 1424.03.24 – 1444.06.02) Patriarch of AQUILEIA (Italy) [*] (1440.10.02 – 1444.06.02) Pseudocardinal-Priest of S. Lorenzo in Damaso [*] (1440.10.02 – 1444.06.02)	MAZOWIECKI

Patriarchs of Aquileia (Roman Rite)				
Cardinal (1439.12.18 – 1465.03.22)	Ludovico	SCARAMPI-MEZZAROTA	TREVISANO	
Born:	1401.11 (Italy)	Bishop of Traù (1435.10.24 – 1437.08.06)		
Ordained Priest:		Metropolitan Archbishop of Firenze (Italy) (1437.08.06 – 1439.12.18)		
Consecrated Bishop:	1435?	Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1439.12.18 – 1465.03.22)		
Created Cardinal:	1440.07.01	Chamberlain of the Holy Roman Church of Reverend Apostolic Camera		
Died:	1465.03.22 († 63)	(1440 – 1465.03.22)		
		Cardinal-Priest of S. Lorenzo in Damaso (1440.07.01 – 1465.01.07)		
		Apostolic Administrator of Bologna (Italy) (1443.05.09 – 1444)		
		Apostolic Administrator of Cava (Italy) (1444.09.03 – 1465.03.22)		
		Cardinal-Bishop of Albano (1465.01.07 – 1465.03.22)		
Patriarch (1412.07.06 – 1435)	Ludovico	DI	TECK	
Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1412.07.06 – 1435)				
Pseudocardinal (1402.02.27 – 1419.07.10)		Antonio	PANCIERA	
Born:	1350 (Italy)	Bishop of Concordia (Italy) (1392 – 1402.02.27)		
Ordained Priest:		Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1402.02.27 – 1419.07.10)		
Consecrated Bishop:		Pseudocardinal-Priest of S. Susanna [*] (1411.06.06 [1412.03.04] –		
Created Cardinal:	1411.06.06	1431.07.03)		
Died:	1431.07.03 († 81)	Apostolic Administrator of Satriano (1419.06.24 – 1420.12.23)		
		Protopriest of Sacred College of Cardinals [*] (1427.09 – 1431.03.14)		
		Pseudocardinal-Bishop of Frascati [*] (1431.03.14 – 1431.07.03)		
Patriarch (1395.01.27 – 1402.02.27)	Antonio	CAETANI	(later	Cardinal)
Born:	1360 (Italy)	Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1395.01.27 – 1402.02.27)		
Ordained Priest:		Cardinal-Priest of S. Cecilia (1402.02.27 – 1405.06.12)		
Consecrated Bishop:		Cardinal-Bishop of Palestrina (1405.06.12 – 1409.07.02)		
Created Cardinal:	1402.02.27	Major Penitentiary of Sacred Apostolic Penitentiary (1405.07 – 1412.01.11)		
Died:	1412.01.11 († 52)	Archpriest of Papal Archbasilica of St. John Lateran (1405.07 – 1412.01.11)		
		Apostolic Administrator of Fiesole (Italy) (1409.07.02 – 1411)		
		Cardinal-Bishop of Porto e Santa Rufina (1409.07.02 – 1412.01.11)		
Patriarch (1387 – 1394)	Giovanni	SOBIESLAW	DI	MORAVIA
Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1387 – 1394)				
Cardinal (1381 – 1387)	Philippe	D'ALENÇON	DE	VALOIS
Born:	1338 (France)	Bishop of Beauvais (France) (1356.06.08 [1357.03.24] – 1359.06.03)		
Ordained Priest:		Metropolitan Archbishop of Rouen (France) (1359.06.03 [1362.05.09] –		
Consecrated Bishop:		1375.08.27)		
Created Cardinal:	1378.09.18	Titular Patriarch of JERUSALEM (1375.08.27 – 1378.09.18)		
Died:	1397.08.16 († 59)	Apostolic Administrator of Auch (France) (1375.08.27 – 1379)		
		Cardinal-Priest of S. Maria in Trastevere (1378.09.18 – 1380.06.04)		
		Cardinal-Bishop of Sabina (1380.06.04 – 1388)		
		Cardinal-Priest of S. Maria in Trastevere in commendum (1380.06.04 –		
		1397.08.16)		
		Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1381 – 1387)		
		Cardinal-Bishop of Ostia–Velletri (1388 – 1397.08.16)		
		Cardinal Dean of Sacred College of Cardinals (1394.02 – 1397.08.16)		
Patriarch (1365.08.23 – 1381.01.03)	Marquard	VON	RANDECK	
Born:	1296	Bishop of Augsburg (Germany) (1348 – 1365.08.23)		
Died:	1381.01.03 († 85)	Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1365.08.23 – 1381.01.03)		
Patriarch (1359 – 1365)	Ludovico	DELLA	TORRE	
Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1359 – 1365)				

Patriarchs of Aquileia (Roman Rite)				
Patriarch (1350 – 1358) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1350 – 1358)	Nicola	DI		LUSSEMBURGO
Patriarch (1334.07.04 – 1350.06.06) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1334.07.04 – 1350.06.06)	Bertrando	DI	SAN	GENESIO
Patriarch (1319 – 1332) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1319 – 1332)	Pagano	DELLA		TORRE
Patriarch (1316.12.31 – 1318.08.20) Died: 1318.08.20	Cassono	DELLA		TORRE
	Metropolitan Archbishop of Milano (Italy) (1308.02.12 – 1316.12.31) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1316.12.31 – 1318.08.20)			
Patriarch (1302 – 1315) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1302 – 1315)	Ottobuono	DI		RAZZI
Patriarch (1299 – 1301) Bishop of Sora (Italy) (1267 – 1278.08.02) Bishop of Rieti (Italy) (1278.08.02 – 1286.07.22) Metropolitan Archbishop of Monreale (Italy) (1286.07.22 – 1296) Bishop of Nola (Italy) (1296 – 1298) Metropolitan Archbishop of Capua (Italy) (1296 – 1299) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1299 – 1301)	Pietro			GERRA
Patriarch (1273.12.30 – 1299.02.23) Died: 1299.02.23	Raimondo	DELLA		TORRE
	Bishop of Como (Italy) (1261 – 1273.12.30) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1273.12.30 – 1299.02.23)			
Patriarch (1269 – 1273) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1269 – 1273)	Filippo	DI		CARINZIA
Patriarch (1251 – 1269) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1251 – 1269)	Gregorio	DI		MONTELONGO
Patriarch (1218 – 1251) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1218 – 1251)	Bertoldo	DI		ANDECHS-MERANIA
Patriarch (1204 – 1218) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1204 – 1218)	Volfrago	DI		LEIBRECHTSKIRCHEN
Patriarch (1195 – 1204) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1195 – 1204)				Pellegrino
Patriarch (1182 – 1194) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1182 – 1194)				Goffredo

Patriarchs of Aquileia (Roman Rite)			
Patriarch (1161 – 1181) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1161 – 1181)	Ulrico	DI	TREVEN
Patriarch (1130 – 1161) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1130 – 1161)	Pellegrino	DI	ORTENBOURG
Patriarch (1122 – 1128) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1122 – 1128)			Gerardo
Patriarch (1086 – 1121) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1086 – 1121)	Ulrico	DI	EPPENSTEIN
Patriarch (1084 – 1085) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1084 – 1085)	Federico	DI	MORAVIA
Patriarch (1077 – 1084) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1077 – 1084)			Enrico
Patriarch (1068 – 1077) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1068 – 1077)	Sigeardo	DI	BEILSTEIN
Patriarch (1063 – 1068) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1063 – 1068)			Ravengerio
Patriarch (1049 – 1063) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1049 – 1063)			Gotebaldo
Patriarch (1045 – 1049) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1045 – 1049)			Eberardo
Patriarch (1019 – 1045) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1019 – 1045)			Poppone
Patriarch (984 – 1017) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (984 – 1017)	Giovanni	DI	RAVENNA
Patriarch (963 – 984) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (963 – 984)			Rodoaldo
Patriarch (944 – 963) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (944 – 963)			Engelfredo
Patriarch (932 – 944) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (932 – 944)			Lupo
Patriarch (928 – 931) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (928 – 931)			Orso

Patriarchs of Aquileia (Roman Rite)	
Patriarch (922 – 927) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (922 – 927)	Leone
Patriarch (901 – 922) Patriarch of AQUILEIA (Italy) (901 – 922)	Federico

Former Prelates

Coadjutor Bishop: **Archbishop Bartholomaeus GRADENIGO** (1734.08.24 – 1751.07.06)
Coadjutor Bishop: **Bishop Daniele DELFINO (later Cardinal)** (1714.12.06 – 1734.08.24)
Coadjutor Bishop: **Bishop Marco GRADENIGO (later Patriarch)** (1699.08.22 – 1714.11.19)
Coadjutor Bishop: **Bishop Dionisio DELFINO (later Patriarch)** (1698.02.08 – 1699.07.19)
Coadjutor Bishop: **Bishop Daniele DELFINO** (1659.02.22 – 1689.02.08)
Coadjutor Bishop: **Bishop Giovanni DELFINO (later Cardinal)** (1656.06.23 – 1657.12.29)
Coadjutor Bishop: **Archbishop Hieronymus GRADENIGO (later Patriarch)** (1645.04.25 – 1656.02.22)
Coadjutor Bishop: **Bishop Marco GRADENIGO (later Patriarch)** (1629.09.22 – 1629.09.25)
Coadjutor Bishop: **Bishop Augustino GRADENIGO (later Patriarch)** (1627.03.20 – 1628.01.27)
Coadjutor Bishop: **Bishop Antonio GRIMANI (later Patriarch)** (1618.05.22 – 1622.12.22)
Coadjutor Bishop: **Bishop Ermolaio BARBARO (later Patriarch)** (1596.02.12 – 1616)
Coadjutor Bishop: **Bishop Francesco BARBARO (later Patriarch)** (1585.10.07 – 1593.10.03)

1

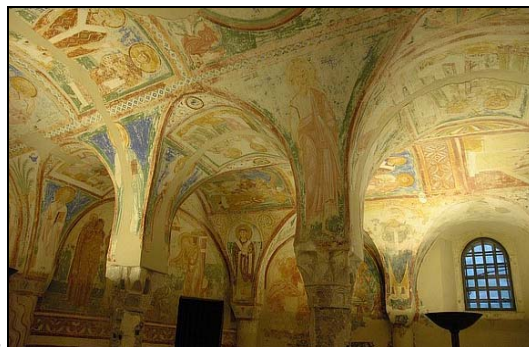

2

1. Basilica Patriarhală din Aquileia, absida altarului și tronul patriarchal, cu cinci trepte !
2. Basilica Patriarhală din Aquileia, Tribuna Magna, pe latura de sud, lângă absida altarului, finele sec. XV, executată de sculptorul Bernardino da Bissone.

1

2

1. Basilica din Aquileia, nava centrală, dinspre latura de vest (intrare), spre absida altarului. În forma actuală, basilica a fost terminată de construit în anul 1031, în timpul păstoririi Patriarhului Poppone sau Poppo (1019-1045). Clădirea anterioară a bisericii a fost o construcție din sec. IV, din timpul păstoririi Episcopului Theodorus (c. 308-319).
2. Basilica din Aquileia, Cripta Massenziana sau *Cripta degli affreschi*, construită în sec. IX de patriciul Massentio și încorporată în sec. XI în actuala biserică.⁵⁶ Pictura murală datează din a doua jumătate a sec. XII.

⁵⁶ La cripta massenziana è del IX secolo e venne costruita per conservare le reliquie dei Santi Martiri della Chiesa aquileiese (Ermacora, Fortunato, Crisogono, i fratelli Canziani ed altri); gli affreschi, invece, risalgono al XII secolo. Sulle volte sono rappresentate le scene dell'apostolato di S. Marco fondatore, secondo la tradizione, della prima comunità cristiana aquileiese e gli episodi salienti della vita di S. Ermacora, primo vescovo della città, e di Fortunato, suo diacono. Sulle pareti sono affrescate la Crocefissione, la Deposizione, la Sepoltura di Cristo e la morte di Maria. Sui pennacchi sono rappresentate figure di Santi e sullo zoccolo scene di contenuto cavalleresco ed allegorico.
Luat din: <http://www.aquileia.net/prima.htm>

4. Patriarhii de Aquileia – Grado, catedrala canonică fiind Basilica Sf. Eufemia (Chalcedon), din Grado

1

2

Grado - Basilica di Santa Eufemia – Facciata 1. Intrarea mare, de pe latura de apus; 2. Vedere dinspre sud.

Patriarchatus Gradensis

O jumătate de secol de schismă a Patriarhiei de Grado [Aquileia nova] (557-606) și un secol și jumătate de schismă a Patriarhiei de Aquileia [veche] (557-698), cu Roma Veche și cu celelalte Patriarhii ale Pentarhiei, au conturat acestor două centre bisericești un drum aparte și le-au imprimat o evoluție specială în contextul bisericilor locale, din occidentul Latin.

Schisma Patriarhiei de Aquileia veche, cu Roma Veche și cu celelalte Patriarhii ale Pentarhiei a durat până în anul 698, când la Sinodul din PAVIA, convocat de regele langobard Cunicpert (688-700, din 680 co regent), din Dinastia Bavareză, episcopii prezenți au condamnat erezia învățaturii din cele „trei capitole”. Acest rege mai avea ca program de guvernare și stârpirea arianismului din Biserica Langobardă.¹ Episcopii din provincia bisericească a Patriarhiei de Aquileia veche erau în occident ultimii adepți ai ereziei învățaturii din cele „trei capitole”.

În anul 568 longobarzii au intrat în zona Friuli sau Friaul, reușind să cucerească de la bizantini întreaga Italie de nord sau „Italia settentrionale” ori „Italia superiora”. Imperiul Romeu și-a menținut

¹ *Vezi: Paulus Diaconus, Historia Langobardorum, VI, 14, în: Paulus Diaconus, Historia Langobardorum, hrsg. Ludwig Bethmann und Georg Waitz, in: Monumenta Germaniae Historica, Scriptores rerum Langobardicarum et Italicarum saec. VI–IX, Hahn, Hannover 1878.*

Schisma Patriarhiei de Grado (Aquileia nova) a fost depășită în anul 606-607.

controlul doar asupra teritoriilor de coastă ale Italiei de rasărit, unde se afla și Grado, ca port al metropolei de Aquileia. În aceste condiții, Mitropolitul Paolino I de Aquileia (557-569) aflat în conflict cu Roma Veche, din cauza cersei sau schisme „tricapitoline” a mutat în mod provizoriu sediul Mitropoliei, de la Aquileia, la Grado, unde a adus și moaștele sfinților și unde, a și fost proclamat „patriarh”. Urmașul lui Paulino I a fost Probino (569-570), rezident tot în Grado.

Pelagiu II al Romei Vechi (579-590) i-a conferit în anul 579 marelui Patriarh de Grado Elia (571-586), urmașul lui Probino, dreptul de jurisdicție mitropolitan asupra Veneției și asupra Istriei. În anul 580, Elia a și început construirea actualei Catedrale, Basilica Patriarhală Sf. Eufemia, din Grado. Schisma, ruptura sau sciziunea dintre Aquileia Veche și Grado s-a produs după moartea urmașului lui Elia în scaun, Patriarhul Severo (586-607).

În anul 607, sub influența Exarhului Romeu Smaragdo, la Grado a fost ales Patriarh Candidiano di Rimini (607-612), care se afla în comuniune cu Biserica Ortodoxă și cu Patriarhul Romei Vechi, iar la Aquileia Veche a fost ales Ioan I (Giovanni I, 607 - ?, înainte de 623), schismatic tricapitolin, susținut de Ducele Longobard de Friaul (590 – c.610). Din acest moment, cele două Patriarhate, de Grado și de Aquileia veche, au avut o evoluție proprie, neputând fi reunite, pe toată durata existenței lor, până la abrogarea lor în sec. XV, respectiv XVIII. În anul 717, titulatura Patriarhiei de Grado-Aquileia sau *Patriarcato gradense di Aquileia* a fost definită sau formulată în mod definitiv Patriarhatul de Grado sau *Patriarcato di Grado*, iar încorporarea canonică a diecezelor sufragane din Ducatul Veneției și a celor de Istria s-a făcut în anul 731. În anul 802 Ducatul Veneției a asediat orașul Grado, pentru a-l pedepsi pe Patriarh, care a colaborat cu „Francii” lui Carol cel Mare, care ar fi urmărit cucerirea Veneției.

În anul 827, Sinodul din Mantova (Mantua) a încercat în mod zadarnic o unificare a celor două patriarhate: Grado și Aquileia.

Patriarhii de Grado au început să rezideze în Veneția, de prin anul 1105, unde au și primit biserica San Silvestro. La data de 24 aprilie 1198, Papa Inocențiu III (1198-1216) l-a delegat pe Patriarhul de Aquileia Veche, *Pellegrino II* sau Pilgrim II, di Ortenburg-Spomheim, de Dornberg (1195-1204), să rezolve un litigiu canonic, apărut între Ecelo II un călugăr, provenit din Familia de Ezzelini și Patriarhul de Grado *Giovanni VIII*, Segnale (1188-1201). Patriarhul Giovanni VIII l-a excomunicat pe Ecelo II, fiul lui Ecelo I, care a fost castelan de Onara, de Romano și de Bassano, la care a mai primit în anul 1160 și castelul de Godego, care i-a fost dăruit de Episcopul de Freising.

În anul 1414, Papa Grigorie XII (1406-1415) Venețianul a mai adăugat la titulatura patriarhului de Grado și Dieceza Latină suprimată (titulară) de Heraclea.

După moartea Patriarhului *Domenico VI Michiel* de Grado (1445-1451), Papa Nicolae V (1447-1455) și urmașul acestuia Calist III (1455-1458) au desființat Patriarhia de Grado, transferând acest scaun la Veneția și unindu-l cu scaunul episcopal de Castello.²

Noul Patriarh al Veneției era și „Episcop” de Castello, de unde a preluat Catedrala și reședința episcopală. Primul Patriarh canonic al Veneției a fost Sf. Laurentius sau Lorenzo Giustiniani (8 oct. 1451 – 1456 ian. 8).³ Lorenzo Giustiniani a fost și ultimul Episcop de Castello (1433-1451).

Episcopii de Olivolo (774-1092), respectiv Castello (din 1092), din partea de nord-est a Veneției, au continuat să poarte titlul de Patriarhi, din anul 1451, însă nu de Grado, ci de Veneția. Catedrala Patriarhilor de Veneția a fost biserica din Castello (1451-1807), iar din anul 1807, Domul San Marco, din Veneția. Episcopiile sufragane ale noului Patriarhat de Veneția au fost: Adria-Rovigo, Belluno-Feltre, Chioggia, Concordia-Pordenone, Padua, Treviso, Verona, Vicenza, Vittorio-Veneto.

² Episcopii de Olivolo (774-1092), respectiv Castello (din 1092), din partea de nord-est a Veneției, au continuat să poarte titlul de Patriarhi, din anul 1451, însă nu de Grado, ci de Veneția.

³ Lista patriarhilor de Grado a fost luată după: http://it.wikipedia.org/wiki/Patriarcato_di_Grado

Mai vezi: Dati riportati sul sito Catholic Hierarchy alla pagina [1] – online.

Gaetano Moroni, *Dizionario di erudizione storico-ecclesiastica*, Tipografia Emiliana, Venezia, 1845.

F. Mutinelli, *Lessico Veneto*, tipografia Giambattista Andreola, Venezia, 1852.

S. Romanin, *Storia documentata di Venezia*, Pietro Naratovich tipografo editore, Venezia, 1853.

Bolla *Regis aeterni*, in *Bullarum diplomatum et privilegiorum sanctorum Romanorum pontificum Taurinensis editio*, Vol. V, pp. 107-109.

Konrad Eubel, *Hierarchia Catholica Medii Aevi*, vol. 1, p. 266; vol. 2, p. 160.

Interno della basilica di Sant'Eufemia di Grado: il presbiterio e la navata centrale

Lista Patriarhilor de Aquileia – Grado (557-1445)

Patriarhi de Aquileia Veche, cu reședința în Grado sau peregrini ⁴

Paolino I, 557-569

Probino, 569-570

Elia, 571-586

Severo, 586-607 ⁵

Candidiano di Rimini, 607-612

Epifanio, 612-613, † 616

Cipriano, 613-627

⁴ Gaetano Moroni, *Dizionario di erudizione storico-ecclesiastica*, Tipografia Emiliana, Venezia, 1845.

F. Mutinelli, *Lessico Veneto*, tipografia Giambattista Andreola, Venezia, 1852.

S. Romanin, *Storia documentata di Venezia*, Pietro Naratovich tipografo editore, Venezia, 1853.

Dati riportati sul sito *Catholic Hierarchy*.

http://it.wikipedia.org/wiki/Patriarcato_di_Grado

⁵ Literatură privind Basilica [și patriarhii] de Grado:

Giordana Trovabene, *Il salutorium del vescovo Elia nella cattedrale di Grado: nuove considerazioni sul mosaico pavimentale*, in Atti del XV colloquio dell'Associazione Italiana per lo Studio e la Conservazione del Mosaico, pp. 41-52.

Bisconti F., *Temi di Iconografia Paleocristiana*, Città del Vaticano 2000.

Bovini G., *Grado Paleocristiana in Archeologia Cristiana*, Bologna 1973.

Farioli R., *Mosaici Pavimentali dell'alto Adriatico e dell'Africa settentrionale in età bizantina*, in *Antichità Altoadriatiche*, vo. V. paleocristiana, Ravenna 1975.

Farioli R., *Pavimenti musivi di Ravenna*, Ravenna 1975.

Efthalia Rentetzi, *Un'inedita figura di pesce. Parentele stilistiche tra i mosaici pavimentali di s. Maria delle Grazie e s. Eufemia a Grado*, in *Art on web, punti di vista sull'arte*.

Efthalia Rentetzi, *Un frammento inedito di S. Eufemia a Grado. Il pavimento musivo del Salutorium*, in: *Arte Cristiana*, n. 850 (gennaio-febbraio) 2009, V.XCVII, pp. 51-52.

Fortunato de Aquileia Veche, 628-663, Antipatriarh usurpator și *schismatic* (față de Patriarhul Romei Vechi), care, după moartea lui Ciprian, profitând de vacanța scaunului de Grado, încearcă să unifice cele două scaune patriarhale (Aquileia și Grado), și cu ajutorul militar langobard ocupă orașul Grado, însă bizantinii intervin prompt și-l alungă, ajutându-l pe Primigenio să devină Patriarh.

Primigenio, 630-648

Massimo (I ?) *II* (?), ? 649 - ?

Felice, 649 - ?

Giovanni II, 663 - ?

Stefano II, 670-672

.....*Necunoscuți sau Sedisvacanță*, 672-679

Agatone, 679-680

Cristoforo, c. 682-717

Giovanni III, 689 - ?, Antipatriarh

Donato, c. 717-725

Antonio, 725-747

Emiliano, 747-755

Vitaliano, 755-767

Giovanni de Trieste, degli Antinori, 767-802 †

Fortunato da Trieste, 802/3 – 820, † 825

Giovanni V, 820-825

Venerio Trasmondo, 825-851/2

Vittore I, 852-856

Vitale Partecipazio, Partecipazio, 858 - ?

Pietro I Marturio, iul.-sept. 875-877/8

Vittore II Partecipazio, 877/8 - ?

Giorgio, ? - ?

Vitale II, ? - ?

Domenico I, Tribuno, 904 - ?

Domenico II, ? – 919 - ?

Lorenzo, Mastalico, ? - ?

Marino, Contarini, 933 - ?

? *Necunoscut*, ? – 944 - ?

Bono, Blacanico, ? – 960 - ?

Vitale III, Barbolani, ? - ?

Vitale IV, Candiano, 976-1017

Orso I sau *Orseolo I*, prima oară, 1018-1026, depus din scaun

Sedisvacanță, 1026-1030

Orso I sau *Orseolo I*, a doua oară, 1030-1049

Domenico III, Bulzano, ? – c. 1050 - ?

Domenico IV, Marango, ? – c. 1050-1060 - ?

Domenico V, Cerbano, 1074-1077

Giovanni, Saponario, ? - ?

Pietro II, Badoer da Noale, 1092-1105

Patriarhi de Grado rezidenți în Veneția, 1105-1451

Giovanni VII, Gradenigo, prima oară, 1105-1108

Sedisvacanță, 1108-1112

Giovani VII, Gradenigo, a doua oară, 1112-1129, depus din scaun

Enrico, Dandolo, 1129-1182

.....*Necunoscuți sau Sedisvacanță*, 1182-1188

Giovanni VIII, Segnale, 1188-1201

Benedetto, Falier (Faletro), 1201-1207

.....*Necunoscuți sau Sedisvacanță, 1207-1211*

Angelo I, Barozzi, 1211-1238

Leonardo I, Querini, 1238-1244

Lorenzo, 1244-1255

Jacopo, Belligno, 7 martie 1255 – 7 iunie 1255

Angelo II, Maltraverso OP., 1255-1272

Giovanni IX de Ancona, 1272-1279

Guido, 1279-1289

Lorenzo di Parma, 1289-1295

Egidio da Ferrara, 1295-1310, apoi Patriarh Latin de Alexandria

Angelo III, Motonense, 1310-1313

Paolo I de Pilastris, 1313-1316

Marco I de Vine, 1316-1318

Domenico VI, 1318-1332

Dino di Radicofani, 1332-1337, apoi Arhiepiscop de Genova

Andrea da Padova, 1337-1355

Orso II, Dolfin, 1355-1361

Fortanier de Vassali, 1361-1367

Francesco I, Querini, 1367-1372

Tommaso da Frignano, 1372-1383

Urbano, 1383-1389

Pietro III, Amelio, 1389-1400

Pietro IV, 1400-1406

Giovanni X Zambotti, 1406-1408

Francesco II, Lando, 1408-1409, concomitent patriarh Latin de Constantinopol, din 1409

Leonardo II, Dolfin sau Delfino, 1409-1427 și pseudocardinal

Biagio, Molina, 17 oct. 1427-1439

Marco II, Condulmer, 1439-1445, concomitent și Patriarh Latin de Alexandria, din 1445

Domenico VI, Michiel, 1445-1451

După moartea Patriarhului *Domenico VI Michiel*, Papa Nicolae V (1447-1455) a desființat Patriarhia de Grado, transferând acest scaun la Veneția și unindu-l cu scaunul episcopal de Castello. Noul Patriarh al Veneției a devenit și Episcop de Castello, de unde a preluat Catedrala și reședința episcopală. Primul Patriarh canonic al Veneției a fost Sf. Laurentius sau Lorenzo Giustiniani (8 oct. 1451 – 1456 ian. 8).⁶

*

Din anul 1969, Scaunul de Grado – Aquileia Nova a fost declarat „Arhiepiscopie titulară”⁷

José López Ortiz, OSA, 18 febr. 1969-1992 martie 4, mort;

Crescenzo Sepe, 2 apr. 1992 – 2001 febr. 21, devenit Cardinal diacon,
pe seama Bisericii Dio Padre Misericordioso, Roma Veche;

Diego Causero, din 24 febr. 2001 - ;

⁶ Lista patriarhilor de Grado a fost luată după: http://it.wikipedia.org/wiki/Patriarcato_di_Grado

Mai vezi: *Dati riportati sul sito Catholic Hierarchy alla pagina [1]* – online.

Gaetano Moroni, *Dizionario di erudizione storico-ecclesiastica*, Tipografia Emiliana, Venezia, 1845.

F. Mutinelli, *Lessico Veneto*, tipografia Giambattista Andreola, Venezia, 1852.

S. Romanin, *Storia documentata di Venezia*, Pietro Naratovich tipografo editore, Venezia, 1853.

Bolla Regis aeterni, in *Bullarum diplomatum et privilegiorum sanctorum Romanorum pontificum Taurinensis editio*, Vol. V, pp. 107-109.

Konrad Eubel, *Hierarchia Catholica Medii Aevi*, vol. 1, p. 266; vol. 2, p. 160.

⁷ *Dati riportati sul sito Catholic Hierarchy alla pagina [1]* – online.

Gaetano Moroni, *Dizionario di erudizione storico-ecclesiastica*, Tipografia Emiliana, Venezia, 1845.

F. Mutinelli, *Lessico Veneto*, tipografia Giambattista Andreola, Venezia, 1852.

S. Romanin, *Storia documentata di Venezia*, Pietro Naratovich tipografo editore, Venezia, 1853.

Fișa patriarhilor latini de Grado, în ordine invers cronologică, din anul 1451 până în anul 767⁸

Patriarchs of Grado (Roman Rite)					
Patriarch (1445.01.08 – 1451) Patriarch of GRADO (Italy) (1445.01.08 – 1451)	Domenico			MICHIEL	
Patriarch (1438.02.28 – 1444) Died: 1451?	Marco			CONDULMER	
		Bishop of Avignon (France) (1432.01.09 – 1437) Metropolitan Archbishop of Tarentaise (France) (1433.03.17 – 1438.02.28) Patriarch of GRADO (Italy) (1438.02.28 – 1444) Titular Patriarch of ALEXANDRIA (1444 – 1451?)			
Patriarch (1427.10.17 – 1439) Bishop of Pula (Croatia) (1410.02.19 – 1420.03.04) Metropolitan Archbishop of Zadar (Croatia) (1420.03.04 – 1427.10.17) Patriarch of GRADO (Italy) (1427.10.17 – 1439) Titular Patriarch of JERUSALEM (1434.10.20 – 1448)	Biagio			MOLINO	
Patriarch (1409 – 1427) Patriarch of GRADO (Italy) (1409 – 1427) Titular Patriarch of JERUSALEM (1427 – 1434)	Leonardo	DELFINO,		O.F.M.	
Patriarch (1408 – 1409.08.22) Born: (Italy) Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal: 1411.06.06 Died: 1427.12.26	Francesco	LANDO	(later	Pseudocardinal)	
		Patriarch of GRADO (Italy) (1408 – 1409.08.22) Titular Patriarch of CONSTANTINOPLE (1409.08.22 – 1412.07) Pseudocardinal-Priest of S. Croce in Gerusalemme [*] (1411.06.06 – 1424.12.23) Camerlengo of Sacred College of Cardinals [*] (1419.07.10 – ?) Chamberlain of the Holy Roman Church of Reverend Apostolic Camera [*] (1419.07.19 – 1427.12.26) Pseudocardinal-Bishop of Sabina in commendam [*] (1424.06.07 – 1424.12.23) Pseudocardinal-Bishop of Sabina [*] (1424.12.23 – 1427.12.26) Archpriest of Papal Basilica of St. Mary Major [*] (1427.10 – 1427.12.26)			
Patriarch (1406.03.03 – 1408.08.03) Patriarch of GRADO (Italy) (1406.03.03 – 1408.08.03)	Giovanni	DE	ZAMBOTTIS	DE	MANTUA
Patriarch (1400.09.22 – 1406) Patriarch of GRADO (Italy) (1400.09.22 – 1406)	Pietro			CHAUCHUS	
Patriarch (1389 – 1400) Patriarch of GRADO (Italy) (1389 – 1400) Titular Patriarch of ALEXANDRIA (1400 – 1402?)	Pietro			AMELIO	
Patriarch (1383 – 1389) Patriarch of GRADO (Italy) (1383 – 1389)				Urbano	

⁸ Luat din: The Patriarchate of Grado by Giga-Catholic Information:
<http://www.gcatholic.com/dioceses/former/grad0.htm>

Patriarchs of Grado (Roman Rite)				
Cardinal (1372.07.19 – 1381.11.19)	Tommaso	DE	FRIGNANO,	O.F.M.
Born:	1305 (Italy)	Minister General of Order of Friars Minor (Franciscans)		
Ordained Priest:		(1367.06.06 – 1372.07.19)		
Consecrated	1372	Patriarch of GRADO (Italy) (1372.07.19 – 1381.11.19)		
Bishop:		Cardinal-Priest of Ss. Nereo ed Achilleo (1378.09.18 – 1378.12)		
Created Cardinal:	1378.09.18	Cardinal-Bishop of Frascati (1378.12 – 1381.11.19)		
Died:	1381.11.19 († 76)	Cardinal-Priest of Ss. Nereo ed Achilleo (1378.12 – 1381.11.19)		
Patriarch (1367 – 1372)	Francesco			QUERINI
Bishop of Koper (Slovenia) (1349.03.30 – 1355)				
Metropolitan Archbishop of Crete (Greece) (1355 – 1367)				
Patriarch of GRADO (Italy) (1367 – 1372)				
Patriarch (1361 – 1367)	Fortanier	DE		VASSAL
Patriarch of GRADO (Italy) (1361 – 1367)				
Patriarch (1355 – 1361)	Orso			DELFINO
Bishop of Koper (Slovenia) (1347.11.05 – 1349.03.30)				
Metropolitan Archbishop of Crete (Greece) (1349.03.30 – 1355)				
Patriarch of GRADO (Italy) (1355 – 1361)				
Cardinal (1351.05.20 – 1361.10.16)	Fontanier	DE	VASSAL,	O.F.M.
Born:	1295? (France)	Minister General of Order of Friars Minor (Franciscans)		
Ordained Priest:		(1343.06.11 – 1348)		
Consecrated	1348	Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1347.10.24 – 1351.05.20)		
Bishop:		Patriarch of GRADO (Italy) (1351.05.20 – 1361.10.16)		
Created	1361.09.17	Apostolic Administrator of Ravenna (Italy) (1351.05.20 – 1361.10.16)		
Cardinal:		Cardinal-Priest <i>with no Title assigned</i> (1361.09.17 – 1361.10.16)		
Died:	1361.10.16 († 66)			
Patriarch (1337 – 1355)	Andrea	DA		PADOVA
Patriarch of GRADO (Italy) (1337 – 1355)				
Patriarch (1332 – 1337)	Dino	DI		RADICOFANI
Patriarch of GRADO (Italy) (1332 – 1337)				
Patriarch (1318 – 1332)				Domenico
Patriarch of GRADO (Italy) (1318 – 1332)				
Patriarch (1316 – 1318)	Marco	DE		VINEA
Patriarch of GRADO (Italy) (1316 – 1318)				
Patriarch (1313 – 1316)	Paolo	DE		PILASTRIS
Patriarch of GRADO (Italy) (1313 – 1316)				
Patriarch (1310 – 1313)	Angelo			MOTONENSE
Patriarch of GRADO (Italy) (1310 – 1313)				
Patriarch	Egidio	DA	FERRARA,	O.P.

Patriarchs of Grado (Roman Rite)				
(1295 – 1310) Patriarch of GRADO (Italy) (1295 – 1310) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1310 – 1323)				
Patriarch (1289 – 1295) Patriarch of GRADO (Italy) (1289 – 1295)	Lorenzo	DI	PARMA	
Patriarch (1279 – 1289) Patriarch of GRADO (Italy) (1279 – 1289)	Guido			
Patriarch (1272 – 1279) Patriarch of GRADO (Italy) (1272 – 1279)	Giovanni	DA	ANCONA	
Patriarch (1255 – 1272) Patriarch of GRADO (Italy) (1255 – 1272)	Angelo	MALTRAVERSO		
Patriarch (1255 – 1255) Patriarch of GRADO (Italy) (1255 – 1255)	Jacopo	BELLIGNO		
Patriarch (1244 – 1255) Patriarch of GRADO (Italy) (1244 – 1255)	Lorenzo			
Patriarch (1238 – 1244) Patriarch of GRADO (Italy) (1238 – 1244)	Leonardo	QUERINI		
Patriarch (1211 – 1238) Patriarch of GRADO (Italy) (1211 – 1238)	Angelo	BAROZZI		
Patriarch (1201 – 1207) Patriarch of GRADO (Italy) (1201 – 1207)	Benedetto	FALIER		
Patriarch (1182 – 1201) Patriarch of GRADO (Italy) (1182 – 1201)	Giovanni	SEGNALE		
Patriarch (1130 – 1182) Patriarch of GRADO (Italy) (1130 – 1182)	Enrico	DANDOLO		
Patriarch (1112 – 1129) Patriarch of GRADO (Italy) (1112 – 1129)	Giovanni	GRADENIGO		
Patriarch (1105 – 1108) Patriarch of GRADO (Italy) (1105 – 1108)	Giovanni	GRADENIGO		
Patriarch (1092 – 1105) Patriarch of GRADO (Italy) (1092 – 1105)	Pietro	BADOER	DA	NOALE

Patriarchs of Grado (Roman Rite)			
Patriarch (? – ?) Patriarch of GRADO (Italy) (? – ?)	Giovanni		SAPONARIO
Patriarch (1074 – 1077) Patriarch of GRADO (Italy) (1074 – 1077)	Domenico		CERBANO
Patriarch (1050? – ?) Patriarch of GRADO (Italy) (1050? – ?)	Domenico		MARANGO
Patriarch (1050? – ?) Patriarch of GRADO (Italy) (1050? – ?)	Domenico		BULZANO
Patriarch (1030 – 1049) Bishop of Torcello (1008 – 1018) Patriarch of GRADO (Italy) (1018 – 1026) Patriarch of GRADO (Italy) (1030 – 1049)	Orso		ORSEOLO
Patriarch (1018 – 1026) (see above)	Orso		ORSEOLO
Patriarch (976 – 1017) Patriarch of GRADO (Italy) (976 – 1017)	Vitale		CANDIANO
Patriarch (? – ?) Patriarch of GRADO (Italy) (? – ?)	Vitale		BLACANICO
Patriarch (? – 960?) Patriarch of GRADO (Italy) (? – 960?)	Bono		BLACANICO
Patriarch (933 – ?) Patriarch of GRADO (Italy) (933 – ?)	Marino		CONTARINI
Patriarch (? – ?) Patriarch of GRADO (Italy) (? – ?)	Lorenzo		MASTALINZI
Patriarch (919 – ?) Patriarch of GRADO (Italy) (919 – ?)			Domenico
Patriarch (904 – ?) Patriarch of GRADO (Italy) (904 – ?)	Domenico		TRIBUNO
Patriarch (767 – 802) Bishop of Trento (Italy) (759 – 767) Bishop of Trieste (Italy) (759 – 767) Patriarch of GRADO (Italy) (767 – 802)	Giovanni	DEGLI	ANTINORI

5. Patriarhii Venetiei, Catedrala canonică fiind San Pietro in Castello (1451-1797) și San Marco (din anul 1807)

1. Veneția: Catedrala Patriarhală San Pietro in Castello; 2. Domul San Marco din Veneția.

Patriarchatus Venetiarum ¹

Istoria Patriarhiei Latine de Veneția începe la anul 1451, însă procesul canonic de fondare al acestei instituții s-a încheiat abia în anul 1457. Patriarhia Veneției a evoluat din Episcopia de Castello (Veneția), în anul 1451 și din Patriarhia de Grado, în anul 1457. Între anii 1451 și 1456 au existat în mod paralel doi patriarhi latini: de Grado și de Castello-Veneția. Primul Patriarh canonic al Veneției a fost Sf. Laurentius sau Lorenzo Giustiniani (8 oct. 1451 – 1456 ian. 8).² Lorenzo Giustiniani a fost ultimul Episcop de Castello (1433-1451). În timpul păstoririi acestui prim patriarh venețian, nu se făcuse încă unificarea canonică, cu scaunul patriarhal de Grado. Abia după moartea Patriarhului *Domenico VI Michiel* de Grado (1445-1451), Papa Nicolae V (1447-1455) a desființat Patriarhia de Grado, transferând acest scaun la Veneția și unindu-l cu scaunul episcopal de Castello. Noul Patriarh al Veneției a devenit și Episcop de Castello, de unde a și preluat Catedrala și reședința episcopală.

Patriarhii de Grado au început să rezideze în Veneția, de prin anul 1105, unde au și primit biserica San Silvestro. La data de 24 aprilie 1198, Papa Inocențiu III (1198-1216) l-a delegat pe Patriarhul de Aquileia Veche, *Pellegrino II* sau Pilgrim II, di Ortenburg-Spomheim, de Dornberg

¹ Fabio Mutinelli, *Annali urbani di Venezia dall'anno 810 al 12 maggio 1797*, vol. I, Venezia 1841, p. 296
Heinrich Kretschmayr, *Geschichte von Venedig*, vol. III, 1964, p. 572.

Enrico Cornet, *Paolo V. e la Repubblica veneta*, Vienna 1859, p. 6

Santino Langè, *La dimora dei patriarchi*, Edizioni Marcianum Press, Venezia 2009.

² Lista patriarhilor de Grado a fost luată după: http://it.wikipedia.org/wiki/Patriarcato_di_Grado

Mai vezi: *Dati riportati sul sito Catholic Hierarchy alla pagina [1]* – online.

Gaetano Moroni, *Dizionario di erudizione storico-ecclesiastica*, Tipografia Emiliana, Venezia, 1845.

F. Mutinelli, *Lessico Veneto*, tipografia Giambattista Andreola, Venezia, 1852.

S. Romanin, *Storia documentata di Venezia*, Pietro Naratovich tipografo editore, Venezia, 1853.

Bolla *Regis aeterni*, in *Bullarum diplomatum et privilegiorum sanctorum Romanorum pontificum Taurinensis editio*, Vol. V, pp. 107-109.

Konrad Eubel, *Hierarchia Catholica Medii Aevi*, vol. 1, p. 266; vol. 2, p. 160

(1195-1204), să rezolve un litigiu canonic, apărut între Ecelo II un călugăr, provenit din Familia de Ezzelini și Patriarhul de Grado *Giovanni VIII*, Segnale, (1188 – 1201). Patriarhul Giovanni VIII l-a excomunicat pe Ecelo II, fiul lui Ecelo I, care a fost castelan de Onara, de Romano și de Bassano, la care a mai primit în anul 1160 și castelul de Godego, care i-a fost dăruit de Episcopul de Freising.

În anul 1414, Papa Grigorie XII (1406-1415) Venețianul a mai adăugat la titulatura patriarhului de Grado și Dieceza Latină suprimată (titulară) de Heraclea.

După moartea Patriarhului *Domenico VI Michiel* de Grado (1445-1451), Papa Nicolae V (1447-1455) și urmașul acestuia Calist III (1455-1458) au desființat Patriarhia de Grado, transferând acest scaun la Veneția și unindu-l cu scaunul episcopal de Castello.³

Catedrala Patriarhilor de Veneția a fost biserica din Castello (1451-1807), iar din anul 1807, Domul San Marco, din Veneția. Episcopiile sufragane ale noului Patriarhat de Veneția au fost: Adria-Rovigo, Belluno-Feltre, Chioggia, Concordia-Pordenone, Padua, Treviso, Verona, Vicenza, Vittorio-Veneto.⁴

Lista Patriarhilor Veneției⁵ episcopi, patriarhi

Episcopi de Olivolo, 774-1092⁶

ante 774: Magnus, ? – c. 670 - ?, episcopi necunoscuți sau peregrini

Lambert, ? - ?

Obelerius, 774 – 798

Christoforo I, Damiata, prima oară, 798-810, depus

Giovanni, Diacono, ? – 804 - ?, Antiepiscope, Usurpatore

Christoforo II, Tancredi, 810-813

Christoforo I, Damiata, a doua oară, 813 - ?

Orso, Partecipazio, ? – c. 825 - ?

Maurizio, Businiaco o Busniago, ? - ?

Domenico I, ? - ?

Giovanni I, Candiano, ? – 876, depus și excomunicat de Papa Ioan VIII (872-882)

Lorenzo, Timensdeum, 880-909

Domenico II, Villonico, 909 - ?

Domenico III, David, ? - ?

Pietro, Tribuno, ? – 929 - ?

Orso, Magadisio o d'Arbore, ? – 938 - ?

Domenico IV, Talonico, ? – 945 - ?

Pietro, Marturio o Quintavalle, ? – 955 - ?

Gregorio, Giorgio, ? – 963 - ?

Marino, Cassianico, 966-992

Domenico V, Gradenigo, 992-1026

Domenico VI, Gradenigo, 1026-1044

Domenico VII, Contarini, 1044-1074

Enrico, Contarini, 1074-1092, apoi de Castello

³ Episcopii de Olivolo (774-1092), respectiv Castello (din 1092), din partea de nord-est a Veneției, au continuat să poarte titlul de Patriarhi, din anul 1451, însă nu de Grado, ci de Veneția.

⁴ Heinrich Schmidinger, *Patriarch und Landesherr*, 1954.

Heinrich Kretschmayr, *Geschichte von Venedig*, Bd. 1, 1905, S. 402-404.

Gerhard Rösch, *Der venezianische Adel*, 1989, S. 185-189

⁵ Compară cu : http://de.wikipedia.org/wiki/Liste_der_Patriarchen_von_Venedig

⁶ Mutinelli, Fabio: *Lessico Veneto*, tipografia Giambattista Andreola, Venezia, 1852.

Marcello Brusegan: *Le chiese di Venezia*, Newton.

Alessandro Orsoni, *Cronologia storica dei Vescovi Olivolensi detti dappoi Castellani e successivi Patriarchi di Venezia, Venezia, Tipografia Gaspari, 1828.*

Vezi și *Biografia di Giovanni Piacentini, Micromedalion*, luat din: <http://www2.fiu.edu/~mirandas/bios1385a.htm>

Episcopi de Castello, 1092-1451

Enrico, Contarini, 1092-1108, nov. 15

Vitale I, Michiel, 1108-1120 dec.

Bonifacio, Falier, 18 dec. 1120 – 1131/1133

Giovanni, Polani, 1131/1133-1164

Vitale II, Michiel, 1164 – 1182 ian. 19

Filippo, Casolo o Cappello, 1182 – 1183/1184

Marco I, Nicolai, 1184 - ?

.....*Necunoscuți sau Sedisvacanță, d. 1185 ? – 1225*

Marco II, Michiel, 1225-1235 martie

Pietro, Pino, ? – 1235-1255

Gualtiero, Agnusdei, 1255-1258

Tommaso I, Arimondo, 1258-1260

Tommaso II, Franco, 1260 - ?

Bartolomeo I, Querini, 5 apr. 1274 – 1291 martie 1

Simeone, Moro, 1291 – 1292 dec. 3

Bartolomeo II, Querini, 1293 – 1304 ian. 10, apoi Episcop de Treviso

Ramberto, Polo, 20 febr. 1303 - 1311

Galasso, Albertini, ales la 31 dec. 1311 – mort în iunie 1312, înainte de hirotonirea întru arhiereu

Giacomo, Albertini, 19 iunie 1312 – 1327, depus de Papa Ioan XXII (1316-1334)

Angelo, Dolfin, 10 febr. 1329 – 1336 august 19

Nicolò I, Morosini, 6 oct. 1336 – 1367 febr.

Paolo, Foscari, 7 mai 1367 - 1375

Giovanni, Piacentini, 27 nov. 1375-1378, dec. depus de Papa Urban VI, Roma (1378-1389), pentru
că a trecut sub obediența Papei Clemente VII, de la Avignon (1378-1394) ⁷

Nicolò II, Morosini, ales la 24 nov. 1379, mort înainte de hirotonirea întru arhiereu

Angelo, Correr, 15 oct. 1380-1390, apoi Patriarh Latin de Constantinopol, apoi ales Papă, cu numele
de Grigorie XII, la Roma (1406-1415), face paretisis la 4 iulie 1415, † 1417

Giovanni, Loredan, 1390 – 1390 nov. 21, apoi Episcop de Capodistria

Francesco, Falier, 1390 – 1392 martie 27

Leonardo, Dolfin, 29 aprilie 1392 – 1401 august 27, apoi Patriarh Latin de Alexandria

⁷ *Vezi: Biografia di Giovanni Piacentini, Micromedalion*, luat din: <http://www2.fiu.edu/~mirandas/bios1385a.htm>

PIACENTINI, Giovanni (?-1404).

Birth. (No date found), Parma. Son of Bartolomeo or Ciriaco Piacentini. Some sources say that he was a Frenchman. He was called the Venetian Cardinal.

Education. Canon of the cathedral chapter of Padua; later its archdeacon.

Episcopate. Elected bishop of Cervia, March 8, 1364. Consecrated (no information found). Transferred to the see of Padua, January 13, 1369; took possession of the see on January 23, 1370. Promoted to the metropolitan see of Patras on April 28, 1371. Named administrator of the see of Orvieto in 1373; the nomination did not take effect because the then bishop of Orvieto, Pietro Bohier, did not accept his transfer to another see. Transferred to the see of Castello (Venice), November 27, 1375; occupied the see until December 1378, when he was deposed by Pope Urban VI for having adhered himself to the obedience of Avignon. He followed Antipope Clement VII to Avignon.

Cardinalate. Created pseudocardinal priest in the consistory of July 12, 1385; entered Avignon on July 20, 1387 and received the title of S. Ciriaco alle Terme. He was present at the death of Antipope Clement VII on September 16, 1394. Participated in the conclave of 1394, which elected Antipope Benedict XIII. He abandoned the antipope for sometime in September 1398 and later returned to his obedience. In 1400, he donated to Montpellier the relics of Saint Cosma, martyr. Cardinal *protoprete* in May 1401.

Death. May 9, 1404 (no place found). Buried (no information found).

Bibliography. Chacón, Alfonso. *Vitæ, et res gestæ Pontificvm Romanorum et S. R. E. Cardinalivm ab initio nascentis Ecclesiæ vsque ad Vrbanvm VIII*. Pont. Max. 2 volumes. Romæ : Typis Vaticanis, 1677, II, col. 682; "Essai de liste générale des cardinaux. VI. Les cardinaux du Grand Schisme (1378-1417)". *Annuaire Pontifical Catholique* 1931. Paris: Maison de la Bonne Presse, 1931, p. 150; Eubel, Conradus and Gulik, Guglielmus van. *Hierarchia Catholica Medii Aevi*. Volumen I (1198-1431). München : Sumptibus et Typis Librariæ Regensbergianæ, 1913; reprint, Padua : Il Messaggero di S. Antonio, 1960, pp. 28, 42, 171, 183, 386, 394 and 508.

Link. Biography, in Italian (under Piacentini Giovanni).

Vezi: The Cardinals of the Holy Roman Church / Biographical Dictionary / [Antipope] Clement VII (1378-1394) / Consistory of July 12, 1385 (V) / Celebrated in Avignon.

Francesco, Bembo, 14 sept 1401 – 1416 sept. 6
 Marco, Lando, 18 dec. 1418 – 1426 ian.
 Pietro, Donato, 1426 – 1428 iunie 16
 Francesco, Malipiero OSB, 16 iunie 1428 – 1433 mai 12, apoi Episcop de Vicenza
 Sf. Laurentius – Lorenzo –, Giustiniani, 1433-1451, *apoi Patriarh al Veneției cu scaunul în Castello* ⁸

Patriarhi de Veneția, din 1451

Sf. Laurentius – Lorenzo –, Giustiniani, 8 oct. 1451 – 1456 ian. 8
 Maffeo, Contarini, 1456 – 1460
 Andrea, Bondimerio OSA, 1460 – 1464
 Gregorio, Correr, ? – 1464 - ?
 Giovanni, Barozzi, 7 ian. 1465 – 1466 apr. 2 †
 Maffeo, Gherardi OSB. Cam., 30 oct. 1467 – 1492 sept. 14
 Tommaso, Donatus OSB, 1492 – 1504
 Antonio, Soriano O.Cart., 1504 – 1508 mai 19 †
 Lodovico, Contarini, 1508 – 1508 nov. 16
 Antonio, Contarini, 1508 – 1524 oct. 7
 Gerolamo, Querini OSD, 1524 – 1554 aug. 19
 Pietro Francesco, Contarini, 1554 – 1555
 Vincenzo, Diedo, 1555 – 1559 aug. 5
 Giovanni, Trevisan, 1560 – 1590 aug. 5
 Lorenzo, Priuli, 7 ian. 1591 – 1600 ian. 21
 Matteo, Zane, 28 ian. 1600 – 1605 iulie 25
 Francesco, Vendramin, 30 iulie 1605 – 1619, oct. 7
 Giovanni, Tiepolo, 20 nov. 1619 – 1631 mai 7
 Federico, Corner, 6 nov. 1631 – 1644 apr. 28
 Gianfrancesco, Morosini, 3 apr. 1644 – 1678 aug. 5
 Alvise, Sagredo, 11 aug. 1678 – 1688 sept. 12
 Giansilberto, Badoaro, 27 sept 1688 – 1706 iunie 7, apoi ca *arhiepiscop titular* al Episcopiei de Brescia
 Pietro, Barbarigo, 21 iunie 1706 – 1725 mai 1
 Marco, Gradenigo, 5 mai 1725 – 1734 nov. 14
 Francesco Antonio, Correr O.F.M. Cap., 1 dec. 1734 – 1741 mai 17
 Aloysius, Foscari, 3 iulie 1741 – 1758 oct. 28
 Giovanni, Bragadin, 27 nov. 1758 – 1775 dec. 23

⁸ Vezi Micromedalionul despre Lorenzo Giustiniani, la: Ekkart SAUSER: *GIUSTINIANI, Lorenzo*. In: *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon* (BBKL). Band 15, Herzberg 1999, ISBN 3-88309-077-8, Sp. 658–659: Band XV (1999)Spalten 658-659 Autor: Ekkart Sauser.

GIUSTINIANI, Lorenzo: 1. Patriarch von Venedig, hl., * 1.7. 1381 in Venedig, + 8.1. 1455 in Venedig, Fest 5.9. - Im Tridentinischen Meßbuch, das bis Papst Johannes XXIII. seine Geltung hatte, war G. für die ganze Kirche an 5. September zu feiern. Seit der Reform des Meßbuches ist er daraus gestrichen, was seiner Bekanntheit argen Schaden verursachte. So findet sich, unerklärlicherweise, sein Name nicht in J. Torsys Großer Namenstagskalender wie im Pattloch Namenstagskalender von Schaubert und H. M. Schindler. - In der Schottausgabe vom 1. Januar 1966 findet sich noch für den 5. September das Fest 3. Klasse: »Der hl. Bischof und Bekenner Laurentius Justiniani.« - G., der in Venedig geboren wurde, verbrachte dort sein ganzes Leben. Als Kanoniker im Kloster des hl. Georg, wurde er 1406 dessen Prior, 1413 der erste General der Kongregation vom hl. Georg, als solcher verfaßte er auch deren Konstitutionen, 1433 letzter Bischof von Castello, als 1451 der Patriarchentitel von Grado nach Venedig übertragen wurde, erhielt er als erster die Würdigung des 1. Patriarchen von Venedig. Nach J. Kraus sind »kernige Askese« und »treue Seelsorge« sein Ruhm. Im Jahre 1472 wurde sein Heiligsprechungsprozeß eröffnet, 1524 wurde seine Verehrung in Venedig zugelassen. 1690 erfolgte seine Aufnahme in den Kalender der Heiligen. Mildtätigkeit den Armen gegenüber wird ihm rühmend nachgesagt.

Werke: *S. Laurentii Justiniani opera omnia*, eingeleitet von G. Gracco, Venedig 1751; Nachdruck Firenze 1982.

Lit.: LThK² Bd. 4, Sp. 904 (J. Kraus SVD); - LThK³ Bd. 4, Sp. 659 (M.F. Feldkamp); - P. La Fontaine: *Il primo patriarca di Venezia*, 2 Bde Venedig 1928; - ECatt VII 1553 ff.; - Vita von seinem Neffen Bernardi G.: *Acta SS* Ian. I (1643) 551-563.

Ekkart Sauser.

Fridericus Maria, Giovanelli, 20 mai 1776 – 1800 ian. 10

Ludovico Flangini, Giovanelli, 23 dec. 1801 – 1804 febr. 29

Sedisvacanță, 1804-1807

Nicolaus Xaverius, Gamboni, 24 aug. 1807 – 1808 oct. 21

Sedisvacanță, 1808 - 1811/1816

Stefano, Bonsignori, 1811-1811, Antipatriarh, numit de Napoleon Bonaparte, nu de Papă, Usurpatore

Sedisvacanță, 1808/1813 – 1816

Francesco Maria, Milesi, 23 sept. 1816 – 1819 sept. 18

Nume	Anul nașterii/ morții	Anul când a fost creat Cardinal	Patriarh al Veneției	Observații
Ján Krstiteľ Ladislav Pyrker OCist	* 1772 † 1847		2 oct. 1820–1827 apr. 9	Apoi Arhiepiscop de Agria (Eger)
Giacomo Cardinal Monico	* 1776 † 1851	1833	9 apr. 1827–1851 apr. 25	
Giovanni Pietro Muti, OSB			15 mart. 1852–1857 apr. 9	
Angelo Ramazzotti OSSCA	* 1800 † 1861		15 mart. 1858–1861 sept. 24	
Giuseppe Luigi Cardinal Trevisanato	* 1801 † 1877	1863	7 apr. 1862–1877 apr. 28	
Domenico Cardinal Agostini	* 1825 † 1891	1882	22 iunie 1877–1891 dec. 31	
San Giuseppe Melchiorre Cardinal Sarto	* 1835 † 1914	1893	15 iunie 1893–1903 aug. 4	apoi Papa Pius X ales la 4 august 1903
Aristide Cardinal Cavallari	* 1849 † 1914	1907	13 mart. 1904–1914 nov. 24	
Pietro Cardinal La Fontaine	* 1869 † 1935	1916	5 mart. 1915–1935 iul. 9	
Adeodato Giovanni Cardinal Piazza OCD	* 1884 † 1957	1937	16 dec. 1935–1948 oct. 1	Depus din scaun !
Carlo Agostini	* 1888 † 1952		5 febr. 1949–1952 dec. 28	
Fer. Angelo Giuseppe Cardinal Roncalli	* 1881 † 1963	1953	15 ian. 1953–1958 oct. 28	apoi Papa Giovanni XXIII ales la 28 octombrie 1958
Giovanni Cardinal Urbani	* 1900 † 1969	1958	11 nov. 1958–1969 sept. 16	
Albino Cardinal Luciani	* 1912 † 1978	1973	15 dec. 1970–1978 aug. 26	apoi Papa Ioan Paul I ales la 26 august 1978
Marco Cardinal Cé	* 1925	1979	7 dec. 1978–2002 ian. 5	paretisis
Angelo Cardinal Scola	* 1941	2003	5 ian. 2002 -	

1. Tronul „istoric” al Antiohiei, al Sf. Apostol Petru – Cathedra Petri (cu trei trepte, din timpul Triarhiei (Alexandria, Roma, Antiohia) – care, din sec. al IX-lea se află în Biserica San Pietro di Castello – Olivolo – în Sestiere Castello, de pe Isola di San Pietro, de la marginea răsăriteană a orașului Veneția. Biserica San Pietro di Castello a servit ca și Catedrală a Episcopului de Veneția, devenit Patriarh al Veneției, din anul 1451, până în anul 1807.⁹
2. Altarul central din Basilica Patriarhală di San Marco din Veneția adăpostește sarcofagul cu moaștele Sf. Evanghelist Marcu, aduse de la Alexandria Egiptului: *Corpus Divi Marci Evangelistae*.
3. Regestele imperiale de la Constantinopol menționează și un prețios ajutor, pe care l-a primit Herakleios I de la Patriarhul Latin, Primogenius din Grado (630-647). În semn de recunoștință, în anul 628, basileul a trimis la Grado o solie și multe daruri, între care se afla și tronul Sf. Evanghelist Marcu, pe care basileul l-a adus de la Alexandria, de la catedrala Patriarhală de acolo, păstrându-l în Constantinopol, regist nr. 185 din 628. Acest tron prețios noi considerăm că a fost utilizat pentru întronizarea Sfintei Evanghelii și nu cu și „cathedra patriarchalis”, pentru episcopii Alexandriei.¹⁰ Sub sedila acestui Tron erau păstrate fragmente din Sfânta Cruce a Lui Iisus Hristos, un motiv în plus, care ne determină să credim că era utilizat pentru „întronizarea Sfintei Evanghelii, un motiv foarte răspândit în marile centre bisericești din Orient (vezi și actualul tron patriarhal din Constantinopol, datând din sec. V). Cathedra-reliquar a Sf. Ev. Marcu din Alexandria: „Tronul istoric” al Patriarhilor Alexandriei sau Tronul reliquar din alabastru (pentru fragmente din Sfânta Cruce) sau Cathedra St. Marcus din Alexandria, adusă la Constantinopol și donată de Heraklios I, Patriarhului de Grado, din 1451 la Veneția, astăzi în tezaurul bizantin al Domului San Marco din Veneția. O copie în gips a Tronului se păstrează și în „Salutatorium-ul” Basilicii din Grado.
 Luat din Basilica San Marco, Veneția, Tesoro arte bizantina: vezi linkul:
http://www.basilicasanmarco.it/gallery/tesoro/arte_bizantina/galleryWAI.bsm?idx=5&lang=ita#description

⁹ Episcopia latină de Veneția a fost fondată înainte de anul 774, prin c. 670, cu scaunul în *Catedrala San Pietro di Castello*, unde a rămas până în anul 1807. Basilica San Marco, din Veneția era o catedrală a *Palatului Dogan* sau al Dogelui (Ducelui) și o biserică proprietate a Statului, adică a *Republicii Veneția*. Abia după anul 1797, adică după desființarea de către Napoleon I Bonaparte a Republicii Veneția, au putut începe tratativele de mutare a Scaunului Patriarhal, de la San Pietro di Castello, în Basilica San Marco, din Veneția și declararea acesteia ca și Catedrală Patriarhală.

Patriarhii Veneției sunt continuatorii patriarhilor de la Aquileia-Grado. Patriarhii de Grado fiind foarte săraci, încă din anul 1156 au început să rezideze în Veneția, unde trăiau la Curtea Dogelui și din mila acestuia, îndeplinind diferite funcții liturgice de protocol de Curte, în Basilica San Marco, devenind astfel un fel de „capelan privat” și „podoabă de protocol” al Republicii Veneția. Episcopul eparhiot local rezida în San Pietro di Castello, în Sestiere Castello, de pe Isola di San Pietro, de la marginea răsăriteană a orașului Veneția, aproape de Arsenal.

Tronul Patriarhal al Antiohiei a fost dăruit de împăratul Mihai III Bețivul (842-867), Dogelui Veneției [caz similar cu Tronul Sf. Marcu, dăruit de Heraklios I (610-641), Patriarhului Primogenius de Grado].

Regestele imperiale de la Constantinopol menționează și un prețios ajutor, pe care l-a primit Herakleios I de la Patriarhul Latin, Primogenius din Grado (630-647). În semn de recunoștință, în anul 628, basileul a trimis la Grado o solie și multe daruri, între care se afla și tronul Sf. Evanghelist Marcu, pe care basileul l-a adus de la Alexandria, de la Catedrala Patriarhală de acolo, păstrându-l în Constantinopol, regist nr. 185 din 628.

Scopul darului făcut de Mihai III Bețivul a fost spre a-l întâri și încuraja pe Dogele Veneției și pe cei doi Patriarhi: de Aquileia și de Aquileia-Grado; în acțiunile lor de autonomie (cu tendințe de autocefalie) și de rezistență, contra Patriarhului Romei Vechi. Constantinopolul a încercat să folosească cele două scaune patriarhale, pe arhiepiscopul de Ravenna și pe Dogele Veneției ca și cal troian sau instrumente de stăvilire a creșterii puterii papale în occidentul Europei.

În anul 1445, administrația Patriarhală și reședința din Grado au fost mutate oficial, la Veneția. Din anul 1451, Arhiepiscopul Veneției Laurențiu Giustiniani (1433-1456) a început să poarte titlul de Patriarh. Urmașul său a fost Maffeo Contarini (1456-1460), pe care Patriarhul Romei Vechi l-a confirmat și recunoscut în calitate de Patriarh al Veneției, în anul 1457. Catedrala Patriarhală a fost tot Biserica San Pietro di Castello, până în anul 1807, când Basilica San Marco a devenit actuala Catedrală Patriarhală. Alături de Roma Veche, Lisabona, India de Răsărit și India de Apus, Veneția a devenit unul din cele șase Patriarhate ale Bisericii Latine.

¹⁰ Ioan Marin MĂLINĂȘ, *Dipticon sau cronologie patriarhală și imperială...*, Op. cit., p. 219. Compară cu: Franz DÖLGER, *Regesten der Kaiserurkunden des oströmischen Reiches von 565 - 1453*, 3 Teile in einem Band, Verlag Dr. H. A. Gerstenberg, Hildesheim, 1976, p. 187.

Fișa patriarhilor latini de Venetia, în ordine invers cronologică, din anul 2000 până la fondarea instituției în anul 1451 ¹¹

Patriarchs of Venezia (Roman Rite)									
	Cardinal (2002.01.05 – ...)	Angelo	SCOLA						(69)
SUFFICIT GRATIA TUA									
Born:	1941.11.07 (Italy)	Bishop of <u>Grosseto (Italy)</u> (1991.07.20 – 1995.09.14) Rector Magnificus of Pontifical Lateran University (1995.07 – 2002.01.05) President of Pontifical Institute of John Paul II for Studies on Marriage and Family (1995.07 – 2002.01.05)							
Ordained Priest:	1970.07.18	Patriarch of VENEZIA (Italy) (2002.01.05 – ...)							
Consecrated	1991.09.21	Cardinal-Priest of <u>Ss. XII Apostoli</u> (2003.10.21 [2004.02.21] – ...)							
Bishop:		Apostolic Administrator of <u>Treviso (Italy)</u> (2009.09 – 2009.12.18)							
Created Cardinal:	2003.10.21								
	Cardinal (1978.12.07 – 2002.01.05)	Marco	Cé						(85)
CHRISTUS IPSE PAX									
Born:	1925.07.08 (Italy)	Titular Bishop of <u>Vulturia</u> (1970.04.22 – 1978.12.07) Auxiliary Bishop of <u>Bologna (Italy)</u> (1970.04.22 – 1978.12.07)							
Ordained Priest:	1948.03.27	Patriarch of VENEZIA (Italy) (1978.12.07 – 2002.01.05)							
Consecrated	1970.05.17	Cardinal-Priest of <u>S. Marco</u> (1979.06.30 – ...)							
Bishop:									
Created Cardinal:	1979.06.30								
Cardinal	Albino	LUCIANI	(later	Pope	John	Paul	I)		
HUMILITAS									
Born:	1912.10.17 (Italy)	Bishop of <u>Vittorio Veneto (Italy)</u> (1958.12.15 – 1969.12.15) Patriarch of VENEZIA (Italy) (1969.12.15 – 1978.08.26)							
Ordained Priest:	1935.07.07	Cardinal-Priest of <u>S. Marco</u> (1973.03.05 – 1978.08.26)							
Consecrated	1958.12.27	Pope of <u>ROMA (Italy)</u> (1978.08.26 [1978.09.03] – 1978.09.28)							
Bishop:									
Created Cardinal:	1973.03.05								
Elected Pope:	1978.08.26								
Installed Pope:	1978.09.03								
Died:	1978.09.28 († 65)								
Cardinal		Giovanni					URBANI		
IN MISERICORDIA TUA									
Born:	1900.03.26 (Italy)	Titular Bishop of <u>Axomis</u> (1946.10.26 – 1948.11.27) Auxiliary Bishop of VENEZIA (Italy) (1946.10.26 – 1948.11.27)							
Ordained Priest:	1922.09.24	Titular Archbishop of <u>Sardes</u> (1948.11.27 – 1955.04.14)							
Consecrated	1946.12.08	Archbishop-Bishop of <u>Verona (Italy)</u> (1955.04.14 – 1958.11.11)							
Bishop:		Patriarch of VENEZIA (Italy) (1958.11.11 – 1969.09.17)							
Created Cardinal:	1958.12.15	Cardinal-Priest of <u>S. Prisca</u> (1958.12.18 – 1962.03.19)							
Died:	1969.09.17 († 69)	Cardinal-Priest of <u>S. Marco</u> (1962.03.19 – 1969.09.17) President of <u>Conferenza Episcopale Italiana (C.E.I.)</u> (1966 – 1969)							
BLESSED	Cardinal	Angelo	Giuseppe	RONCALLI	(later	Pope	John	XXIII)	
OBCEDIENTIA ET PAX									
Born:	1881.11.25 (Italy)	Titular Archbishop of <u>Areopolis</u> (1925.03.03 – 1934.11.30) Apostolic Delegate of <u>Bulgaria</u> (1931.10.16 – 1935.01.12)							
Ordained Priest:	1904.08.10	Titular Archbishop of <u>Mesembria</u> (1934.11.30 – 1953.01.15)							
Consecrated	1925.03.19	Apostolic Administrator of <u>Constantinople (Turkey)</u> (1935.01.12 – 1944.12.23)							
Bishop:									
Created Cardinal:	1953.01.12	Apostolic Delegate of <u>Greece</u> (1935.01.12 – 1944.12.23)							

¹¹ Luat după: The Patriarchate of Venezia by Giga-Catholic Information:
<http://www.gcatholic.com/dioceses/diocese/vene0.htm>

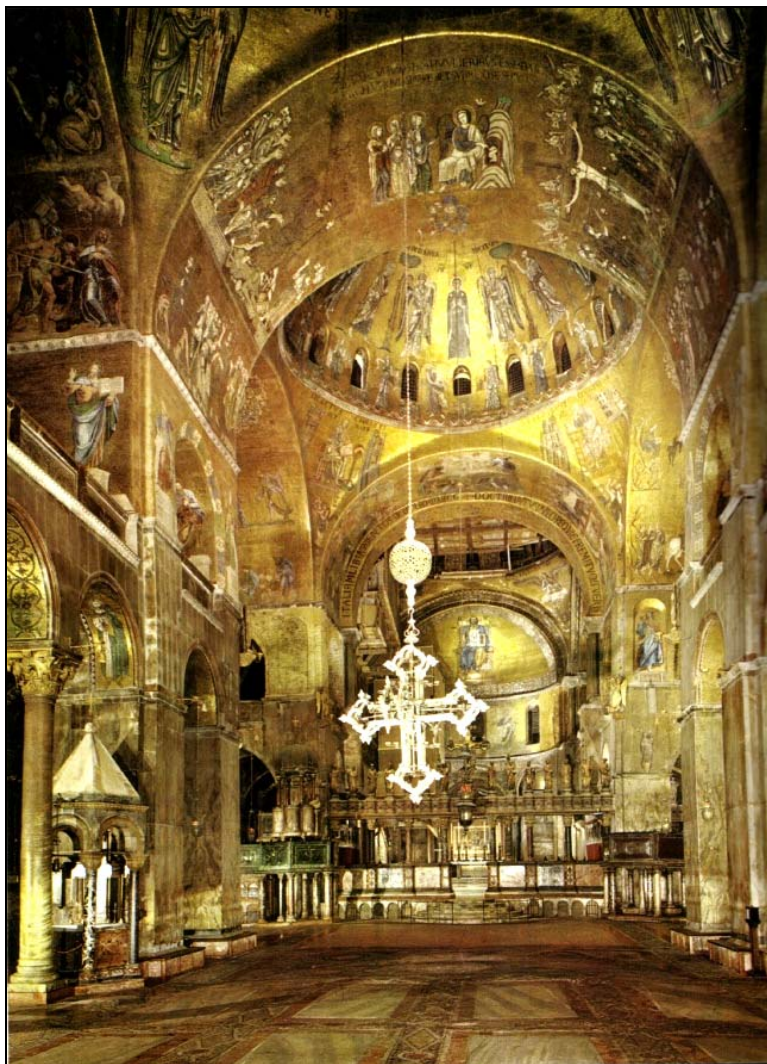
Patriarchs of Venezia (Roman Rite)				
Elected Pope:	1958.10.28	Apostolic Delegate of <u>Turkey</u> (1935.01.12 – 1944.12.23)		
Installed Pope:	1958.11.04	Apostolic Nuncio of <u>France</u> (1944.12.23 – 1953.01.12)		
Died:	1963.06.03 († 81)	Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1953.01.15 – 1958.10.28)		
		Cardinal-Priest of <u>S. Prisca</u> (1953.10.29 – 1958.10.28)		
		Pope of <u>ROMA</u> (<u>Italy</u>) (1958.10.28 [1958.11.04] – 1963.06.03)		
		Prefect of <u>Supreme Sacred Congregation of the Holy Office</u> (1958.10.28 – 1963.06.03)		
		Prefect of <u>Sacred Congregation for the Oriental Churches</u> (1958.10.28 – 1963.06.03)		
		Prefect of <u>Sacred Consistorial Congregation</u> (1958.10.28 – 1963.06.03)		
Patriarch		Carlo		AGOSTINI
(1949.02.05 – 1952.12.28)				
Born:	1888.04.22	Bishop of <u>Padova</u> (<u>Italy</u>) (1932.01.30 – 1949.02.05)		
	(<u>Italy</u>)	Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1949.02.05 – 1952.12.28)		
Ordained Priest:	1910.09.24			
Consecrated				
Bishop:	1932.04.10			
Died:	1952.12.28 († 64)			
Cardinal	Adeodato	Giovanni	PIAZZA,	O.C.D.
(1935.12.16 – 1948.10.01)				
<u>UT SINT UNUM</u>				
Born:	1884.09.30	Metropolitan Archbishop of <u>Benevento</u> (<u>Italy</u>) (1930.01.29 – 1935.12.16)		
	(<u>Italy</u>)	Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1935.12.16 – 1948.10.01)		
Ordained Priest:	1908.12.19	Cardinal-Priest of <u>S. Prisca</u> (1937.12.16 – 1949.03.14)		
Consecrated		Superior General of <u>Congregation of the Missionaries of Saint Charles Borromeo</u> (<u>Scalabrinians</u>) (1948 – 1951)		
Bishop:	1930.02.24			
Created Cardinal:	<u>1937.12.13</u>	President of <u>Cardinalatial Commission for the Shrine of Pompeii</u> (1948- 1957)		
Died:	1957.11.30 († 73)	Secretary of <u>Sacred Consistorial Congregation</u> (1948.10.01 – 1957.11.30)		
		Cardinal-Bishop of <u>Sabina e Poggio Mirteto</u> (1949.03.14 – 1957.11.30)		
		President of <u>Conferenza Episcopale Italiana</u> (C.E.I.) (1953 – 1954)		
Cardinal	Pietro	LA		FONTAINE
(1915.03.05 – 1935.07.09)				
Born:	1869.11.29	Bishop of <u>Cassano all’Jonio</u> (<u>Italy</u>) (1906.12.06 – 1910.04.01)		
	(<u>Italy</u>)	Titular Bishop of <u>Carystus</u> (1910.04.01 – 1915.03.05)		
Ordained Priest:	1882.12.22	Secretary of <u>Sacred Congregation of Rites</u> (1910.04.02 – 1915.03.05)		
Consecrated		Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1915.03.05 – 1935.07.09)		
Bishop:	1906.12.23	Cardinal-Priest of <u>Ss. Nereo ed Achilleo</u> (1916.12.07 – 1921.03.07)		
Created Cardinal:	<u>1916.12.04</u>	Cardinal-Priest of <u>Ss. XII Apostoli</u> (1921.03.07 – 1935.07.09)		
Died:	1935.07.09 († 65)			
Cardinal		Aristide		CAVALLARI
(1904.03.13 – 1914.11.24)				
Born:	1849.02.08	Titular Bishop of <u>Philadelphia in Lydia</u> (1903.08.09 – 1904.03.13)		
	(<u>Italy</u>)	Auxiliary Bishop of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1903.08.09 – 1904.03.13)		
Ordained Priest:	1872.09.27	Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1904.03.13 – 1914.11.24)		
Consecrated		Cardinal-Priest of <u>S. Maria in Cosmedin</u> <i>pro hac vice Title</i> (1907.04.18 – 1914.11.24)		
Bishop:	1903.08.23			
Created Cardinal:	<u>1907.04.15</u>			
Died:	1914.11.24 († 65)			
SAINT	Cardinal	Giuseppe	Melchiorre	SARTO
(1893.06.15 – 1903.08.04)				(later Pope Pius X)
<u>INSTAURARE OMNIA IN CHRISTO</u>				
Born:	1835.06.02	Bishop of <u>Mantova</u> (<u>Italy</u>) (1884.11.10 – 1893.06.15)		
	(<u>Italy</u>)	Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1893.06.15 – 1903.08.04)		
Ordained Priest:	1858.09.18	Cardinal-Priest of <u>S. Bernardo alle Terme</u> (1893.06.15 – 1903.08.04)		
Consecrated		Pope of <u>ROMA</u> (<u>Italy</u>) (1903.08.04 [1903.08.09] – 1914.08.20)		
Bishop:	1884.11.16	Prefect of <u>Supreme Sacred Congregation of the Holy Office</u> (1903.08.04 – 1914.08.20)		
Created Cardinal:	<u>1893.06.12</u>	Prefect of <u>Sacred Consistorial Congregation</u> (1903.08.04 – 1914.08.20)		
Elected Pope:	1903.08.04	Grand Master of <u>Equestrian Order of the Holy Sepulchre of Jerusalem</u> (1907 – 1914.08.20)		
Installed Pope:	1903.08.09			
Died:	1914.08.20 († 79)			

Patriarchs of Venezia (Roman Rite)				
Cardinal (1877.06.22 – 1891.12.31)		Domenico		AGOSTINI
Born:	1825.05.31 (Italy)	Bishop of Chioggia (Italy) (1871.10.27 – 1877.06.22)		
Ordained Priest:	1851.01.26	Patriarch of VENEZIA (Italy) (1877.06.22 – 1891.12.31)		
Consecrated		Cardinal-Priest of S. Eusebio (1882.03.30 – 1886.06.07)		
Bishop:	1871	Cardinal-Priest of S. Maria della Pace (1886.06.07 – 1891.12.31)		
Created Cardinal:	1882.03.27			
Died:	1891.12.31 († 66)			
Cardinal (1862.04.07 – 1877.04.28)		Giuseppe	Luigi	TREVISANATO
Born:	1801.02.15 (Italy)	Bishop of Verona (Italy) (1852.03.15 – 1852.09.27)		
Ordained Priest:	1824.03.13	Metropolitan Archbishop of Udine (Italy) (1852.09.27 – 1862.04.07)		
Consecrated		Patriarch of VENEZIA (Italy) (1862.04.07 – 1877.04.28)		
Bishop:	1853.01.16	Cardinal-Priest of Ss. Nereo ed Achilleo (1864.09.22 – 1877.04.28)		
Created Cardinal:	1863.03.16			
Died:	1877.04.28 († 76)			
Patriarch (1858.03.15 – 1861.09.24)	Angelo	Francesco		RAMAZZOTTI
Born:	1800.08.03 (Italy)	Founder of Institute for Foreign Missions of Milan (1850)		
Ordained Priest:	1829.06.13	Bishop of Pavia (Italy) (1850.05.20 – 1858.03.15)		
Consecrated		Patriarch of VENEZIA (Italy) (1858.03.15 – 1861.09.24)		
Bishop:	1850.06.30			
Died:	1861.09.27 († 61)			
Patriarch (1852.03.15 – 1857.04.09)	Pietro	Antonio	MUTTI,	OSB
Born:	1775.09.10 (Italy)	Bishop of Verona (Italy) (1840.12.14 – 1852.03.15)		
Ordained Priest:	1799.12.21	Patriarch of VENEZIA (Italy) (1852.03.15 – 1857.04.09)		
Consecrated				
Bishop:	1841.07.17			
Died:	1857.04.09 († 81)			
Cardinal (1827.04.09 – 1851.04.25)		Giacomo		MONICO
Born:	1776.06.26 (Italy)	Bishop of Ceneda (Italy) (1823.05.16 – 1827.04.09)		
Ordained Priest:	1801.03.21	Patriarch of VENEZIA (Italy) (1827.04.09 – 1851.04.25)		
Consecrated		Cardinal-Priest of Ss. Nereo ed Achilleo (1834.06.23 – 1851.04.25)		
Bishop:	1823.11.09			
Created Cardinal:	1833.07.29			
Died:	1851.04.25 († 74)			
Patriarch (1820.10.02 – 1827.04.09)	Ján	Krstitel	Ladislav	PRYKER, O.Cist
Born:	1772.11.02 (Hungary)	Bishop of Spiš (Slovakia) (1818.12.21 – 1820.10.02)		
Ordained Priest:	1796.05.16	Patriarch of VENEZIA (Italy) (1820.10.02 – 1827.04.09)		
Consecrated		Metropolitan Archbishop of Eger (Hungary) (1827.04.09 – 1847.12.02)		
Bishop:	1819.04.18			
Died:	1847.12.02 († 75)			
Patriarch (1816.09.23 – 1819.09.18)	Francesco			MILESI
Born:	1744.03.21 (Italy)	Bishop of Vigevano (Italy) (1807.09.18 – 1816.09.23)		
Ordained Priest:	1767.03.25	Patriarch of VENEZIA (Italy) (1816.09.23 – 1819.09.18)		
Consecrated				
Bishop:	1807.11.02			
Died:	1819.09.18 († 75)			

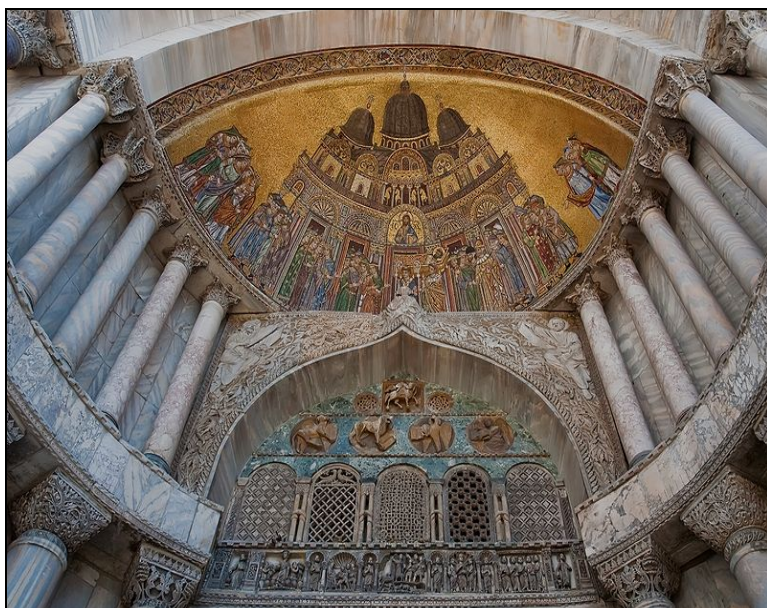
Patriarchs of Venezia (Roman Rite)				
Patriarch (1811 – 1813) Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) [<u>*</u>] (1811 – 1813)	Stefano			BONSIGNORE
Patriarch (1807.08.24 – 1808.10.21) Died: 1808.10.21	Nicolaus	Xaverius		GAMBONI
		Bishop of <u>Caorle</u> (? – 1807.08.24) Bishop of <u>Vigevano</u> (<u>Italy</u>) [<u>*</u>] (1803.09.18 – 1807.01.11) Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1807.08.24 – 1808.10.21)		
Cardinal (1801.12.23 – 1804.02.29) Born: 1733.07.26 Created Cardinal: <u>1789.08.03</u> Ordained Priest: 1799 Consecrated Bishop: Died: 1804.02.29 († 70)	Ludovico	FLANGINI		GIOVANELLI
		Cardinal-Deacon of Ss. Cosma e Damiano (1789.12.14 – 1794.02.21) Cardinal-Deacon of S. Agata alla Suburra (1794.02.21 – 1800.04.02) Cardinal-Priest of S. Marco (1800.04.02 – 1802.05.24) Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1801.12.23 – 1804.02.29) Cardinal-Priest of S. Anastasia (1802.05.24 – 1804.02.29)		
Patriarch (1776.05.20 – 1800.01.10) Born: 1726.12.26 Ordained Priest: 1754.04.21 Consecrated Bishop: 1773.07.18 Died: 1800.01.10 († 73)	Fridericus	Maria		GIOVANELLI
		Bishop of <u>Chioggia</u> (<u>Italy</u>) (1773.07.12 – 1776.05.20) Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1776.05.20 – 1800.01.10)		
Patriarch (1758.11.27 – 1775.12.23) Born: 1699.08.21 Ordained Priest: 1726.06.02 Consecrated Bishop: 1733.03.15 Died: 1775.12.23 († 76)		Giovanni		BRAGADIN
		Bishop of <u>Verona</u> (<u>Italy</u>) (1733.03.02 – 1758.11.27) Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1758.11.27 – 1775.12.23)		
Patriarch (1741.07.03 – 1758.10.28) Born: 1679.10.02 Ordained Priest: 1725.04.22 Consecrated Bishop: 1741.09.10 Died: 1758.10.28 († 79)		Aloysius		FOSCARI
		Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1741.07.03 – 1758.10.28)		
Patriarch (1734.12.01 – 1741.05.17) Born: 1676.10.07 Ordained Priest: 1730.04.16 Consecrated Bishop: 1735.01.30 Died: 1741.05.17 († 64)	Francesco	Antonio	CORRER, <u>O.F.M.</u> <u>Cap.</u>	
		Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1734.12.01 – 1741.05.17)		
Patriarch (1725.05.05 – 1734.11.14) Born: (<u>Italy</u>) Consecrated Bishop: 1701.02.06 Died: 1734.11.14		Marco		GRADENIGO
		Coadjutor Bishop of <u>Aquileia</u> (<u>Italy</u>) (1699.08.22 – 1714.11.19) Bishop of <u>Verona</u> (<u>Italy</u>) (1714.11.19 – 1725.05.05) Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1725.05.05 – 1734.11.14)		
Patriarch (1706.06.21 – 1725.05.01) Born: (<u>Italy</u>) Died: 1725.05.01		Piero		BARBARIGO
		Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1706.06.21 – 1725.05.01)		

Patriarchs of Venezia (Roman Rite)			
Cardinal (1688.09.27 – 1706.06.07)	Gianalberto	BADOARO	
Born: 1649.03.11 (Italy)	Patriarch of VENEZIA (Italy) (1688.09.27 – 1706.06.07)		
Ordained Priest:	Archbishop-Bishop of <u>Brescia</u> (Italy) (1706.06.07 – 1714.05.17)		
Consecrated	Patriarch <i>ad personam</i> (1706.06.07 – 1714.05.17)		
Bishop: 1688	Cardinal-Priest of S. Marcello (1706.06.25 – 1712.07.11)		
Created Cardinal: 1706.05.17	Cardinal-Priest of S. Marco (1712.07.11 – 1714.05.17)		
Died: 1714.05.17 († 65)			
Patriarch (1678.08.11 – 1688.09.12)	Alvise	SAGREDO	
Born: (Italy)	Patriarch of VENEZIA (Italy) (1678.08.11 – 1688.09.12)		
Died: 1688.09.12			
Patriarch (1644.04.03 – 1678.08.05)	Gianfranco	MOROSINI	
Born: (Italy)	Patriarch of VENEZIA (Italy) (1644.04.03 – 1678.08.05)		
Died: 1678.08.05			
Cardinal (1631.06.11 – 1644.04.28)	Federico	Baldissera	Bartolomeo CORNARO
Born: 1579.11.16 (Italy)	Bishop of <u>Bergamo</u> (Italy) (1623.02.23 – 1626.09.07)		
Ordained Priest:	Cardinal-Priest of S. Maria in Traspontina (1626.06.22 – 1627.11.15)		
Consecrated	Bishop of <u>Vicenza</u> (Italy) (1626.09.07 – 1629.04.30)		
Bishop: 1623.04.07	Cardinal-Priest of S. Cecilia (1627.11.15 – 1629.04.26)		
Created Cardinal: 1626.01.19	Cardinal-Priest of S. Marco (1629.04.26 – 1646.11.19)		
Died: 1653.06.05 († 73)	Bishop of <u>Padova</u> (Italy) (1629.04.30 – 1631.06.11)		
	Patriarch of VENEZIA (Italy) (1631.06.11 – 1644.04.28)		
	Camerlengo of Sacred College of Cardinals (1639.04.11 – 1641.01.07)		
	Cardinal-Priest of S. Maria in Trastevere (1646.11.19 – 1652.04.29)		
	Cardinal-Bishop of Albano (1652.04.29 – 1653.06.05)		
Patriarch (1619.11.20 – 1631.05.07)	Giovanni	TIEPOLO	
Born: (Italy)	Patriarch of VENEZIA (Italy) (1619.11.20 – 1631.05.07)		
Died: 1631.05.07			
Cardinal (1605.07.30 – 1619.10.07)	Francesco	VENDRAMIN	
Born: 1555.10.10 (Italy)	Patriarch of VENEZIA (Italy) (1605.07.30 – 1619.10.07)		
Ordained Priest: 1608	Cardinal-Priest of S. Giovanni a Porta Latina (1616.11.28 – 1619.10.07)		
Consecrated			
Bishop: 1608			
Created Cardinal: 1615.12.02			
Died: 1619.10.07 († 63)			
Patriarch (1600.01.28 – 1605.07.25)	Matteo	ZANE	
Born: (Italy)	Patriarch of VENEZIA (Italy) (1600.01.28 – 1605.07.25)		
Died: 1605.07.25			
Cardinal (1591.01.07 – 1600.01.21)	Lorenzo	PRIULI	
Born: 1537 (Italy)	Patriarch of VENEZIA (Italy) (1591.01.07 – 1600.01.21)		
Ordained Priest: 1590	Cardinal-Priest of S. Maria in Traspontina (1596.12.02 – 1600.01.21)		
Consecrated Bishop: 1591			
Created Cardinal: 1596.06.05			
Died: 1600.01.21 († 63)			
Patriarch (1560 – 1590.08.05)	Giovanni	TREVISANO	
Died: 1590.08.05	Patriarch of VENEZIA (Italy) (1560 – 1590.08.05)		

Patriarchs of Venezia (Roman Rite)			
Patriarch (1556 – 1559.10.08) Died: 1559.10.08	Vincenzo Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1556 – 1559.10.08)	DIEDO	
Patriarch (1554 – 1555) Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1554 – 1555)	PierFrancesco	CONTARINI	
Patriarch (1524 – 1554.08.19) Died: 1554.08.19	Geronimo Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1524 – 1554.08.19)	QUIRINI,	O.S.D.
Patriarch (1508 – 1524.10.07) Died: 1524.10.07	Antonio Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1508 – 1524.10.07)	CONTARINI	
Patriarch (1508 – 1508.11.16) Died: 1508.11.16	Lodovico Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1508 – 1508.11.16)	CONTARINI	
Patriarch (1504 – 1508.05.19) Died: 1508.05.19	Antonio Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1504 – 1508.05.19)	SORIANO, O. _____	Cart.
Patriarch (1492 – 1504) Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1492 – 1504)	Tomaso	DONA,	O.S.D.
Cardinal (1468.12.16 – 1492.09.14) Born: 1406 (Italy) Ordained Priest: Consecrated Bishop: 1468? Created Cardinal in pecore: <u>1489.03.09</u> Revealed as Cardinal: 1492.08.03 Died: 1492.09.14 († 86)	Maffeo Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) ([1467.10.30] 1468.12.16 – 1492.09.14) ** Cardinal (in pectore) (1489.03.09 – 1492.08.03) Cardinal-Deacon <i>with no Deaconry assigned</i> (1492.08.03 – 1492.09.14)	GHERARDI, O.S.B.	Cam.
Patriarch (1465.01.07 – 1466.04.02) Born: 1420? (<u>Italy</u>) Consecrated Bishop: 1449? Created Cardinal: Died: 1466.04.02 († 46)	Giovanni Bishop of <u>Bergamo</u> (<u>Italy</u>) (1449.10.31 – 1465.01.07) Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1465.01.07 – 1466.04.02)	BAROZZI	
Patriarch (1464 – 1464) Born: (<u>Italy</u>)	Gregorio Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1464 – 1464)	CORRER	
Patriarch (1460 – 1464) Born: (<u>Italy</u>)	Andrea Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1460 – 1464)	BONDIMERIO,	O.S.A.
Patriarch (1456 – 1460) Born: (<u>Italy</u>)	Maffio Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1456 – 1460)	CONTARINI	
SAINT (1451.10.08 – 1456.01.08) Born: 1381 (<u>Italy</u>) Died: 1456.01.08 († 75)	Patriarch Bishop of <u>Castello</u> (1433.05.12 – 1451.10.08) Patriarch of VENEZIA (<u>Italy</u>) (1451.10.08 – 1456.01.08)	Lorenzo	GIUSTINIANI

**Interiorul Băsilicii San Marco, din Veneția,
cu splendidul iconostas în starea de evoluție încă nedefinitivă (sec. c. IX).**

**Domul San Marco din Veneția: scena aducerii moaștelor Sf. Ev. Marcu, în Basilica San Marco din Veneția –
Собор Святого Марка - sec. IX, mozaic interior pe latura de vest fațadei c. 1265, deasupra intrării principale.**

6. Autocefalia de scurtă durată a Bisericii din Ravenna 658/666 - 751

Archidioecesis Ravennatensis-Cerviensis

Emilia Romagna este una din cele 16 regiuni eclesiastice ale Bisericii din Italia și cuprinde 14 diocese, organizate în trei Arhiepiscopii Mitropolitane sau provincii Bisericești: *Bologna*, *Modena-Nonantola* și *Ravenna-Cervia*. Biserica Ravennei este structurată actualmente într-o Arhiepiscopie de rang Mitropolitan autonomă, cu următoarele diocese sufragane: *Cesena-Sarsina*, *Forlì-Bertinoro*, *Rimini*, *San Marino-Montefelto*. Provincia Mitropolitană a Ravennei se extinde pe două treimi din teritoriul regiunii Ravenna și pe o trime din regiunea Ferrara.¹ Patronii Arhiepiscopiei sunt Sf. Apolinarie și Sf. Paterniano. Scaunul Arhiepiscopal și Mitropolitan de Ravenna are două catedrale: Învierea Domnului nostru Iisus Hristos – *Resurrezione del Signore*, în Ravenna și Sf. Maria înălțată la ceruri – *Santa Maria Assunta*, în Cervia, ca și cocatedrală sau a doua catedrală. Arhieparchia de Ravenna cuprinde 86 de parohii, organizate în opt vicariate sau protopopiate: Ravenna (oraș), Classe (suburbia Ravennei sau suburbicare), Marina di Ravenna, Mezzano, Campiano, Cervia, Argenta, Protomaggiore.

Privitor la unificare celor două scaune episcopale de Ravenna și Cervia, menționăm datele de 7 ianuarie 1909, când cele două eparhii au ajuns în uniune personală, adică *in persona episcopi*; a doua etapă a avut loc în data de 22 febr. 1947, când pentru scaunele de Ravenna și Cervia s-a stabilit unificarea *aeque principaliter*; la 30 sept. 1986, unificarea a fost deplină, prin contopirea celor două scaune și actuala titulatură a Arhiepiscopiei.

Diocesa de Cervia a fost fondată pe la începutul secolului al VI-lea sau chiar la sfârșitul secolului al V-lea. Primul episcop de Cervia ar fi suferit martiriul prin anul 501, după revenirea de la Sinodul Roman. Primul nume al acestei localități ar fi fost Ficocle, iar cel actual este atestat documentar, prin anul 997: Cervia.

Monumente și biserici celebre din Ravenna:

San Vitale, sec. VI; Mausoleum Galla Placidia, sec. V; Biserica Sant'Apollinarie Nuovo, sec. VI; Mausoleum Theoderich, sec. VI; Baptisteriul Arian, sec. VI; Baptisteriul ortodox, sec. V; Capela Arhiepiscopală, sec. VI; Sant'Apollinarie din Classe; Biserica Santa Croce; Santa Maria Maggiore, sec. V; Santa Eufemia, 1742-1747; San Giovanni Battista; Spirito Santo, *Hagia Anastasis* (numită astfel în epoca bizantină a Ravennei, 540-751), sec. V, VI și sec. XVI; Santa Maria del Suffragio; Domul, 1734, cu amvonul Episcopului Agnellus, din sec. VI și sarcofagii din sec. V și criptă (capela subterană), din sec. X; San Francesco, sec. V, IX și XII; San Giovanni Evangelista, sec. V; Santa Maria in Porto, 1553-1606.

Orașul Ravenna a îndeplinit funcția de capitală în trei rânduri:

1. pentru Imperiul Roman de Apus (402-476), înainte capitala imperială fiind la Mediolanum-Milano, nu la Roma;
2. pentru Regatul Ostrogot (493-553);
3. pentru Exarhatul Bizantin sau Exarhatul Italiei (568-751), după asediul romeilor, conduși de generalul Belizarie în anul 540.

Biserica Ravennei are o vechime, care ar începe încă din secolul apostolic. În conformitate cu o tradiție istorică apărută în secolul al VII-lea, însă neverificată, scaunul episcopal al Ravennei ar fi

¹ AA. VV., *Storia di Ravenna*, vol. II, «Dall'Età bizantina all'Età ottoniana», Marsilio Editori, pag. 358. Giuseppe Cappelletti, *Le Chiese d'Italia della loro origine sino ai nostri giorni*, vol. II, Venezia 1844, pp. 9-187 și 557-578.

fost fondat de însuși Apostolul Petru, care l-ar fi hirotonit și instalat pe Sf. Apollinarie, mort în timpul primei persecuții împotriva creștinilor, declanșată de Împăratul Nero (54-68), în anul 64. O legendă similară din Aquileia, atribuie fondarea Episcopiei de acolo, tot Apostolului Petru, care l-ar fi hirotonit și instalat pe Sf. Hermagoras (42 ? – 65/70), martirizat și el în timpul persecuției lui Nero sau în anii care au urmat.² Săpăturile arheologice din Ravenna atestă însă pentru secolul al II-lea existența unei comunități creștine locale, epocă în care ar putea fi localizat și Sf. Apollinarie sau la începutul secolului al III-lea, când ar fi putut fi martirizat în timpul celei de a V-a persecuție contra creștinilor, din anul 202, din timpul domniei lui Septimiu Sever (193-211).³

Dipticele sau lista primilor episcopi și arhiepiscopi – „patriarhi” de Ravenna provine din secolul al IX-lea, grație lucrării „Liber pontificalis ecclesiae Ravennatis” sau *Liber Pontificalis* sau „Condica Arhierească” ori „Condica Sfântă”, redactată de către istoricul și cronicarul local, Abatele Andraeus *Agnellus* (c.805 – d.854)⁴ Acest Agnellus nu a fost Arhiepiscop de Ravenna, ci Abate (Stareț, Egumen) al *Mănăstirii Sf. Maria a Vlahernelor* și nici nu trebuie confundat cu Patriarhul Agnelo (556-569), urmașul marelui Massimiano sau Maximianus (546-556). Acest *Liber Pontificalis* avea ca bază de informație un alt „liber”, o altă cronică a episcopilor de Ravenna, din secolul al VI-lea, sau „proto Agnellus”, redactată de către Arhiepiscopul „Patriarhul” Mariniano sau Mariano (595 - ?). Conform Cronicii lui Mariniano sau Mariano, al 12-lea episcop de Ravenna, Severo (283 - ?) ar fi luat și el parte la lucrările Sinodului de la Sardica (Sofia), din anul 343. Nu știm însă dacă este vorba de acest episcop sau de un altul, pentru că între anii d. 283, până în 349, nu mai avem nici un episcop de Ravenna, cunoscut cu numele.

Andreas Agnellus (ou encore Agnellus de Ravenne), est un ecclésiastique catholique de Ravenne en Italie, vivant dans le courant du IXe siècle. Né autour de 805, décédé après 846, il est connu pour avoir rédigé la vie des évêques qui se sont succédé sur le siège épiscopal de Ravenne tout au long du Bas-Empire romain, dans une compilation intitulée *Liber Pontificalis Ecclesiae Ravennatis* (LPR), plus connue sous le titre de « Annales de Ravenne ». La date de son décès n'est pas connue, bien que ses Annales fassent état du décès de l'archevêque Georges de Ravenne en 846; Oswald Holder-Egger[1] cite un papyrus daté de 854, ou de 869 qui contient le nom d'un prêtre nommé Andreas (appartenant à l'église de Ravenne), mais il n'y a aucun élément de preuve qui puisse relier cet Andreas avec Andreas Agnellus.[2]

Bien qu'il ait été nommé Abbé à la tête de Sainte-Marie de Blachernes et ensuite de Saint-Bartholomée, Andreas apparaît comme étant resté un prêtre séculier toute sa vie. Peut-être a-t-il été successivement abbé titulaire dans chacune des abbayes. Auteur du *Liber Pontificalis Ecclesiae Ravennatis* (LPR), rédigée sur le modèle du *Liber Pontificalis*, une compilation des vies des Papes de Rome, il est resté dans l'esprit des historiens du Haut Moyen-âge et de l'Antiquité tardive comme l'auteur des « Annales de Ravenne ».

Ce travail a survécu grâce à deux manuscrits : un qui se trouve à la Bibliotheca Estense à Modène, copié en 1413; l'autre conservé à la Bibliothèque Vaticane; écrit au milieu du XVIe siècle, il

² Literatura privind istoria Bisericii, Arhiepiscopiei de Ravenna și a ierarhilor acesteia vezi:

Annuario pontificio del 2005 e precedenti, riportati su www.catholic-hierarchy.org alle pagine [1] e [2].

Giuseppe Cappelletti, *Le Chiese d'Italia della loro origine sino ai nostri giorni*, vol. II, Venezia 1844, pp. 9-187.

Giuseppe Cappelletti, *Le Chiese d'Italia della loro origine sino ai nostri giorni*, vol. II, Venezia 1844, pp. 557-578.

Ravenna e Cervia in *Catholic Encyclopedia*, (in inglese) Encyclopedia Press, 1917.

Felix Ravenna, Dipartimento di archeologia, Università di Bologna, 1984-1985.

Gaspere Ribuffi, *Guida di Ravenna*, Ravenna 1835, p. 28 (breve cronologia del seminario).

Roberto Cessi, *Miscellanea in onore di Roberto Cessi*.

Konrad Eubel, *Ab anno 1431 usque ad annum 1503 perducta* in *Hierarchia Catholica Medii ævi: sive, Summorum Pontificum, Sanctarum Romanarum Ecclesiarum Cardinalium, Ecclesiarum Antistitum Series. E Documentis Tabularii Præsertim Vaticani Collecta, Digesta, Edita*, (in latino) [vol. II], Patavii : Il Messaggero di s. Antonio [1901], 1968. p. 126, 221.

(EN) Scheda dell'arcidiocesi su www.gcatholic.com

³ Au existat zece mari persecuții contra creștinilor, înainte de anul 313 : din anii 64-68, 81-96, 112-117, 165-180, 202, 235-238, 249-251, 258, 275 și 298 (303, 304).

⁴ Vezi ediția critică bilingvă latino-germană, *AGNELLUS von Ravenna, Liber Pontificalis / Bischofsbuch I-II*, 2 Bde, übersetzt und eingeleitet von Claudia Nauerth, Herder Freiburg, Basel, Wien, Barcelona, Rom, New York, 1996, 353+642 p. [în Colecția *Fontes Christiani*, Band 21/1-2].

s'interrompt brusquement au milieu de la vie de l'archevêque Pierre II. Des copies des vies de deux saints évêques de Ravenne, Sévère et Pierre Chrysologue existent dans des traditions indépendantes, copiées dans des collections de Vies de Saints.

Œuvre

L'édition majeure (*editio princeps*) du LPR a été publiée à Modène par Benedictus Bacchini en 1708; une traduction complète du LPR par Deborah Mauskopf Deliyannis a été éditée en 2004^[3] Le LPR commence avec la vie de saint Apollinaire et s'achève avec celle de Georges, le 48e archevêque de Ravenne (décédé en 846). Bien que selon l'article de la Catholic Encyclopedia, le travail d'Agnellus contient un matériau peu fiable ("unreliable material"), l'auteur du même article admet que le LPR est "a unique and rich source of information concerning the buildings, inscriptions, manners, and religious customs of Ravenna in the ninth century" (*traduction* : une source riche et unique concernant les bâtiments, les inscriptions, les mœurs et les coutumes religieuses du neuvième siècle). Deborah Deliyannis note que deux thèmes sont récurrents tout au long du LPR : l'anxiété au sujet des droits du clergé face à l'oppression émanant des évêques et une ferme préférence pour le statut autocéphale de Ravenne, avec un dégoût particulier pour le contrôle de l'archevêché de Ravenne par le pape de Rome.^[4] La Catholic Encyclopedia indique plus avant que "dans ses efforts pour être érudit, Agnellus tombe souvent dans des erreurs impardonnables. La diction est barbare et le texte est fautif et corrompu".^[5]

Intérêt

Le *Liber Pontificalis ecclesiae Ravennatis*, connu sous le nom de « Annales de Ravenne », reste une source précieuse d'informations sur les derniers temps de l'Empire romain, ainsi que sur l'histoire ecclésiastique de Ravenne, un temps capitale impériale; il est aussi un apport de valeur en ce qui concerne le contexte historique des faits rapportés, à côté d'autres sources comme les correspondances entre érudits, pour la période qui s'étend du IVe siècle de l'empire romain finissant, jusqu'au IXe siècle. À lui seul, il ne saurait être une autorité, mais reste un témoin important.

Bibliographie

- Bacchini, B. ed. *Agnelli, qui et Andreae Abbatis S. Mariae ad Blachernas et S. Bartholomei Ravennae Liber Pontificalis sive vitae Pontificum Ravennatum*. Introduction par L. A. Muratori. Migne PL 106, pp. 477-750. Paris: 1864, réimpression de Milan: 1723.
- Oswald Holder-Egger, *Agnelli qui et Andreas liber pontificalis ecclesiae Ravennatis*. MGH *Scriptores rerum Langobardicarum et Italicarum saec. VI-IX*, pp. 265-391. Hannover: 1878.
- Deborah Mauskopf Deliyannis, *The Book of Pontiffs of the Church of Ravenna*. Washington: Catholic University of America Press, 2004 (ISBN 0813213584).
- J.-M. Pizarro, *Writing Ravenna: A Narrative Performance in the Ninth Century*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1995. Series, "Recentiores: Later Latin Texts and Contexts".

Notes

- ↑ O. Holder-Hegger (1858-1911), médiéviste allemand, fût le premier éditeur moderne du *Liber Pontificalis Ecclesiae Ravennatis* sous le titre : *Agnelli qui et Andreas liber pontificalis ecclesiae Ravennatis*. MGH *Scriptores rerum Langobardicarum et Italicarum saec. VI-IX*, pp. 265-391. Hannover : 1878.
- ↑ Deborah Mauskopf Deliyannis dans l'introduction à sa traduction de *The Book of Pontiffs of the Church of Ravenna*. Washington: Catholic University of America Press, 2004. (ISBN 0813213584), p. 12.
- ↑ Deborah Mauskopf Deliyannis, *The Book of Pontiffs of the Church of Ravenna*. Washington: Catholic University of America Press, 2004. (ISBN 0813213584).
- ↑ D. Mauskopf Deliyannis, introduction à sa traduction du LPR, p. 17.
- ↑ Cet article reprend en traduction française et en partie l'article de en.Wikipedia sur Agnellus et celui de la *Catholic Encyclopedia*.⁵

⁵ Luat din: <http://fr.academic.ru/dic.nsf/frwiki/61629>

Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon, Band I (1990) Spalte 55 Autor: Friedrich Wilhelm Bautz AGNELLUS, der Geschichtsschreiber der Kirche von Ravenna, * um 805 in Ravenna, † nach 854 (?). - A. war Abt der Klöster St. Bartholomäus und St. Maria ad Blachernas bei Ravenna und Priester der Kirche von Ravenna. - Sein Geschichtswerk enthält die Biographien der Bischöfe von Ravenna sowie die Beschreibung von Bauten, Denkmälern und Kunstwerken, die er außer der mündlichen Überlieferung als geschichtliche Quellen benutzt.

Werke: Liber pontificalis ecclesiae Ravennatis, hrsg. v. Oswald Holder-Egger, MG SS rer. Lang., 1878, 265 ff.; MPL 106, 431 ff.

Lit.: U. Balzani, Le chronache ital. nel Medioevo, Mailand 1909, 93 ff.; - Manitius I, 712 ff.; - RE I, 242 f.; - DHGE I, 968; - EC I, 465 ff.; - LThK I, 195 f.

Friedrich Wilhelm Bautz, Literaturergänzung: 1996 Liber pontificalis - Bischofsbuch lat./dt., dt.v. Claudia Nauerth, Fontes Christiani 21, Freiburg i.Br. 1996.

459	AGNELLI ABBATIS S. MARIE AD BLACHERNAS, ETC.	460
nimve, si ex titulo præfixo intelligere quis curet, præfecto aliquam operamque perdet. Satis itaque est spectari dissimulare, et titulum, et versos, qui ita sunt comparati, ut dialogum exhibeant inter clericum Ravennatem, rogantem et Agnellum primo se modestè excusantem. Inde omnes in se recipientem scribendi Pontificalis libri Collocum. Dietyiei qui sequuntur versus quem sensum habebant divinare minime vacat, nec tanti id est, ut me ab opere ipso demum consistendo remoretur. Sufficit itaque versus ipsos exhibere cura suo titulo.	A Clausa videntur in auditu nudare petendo (patendo). Presbyteri : Tristamur nimium quantum crudelis amice. Agnellus : Tum quoniam victus rogo vos orate Tonantem Sydera qui torquet, latices refrenatque marinas. Vita præcipite cursum converjat in ortum. Et sensum tribuat scribendi Pontificalium. Presbyteri : Sic nimirum [nimium] cupidi faciemus, cumque Sit firmus, opus verbis respondeat usque, Hic quanquam durus tamen laborat tamen ultro. Agnellus : Actus Pontificum referam, nomenque priorum.	
Fortuitu quondam venisse presbyterorum Turba Ravennatū simul, inter quos fuit unus : Andreas dictus, fratres quem voce precari Demissa scripsisse sunt : quo pontificalem ; Tum respondit ei humilis, sed voce sagaci.	B Agnellus : Qui mihi sensus inest, aut est quæ lectio, possip Tantillo sensu comprehendere centies octo Annorum cursus vna [vixit], vel gesta priorum ? Talia dum fallens promiscuis fronte dueli Assolutus jugiter, quia nobis intima quæque.	Presbyteri : Asperius quicquam, nunc Andreas iuge salve. Agnellus : Salvete sacerdotes per sæcula cuncta. Clare fidelis Carmina parva Edita vobis Suggere tu, qui Musa regalis Erga fidelis Dicere laudes Semper amicis.
AGNELLI LIBER PONTIFICALIS. PARS PRIMA, <i>Completens Vitas eorum qui florere a sancti APOLLINARIS tempore usque ad Eugenium.</i> <i>Historia scribenda fontes operis, et operis simplicitatem exaggerat; Nummis opam imporat lucher.</i>		
Vobis rogantibus ordinatum libellum de Ordine pontificali successione pontificum, qui sedem sancti Apollinaris nutriverunt, sicut veritas et argumentatio vestri Agnelli, qui est Andreas, ipsius orthodoxæ sedis Ravennæ, potuit reperire et cognoscere; gratias vobis necesse est agere Deo Patri, et Filio ejus, simulque Spiritui sancto, trini majestati, usque potestati, quod me polluti labiis reduxit, et linguam aridam, in quantum illi placuit, disertam fecit. Confido, etenim orationibus vestris graviam fandi, meis sermonibus Deum donare, ut sanctorum præcedentium sedis antistitem Patrum Ravennatis Ecclesiæ, qualiter unusquisque suis temporibus facia peregit, pro eo quod vos me sermonibus cœlestis, in quantum potuerō, ad memoriam revocare; non solum quod eorum facta perspexi, verum etiam ex auditu, quæ mihi seniores nostri retulerunt, vestris auribus patefaciam. Moyses enim præ-excellentissimus vir, inspirante Deo, Genesis librum descripsit. Ipse enim ait: Interroga patres tuos, et	C nuntiabunt tibi, seniores tuos, et dicent tibi: ph. Lab. Interroga generationes pristinas, et diligenter investiga patrum memorias. Ex stirpe enim Abraham Moyses descendit, et antequam Abraham nasceretur totius hujus mundi fabrica a Deo facta fuisse memoratur. Marcus etiam Petri apostoli discipulus et in baptismo filius, non corporaliter Domini secutus fuit vestigia, neque ulla miracula ab eo facta vidit, sed Petro enarrantes Evangelium exaravit, Lucas vero Petri (Pauli) apostoli ministrator imbutus ab eo doctrina, Evangelii aperuit fontem. Multi etiam alii ex auditu volumina condiderunt; sicut in Vitis Patrum legitur: « Narravit mihi quidam senex, » etc. Nonne Gregorius sedis Romanæ Ecclesiæ antistes in plurimis locis libri Dialogorum retulit dicens: « Narravit mihi ille et ille homo? » et reliqua. Sed minime facti possum similem illis. Nam confiteor quippe, sicut modica scintilla posita in aspectu solis obumbratur, et ejus non apparet lumen, sic et mea ante conspectum tantorum philosophorum exstinguitur	

Andreas Agnelus, Liber Pontificalis, col. 459-460, extras din Migne, PL, 106, 805-846, vezi:
http://en.wikipedia.org/wiki/Andreas_Agnellus

Lista Arhiepiscopilor [Patriarhilor] „autocefali” ai Ravennei ⁶

Scaunul de Ravenna: Episcopi

Sant' Apollinarie, 46 ? – 76 ?

Aderito, 76 - ?

Eleucadio, ? – 100 - ?

Marciano, ? – 112 - ?

Calogero, 127 – 132

Procolo, ? – 132 - ?

Probo I, ? – 142 - ?

⁶ Compară cu : *Felix Ravenna*, Dipartimento di archeologia, Università di Bologna, 1984–1985.
Din: „http://de.wikipedia.org/wiki/Liste_der_Erbischof%C3%B6fe_von_Ravenna“

Dato, ? – 185 †

Liberio I, ? – 206 †

Agapito, 206 - ?

Marcellino, ? 283 - ?

.....*Necunoscuți sau Sedisvacanță, d. 283 - 349*

San Severo, c. 308 – c.348

Liberio II, 349 - ?

Probo II, 351 - ?

Fiorenzo, 361 - ?

Liberio III, 374 - ?

Orso, ? - 396 apr. 15 †

San Pietro (Chrisologo), 396 – 425 ? dec. 2/4 sau iulie 30 ? ⁷

⁷ *Petrus Chrysologus*. In: *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon* (BBKL).

Band I (1990) Spalten 1017-1118 Autor: Friedrich Wilhelm Bautz.

CHRYSOLOGUS, Petrus genannt Chrysologus, Erzbischof von Ravenna, Heiliger, * um 450. - Die älteste Biographie des Petrus von Ravenna stammt von dem Abt Agnellus von Ravenna; sie ist um 840 geschrieben und hat teilweise legendären Charakter. Darum wissen wir von seinem Lebensgang wenig Sicheres. Petrus war ein hervorragender Kanzelredner. Darum gab ihm Agnellus in seinem Geschichtswerk den Beinamen "Chrysologus" ("der goldene Worte prägt"). Von den 176 uns erhaltenen Predigten sind nur wenige unecht. Petrus verteidigte das kirchliche Dogma gegen Arianer, Pelagianer, Nestorianer, Novatianer und Manichäer und griff auch in den eutychianischen Streit ein, indem er Eutyches zum Gehorsam gegen den römischen Bischof ermahnte. - C. wird als Heiliger verehrt. Sein Fest ist der 4. Dezember. 1729 wurde er zum "doctor ecclesiae" ernannt.

Werke: Opera omnia, Venedig 1570, abgedr. MPL 52, 183 ff. - M. Held, Ausgew. Reden des hl. Petrus C. nach dem Urtext übers. u. mit Einl. Vers., 1874. - Brief an Eutyches: Ep. 25 unter den Briefen Leos, in: MPL 54, 739 ff.; - Übers. ausgew. Reden v. Gottfried Böhmer, in: BKV² 43, 1923. - Die Verkündigung im Osterfestkreis u. in der Advents- u. Weihnachtszeit. Homilet. Abhh. u. Predigten. Hrsg. v. Alois Schuh, 1947/48. - Maranatha (Orationes. Lat. u. dt.). Adventsgebete aus Ravenna. Übertr. u. eingel. v. Wilhelm Schmidt, Wien 1958 (1968³).

Lit.: Agnellus, Liber pontificalis ecclesiae Ravennatis, hrsg. v. Holder-Egger, 1878, 307 ff.; u. in: MG SS rer. Lang. 310 ff.; - H. Dapper, Der hl. P. C., der erste EB v. R., 1867; - Florian v. Stablewski, Der hl. Kirchenvater Petrus v. R. C., 1871; - J. Looshorn, Der hl. P. C. u. seine Schr., in: ZKTh 3, 1879, 238 ff.; - Richard Rothe, Gesch. der Predigt, 1881, 139 f.; - A. Tarlazzi, S. P. C., Ravenna 1887; - F. Lanzoni, I sermoni di s. P. C., in: Rivista di Scienze Storiche 1910/11, 121 ff. 161 ff. 241 ff. 331 ff.; 1911/12, 1 ff. 183 ff.; - J. Benlloch y Vivó, C., Burgos 1918; - Franz Joseph Peters, P. C. als Homilet. Ein Btr. z. Gesch. der Predigt im Abendland, 1919; - Gottfried Böhmer, P. C., EB v. R., als Prediger. Ein Btr. z. Gesch. der altchristl. Predigt, 1919; - L. Baldisserrri, P. C., Imole 1920; - J. H. Baxter, The Homilies of S. P. C., in: JThS 22, 1921, 250 ff.; - C. Jenkins, Aspects of the theology of S. P. C., in: ChQR 103, 1927, 233 ff.; - G. Sessa, La dottrina cristologica di s. Pier Crisologo, Pozzuoli 1944; - Alessandro Olivar, Els principis exegetics de s. P. C., in: Miscellanea Biblica B. Ubach, Montserrat 1953, 413 ff.; - Ders. u. A. M. Argemí, La eucaristía en la predicación de e. P. C., in: La Ciencia Tomista 86, 1959, 605 ff.; - Ders., Los sermones de S. P. C. Estudi crítico, Montserrat 1962; - E. Schlitz, Un trésor oublié: s. P. C. comme théologien, in: NRTh 55, 1928, 265 ff.; - R. H. McGlynn, The Incarnation in the Sermons of s. P. C., Mundelein (Chicago) 1956; - G. del Ton, De s. P. C. eloquentia, in: Latinitas. Commentarii linguae latinae excolendae 6, Rom 1958, 177 ff.; - Hans Hümmeler, Helden u. Hll., 1959 (501-510. Ted.), 571 f.; - Suitbert Benz, Der Rotulus v. Ravenna. Nach seiner Herkunft u. seiner Bedeutung f. die Liturgiegesch. krit. unters. (Diss. Löwen), Münster/Westf. 1967; - Bibliotheca Sanctorum X, Rom 1968, 685 ff.; - Pauly-Wissowa XIX, 1361 ff.; - Bardenhewer IV, 606 ff.; - CPL 227 ff.; - Wimmer³ 425; - RE IV, 98 ff.; - RGG I, 1818; - DThC XII, 1916 ff.; - EC IX, 1433 ff.; - LThK VIII, 356; - ODCC 282; - NCE III, 214.

Friedrich Wilhelm Bautz.

Textanmerkungen:

C. wird als Heiliger verehrt. Sein Fest ist der 4. Dezember.

Werkeergänzung:

1982

Sanctus P.C., Collectio sermonum. (SL 24-24A-24B). Curante CETEDOC. Turnhout 1982;

1997

Opere. Edizione bilingue. A cura di Gabriele Banterle ... Teil 1-3. Roma 1996-97;

2001

Sermons. Text crític (revisat) i introd. d'Alexandre Olivar. Trad. i notes de Jaume Fàbregas i Baqué. Teil 1-6. Barcelona 1985-2001.

Literaturergänzung:

1954

Alejandro Olivar, Clavis S. P.C., in: SE 6.1954, S. 327-342;-

1961

Alejandro Olivar, San P.C. autor de la Expositio Symboli de Cividale. Brugge 1961, Aus: SE 12.1961, S. 294-312;-

1973

Franco Sottocornola, L'anno liturgico nei Sermoni di P.C. Ricerca storico-critica sulla liturgia di Ravenna antica. Cesena 1973;-

Esuperanzio, 425 – 430

Mitropoliți de Ravenna

Giovanni, Angelopte, 430 - 440

Pietro II, 435 - ?

Neone, 449 - ?

Giovanni II, ? - 12 ian. 477 †

Giovanni III, 20 iulie 477 – 494 iunie 5

Pietro III, 494 - ?

Aureliano, ? – 521 mai 26

Ecclesio, 522 – 532/533 iulie 27

Sant' Ursicino, 533 – 536

Vittore, ? – 546

Scaunul de Ravenna: Arhiepiscopi ⁸

Massimiano – Maximianus, 546 – 556 Patriarh

Agnello, 22 iunie 556 - 569?

Pietro IV, 569 - ?

Giovanni IV, ? – 593 ian. 11

Mariniano sau Mariano, 595 - ?

Giovanni V, 606 - ?

Giovanni VI, 613 - ?

Bono, ? – 644/8

1995

William B. Palardy, The church and the synagogue in the sermons of Saint P.C. Diss. Washington, Dc, 1992;- Ruggero Benericetti, Il Cristo nei Sermoni di S. P.C. Diss. Cesena 1995;-

1996

Liuwe H. Westra, The authorship of a anonymous "Expositio symboli" (CPL 229a), in: Augustinianum 36.1996, S. 525-542; -

1997

Antonio Ramón Pont, P.C. en Francisco de Quevedo. Alicante 1997;-

1997

Boguslaw Kochaniewicz, La Vergine Maria nei Sermoni di San P.C. Roma 1998;-

2003

Giuseppe Scimè, Giudei e cristiani nei Sermoni di San P.C. Roma 2003; -

2009

Francesco Trisoglio, Il matrimonio nell'esegesi biblica di san P.C. nella sua relazione con il diritto romano, in: Il matrimonio dei cristiani. Roma 2009, S. 531-543; -

2010

Boguslaw Kochaniewicz, Divine revelation in the teaching of St. P.C., in: Angelicum 87.2010, S. 791-802.

⁸ Klaus-Gunther Wesseling: *Maximian von Ravenna*. In: *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon* (BBKL). Band 5, Herzberg 1993, ISBN 3-88309-043-3, Sp. 1077–1078.

Band V (1993)Spalten 1077-1078 Autor: Klaus-Gunther Wesseling.

MAXIMIAN von Ravenna, Bisch., * 498 in Pola, † 21.(22.).2. 556 in Ravenna. Am 14.10. 546 wird M. auf Betreiben Justinians (s.d.) v. Vigilius (s.d.) in Patras zum Bischof v. Ravenna erhoben, wo unter seiner Anleitung die kirchliche Bautätigkeit stark gefördert wird: die Kirchen S. Apollinaro in Classe u. S. Vitale sowie die Basilika S. Stefano werden errichtet. Die kunsthistorische wegen ihrer Ornamentik hochinteressante Cathedra im Ravennatischen Dom (Inscr.: Maximianus eps) wird als Bischofsstuhl M.s angesehen; allerdings ist auch, gestützt auf eine epigraph. Konjektur (Maximus Salonae eps) erwogen worden, sie Maximus, Bischof v. Salo (s.d.) zuzuweisen. - In S. Vitale ist M. mit dem Kreuz in der Hand neben dem Kaiser als Mosaik abgebildet. - Tag: 21.2. (auch: 21./22.1.; 22.2.).

Quellen: Agnellus, Liber Pontificalis Ecclesiae Romanae ed. A. Testi-Rasponi, Bologna 1923, 69-83; AASS Febr. III, 297-301; MG SS rer. Lang. 325-333.

Lit.: R. Garrucci, Storia dell'arte cristiana VI, 414-419; - E. Molinier, Hist. générale des arts appliqués à l'industrie, Paris 1896, I 68-75; - Georg Stuhlfauth, Die altchristl. Elfenbeinplastik, Leipzig 1896, 86-90; - Fr. Buliĉ, La cattedra di avorio di san Massimiano, arcivescovo di ravenna, e Massimo, arcivescovo di Salona: Bullettino di archeologia e storia dalmata 38 (1915), 3-23; - F. Lanzoni, Le Diocesi d'Italia dalle origine al principio del secolo VII, Faenza 1927², 758-761.847 ff.; - A. Testi-Rasponi: Felix Ravenna 33 (Ravenna 1929), 24-29; - C. Cecchelli, la cattedra di Massimiano, Rom 1926; - W.G. Morath, Die Maximianskathedra in Ravenna, Freiburg/Br. 1940; - DACL X/2, 2783-2798; - Doyé II, 20; - EC VIII, 296 f.; - LThK VII, 201; - Pauly-Wissowa XIV, 2534 ff.; - RGG³ IV, 814; - Otto Wimmer/Hartmann Melzer, Lexikon der Namen u. Hll., Innsbruck/Wien/München 1982, 576.

Klaus-Gunther Wesseling.

Mauro, 644/8 - 673 iulie
Reparato, 673 - 677 oct.
Teodoro, 677 - 688
Damiano, 688 - 705
San Felice, 705 - 723
Giovanni VII, 723 - 748 ?
Sergio, 748 ? - 769, ultimul Patriarh de Ravenna
 Michele, ? - ?, *Antiarhiepiscop-Antipatriarh - Usurpatore*
Leone I, 770 - 777
Giovanni VIII, 777 - 784
Grazioso, 784 - 789
 Necunoscuți sau Sedisvacanță, 789 - 795
Giovanni IX, 795 - 806
Valerio, 806 - 810
Martino, 810 - 817
Petronace, 817 - ?
Giorgio, 835 - 846
Deusdedit, 847 - 850
Giovanni X, c. 850 - 878
Romano, di Calcinaria, 878 - 888
Domenico, Ublatera, 889 - 898
Giovanni XI, 898 - 904
Pietro V, (904 - 905,
Giovanni XII, da Tossignano, 905 - 910, apoi Papă, cu numele Ioan X (914 - 928)
Teobaldo, 910 - 914
Costantino, 914 - 920
Onesto I, 920 - 927
Pietro VI, 927 - 971, apoi face paretisis și se retrage la mănăstire
Onesto II, 971 - 983
Giovanni X, 983 - 998
Gerberto, da Aurillac, 998 - 999 apr. 2, apoi Papă Silvestru II (999 - 1003)
Leone II, 999 - 1001
Federico, 1001 - 1004
 Etelberto, 1004 - 1014, *Antiarhiepiscop*
Arnoldo, di Sassonia, 1014 - 1019
Eriberto, 1019 - 1027
Gebeardo, da Eichstätt, 1027 - 1044
 Witgero, 1044 - 1046, *Antiarhiepiscop*
Unfrido, da Embrach, 1046 - 1051
Enrico, 1052 - 1072
Guiberto, da Ravenna, 1072 - 1080, apoi Antipapă, cu numele Clemente III (? - ?)
Riccardo, 1080 - 1119
 Ottone, Boccatorra ? - ?, *Antiarhiepiscop*
 Geremia, ? - ?, *Antiarhiepiscop*
 Filippo, ? - ?, *Antiarhiepiscop*
Gualtiero, 1119 - 1144 febr. 13
Mosè, da Vercelli, 1144 - 1154
Anselmo, da Havelberg, 1155 - 1158
Guido, di Biandrate, 1159 - 1169
Gerardo, 1169 - 1190
Gugliermo, di Cabriano, 1191 - 1201
Alberto, Oselletti, 1202 - 1207

Egidio, de Garzoni, 1207 – 1208
 Ubaldo, 1208 – 1216
 Picinino, ? - 1216 - ?
 Simeone, 1217 – 1228
 Teoderico, 1228 – 1249
 Filippo, Fontana, 1251 – 1270
 Bonifacio, Fieschi, 1274 – 1294
 Obizzo, Sanvitale, 1295 – 1303 sept. 12
Fer. Rinaldo, da Concorezzo, 19 nov. 1303 – 1321 aug. 18
 Rinaldo, da Polenta, 1321 – 1322
 Almerico, da Castel Lucio (Aymeric de Chalus), 24. Sept. 1322 – 1332 mai 13,
 apoi Arhiepiscop de Chartres, Franța
 Guido, de Roberti, 1332 – 1333
 Francesco, Michiel, 1333 – 1342 sept. 25, apoi Arhiepiscop Latin de Creta
 Nicola, canal, 25 sept. 1342 – 1347
 Fortanier, de Vassal, 24 oct. 1347 – 1351, apoi Patriarh de Grado
 Fortanier, de Vassal, 1351 – 1362, Administrator Apostolic al Arhiepiscopiei (Locțiitor)
 Petrocino, Casalesco, 1362 – 1369
 Pileo, da Prata, 23 ian. 1370 - 1387
 Cosimo dei Migliorati, 4 nov. 1387 – 1389, apoi Arhiepiscop de Bologna
 Cosimo dei Migliorati, 1389 – 1400 sept. 15, Administrator Apostolic
 Giovanni dei Migliorati, 15 sept. 1400 – 1410 oct. 16
 Tommaso, Perendoli, 1411 – 1445
 Bartolomeo, Roverella, 26 sept. 1445 – 1475 ian. 9, paretisis
 Filiasio, Roverella, 9 ian. 1475 – 1516, paretisis
 Niccolò, Fieschi, 1516 – 1517 nov., paretisis
 Urbano, Fieschi, nov. 1517 – 1524 ian. 23
 Pietro, Accolti, 15 iunie 1524 – 1524 august 17 ?, paretisis, Administrator Apostolic
 Benedetto, Accolti, 17 aug. 1524 – 1549 sept 21
 Ranuccio, Farnese, 11 oct. 1549 – 1564, apr. 28, numit Administrator Apostolic de Bologna,
 în calitate de Administrator Apostolic de Ravenna
 Giulio, della Rovere, 6 mart. 1566 – 1578 sept. 3
 Cristoforo, Boncompagni, 15 oct. 1578 – 1603 oct. 3
 Pietro, Aldobrandini, 15 sept. 1604 – 1621 febr. 10
 Luigi, Capponi, 3 mart. 1621 – 1645, paretisis
 Luca, Torrigiani, 18 sept. 1645 – 1669 dec. 12
 Paluzzo, Paluzzi Altieri Degli Albertoni, 19 mai 1670 – 1674 febr. 19, paretisis
 Fabio, Guinigi, 19 febr. 1674 – 1691 aug. 28
 Raimondo, Ferretti, 9 ian. 1692 – 1719 mart. 24
 Girolamo, Crispi, 16 dec. 1720 – 1727 mart. 17, paretisis
 Mafeo, Niccolò Farsetti, 14 apr. 1727 – 1741 febr. 7
 Ferdinando, Romualdo Guiccioli, 5 apr. 1745 – 1763 nov. 7
 Niccolò, Oddi, 20 febr. 1764 – 1767 mai 25
 Antonio, Cantoni, 28 sept. 1767 – 1781 nov. 2
 Antonio, Codronchi, 14 febr. 1785 – 1826 febr. 22
 Chiarissimo, Falconieri Mellini, 3 iulie 1826 – 1859 apr. 2
 Enrico, Orfei, 23 mart. 1860 – 1870 dec. 22
 Vincenzo, Moretti, 27 oct. 1871 – 1879 sept. 22, paretisis
 Giacomo, Cattani, 22 sept. 1879 – 1887 febr. 14
 Sebastiano, Galeati, 23 mai 1887 – 1901 ian. 25
 Agostino, Gaetano Riboldi, 15 apr. 1901 – 1902 apr. 25
 Fer. Guido, Maria Conforti, 9 iunie 1902 – 1904 oct. 12, paretisis

Pasquale, Morganti, 14 nov. 1904 – 1921 dec. 18 †

Scaune eparhiale în uniune personală (un episcop pentru două eparhii):

Ravenna și Cervia; Sedi unite di Ravenna e Cervia 1909/21 – 1986

Antonio, Lega, 18 dec. 1921 – 1946 nov. 16

Giacomo, Lercaro, 31 ian. 1947 – 1952 apr. 19, apoi Arhiepiscop de Bologna

Egidio, Negrin, 24 mai 1952 – 1956 apr. 4, apoi Episcop de Treviso

Salvatore, Baldassarri, 3 mai 1956 – 1975, paretisis

Ersilio, Tonini, 22 nov. 1975 – 1986 sept. 30, apoi Arhiepiscop de Ravenna-Cervia

**Scaunul Arhiepiscopal contopit sau unificat canonic,
de *Ravenna-Cervia* (din anul 1986); *Sede di Ravenna-Cervia* (1986)**

Ersilio, Tonini, 30 sept. 1986 – 1990 oct. 27, paretisis

Luigi, Amaducci, 27 oct. 1990 – 2000 mart. 9, paretisis

Giuseppe, verucchi, din 9 martie 2000 -

Scaunul de Cervia

San Geronzio, î. 501 – 504

Severo, ? - ?, menționat în anul 595

Buono I, ? - ?, menționat în anii 649 și 650

Adriano, ? - ?, menționat în 853

Giovanni I, î. 858 – d. 881

Stefano, ? - ?, menționat în anii 967 și 969

Leone, î. 997 – d. 1017

Buono II, ? - ?, menționat 1061

Lucido, ? - ?, menționat 1066

Buono III, c. 1069 – 1080, depus din scaun

Ildebrando, ? - ?, menționat 1080

Giovanni II, ? - ?, menționat 1109

Pietro I, ? - ?, menționat 1120

Angelo, ? - ?, menționat 1122

Pietro II, 1130 – d. 1151

Manfredo, 1163 - ?

Alberto I, 1166 - ?

Ugo, 1174 - ?

Teobaldo, 1187 - ?

Alberto II, 1199 - ?

Simeone, 1209 – 1217, apoi Arhiepiscop de Ravenna

Rustico, ? - ?, menționat 1224

Giovanni III, î. 1229 – d. 1233

Giacomo, 1254 - ?, paretisis

Ubaldo, 1256 – 1260

Giovanni V, 1260 – 1264

Tommaso, 9 iunie 1266 – 1270

Teodorico, Borgognoni OP, 1270 – 1298 dec. 24

Antonio OFM, 1299 – 1306

Matteo, 1307 – 1317

Guido, Gennari, 16 iulie 1317 - ?

Francesco, 1320 – 1324

Giovanni, Monetti, 23 mart. 1860 – 1877
 Federico, Foschi, 20 mart. 1877 – 1908
 Pasquale Morganti, 7 ian. 1909 – 1921 dec. 18

**Scaune eparhiale în uniune personală (un episcop pentru două eparhii):
 Ravenna și Cervia; Sedi unite di Ravenna e Cervia 1909/21 – 1986**

Antonio, Lega, 18 dec. 1921 – 1946 nov. 16
 Giacomo, Lercaro, 31 ian. 1947 – 1952 apr. 19, apoi Arhiepiscop de Bologna
 Egidio, Negrin, 24 mai 1952 – 1956 apr. 4, apoi Episcop de Treviso
 Salvatore, Baldassarri, 3 mai 1956 – 1975, paretisis
 Ersilio, Tonini, 22 nov. 1975 – 1986 sept. 30, apoi Arhiepiscop de Ravenna-Cervia

**Scaunul Arhiepiscopal contopit sau unificat canonic,
 de Ravenna-Cervia (din anul 1986); Sede di Ravenna-Cervia (1986)**

Ersilio, Tonini, 30 sept. 1986 – 1990 oct. 27, paretisis
 Luigi, Amaducci, 27 oct. 1990 – 2000 mart. 9, paretisis
 Giuseppe, verucchi, din 9 martie 2000 -

**Fișa arhiepiscopilor de Ravenna, în ordine invers cronologică,
 din anul 2000, până în anul 928**

Metropolitan Archdiocese of

RAVENNA–CERVIA

Continent: West Europe

Rite: Roman (Latin)

Type: Metropolitan Archdiocese

Suffragan Sees: Cesena–Sarsina, Forlì–Bertinoro, Rimini, San Marino–Montefeltro

Patron Saint: S. Apollinare V.M., S. Paterniano

Address: Curia Arcivescovile, Piazza Arcivescovado 1, 48100 Ravenna, Italy

Phone: 0544.54.16.11

History

100: Established as Diocese of Ravenna / Ravennaten(sis) (*Latin*)

500: Promoted as Metropolitan Archdiocese of Ravenna / Ravennaten(sis) (*Latin*)

1947.02.22: Renamed as Metropolitan Archdiocese of Ravenna e Cervia / Ravennaten(sis) et Cervien(sis) (*Latin*) (gained territory from the suppressed Diocese of Cervia)

1986.09.30: Renamed as Metropolitan Archdiocese of Ravenna–Cervia / Ravennaten(sis)–Cervien(sis) (*Latin*)

Special Churches

Cathedral, Minor Basilica: Cattedrale di Risurrezione di N.S. Gesù Cristo, **Ravenna, RAVENNA, EMILIA ROMAGNA**

Co-Cathedral: Cattedrale di S. Pietro, **Cervia, RAVENNA, EMILIA ROMAGNA**

Minor Basilica, World Heritage Church: Basilica di S. Apollinare in Classe, **Ravenna, RAVENNA, EMILIA ROMAGNA**

Minor Basilica, World Heritage Church: Basilica di S. Vitale, **Ravenna, RAVENNA, EMILIA ROMAGNA**

Minor Basilica: Basilica di S. Maria in Porto, **Ravenna, RAVENNA, EMILIA ROMAGNA**

World Heritage Church: Basilica di S. Apollinare Nuovo, **Ravenna, RAVENNA, EMILIA ROMAGNA**

Present Prelates**Metropolitan Archbishop (2000.03.09 – ...):** Archbishop Giuseppe VERUCCHI (73)**Ordinaries**

Metropolitan Archbishops of Ravenna–Cervia (Roman Rite)					
Archbishop (2000.03.09 – ...) UT UNUM SINT		Giuseppe	VERUCCHI	(73)	
Born:	1937.11.22 (Italy)	Metropolitan Archbishop of Ravenna–Cervia (Italy) (2000.03.09 – ...)			
Ordained Priest:	1961.06.29				
Consecrated Bishop:	2000.05.13				
Archbishop (1990.10.27 – 2000.03.09) CREDIDIMUS CARITATI		Luigi	AMADUCCI		
Born:	1924.03.04 (Italy)	Bishop of Cesena (Italy) (1977.05.28 – 1986.09.30) Bishop of Sarsina (Italy) (1977.05.28 – 1986.09.30) Bishop of Cesena–Sarsina (Italy) (1986.09.30 – 1990.10.27) Metropolitan Archbishop of Ravenna–Cervia (Italy) (1990.10.27 – 2000.03.09)			
Ordained Priest:	1947.04.05				
Consecrated Bishop:	1977.06.18				
Died:	2010.05.03 († 86)				
Archbishop (1986.09.30 – 1990.10.27) IN FIDE VIVO FILII DEI		Ersilio	TONINI	(96)	(later Cardinal)
Born:	1914.07.20 (Italy)	Bishop of Macerata–Tolentino (Italy) (1969.04.28 – 1975.11.22) Metropolitan Archbishop of Ravenna e Cervia (Italy) (1975.11.22 – 1986.09.30) Metropolitan Archbishop of Ravenna–Cervia (Italy) (1986.09.30 – 1990.10.27) Apostolic Administrator of Rimini (Italy) (1988 – 1989) Cardinal-Priest of SS. Redentore a Valmelaina (1994.11.26 – ...)			
Ordained Priest:	1937.04.18				
Consecrated Bishop:	1969.06.02				
Created Cardinal:	1994.11.26				
Metropolitan Archbishops of Ravenna e Cervia (Roman Rite)					
Archbishop (1975.11.22 – 1986.09.30) (see above)		Ersilio	TONINI	(96)	(later Cardinal)
Archbishop (1956.05.03 – 1975.11.29)		Salvatore	BALDASSARRI		
Born:	1907.01.04 (Italy)	Metropolitan Archbishop of Ravenna e Cervia (Italy) (1956.05.03 – 1975.11.29)			
Ordained Priest:	1929.08.11				
Consecrated Bishop:	1956.06.29				
Died:	1982.09.03 († 75)				
Archbishop (1952.05.24 – 1956.04.04)		Egidio	NEGRIN		
Born:	1907.04.04 (Italy)	Metropolitan Archbishop of Ravenna e Cervia (Italy) (1952.05.24 – 1956.04.04) Archbishop-Bishop of Treviso (Italy) (1956.04.04 – 1958.01.15)			
Ordained Priest:	1930.07.14				
Consecrated Bishop:	1952.06.29				
Died:	1958.01.15 († 50)				
Archbishop (1947.02.22 – 1952.04.19)		Giacomo	LERCARO	(later	Cardinal)

MATER MEA FIDUCIA MEA				
Born:	1891.10.28 (Italy)	Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1947.01.31 – 1947.02.22)		
Ordained Priest:	1914.07.25	Metropolitan Archbishop of Ravenna e Cervia (Italy) (1947.02.22 – 1952.04.19)		
Consecrated Bishop:	1947.03.19	Metropolitan Archbishop of Bologna (Italy) (1952.04.19 – 1968.02.12)		
Created Cardinal:	1953.01.12	Cardinal-Priest of S. Maria in Traspontina (1953.01.15 – 1976.10.18)		
Died:	1976.10.18 († 84)	President of Consilium for Implementing the Constitution on the Sacred Liturgy (1964.02.19 – 1968.01.09)		
Metropolitan Archbishops of Ravenna (Roman Rite)				
Archbishop (1947.01.31 – 1947.02.22) (see above)	Giacomo	LERCARO	(later	Cardinal)
Archbishop (1921.12.18 – 1946.11.16)		Antonio		LEGA
Born:	1863.05.13 (Italy)	Bishop of Trivento (Italy) (1914.05.25 – 1921.06.13)		
Ordained Priest:	1886.09.18	Titular Archbishop of <i>Attalia</i> (1921.06.13 – 1921.12.18)		
Consecrated Bishop:	1914.06.21	Coadjutor Archbishop of Ravenna (Italy) (1921.06.13 – 1921.12.18)		
Died:	1946.11.16 († 83)	Bishop of Cervia (Italy) (1921.06.13 – 1946.11.16)		
		Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1921.12.18 – 1946.11.16)		
Archbishop (1904.11.14 – 1921.12.18)		Pasquale		MORGANTI
Born:	1853.01.13 (Italy)	Bishop of Bobbio (Italy) (1902.06.09 – 1904.11.14)		
Died:	1921.12.18 († 68)	Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1904.11.14 – 1921.12.18)		
		Bishop of Cervia (Italy) (1909.01.07 – 1921)		
BLESSED (1902.06.09 – 1904.10.12)	Archbishop	Guido	Maria	CONFORTI
Born:	1865.05.30 (Italy)	Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1902.06.09 – 1904.10.12)		
Consecrated Bishop:	1902.06.12	Titular Archbishop of <i>Stauropolis</i> (1904.11.14 – 1907.12.12)		
Died:	1931.11.05 († 66)	Coadjutor Bishop of Parma (Italy) (1904.11.14 – 1907.12.12)		
		Archbishop-Bishop of Parma (Italy) (1907.12.12 – 1931.11.05)		
Cardinal (1901.04.15 – 1902.04.25)	Agostino	Gaetano		RIBOLDI
Born:	1839.02.18 (Italy)	Bishop of Pavia (Italy) (1877.03.12 – 1901.04.15)		
Ordained Priest:	1861.08.11	Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1901.04.15 – 1902.04.25)		
Consecrated Bishop:	1877.03.12	Cardinal-Priest of Ss. Nereo ed Achilleo (1901.04.18 – 1902.04.25)		
Created Cardinal:	1901.04.15			
Died:	1902.04.25 († 63)			
Cardinal (1887.05.23 – 1901.01.25)		Sebastiano		GALEATI
Born:	1822.02.08 (Italy)	Bishop of Macerata–Tolentino (Italy) (1881.08.04 – 1887.05.23)		
Ordained Priest:	1844.09.21	Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1887.05.23 – 1901.01.25)		
Consecrated Bishop:	1881.08.14	Cardinal-Priest of S. Lorenzo in Panisperna (1890.06.26 – 1901.01.25)		
Created Cardinal:	1890.06.23			
Died:	1901.01.25 († 78)			
Cardinal (1879.09.22 – 1887.02.14)		Giacomo		CATTANI

Born:	1823.01.23 (Italy)	Titular Archbishop of <i>Ancyra</i> (1868.03.16 – 1879.09.19) Secretary of Sacred Congregation of the Council (1875.04.27 – 1879.09.22)
Ordained Priest:	1845.09.20	Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1879.09.22 – 1887.02.14)
Consecrated Bishop:	1868.07.12	Cardinal-Priest of S. Balbina (1880.02.27 – 1887.02.14)
Created Cardinal:	1879.09.19	
Died:	1887.02.14 († 64)	
Cardinal (1871.10.27 – 1879.09.22)	Vincenzo	MORETTI
Born:	1815.11.14 (Italy)	Bishop of Comacchio (Italy) (1855.12.17 – 1860.03.23) Bishop of Cesena (Italy) (1860.03.23 – 1867.03.27) Bishop of Imola (Italy) (1867.03.27 – 1871.10.27)
Ordained Priest:	1838.09.22	Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1871.10.27 – 1879.09.22)
Consecrated Bishop:	1856.01.13	Cardinal-Priest of S. Sabina (1877.12.31 – 1881.10.06)
Created Cardinal:	1877.12.28	
Died:	1881.10.06 († 65)	
Cardinal (1860.03.23 – 1870.12.22)	Enrico	ORFEI
Born:	1800.10.23 (Italy)	Bishop of Cesena (Italy) (1848.09.11 – 1860.03.23) Cardinal-Priest of S. Balbina (1858.03.18 – 1870.12.22)
Ordained Priest:	1823.12.20	Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1860.03.23 – 1870.12.22)
Consecrated Bishop:	1848.09.17	
Created Cardinal:	1858.03.15	
Died:	1870.12.22 († 70)	
Cardinal (1826.07.03 – 1859.08.22)	Chiarissimo	FALCONIERI MELLINI
Born:	1794.09.25 (Italy)	Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1826.07.03 – 1859.08.22)
Ordained Priest:	1818.09.19	Cardinal-Priest of S. Marcello (1838.02.15 – 1859.08.22)
Consecrated Bishop:	1826.08.15	
Created Cardinal:	1838.02.12	
Died:	1859.08.22 († 64)	
Archbishop (1785.02.14 – 1826.02.22)	Antonio	CODRONCHI
Born:	1748.08.05 (Italy)	Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1785.02.14 – 1826.02.22)
Died:	1826.02.22 († 77)	
Archbishop (1767.09.28 – 1781.11.02)	Antonio	CANTONI
Born:	1709.08.07 (Italy)	Bishop of Faenza (Italy) (1742.12.17 – 1767.09.28)
Died:	1781.11.02 († 72)	Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1767.09.28 – 1781.11.02)
Cardinal (1764.02.20 – 1767.05.25)	Niccolò	ODDI, S.J.
Born:	1715.09.26 (Italy)	Titular Archbishop of <i>Traianopolis</i> (1754.01.14 – 1764.02.20) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1764.02.20 – 1767.05.25)
Ordained Priest:	1754.01.01	Cardinal-Priest of S. Maria in Ara Coeli (1766.12.01 – 1767.05.25)
Consecrated Bishop:	1754.01.20	
Created Cardinal:	1766.09.26	
Died:	1767.05.25 († 51)	
Archbishop (1745.04.05 – 1763.11.07)	Ferdinando	Romualdo GUICCIOLI

Born: 1686.12.28 Died: 1763.11.07 († 76)		Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1745.04.05 – 1763.11.07)			
Archbishop (1727.04.14 – 1741.02.07) Born: 1677.05.03 (Italy) Consecrated Bishop: 1727.04.14 Died: 1741.02.07 († 63)		Maffeo	Niccolò	FARSETTI Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1727.04.14 – 1741.02.07)	
Archbishop (1720.12.16 – 1727.03.13) Born: 1667.09.30 (Italy) Ordained Priest: 1692.12.13 Died: 1746.07.24 († 78)		Girolamo	CRISPI	(later	Patriarch) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1720.12.16 – 1727.03.13) Titular Patriarch of ALEXANDRIA (1742.12.17 – 1746.07.24) Archbishop of Ferrara (Italy) (1745.12.16 – 1746.07.24)
Archbishop (1692.01.09 – 1719.03.24) Born: 1650 (Italy) Died: 1719.03.24 († 69)		Raimondo			FERRETTI Bishop of Recanati–Loreto (Italy) (1690.07.10 – 1692.01.09) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1692.01.09 – 1719.03.24)
Archbishop (1674.02.19 – 1691.08.28) Died: 1691.08.28		Fabio			GUINIGI Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1674.02.19 – 1691.08.28)
Cardinal (1670.05.19 – 1674.02.19) Born: 1623.06.08 (Italy) Ordained Priest: Created Cardinal in pecore: 1664.01.14 Revealed as Cardinal: 1666.02.15 Consecrated Bishop: 1666.05.02 Died: 1698.06.29 († 75)		PALUZZI	ALTIERI	DEGLI	ALBERTONI Cardinal-Priest of Ss. XII Apostoli (1666.03.15 – 1681.12.01) Bishop of Montefiascone e Corneto (1666.03.29 – 1670.05.19) Vicar General for the Vicariate of Rome of ROMA (Italy) (1667 – 1671) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1670.05.19 – 1674.02.19) Prefect of Sacred Congregation of the Propagation of the Faith (1671.08.02 – 1698.06.29) Chamberlain of the Holy Roman Church of Reverend Apostolic Camera (1671.08.04 – 1698.06.29) Pro-Prefect of Sacred Consistorial Congregation (1671.11 – 1672.12) Camerlengo of Sacred College of Cardinals (1678.01.10 – 1679.01.09) Cardinal-Priest of S. Crisogono (1681.12.01 – 1684.11.13) Cardinal-Priest of S. Maria in Trastevere (1684.11.13 – 1689.02.28) Cardinal-Bishop of Sabina (1689.02.28 – 1691.08.08) Cardinal-Bishop of Palestrina (1691.08.08 – 1698.01.27) Archpriest of Papal Archbasilica of St. John Lateran (1693 – 1698.06.29) Cardinal-Bishop of Porto e Santa Rufina (1698.01.27 – 1698.06.29) Cardinal Vice-Dean of Sacred College of Cardinals (1698.01.27 – 1698.06.29)
Archbishop (1645.09.18 – 1669.12.12) Died: 1669.12.12		Luca			TORREGGIANI Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1645.09.18 – 1669.12.12)
Cardinal (1621.03.03 – 1645.09.18)		Luigi			CAPPONI

Born: 1582 (Italy) Ordained Priest: Created Cardinal: 1608.11.24 Consecrated Bishop: 1621 Died: 1659.04.06 († 77)	Cardinal-Deacon of S. Agata alla Suburra (1608.12.10 – 1620.01.13) Cardinal-Deacon of S. Angelo in Pescheria (1620.01.13 – 1621.04.19) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1621.03.03 – 1645.09.18) Cardinal-Priest of S. Carlo ai Catinari (1621.04.19 – 1622.05.02) Cardinal-Priest of S. Pietro in Vincoli (1622.05.02 – 1629.08.20) Cardinal-Priest of S. Lorenzo in Lucina (1629.08.20 – 1659.04.06) Protopriest of Sacred College of Cardinals (1629.08.20 – 1659.04.06) Prefect of Sacred Congregation of the Propagation of the Faith (1645.10.27 – 1659.04.06) Librarian of Vatican Apostolic Library (1649.08.04 – 1659.04.06)
Cardinal (1604.09.13 – 1620.08.31) Born: 1571.03.31 (Italy) Created Cardinal: 1593.09.17 Ordained Priest: 1599? Consecrated Bishop: 1604.09.13 Died: 1621.02.10 († 49)	Pietro ALDOBRANDINI Cardinal-Deacon of S. Nicola in Carcere (1593.11.03 – 1604.06.14) Chamberlain of the Holy Roman Church of Reverend Apostolic Camera (1599.12.20 – 1621.02.10) Major Penitentiary of Sacred Apostolic Penitentiary (1602 – 1605.05) Cardinal-Priest of S. Pancrazio (1604.06.14 – 1605.06.01) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1604.09.13 – 1620.08.31) Cardinal-Priest of Ss. Giovanni e Paolo (1605.06.01 – 1612.06.04) Cardinal-Priest of S. Maria in Trastevere (1612.06.04 – 1620.08.31) Cardinal-Bishop of Sabina (1620.08.31 – 1621.02.10)
Archbishop (1578.10.15 – 1603.10.03) Died: 1603.10.03	Cristoforo BONCOMPAGNI Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1578.10.15 – 1603.10.03)
Cardinal (1566.03.06 – 1578.09.03) Born: 1533.04.05 (Italy) Created Cardinal in pecore: 1547.07.27 Revealed as Cardinal: 1548.01.09 Ordained Priest: Consecrated Bishop: 1566.04.15 Died: 1578.09.03 († 45)	Giulio DELLA ROVERE Cardinal-Deacon of S. Pietro in Vincoli <i>pro illa vice Deaconry</i> (1548.04.09 – 1567.08.08) Bishop of Urbino (Italy) (1548.09.24 – 1551.11.18) Apostolic Administrator of Novara (Italy) (1551.11.18 – 1552.09.10) Bishop of Vicenza (Italy) (1560.09.13 – 1566.04.13) Protodeacon of Sacred College of Cardinals (1566? – 1567.08.08) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1566.03.06 – 1578.09.03) Cardinal-Priest of S. Pietro in Vincoli (1567.08.08 – 1570.04.12) Protopriest of Sacred College of Cardinals (1567.08.08 – 1570.04.12) Cardinal-Bishop of Albano (1570.04.12 – 1570.07.03) Cardinal-Bishop of Sabina (1570.07.03 – 1573.04.08) Cardinal-Bishop of Palestrina (1573.04.08 – 1578.09.03)
Cardinal (1558 – 1564.04.28) Born: 1530.08.11 (Italy) Created Cardinal: 1545.12.16 Ordained Priest: Consecrated Bishop: Died: 1565.10.29 († 35)	Ranuccio FARNESE, O.E.S.S.H. Apostolic Administrator of Napoli (Italy) (1544.08.13 – 1549.02.22) Cardinal-Deacon of S. Lucia in Silice (1546.05.05 – 1546.10.08) Titular Patriarch of CONSTANTINOPLE (1546.10.08 – 1550.03.19) Cardinal-Deacon of S. Angelo in Pescheria (1546.10.08 – 1565.02.07) Major Penitentiary of Sacred Apostolic Penitentiary (1547.02.12 – 1565.10.29) Apostolic Administrator of Ravenna (Italy) (1549.10.11 – 1558) Archpriest of Papal Archbasilica of St. John Lateran (1553 –

1565.10.29) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1554? – 1565.10.29) Metropolitan Archbishop of <i>Ravenna (Italy)</i> (1558 – 1564.04.28) Apostolic Administrator of <i>Bologna (Italy)</i> (1564.04.28 – 1565.10.29) Cardinal-Bishop of <i>Sabina</i> (1565.02.07 – 1565.10.29)		
Cardinal (Apostolic Administrator 1549.10.11 – 1558)	Ranuccio FARNESE,	O.E.S.S.H.
Cardinal (1524.08.17 – 1549.09.21) Born: 1497.10.29 (Italy) Ordained Priest: Consecrated 1527.02 Bishop: Created 1527.05.03 Cardinal: Resigned from 1534.08.27 Cardinalate: Died: 1549.09.21 († 51)	Benedetto Bishop of <i>Cádiz (Spain)</i> (1521.07.24 – 1523.03.16) Bishop of <i>Cremona (Italy)</i> (1523.03.16 – 1549.09.21) Metropolitan Archbishop of <i>Ravenna (Italy)</i> (1524.08.17 – 1549.09.21) Cardinal-Priest of S. Eusebio (1527.05.05 – 1534.08.27) Apostolic Administrator of <i>Bovino (Italy)</i> (1530.01.24 – 1535.04.15) Apostolic Administrator of <i>Policastro (Italy)</i> (1531.02.06 – 1535.07.05) Cardinal-Priest of S. Eusebio (1535.08.30 – 1549.09.21)	ACCOLTI
Cardinal (Apostolic Administrator 1524.06.15 – 1524.08)	Pietro	ACCOLTI
Archbishop (1517.11 – 1524.01.23) Died: 1524.01.23	Urbano Bishop of <i>Fréjus (France)</i> (1511.11.11 – 1524.01.23) Metropolitan Archbishop of <i>Ravenna (Italy)</i> (1517.11 – 1524.01.23)	FIESCHI
Cardinal (1516 – 1517.11) Born: 1456 (Italy) Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal 1503.05.31 in pecore: Revealed as 1503.06.02 Cardinal: Died: 1524.06.15 († 68)	Niccolò Bishop of <i>Toulon (France)</i> (1484.09.12 – 1485.10.14) Bishop of <i>Fréjus (France)</i> (1485.10.14 – 1486) Bishop of <i>Agde (France)</i> (1488.10.22 – 1495.02.15) Bishop of <i>Fréjus (France)</i> (1495.02.15 – 1511.11.05) Cardinal-Deacon of S. Lucia in Septisolio (1503.06.12 – 1506.10.05) Apostolic Administrator of <i>Agde (France)</i> (1504.11.28 – 1524.06.15) Cardinal-Priest of S. Prisca (1506.10.05 – 1518.02.05) Apostolic Administrator of <i>Senez</i> (1507 – 1509) Apostolic Administrator of <i>Embrun (France)</i> (1510.10.12 – 1518.07.05) Apostolic Administrator of <i>Toulon (France)</i> (1514.01.08 – 1515.07.30) Metropolitan Archbishop of <i>Ravenna (Italy)</i> (1516 – 1517.11) Apostolic Administrator of <i>Umbriatico</i> (1517 – 1520.09.12) Apostolic Administrator of <i>Andria (Italy)</i> (1517.01 – 1517.11) Cardinal-Bishop of <i>Albano</i> (1518.02.05 – 1521.07.24) Cardinal-Priest of S. Prisca <i>in commendam</i> (1518.02.05 – 1524.06.15) Apostolic Administrator of <i>Toulon (France)</i> (1518.09.03 – 1524.06.15) Cardinal-Bishop of <i>Sabina</i> (1521.07.24 – 1523.12.18) Cardinal-Bishop of <i>Porto e Santa Rufina</i> (1523.12.18 – 1524.05.20) Cardinal Vice-Dean of <i>Sacred College of Cardinals</i> (1523.12.18 – 1524.05.20) Cardinal-Bishop of <i>Ostia-Velletri</i> (1524.05.20 – 1524.06.15) Cardinal Dean of <i>Sacred College of Cardinals</i> (1524.05.20 – 1524.06.15)	FIESCHI
Archbishop (1475.01.09 – 1516)	Filiasio	ROVERELLA

Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1475.01.09 – 1516)						
Cardinal (Apostolic Administrator <i>sede plena</i> 1455.06.28 – 1459.09.12)	Antonio	CERDÀ	I	LLOSCOS,	O.SS.T.	
Cardinal (1445.09.26 – 1475.01.09) Born: 1406 (Italy) Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal: 1461.12.18 Died: 1476.05.02 († 70)	Bartolomeo Bishop of Adria (Italy) (1444.07.15 – 1445.09.26) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1445.09.26 – 1475.01.09) Cardinal-Priest of S. Marcello (1462.01.26 – 1476.05.02) Camerlengo of Sacred College of Cardinals (1476.01.12 – 1476.05.02) ROVERELLA					
Archbishop (1411 – 1445) Died: 1445	Tommaso Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1411 – 1445) PERENDOLI					
Cardinal (1400.09.15 – 1410.10.16) Born: (Italy) Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal: 1405.06.12 Died: 1410.10.16	Giovanni Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1400.09.15 – 1410.10.16) Cardinal-Priest of S. Croce in Gerusalemme (1405.06.12 – 1410.10.16) MIGLIORATI					
Cardinal (Apostolic Administrator 1389.06.19 – 1400.09.15)	Cosma	MIGLIORATI	(later	Pope	Innocent	VII)
Archbishop (1387.12.05 – 1389.06.19) Born: 1336 (Italy) Ordained Priest: Consecrated Bishop: 1387.12.05 Created Cardinal: 1389.12.18 Elected Pope: 1404.10.17 Installed Pope: 1404.11.11 Died: 1406.11.06 († 70)	Cosma Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1387.12.05 – 1389.06.19) Bishop of Bologna (Italy) (1389.06.19 – 1390) Apostolic Administrator of Ravenna (Italy) (1389.06.19 – 1400.09.15) Vice-Chamberlain of the Holy Roman Church of Reverend Apostolic Camera (1389.10 – 1396.05) Cardinal-Priest of S. Croce in Gerusalemme (1389.12.18 – 1404.10.17) Chamberlain of the Holy Roman Church of Reverend Apostolic Camera (1396.05 – 1404.10.17) Pope of ROMA (Italy) (1404.10.17 [1404.11.11] – 1406.11.06) MIGLIORATI (later Pope Innocent VII)					
Cardinal (1370.01.23 – 1387) Born: 1330 (Italy) Ordained Priest: Consecrated Bishop: 1359? Created Cardinal: 1378.09.18 Died: 1401.12?(† 71)	Pietro	PILEO	DI	PRATA Bishop of Treviso (Italy) (1358.06.01 – 1359.06.12 not possessed) Bishop of Padova (Italy) (1359.06.12 – 1370.01.23) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1370.01.23 – 1387) Cardinal-Priest of S. Prassede (1378.09.18 – 1385) Protopriest of Sacred College of Cardinals (1381.05 – 1385) Cardinal-Bishop of Frascati (1385 – 1401.12?) Apostolic Administrator of Viviers (France) [*] (1387.01.29 – 1390.09)		
Archbishop (1362 – 1369) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1362 – 1369)	Petrocino CASALESCO					
Cardinal (Apostolic Administrator 1351.05.20 – 1361.10.16)	Fontanier	DE	VASSAL,	O.F.M.		

Archbishop (1347.10.24 – 1351.05.20) Born: 1295? (France) Ordained Priest: Consecrated Bishop: 1348 Created Cardinal: 1361.09.17 Died: 1361.10.16 († 66)	Fontanier DE	VASSAL, Minister General of Order of Friars Minor (Franciscans) (1343.06.11 – 1348) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1347.10.24 – 1351.05.20) Patriarch of GRADO (Italy) (1351.05.20 – 1361.10.16) Apostolic Administrator of Ravenna (Italy) (1351.05.20 – 1361.10.16) Cardinal-Priest <i>with no Title assigned</i> (1361.09.17 – 1361.10.16)	O.F.M. (later	Cardinal) CANALI
Archbishop (1342.09.25 – 1347) Bishop of Bergamo (Italy) (1342.07.18 – 1342.09.25) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1342.09.25 – 1347)	Nicola			
Archbishop (1333 – 1342) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1333 – 1342)	Francesco			
Archbishop (1332 – 1333) Bishop of Reggio Emilia (Italy) (1329 – 1332) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1332 – 1333)	Guido			
Archbishop (1322.09.24 – 1332.05.13) Born: (France) Ordained Priest: Consecrated Bishop: 1322? Created Cardinal: 1342.09.20 Died: 1349.10.31	Aymeric DE	CHALUS Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1322.09.24 – 1332.05.13) Bishop of Chartres (France) (1332.05.13 – 1342.09.20) Cardinal-Priest of S. Martino ai Monti (1342.09.20 – 1349.10.31)	(later	Cardinal)
Archbishop (1321 – 1322) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1321 – 1322)	Rinaldo			
BLESSED (1303 – 1321.08.18) Born: 1250 (Italy) Died: 1321.08.18 († 71)	Archbishop Archbishop (1295 – 1303.09.12) Bishop of Parma (Italy) (1257 – 1295) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1295 – 1303.09.12)	Rinaldo Bishop of Vicenza (Italy) (1296 – 1303) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1303 – 1321.08.18)	DA	CONCOREZZO
Archbishop (1295 – 1303.09.12) Bishop of Parma (Italy) (1257 – 1295) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1295 – 1303.09.12)	Obizzo			
Archbishop (1274 – 1294) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1274 – 1294)	Bonifacio			
Archbishop (1250 – 1270) Bishop of Ferrara (Italy) (1239 – 1250 not possessed) Bishop of Firenze (Italy) (1250 – 1250) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1250 – 1270)	Filippo Fontana	Fontana DA	DA	PISTOIA
Archbishop (1228 – 1249) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1228 – 1249)	Teoderico			
Archbishop (1217 – 1228)	Simeone			

Bishop of Cervia (Italy) (1209 – 1217)			
Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1217 – 1228)			
Archbishop (1216 – 1216)			Picinino
Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1216 – 1216)			
Archbishop (1208 – 1216)			Ubaldo
Bishop of Faenza (Italy) (1205? – 1208)			
Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1208 – 1216)			
Archbishop (1207 – 1208)		Egidio	GARZONI
Bishop of Modena (Italy) (1194 – 1207)			
Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1207 – 1208)			
Archbishop (1202 – 1207)		Alberto	OSELLETTI
Bishop of Imola (Italy) (1201 – 1202)			
Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1202 – 1207)			
Archbishop (1191 – 1201.07.31)	Guglielmo	DI	CABRIANO
Died: 1201.07.31	Bishop of Asti (Italy) (1173 – 1191)		
Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1191 – 1201.07.31)			
Archbishop (1169 – 1190)			Gerardo
Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1169 – 1190)			
Archbishop (1159 – 1169)	Guido	DI	BIANDRATE
Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1159 – 1169)			
Archbishop (1155 – 1158)	Anselmo	DA	HAVELBERG
Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1155 – 1158)			
Archbishop (1144 – 1154)	Mosè	DA	VERCELLI
Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1144 – 1154)			
Archbishop (1119 – 1144.02.13)	Gualtiero		
Died: 1144.02.13	Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1119 – 1144.02.13)		
Archbishop (1080 – 1119)			Riccardo
Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1080 – 1119)			
Archbishop (1072 – 1080.06.25)	Wiberto	(later	Antipope)
Born:	1025 (Italy)	Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1072 – 1080.06.25)	
Ordained Priest:		Antipope of ROMA (Italy) [*] (1080.06.25 [1084.03.24] – 1100.09.08)	
Consecrated Bishop:	1073		
Died:	1100.09.08 († 75)		
Archbishop (1052 – 1072)			Enrico
Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1052 – 1072)			
Archbishop	Unfrido	DA	EMBRACH

(1046 – 1051) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1046 – 1051)						
Archbishop (1027 – 1044) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1027 – 1044)		Gebeardo		DA		EICHSTÄTT
Archbishop (1019 – 1027) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1019 – 1027)		Eriberto				
Archbishop (1014 – 1019?) Died: 1019?		Arnoldo		DI		SASSONIA Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1014 – 1019?)
Archbishop (1001 – 1004) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1001 – 1004)		Federico				
Archbishop (999 – 1001) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (999 – 1001)		Leone				
Archbishop (998 – 999.04.02) Born: Ordained Priest: Consecrated Bishop: Elected Pope: Installed Pope: Died:	Gerberto 945 (France) 999.04.02 999.04.02 1003.05.12 († 58)	D’AURILLAC	(later	Pope	Sylvester	II) Metropolitan Archbishop of Reims (France) (991 – 995) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (998 – 999.04.02) Pope of ROMA (Italy) (999.04.02 [999.04.02] – 1003.05.12)
Archbishop (905.07 – 910) Born: Ordained Priest: Consecrated Bishop: Elected Pope: Died:	Giovanni (Italy) 914.03 928.05	DA	TOSSIGNANO	(later	Pope	John X) Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (905.07 – 910) Pope of ROMA (Italy) (914.03 – 928.05)

Former Prelates

Coadjutor Archbishop: **Archbishop Antonio LEGA (1921.06.13 – 1921.12.18)**

Auxiliary Bishop: **Bishop Angelo ROSSINI (later Archbishop) (1942.07.18 – 1947.03.10)**

Auxiliary Bishop: **Bishop Pietro MAFFI (later Cardinal) (1902.06.09 – 1903.06.22)**

as of 2011.03.15

© 2011 GCatholic.com

Regeste imperiale, privitoare la „autocefalia” Bisericii din Ravenna, capitala Exarhatului Romeu din Italia (658-678) ⁹

circa 658, regist nr. 229

(Scrisoare) scrisoare către Papa Vitalian (657-672), la care se adaugă și daruri, între care este menționat un „evangeliar din aur”, ¹⁰ scrisoare prin care Avtocrator Constantin II Pogonatul (641-668) i-a reînnoit Papei „privilegiile Bisericii Romane”. ¹¹

* 666 martie 1, regist nr. 233. ¹²

Inc.: Preceptum atque fidelem animum sanctitatis vestre.... ¹³

Privilegium (titlu al Cod. Agnell. Estens.); jussio (text); typus autocephaliae (Lib. Pont.), către Arhiepiscopul Maurus al Ravennei.

Privilegiu imperial al lui Constantin II Pogonatul (641-668), privind conferirea statutului de autocefalie, pentru Arhiepiscopia Latină de Ravenna, cu diecezele ei sufragane. Documentul este un răspuns al bazileului, către Arhiepiscopul Maurus al Ravennei (642/644 – 673) și către Exarhul Grigorios al Ravennei. Scrisoarea a fost redactată în Syracuza. Dölger a reconstituit acest regist după AGNELLUS de Ravenna (c.799 - după + 846 ?), Liber Pontificalis sau „Cartea –cronica- Arhiereilor de Ravenna”, scrisă între anii c. 830 - d. 846. ¹⁴

Realitatea conferirii statutului de autocefalie pentru Arhiepiscopia de Ravenna se încadrează în politica romană a împăratului Constantin II Pogonatul. Documentul de autocefalie, împreună cu alte documente imperiale din Ravenna, a fost văzut și citit de eruditul Abate Agnellus, de la Mănăstirea Sfintei Fecioare Maria, Ad Blachernam, din capitala Exarhatului Romeu din Italia. Din păcate însă, toate aceste documente imperiale au fost distruse în timpul luptei de la Fontenoy, din anul 841. ¹⁵ Pentru Dölger, realitatea conferirii statutului de autocefalie, pentru Arhiepiscopul de Ravenna și provincia lui metropolitană este indiscutabilă, numai forma și conținutul textului de reconstituire și transmitere a documentului original, distrus în anul 841, îi crează un semn de întrebare. ¹⁶

În conformitate cu decizia bazileului, pe plan local, Arhiepiscopul autocefal al Ravennei urma în rang imediat după Exarhul sau guvernatorul Romaniei italiene, din Ravenna.

671/677, regist nr. 237

Praeceptum; ¹⁷ statuit et decrevit:

pentru Biserica din Ravenna, în urma intervenției Arhiepiscopului Reparatus al Ravennei (673 – 677/679). Reparatus a călătorit la Constantinopol, obținând de la Împăratul Constantin IV

⁹ Vezi: Regestele imperiale, privitoare la cronologia Sinodului VI Ecumenic, 680-681: Cancelaria imperială din Constantinopol. Pentru tema noastră, privitoare la Sinoadele Ecumenice vom utiliza doar primul volum (565–1025) sau prima parte, din cele cinci volume (=părți) de „REGESTEN der Kaiserurkunden des oströmischen Reiches von 565-1453“, de Franz DÖLGER.

Ioan Marin MĂLINAȘ, PENTARHIA – ΠΕΝΤΑΡΧΙΑΣ, Vol. II/2, Regeste imperiale și patriarhale privitoare la Sinoadele Ecumenice, 325-787, PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ, 2009, 168 p., incl. il, pl. și hărți. (vezi p. 105-107).

¹⁰ Probabil ferecătura să fi fost din aur, dar este posibil ca și textul, cu miniaturile, să fi fost scris sau lucrate, partial sau integral, cu cerneală sau culoare din aur.

¹¹ Vezi vol. I, p. 27, din cele cinci volume din „REGESTEN der Kaiserurkunden des oströmischen Reiches von 565-1453“: Franz DÖLGER, Regesten der Kaiserurkunden des oströmischen Reiches von 565 - 1453, 3 Teile in einem Band, Verlag Dr. H. A. Gerstenberg, Hildesheim, 1976, reeditare a fasciculelor I-III din 1924, 1925 și 1932 (=Corpus der griechischen Urkunden des Mittelalters und der neueren Zeit, hgg. von den Akademien der Wissenschaften in München und Wien, Reihe A, Regesten).

¹² Documentele menționate de regeste cu * (un asterisc) au origine dubioasă ori autenticitate nesigură ori suspectă;

Documentele menționate de regeste cu ** (două asteriscuri) sunt apocrife sau false;

¹³ Prescurtarea Inc. însemnează prima propoziție sau primele cuvinte, cu care începe textul documentului: incipit.

¹⁴ Vezi ediția critică bilingvă latino-germană, AGNELLUS von Ravenna, Liber Pontificalis / Bischofsbuch I-II, 2 Bde, übersetzt und eingeleitet von Claudia Nauwerth, Herder Freiburg, Basel, Wien, Barcelona, Rom, New York, 1996, 353+642 p. [în Colecția Fontes Christiani, Band 21/1-2].

¹⁵ Privitor la Arhiepiscopul Maurus de Ravenna, vezi AGNELLUS von Ravenna, Op. cit., p. 413-426.

¹⁶ DÖLGER, vezi vol. I, p. 27, din cele cinci volume din „REGESTEN der Kaiserurkunden des oströmischen Reiches von 565-1453“.

¹⁷ DÖLGER, vezi vol. I, p. 28.

Pogonatul (668-685) tot ceea ce a dorit să aibă în Provincia sa metropolitană. Augustul romeu ordonă astfel, ca în Arhiepiscopia Ravennei, călugării, împreună cu „stratores” (cei care presăra flori în timpul procesiunilor) și Stavroforoi (cei care purtau crucile și ripidele de procesiune), să facă obediență și să fie subordonați numai arhiepiscopului de Ravenna și rectorului bisericii locului (=parohului), indiferent de faptul că locuiesc în Ravenna sau în afara acestui oraș. Aceste drepturi sunt extinse și asupra Episcopilor sufragani, adică a Episcopilor hirotoniți întru arhieru de către Arhiepiscopul autocefal al Ravennei, adică din întreaga Romaniae, înțelegând prin aceasta provincia bizantină din Italia.

Drepturile Arhiepiscopului de Ravenna de-a hirotonii el Episcopii săi sufragani să fie respectat întru totul, iar cei care vor proceda altfel, vor fi amendați de către autoritățile imperiale cu 100 de pfund aur, în favoarea Bisericii, adică a Arhiepiscopiei din Ravenna. Mai departe, ordinul imperial prevedea că clerul acestei Biserici autocefale, va fi scutit de toate dările, și de impozitele de mal, de port și de vamă, pe coasta Mării Adriatice, precum și de taxele transferului de impozit (siliquaceum-keratismos). După scrisorile de amenințare cu anatemă reciprocă, a Papei Vitaliano (657-672) și a Arhiepiscopului Maurus (642/644 – 673), urmașii acestuia în scaun au fost scutiți și de taxa de confirmare în episcopat, pe care o încasa Papa. Vitaliano intenționa să se plângă bazileului, ca acesta să-l oblige pe Maurus să se înfățișeze la un Sinod de judecată în Roma, pentru că a îndrăznit să-l înfrunte, i-a trimis o scrisoare de anatemă și interdicție de-a mai sluji Sf. Liturghie și refuză obediența față de superiorul său canonic, Papa.

În timp ce anatemele zburau între Roma și Ravenna, cu plângeri de ambele părți la Constantinopol, Vitaliano și Maurus și-au dat sufletul, primul în anul 672, cel de-al doilea, în anul 673, murind în dușmănie reciprocă și în stare de excomunicare.¹⁸

c. 677, Decretum, regist nr. 238.¹⁹

[Decretum] decrevit, adică Împăratul Constantin IV Pogonatul (668-685) ordonă ca Ipopsifiul sau Arhiepiscopul nou ales al Ravennei să nu zăbovească mai mult de opt zile în Roma Veche, în vederea hirotonirii întru arhieru, din partea Papei. Acest lucru însemnează că Reparatus, scurt timp înainte de moarte, a renunțat la drepturile sale de Arhiepiscop autocefal, subordonându-se jurisdicției nemijlocite a Papei. Revenirea la situația de dinainte de anul 666, contrazice demersurilor întreprinse de Arhiepiscopului Maurus, care a cerut bazileului romeu ca în viitor Arhiepiscopii autocefali de Ravenna să fie hirotoniți de către episcopii sufragani ai acestei Biserici, Pallium-ul, urmând să-l primească din partea împăratului de la Constantinopol, nu a Papei. Se vede că și bazileul, în cele din urmă a cedat intervenției Papei, respectându-i acestuia din urmă aproape toate drepturile canonice pe care le avea asupra Bisericii din Ravenna, înainte de anul 666.

678 august 12, regist nr. 242²⁰

Incipit: „Pantos epistatai kai i imetera patr. Makariotis....”.

Pia sacra (textul doc.), Augustul Constantin IV Pogonatul (668-785), către Papa Donus (676-678). Împăratul îi mărturisește Papei că încă de la preluarea puterii, în calitate de avtocrator (din 654 era doar co-regent al tatălui său Constans II, 641-668) a fost animat de intenția convocării unui Sinod Ecumenic, care să restabilească pacea, armonia și dragostea creștină, dintre cele două tronuri – ὁπόβοι – adică între Roma Veche și Noua Romă. Avtocratul Constantin IV Pogonatul preciza în scrisoare, că noul Patriarh Ecumenic Teodor I (677-679 și 686-687), probabil după ce a fost întronizat ?, a procedat la fel ca și înaintașii săi, adică de teamă să nu fie respins, i-a trimis Papei numai o scrisoare de avertizare – protreptiki epistoli, nu întreg sinodiconul – adică mărturisirea de credință pe larg.

În realitate, împăratul s-a decis să părăsească monotelismul, pentru că acesta era motivul adevărat al proastelor relații dintre Constantinopol și Roma.

¹⁸ AGNELLUS von Ravenna, *Liber Pontificalis / Bischofsbuch*, Op. cit., vol. II, p. 417-421.

¹⁹ DÖLGER, vezi vol. I, p. 28.

²⁰ DÖLGER, vezi vol. I, p. 28-29.

După expedierea acestei scrisori către Papa, împăratul i-a cerut Patriarhului Teodor I al Constantinopolului și Patriarhului Macarie I al Antiohiei (656-681) o documentație privitoare la motivele disensiunilor dintre Constantinopol și Roma.

[este vorba de erezia *m o n o t e l i t ă*, care întuneca relațiile dintre cele două tronuri patriarhale, Roma Veche și Noua Romă, al cărei adept era și Macarie I]

În urma acestei documentații, împăratul a aflat că „doar câțva termeni de rezonanță”, născociți de niscăi închipuiți, care pretind a fi aprofundat tainele nepătrunse ale faptelor Lui Dumnezeu, ar sta la baza acestor disonanțe dintre cele două tronuri. Împăratul preciza că ar fi păcat ca aceste lucruri banale să constiue motivul unei certe permanente între Urbe (Roma) și Polis (Constantinopol). Din criză de timp, împăratul ar fi voit să evite convocarea unui Sinod Ecumenic, pentru clarificarea acelor termeni – recte, acelei erezii - și-i propune Papei doar un sinod restrâns, la care el să trimită câțiva legați erudiți și cu autoritate canonică deplină, care, împreună cu Teodor I și cu Macarie I să analizeze problemele în liniște, asigurându-l pe Papă că delegații săi vor fi tratați cu onoare și dragostea care li se cuvine. În cazul în care nu s-ar ajunge la un consens, împăratul se obligă să-i trimită pe legații papali fără nici o problemă înapoi acasă. Privitor la participanții la acest sinod restrâns, împăratul i-a propus Papei să trimită trei legați din clerul său de la Roma, iar din restul Patriarhiei apusene 12 arhiepiscopi și episcopi și câte un egumen (abate) din fiecare mănăstire romeică (greco-ortodoxă) din Roma.²¹ În acest timp, patriarhii Teodor I și Macarie I au insistat pe lângă împărat să-l șteargă din diptice pe Papa Vitalian (657-672) și pe toți urmașii Papei Honorius I (625-638), pentru motivul ne exprimat direct, că erau împotriva ereziei monotelite. Numai Papa Honoriu I și antecesorii săi trebuiau să rămână în diptice. Această eliminare nemijlocită din diptice - adică stare de schismă - trebuia, după opinia patriarhilor, să rămână o formă de intimidare a Papei și legaților acestuia, până când se va ajunge la o înțelegere, adică Sf. Papă Agathon (678-681) va consimți să accepte punctul de vedere al partidei monotelite, reprezentată de Teodor I și Macarie I. Avtocratul Constantin IV nu s-a lăsat convins de intențiile patriarhilor, pentru că în concepția lui, el considera ambele părți (ortodoxă și monotelită) ca „dreptmăritoare” sau ortodoxe, în plus el nu putea uita că Vitalian a fost de partea lui în timpul luptei contra răsculaților. Împăratul era de părere, ca Papa să urmeze voia Lui Dumnezeu. În acest context, împăratul i-a poruncit patriciului-exarh al Italiei, din Ravenna ca să pună la dispoziția participanților la Sinod bani suficienți și corăbii corespunzătoare și confortabile, escortate de vase de război, care să-i aducă la Constantinopol. Scrisoarea a ajuns în mâna Papei Agathon.²²

²¹ Înseamnă că erau multe mănăstiri de rit romeic-bizantin (=ortodoxe) în Roma, pe timpul acela, dispărute cu timpul sau transformate în convente de rit latin.

²² Il Duomo di Ravenna oggi in uso è un edificio costruito nel XVIII secolo dall'architetto riminese Gianfrancesco Buonamici seguendo la planimetria della primitiva cattedrale.

Questa fu costruita sul finire del IV secolo o nei primissimi anni del secolo successivo, per volontà del vescovo Orso, che secondo alcuni svolse il suo mandato attorno al 380. Era un edificio di ragguardevoli dimensioni, a cinque navate, ricco di marmi policromi.

La primitiva cattedrale era dedicata alla Santa Resurrezione. Dal nome del vescovo fondatore, *Ursus*, fu convenzionalmente chiamata Basilica Ursiana.

L'edificio fu ampiamente ristrutturato nel X secolo (di quell'impianto restano ancora visibili la cripta e il campanile).

(Luat din: http://it.wikipedia.org/wiki/Duomo_di_Ravenna)

Dagli inizi del V secolo, il Vescovo Orso fece erigere l'antica cattedrale di Ravenna, comunemente chiamata Basilica Ursiana. Nel 1734, essendo ormai fatiscante, fu abbattuta totalmente per dar luogo all'attuale costruzione. Al posto delle cinque navate, l'architetto riminese Gianfranco Buonamici, ne rifece solo tre. Al Centro della crociera fu inoltre innalzata una cupola ed alle estremità furono ricavate due cappelle. All'interno della cappella di destra sono conservati i due più monumentali sarcofagi paleocristiani di Ravenna; uno dei quali, più precisamente quello di sinistra, fu usato per deporvi le spoglie dell'Arcivescovo Rinaldo da Concorrezzo morto nel 1321. Nel sarcofago di destra, del V secolo, nel 1658 furono trasferite le ceneri di S.Barbaziano, che fu consigliere di Galla Placidia. Un terzo sarcofago, pure esso della prima metà del V secolo, si conserva nella chiesa; in esso nel 1809 furono deposte le spoglie dei Vescovi Esuperanzio e Massimiano. Su tutti e tre i sarcofagi è raffigurata Cristo. Lungo il fianco destro della navata mediana, a circa metà lunghezza della chiesa, nel 1913 fu ricomposto l'ambone marmoreo in forma di torretta, che il Vescovo Agnello (557-570) donò alla Cattedrale. Esternamente, accanto al fianco sinistro della chiesa, si erge un campanile cilindrico, alto m 35, la cui più antica menzione è contenuta in un documento dell'anno 1038.

(Luat din: <http://www.viviravenna.it/archivio/monumenti/duomo.php>)

Ravenna: Baptisteriul arienilor (sec. V), Cupola cu Botezul Domnului în Iordan, mozaic (sec. VI).

În a doua jumătate a secolului al VI-lea, *Baptisteriul arienilor* a primit numele de Oratoriul Santa Maria in Cosmedin.

Ravenna, San Vitale: Împăratul Justinian I cel Mare (527-565) și Arhiepiscopul Maximian al Ravennei înconjurat de curteni, mozaic posterior anului 547.

Ravenna, San Vitale: Împărăteasa Teodora și suita acesteia, mozaic posterior anului 547.²³

²³ La basilica di San Vitale è una delle chiese più famose di Ravenna, esemplare capolavoro dell'arte paleocristiana e bizantina. Iniziato grazie ai finanziamenti di Giuliano Argentario, ricco banchiere ravennate, su ordine del vescovo Ecclesio nel 525, vivente ancora Teodorico, e consacrato nel 547 dall'arcivescovo Massimiano, quando Ravenna era ormai da sette anni sotto il dominio bizantino, questo edificio, *summa* dell'architettura ravennate, elabora e trasforma precedenti occidentali e orientali portando alle estreme conclusioni il discorso artistico iniziato poco dopo l'editto di Costantino del 313. Fu completato grazie anche alla cospicua donazione del banchiere Giuliano l'Argentario che offrì 26 mila denari e che oggi è raffigurato nei mosaici dell'abside nel corteo di dignitari di Giustiniano, tra l'Imperatore e il vescovo.

La pianta della basilica.

La chiesa segna un distacco dalle tipiche basiliche longitudinali di Ravenna e, nella pianta a base centrale (ottagonale), ricorda la chiesa dei Santi Sergio e Bacco a Costantinopoli, più o meno coeva, secondo alcuni addirittura opera dello stesso architetto, oltre ad altri coevi battisteri, cappelle palatine e *martyria* (*mausolei*).

Ottagonale (l'otto era simbolo di Resurrezione perché era sette, il tempo, più uno, Dio), con cupola inglobata e nascosta dal tiburio, si presenta all'esterno in laterizio, con la consueta semplicità disadorna. Ogni faccia è collegata con quella attigua mediante contrafforti e, a sua volta, si suddivide in settori per mezzo di paraste e di una sottile cornice dentellata. Dalla forma geometrica del nucleo principale emergono altri corpi altrettanto rigorosamente definiti: il tiburio sopraelevato, ugualmente ottagonale, e l'abside, che, secondo l'uso locale, è poligonale all'esterno, semicircolare all'interno e affiancata da due piccoli ambienti (detti pastoforia, *pròthesis* e *diacònicon*). Si accede all'interno attraverso due porte: l'una in asse, l'altra, invece, obliqua rispetto all'abside. Di conseguenza anche l'ardica (o narteca o esonarteco), invece di essere tangente al lato frontale dell'ottagono, si dispone obliquamente toccando un angolo del perimetro. Viene così a mancare quel rapporto rettilineo fra ingresso e abside, che rende evidente la forma dell'edificio. *Capitello e pulvino*.

La pianta è apparentemente semplice: un deambulatorio ottagonale a due piani, che racchiude un ambiente centrale dello stesso disegno, posti fra loro in rapporto aureo. Ma nel passaggio dall'uno all'altro si trovano delle esedre, traforate da un doppio ordine di arcatelle e racchiuse entro grandi archi sostenuti da pilastri angolari, che producono un'espansione radiale pluridirezionale. Su di questi si imposta la cupola, che è di elevazione maggiore a quelle di simili chiese orientali.

Il complesso, già straordinariamente mosso e leggero per il ripetersi degli archi, doveva esserlo in misura maggiore quando non era ancora parzialmente interrato e le colonne poggiavano su alte basi a gradini. Del resto tutto contribuiva ad alleggerire il peso delle masse strutturali: i pulvini che staccano l'arco, quasi sollevandolo e sospingendolo in alto, e soprattutto i capitelli, scolpiti a Bisanzio, i quali, persa la forma classica greco-romana, assumono quella di cesti, traforati come se fossero fragili trine marmoree sulle quali non gravi alcun peso. Oltre ai celeberrimi mosaici, completano la decorazione interna i marmi policromi, gli stucchi e le balaustre del matroneo, traforate finemente. Sui pulvini sono raffigurate figure zoomorfe e la Croce.

Grande protagonista è la luce, che penetrando da diverse angolazioni determina un gioco luministico che appare imprevedibile. Questo effetto doveva moltiplicarsi all'infinito quando la basilica era ricoperta di mosaici.

Lista aproximativă a exarhilor – ducilor – romei (bizantini) de Ravenna
Κατάλογος Ἐξαρχος της Ραβέννας
„Exarhii Italiei” 540-751²⁴

Belizarie, 540 – 541

.....*Necunoscuți și (sau) sedisvacanță*

Narses, ? – 584 - ?

Decio, *Exarchus*, ? 584

Smaragdus, *prima oară* sau „primul mandat imperial”, 584/85 – 589/90

Julianus, *Exarchus*, ? – 589 - ?

Romanus, 589 – 595/97

Callinicus, 596/97 – 602/603

Smaragdus, *a doua oară*, 603 – 608/11

Giovanni I Lemigio, de Ravenna, 608/11 – 615/16

Eleutherius, 616 – 619/20

Gregorius ?, 619/20 – 625

Isaacius, 625 – 643

Theodorus I Calliopas, *prima oară*, 643 – c.645

Platon, c. 645 – 649

Olympius, 649 – 651/52 ?

Theodorus I Calliopas, *a doua oară*, 653 – î. 666

Gregorius, c. 666 – 678 ?

Theodorus II, c. 678 – 686/7

Lo sfarzo, sottolineato dalla particolare pianta che necessita di essere percorsa per fare esperienza degli innumerevoli scorci, crea un effetto di sfavillio che sembra annullare il peso della costruzione in una dimensione quasi soprannaturale. Ciò è tipico della corte imperiale bizantina, mentre altri elementi, come la cupola alleggerita da tubi fittili, sono frutto dell'esperienza italiane, per cui si presume che alla basilica lavorarono maestranze sia locali che venute da oriente. L'arco dell'abside ha un significato imperiale. Le due aquile imperiali sorreggono il clipeo cristologico che rappresenta il monogramma stilizzato (costantiniano imperiale) di Cristo. Sul pavimento del presbiterio è raffigurato un labirinto, simbolo del labirinto dell'anima, del difficile percorso dell'anima verso la purificazione.

Teodora e le sue dame

Il punto focale è situato nell'abside, dove due angeli in volo a mosaico reggono il simbolo della croce, similmente alla calotta dell'abside dove quattro angeli tengono un medaglione con l'Agnello sacrificale sullo sfondo azzurro punteggiato da fiori stilizzati. I mosaici più famosi sono collocati ai lati dell'altare e presentano i due celebri pannelli in posizione speculare dell'Imperatore Giustiniano e di Teodora circondati dalle rispettive corti in tutto lo sfarzo che richiedeva il loro status politico e religioso. Le figure sono ritratte formalmente, secondo una rigida gerarchia di corte, con al centro gli *augusti*, circondati da dignitari e da guardie. Accanto a Giustiniano è presente il vescovo Massimiano, l'unico segnato da iscrizione, per cui può darsi che fosse anche il sovrintendente dei lavori, dopo essere stato nominato primo arcivescovo di Ravenna.

I corpi sono assolutamente bidimensionali e stereotipati, e solo nei volti regala si nota uno sforzo verso il realismo, nonostante l'idealizzato ruolo semidivino sottolineato dalle aureole. Non esiste prospettiva spaziale, tanto che i vari personaggi sono su un unico piano, hanno gli orli delle vesti piatti e sembrano pestarsi i piedi l'un l'altro.

Altri due pannelli, più in alto, con il *Sacrificio di Abramo* e il *vescovo Ecclesio che dona un modello della basilica* risalgono invece ancora al periodo ostrogoto e mostrano ancora i tentativi di organizzare nello spazio le figure, che non hanno ancora la monumentalità dell'arte bizantina. Altre scene sono quelle dei sacrifici di Abele e Melchisedech. Da notare anche l'apparizione di Dio nelle forme dei tre angeli, teologicamente da interpretare come le tre persone della Trinità: Padre, Figlio e Spirito Santo. Il clipeo con l'Agnello immacolato, al centro della volta a crociera del presbiterio, circondato nel cielo dell'Apocalisse da ventisette stelle, innalzato in offerta dai quattro arcangeli (Michele, Gabriele, Raffaele, Uriele) è il punto di partenza per l'interpretazione simbolica dei cicli di mosaici, dato che, per il sacrificio Giustiniano offre il pane, Teodora il vino, Ecclesio la chiesa, Massimiano la croce e l'incenso. Le ventisette stelle, numero trinitario (multiplo del 3), sono teologia che riflette la lotta contro l'arianesimo. Le fonti bibliche per la Pasqua cristiana sono rappresentate per il Vecchio Testamento dai Profeti Isaia (a destra) e Geremia (a sinistra), per il Nuovo Testamento dai quattro evangelisti: Matteo, Marco, Luca, Giovanni. Sulla parete, sopra l'arco dell'abside, sono rappresentate le città di Gerusalemme e di Betlemme tra le quali gli angeli reggono il clipeo rotondo simbolo solare e quindi divino.

Luat după: [http://it.wikipedia.org/wiki/Basilica_di_San_Vitale_\(Ravenna\)](http://it.wikipedia.org/wiki/Basilica_di_San_Vitale_(Ravenna))

²⁴ Luat după: http://de.wikipedia.org/wiki/Liste_der_Exarchen_von_Italien
 și: http://it.wikipedia.org/wiki/Esarcato_d%27Italia

Giovanni II Platino (Platys), 687 – 702
 Theophylactus, 702 – 705/10
 Giovanni III Rhizocopus, 710 – 711
 Entichio, 711 – 713
 Scolasticus, 713 – 726
 Paulus, c. 726 – 727 ?
 Eutychius, 727 ? – 751
 Stephanus, sec. VII sau VIII

Catepanatul Italiei – Κατεπανάτο της Ιταλίας (969-1071)²⁵

Catepanatul Italiei a fost rezultatul reorganizării în concept administrativ bizantin a Themei Langobardia Minor, grație împăraților Nichifor II Phocas (963-969) și Ioan Țimiskes (969-976), în Apulia, Peninsula Salentină și părți din Basilicata.²⁶ Această provincie bizantină din Italia, cu capitala la Bari, era localizată pe linia sudică de la Gargano, până la Golful Salerno. Amalfi și Neapole țineau tot de Catepanatul Bizantin.

În anul 870, armata romeică a reușit să recucerească Bari și părți din sudul Italiei, ocupate de saraceni, adică de arabii musulmani, veniți din nordul Africii Latine. Teritoriul cucerit de romei a fost organizat în Thema Langobardia Minor, sub controlul unui „strategos” στρατηγός (plural στρατηγοί) sau general al armatei. Themele vechi bizantine Calabria și Sikelia (Sicilia) au continuat să existe și după anul 870, fiind administrate în uniune personală, de către Strategosul din Bari. În anul 969, Strategul din Bari a fost ridicat la rangul de Catepan – Κατεπάνω sau Comandat suprem al armatei romeice, din Italia.²⁷

În anul 1009, răsculții din zonă, nemulțumiți de administrația militară romeică, aflați sub conducerea nobilului langobard Meles din Bari și cumnatul acestuia Dattus au cucerit orașul Bari. Orașul Bari a putut fi recucerit de către romei, abia la 11 iunie 1011, grație catepanului Basileios Mesardonites și a armatei conduse de el.

Lucrurile însă nu s-au liniștit, pentru că în anul 1016 Meles a reușit să câștige de partea sa un grup de pelerini normanzi, aflați în drum spre sanctuarul Sf. Arhanghel Mihail, de pe Monte Gargano. Acești pelerini normanzi, în anul 1017 au intrat ca mercenari sau lefegii în slujba răsculaților langobarzi, sprijinind orașele din Apulia, în lupta acestora împotriva bizantinilor. Jocul normanzilor era însă periculos pe ambele fronturi, pentru că luptau, când de partea bizantinilor, când de a langobarzilor, situație care s-a menținut pe tot parcursul anilor 1016-1030.

²⁵ Luat după: http://it.wikipedia.org/wiki/Catepanato_d%27Italia

²⁶ *Thema* (-tīs, n.), lingua Graeca θέμα, est divisio administrativa militaris imperii Byzantini. Themata verisimiliter condita sunt decennio quinto saeculi septimi. Nomina thematum fuerunt thema Opsikium vel θέμα Ὀψικίου, thema Thrakesium vel Θρακήσιον θέμα, thema Anatolicum vel θέμα Ανατολικῶν et thema Armeniacum vel Graece Ἀρμενιακόν. Postea alia themata condita sunt. Themata suae potestatis in rebus oeconomicis fuerunt.

Vezi: Christophorus Wickham: *The inheritance of Rome. A History of Europe from 400 to 1000*. Penguin Books, London 2009, p. 261, ISBN 978-0-7139-9429-2

²⁷ Κατεπανάτο Ιταλίας ονομάστηκε η ένωση των τριών Ιταλικών θεμάτων του Βυζαντίου (Λογγοβαρδίας, Καλαβρίας και Λουκανίας) από τον Ιωάννη Τζιμισκή, περίπου το έτος 975. Ο διοικητής του κατεπανάτου ονομάστηκε κατεπάνω. Παρόλο που δε βρισκόταν στα πλαίσια των τριών παλιών θεμάτων, στο κατεπανάτο υπάγονταν επίσης η Νάπολη και το Αμάλφι. Η σημερινή ιταλική επαρχία Καπιτανάτα, πήρε το όνομά της από παραφθορά της λέξης "κατεπανάτο". Το κατεπανάτο διοικούνταν από έναν κατεπάνω.

Gay, Jules. *L'Italie méridionale et l'empire Byzantin*. Burt Franklin: New York, 1904.

Norwich, John Julius. *The Normans in the South 1016-1130*. Longmans: London, 1967.

Ducele Sergius IV de Neapole a dat căpitanului mercenarilor normanzi Rainulf Drengot în anul 1030 Comitatul Aversa ca feudă, după care normanzii au început cucerirea succesivă a sudului Italiei. După acest eveniment, încă în același an 1030 a mai avut loc și întâlnirea, în Italia, a lui Wilhelm Eisenarm și Drogo de Hauteville (fiii mai în vârstă a lui Tankred de Hauteville), cu un nobil din Coutances, situat în Normandie. Aceștia au întreprins acțiuni comune de recucerire a Apuliei, reușind ca până în anul 1040 să aibă aproape întreaga regiune sub controlul lor, în dauna Împeriului Bizantin. Acțiunile normanzilor și langobarzilor au continuat, până când, la data de 16 april 1071, bizantinii au fost alungați de pe teritoriul Italiei. Romeii au revenit în Italia, în anul 1156, când au asediat fără succes orașul Bari. Titlul de „catepan” normanii l-au asimilat și adoptat în contextul administrației lor și după anul 1071.

Eugenio Patricio (969)

Michele Abidelas (970-975)

Calociro Delfina (982-983)

Romano (985)

Giovanni Ammiropulo (989)

Gregorio Tarcaniota o *Tarchaneiotes* (998-1006)

Alessio Xiphia (1006-1007)

Giovanni Curcuas o *Kurkuas* (1008-1010)

Basilio Argiro il Mesardonite (1010-1016)

Leone Tornicio (1017)

Basilio Boioannes (1017-1028)

Cristoforo Burgaris (1028-1029)

Poto Argiro (1029-1032)

Michele Protospata (1032-1033)

Costantino Opo (1033-1038)

Michele Sfrondilo (1038-1039)

Niceforo Dulchiano (1039-1040)

Michele Dulchiano (1040-1041)

Exaugusto Boioannes (1041-1042)

Sinodiano (1042)

Giorgio Maniace (1042)

Basilio Teodorocano (1043)

Eustazio Palatino (1045-1046)

Giovanni Rafael (1046)

Argiro (1051-1058)

Miriarca (1060)

Marula (1060 - 1061)

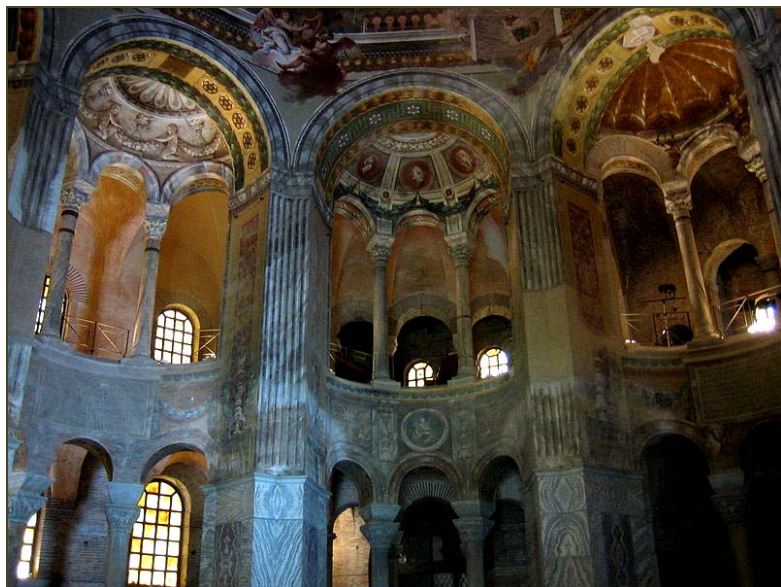
Siriano (1062)

Abulchares (1063-1064)

Michele Mauricas anche *Mabrica* (1066-1069)

Avartutele (1069-1071)

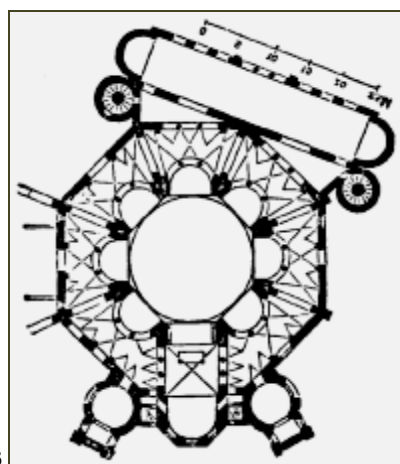
Stefano Paterano (1071)

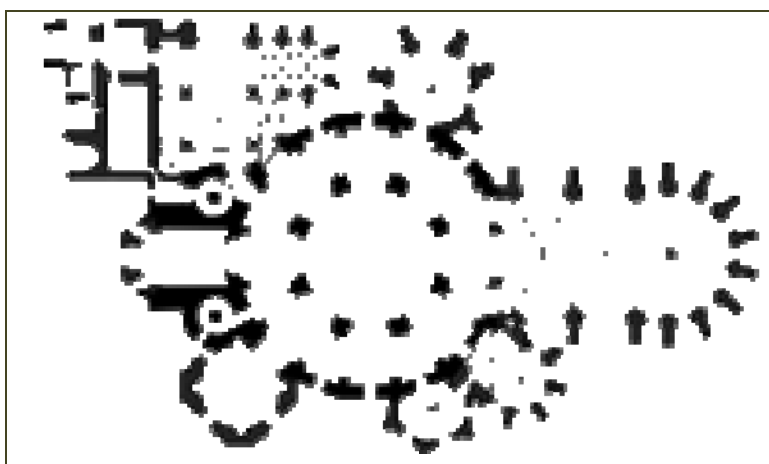
1

2

3

4

1. Ravenna, San Vitale, vedere din interior.
2. Domul Carolingian, din Aachen, vedere din interior. Asemănările dintre cele două biserici sunt izbitoare, deși stilul și calitatea imitației de la Aachen nu ating nici pe departe nivelul Basilicii San Vitale.
3. Planul Domului san Vitale.
4. Planul capelei imperiale Carolingiene, din Aachen.

7. Patriarchatus Oecumenicus Constantinopolitanus, ab Andrea apostolo conditus, qui est sedes primaria Ecclesiarum Orthodoxarum

1. – 1204: Asediul Constantinopolului de către latini (Cruciada a IV-a), pictură realizată de Palma Le Jeune (1544-1620), la: Claude Lebédel, *Les croisades, origines et consequences*, Editura Ouest-France, 2006, ISBN: 978-2-7373-4136-6.
2. - 1537: Mănăstirea Vatra Moldoviței, peretele de sud, exterior: *Asediul Constantinopolului din anul 1453*, pictură murală, fresco, executată de zugravul Toma și ucenicii acestuia, în anul 1537. Motivul acesta se mai află și la alte mănăstiri din Bucovina: Probota, Baia, Sf. Gheorghe din Suceava, Humor, Vatra Moldoviței, Bălănești și Arbore.

Patriarchae Oecumenico Constantinopolitano (Graece: Οικουμενικός Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως)

duae partes in Ecclesia Orthodoxa assignatae sunt: Primo caput est Ecclesiae Constantinopolitanae, deinde caput honorarium omnium ecclesiarum Orthodoxarum est. Sedes patriarchatus est Phanarium Constantinopoli. Secundum ius Turcicum patriarcha cives Turcicus esse debet (sola exceptio post 1923: Athenagoras: 1948-1972). Titulus officialis est: Archiepiscopus Novae Romae Constantinopolis et Patriarcha Oecumenicus (Graece: Αρχιεπίσκοπος Νέας Ρώμης Κωνσταντινουπόλεως καὶ Οἰκουμενικός Πατριάρχης).¹

Ab anno 1991 Sua Omnisanctitas Bartholomaeus I munere fungitur.

Patriarcha est caput ecclesiae autocephali Constantinopolitanae. In rebus spiritualibus etiam iurisdictionem in civitate monastica autonoma Montis Athi habet.

Caput honorarium omnium ecclesiarum Orthodoxarum

Praeterea Patriarcha Oecumenicus Constantinopolitanus inter patriarchas est "primus inter pares" omnis Christianitatis Orthodoxae, id quod titulus "Oecumenicus" valet. Patriarchae Oecumenico aliter ac papae Romano iurisdicatio super ecclesias autocephalas non est nec ibi episcopos inaugurat.

Ob numerum parvum Christianorum Orthodoxorum in Turcia relictorum electio archiepiscopi muneri idonei semper difficilius fit. Quod presbyteri ad praesens tempus in Turcia erudiri non possunt, rem graviorem reddit. Solum seminarium relictum Graeco-Orthodoxum in Turcia in insula

¹ Luat din: http://la.wikipedia.org/wiki/Patriarcha_Oecumenicus_Constantinopolitanus

*Heybelhada (una e Principum insulis) anno 1971, cum Turcia omnes academias privatas in manum publicam transduxit, a civitate clausum est. Itaque presbyteris et theologis in exteris discendum est.*²

[Patriarhii Latini de Constantinopol 1204-1964, catedrala canonică fiind Basilica Sf. Petru din Roma]

Patriarhiile Latine din Orient, fondate de cruciați, după marea schismă din anul 1054 [în ordine cronologică: Antiohia (1098), Ierusalim (1099), Constantinopol (1204) și Alexandria (1215)], au fost expresia pretențiilor de hegemonie universală a patriarhilor Romei Vechi, asupra întregii Creștinătăți și a identificării Bisericii Romane, cu *tota Christianitas*. Biserica Romană declară patriarhiile Tetrarhiei, ca fiind vinovate de ruptura de la 1054, motiv pentru care, trebuiau nu numai pedepsite ci și înlocuite cu un sistem ierarhic specific roman, iar tradiția, teologia, ritul și specificul canonic și spiritual al Bisericii Răsăritului trebuia asimilat, aspirat și înlocuit cu tradiția, teologia și ritul Latin. Potrivit acestei ideologii, Biserica Răsăritului nu mai avea nimic bun în ea, totul trebuind cenzurat, adaptat, reformulat și corectat de către Biserica Latină, prin „experții” acesteia, după cum se întâmplă și astăzi la uniții de toate riturile, tradițiile și limbile.

Paradigma acestei ideologii coloniale a eternizat-o apoi Inocențiu al III-lea, în conceptul doctrinar și prin canoanele Conciliului IV din Lateran (1215), aplicată de toți urmașii săi pe Tronul Roman.

În acest context ideologic, Roma Veche trebuia să ofere și o imagine fictivă a Bisericii Universale, unde, pe lângă Basilica San Giovanni in Laterano, care era Catedrala și unde se afla Tronul Patriarhului Occidentului, scaunele patriarhilor latini, din răsărit au fost fixate la basilicile: San Pietro, pentru Patriarhul Constantinopolului; la San Paolo fuori le mura, pentru cel al Alexandriei; la Santa Maria Maggiore, pentru al Antiohiei; iar din anul 1374 la San Lorenzo fuori le mura, pentru al Ierusalimului.

La intervenția Fericitului Patriarh Ecumenic Athenagoras I al Constantinopolului (1948-1972), cu data de 1 ianuarie 1964, Papa Paul VI (1963-1978) a abrogat patriarhiile latine de Constantinopol, Alexandria și Antiohia, iar Patriarhia Latină a Ierusalimului, restaurată ca rezidențială în anul 1847 a rămas în condițiile umilitoare de atunci, ca o Eparhie cu jurisdicție asupra latinilor din Israel, Iordania și Cipru, al cărei Chiriarh poartă titlul simbolic de „patriarh”, însă fără să aibă nici sufragani și nici Sinod Patriarhal.

[Anti]Patriarhi Latini de Constantinopol (13 aprilie 1204)

Papa Inocențiu III (1198-1216), către împăratul latin de Constantinopol, Balduin I (1204-1205)³

„Voi, fără a avea nici un drept, nici autoritate asupra Greciei, v-ați abătut, în mod nesăbuit, de la intenția voastră curată, v-ați avântat nu să cuceriți Ierusalimul, ci să cuceriți Constantinopolul, preferând bunurile pământești celor cerești...”

.....

² Literatură, privitoare la Patriarhia Ecumenică și istoria acesteia, vezi:

Samim Akgönül: *Le Patriarcat grec orthodoxe: de l'isolement à l'internationalisation de 1923 à nos jours*. Institut français d'études anatoliennes. Lutetiae 2004, ISBN 2-7068-1807-7.

Lina Murr Nehmé: *1453: Mohamet II impose le Schisme Orthodoxe*. François-Xavier de Guibert, Lutetiae 2003, ISBN 2-86839-816-2.

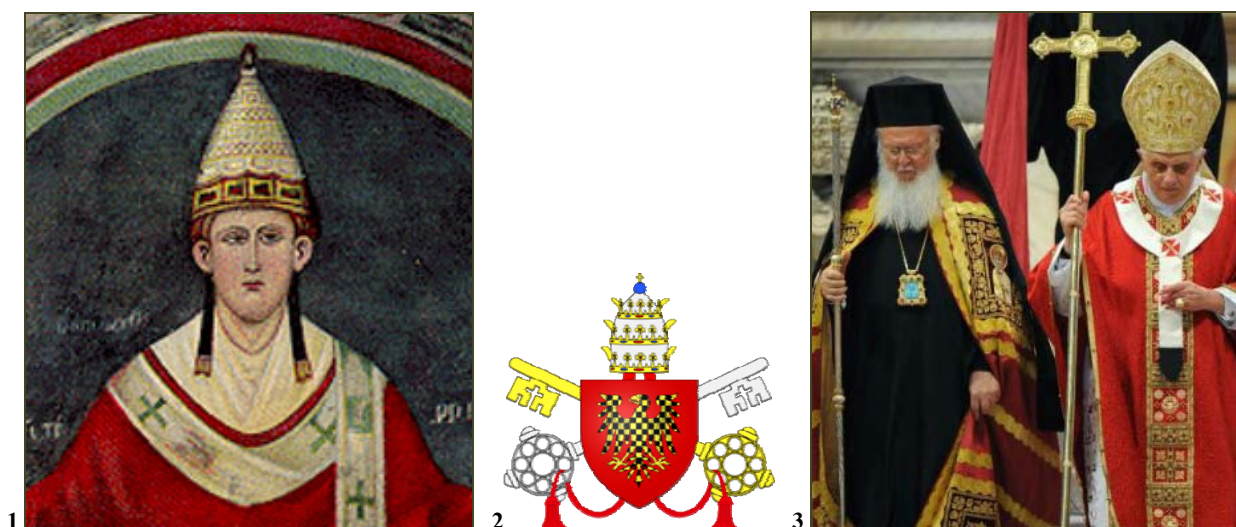
Alban Doudele: *Les Orthodoxes grecs*. Bruxellis 1996, ISBN 2-503-50467-1.

Jean-Pierre Valognes: *Vie et mort des Chrétiens d'Orient*. Lutetiae 1994, ISBN 2-213-03064-2.

³ Textul românesc luat din: S. B. DAȘKOV, *Dicționar de împărați bizantini*, traducere de Viorica și Dorin ONOFREI, Editura Enciclopedică, București, 1999, p. 351.

„Și nu v-a fost de ajuns să goliți până la fund vistieria împăratului și să-i prădați pe toți, de la mic la mare, voi ați întins mâinile spre averea bisericilor și, ceea ce e și mai rău, spre sfințenia lor, smulgând plăcile de argint din altare, spărgând sacristiile, însușindu-Vă icoane, cruci și relicve, pentru ca Biserica greacă să refuze să se întoarcă la tronul apostolic, văzând numai sălbăticii și fapte diavolești din partea latinilor, și să fie în drept să aibă, față de aceștia, o atitudine plină de dezgust, ca față de niște câini.”

„Vos nullam in Graecos iurisdictionem aut potestatem habentes, a puritate voti vestri temere declinasse videmini, dum non contra Saracenos, sed contra Christianos arma movistis, non intendentes ad recuperandum Hierusalem, sed Constantinopolim occupandum, terrenas opes caelestibus divitiis praeferendo. Illudque longe gravius reputatur, quod quidam nec religioni, nec aetati, nec sexui pepercerunt, sed fornicationes, adulteria et incestus in oculis hominum exercentes, non solum maritatas et viduas, sed etiam matronas et virgines, Deoque dicatas, exposuerunt spurcitiis garnisonum; nec imperialis suffecit divitias exhaurire aut diripere spolia maiorum pariter et minorum, nisi ad ecclesiarum thesauros, et, quod gravius est, ad ipsarum possessiones extenderitis manus vestras, tabulas argenteas de altaribus rapientes, violatisque sacrariis, iconas, cruces et reliquias asportantes, ut Graecorum ecclesia, quantumcumque persecutionibus affligatur, ad obedientiam apostolicae sedis redire contemnat, quae in Latinis non nisi perditionis exempla et opera tenebrarum aspexit, ut iam merito illos abhorreat plus quam canes.”⁴

1. „Arhipatriarhul” (Papa) Inocențiu III al Romei Vechi (1198-1216), frescă murală în Abația Subiaco, din Latium, Italia, c. 1219.
2. Stema lui Inocențiu III.
3. Sanctitatea Sa Benedict XVI, ultimul Patriarh al Occidentului (2005-2006) și actualul Patriarh Ecumenic al Constantinopolului, Sanctitatea Sa Bartholomeos I.

Căderea Constantinopolului sau cucerirea acestuia de către latinii Cruciadei a IV-a, de la 13 aprilie 1204, a fost o consecință a instabilității politicii interne a Imperiului, cauzată de luptele pentru tron ale împăraților din dinastia Anghelilor (1185-1204).

Marele Oraș al lui Constantin, după ce a rezistat și respins timp de aproape nouă sute de ani, tot felul de atacuri și asedieri ale altor barbari, a fost obligat în anul 1204 să se închine sabiei baronilor aventurieri latini.

La 24 iunie 1203, flota cruciată și-a făcut apariția în fața Constantinopolului. Pe data de 17 iulie 1203, baronii cruciați au intrat în Constantinopol, restabilind domnia lui Isaac II Anghelos (1185-1195), orbit de fratele său mai mare Alexios III (1195-1203). La 1 august 1203, a fost încoronat ca asociat la domnie, Alexios IV, fiul lui Isaac II, domnind până la 28 ianuarie 1204, când a fost detronat, arestat și închis în pivnițele Palatului Sacru, de către Alexios V Duca Murtzuphlos, succesorul acestuia. La începutul lunii februarie 1204, Alexios IV Anghelos a fost ucis prin

⁴ Textul latin original luat din Giorgio FEDALTO, *La Chiesa Latina in Oriente*, vol. I, Casa Editrice Mazziana, pp.167-168.

sugrumare, iar tatăl său, orbul Isaak II a murit de spaimă, în timpul uciderii fiului și asociatului său la domnie. Între 28 ianuarie și 4 februarie tronul imperial a fost ocupat de către militarul de neam nobil, Nicolae Kanabos, uns împărat, fără asentimentul Patriarhului Ecumenic Ioan X Kamateros (1198-1206). Alexios V Ducas Murtzuphlos l-a detronat pe Kanabos, făcându-l apoi dispărut și, pe data de 5 februarie 1204, Patriarhul Ecumenic l-a uns împărat pe cel dintâi, adică pe Alexios V, ca basileu legitim al romeilor. Alexios V era înrudit cu familia imperială a Anghelilor. Acesta a domnit până în seara de 12 aprilie 1202, când, neputând plăti solda mercenarilor și soldaților din Constantinopol, a părăsit tronul și capitala. În această situație haotică, nobilimea ar fi oferit tronul despoților Constantin Laskaris sau Theodor Laskaris. Se pare însă că Theodor Laskaris nici nu era în Constantinopol în această perioadă a anului 1204.

Constantin a devenit împărat al Constantinopolului doar pentru o noapte, pentru că a doua zi, pe data de 13 aprilie, în zorii zilei, mercenarii imperiali, angajați să lupte în oraș împotriva latiniilor, nemuțumiți pentru că nu și-au primit solda de la basileul Alexios V, s-au predat cruciaților.

Cruciații, după ce au preluat orașul cu atâta ușurință și fără pierderi, de la mercenari și militarii romei, i-au dat foc. Era al treilea incendiu al Constantinopolului, în decursul celor patru luni, de la începutul anului 1204. În ciuda pagubelor provocate de incendiul din 13 aprilie, tot a mai rămas încă destul de prădat, jefuit și furat în Constantinopol. Trei zile a durat jefuirea orașului Maicii Domnului, de către creștinii latini sau apuseni.

Alexios V a sfârșit la fel de tragic, ca și Alexios IV și Isaak II. După plecarea sa din Constantinopol, Alexios V, împăcându-se cu Alexios III (1195-1203), a început unele tratative cu acesta. Alexios III a simulat o colaborare cu Ducas Murtzuphlos (=Alexios V), vizând chiar și o căsătorie a fiicei lui cu acesta din urmă. În final, Alexios III a dispus ca Alexios V să fie orbit, chiar în timpul unei mese festive, după care a fost condamnat la moarte pe loc, prin aruncarea de pe o coloană înaltă.⁵

După tragedia de la 13-16 aprilie 1204, în locul Imperiului Romeu s-au format șapte State:

1. *Imperiul Latin de Constantinopol* (1204-1261);

trei state grecești

2. *Imperiul de la Niceea* (1204-1261) [al familiei Laskaris și, spre final, al Paleologilor];

3. *Imperiul de Trapezunt* (1204-1461), al Comnenilor;

4. *Despotatul de Epir* (1204-1337) al Anghelilor;

două alte state de guvernare „Latină”

5. *Despotatul „franc” de Moreea, din Peloponez, cu capitala la Mistra*, al cavalerilor apuseni, Guillaume de Champlitte și Geoffroy de Villehardouin;

6. *Principatul Latin de Ahaia*;

7. *Principatul de Adrianopol, cu statut de Regat*, condus de Theodor Branas, dependent de Imperiul Latin.

În anul 1261 romeii au realizat restaurarea Imperiului, reocupând Constantinopolul, la data de 25 iulie, unde Mihail al VIII-lea Paleologul (1259-1282) își va face intrarea triumfală, la data de 15 august 1261, adică la marele Praznic al Adormirii Maicii Domnului, protectoarea Marei Cetăți a lui Constantin.

Patriarhul Latin de Constantinopol, Tommaso Morosini (1204-1211)

După ce Biserica Sfânta Sophia a fost jefuită și profanată, în decursul celor trei zile de pradă, din 13-16 aprilie 1204, ulterior a fost transformată în Catedrală romano-catolică a primului Patriarh Latin de Constantinopol, iar averea acesteia a fost confiscată și atribuită Patriarhiei Latine și Capitlului de canonici locali. În plus, Constantinopolul a primit dreptul de-a alege Patriarhul, din rândul clerului latin local.

⁵ Alexios III era fratele și uzurpatorul lui Isaak II.

În aceste zile de groază, nu numai că s-a luat din Biserică tot ce s-a putut, vase liturgice, manuscrise, veșminte, cruci, icoane, plăcile de argint cu moaște de pe altar, mobilier, aur, argint, pietre prețioase etc., dar a fost și profanată. În timp ce se fura și se jefuia Biserica, latinii au adus o prostituată din Galata, pe care au pus-o să danseze în Biserică, în fața Tronului Patriarhal sau Ecumenic, pentru a-i stimula pe hoți, gest pe care nici măcar turcii păgâni, adică agarenii musulmani nu și-au permis să-l facă. Clerul latin a jefuit obiectele liturgice și Sfintele Moaște, iar soldații se certau pentru tezaurul Patriarhului, în final profanând chiar și criptele sau mormintele basileilor de la Sfânta Sophia și de la Biserica Sfinții Apostoli, precum și pe cele ale patriarhilor ecumenici, de unde au furat toate obiectele de valoare.

Într-o altă lucrare, anterioară, am amintit și corespondența Papei Inocențiu al III-lea (1198-1216) cu Constantinopolul, în urma evenimentelor din 13 aprilie 1204. Regestul nr. 203 și 204 se referă și la numirea lui Tommaso Morosini, în funcția de Patriarh Latin de Constantinopol.⁶

„XXIX. Documentul nr. 203, din vol. 7, p. 354-359.

Dată: Roma, la mormântul Sf. Petru, 1205, ianuarie, 21.

Regest: Papa către episcopii, abații și clerul latin din armata cruciaților, de la Constantinopol. Instrucțiune.

Suveranul Pontif le explică episcopilor, abaților și întregului cler, din cadrul armatei de ocupație a cruciaților din Constantinopol, importanța *soteriologică și eclesiologică* a „revenirii sub ascultarea Romei“, a Bisericii Ortodoxe din fostul Imperiu Bizantin.⁷

Se știe că la 13 aprilie, 1204, Cruciada a IV-a a cucerit Constantinopolul, jefuind în mod barbar orașul și întreg teritoriul cucerit, profanând și prădând *Biserica Sfintei Sophii* – simbolul Ortodoxiei – și celelalte biserici ortodoxe, mai rău decât păgânii, biserici pe care, apoi, le-au transformat în biserici romano-catolice. În ura lor barbară și îmbătați de gloria succesului efemer, latinii s-au silit să șteargă orice urmă a Ortodoxiei de pe cuprinsul Imperiului Latin de Constantinopol. Împăratul bizantin, cu toată curtea, precum și Patriarhia Ecumenică, s-au retras în exil la Niceea, pe malul celălalt al Bosforului.

În locul lor, cruciații au instalat un împărat latin, cu un patriarh tot de rit latin, adică romano-catolic. Sfânta Sophia a devenit catedrală romano-catolică, cu un Capitlu de canonici. Situația s-a menținut astfel până la 25 iulie 1261, când, în timpul domniei lui Mihail VIII Paleologul (1259-1282), sub conducerea lui Alexios Strategopulos, grecii au reușit să recucerească Constantinopolul, alungându-i definitiv pe latini din Marea Cetate a lui Constantin. Primul împărat latin de Constantinopol a fost Balduin I, de Hainaut, conte de Flandra (1204-1205), căruia i-a urmat fratele său, Henric Hainaut (1206-1216). Pentru „Scaunul patriarhal“, din Constantinopol, ca prim patriarh latin, Capitlul Catedral al venețienilor, de la Sfânta Sophia, l-a ales în 1204, pe hipodiaconul Tommaso Morosini (1205-1211).⁸

Papa le comunică *anularea alegerii* de patriarh latin a lui Tommaso Morosini, făcută de Capitlul venețian de la Sfânta Sophia, ca fiind necanonică, iar din punctul său de vedere și un abuz. Pe de altă parte, Inocențiu al III-lea îl numește el însuși pe același candidat, Tommaso Morosini ca patriarh latin de Constantinopol. *Aici avem un caz de conflict de competență, dintre Capitlu și Sfântul Scaun, candidatul fiind însă acceptat de Papă.*”

⁶ Vezi pp. 153-154, din lucrarea noastră: Ioan Marin MĂLINAȘ, *Regeste și registre de la Constantinopol și Roma, din prima jumătate a secolului al XIII-lea, privitoare la primatul Vasile I și la împăratul Ioniță Caloian din Târnovo*. Unirea Bisericească a lui Ioniță Caloian, din anul 1203 și încoronarea acestuia la 1204, Editura Imprimeriei de Vest, Oradea, 2000, 263 p.

⁷ Vezi doc. nr. 203, pp. 354-359, din: *DIE REGISTER INNOCENZ' III.*, 7. Band, 7. Pontifikatsjahr, 1204/1205, Texte und Indices, Unter der Leitung von Othmar HAGENEDER, bearbeitet von Andrea SOMMERLECHNER und Herwig WEIGL, gemeinsam mit Christoph EGGER, und Rainer MURAUER, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1997, 495 p. + 6 il [= Österr. Akad. der Wissenschaften, Publikationen des Hist. Instituts beim Österr. Kulturinstitut in Rom, Hgg. von H. Fillitz und Otto Kresten, II. Abteilung, Quellen, I. Reihe, Die Register Innocenz'III., 7. Band, 7. Pontificatsjahr: Texte und Indices].

Vezi și doc. nr. 68, p. 285, din: P. Theodosius HALUŠČYNSKYJ, *Acta Innocentii PP. III (1198-1216) e registris Vaticanis aliisque eruit, introductione auxit, notisque illustravit...*, Typis polyglotis Vaticanis MCMXLIV (1944), Roma, 674 p.+ hartă (=Pontificia Commissio ad redigendum Codicem Iuris Canonici Orientalis, Fontes Series III, vol. II).

⁸ Vezi lucrarea lui V. GRUMEL, *La chronologie*, par..., Paris, 1958, p. 403 și 440, vol. I, din *Traité d'Etudes byzantines*, publié par Paul LEMERLE și colaboratorii (în colecția Bibliothèque Byzantine, publié sous la direction de Paul LEMERLE).

Această *Instrucțiune* a Papei, nu are legătură directă cu tema lucrării noastre. Ea se înscrie, însă, în contextul relațiilor bisericești și unioniste dintre Roma Veche și Noua Romă, confirmă atitudinea negativă a Papei față de Biserica Ortodoxă, prefigurează ideologia conciliului Lateran IV, din 1215 și contează ca un document diplomatic și juridic de epocă, cu toate deficiențele iubirii creștine și a intoleranței confesionale, de care dă dovadă.

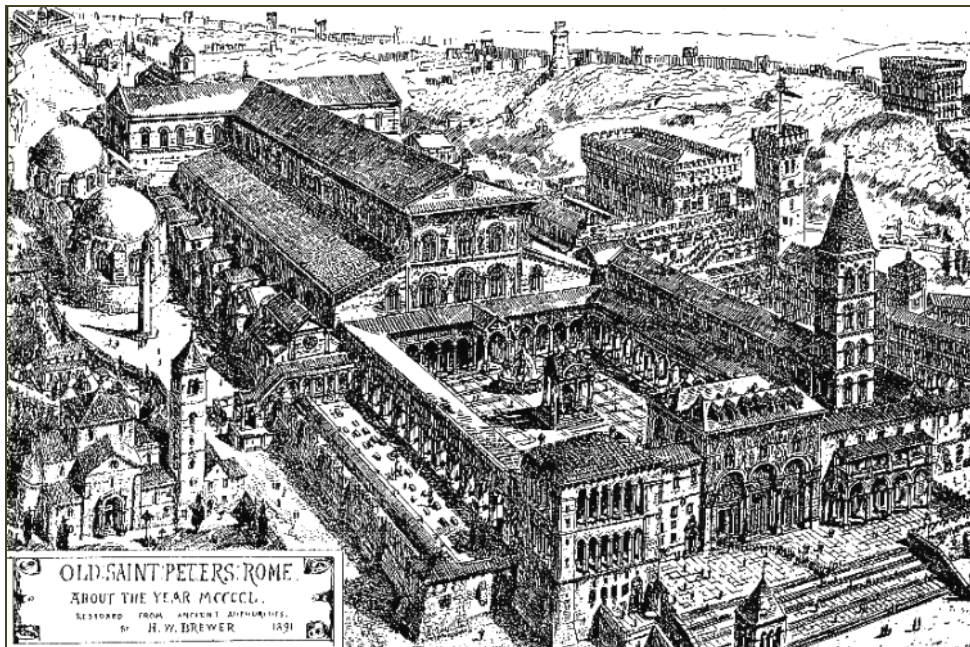
„Documentul nr. 204, din același vol. 7, p. 359-360, este o scrisoare, adresată direct împăratului Balduin I, prin care-l îndeamnă, să-l primească și să-l trateze așa cum se cuvine pe noul Patriarh Latin Tommaso Morosini.”

Tommaso Morosini provine dintr-o veche și ilustră familie nobilă venețiană. Trei membri ai acestei familii au deținut funcția de Doge: Domenico (1148-1155), Marino (1249-1253) și Michele (1382). Tot din această familie s-au ridicat și câțiva ierarhi latini: Giorgio, primul abate al Mănăstirii St. Giorgio Maggiore (982), Tommaso, Patriarhul Latin de Constantinopol, Cardinalul Antonio (1365-1434), umaniștii Paul (1406-1482) și Domenico (1417-1509) etc.⁹

Este interesant de urmărit structura Provinciei Bisericești Latine din Imperiul Latin de Constantinopol, pentru perioada de timp 1204-1261. Ea se aseamănă cu aceea a Bisericilor Unite, de mai târziu: adică cu o ierarhie densă, dieceze multe, cler numeros și credincioși puțini. Doar pentru exemplificare dăm schema structurii ierarhice a Bisericii Latine din Imperiul Latin de Constantinopol, din anii de început, adică din 1210-1212, făcută de Honorius al III-lea (1216-1227), pe atunci, camerar papal, în Roma Veche.¹⁰

Patriarhul, având și calitatea de Arhiepiscop Latin de Constantinopol, mai avea în subordinea sa încă 22 de Arhiepiscopii, dintre care 16 aveau în jurisdicția lor 59 de dieceze sufragane. Dintre aceste arhiepiscopii, două erau în Asia Mică, șapte în Tracia, trei în Macedonia, două în Tessalia, una în Epir, două în Grecia (Theba și Athena), două în Peloponez, trei pe insule.

În această formă și cu aceste structuri s-a desfășurat activitatea Patriarhiei Latine de Constantinopol, până în anul 1261, după care structurile și forma de exercitare a jurisdicției catolice vor cunoaște o schimbare fundamentală.¹¹

Roma Veche, Basilica Patriarhală *constantiniană* Sf. Petru, desen din perioada de după 1483 și înainte de anul 1506, când a fost dărâmată, pentru a fi construit actualul Dom S. Petru. În partea dreaptă, lângă zidul orașului se vede clădirea capelei Sixtine. Între anii 1204-1964 Basilica Sf. Petru (veche și actuală) era declarată „Catedrala canonică” a Patriarhului Latin de Constantinopol.

⁹ *Lexikon des Mittelalters VI*, Op. cit., col. 844-845.

¹⁰ *Dictionnaire de Théologie Catholique*, vol. III, col. 1502-1506.

¹¹ Lista Patriarhilor Latini de Constantinopol am reprodus-o după: V. GRUMEL, *Traité d'études byzantines. I., La Chronologie*, Paris, 1958, pp. 440-441.

Actuala Biserică Patriarhală Sf. Petru din Roma, cu piața colonadelor și Palatul Vatican

Conciliul Lateran IV, 1215

Canonul IV *L'orgoglio dei greci contro i latini*

Quantunque sia nostra intenzione favorire e onorare i Greci che in questi nostri tempi sono ritornati all'obbedienza della sede apostolica, rispettando i loro costumi e i loro riti per quanto possiamo farlo nel Signore, non vogliamo tuttavia e non possiamo essere remissivi di fronte a usi che importano un pericolo per le anime e detraggono all'onore della chiesa. Da quando, la chiesa Greca con alcuni suoi complici e fautori si è sottratta all'obbedienza della sede apostolica, i Greci hanno cominciato a disprezzare talmente i Latini che, tra le altre cose che compivano ampiamente per offenderli, quando i sacerdoti Latini celebravano sui loro altari essi si rifiutavano di celebrare su di essi il santo sacrificio, se prima non erano stati lavati, quasi fossero stati contaminati. Inoltre osavano ribattezzare temerariamente quelli che erano già stati battezzati dai Latini, cosa che alcuni, a quanto abbiamo sentito dire, fanno ancora oggi senza alcun riguardo.

Volendo, quindi, toglier dalla chiesa di Dio così grave scandalo, secondo il parere del sacro concilio comandiamo loro severamente che cessino di agire in tal modo, confermandosi come figli obbedienti della sacrosanta Romana chiesa, loro madre, perché vi sia un solo ovile ed un solo *pastore* ¹⁷.

Se qualcuno osasse fare ancora qualche cosa di simile, colpito dalla scomunica, sia deposto da ogni ufficio e beneficio ecclesiastico. ¹²

Canonul V *Della dignità dei patriarchi*

Rinnovando gli antichi privilegi delle sedi patriarcali, decretiamo, con l'approvazione del santo e universale concilio, che, dopo la chiesa Romana, la quale per volontà del Signore ha il primato della potestà ordinaria su tutte le altre chiese, come madre e maestra di tutti i fedeli cristiani, la chiesa di Costantinopoli abbia il primo posto, l'Alessandrina il secondo, quella di Antiochia il terzo, quella di Gerusalemme il quarto, ciascuna col proprio rango; così che, dopo che i loro prelati hanno ricevuto dal Romano pontefice il pallio, simbolo della pienezza della loro dignità pontificale, possano lecitamente dare a loro volta, quando sia stato prestato loro il giuramento di fedeltà e di obbedienza, il pallio ai loro suffraganei, ricevendo per sé la professione canonica, e per la chiesa Romana la promessa di obbedienza.

Facciano anche portare dinanzi a sé, dappertutto, la croce del Signore, meno che in Roma, e dovunque fosse presente il Romano pontefice o un suo legato, che faccia uso delle insegne della dignità apostolica. In tutte le province soggette alla loro giurisdizione, quando è necessario, si faccia ricorso ad essi, salvi gli appelli interposti alla sede apostolica, a cui bisogna che tutti si attengano umilmente.

Canonul IX *Riti diversi nella stessa fede*

Poiché in più parti, entro l'ambito della stessa città e diocesi sono raccolti popoli di diverse lingue, che nell'ambito dell'unica fede hanno riti e costumi diversi, comandiamo severamente che i vescovi di queste città o diocesi nominino persone adatte, che possano celebrare nei diversi riti e lingue gli uffici divini e amministrare loro i sacramenti, istruendoli con la parola e con l'esempio.

¹² IV Concilio Lateranense, 1215, luat din : http://www.intratext.com/IXT/ITA0138/_P5.HTM

Proibiamo, però, assolutamente che una stessa città o diocesi abbia più vescovi, perché un corpo con più teste è come mostro. Se, quindi, per le ragioni accennate, una urgente necessità lo richieda, il vescovo del luogo con matura decisione nomini suo vicario, per questo ambito, un prelado cattolico di quella nazione che gli sia soggetto e obbediente in ogni cosa. Chi si comportasse diversamente sarà passibile di scomunica, e, se non si pente sarà deposto da ogni ministero con l'aiuto, se necessario, del braccio secolare per reprimere tanta insolenza.

Mănăstirea Vatra Moldoviței, peretele de sud, exterior: *Asediul Constantinopolului din anul 1453*, pictură murală, fresco, executată de zugravul Toma și ucenicii acestuia, în anul 1537. Motivul acesta se mai află și la alte mănăstiri din Bucovina: Probota, Baia, Sf. Gheorghe din Suceava, Humor, Vatra Moldoviței, Bălănești și Arbore.

Lista [Anti]patriarhilor Latini de Constantinopol, 1204-1964: ¹³ *rezidențiali*, 1204-1261; *titulari*, 1261-1964

a. rezidențiali ¹⁴

Tomaso, Morosini, ales în a doua jumătate a anului 1204, preconizat la 21 ianuarie 1205, hirotonit întru arhiereu la 27 martie 1205 - iunie/iulie 1211

Fantino, Dandolo, 1211-1215

Gervasius, noiembrie (între 11 și 30) 1215 – 8 noiembrie 1219

Sedisvacanță, noiembrie 1219 – ianuarie 1221

Matei (Mathias), ianuarie 1221 – noiembrie/decembrie 1226

Sedisvacanță, 1226 - 1227

[*Ioan*, *Halgrin* (*Alegrin*), numit la data de 23 decembrie 1226, dar renunță la Scaun]

Simon, a doua jumătate a anului 1227 – prima jumătate a anului 1233

Sedisvacanță, 1233 – 1234

Nicolas de Castro Arquato (din Piacenza), către mijlocul anului 1234 – către mijlocul verii 1251

Sedisvacanță, 1251 – 1253

Pantaleon, Giustiniani, 15 februarie 1253 – 1261, apoi titular, până în anul †1278

b. titulari, 1261-1964

Pantaleon, Giustiniani, 15 februarie 1253 – 1278

Girolamo, Masci, 1278 – 15 febr. 1288, ales Patriarh al Romei Vechi, la data de 15 februarie 1288, cu numele de *Nicolae IV* (1288-1292)

Petru, Correr (Corrario), 23 august 1288 – 1302

¹³ Giorgio Fedalto, *La Chiesa latina in Oriente*, Mazziana, Verona, 2nd ed. 1981.

¹⁴ Compară cu lista Patriarhilor Latini de Constantinopol 1204-1964, după:
http://de.wikipedia.org/wiki/Liste_der_lateinischen_Patriarchen_von_Konstantinopel

Leonhard, Faliero, 7 febr. 1302 – c. 1305?

Nicolae, Arhiepiscop de Theba, 31 iulie 1308 – c. 1331?

Cardinalis, 13 aprilie 1332 – 1335

Gozio, Battaglia (Battaglini), 14 iunie 1335 – 1339

Roland (Robert), de Ast, 6 oct. 1339 – mort imediat după întronizare

Henri, de Ast, Episcop de Negrepont, 24 nov. 1339 – 27 ian. 1345

Ștefan, de Pinu, 6 martie 1346 -?

Guillaume (Wilhelm), Pustrella (Pusterla), 11 dec. 1346 – 1361,

apoi ca *Locțiitor sau Administrator*, 23 aug. 1361-1364

St. Petru, Thomas, Arhiepiscop Latin de Creta, 5 iulie 1364 – 6 ian. 1366

Paul, Arhiepiscop de Theba, 17 aprilie 1366 – 1370

Hugolin, Malabranca, 10 febr. 1371 – c. 1375 ?

Iacob, d'Itri, Arhiepiscop de Otrante, 18 ian. 1376 – 6 nov. 1378, *excomunicat* !

Guillaume (Wilhelm), Episcop de Urbino, 15 ian. 1379 - ?

Paul, Arhiepiscop de Corint?, către anul 1379 -?

Mattheus, ? - ? († 1404)

Sedisvacanță, 1379 – 1390

Angelo, Correr, Episcop de Castello, 1 dec. 1390-1406, în 12 iunie 1405 a fost creat Cardinal prezbiter de San Marcelo, ales Patriarh al Romei Vechi la data de 30 XI / 19 XII 1406, cu numele de Grigorie XII – 4 iulie 1451, când face paretisis)

Louis, Arhiepiscop de Mitylene, 4 august 1406 - 1408

Antonio, Correr, Cardinal și Locțiitor, 13 iunie 1408

Alphonse, (d'Exéa ?), Arhiepiscop de Sevilla, 20 sept. 1408 – 1409 ?

Francisc, Lando, numit de Papă la 22 august 1409, dar nu vrea să accepte numirea.

[Era deja Patriarh Latin de Grado-Aquileia (1408-1412), cu reședința în Veneția. În iulie 1412 devine Cardinal prezbiter al Sfintei Cruci din Ierusalim].

Ioan, Contarini, 23 oct. 1409 – 1412

Ioan, de La Rochetaillée, 13 iulie 1412 – 26 iunie 1423

Ioan, Contarini, 14 iulie 1424 – 1430 ?

Francisc, de Conzié, 1430 ? – 1432

Sedisvacanță, 1432 - 1438

Francisc, Condolmero, 1438 – 1453

Grigore III, Melissenus *Mammas*, Patriarh Ecumenic (1443-1453), părăsește Constantinopolul în anul 1450, *Patriarh Latin, din jurul anului 1453/4/5 – † 1459*

Isidor, Mitropolit Ortodox al Kievului, Cardinal din anul 1439, numit Patriarh Latin, în data de 20 aprilie 1459 - † 27 aprilie 1463

Bessarione (Visarion), Mitropolit Ortodox titular al Niceei, Cardinal din anul 1439, numit Patriarh Latin la sfârșitul lunii aprilie 1463 - † 18 noiembrie 1472

Petru, Riario, Cardinal, 23 nov. 1472 - † 5 ian. 1474

Ieronim, Lando, Arhiepiscop de Creta, 9 martie 1474 - † 27 dec. 1496 (după *Annuario Pontificio*, 1474 – 16 oct. 1493)

Ioan, Michiel, Cardinal, 23 ian. 1497 - † 10 sau 11 april 1503

Ioan, Borgia cel Bătrân, Lanzol de Romani, Cardinal, 24 april 1503 - † 1 august 1503

Francisc, de Loris sau Lorris i de Borja, Cardinal, 9 august 1503 - † 22 iulie 1506

Marcus, Conraro, *prima oară*, iulie 1506 – 30 oct. 1507

Thamás, Bakócz de Erdöd (Ardud – Satu Mare), Cardinal și Arhiepiscop de Esztergom, Primas Hungariae, 30 oct. 1507 – 11 iunie 1521

Marcus, Conraro, *a doua oară*, 1521 – 24 iulie 1524

Aegydius, de Viterbo, 8 august 1524 – 19 dec. 1530, apoi Administrator Apostolic de Zara

Francisc, de Pisauro, 19 dec. 1530 - 1545

Marino, Grimani, 23 martie 1545 – 28 sept. 1546

Ranuccio, Farnese (1530-1565), „Cardelanino”, *prima oară*, 8 oct. 1546 – 19 martie 1550, depus din scaun. La 1546, când Papa l-a numit Patriarh, Ranuccio avea doar vârsta de 16 ani.

Fabio, de Columna, 19 martie 1550 – 1554, decedat

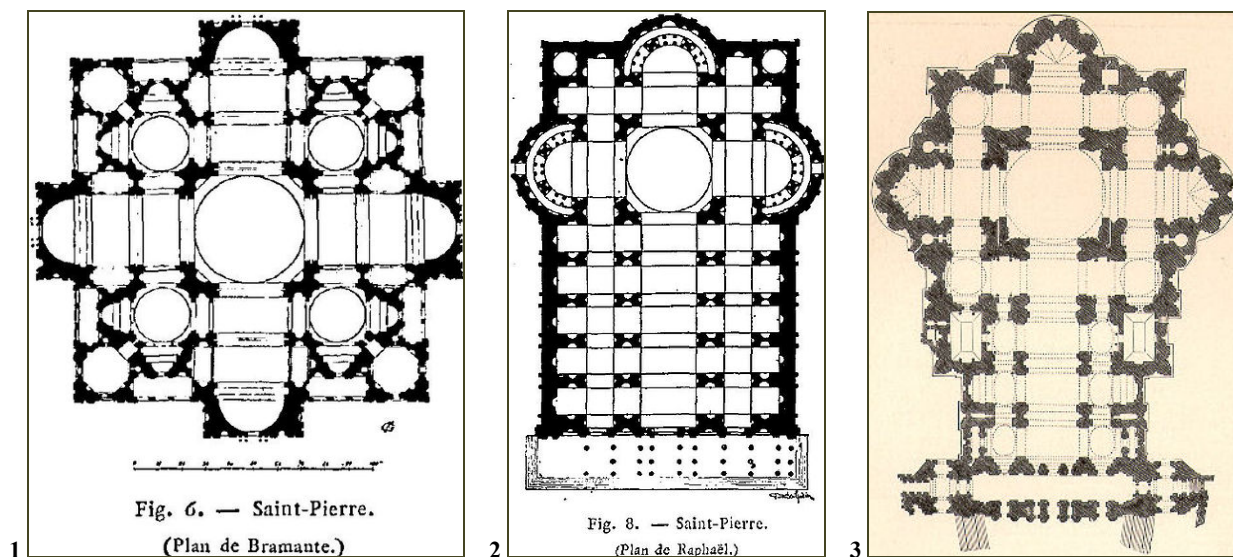
1. Portret: Ranuccio Farnese, Patriarh Latin de Constantinopol (1546-1565), în vârstă de numai 12 ani. Pictură de Tizian, c. 1546.
2. Mitropolitul Visarion al Niceei, devenit *Cardinalul Besarione*, apoi Patriarh Latin de Constantinopol (1463-1472), xilografură din „Bibliotheca chalcographica”.
3. Delimitarea ariei de jurisdicție actuală a Patriarhiei Ecumenice, în Turcia și în Grecia, marcată de linia roșie.

Ranuccio, Farnese, a doua oară, 1554-29 oct. 1565, decedat la vârsta de 35 de ani, de moarte naturală ?
Scipione, Rebiba, 8 dec. 1565 – 8 apr. 1573, devenit Cardinal episcop di Albano
Prospero, Rebiba, 26 aug. 1573 – 1593, apoi Episcop di Catania
Silvio, Savelli, 28 martie 1594 – 5 iunie 1596, devenit Cardinal prezbiter di Santa Maria in Via Lata
Ercole, Tassoni, 29 iulie 1596 – 17 dec. 1597
Bonifazio, Bevilacqua Aldobrandini, 3 apr. 1598 – 3 mart. 1599, devenit Cardinal diacon di Sant’Anastasia
Bonaventura, Secusio a Caltagirone, 10 mart. 1599 – martie 1618
Ascanio, Gesualdi, 25 iunie 1618 - 1638
Francesco, Maria Macchiavelli, 26 mart. 1640 – 16 dec. 1641, devenit Cardinal prezbiter dei Santi Giovanni e Paolo
Giovanni, Giacomo Panciroli, 16 dec. 1641 – 13 iulie 1643, devenit Cardinal Prezbiter di Santo Stefano al Monte Celio
Giovanni, Battista Spada, 3 august 1643 – 2 martie 1654, devenit Cardinal Prezbiter di Santa Susanna Sedisvacanță, 1654 - 1658
Volumnio, Bandinelli, 3 iunie 1658 – 5 apr. 1660, devenit Cardinal prezbiter di San Martino ai Monti
Stefano, Ugolini, 18 apr. 1667 – 10 iulie 1681
 Sedisvacanță, 1681 - 1689
Odoardo, Cibo, 13 oct. 1689 - 1706
Lodovico, Pico Della Mirandola, 25 iunie 1706 – 26 sept. 1712, devenit Cardinal prezbiter di San Silvestro in Capite
Andrea, Riggio, 13 ian. 1716 – 15 dec. 1717
Camillo, Cibo, 11 febr. 1718-23 mart. 1729, devenit Cardinal prezbiter di Santo Stefano al Monte Celio
Mondilio, Orsini, 23 mart. 1729 – 1 febr. 1751
Ferdinando, Maria de Rossi, 1 febr. 1751 – 24 sept. 1759, devenit Cardinal prezbiter de San Silvestro in Capite
Filippo, Caucci, 28 ian. 1760 – 15 febr. 1771
Ioan, de Portugalia, de la Puebla, 4 martie 1771 – 16 oct. 1781
Francesco, Antonio Marucci, 10 dec. 1781 – 19 iulie 1798
 Sedisvacanță, 1798 - 1805
Benedetto, Fenaja, 23 dec. 1805 - 1823
Giuseppe, della Porta Rodiani, 16 mai 1823-6 apr. 1835, devenit Cardinal prezbiter de Santa Susanna

Giovanni, Soglia Ceroni, 6 apr. 1835 – 18 febr. 1839, devenit Cardinal prezbiter di Santi Quattro Coronati

Antonio, Maria Traversi, 21 febr. 1839 – 25 nov. 1842

Giovanni, Giacomo Sinibaldi, 27 ian. 1843 – 2 sept. 1843

1. Roma Veche, primul plan făcut de Bramante, pentru actuala Basilică Patriarhală Sf. Petru, în formă de cruce greacă, cu brațele egale.

2. Roma Veche, al doilea plan, făcut de Rafael Sanzio, pentru actuala Basilică Patriarhală Sf. Petru, în formă de cruce romană.

Construcția actualii Basilici Patriarhale Sf. Petru, din Roma Veche a costat imensa sumă de 46.800.052 ducăți aur.

3. Roma Veche, al treilea plan, în formă definitivă al actualii Basilici Patriarhale Sf. Petru, în formă de cruce romană, făcut de Michelangelo.

Fabio, Maria Asquini, 22 ian. 1844 – 21 apr. 1845, apoi Cardinal prezbiter de Santo *Stefano*, al Monte Celio, Patriarh până în anul 1851 ?

Domenico, Lucciardi, 10 apr. 1851 – 5 sept. 1851, devenit Arhiepiscop titular de Senigallia, Patriarh până în anul 1851 ?

1851 – 1860 ?

Josephus, Melchiades Ferlisi, 23 martie 1860 – 10 ian. 1865

Rogierius, Aloysius Emigdius Antici Mattei, 8 ian. 1866 – 17 dec. 1875, creat Cardinal prezbiter di San Lorenzo in Panisperna

Jacobus, Gallo, 15 iulie 1878 – 24 nov. 1881

Sedisvacanță, 1881 – 1887

Julius, Lenti, 6 sept 1887 – 23 oct. 1895

Johannes, Casali del Drago, 29 nov. 1895 – 22 iunie 1899, creat Cardinal Prezbiter de Santa Maria della Vittoria

Alexandro, Sanminiatielli Zabarella, 22 iunie 1899 – 18 aprilie 1901, creat Cardinal prezbiter de Santi Marcellino e Pietro

Carlo, Nocella, 18 aprilie 1901 – 22 iunie 1903, creat Cardinal prezbiter de Santi Marcellino e Pietro, + 1908 (până în 1901, fost Patriarh Latin de Antiohia)

Giuseppe, Ceppetelli, 22 iunie 1903 – 12 martie 1917

Sedisvacanță, 1917 – 1923

Michele, Zezza di Zapponeta, 20 dec. 1923 – 26 iunie 1927

Antonio, Anastasio Rossi, 19 dec. 1927 – 29 martie 1948

Sedisvacanță, 1948 – 1964

1964, luna ianuarie, abrogat ¹⁵

¹⁵ ↑ Irénée-Henri Dalmats, *Le christianisme oriental* (§ La structure patriarcale et synodale) in *Encyclopédie des religions*, Paris, 2002, p. 433.

↑ Raymond Le Coz, *Histoire de l'Église d'Orient*, Cerf, Paris, 1995, p. 61.

Patriarhia Ecumenică în exil la Niceea și Patriarhia Latină de Constantinopol

a) Patriarhia Ecumenică ¹⁶

În cele trei zile de pradă, violuri, vărsare de sânge, profanare și jefuire a bisericilor și mănăstirilor ortodoxe, latinii au imprimat grecilor ortodocși o imagine despre Biserica Catolică și despre apus, care nu numai că a definitivat psihologic Schisma de la 1054, dar care, nu s-a mai șters din memoria ortodocșilor, menținându-se până în zilele noastre.

Tot ce s-a creat, adunat, apărat cu fidelitate, păstrat și cinstit în Constantinopol, timp de secole, a fost distrus, prădat, ars, profanat, ruinat, vândut, furat sau a dispărut în decurs de trei zile. O imagine apocaliptică, provocată de creștini, în drumul acestora, spre „eliberarea Locurilor și Țării Sfinte”, contra fraților lor, tot creștini. După trei zile, barbaria latinilor a fost oprită numai de o eclipsă de lună, pe care aceștia, au considerat-o un semn Divin, altfel ar mai fi continuat. Descrierile privind jefuirea Constantinopolului, de către latini, nu sunt exagerări ale cronicilor scrise de ortodocși, pentru că altfel n-ar fi reacționat Papa Inocențiu al III-lea atât de dur, după cum s-a văzut și din textul scrisorii acestuia, trimisă împăratului latin de Constantinopol, Balduin I (1204-1205).¹⁷ Aversiunea grecilor, față de latini a fost mare și s-a manifestat destul de pregnant și înainte de anul 1204. Astfel, latinii au putut să-și deschidă o biserică catolică, în Constantinopol, numai după ce, mai întâi, musulmanii și-au construit o moscheie în oraș, adică la sfârșitul secolului al XI-lea.¹⁸ Mai mult, în timpul Cruciadei a II-a (1147-1149), grecii obișnuiau ca să spele și să purifice altarele ortodoxe, „care fuseseră spurcate, fiindcă acolo slujise vreun preot francez...”.¹⁹ Reacția de dispreț a latinilor, după anul 1204, față de specificul Bisericii Ortodoxe și tradiția acesteia, culminând cu canonul 9, al Conciliului IV Lateran, de înțâietate a ritului roman și a ierarhiei acestuia, față de ritul grec și ierarhia ortodoxă, pare să fie un răspuns ulterior, la atitudinea anterioară a grecilor, față de latini. Aroganța romeilor față de „latinii barbari”, a creat sau a generat aroganța ulterioară a latinilor, față de „superbia grecească”. Și, „povestea” încă nu s-a încheiat. Din toate aceste atitudini reciproce, în timp, au avut doar turcii și islamul de profitat.

După Biserica Ortodoxă, cele mai mari suferințe psihice și materiale le-a suferit intelectualitatea grecească, din Constantinopol, căci „Pe barbarii occidentali nu-i interesau cărțile, și comori de neprețuit ale gândirii umane piereau în flăcări sau în noroiul străzilor. Ceea ce fusese adunat de secole prin talentul, arta și truda bizantinilor a dispărut în trei zile...”.²⁰

¹⁶ Samim Akgönül, *Le Patriarcat grec orthodoxe: de l'isolement à l'internationalisation de 1923 à nos jours*, Institut français d'études anatoliennes / Maisonneuve & Larose, Paris, 2004 (ISBN 2706818077).

Dr. Bestami Sadi Bilgic, *The Greek Orthodox Patriarchate and the Turkish-Greek Relations, 1923-1940*, in: Turkish Week, 15 juin 2005 (article en ligne).

Alban Doudelet, *Les Orthodoxes grecs*, Brepols (col. Fils d'Abraham), Turnhout, 1996 (ISBN 2503504671).

Lina Murr Nehmé, *1453: Mohamet II impose le Schisme Orthodoxe*, François-Xavier de Guibert, Paris, 2003 (ISBN 2868398162).

Harry J. Psomiades, *The Ecumenical Patriarchate Under the Turkish Republic : The First Ten Years*, Balkan Studies 2, 1961, pp. 47-70 [1].

Jean-Pierre Valognes, *Vie et mort des Chrétiens d'Orient*, Fayard, Paris, 1994 (ISBN 2213030642).

¹⁷ La S.B.DAȘKOV, *Dicționar de împărați bizantini...*, p. 351. Statuile antice de aramă, bronz și argint din Constantinopol au fost topite, pentru a se bate din ele monede. Numai cvadruga de bronz, ce împodobește Hippodromul (paternitatea acesteia i se atribuia lui Lysippos) a evitat această soartă și și-a găsit tihna, pentru totdeauna, pe acoperișul catedralei San Marco din Veneția”, fiind furată de către venețieni și dusă acolo. Ibidem, p. 352.

¹⁸ Edward GIBBON, *Istoria declinului și a prăbușirii imperiului roman*, Antologie, vol. III, p. 143.

¹⁹ Edward GIBBON, *Istoria declinului și a prăbușirii imperiului roman*, Antologie, vol. III, p. 143.

²⁰ La S.B.DAȘKOV, *Dicționar de împărați bizantini...*, p. 351.

Se pare, că prin aceste acte de pradă și vandalism, din 13-16 aprilie 1204, apusenii voiau și să se răzbune pe populația ortodoxă, din Constantinopol și din împrejurimi, pentru atrocitățile produse de către aceasta, negustorilor latini, din Constantinopol, de Paștile anului 1182, când a avut loc o răscoală împotriva autorității imperiale. Încă de pe timpul domniei lui Manuel I Comnenul (1143-1180) și a urmașului acestuia, Alexie II (1180-1183), negustorii apuseni din Constantinopol și populația latină, au fost acuzați de către grecii localnici, că sunt „venetici”, „eretici”, „azimiți” și „favorizați ai basileului”. A treia acuză a fost cea mai gravă și în timpul răscoalei din Constantinopol, de Paștile anului 1182, greci au atacat cartierele latine, ale „francilor”, măcelărindu-i, violându-le femeile și fetele și prădându-le bunurile. Cei care au scăpat de „baia de [sânge, de, n. n.] la Constantinopol”, au fugit în apus, făcând acolo apeluri de răzbunare. Ibidem, p. 330-331 și 333. Mai vezi și Edward GIBBON, *Istoria declinului și a prăbușirii imperiului roman*, Antologie, vol. III, p. 148-149.

Regestele Patriarhale nu înregistrează nici o informație, privitoare la căderea Constantinopolului, la data de 13 aprilie 1204.

Patriarhul Ioan X Camateros [5 august 1198 – aprilie/mai 1206 sau 26 mai ?], a fugit din Constantinopol, în momentul în care cruciații și-au făcut apariția în fața zidurilor orașului, fixându-și domiciliul de exil în orașul Didymotica, pe care nu l-a mai părăsit, până la moarte și refuzând să revină în Polis sau să urmeze Curtea la Niceea, devenită capitală imperială a romeilor.²¹ Nr. 1202, al unui regest patriarhal, menționează un paretisis [=demisie, retragere] al Patriarhului Ioan X Camateros, din aprilie/mai 1206, cu foarte puțin timp înainte de moartea acestuia, întâmplată în data de 26 mai ? 1206. A fost probabil o reacție, la ultima somație sau invitație, adresată Patriarhului, de-a părăsi Didymotica și de-a veni la Niceea, unde se aflau în exil, atât Curtea Imperială, cât și Patriarhia Ecumenică. Regestul imperial, nr. 1671, dinainte de anul 1206, consemnează și el un astfel de apel al basileului Teodor I Laskaris. În orice caz, Patriarhul Ioan X Camateros era mort la data de 29-30 septembrie 1206, când au avut loc tratativele de Unire, a Bisericii Ortodoxe, cu Roma Veche, ținute la Niceea, în Mănăstirea Sf. Auxențiu, din Propontid, în vecinătatea orașului.

În această situație, latinii din Constantinopol neavând o persoană, autorizată în „dialogul” lor, privind planurile unioniste, și nici tactul sau metodă diplomatică adecvată, aplicând legea „invadatorului”, față de învinși, nu principiile Evanghelice, s-au lovit de rezistența călugărilor din oraș și din „noul Imperiu Latin”. Călugării ortodocși au devenit exponenții luptei împotriva acțiunilor unioniste din Constantinopol și zona ocupată de latini, cu o intransigență, pe care apusenii n-au bănuț-o sau au subestimat-o. Astfel au devenit mănăstirile ortodoxe centre de rezistență antiunionistă, pe plan religios și fronturi de luptă împotriva stăpânirii Latine, pe plan politic. Reacția clerului latin și a autorităților imperiale, din Constantinopolul (1204-1261) cruciaților, față de clerul ortodox și Biserica acestora au fost și ele, la fel de intolerante, crude și necreștină.

Călugării ortodocși din Imperiul Latin de Constantinopol erau tentați să-l accepte pe împăratul Balduin I (1204-1205) și pe succesorul acestuia Henrich de Flandra (1206-1216), ca suverani legitimi ai Constantinopolului, cu condiția să-i lase, să poată exista ca Biserică Ortodoxă, cu structurile de până atunci, și să nu le impună Unirea cu Roma. Aceste șanse au eșuat după moartea lui Ioan X Camateros, adică după data de 26 mai 1206, când călugării s-au adresat împăratului Latin, să le acorde permisiunea și, acesta să procedeze însuși, la alegerea unui nou Patriarh Ecumenic Ortodox, al Constantinopolului, nu unit sau de rit latin, după cum făceau înainte basileii romei, în astfel de împrejurări. La Niceea, nu se procedase încă la alegerea urmașului lui Ioan X Camateros, pentru că se aștepta reacția împăratului latin, din Constantinopol. Împăratul latin Henrich a respins cererea călugărilor ortodocși, adică, a refuzat existența în Constantinopolul „Latin” a unui Patriarh Ortodox, admitând numai unul de rit latin, motiv pentru care, aceștia au luat apoi legătura cu Curtea Imperială a romeilor de la Niceea. În felul acesta, și în astfel de împrejurări, s-a definitivat transferul Sediului canonic și provizoriu, al Patriarhului Ecumenic, de la Constantinopol, la Niceea.²²

Mihail IV Autorianos (1208-1214), urmașul lui Ioan X Camateros, aparținând clerului local din Niceea, a fost înscăunat în Duminica Floriilor, din anul 1208, la 15 aprilie, în Biserica Mitropolitană, Sfânta Sophia din Niceea, devenită Catedrală Patriarhală, în exil. De Paștile anului 1208, la 22 aprilie, a fost încoronat și intronizat împăratul Theodor Lascaris (1204-1222).

Din acel moment, o colaborare sau înțelegere dintre călugării ortodocși, pe de o parte și Curtea Imperială Latină și cu Patriarhul latin din Constantinopol, pe de altă parte, n-au mai fost posibile. Călugării s-au adresat Curții Imperiale, din Niceea, cu care au rămas în legătură tainică și oficială,

²¹ Hubert JEDIN, *Handbuch der Kirchengeschichte*, Op. cit., vol. III/2, p. 152; S.B.DAȘKOV, *Dicționar de împărați bizantini...*, p. 354.

²² Hubert JEDIN, *Handbuch der Kirchengeschichte*, Op. cit., vol. III/2, p. 153.

până la data recuperării Constantinopolului, de către romei, în anul 1261. Este interesant de observat cum, în toți acești ani, în mod indirect și neoficial, călugării au ținut locul autorității de Stat, imperiale bizantine, din cadrul Imperiul Latin de Constantinopol, cu toate formele posibile de rezistență, boicot și de cultivare a idealului etnic grecesc, și a speranței redevenirii romeice a Constantinopolului. Patriarhia Ecumenică, cu sediul la Niceea a fost recunoscută de întreaga lume Ortodoxă, fără nici o rezervă.

b) Patriarhia Latină

Patriarhul Latin de Constantinopol, Tommaso Morosini (1204-1211)

După ce Biserica Sfânta Sophia a fost jefuită și profanată, în decursul celor trei zile de pradă, din 13-16 aprilie 1204, ulterior a fost transformată în Catedrală romano-catolică a primului Patriarh Latin de Constantinopol, iar averea acesteia a fost confiscată și atribuită Patriarhiei Latine și Capitlului de canonici locali. În plus, Constantinopolul a primit dreptul de-a alege Patriarhul, din rândul clerului latin local.

În aceste zile de groază, nu numai că s-a luat din Biserică tot ce s-a putut, vase liturgice, manuscrite, veșminte, cruci, icoane, plăcile de argint, cu moaște de pe altar, mobilier, aur, argint, pietre prețioase etc., dar a fost și profanată. În timp ce se fura și jefuia Biserica, latinii au adus o prostituată din Galata, pe care au pus-o să danseze în Biserică, în fața Tronului Patriarhal sau Ecumenic, pentru a-i stimula, gest pe care nici măcar turcii păgâni, adică agarenii musulmani nu și-au permis să-l facă. Clerul latin a jefuit obiectele liturgice și Sfintele Moaște, iar soldații se certau pentru tezaurul Patriarhului, în final profanând chiar și criptele sau mormintele basileilor de la Sfânta Sophia și de la Biserica Sfinții Apostoli, precum și pe cele ale patriarhilor ecumenici, de unde au furat toate obiectele de valoare.

Într-o altă lucrare, anterioară, am amintit și corespondența Papei Inocențiu al III-lea (1198-1216), cu Constantinopolul, în urma evenimentelor din 13 aprilie 1204. Regestul nr. 203 și 204 se referă și la numirea lui Tommaso Morosini, în funcția de Patriarh Latin de Constantinopol.²³

„XXIX. Documentul nr. 203, din vol. 7, p. 354 – 359.

Datat : Roma, la mormântul Sf. Petru, 1205, ianuarie, 21.

Regest: Papa către episcopii, abații și clerul latin din armata cruciaților, de la Constantinopol. Instrucțiune.

Suveranul Pontif le explică episcopilor, abaților și întregului cler, din cadrul armatei de ocupație a cruciaților din Constantinopol, importanța soteriologică și eclesiologică a „revenirii sub ascultarea Romei“, a Bisericii Ortodoxe din fostul Imperiu Bizantin.²⁴

Se știe că la 13 aprilie, 1204, cruciada a IV-a a cucerit Constantinopolul, jefuind în mod barbar orașul și întreg teritoriul cucerit, profanând și prădând Biserica Sfintei Sophii - simbolul Ortodoxiei - și celelalte biserici ortodoxe mai rău decât păgânii, pe care, apoi, le-au transformat în biserici romano-catolice. În ura lor barbară și îmbătați de gloria succesului efemer, latinii s-au silit să șteargă orice urmă a Ortodoxiei pe cuprinsul Imperiului Latin de Constantinopol. Împăratul bizantin, cu toată curtea, precum și Patriarhia Ecumenică, s-au retras în exil la Niceea, pe malul celălalt al Bosforului.

²³ Vezi p. 153-154, din, Ioan Marin MĂLINAȘ, *Regeste și registre de la Constantinopol și Roma, din prima jumătate a secolului al XIII-lea, privitoare la primatul Vasile I și la împăratul Ioniță Caloian din Târnovo. Unirea Bisericească a lui Ioniță Caloian, din anul 1203 și încoronarea acestuia la 1204*, Editura Imprimeriei de Vest, Oradea, 2000, 263 p.

²⁴ Vezi doc. nr. 203, p. 354-359, din: *DIE REGISTER INNOCENZ' III.*, 7. Band, 7. Pontifikatsjahr, 1204/1205, Texte und Indices, Unter der Leitung von Othmar HAGENEDER, bearbeitet von Andrea SOMMERLECHNER und Herwig WEIGL, gemeinsam mit Christoph EGGER, und Rainer MURAUER, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1997, 495 p. + 6 il [= Österr. Akad. der Wissenschaften, Publikationen des Hist. Instituts beim Österr. Kulturinstitut in Rom, Hgg. von H. Fillitz und Otto Kresten, II. Abteilung, Quellen, I. Reihe, Die Register Innocenz'III., 7. Band, 7. Pontificatsjahr: Texte und Indices].

Vezi și doc. nr. 68, p. 285, din: P. Theodosius HALUŠCYNKYJ, *Acta Innocentii PP. III (1198-1216) e registris Vaticanis aliisque eruit, introductione auxit, notisque illustravit...*, Typis polyglotis Vaticanis MCMXLIV (1944), Roma, 674 p.+ hartă (=Pontificia Commissio ad redigendum Codicem Iuris Canonici Orientalis, Fontes Series III, vol. II).

În locul lor, cruciații au instalat un împărat latin, cu un patriarh tot de rit latin, adică romano-catolic. Sfânta Sophia a devenit catedrală romano-catolică, cu un Capitu de canonici. Situația s-a menținut astfel, până la 25 iulie 1261, când, în timpul domniei lui Mihail VIII Paleologul (1259-1282), sub conducerea lui Alexios Strategopulos, grecii au reușit să recucerească Constantinopolul, alungându-i definitiv pe latini din Marea Cetate a lui Constantin. Primul împărat latin de Constantinopol a fost Balduin I, de Hainaut, conte de Flandra(1204-1205), căruia i-a urmat fratele său, Henric Hainaut(1206-1216). Pentru „scaunul patriarhal“, din Constantinopol, ca prim patriarh latin, Capituul Catedral al venețienilor, de la Sfânta Sophia, l-a ales în 1204, pe hipodiaconul Tommaso Morosini (1205-1211).²⁵

Papa le comunică anularea alegerii de patriarh latin a lui Tommaso Morosini, făcută de Capituul venețian de la Sfânta Sophia, ca fiind necanonică, iar din punctul său de vedere și un abuz. Pe de altă parte, Inocențiu al III-lea îl numește el însuși pe același candidat, Tommaso Morosini ca patriarh latin de Constantinopol. Aici avem un caz de conflict de competență, dintre Capitu și Sfântul Scaun, candidatul fiind însă acceptat de Papă.”

Această Instrucțiune a Papei, nu prea are legătură directă cu tema lucrării noastre. Ea se înscrie însă, în contextul relațiilor bisericești și unioniste dintre Roma Veche și Noua Romă, confirmă atitudinea negativă a Papei față de Biserica Ortodoxă, prefigurează ideologia conciliului Lateran IV, din 1215 și contează ca un document diplomatic și juridic de epocă, cu toate deficiențele iubirii creștine și a intoleranței confesionale, de care dă dovadă.

„Documentul nr. 204, din același vol. 7, p. 359-360, este o scrisoare, adresată direct împăratului Balduin I, prin care-l îndeamnă, să-l promească și să-l trateze așa cum se cuvine pe noul Patriarh Latin Tommaso Morosini.”

Tommaso Morosini provine dintr-o veche și ilustră familie nobilă venețiană. Trei membri ai acestei familii au deținut funcția de Doge: Domenico (1148-1155), Marino (1249-1253) și Michele (1382). Tot din această familie s-au ridicat și câțiva ierarhi latini: Giorgio, primul abate al Mănăstirii St. Giorgio Maggiore (982), Tommaso, Patriarhul Latin de Constantinopol, Cardinalul Antonio(1365-1434), umaniștii Paul (1406-1482) și Domenico (1417-1509) etc.²⁶

Este interesant de urmărit structura Provinciei Bisericești Latine din Imperiul Latin de Constantinopol, pentru perioada de timp 1204-1261. Ea se aseamănă cu aceea a Bisericilor Unite, de mai târziu: adică cu o ierarhie densă, dieceze multe, cler numeros și credincioși puțini. Pentru exemplificare doar, dăm schema structurii ierarhice a Bisericii Latine din Imperiul Latin de Constantinopol, din anii de început, adică din 1210-1212, făcută de Honorius al III-lea (1216-1227), pe atunci, camerar papal, în Roma Veche.²⁷

Patriarhul, în calitate și de Arhiepiscop Latin de Constantinopol, mai avea în subordinea sa încă 22 de Arhiepiscopii, dintre care, 16 aveau în jurisdicția lor 59 de dieceze sufragane. Dintre aceste arhiepiscopii, două erau în Asia Mică, șapte în Tracia, trei în Macedonia, două în Tessalia, una în Epir, două în Grecia(Theba și Athena), două în Peloponez, trei pe insule.

În această formă și cu aceste structuri, s-a desfășurat activitatea Patriarhiei Latine de Constantinopol, până în anul 1261, după care, structurile și forma de exercitare a jurisdicției catolice vor cunoaște o schimbare fundamentală.

²⁵ Vezi lucrarea lui V. GRUMEL, *La chronologie*, par..., Paris, 1958, p. 403 și 440, vol. I, din *Traité d'Etudes byzantines*, publié par Paul LEMERLE și colaboratorii (în colecția *Bibliothèque Byzantine*, publié sous la direction de Paul LEMERLE).

²⁶ *Lexikon des Mittelalters VI*, Op. cit., col. 844-845.

²⁷ *Dictionnaire de Théologie Catholique*, vol. III, col. 1502-1506.

**Fișa patriarhilor latini de Constantinopol,
în ordine invers cronologică, de la abrogarea din anul 1964,
spre fondarea instituției în anul 1204 ²⁸**

Titular Patriarchs of Constantinople (Roman Rite)			
Patriarch (1927.12.19 – 1948.03.29)	Antonio	Anastasio	ROSSI
Born: 1864.07.18 (Italy)		Metropolitan Archbishop of <u>Udine</u> (Italy) (1910.01.08 – 1927.12.19)	
Ordained Priest: 1887.03.25		Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1927.12.19 – 1948.03.29)	
Consecrated Bishop: 1910.04.03		Bishop-Prelate of <u>Beatissima Vergine Maria del Santissimo Rosario</u> (Italy) (1927.12.19 – 1948.03.29)	
Died: 1948.03.29 († 83)			
Patriarch (1923.12.20 – 1927.06.26)	Michele	ZEZZA	DI ZAPPONETA
Born: 1870.04.07 (Italy)		Titular Bishop of <i>Calydon</i> (1891.06.01 – 1893.06.12)	
Consecrated Bishop: 1891		Bishop of <u>Pozzuoli</u> (Italy) (1893.06.12 – 1919.07.03)	
Died: 1927.06.26 († 57)		Titular Archbishop of <i>Ancyra</i> (1919.07.03 – 1923.04.04)	
		Metropolitan Archbishop of <u>Napoli</u> (Italy) (1923.04.04 – 1923.12.20)	
		Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1923.12.20 – 1927.06.26)	
Patriarch (1903.06.22 – 1917.03.12)		Giuseppe	CEPPETELLI
Born: 1846.03.15 (Italy)		Bishop of <u>Ripatransone</u> (Italy) (1882.03.27 – 1890.06.23)	
Consecrated Bishop: 1882		Auxiliary Bishop of the Vicariate of Rome of <u>ROMA</u> (Italy) (1890.06.23 – 1899.07.24)	
Died: 1917.03.12 († 70)		Titular Bishop of <i>Tiberias</i> (1892.06.23 – 1899.07.24)	
		Titular Archbishop of <i>Myra</i> (1899.07.24 – 1903.06.22)	
		Vicegerent for the Vicariate of Rome of <u>ROMA</u> (Italy) (1899.07.24 – 1917.03.12)	
		Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1903.06.22 – 1917.03.12)	
Patriarch (1901.04.18 – 1903.06.22)	Carlo	NOCELLA	(later Cardinal)
Born: 1826.11.25 (Italy)		Protonotary Apostolic <i>de numero</i> of <u>Prefecture of the Holy Apostolic Palaces</u> (1874.03.23 – 1899.06.22)	
Ordained Priest: 1849.09.02		Secretary of <u>Sacred Consistorial Congregation</u> (1892.03.21 – 1903.06.22)	
Consecrated Bishop: 1899.07.16		Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1899.06.22 – 1901.04.18)	
Created Cardinal: 1903.06.22		Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1901.04.18 – 1903.06.22)	
Died: 1908.07.22 († 81)		Cardinal-Priest of <u>S. Callisto</u> (1903.06.25 – 1908.07.22)	
Cardinal (1899.06.22 – 1901.04.18)	Alessandro	SANMINIATELLI	ZABARELLA
Born: 1840.08.04 (Italy)		Titular Archbishop of <i>Tianae</i> (1874.07.31 – 1899.06.22)	
Ordained Priest: 1863.09.06		Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1899.06.22 – 1901.04.18)	
Consecrated Bishop: 1874.08.14		Cardinal-Priest of <u>Ss. Marcellino e Pietro</u> (1901.04.18 – 1910.11.24)	
Created Cardinal in pectore: 1899.06.18		Camerlengo of <u>Sacred College of Cardinals</u> (1903.06.22 – 1905.03.27)	
Revealed as Cardinal: 1901.04.15			
Died: 1910.11.24 († 70)			

²⁸ Luat din : The Patriarchate of Constantinople by Giga-Catholic Information:
<http://www.gcatholic.com/dioceses/former/t0001.htm>

Mai vezi și : Hazlitt, W. Carew (1860). *History of the Venetian republic: her rise, her greatness, and her civilisation, Vol. IV.*

Titular Patriarchs of Constantinople (Roman Rite)						
Cardinal (1895.11.29 – 1899.06.22)	Giovanni	Battista	CASALI	DEL	DRAGO	
Born:	1838.01.30 (<u>Italy</u>)	Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1895.11.29 – 1899.06.22) Cardinal-Priest of <i>S. Maria della Vittoria</i> (1899.06.22 – 1908.03.17) Camerlengo of <u>Sacred College of Cardinals</u> (1901.04.15 – 1902.06.09)				
Ordained	1860.12.22					
Priest:	1860.12.22					
Consecrated	1895.12.08					
Bishop:						
Created	1899.06.18					
Cardinal:						
Died:	1908.03.17 († 70)					
Patriarch (1887.09.06 – 1895.10.23)		Giulio			LENTI	
Born:	1824.12.18 (<u>Italy</u>)	Bishop of <i>Nepi e Sutri</i> (1867.02.22 – 1876.01.28) Titular Archbishop of <i>Side</i> (1876.01.28 – 1887.09.06) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1887.09.06 – 1895.10.23)				
Ordained	1847.09.18					
Priest:	1847.09.18					
Consecrated	1867.03.10					
Bishop:	1867.03.10					
Died:	1895.10.23 († 70)					
Patriarch (1878.07.15 – 1881.11.24)		Iacobus			GALLO	
Born:	1807.03.13 (<u>Italy</u>)	Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1878.07.15 – 1881.11.24)				
Ordained	1832.04.07					
Priest:	1832.04.07					
Died:	1881.11.24 († 74)					
Patriarch (1866.01.08 – 1875.09.17)	Ruggero	Luigi	Emidio	ANTICI	MATTEI	(later Cardinal)
Born:	1811.03.23 (<u>Italy</u>)	Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1866.01.08 – 1875.09.17) Cardinal-Priest of <i>S. Lorenzo in Panisperna</i> (1876.01.28 – 1883.04.21)				
Ordained	1834.09.07					
Priest:	1834.09.07					
Consecrated	1866.02.25					
Bishop:						
Created Cardinal	1875.03.15					
in pecore:						
Revealed as	1875.09.17					
Cardinal:	1875.09.17					
Died:	1883.04.21 († 72)					
Patriarch (1860.03.23 – 1865.01.10)		Iosephus		Melchiades		FERLISI
Born:	1788.12.08 (<u>Italy</u>)	Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1858.06.25 – 1860.03.23) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1860.03.23 – 1865.01.10)				
Ordained	1817.05.23					
Priest:	1817.05.23					
Consecrated	1858.07.04					
Bishop:	1858.07.04					
Died:	1865.01.10 († 76)					
Patriarch (1851.04.10 – 1851.09.05)	Domenico		LUCCIARDI		(later Cardinal)	
Born:	1796.12.09 (<u>Italy</u>)	Secretary of <u>Sacred Congregation of Bishops and Regulars</u> (1846.10.02 – 1851) Titular Archbishop of <i>Damascus</i> (1846.12.21 – 1851.04.10) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1851.04.10 – 1851.09.05) Archbishop-Bishop of <i>Senigallia</i> (<u>Italy</u>) (1851.09.05 – 1864.03.13) Cardinal-Priest of <i>S. Clemente</i> (1852.03.18 – 1864.03.13)				
Ordained	1820.07.30					
Priest:	1820.07.30					
Consecrated	1846.12.27					
Bishop:	1846.12.27					
Created	1852.03.15					
Cardinal:	1852.03.15					
Died:	1864.03.13 († 67)					

Titular Patriarchs of Constantinople (Roman Rite)					
Patriarch (1845.04.24 – 1851.01.01)	Giovanni	Giuseppe	CANALI		
Born: (Italy)	1781.06.22	Bishop of Ferentino (Italy) (1840.12.14 – 1842.01.24)			
Ordained Priest:	1804.05.26	Titular Archbishop of <i>Colossae</i> (1842.01.24 – 1845.04.24)			
Consecrated	1840.12.27	Vicegerent for the Vicariate of Rome of <i>ROMA</i> (Italy) (1842.01.24 – 1851.01.01)			
Bishop:		Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1845.04.24 – 1851.01.01)			
Died:	1851.01.01 († 69)				
Patriarch (1844.01.22 – 1845.04.21)	Fabio	Maria	ASQUINI	(later	Cardinal)
Born: (Italy)	1802.08.14	Titular Archbishop of <i>Tarsus</i> (1837.10.02 – 1844.01.22)			
Ordained Priest:	1825.02.26	Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1844.01.22 – 1845.04.21)			
Consecrated	1837	Cardinal-Priest of <i>S. Stefano al Monte Celio</i> (1845.04.24 – 1877.09.21)			
Bishop:		Prefect of <i>Sacred Congregation of Indulgences and Sacred Relics</i> (1847.05.02 – 1863.05.08)			
Created Cardinal in pecore:	1844.01.22	Camerlengo of <i>Sacred College of Cardinals</i> (1862 – 1863)			
Revealed as Cardinal:	1845.04.21	Cardinal-Priest of <i>S. Lorenzo in Lucina</i> (1877.09.21 – 1878.12.22)			
Died:	1878.12.22 († 76)				
Patriarch (1843.01.27 – 1843.09.02)	Giovanni	Giacomo	SINIBALDI		
Born: (Italy)	1766.07.10	President of <i>Pontifical Ecclesiastical Academy</i> (1814 – 1843.09.02)			
Ordained Priest:	1800.06.07	Titular Archbishop of <i>Tamias</i> (1821.08.13 – 1843.01.27)			
Consecrated	1821.08.19	Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1843.01.27 – 1843.09.02)			
Bishop:					
Died:	1843.09.02 († 77)				
Patriarch (1839.02.21 – 1842.11.25)	Antonio	Maria	TRAVERSI		
Born: (Italy)	1765.02.21	Titular Archbishop of <i>Nazianzus</i> (1836.07.11 – 1839.02.21)			
Ordained Priest:	1787.12.22	Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1839.02.21 – 1842.11.25)			
Consecrated	1836.07.17				
Bishop:					
Died:	1842.11.25 († 77)				
Patriarch (1835.04.06 – 1839.02.18)	Giovanni	SOGLIA	CERONI	(later	Cardinal)
Born: (Italy)	1779.10.10	Titular Archbishop of <i>Ephesus</i> (1826.10.02 – 1835.04.06)			
Ordained Priest:	1803.01.01	Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1835.04.06 – 1839.02.18)			
Consecrated	1826.10.15	Archbishop-Bishop of <i>Osimo e Cingoli</i> (Italy) (1839.02.18 – 1856.08.12)			
Bishop:		Cardinal-Priest of <i>Ss. Quattro Coronati</i> (1839.02.21 – 1856.08.12)			
Created Cardinal in pecore:	1838.02.12				
Revealed as Cardinal:	1839.02.18				
Died:	1856.08.12 († 76)				
Patriarch (1823.05.16 – 1835.04.06)	Giuseppe	DELLA	PORTA	RODIANI	(later
Born: (Italy)	1773.09.05				Cardinal)
Ordained Priest:	1796.09.24	Titular Archbishop of <i>Damascus</i> (1822.04.19 – 1823.05.16)			
Consecrated	1822.04.21	Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1823.05.16 – 1835.04.06)			
Bishop:		Pro-Vicar General for the Vicariate of Rome of <i>ROMA</i> (Italy) (1823.09.23 – 1824.01.02)			
Created Cardinal in pecore:	1834.06.23	Cardinal-Priest of <i>S. Susanna</i> (1835.07.24 – 1841.12.18)			
		Vicar General for the Vicariate of Rome of <i>ROMA</i> (Italy) (1838.11.30 – 1841.12.18)			

Titular Patriarchs of Constantinople (Roman Rite)						
Revealed as Cardinal:	<u>1835.04.06</u>					
Died:	1841.12.18 († 68)					
Patriarch (1805.12.23 – 1823?)	Benedicto	FENAJA,				<u>C.M.</u>
Born:	1736.02.20 (Italy)	Titular Archbishop of <i>Philippi</i> (1800.12.22 – 1805.12.23) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1805.12.23 – 1823?)				
Ordained	1759.03.10					
Priest:						
Consecrated Bishop:	1800.12.27					
Died:	1823? († 87)					
Patriarch (1781.12.10 – 1798.07.19)	Franciscus	Antonius				MARUCCI
Born:	(Italy)	Bishop of <i>Montalto</i> (Italy) (1770.08.06 – 1798.07.19)				
Ordained Priest:	1741.02.25	Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1781.12.10 – 1798.07.19)				
Consecrated	1770.08.15					
Bishop:						
Died:	1798.07.19					
Patriarch (1771.03.04 – 1781.10.16)	Ioannes	DE	PORTUGAL	DE	LA	PUEBLA
Born:	1703.05.12 (Spain)	Titular Archbishop of <i>Perge</i> (1760.07.21 – 1762.03.29) Bishop of <i>Mantova</i> (Italy) (1762.03.29 – 1770.01.29)				
Ordained	1737.05.01	Titular Archbishop of <i>Perge</i> (1770.01.29 – 1771.03.04)				
Priest:		Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1771.03.04 – 1781.10.16)				
Consecrated	1760.08.15					
Bishop:						
Died:	1781.10.16 († 78)					
Patriarch (1760.01.28 – 1771.02.15)	Philippus	Iosias				CAUCCI
Born:	1692.10.28 (Italy)	Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1760.01.28 – 1771.02.15)				
Ordained	1742.05.19					
Priest:						
Consecrated	1760.02.03					
Bishop:						
Died:	1771.02.15 († 78)					
Patriarch (1751.02.01 – 1759.09.24)	Ferdinando	Maria	DE	ROSSI	(later	Cardinal)
Born:	1696.08.03 (Italy)	Titular Archbishop of <i>Tarsus</i> (1739.07.20 – 1751.02.01) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1751.02.01 – 1759.09.24)				
Ordained	1739.03.30	Cardinal-Priest of <i>S. Silvestro in Capite</i> (1759.11.19 – 1767.12.14)				
Priest:		Camerlengo of <i>Sacred College of Cardinals</i> (1765.02.04 – 1766)				
Consecrated	1739.08.02	Cardinal-Priest of <i>S. Cecilia</i> (1767.12.14 – 1775.02.04)				
Bishop:						
Created	1759.09.24					
Cardinal:						
Died:	1775.02.04 († 78)					
Patriarch (1729.03.23 – 1751.02.01)	Mundillus	ORSINI,				<u>C.O.</u>
Born:	1690.07.22 (Italy)	Titular Archbishop of <i>Corinthus</i> (1724.06.26 – 1724.11.20) Bishop of <i>Melfi–Rapolla</i> (Italy) (1724.11.20 – 1728.03.08)				
Ordained	1713.06.24	Metropolitan Archbishop of <i>Capua</i> (Italy) (1728.03.08 – 1743)				
Priest:		Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1729.03.23 – 1751.02.01)				
Consecrated	1724.07.23					
Bishop:						
Died:	1751.02.01 († 60)					

Titular Patriarchs of Constantinople (Roman Rite)					
Patriarch (1718.02.11 – 1729.03.23)	Camillo	CIBO	(later	Cardinal)	
Born:	1681.04.25 (Italy)	Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1718.02.11 – 1729.03.23) Prefect of Prefecture of the Holy Apostolic Palaces (1725.07.06 – 1729.03.23?)			
Ordained Priest:	1705.07.05	Cardinal-Priest of S. Stefano al Monte Celio (1729.03.28 – 1731.01.08)			
Consecrated Bishop:	1718.02.24	Cardinal-Priest of S. Maria del Popolo (1731.01.08 – 1741.12.20)			
Created Cardinal:	1729.03.23	Cardinal-Priest of S. Maria degli Angeli (1741.12.20 – 1743.01.12)			
Died:	1743.01.12 († 61)				
Patriarch (1716.01.13 – 1717.12.15)		Andreas		RIGGIO	
Born:	1659.03.10 (Italy)	Bishop of Catania (Italy) (1693.03.09 – 1717.12.15) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1716.01.13 – 1717.12.15)			
Ordained Priest:	1685.01.15				
Consecrated Bishop:	1693.03.15				
Died:	1717.12.15 († 58)				
Patriarch (1706.06.25 – 1712.09.26)	Luigi	PICO	DELLA	MIRANDOLA	(later Cardinal)
Born:	1668.12.09 (Italy)	Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1706.06.25 – 1712.09.26) Prefect of Prefecture of the Holy Apostolic Palaces (1707.10.24 – 1712.09.26?)			
Ordained Priest:	1706	Cardinal-Priest of S. Silvestro in Capite (1712.11.21 – 1728.04.24)			
Consecrated Bishop:	1706	Archbishop-Bishop of Senigallia (Italy) (1717.11.22 – 1724.09.10)			
Created Cardinal in pecore:	1712.05.18	Prefect of Sacred Congregation of Indulgences and Sacred Relics (1724? – ?)			
Revealed as Cardinal:	as 1712.09.26	Archpriest of Papal Basilica of St. Mary Major (1724? – 1730?) Cardinal-Priest of S. Prassede (1728.04.24 – 1731.04.09)			
Died:	1743.08.10 († 74)	Cardinal-Bishop of Albano (1731.04.09 – 1740.08.29) Cardinal-Bishop of Porto e Santa Rufina (1740.08.29 – 1743.08.10)			
Patriarch (1689.10.13 – 1706?)		Odoardus		CYBO	
Born:	(Italy)	Titular Archbishop of <i>Seleucia Trachea</i> (1670.07.28 – 1689.10.13)			
Died:	1706?	Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1689.10.13 – 1706?)			
Patriarch (1667.04.18 – 1681.07.10)		Stefano		UGOLINI	
Born:	(Italy)	Titular Archbishop of <i>Corinthus</i> (1666.03.29 – 1667.04.18)			
Died:	1681.07.10	Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1667.04.18 – 1681.07.10)			
Patriarch (1658.06.03 – 1660.04.05)	Volumnio	BANDINELLI	(later	Cardinal)	
Born:	1598 (Italy)	Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1658.06.03 – 1660.04.05) Prefect of Prefecture of the Holy Apostolic Palaces (1658.06.05 – ?)			
Ordained Priest:		Cardinal-Priest of S. Martino ai Monti (1660.04.19 – 1667.06.05)			
Created Cardinal in pecore:	1658.04.29				
Consecrated Bishop:	1658.06.10				
Revealed as Cardinal:	1660.04.05				
Died:	1667.06.05 († 69)				
Patriarch (1643.08.03 – 1654.03.02)	Giovanni	Battista	SPADA	(later	Cardinal)
Born:	1597.08.28 (France)	Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1643.08.03 – 1654.03.02) Cardinal-Priest of S. Susanna (1654.03.23 – 1659.01.27)			
Ordained Priest:		Cardinal-Priest of S. Marcello (1659.01.27 – 1673.09.25)			
Consecrated	1643	Camerlengo of Sacred College of Cardinals (1666.01.11 – 1667.01)			

Titular Patriarchs of Constantinople (Roman Rite)					
Bishop: Created Cardinal: Died:		Cardinal-Priest of S. Crisogono (1673.09.25 – 1675.01.23)			
1654.03.02					
1675.01.23 († 77)					
Patriarch (1641.12.16 – 1643.07.13) Born: Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal: Died:	Giovanni 1587 (<u>Italy</u>) 1642.01.12 1643.07.13 1651.09.03 († 64)	Giacomo	PANCIROLI	(later	Cardinal)
Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1641.12.16 – 1643.07.13) Cardinal-Priest of S. Stefano al Monte Celio (1644.11.28 – 1651.09.03)					
Patriarch (1640.03.26 – 1641.12.16) Born: Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal: Died:	Francesco 1608 (<u>Italy</u>) 1638 1638 1641.12.16 1653.11.22 († 45)	Maria	MACCHIAVELLI	(later	Cardinal)
Bishop of Ferrara (<u>Italy</u>) (1638.10.11 – 1653.11.22) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1640.03.26 – 1641.12.16) Cardinal-Priest of Ss. Giovanni e Paolo (1642.05.26 – 1653.11.22)					
Patriarch (1618.06.25 – 1638.01.27) Born: (<u>Italy</u>) Died: 1638.01.27	Ascanio Metropolitan Archbishop of Bari–Canosa (<u>Italy</u>) (1613.07.01 – 1638.01.27) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1618.06.25 – 1638.01.27)				
Patriarch (1599.03.10 – 1618.03) Born: (<u>Italy</u>) Died: 1618.03	Bonaventura	SECUSIO	A	CALTAGIRONE,	<u>O.F.M.</u> <u>Obs.</u>
Minister General of <u>Order of Observant Friars Minor</u> (1593 – 1600) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1599.03.10 – 1618.03) Bishop of Patti (<u>Italy</u>) (1601.04.30 – 1605.08.17) Metropolitan Archbishop of <u>Messina</u> (<u>Italy</u>) (1605.08.17 – 1609.06.10) Bishop of Catania (<u>Italy</u>) (1609.06.10 – 1618.03)					
Patriarch (1598.04.03 – 1599.03.03) Born: Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal: Died:	Bonifazio 1571 (<u>Italy</u>) 1598 1599.03.03 1627.04.07 († 56)	BEVILACQUA	ALDOBRANDINI	(later	Cardinal)
Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1598.04.03 – 1599.03.03) Cardinal-Priest of S. Anastasia (1599.03.17 – 1611.08.31) Bishop of Cervia (<u>Italy</u>) (1601.09.10 – 1627.04.07) Cardinal-Priest of S. Prisca (1611.08.31 – 1613.01.07) Cardinal-Priest of S. Pietro in Vincoli (1613.01.07 – 1621.03.29) Camerlengo of <u>Sacred College of Cardinals</u> (1614.02.17 – 1616.01.11) Cardinal-Priest of S. Maria in Trastevere (1621.03.29 – 1623.09.27) Cardinal-Bishop of Sabina (1623.09.27 – 1626.09.07) Prefect of <u>Sacred Congregation of the Council</u> (1626 – 1627.04.07) Cardinal-Bishop of Frascati (1626.09.07 – 1627.04.07)					
Patriarch (1596.07.29 – 1597.12.17) Born: (<u>Italy</u>) Died: 1597.12.17	Hercules Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1596.07.29 – 1597.12.17)				

Titular Patriarchs of Constantinople (Roman Rite)			
Patriarch (1594.03.28 – 1596.06.05)	Silvio	SAVELLI	(later Cardinal)
Born:	1550.07.21 (Italy)	Archbishop of <u>Rossano (Italy)</u> (1582.01.26 – 1589) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1594.03.28 – 1596.06.05) Cardinal-Priest of <i>S. Maria in Via</i> (1596.06.21 – 1599.01.22)	
Ordained Priest:			
Consecrated Bishop:	1582		
Created Cardinal:	1596.06.05		
Died:	1599.01.22 († 48)		
Patriarch (1573.08.26 – 1593)	Prosper	REBIBA	
Died:	1593	Bishop of <i>Troia (Italy)</i> (1560.09.04 – 1593) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1573.08.26 – 1593)	
Cardinal (1565.12.08 – 1573.04.08)	Scipione	REBIBA	
Born:	1504.02.02 (Italy)	Titular Bishop of <i>Amyclae</i> (1541.03.16 – 1551.10.12) Auxiliary Bishop of <i>Chieti (Italy)</i> (1541.03.16 – 1551.10.12) Bishop of <i>Mottola</i> (1551.10.12 – 1556.04.13) Cardinal-Priest of <i>S. Pudenziana</i> (1556.01.24 – 1565.02.07) Metropolitan Archbishop of <i>Pisa (Italy)</i> (1556.04.13 – 1560.06.19) Bishop of <i>Troia (Italy)</i> (1560.06.19 – 1560.09.04) Cardinal-Priest of <i>S. Anastasia</i> (1565.02.07 – 1566.10.07) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1565.12.08 – 1573.04.08) Cardinal-Priest of <i>S. Angelo in Pescheria pro hac vice Title</i> (1566.10.07 – 1570.07.03) Cardinal-Priest of <i>S. Maria in Trastevere</i> (1570.07.03 – 1573.04.08) Cardinal-Bishop of <i>Albano</i> (1573.04.08 – 1574.05.05) Cardinal-Bishop of <i>Sabina</i> (1574.05.05 – 1577.07.23)	
Cardinal (1554? – 1565.10.29)	Ranuccio	FARNESE,	O.E.S.S.H.
Born:	1530.08.11 (Italy)	Apostolic Administrator of <i>Napoli (Italy)</i> (1544.08.13 – 1549.02.22) Cardinal-Deacon of <i>S. Lucia in Silice</i> (1546.05.05 – 1546.10.08) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1546.10.08 – 1550.03.19) Cardinal-Deacon of <i>S. Angelo in Pescheria</i> (1546.10.08 – 1565.02.07) Major Penitentiary of <i>Sacred Apostolic Penitentiary</i> (1547.02.12 – 1565.10.29) Apostolic Administrator of <i>Ravenna (Italy)</i> (1549.10.11 – 1558) Archpriest of <i>Papal Archbasilica of St. John Lateran</i> (1553 – 1565.10.29) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1554? – 1565.10.29) Metropolitan Archbishop of <i>Ravenna (Italy)</i> (1558 – 1564.04.28) Apostolic Administrator of <i>Bologna (Italy)</i> (1564.04.28 – 1565.10.29) Cardinal-Bishop of <i>Sabina</i> (1565.02.07 – 1565.10.29)	
Created Cardinal:	1545.12.16		
Ordained Priest:			
Consecrated Bishop:			
Died:	1565.10.29 († 35)		
Patriarch (1550.03.19 – 1554)	Fabio	DE	COLUMNA
Died:	1554	Bishop of <i>Aversa (Italy)</i> (1532 – 1554) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1550.03.19 – 1554)	
Cardinal (1546.10.08 – 1550.03.19)	Ranuccio	FARNESE,	O.E.S.S.H.
Born:	1530.08.11 (Italy)	Apostolic Administrator of <i>Napoli (Italy)</i> (1544.08.13 – 1549.02.22) Cardinal-Deacon of <i>S. Lucia in Silice</i> (1546.05.05 – 1546.10.08) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1546.10.08 – 1550.03.19) Cardinal-Deacon of <i>S. Angelo in Pescheria</i> (1546.10.08 – 1565.02.07) Major Penitentiary of <i>Sacred Apostolic Penitentiary</i> (1547.02.12 – 1565.10.29) Apostolic Administrator of <i>Ravenna (Italy)</i> (1549.10.11 – 1558)	
Created Cardinal:	1545.12.16		
Ordained Priest:			
Consecrated Bishop:			
Died:	1565.10.29 († 35)		

Titular Patriarchs of Constantinople (Roman Rite)			
Archpriest of <u>Papal Archbasilica of St. John Lateran</u> (1553 – 1565.10.29) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1554? – 1565.10.29) Metropolitan Archbishop of <u>Ravenna</u> (<u>Italy</u>) (1558 – 1564.04.28) Apostolic Administrator of <u>Bologna</u> (<u>Italy</u>) (1564.04.28 – 1565.10.29) Cardinal-Bishop of <u>Sabina</u> (1565.02.07 – 1565.10.29)			
Cardinal (1545.03.23 – 1546.09.28) Born: 1489? (<u>Italy</u>) Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal: <u>1527.05.03</u> Died: 1546.09.28 († 57)	Marino	GRIMANI Bishop of <u>Ceneda</u> (<u>Italy</u>) (1508.08.16 – 1517.01.19) Patriarch of <u>AQUILEIA</u> (<u>Italy</u>) (1517.01.19 – 1529.04.16) Cardinal-Priest of <u>Ss. Vitale, Valeria, Gervasio e Protasio</u> (1528.02.07 – 1539.08.04) Apostolic Administrator of <u>Ceneda</u> (<u>Italy</u>) (1531.12.18 – 1540.02.20) Apostolic Administrator of <u>Città di Castello</u> (<u>Italy</u>) (1534.04.19 – 1539.03.04) Apostolic Administrator of <u>Saint-Pons-de-Thomières</u> (<u>France</u>) (1534.11.13 – 1534.11.20) Patriarch of <u>AQUILEIA</u> (<u>Italy</u>) (1535.09.17 – 1545.01.23) Cardinal-Priest of <u>S. Maria in Trastevere</u> (1539.08.04 – 1541.03.13) Cardinal-Bishop of <u>Frascati</u> (1541.03.13 – 1543.09.24) Cardinal-Bishop of <u>Porto e Santa Rufina</u> (1543.09.24 – 1546.09.28) Cardinal Vice-Dean of <u>Sacred College of Cardinals</u> (1543.09.24 – 1546.09.28) Apostolic Administrator of <u>Ceneda</u> (<u>Italy</u>) (1545.01.23 – 1546.09.28) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1545.03.23 – 1546.09.28)	
Patriarch (1530.12.19 – 1545?) Metropolitan Archbishop of <u>Zadar</u> (<u>Croatia</u>) (1505.04.18 – 1530.12.19) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1530.12.19 – 1545?)	Francesco	DE	PISAURO
Cardinal (1524.08.08 – 1530.12.19) Born: 1472 (<u>Italy</u>) Ordained Priest: Created Cardinal: <u>1517.07.01</u> Consecrated Bishop: Died: 1532.11.12 († 60)	Egidio	DI	VITERBO, <u>O.S.A.</u> Prior General of <u>Order of Hermits of Saint Augustine</u> (<u>Augustinian Hermits</u>) (1507 – 1518) Cardinal-Priest of <u>S. Bartolomeo all'Isola</u> (1517.07.06 – 1517.07.10) Cardinal-Priest of <u>S. Matteo in Merulana</u> (1517.07.10 – 1530.05.09) Bishop of <u>Viterbo e Tuscania</u> (<u>Italy</u>) (1523.12.02 – 1532.11.12) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1524.08.08 – 1530.12.19) Cardinal-Priest of <u>S. Marcello</u> (1530.05.09 – 1532.11.12) Apostolic Administrator of <u>Zadar</u> (<u>Croatia</u>) (1530.12.19 – 1532.11.12) Apostolic Administrator of <u>Lanciano</u> (<u>Italy</u>) (1532.04.10 – 1532.11.12)
Cardinal (1521? – 1524.07.24) Born: 1482 (<u>Italy</u>) Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal in pecore: <u>1500.09.28</u> Revealed as 1500.10.02 Cardinal: Died: 1524.07.24 († 42)	Marco	CORNARO Cardinal-Deacon of <u>S. Maria in Portico</u> (1500.10.05 – 1513.03.19) Apostolic Administrator of <u>Verona</u> (<u>Italy</u>) (1503.11.29 – 1524.07.24) Bishop of <u>Famagosta</u> (1503.12.11 – 1504.07.01) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1506.07 – 1507.10.30) Cardinal-Deacon of <u>S. Maria in Via Lata</u> (1513.03.19 – 1523.12.14) Bishop of <u>Padova</u> (<u>Italy</u>) (1517.03.09 – 1524.07.24) Apostolic Administrator of <u>Nardò</u> (<u>Italy</u>) (1519.01.24 – 1521.02.20) Archpriest of <u>Papal Basilica of St. Peter</u> (1520.09 – 1524.07.24) Protodeacon of <u>Sacred College of Cardinals</u> (1520.12.20 – 1523.12.14) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1521? – 1524.07.24) Cardinal-Priest of <u>S. Marco</u> (1523.12.14 – 1524.05.20) Cardinal-Bishop of <u>Albano</u> (1524.05.20 – 1524.06.15) Cardinal-Bishop of <u>Palestrina</u> (1524.06.15 – 1524.07.24)	

Titular Patriarchs of Constantinople (Roman Rite)	
Cardinal (1507.10.30 – 1521.06.11) Born: 1442 Ordained Priest: (Hungary) Consecrated Bishop: Created Cardinal in pecore: 1500.09.28 Revealed as Cardinal: 1500.10.02 Died: 1521.06.11 († 79) Tamás Bishop of Győr (Hungary) (1487.04.20 – 1497.06.09) Bishop of Eger (Hungary) (1497.06.09 – 1497.12.20) Metropolitan Archbishop of Esztergom (Hungary) (1497.12.20 – 1521.06.11) Cardinal-Priest of S. Martino ai Monti (1500.10.05 – 1521.06.11) Titular Patriarch of CONSTANTINOPLE (1507.10.30 – 1521.06.11) Protopriest of Sacred College of Cardinals (1511.11 – 1521.06.11) BAKÓCZ	
Cardinal (1506.07 – 1507.10.30) Born: 1482 (Italy) Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal in pecore: 1500.09.28 Revealed as Cardinal: 1500.10.02 Died: 1524.07.24 († 42) Marco Cardinal-Deacon of S. Maria in Portico (1500.10.05 – 1513.03.19) Apostolic Administrator of Verona (Italy) (1503.11.29 – 1524.07.24) Bishop of Famagosta (1503.12.11 – 1504.07.01) Titular Patriarch of CONSTANTINOPLE (1506.07 – 1507.10.30) Cardinal-Deacon of S. Maria in Via Lata (1513.03.19 – 1523.12.14) Bishop of Padova (Italy) (1517.03.09 – 1524.07.24) Apostolic Administrator of Nardò (Italy) (1519.01.24 – 1521.02.20) Archpriest of Papal Basilica of St. Peter (1520.09 – 1524.07.24) Protodeacon of Sacred College of Cardinals (1520.12.20 – 1523.12.14) Titular Patriarch of CONSTANTINOPLE (1521? – 1524.07.24) Cardinal-Priest of S. Marco (1523.12.14 – 1524.05.20) Cardinal-Bishop of Albano (1524.05.20 – 1524.06.15) Cardinal-Bishop of Palestrina (1524.06.15 – 1524.07.24) CORNARO	
Cardinal (1503.08.09 – 1506.07.22) Born: 1470 (Spain) Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal in pecore: 1503.05.31 Revealed as Cardinal: 1503.06.02 Died: 1506.07.22 († 36) Francisco LLORIS Y DE BORJA (Williovis) Bishop of Terni (Italy) (1498.03.19 – 1499.04.17) Bishop of Die (France) (1503 – 1505.02.13) Bishop of Valence et Die (France) (1503 – 1505.02.13) Cardinal-Deacon of S. Sabina pro illa vice Deaconry (1503.06.12 – 1505.12.17) Titular Patriarch of CONSTANTINOPLE (1503.08.09 – 1506.07.22) Metropolitan Archbishop of Trani (Italy) (1503.08.09 – 1506.07.22) Cardinal-Deacon of S. Maria Nuova (1505.12.17 – 1506.07.22)	
Cardinal (1503.04.24 – 1503.08.01) Born: 1446 (Spain) Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal: 1492.08.31 Died: 1503.08.01 († 57) Juan DE BORJA LANZOL DE ROMANÍ Metropolitan Archbishop of Monreale (Italy) (1483.09.13 – 1503.08.01) Cardinal-Priest of S. Susanna (1492.08.31 – 1503.08.01) Apostolic Administrator of Olomouc (Czechia) (1493.02.08 – 1497.01.30) Bishop of Melfi (Italy) (1494.09.19 – 1498.12.03) Bishop of Ferrara (Italy) (1494.10.29 – 1503.08.01) Titular Patriarch of CONSTANTINOPLE (1503.04.24 – 1503.08.01)	
Cardinal (1497.01.23 – 1503.04.10) Born: 1446 (Italy) Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal in pecore: 1468.11.21 Giovanni Cardinal-Deacon of S. Lucia in Septisolio (1468.11.22 – 1470) Cardinal-Deacon of S. Angelo in Pescheria (1470 – 1484) Bishop of Verona (Italy) (1471.03.18 – 1503.04.10) Cardinal-Priest of S. Marcello (1484 – 1491.03.14) Cardinal-Deacon of S. Angelo in Pescheria in commendum (1484 – 1503.04.10) MICHIEL	

Titular Patriarchs of Constantinople (Roman Rite)			
Revealed as Cardinal:	1468.11.22	Camerlengo of Sacred College of Cardinals (1484.09.15 – 1486.01.11)	
Died:	1503.04.10 († 57)	Cardinal-Bishop of Albano (1491.03.14 – 1491.10.10) Cardinal-Bishop of Palestrina (1491.10.10 – 1492.08.31) Cardinal-Bishop of Porto e Santa Rufina (1492.08.31 – 1503.04.10) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1497.01.23 – 1503.04.10)	
Patriarch (1474.03.09 – 1497?) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1474.03.09 – 1497?)	Hieronymus		LANDUS
Cardinal (1472.11.23 – 1474.01.03)	Pietro	RIARIO,	O.F.M.
Born:	1445.04.21 (Italy)	Bishop of Treviso (Italy) (1471.09.04 – 1473.04.28) Cardinal-Priest of S. Sisto (1471.12.22 – 1474.01.03) Apostolic Administrator of Valence et Die (France) (1472.09.23 – 1474.01.03) Titular Patriarch of CONSTANTINOPLE (1472.11.23 – 1474.01.03) Metropolitan Archbishop of Salona (Croatia) (1473.04.28 – 1474.01.03) Apostolic Administrator of Sevilla (Spain) (1473.06.25 – 1474.01.03) Metropolitan Archbishop of Firenze (Italy) (1473.07.20 – 1474.01.03) Apostolic Administrator of Mende (France) (1473.11.03 – 1474.01.03)	
Ordained Priest:			
Consecrated Bishop:			
Created Cardinal:	1471.12.16		
Died:	1474.01.03 († 28)		
Cardinal (1463.04 – 1472.11.18)		Giovanni	BESSARIONE
Born:	1403.01.02 (Greece)	Titular Archbishop of Nicaea (1437 – 1440) Titular Archbishop of Thebae (1440 – 1449.04.23) Cardinal-Priest of Ss. XII Apostoli (1440.01.08 – 1449.03.05) Camerlengo of Sacred College of Cardinals (1441 – 1442) Apostolic Administrator of Manfredonia (Italy) (1447.05.05 – 1449.04.07) Cardinal-Bishop of Sabina (1449.03.05 – 1449.04.23) Cardinal-Priest of Ss. XII Apostoli in commendam (1449.03.05 – 1472.11.18) Apostolic Administrator of Mazara del Vallo (Italy) (1449.03.28 – 1458.10.25) Cardinal-Bishop of Frascati (1449.04.23 – 1468.10.14) Titular Patriarch of JERUSALEM (1449.10.21 – 1458.03.13) Apostolic Administrator of Pamplona (Spain) (1458.07.26 – 1462.05.18) Titular Patriarch of CONSTANTINOPLE (1463.04 – 1472.11.18) Camerlengo of Sacred College of Cardinals (1467.01.07 – 1468.06.11) Cardinal-Bishop of Sabina (1468.10.14 – 1472.11.18)	
Born:	1380? (Greece)		
Ordained Priest:			
Consecrated Bishop:	1437?		
Created Cardinal:	1439.12.18		
Died:	1463.04.27 († 83)		
Cardinal (1458.04.20 – 1463.04.27)		Isidore	OF KIEV
Born:	1380? (Greece)	Metropolitan Archbishop of Kyiv of the Ukrainians (Ukraine) (1437 – 1442) Cardinal-Priest of Ss. Marcellino e Pietro (1440.01.08 – 1451.02.07) Camerlengo of Sacred College of Cardinals (1451 – 1452) Cardinal-Bishop of Sabina (1451.02.07 – 1463.04.27) Cardinal-Priest of Ss. Marcellino e Pietro in commendam (1451.02.07 – 1463.04.27) Apostolic Administrator of Cervia (Italy) (1451.06.10 – 1455.03.15) Apostolic Administrator of Nicosia ([1456.05.10] 1458.01.04 – 1463.04.27) Titular Patriarch of CONSTANTINOPLE (1458.04.20 – 1463.04.27) Cardinal Dean of Sacred College of Cardinals (1461.10.08 – 1463.04.27)	
Ordained Priest:			
Consecrated Bishop:			
Created Cardinal:	1439.12.18		
Died:	1463.04.27 († 83)		
Cardinal (1438.10.31 – 1453.10.30)		Francesco	CONDULMER
Born:	1410 (Italy)	Cardinal-Priest of S. Clemente (1431.09.19 – 1445.04) Chamberlain of the Holy Roman Church of Reverend Apostolic Camera (1432.01.24 – 1439) Apostolic Administrator of Narbonne (France) (1433 – 1436.11.05) Vice-Chancellor of Apostolic Chancery (1437 – 1453.10.30)	
Ordained Priest:			
Created	1431.09.19		

Titular Patriarchs of Constantinople (Roman Rite)			
Cardinal: Consecrated Bishop: Died:	 1437? 1453.10.30 († 43)	Metropolitan Archbishop of <u>Besançon</u> (France) (1437.03.27 – 1438.10.20) Bishop of <u>Verona</u> (Italy) (1438.10.20 – 1453.10.30) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1438.10.31 – 1453.10.30) Cardinal-Bishop of <u>Porto e Santa Rufina</u> (1445.04 – 1453.10.30)	
Patriarch (1424.07.14 – 1438?) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1422.07.17 – 1424) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1424.07.14 – 1438?)	Giovanni	CONTARENO	
Patriarch (1412.07.13 – 1423.06.26) Born: Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal: Died:	Jean DE (1412.07.13 – 1423.06.26) (France) 1426.05.24 1437.03.24	LA ROCHETAILLÉE (later Cardinal) Apostolic Administrator of <u>Saint-Papoul</u> [*] (1412.07.13 – 1418.09.23) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> [*] (1412.07.13 – 1423.06.26) Apostolic Administrator of <u>Genève</u> (Switzerland) (1418.09.23 – 1422.06.12) Bishop of <u>Paris</u> (France) (1422.06.12 – 1423.06.26) Metropolitan Archbishop of <u>Rouen</u> (France) (1423.06.26 – 1426.05.24) Apostolic Administrator of <u>Rouen</u> (France) (1426.05.24 – 1431) Cardinal-Priest of <u>S. Lorenzo in Lucina</u> (1426.05.27 – 1437.03.24) Archpriest of <u>Papal Basilica of St. Mary Major</u> (1428.01 – 1437.03.24) Apostolic Administrator of <u>Besançon</u> (France) (1429.10.14 – 1437.03.24) Vice-Chancellor of <u>Apostolic Chancery</u> (1434 – 1437.03.24)	
Pseudocardinal (1409.08.22 – 1412.07) Born: Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal: Died:	Francesco (1409.08.22 – 1412.07) (Italy) 1411.06.06 1427.12.26	LANDO Patriarch of <u>GRADO</u> (Italy) (1408 – 1409.08.22) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1409.08.22 – 1412.07) Pseudocardinal-Priest of <u>S. Croce in Gerusalemme</u> [*] (1411.06.06 – 1424.12.23) Camerlengo of <u>Sacred College of Cardinals</u> [*] (1419.07.10 – ?) Chamberlain of the Holy Roman Church of <u>Reverend Apostolic Camera</u> [*] (1419.07.19 – 1427.12.26) Pseudocardinal-Bishop of <u>Sabina in commendam</u> [*] (1424.06.07 – 1424.12.23) Pseudocardinal-Bishop of <u>Sabina</u> [*] (1424.12.23 – 1427.12.26) Archpriest of <u>Papal Basilica of St. Mary Major</u> [*] (1427.10 – 1427.12.26)	
Cardinal (1408 – 1409.08) Born: Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal: Died:	Antonio 1359.07.15 (Italy) 1407? 1408.05.09 1445.01.19 († 85)	CORRER, Bishop of <u>Bologna</u> (Italy) (1407.03.31 – 1412.11.02) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1408 – 1409.08) Apostolic Administrator of <u>Asolo</u> (1408 – 1410) Cardinal-Priest of <u>S. Pietro in Vincoli</u> (1408.05.09 – 1409.05.09) Cardinal-Bishop of <u>Porto e Santa Rufina</u> (1409.05.09 – 1431.03.14) Chamberlain of the Holy Roman Church of <u>Reverend Apostolic Camera</u> (1412.07 – ?) Archpriest of <u>Papal Basilica of St. Peter</u> (1420 – 1434) Apostolic Administrator of <u>Cittanova</u> (1420.04.25 – 1421.02.20) Cardinal Dean of <u>Sacred College of Cardinals</u> (1431? – 1445.01.19) Cardinal-Bishop of <u>Ostia-Velletri</u> (1431.03.14 – 1445.01.19) Apostolic Administrator of <u>Rimini</u> (Italy) (1435.10.10 – 1435.11.21) Apostolic Administrator of <u>Cervia</u> (Italy) (1435.11 – 1440) Major Penitentiary of <u>Sacred Apostolic Penitentiary</u> (1438.05 – 1445.01.19)	O.S.A.

Titular Patriarchs of Constantinople (Roman Rite)					
Pope (Apostolic Administrator 1406.11.30 – 1409.10.23)	GREGORY	XII	(Angelo	Correr)	
Cardinal (1390.12.01 – 1406.11.30)	Angelo	CORRER	(later	Pope	Gregory XII)
Born:	1327 (<u>Italy</u>)	Bishop of Castello (1380 – 1390.12.01)			
Ordained		Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1390.12.01 – 1406.11.30)			
Priest:		Cardinal-Priest of S. Marco (1405.06.12 – 1406.11.30)			
Consecrated		Apostolic Administrator of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1406.11.30 – 1409.10.23)			
Bishop:		Pope of <u>ROMA</u> (<u>Italy</u>) (1406.11.30 [1406.12.19] – 1415.07.04)			
Created	<u>1405.06.12</u>	Bishop of <u>Macerata</u> (<u>Italy</u>) (1415.07.04 – 1417.10.18)			
Cardinal:		Cardinal-Bishop of Porto e Santa Rufina (1415.07.04 – 1417.10.18)			
Elected Pope:	1406.11.30				
Installed Pope:	1406.12.19				
Died:	1417.10.18 († 90)				
Patriarch (1376.01.18 – 1378.12.18)	Giacomo	D'ITRI	(later	Pseudocardinal)	
Born:	(<u>Italy</u>)	Bishop of Ischia (<u>Italy</u>) (1358 – 1359.03.22 not possessed)			
Ordained Priest:		Bishop of Martirano (1359.03.22 – 1363.12.20)			
Consecrated	1358?	Metropolitan Archbishop of <u>Otranto</u> (<u>Italy</u>) (1363.12.20 – 1378.12.18)			
Bishop:		Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1376.01.18 – 1378.12.18)			
Created Cardinal:	<u>1378.12.18</u>	Pseudocardinal-Priest of S. Prisca [<u>*</u>] (1378.12.18 – 1387.11)			
Died:	1393.03.30	Pseudocardinal-Priest of S. Prassede [<u>*</u>] (1387.11 – 1393.03.30)			
Patriarch (1335.06.14 – 1338.12.18)	Gozzio	BATTAGLIA	(later	Cardinal)	
Born:	1270 (<u>Italy</u>)	Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1335.06.14 – 1338.12.18)			
Ordained		Cardinal-Priest of S. Prisca (1338.12.18 – 1348.06.10)			
Priest:					
Consecrated	1335?				
Bishop:					
Created	<u>1338.12.18</u>				
Cardinal:					
Died:	1348.06.10 († 78)				
Cardinal (1278 – 1288.02.15)	Girolamo	MASCI,	O.F.M.	(later	Pope Nicholas IV)
Born:	1227.09.30 (<u>Italy</u>)	Minister General of <u>Order of Friars Minor (Franciscans)</u> (1274.05.20 – 1279.05)			
Ordained		Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1278 – 1288.02.15)			
Priest:		Cardinal-Priest of S. Pudenziana (1278.03.12 – 1281.04.12)			
Consecrated		Cardinal-Bishop of Palestrina (1281.04.12 – 1288.02.15)			
Bishop:		Pope of <u>ROMA</u> (<u>Italy</u>) (1288.02.15 [1288.02.22] – 1292.04.04)			
Created	<u>1278.03.12</u>				
Cardinal:					
Elected Pope:	1288.02.15				
Installed Pope:	1288.02.22				
Died:	1292.04.04 († 64)				

Alte știri privitoare la viața și activitatea celorlalți patriarhi latini de Constantinopol

Patriarhul Ecumenic Grigorie III Mammas (1443-1450, +1459), supranumit și Melissenos și Strategopulos, ultimul Patriarh Ecumenic, din era bizantină, adică înainte de 29 mai 1453. În anul 1450, Grigorie III a părăsit Constantinopolul, fără să facă paretisis.²⁹ S-a născut în jurul anului 1400, pe insula Creta și a murit în Roma Veche, în anul 1459, mormântul avându-l în biserica S. Giorgio in Velabro.

După ce, prin anul 1415 a fost tuns în monahism, a venit la Constantinopol, pentru a-și întregii studiile teologice. Aici a devenit spiritualul împăratului Ioan VIII Paleologul (1425-1448), iar cel mai târziu în anul 1435 a fost numit Mare Protosinghel al Patriarhului Ecumenic Iosif II (1416-1439), adică vicar eparhial patriarhal. În anul 1437, basileul l-a trimis ca legat sau ambasador al său la frații acestuia, Thoma și Demetrios, care guvernau Peloponezul. A participat la lucrările anterioare, adică de pregătire ale Sinodului de la Ferrara-Florența, din anul 1439, precum și la sesiunile sinodale de acolo (1437-1439), oscilând între partida anti și prounionistă, adică între mitropoliții Marcul Eugenicul al Efesului și Visarion al Niceiei. La sesiunile sinodale de la Ferrara-Florența a avut și mandatul de-al reprezenta pe Patriarhul Filotei al Alexandriei (1435?-1459?), ale cărui decizii le-a și semnat. Ajungând la Constantinopol, s-a străduit din răspuțeri să lucreze în spiritul unirii bisericești, respingând opiniile și lucrările lui Marcul Eugenicul și susținându-i pe Visarion al Niceiei și pe Isidor al Kievului, atrăgându-și ura poporului și a ierarhiei grecești. Murind Patriarhul Ecumenic Mitrofan II (1440-1443), succesorul acestuia a devenit Grigorie III Mammas, fiind însă recunoscut numai de o parte a clerului și credincioșilor romei. Ca patriarh unionist, în Constantinopol a trebuit să suporte foarte multe șicane, atât din partea clerului, cât și a credincioșilor, șocați de gestul „azimiților”, adică al unioniștilor, de la Ferrara-Florența. Descurajat, în anul 1450 a părăsit Constantinopolul, fără să facă paretisis, adică să demisioneze, și, prin Morea, a plecat la Roma Veche, unde a ajuns Patriarh Latin „de Constantinopol”, păstorind „grecii” de pe teritoriile Republicii Veneției. A murit în anul 1459 „non sine sanctitatis opinione” [Pius II]. În toamna anului 1450 ar fi avut loc un Sinod la Constantinopol, care, se susține că l-ar fi depus pe Patriarhul Grigorie III.³⁰ De la Grigorie III au rămas o serie de lucrări, privitoare la controversele legate de sinodul unionist din 1439, dintre care multe au fost deja editate, altele păstrându-se încă în manuscris.

Mitropolitul Isidor al Kievului (1385-1463)³¹

S-a născut în Peloponez, în jurul anului 1385 și a murit la Roma, la data de 23 aprilie 1463. Pregătirea teologică și-a făcut-o la Constantinopol, călugărindu-se la Monemvasia, iar mai târziu a devenit starețul Mănăstirii Sf. Dimitrie, din Polis. Între timp a fost folosit de Curtea imperială și în misiuni diplomatice, ca legat al basileului, cum a fost cazul în 1434, la Conciliul din Basel. În anul 1437 a fost numit mitropolit al Kievului și hirotonit într-un arhiereu. Între anii 1438-1439 a făcut parte din delegația Ortodoxă, la Sinodul de la Ferrara-Florența, manifestându-se ca un înflăcărat susținător al Unirii cu Roma Veche, unde a și rămas, devenind romano-catolic. La 17 august 1439 a fost numit Legat Papal pentru Rusia și la 18 decembrie, același an a fost creat cardinal. În calitate de Legat Papal a vizitat Polonia, Lituania, și Kievul. La 23 martie 1441, aflându-se la Moscova, a fost arestat și închis, la porunca Marelui Cneaz Vasile II, al Rusiei, sub acuza de erezie. După doi

²⁹ Privitor la Patriarhul Ecumenic Grigorie III Mammas, vezi: *Dictionnaire de Théologie Catholique*, vol. VI, col. 1863-1864; *Lexikon des Mittelalters*, vol. IV, Artemis Verlag, München u. Zürich, 1989, col. 1690.

³⁰ S. B. DAŠKOV, *Dicționar de împărați bizantini...*, p.410. Spre a nu fi siliți să semneze decretul prounionist, delegații Valahiei, Trapezuntului și Georgiei au fugit pe ascuns de la Florența, înainte de încheierea sesiunilor sinodale (Idem, p. 405). Michaelis LE QUIEN, *Oriens Christianus. I., Patriarchatus Constantinopolitanus*, Parisiis, Ex Typografia Regia, 1715¹, 1740², Reprint Graz, 1958³, Akademische Druck - u. Verlagsanstalt, coloana 309-312.

³¹ *BIOGRAPHISCHES LEXIKON zur Geschichte Südosteuropas*, hgg. von Mathias BERNATH und Felix von SCHROEDER, Redaktion Gerda BARTL, Band II, G-K, 1976, R. Oldenbourg Verlag München, p. 243. [*Südosteuropäische Arbeiten*, 75/II].

ani, reușește să evadeze și fuge în Italia. Spre sfârșitul anului 1452, Cardinalul Isidor și-a făcut apariția triumfală la Constantinopol, în calitate de Legat al Papei Nicolae V (1447-1455). În această calitate, la data de 12 decembrie 1452, în prezența Curții Imperiale, celebrând Liturghia romano-catolică, în Basilica Patriarhală Sfânta Sophia, din Constantinopol, a publicat punerea în aplicare a deciziilor sinodale de la Ferrara-Florența, din 1438-1439, considerând Unirea Bisericii Ortodoxe cu Roma Veche, ca și încheiată sau desăvârșită. Iată cum descrie E. Gibbon această slujbă religioasă a Cardinalului Isidor al Kievului, de proclamare a unirii cu Roma, din data de 12 decembrie 1452, din Biserica Patriarhală a Sfintei Sophii, din Constantinopol : „La douăsprezece decembrie, ambele popoare, în biserica Sfânta Sophia, se uniră în cuminecătură și rugăciune și numele celor doi pontifi fură amintite în mod solemn: Nicolae al V-lea, vicarul lui Hristos și patriarhul Grigore, care fusese alungat în exil de un popor rebel.”

„Dar veșmintele și limba preotului latin care slujea la altar erau un motiv de scandal și bizantinii observară cu oroare că a sfințit o prăjitură sau un biscuit de cocă nedospită și că a turnat apă rece în cupa sfințită.”³²

A rămas în Constantinopol până la 29 mai 1453, când a fost luat ostatec de către turci, reușind și de data aceasta să fugă în apus, ajungând din nou la Roma. Mehmed al II-lea dorea cu orice preț să prindă Legatul Papal, numai că grecul Isidor a fost mai viclean, decât și-a închipuit Sultanul. Mitropolitul Cardinal Isidor și-a dat hainele unui cerșetor, el s-a îmbrăcat cu zdrențele acestuia, fiind „cumpărat” apoi, de către un negustor italian, din Pera, care i-a mijlocit apoi fuga în Italia. Cerșetorul a fost prins, decapitat, iar capul i-a fost apoi expus pe o lance și purtat în triumf prin oraș, de către turci, care credeau că este căpățâna Mitropolitului Cardinal Isidor.³³

De la el au rămas o serie de discursuri, scrisori, precum și *Enciclica din Buda, trimisă Bisericii Ortodoxe Ruse*. Biblioteca sa celebră, a ajuns cu timpul în diferite colecții de manuscrise din Europa apuseană, nu numai în Biblioteca Apostolică Vaticană.

La Roma, după moartea lui Grigorie III Mammas, în anul 1459, Isidor a devenit urmașul acestuia, adică Patriarh Latin de Constantinopol, funcție pe care a deținut-o până la moarte.

Mitropolitul Visarion al Niceei (1395-1472)³⁴

Bessarione, după numele de botez Ioan sau Vasile, s-a născut la Trapesus, adică Trebisonda sau Trapezunt, în anul 1395. A murit la Ravenna, la data de 18 noiembrie 1472. Se pare că provenea dintr-o familie de condiție modestă. A fost educat de către Mitropolitul Dositheos din Trapesus, care l-a și adus la Constantinopol, unde și-a format pregătirea teologică, și unde s-a și călugărit în anul 1423. În anul 1425 a fost hirotonit diacon, iar în anul 1430 preot. Avea o minte foarte ageră. În anii 1426-1427, împăratul Ioan VIII l-a trimis ca legat al său în diferite misiuni diplomatice. Aflându-se în Peloponez, prin anul 1431 devenise elev sau ucenic al filosofului Gheorghe Ghemistos Plethon, în Mistra.

În anul 1436, Împăratul Ioan VIII l-a numit pe Visarion stareț al Mănăstirii Sf. Vasile, din Constantinopol, iar la 11 noiembrie 1437 a fost ridicat și numit de același împărat, Mitropolit titular al Niceei, oraș și eparhie aflate sub stăpânirea turcilor. Nu știm dacă și-a văzut Eparhia sau măcar orașul de reședință.

La Sinodul din Ferrara-Florența, a făcut și el parte din comisia delegației ortodoxe, după câteva ezitări, numărându-se printre teologii prounioniști. După moartea Iosif II, la data de 10 iunie 1439, la Florența, „Sinodul” delegației Ortodoxe, l-a ales pe Bessarione Patriarh Ecumenic, dar fără să fi fost întronizat, nici la Florența, și, se înțelege, nici în Constantinopol. Sphrantzes precizează că Bessarione a renunțat la scaun, din cauza certurilor cu antiunionștii, refuză să revină la Constantinopol și devine nu numai unit și încă înainte de 18 decembrie 1439, trece de tot la ritul

³² Edward GIBBON, *Istoria declinului și a prăbușirii imperiului roman*, Antologie, vol. III, p. 234.

³³ Edward GIBBON, *Istoria declinului și a prăbușirii imperiului roman*, Antologie, vol. III, p. 234 ; Steven RUNCIMAN, *Die Eroberung Konstantinopel 1453*, Verlag C.H Beck, München, 1990, p. 156.

³⁴ *BIOGRAPHISCHES LEXIKON zur Geschichte Südosteuropas*, 75/Lief. 2 u. 3, von Mathias BERNATH und Felix von SCHROEDER, Redaktion Gerda BARTL, München, 1973, p. 192-193. [Südosteuropäische Arbeiten, 75/ Lief. 2 u. 3].

latin, devenind romano-catolic.³⁵ În această nouă situație, la 18 decembrie 1439, odată cu Isidor al Kievului, Papa Nicolae V l-a creat și pe el Cardinal, cu titlul pentru biserica SS XII Apostoli, din Roma. Titulatura de Cardinal i-a fost schimbată în trei rânduri, ori le-a cumulat pe toate trei, pentru că la 5 martie 1449, a fost numit pe seama bisericii St Sabina, iar la 23 aprilie 1449 a fost numit cu titlul de Tusculum. În 1450 a fost trimis ca și Legat sau Nunțiu în Bologna. După 1453 a devenit un pasionat luptător pentru eliberarea Constantinopolului de sub turci, propovăduind organizarea unei cruciade împotriva acestora. În anul 1463 a devenit Patriarh latin de Constantinopol, urmându-l în această funcție pe Isidor al Kievului.

Biblioteca sa uriașă, cu colecția de manuscrise bizantino-ortodoxe a încredințat-o, încă în anul 1468, Catedralei Patriarhale San Marco, din Veneția.

De la el ne-a rămas lucrarea Elogiul Trapezuntului, un manuscris autograf, păstrat în Codex Marcianus 533 (f. 131-165), pe care a scris-o înainte de Sinodul Florentin.³⁶

Bessarion a fost un mare învățat și diplomat al timpului său, reședința lui princiară din Roma, era un centru, o „Academie” a științelor umaniste, asigurând mai ales posibilitatea de informare și studiere a valorilor Bisericii Răsăritului, pe care, la fel ca și Isidor al Kievului, a iubit-o cu multă pasiune și fidelitate, în ciuda carierei lor din Biserica Latină.

³⁵ Vezi *Die letzten Tage von KONSTANTINOPEL. Der Augenzeugenbericht des Georgios SPHRANTZES* ², Op. cit., p. 23 și 103.

³⁶ *Fontes Historiae Daco-Romanae*, IV, Op. cit., p. 359.

8. Patriarhii Latini titulari de Alexandria 1204-1964, Catedrala canonică fiind Basilica San Paolo fuori le mura ¹

Polihroniu pentru Patriarhul istoric actual al Alexandriei:

Lui Teodor, Preafericitului, Preadumnezeiescului și Preasfântului, Părintelui și Arhipăstorului nostru, Papă și Patriarh al mării cetăți a Alexandriei, Libiei, Pentapolei, Etiopiei, a toată țara Egiptului și a toată Africa, Părintelui părinților, Păstorului păstorilor, Arhiereului arhiereilor, celui de-al treisprezecelea Apostol și Judecătorului lumii, mulți ani.

Alexandria Ἀλεξάνδρεια [în limba arabă: الإسكندرية *Al-Iskandariyyah*, în Egipt], ²
al Sf. Evanghelist Marcu (42-63)

Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς

Patriarchatus Alexandrinus (in Aegypto situs) secundum traditionem a a Marco Evangelista anno 42 condita est. Hodie episcopi trium ecclesiarum sibi titulum Patriarchae Alexandrini vindicant (vide infra). Usque ad Concilium Chalcedonense (451) communis series episcoporum ab his tribus ecclesiis agnoscitur. Ad praesens tempus titulus episcopis sequentibus est:

Patriarcha Orthodoxus Coptorum Alexandrinus est caput Ecclesiae Orthodoxae Coptorum, cuius plenus titulus est Papa Alexandriae et Patriarcha Sedis Sancti Marci. Praesens Patriarcha est Sinuthius III Papa.

Patriarcha Graeco-Orthodoxus Alexandrinus est caput Ecclesiae Graeco-Orthodoxae. Pleno titulo Papa Alexandriae et totius Africae atque Patriarcha Sedis Sancti Marci appellatur. Praesens Patriarcha est Theodorus II.

Catholicus Patriarcha Alexandrinus Coptorum est caput Ecclesiae Coptae Catholicae^[1] cum Roma unitae. Pleno titulo Patriarcha Alexandrinus Coptorum vocatur. Praesens Patriarcha est Antonius Naguib.

Titulo Patriarchae Alexandrinae etiam caput Melchitarum Catholicorum ornatum est. Titulus eius est Patriarcha Melchitarum Antiochiae et totius Orientis, Alexandriae ac Hierosolymorum. Praesens patriarcha est Gregorius III Laham.

Patriarchatus Latinus Alexandrinus anno 1219 conditus et anno 1964 suppressus est. ³

¹ Vezi volumele din: *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon*.

² V. GRUMEL, *Traité d' études byzantines. I., La Chronologie*, Paris, 1958. Lista patriarhilor ortodocși ai Alexandriei (282-1486), se află la p. 443-444, a celor copti (535-1453), la p. 444-445.

Istorie Bisericească Universală (redactată de Ioan Rămureanu, Milan Șesan și Teodor Bodogae), vol. I (1-1054), ediția II, București, 1975, și vol. II (1054-1982), București, 1993. Pentru Lista patriarhilor ortodocși ai Alexandriei, vezi vol. I, p. 436-437 și vol. II, p. 596 – 597. Lista patriarhilor copti lipsește din acest manual.

Nikolaus THON, *Quellenbuch zur Geschichte der Orthodoxen Kirche*, zusammengestellt und eingeleitet von..., Mit einem Vorwort des russisch-orthodoxen Bischofs Longin von Düsseldorf, Paulinus Verlag Trier, 1983, p. 572-577, [= SOPHIA, Quellen Östlicher Theologie, Herausgegeben von Julius TYCIAK und Wilhelm NYSSSEN, Band 23]. Pentru patriarhii ortodocși ai Alexandriei vezi p. 580-581 iar pentru cei monofiziți, p. 581-582, pentru antipatriarhii uniți copti, p. 583.

G. FEDALTO, *Hierarchia Ecclesiastica Orientalis II., Patriarchatus Alexandrinus, Antiochenus, Hierosolymitanus*, Padova, 1988, p. 581-681.

Michaelis LE QUIEN, *Oriens Christianus. Tomus Secundus (II.)*, Parisiis, Ex Typografia Regia, 1715 ¹, 1740 ², Reprint Graz, 1958 ³, Akademische Druck - u. Verlagsanstalt.

Vezi și **Anuarul** sau Schematismul Patriarhiei Ortodoxe a Alexandriei, mie inaccesibil.

Petre Șt. NĂSTUREL, **Lista patriarhilor ortodocși: Constantinopol, Alexandria, Antiohia și Ierusalim**, București, 1947, (mie inaccesibilă).

Privitor la Patriarhia Alexandriei, orașul Alexandria și Bisericile aparținătoare acestui Tron sau desprinse din el, vezi: Listele cronologice la: Ioan Marin MĂLINAȘ, **Dipticon sau cronologie patriarhală și imperială...**, Op. cit., p. 125-144.

Mitra alexandrină.

³ Luat din: http://la.wikipedia.org/wiki/Patriarchatus_Alexandrinus

Patriarchatus Alexandrinus

Patriarhiile Latine din Orient, fondate de cruciați, după marea schismă din anul 1054

[în ordine cronologică: Antiohia (1098), Ierusalim (1099), Constantinopol (1204) și Alexandria (1215)], au fost expresia pretențiilor de hegemonie universală a patriarhilor Romei Vechi, asupra întregii Creștinătăți și a identificării Bisericii Romane, cu *tota Christianitas*. Biserica Romană declară patriarhiile Tetrarhiei, ca fiind vinovate de ruptura de la 1054, motiv pentru care, trebuiau nu numai pedepsite ci și înlocuite cu un sistem ierarhic specific roman, iar tradiția, teologia, ritul și specificul canonic și spiritual al Bisericii Răsăritului trebuia asimilat, aspirat și înlocuit cu tradiția, teologia și ritul Latin. Potrivit acestei ideologii, Biserica Răsăritului nu mai avea nimic bun în ea, totul trebuind cenzurat, adaptat, reformulat și corectat de către Biserica Latină, prin „experții” acesteia, după cum se întâmplă și astăzi la uniții de toate riturile, tradițiile și limbile.

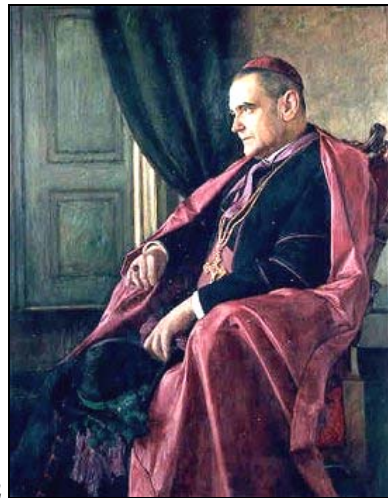
Paradigma acestei ideologii coloniale a eternizat-o apoi Inocențiu al III-lea, în conceptul doctrinar și prin canoanele Conciliului IV din Lateran (1215), aplicată de toți urmașii săi pe Tronul Roman.

În acest context ideologic, Roma Veche trebuia să ofere și o imagine fictivă a Bisericii Universale, unde, pe lângă Basilica San Giovanni in Laterano, care era Catedrala și unde se afla Tronul Patriarhului Occidentului, scaunele patriarhilor latini, din răsărit au fost fixate la basilicile: San Pietro, pentru Patriarhul Constantinopolului; la San Paolo fuori le mura, pentru cel al Alexandriei; la Santa Maria Maggiore, pentru al Antiohiei; iar din anul 1374 la San Lorenzo fuori le mura, pentru al Ierusalimului.

La intervenția Fericitului Patriarh Ecumenic Athenagoras I al Constantinopolului (1948-1972), cu data de 1 ianuarie 1964, Papa Paul VI (1963-1978) a abrogat patriarhiile latine de Constantinopol, Alexandria și Antiohia, iar Patriarhia Latină a Ierusalimului, restaurată ca rezidențială în anul 1847 a rămas în condițiile umilitoare de atunci, ca o Eparhie cu jurisdicție asupra latinilor din Israel, Iordania și Cipru, al cărei Chiriarh poartă titlul simbolic de „patriarh”, însă fără să aibă nici sufragani și nici Sinod Patriarhal.⁴

1

2

1. Basilica Mariazell, Austria, Patriarhul Ecumenic Bartholomaeus I, în pelerinaj la Capela Maicii Domnului, 15 martie 2007.
2. Paul Conte de HUYN, penultimul Patriarh Latin titular de Alexandria (1921-1946 † 1 oct., la Mănăstirea Muri, lângă Bolzano): proin Episcop de Brunno (1904-1916), proin Arhiepiscop de Praga (1916-1919), apoi Arhiepiscop titular de Sardica (Sofia), din anul 1920.

⁴ Literatură sporadică și generală, privind patriarhii latini de Alexandria și instituția acestora, vezi: Siegfried Seifert, Zdeňka Hledíková. In: Erwin Gatz: *Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches*, Bd. I, ISBN 3-428-10303-3, S. 590–592.
Joseph Bujnoch: *Johann von Jenstein*. In: Ferdinand Seibt, *Lebensbilder zur Geschichte der böhmischen Länder - Karl IV. und sein Kreis*. ISBN 3-486-48571-7 S. 77–90.
Biographisches Lexikon zur Geschichte der böhmischen Länder, Bd. 2, ISBN 978-3-486-52551-9.
Gustav Sommerfeldt: *Die Leichenpredigt des Magister Matthias von Liegnitz auf den Tod des Prager Erzbischofs Johann von Jenstein*. In: *Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen*, Jahrgang 1903, S. 269–275.
Theodor Lindner: *Jenstein, Johann von*. In: *Allgemeine Deutsche Biographie* (ADB). Band 14, Duncker & Humblot, Leipzig 1881, S. 321.
Winfried Eberhard: *Jen(zen)stein, Johann v.*. In: *Neue Deutsche Biographie* (NDB). Band 10, Duncker & Humblot, Berlin 1974, S. 410 f.
Martin Luchterhandt: *Johann von Jenstein*. In: *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon* (BBKL). Band 3, Herzberg 1992, ISBN 3-88309-035-2, Sp. 159–160.

Alexandria, Egipt, în epoca romană 30 îdHr. – 313 d.Hr.⁵

Lista [Anti]patriarhilor latini de Alexandria, 1215-1264⁶

Nicolaus, ? – c. 1209 – î. de 1219 – ?⁷

Athanasie Clermont, ? – c. 1219 – ?

Aegydius sau *Giles de Ferrare* OP, c. 1310 – 1323

Otho de Sala OP, 1323 – 1325, apoi Patriarh de Grado

Juan (III) Infante de Aragon 1328 – 1334, apoi Arhiepiscop de Toledo

.....Necunoscuți sau Sedisvacanță !

Guillaume sau *Wilhelm* de Chanac 1342- 1348

.....Necunoscuți sau Sedisvacanță !

Humbert II du Viennois, 1351 – 1355

.....Necunoscuți sau Sedisvacanță !

Arnard Bernard du Pouget, Cardinal, 1361-1369

Jean de Cardaillac, Episcop de Rodez 1371 – 1390, *obediență avignoneză*

Pierre Amely de Brunac, 1386 – 1400, *obediență romană*

Simon de Caramaud, 1391 – 1409, *obediență avignonenză*

*Leonardo Dolfi*n, 1401 – 1402, *obediență romană*

Ugo Roberti, 1402 – 1409, *obediență romană*

Pierre Amaury de Lordat, ? 1409 ?

.....Necunoscuți sau Sedisvacanță !

Vitalis de Mauléon, 1429 – 1425

.....Necunoscuți sau Sedisvacanță !

Giovanni Vitelleschi, 1435 – 1440

⁵ Luat după: <http://de.wikipedia.org/wiki/Alexandria>

⁶ Vezi: http://fr.wikipedia.org/wiki/Liste_des_patriarches_latins_d%27Alexandrie

⁷ Pentru câteva nume din lista Patriarhilor Latini de Alexandria, poate fi consultat lexiconul: *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon* (BBKL), Nordhausen 2004, ISBN 3-88309-155-3.

Marci Condolmer, ? – 1445 - ?, legat pe lângă Înalta Poartă Otomană

Jean d'Harcourt, 1451 – 1452

.....Necunoscuți sau Sedisvacanță !

Diego Hurtado de Mendoza, 1500 – 1502

Bernardino Caraffa, ? – 1505 - ?

Alfonso de Fonesca, 1506 – 1508

Christophoro del Monte, 1509 – 1564

Fernando de Loazes, 1566 – 1567

Alessandro Riario, Cardinal, 1570 – 1585

Henri Caietan, Cardinal, 1585 – 1587

Michel Bonelli OP, Cardinal, 1587 – 1598

Séraphin Olivier-Razali, Cardinal, 1602 - 1609

.....Necunoscuți sau Sedisvacanță !

Federico Borromeo, Cardinal, 1654 – 1671, înainte Arhiepiscop de Milano (1595-1631)

Allessandro Crescenzi, 1671 – 1688 ?

.....Necunoscuți sau Sedisvacanță !

Carlo Ambrogio Mezzabarba, 1725 – 1741, în același timp fiind numit și Episcop de Lodi

Hieronimo Crispi, 1741 ? – 1746

Giuseppe Antonio Davanzati, 1746 - 1755

.....Necunoscuți sau Sedisvacanță !

Augusto Foscolo, 1847 – 1860, fost Patriarh latin de Ierusalim (1830-1847)

Paolo Angelo Ballerini, 1867 – 1897, fost Arhiepiscop de Milano (1859-1867)

Domenico Marinangeli, 1898 – 1921

Paolo de Huyn, 1921 – 1946

Sedisvacanță, 1946 – 1950

Luca Ermenegildo Pasetto, 1950 – 1954

Sedisvacanță, 1954– 1964

1964, abrogat ⁸

Fișa patriarhilor latini de Alexandria, în ordine invers cronologică, de la abrogarea din anul 1964, până în anul 1310 ⁹

Titular Patriarchs of Alexandria (Roman Rite)			
Patriarch (1950.11.11 – 1954.01.22)	Luca	Ermenegildo	PASETTO
Born:	1871.09.17 (Italy)	Titular Bishop of <i>Geras</i> (1921.11.21 – 1937.09.22) Secretary of Sacred Congregation of Religious (1935 – 1950.11.11)	
Ordained	1896.08.10	Titular Archbishop of <i>Iconium</i> (1937.09.22 – 1950.11.11)	
Priest:		Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1950.11.11 – 1954.01.22)	
Consecrated	1921.11.27		
Bishop:			
Died:	1954.01.22 († 82)		

⁸ Literatură privitoare la Patriarhii latini de Alexandria:

↑ M. D. Sturdza: *Dictionnaire Historique et Généalogique des Grandes Familles de Grèce, d'Albanie et de Constantinople*. Paris 1999, S. 504

↑ Steven Runciman: *Geschichte der Kreuzzüge*. C.H.Beck, München 1995, ISBN 3406399606, S. 1231

↑ Kenneth Meyer Setton, H. W. Hazard: *A History of the Crusades*. Band 3: The fourteenth and fifteenth centuries. University of Wisconsin Press, 1975, ISBN 0299066703, S. 61 ff.

⁹ Luat din: The Patriarchate of Alexandria by Giga-Catholic Information:
<http://www.gcatholic.com/dioceses/former/t0002.htm>

Titular Patriarchs of Alexandria (Roman Rite)			
Patriarch (1921.06.13 – 1946.10.01) Born: 1868.02.17 (Czechia) Consecrated Bishop: 1904 Died: 1946.10.01 († 78)	Paolo	DE	HUYN
		Bishop of Brno (Czechia) (1904.05.14 – 1916.10.04) Metropolitan Archbishop of Praha (Czechia) (1916.10.04 – 1919.09.06) Titular Archbishop of <i>Sardica</i> (1919.09.06 – 1921.06.13) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1921.06.13 – 1946.10.01)	
Patriarch (1898.01.08 – 1921.03.06) Born: 1831.05.04 (Italy) Ordained Priest: 1856.10.19 Consecrated Bishop: 1882.04.02 Died: 1921.03.06 († 89)	Domenico		MARINANGELI
		Bishop of Foggia (Italy) (1882.03.27 – 1893.01.16) Metropolitan Archbishop of Trani e Barletta (Italy) (1893.01.16 – 1898.01.08) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1898.01.08 – 1921.03.06)	
Patriarch (1867.03.27 – 1897.03.27) Born: 1814.01.13 (Italy) Ordained Priest: 1837.07 Consecrated Bishop: 1860.12.08 Died: 1897.03.27 († 83)	Paolo	Angelo	BALLERINI
		Metropolitan Archbishop of Milano (Italy) (1859.06.20 – 1867.03.27) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1867.03.27 – 1897.03.27)	
Patriarch (1847.10.04 – 1860.06.07) Born: 1785.10.06 (Italy) Ordained Priest: 1808.04.16 Consecrated Bishop: 1816.03.17 Died: 1860.06.07 († 74)	Daulus	Augustus	FOSCOLO
		Bishop of Corfù (Greece) (1816.03.08 – 1830.03.15) Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1830.03.15 – 1847.10.04) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1847.10.04 – 1860.06.07)	
Patriarch (1758.03.13 – 1794.08.15) Born: 1709.08.19 (Italy) Ordained Priest: 1733.09.19 Consecrated Bishop: 1757.04.03 Died: 1794.08.15 († 84)	Francisco		MATTEI
		Titular Archbishop of <i>Corinthus</i> (1757.03.28 – 1758.03.13) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1758.03.13 – 1794.08.15)	
Patriarch (1755.05.12 – 1758.02.19) Born: 1690 (Italy) Ordained Priest: 1718.09.24 Consecrated Bishop: 1724.12.27 Died: 1758.02.19 († 68)	Lodovico	Agnello	ANASTASI
		Metropolitan Archbishop of Sorrento (Italy) (1724.12.20 – 1758.02.19) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1755.05.12 – 1758.02.19)	
Patriarch (1746.08.06 – 1755.02.16) Born: 1665.08.28 (Italy) Ordained Priest: 1692.12.20 Died: 1755.02.16 († 89)	Giuseppe	Antonio	DAVANZATI
		Metropolitan Archbishop of Trani (Italy) (1717.11.22 – 1755.02.16) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1746.08.06 – 1755.02.16)	

Titular Patriarchs of Alexandria (Roman Rite)					
Patriarch (1742.12.17 – 1746.07.24)		Girolamo		CRISPI	
Born:	1667.09.30 (Italy)	Metropolitan Archbishop of Ravenna (Italy) (1720.12.16 – 1727.03.13)			
Ordained	1692.12.13	Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1742.12.17 – 1746.07.24)			
Priest:		Archbishop of Ferrara (Italy) (1745.12.16 – 1746.07.24)			
Died:	1746.07.24 († 78)				
Patriarch (1742.01.22 – 1742.12.08)		Filippo		Carlo	SPADA
Born:	1670 (Italy)	Bishop of Pesaro (Italy) (1702.11.20 – 1738.12.19)			
Ordained Priest:	1702.09.23	Titular Archbishop of <i>Teodosia</i> (1738.12.19 – 1742.01.22)			
Died:	1742.12.08 († 72)	Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1742.01.22 – 1742.12.08)			
Patriarch (1719.09.18 – 1741.12.07)		Carlo		Ambrosio	MEZZABARBA
Born:	1685.04.30 (Italy)	Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1719.09.18 – 1741.12.07)			
Ordained	1718.05.01	Bishop of Lodi (Italy) (1725.07.18 – 1741.12.07)			
Priest:					
Consecrated	1719.09.21				
Bishop:					
Died:	1741.12.07 († 56)				
Patriarch (1695.05.02 – 1710.08.12)		Gregorio	Giuseppe	GAETANI	DE ARAGONIA
Born:	(Italy)	Titular Archbishop of <i>Neocaesarea</i> (1676.02.24 – 1695.05.02)			
Consecrated	1676.03.15	Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1695.05.02 – 1710.08.12)			
Bishop:					
Died:	1710.08.12				
Patriarch (1690.11.13 – 1710.08.12)		Pietro		DRAGHI	BARTOLI
Born:	1646.07.23 (Italy)	Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1690.11.13 – 1710.08.12)			
Ordained	1670.12.28				
Priest:					
Consecrated	1690.11.19				
Bishop:					
Died:	1710.08.12 († 64)				
Patriarch (1675.09.30 – 1680.04.21)		Aloysius			BEVILACQUA
Born:	(Italy)	Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1675.09.30 – 1680.04.21)			
Consecrated	1676.02.25?				
Bishop:					
Died:	1680.04.21				
Patriarch (1671.01.19 – 1675.05.27)		Alessandro	CRESCENZI,	C.R.S.	(later Cardinal)
Born:	1607 (Italy)	Bishop of Termoli (Italy) (1643.07.13 – 1644.06.13)			
Ordained		Bishop of Ortona (Italy) (1644.06.13 – 1652.08.26)			
Priest:		Bishop of Bitonto (Italy) (1652.08.26 – 1668.05.14)			
Consecrated	1643	Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1671.01.19 – 1675.05.27)			
Bishop:		Cardinal-Priest of S. Prisca (1675.07.15 – 1688.05.08)			
Created	1675.05.27	Archbishop-Bishop of Recanati-Loreto (Italy) (1676.02.24 – 1682.01.09)			
Cardinal:		Patriarch <i>ad personam</i> (1676.02.24 – 1682.01.09)			
Died:	1688.05.08 († 81)	Camerlengo of Sacred College of Cardinals (1685.04.09 – 1687.03.03)			

Titular Patriarchs of Alexandria (Roman Rite)				
Patriarch (1654.10.19 – 1670.12.22)	Federico	BORROMEIO	(later	Cardinal)
Born:	1617.05.29 (Italy)	Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1654.10.19 – 1670.12.22)		
Ordained		Apostolic Nuncio of Switzerland (1654.11.28 – 1665.08.20)		
Priest:		Apostolic Nuncio of Spain (1668.02.25 – 1670.07)		
Consecrated	1654	Secretary of State of Apostolic Secretariat (1670 – 1673)		
Bishop:		Cardinal-Priest of S. Agostino (1671.02.23 – 1672.08.08)		
Created	1670.12.22	Cardinal-Priest of S. Agnese fuori le mura (1672.08.08 – 1673.02.18)		
Cardinal:				
Died:	1673.02.18 († 55)			
Patriarch (1633.04.11 – 1647.08)		Honoratus		CAETANI
Born:	1599 (Italy)	Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1633.04.11 – 1647.08)		
Died:	1647.08 († 48)			
Patriarch (1604.08.02 – 1633.02.18)	Alexander	DE		SANGRO
Born:	(Italy)	Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1604.08.02 – 1633.02.18)		
Died:	1633.02.18	Metropolitan Archbishop of Benevento (Italy) (1616.05.02 – 1633.02.18)		
Patriarch (1602.08.26 – 1604.06.09)	Séraphin	OLIVIER-RAZALI	(later	Cardinal)
Born:	1538 (France)	Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1602.08.26 – 1604.06.09)		
Ordained		Cardinal-Priest of S. Salvatore in Lauro (1604.06.25 – 1609.02.10)		
Priest:				
Consecrated	1602.09.15			
Bishop:				
Created	1604.06.09			
Cardinal:				
Died:	1609.02.10 († 71)			
Patriarch (1588.08.22 – 1599.12.13)		Camillo		GAETANUS
Died:	1599.12.13	Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1588.08.22 – 1599.12.13)		
Patriarch (1586.03.24 – 1588?)	Giovanni	Battista		ALBANO
Died:	1588	Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1586.03.24 – 1588?)		
Patriarch (1585.07.29 – 1585.12.18)	Enrico	CAETANI	(later	Cardinal)
Born:	1550.08.06 (Italy)	Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1585.07.29 – 1585.12.18)		
Ordained		Cardinal-Priest of S. Pudenziana (1586.01.15 – 1599.12.13)		
Priest:		Chamberlain of the Holy Roman Church of Reverend Apostolic Camera (1587.10.26 – 1599.12.13)		
Consecrated	1585			
Bishop:				
Created	1585.12.18			
Cardinal:				
Died:	1599.12.13 († 49)			
Cardinal (1570.11.08 – 1585.07.18)		Alessandro		RIARIO
Born:	1543.12.03 (Italy)	Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1570.11.08 – 1585.07.18)		
Ordained		Cardinal-Priest of S. Maria in Ara Coeli (1578.03.03 – 1585.07.18)		
Priest:				
Consecrated	1572.08.24			
Bishop:				
Created	1578.02.21			
Cardinal:				
Died:	1585.07.18 († 41)			

Titular Patriarchs of Alexandria (Roman Rite)						
Patriarch (1552.01.08 – 1568) Bishop of Vaison (1544 – 1566) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1552.01.08 – 1568)		Jacques			CORTÈS	
Patriarch Cristoforo Guidalotti CIOCCHI DEL MONTE (Christophe de Monte) (later Cardinal) (1550.10.20 – 1551.11.20) Born: 1484 (Italy) Ordained Priest: Consecrated 1517 Bishop: Created 1551.11.20 Cardinal: Died: 1564.10.27 († 80) Titular Bishop of <i>Bethleem</i> (1517.08.21 – 1525.02.10) Bishop of Cagli (Italy) (1525.02.10 – 1550.06.27) Bishop of Marseille (France) (1550.06.27 – 1556.03.09) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1550.10.20 – 1551.11.20) Cardinal-Priest of S. Prassede (1551.12.04 – 1564.10.27) Bishop of Cagli (Italy) (1556.03.09 – 1564.10.27)						
Patriarch (1550.05.23 – 1550) Died: 1550		Julius			GONZAGA Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1550.05.23 – 1550)	
Patriarch (1541.05.20 – 1550?) Died: 1550?		Ottaviano		Maria		SFORZA Bishop of Lodi (Italy) (1497.10.27 – 1499) Bishop of Lodi (Italy) (1512 – 1519) Bishop of Arezzo (Italy) (1522 – 1527) Bishop of Lodi (Italy) (1527 – 1533) Bishop of Terracina, Priverno e Sezze (Italy) (1540.11.24 – 1545) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1541.05.20 – 1550?)
Cardinal (1541.04.06 – 1541.05.20) Born: 1518.11.26 (Italy) Created 1534.12.18 Ordained Priest: Died: 1564.10.06 († 45)		Ascanio	SFORZA	DI	SANTA	FIORA Apostolic Administrator of Montefiascone e Corneto (1534 – 1548.06.04) Cardinal-Deacon of Ss. Vito e Modesto in Macello Martyrum (1534.12.18 – 1540.05.31) Apostolic Administrator of Parma (Italy) (1535.08.13 – 1560.04.26) Chamberlain of the Holy Roman Church of Reverend Apostolic Camera (1537.10.22 – 1564.10.06) Cardinal-Deacon of S. Maria in Cosmedin (1540.05.31 – 1540.12.10) Cardinal-Deacon of S. Eustachio (1540.12.10 – 1552.03.09) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1541.04.06 – 1541.05.20) Apostolic Administrator of Anglona (1542.11.24 – 1542.12.20) Apostolic Administrator of Montefiascone e Corneto (1550 – 1551) Cardinal-Deacon of S. Maria in Via Lata (1552.03.09 – 1564.10.06) Protodeacon of Sacred College of Cardinals (1552.03.09 – 1564.10.06) Apostolic Administrator of Montefiascone e Corneto (1553 – 1555)
Patriarch (1506.10.06 – 1540.12) Born: 1480.08.24 Died: 1540.12 († 60)		Cesare			RIARIO Apostolic Administrator of Pisa (Italy) (1499.06.03 – 1518.09.03) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1506.10.06 – 1540.12) Bishop of Málaga (Spain) (1518.09.03 – 1540.12)	
Patriarch (1502? – 1506?) Born: (Spain) Died: 1512		Alonso	DE	FONSECA	Y	ACEVEDO Apostolic Administrator of Sevilla (Spain) (1460 – 1464) Metropolitan Archbishop of Santiago de Compostela (Spain) (1464 – 1507.08.04) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1502? – 1506?)

Titular Patriarchs of Alexandria (Roman Rite)				
Cardinal (1500.10.05 – 1502.10.14) Born: 1444 (Spain) Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal 1500.03.20 in pectore: Revealed as Cardinal: 1500.10.02 Died: 1502.10.14 († 58)	Diego	HURTADO	DE	MENDOZA
Bishop of Palencia (Spain) (1470.02.13 – 1485.08.26) Metropolitan Archbishop of Sevilla (Spain) (1485.08.26 – 1502.10.14) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1500.10.05 – 1502.10.14) Cardinal-Priest of S. Sabina (1500.10.05 – 1502.10.14)				
Patriarch (1498? – 1501.12.20?) Born: 1472 Died: 1505.07.30 († 33)		Bernardino		CARAFA
Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1498? – 1501.12.20?) Bishop of Chieti (Italy) (1501.12.20 – 1505.07.30)				
Cardinal (1482.11.13 – 1495.01.11) Born: 1428.05.03 (Spain) Ordained Priest: Consecrated 1454.07.20 Bishop: Created 1473.05.07 Cardinal: Died: 1495.01.11 († 66)	Pedro	GONZÁLEZ	DE	MENDOZA
Bishop of Calahorra y La Calzada (Spain) (1453.11.28 – 1467.10.30) Bishop of Sigüenza (Spain) (1467.10.30 – 1474.05.09) Cardinal-Priest of S. Maria in Domnica <i>pro hac vice Title</i> (1473.05.17 – 1478.07.06) Apostolic Administrator of Sevilla (Spain) (1474.05.09 – 1482.11.13) Apostolic Administrator of Sigüenza (Spain) (1474.05.09 – 1495.01.11) Cardinal-Priest of S. Croce in Gerusalemme (1478.07.06 – 1495.01.11) Apostolic Administrator of Osma (Spain) (1482.07.08 – 1482.11) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1482.11.13 – 1495.01.11) Metropolitan Archbishop of Toledo (Spain) (1482.11.13 – 1495.01.11)				
Patriarch (1462 – ?) Died: 1489.09.09	Pedro		DE	URREA
Metropolitan Archbishop of Tarragona (Spain) (1445 – 1489.09.09) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1462 – ?)				
Patriarch (1453.08.24 – 1461.08.16) Died: 1461.08.16	Arnaldo	ROGERII	DE	PALAS
Bishop of Urgell (Spain) (1437.07.19 – 1461.08.16) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1453.08.24 – 1461.08.16)				
Patriarch (1451.12.10 – 1453?) Bishop of Amiens (France) (1424.05.10 – 1433.04.22) Bishop of Tournai (Belgium) (1433.04.22 – 1436.11.05) Metropolitan Archbishop of Narbonne (France) (1436.11.05 – 1451.12.10) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1451.12.10 – 1453?)		Jean		D'HARCOURT
Patriarch (1444 – 1451?) Died: 1451?		Marco		CONDULMER
Bishop of Avignon (France) (1432.01.09 – 1437) Metropolitan Archbishop of Tarentaise (France) (1433.03.17 – 1438.02.28) Patriarch of GRADO (Italy) (1438.02.28 – 1444) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1444 – 1451?)				

Titular Patriarchs of Alexandria (Roman Rite)				
Cardinal (1435.02.21 – 1440.04.02) Born: (Italy) Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal: 1437.08.09 Died: 1440.04.02	Giovanni		VITELLESCHI	
	Bishop of Macerata (Italy) (1431.04.16 – 1435.10.12) Bishop of Recanati (Italy) (1431.04.16 – 1440.04.02) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1435.02.21 – 1440.04.02) Metropolitan Archbishop of Firenze (Italy) (1435.10.12 – 1437.08.09) Bishop of Traù (1437.08.09 – 1440.04.02) Cardinal-Priest of S. Lorenzo in Lucina (1437.08.09 – 1440.04.02) Archpriest of Papal Basilica of St. Mary Major (1439 – 1440.04.02)			
Patriarch (1428.11.29 – 1435) Died: 1435	Vitalis	DI	MAULÉON	
	Bishop of Rodez (France) (1417.12.31 – 1428.11.29) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1428.11.29 – 1435)			
Patriarch (1424.07.14 – 1428?) Died: 1428			Pietro	
	Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1424.07.14 – 1428?)			
Patriarch (1422.07.17 – 1424) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1422.07.17 – 1424) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1424.07.14 – 1438?)	Giovanni		CONTARENO	
Patriarch (1418.09.02 – 1422?) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1418.09.02 – 1422?)	Lancelotus	DE	NAVARRA	
Patriarch (1409 – 1409?) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1409 – 1409?)	Pietro	AMAURY	DI	LORDAT
Patriarch (1402 – 1409) Bishop of Adria (Italy) (1386.09.01 – 1392.05.07) Bishop of Padova (Italy) (1392.05.07 – 1396.04.12) Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1396.04.12 – 1409) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1402 – 1409)	Ugo		ROBERTI	
Patriarch (1401 – 1402) Metropolitan Archbishop of Crete (Greece) (1387.05.07 – 1392.08.31) Bishop of Castello (1392.10.21 – 1401) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1401 – 1402)	Leonardus		DELFINI	
Patriarch (1400 – 1402?) Patriarch of GRADO (Italy) (1389 – 1400) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1400 – 1402?)	Pietro		AMELIO	
Pseudocardinal (1391.03.17 – 1422.12.15?) Born: 1345 (France) Ordained Priest: Consecrated Bishop: 1382? Created Cardinal: 1413.04.13 Died: 1422.12.15 († 77)	Simon	DE	CRAMAUD	
	Bishop of Agen (France) (1382.05.30 – 1383.08.07) Bishop of Béziers (France) (1383.08.07 [1383.09.02] – 1385.11.24) Bishop of Poitiers (France) (1385.11.24 – 1391.09.19) Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> [*] (1391.03.17 – 1422.12.15?) Apostolic Administrator of Carcassonne (France) (1391.09.19 – 1409.07.02) Metropolitan Archbishop of Reims (France) [*] (1409.07.02 [1409.12.15] – 1422.12.15) Apostolic Administrator of Avignon (France) (1412 – 1415)			

Titular Patriarchs of Alexandria (Roman Rite)					
Apostolic Administrator of Poitiers (France) (1413.04.14 – 1422.12.15) Pseudocardinal-Priest of S. Lorenzo in Lucina [*] (1413.05.12 – 1422.12.15)					
Patriarch (1386 – 1400) Titular Patriarch of ALEXANDRIA (1386 – 1400)	Pietro	AMELY	DI	BRUNAC	
Patriarch (1371 – 1390) Metropolitan Archbishop of Braga (Portugal) (1361 – 1371) Bishop of Rodez (France) (1371 – 1378) Titular Patriarch of ALEXANDRIA [*] (1371 – 1390) Metropolitan Archbishop of Auch (France) [*] (1379.01.24 – 1379.05.20) Auxiliary Bishop of Tournai (Belgium) (1389 – 1390)	Jean	DE	CARDAILLAC		
Patriarch (1361.06.16 – 1368.09.22) Born: (France) Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal: Died:	Arnaud 1348? 1368.09.22 1368.09.30?	Bernard	DU	POUGET	(later Cardinal)
Metropolitan Archbishop of Aix (France) (1348.08.14 – 1361.06.16) Apostolic Administrator of Montauban (France) (1361 – 1368.09.30?) Titular Patriarch of ALEXANDRIA (1361.06.16 – 1368.09.22) Cardinal-Priest with no Title assigned (1368.09.22 – 1368.09.30?) Chamberlain of the Holy Roman Church of Reverend Apostolic Camera (1368.09.22 – 1368.09.30?)					
Patriarch (1351 – 1355.05.22) Born: 1312 (France) Died: 1355.05.22 († 43)	Umberto	DE	LA	TOUR-DU-PIN	
Titular Patriarch of ALEXANDRIA (1351 – 1355.05.22)					
Patriarch (1342.09.27 – 1348) Bishop of Paris (France) (1332.08.13 – 1342.09.27) Titular Patriarch of ALEXANDRIA (1342.09.27 – 1348)	Guillaume	DE	CHANAC		
Patriarch (1328 – 1334.08.19) Born: 1301 (Spain) Died: 1334.08.19 († 33)	Juan	DE	ARAGÓN	Y	ANJOU
Metropolitan Archbishop of Toledo (Spain) (1319 – 1328) Apostolic Administrator of Tarragona (Spain) (1327.09.01 – 1334.08.19) Titular Patriarch of ALEXANDRIA (1328 – 1334.08.19)					
Patriarch (1323.06.26 – 1325.05.03) Died: 1325.05.03	Oddone	SALA,	O.P.	(Otho)	
Bishop of Terralba (Italy) (1300 – 1302) Bishop of Pula (Croatia) (1302 – 1308) Metropolitan Archbishop of Oristano (Italy) (1308 – 1312.05.10) Metropolitan Archbishop of Pisa (Italy) (1312.05.10 – 1323.06.26) Titular Patriarch of ALEXANDRIA (1323.06.26 – 1325.05.03)					
Patriarch (1310 – 1323) Patriarch of GRADO (Italy) (1295 – 1310) Titular Patriarch of ALEXANDRIA (1310 – 1323)	Egidio	DA	FERRARA,	O.P.	

9. Patriarhii Latini de Antiohia 1204-1964, catedrala Canonică fiind Basilica Santa Maria Maggiore¹

Și în Antiohia, întâia oară, ucenicii s-au numit creștini. (Fapte, 11, 26)

Antiohia pe Orontes: grecește Ἀντιόχεια ἡ ἐπὶ Ὀρόντου sau Ἀντιόχεια ἡ Μεγάλη; Justinian I Θεοδοπις; latină Antiochia ad Orontem; turcește Antakya; arabă أنطاكية Antakiyyah

Patriarchatus Antiochenus a Petro apostolo fere anno 34 condidisse putatur. Post schisma saeculi quinti (et alia schismata posteriora) hodie minimum tres ecclesiae successionem legitimam patriarchatus sibi vindicant, quo fit, ut unaquaeque harum ecclesiarum patriarcham suum legitimum successorem Petri in cathedra Antiochena esse censeat. Nullus horum patriarcharum adhuc in Antiochia urbe (hodie: Antakya in Turcia) vivit.

1) Ecclesia Orthodoxa Antiochena Syrorum ad Ecclesias Veteres Orientales pertinet, quae Concilium Chalcedonense abnuerunt. Patriarcha praesens est Mor Ignatius Zakka I. Iwas, qui in seminario Mor Ephrem in urbe Ma'arat Sayyidnaya prope Damascum residet. Lingua liturgica patriarchatus est Syriaca (occidentalis). In communitate ecclesiastica est cum Coptis, Ecclesia Aethiopica et cum nonnullis ecclesiis Indiae meridiana, ut puta Ecclesia Syro-Malancara. Ad honorem episcopi tertii Antiocheni, Sancti Ignatii, omnes patriarchae huius ecclesiae nomen Ignatii ferunt.

2) Ecclesia Graeco-Orthodoxa Antiochena, quae ad Ecclesias Orthodoxas pertinet, saeculo quinto ob controversias de decretis Concilii Chalcedonensis ortas ab Ecclesia Orthodoxa Antiochena Syrorum divisa est. Ecclesia e fidelibus, qui Chalcedonense agnoverant, nata est, syro-orthodoxa ex iis, qui abnuerant. Sua ipsa sententia una cum aliis ecclesiis orthodoxis Unam, Sanctam, Catholicam et Apostolicam Ecclesiam format et cum iis in communione ecclesiastica est. Lingua liturgica praeter linguam Graecam erat Syriaca, a saeculo vicesimo autem Arabica hodierna. Patriarcha ac caput Ecclesiae Orthodoxae Antiochenae est Ignatius IV Hazim, cuius sedes Damasci est.

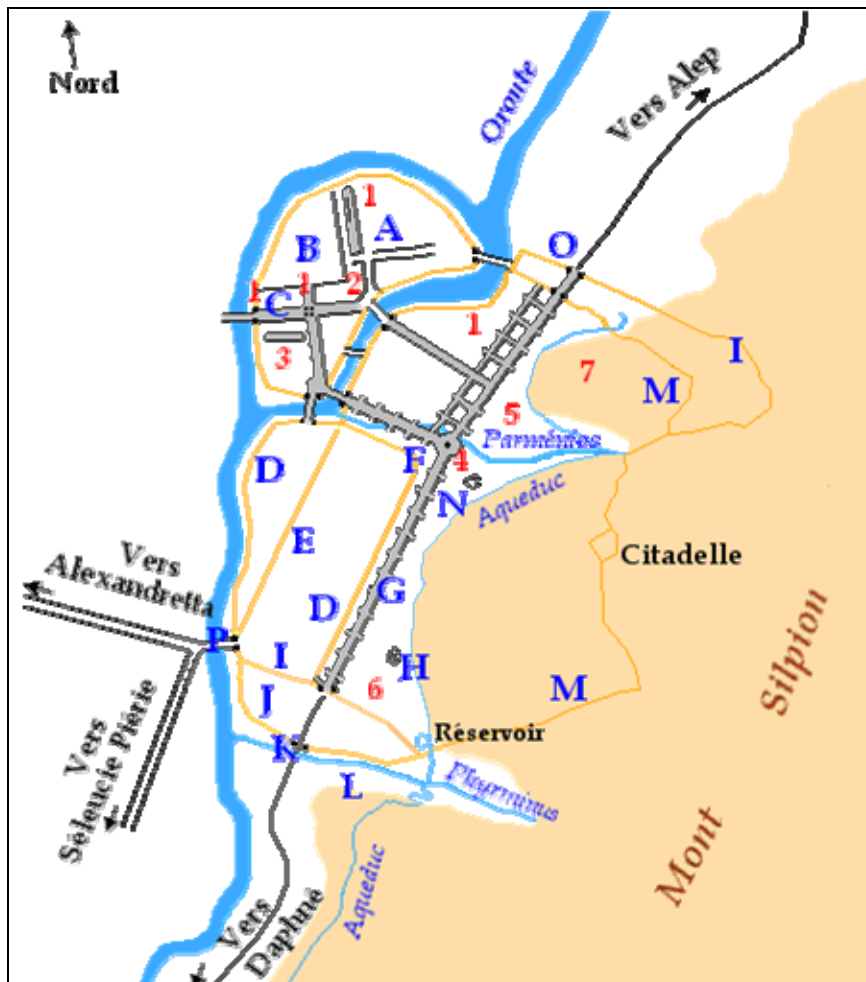
3) Tres Ecclesiae Catholicae Orientales, quae inter saeculum septimum et duodevicesimum ex ecclesiis supradictis ortae sunt, etiam ipsae caput earum „Patriarcham Antiochenum“ appellant. Hae sunt: a) Ecclesia Maronitarum (Sedes: Jounieh apud Berytum) b) Ecclesia Graeco-Catholica Melcitarum (Sedes: Damascus) c) Ecclesia Syro-Catholica (Sedes: Berytus).

4) A tempore expeditionum sacrarum usque ad annum 1953 exstabat etiam Patriarcha Latinus Antiochenus, qui civitatibus equitum cruce signatorum eversis Romae residebat muneribus carens. Anno 1953 ultimus Patriarcha Latinus mortuus est. Anno 1964 patriarchatus a papa Paulo VI, ut res cum Patriarcha Constantinopolitano Athenagora convenerat, una cum patriarchatibus Latinis Constantinopolis et Alexandriae suppressus est.²

¹ Luat din: <http://articles.gourt.com/de/Lateinischer%20Patriarch%20von%20Antiochia>

Mai vezi: R. Devreesse: *Le Patriarcat d'Antioche depuis la paix de l'Église jusqu'à la conquête arabe*. Paris 1945.

² Luat din: http://la.wikipedia.org/wiki/Patriarchatus_Antiochenus

Plan de la Ville

- A - Hippodrome
- B - Palace Impérial
- C - Tétrapylon
- D - Mur de Séleucos I
- E - Mur de Justinien
- F - Nymphéum
- G - Rue à colonnades
- H - Amphithéâtre
- I - Mur de Tibère
- J - Mur de Théodose II
- K - Porte Daphné
- L - Nécropole
- Mnemosyne
- M - Mur de Justinien
- N - Théâtre
- O - Porte Est
- P - Porte du pont
- 1 - Bains
- 2 - Maison de l'Atrium
- 3 - Stade Byzantin
- 4 - Forum de Valens
- 5 - Charonion
- 6 - Communauté juive
- 7 - Quartier résidentiel

Antiochia pe Orontes bizantină, ante sec. VII³

Patriarchatus Antiochenus

Patriarhiile Latine din Orient, fondate de cruciați, după marea schismă din anul 1054

[în ordine cronologică: Antiochia (1098), Ierusalim (1099), Constantinopol (1204) și Alexandria (1215)], au fost expresia pretențiilor de hegemonie universală a patriarhilor Romei Vechi, asupra întregii Creștinătăți și a identificării Bisericii Romane, cu *tota Christianitas*. Biserica Romană declară patriarhiile Tetrarhiei, ca fiind vinovate de ruptura de la 1054, motiv pentru care, trebuiau nu numai pedepsite ci și înlocuite cu un sistem ierarhic specific roman, iar tradiția, teologia, ritul și specificul canonic și spiritual al Bisericii Răsăritului trebuia asimilat, aspirat și înlocuit cu tradiția, teologia și ritul Latin. Potrivit acestei ideologii, Biserica Răsăritului nu mai avea nimic bun în ea, totul trebuind cenzurat, adaptat, reformulat și corectat de către Biserica Latină, prin „experții” acesteia, după cum se întâmplă și astăzi la uniții de toate riturile, tradițiile și limbile.

Paradigma acestei ideologii coloniale a eternizat-o apoi Inocențiu al III-lea, în conceptul doctrinar și prin canoanele Conciliului IV din Lateran (1215), aplicată de toți urmașii săi pe Tronul Roman.

În acest context ideologic, Roma Veche trebuia să ofere și o imagine fictivă a Bisericii Universale, unde, pe lângă Basilica San Giovanni in Laterano, care era Catedrala și unde se afla Tronul Patriarhului Occidentului, scaunele patriarhilor latini, din răsărit au fost fixate la basilicile: San Pietro, pentru Patriarhul Constantinopolului; la San Paolo fuori le mura, pentru cel al Alexandriei; la Santa Maria Maggiore, pentru al Antiohiei; iar din anul 1374 la San Lorenzo fuori le mura, pentru al Ierusalimului.

³ Luat după : <http://antikforever.com/Syrie-Palestine/Seleucides/antioche.htm>

La intervenția Fericitului Patriarh Ecumenic Athenagoras I al Constantinopolului (1948-1972), cu data de 1 ianuarie 1964, Papa Paul VI (1963-1978) a abrogat patriarhiile latine de Constantinopol, Alexandria și Antiohia, iar Patriarhia Latină a Ierusalimului, restaurată ca rezidențială în anul 1847 a rămas în condițiile umilitoare de atunci, ca o Eparhie cu jurisdicție asupra latinilor din Israel, Iordania și Cipru, al cărei Chiriarh poartă titlul simbolic de „patriarh”, însă fără să aibă nici sufragani și nici Sinod Patriarhal.

Instituția Patriarhiei Latine de Antiohia a luat ființă în anul 1098 și se datorează Prințului local Boëmund, Bohemond, Bohemund I., Bohemund de Antiohia (1096-1100).⁴

*Modelul de jurisdicție antiohian din secolul al XII-lea*⁵

Patriarhatul Latin de Antiohia a fost opera primei cruciade (1096-1099): cu *cruciada săracilor*, 1096 și *cruciada baronilor*, 1096-1099. Între 21 oct 1097 și 3 iunie 1098 a avut loc asediul Antiohiei de către baronii cruciați, pe care aceștia din urmă au și cucerit-o, fiind apoi, la rândul lor asediați de către Emirul de Mosul. Bohemund de Tarent a creat apoi Principatul de Antiohia, 1098 – 1268. Patriarhul legitim Rum Ortodox al Antiohiei Ioan VII (prob.1088/1091 – 1100), a fost alungat din Scaun de către cruciați, în octombrie 1100, fiind obligat să se refugieze la Constantinopol. În anul 1099, cruciații au creat deja Patriarhia Latină a Antiohiei, cu tendința de a-i subordona acesteia întregul teritoriu de jurisdicție, pe care l-a avut Patriarhul Rum Ortodox. La data respectivă, mai erau însă încă doi Patriarhi cu titlul de Antiohia: cel siro-monofizit, Atanasie VII, necanonic (1090 – 1129) și maronito-monotelit, Ioan II sau Simon, nu știm cu siguranță, pentru că nu li se cunoaște data păstoririi. Împăratul bizantin și Curtea sa acționau în scopul repunerii în Scaun a Patriarhului Ioan VII și (sau) al urmașilor lui, oferind cruciaților două posibilități:

a. *Patriarhul Rum Ortodox sau Melkit al Antiohiei să-și reocupe tronul și să exercite jurisdicția dublă, asupra Bisericii Ortodoxe și asupra celei Latine (=Catolice de rit roman) din Orientul subordonat Antiohiei;*

b. *Patriarhul Rum Ortodox sau Melkit al Antiohiei să-și poată reocupa Scaunul și să-și exercite drepturile de jurisdicție canonice, pe care le-a avut până la căderea Antiohiei sub cruciați.*

Tratatul de pace, bizantino-cruciat de la DEVOL, din anul 1108 a adoptat varianta a doua, adică Patriarhul Rum Ortodox să-și reocupe Scaunul și să-și exercite vechea sa jurisdicție canonică, fără ca să-l stânjenească însă pe cel Latin [în acțiunile lui prozelitiste !]. La data respectivă, adică în anul 1108, Antiohia avea deja de doi ani un patriarh rum ortodox, Ioan VIII (1106-1134), urmașul lui Ioan VII, după o sedisvacanță de șase ani (1100-1106), dar nu știm cu siguranță unde rezida acest Patriarh, în Constantinopol sau la Antiohia.

Varianta întâia de exersare a jurisdicției Patriarhului Rum Ortodox al Antiohiei a fost și ea aplicată în timpul domniei lui Manuel I Comnenul (1143-1180), începând cu anul 1159, adică din momentul în care bizantinii au redobândit Antiohia de la cruciați, Principele Antiohiei declarându-se vasal al împăratului romeu.

⁴ Privitor la Biserica Antiohiei și epoca cruciaților, vezi : R. Devreesse: *Le Patriarcat d'Antioche depuis la paix de l'Église jusqu'à la conquête arabe*. Paris 1945.

W. Brandes: *Die melkitischen Patriarchen von Antiocheia im 7. Jh. Anzahl und Chronologie*. In: *Le Muséon* 111 (1998) 37-67.

K.-P. Todt: *Region und Griechisch-Orthodoxes Patriarchat von Antiocheia in mittelbyzantinischer Zeit*. In: *Byzantinische Zeitschrift* 94 (2001) 239-267.

K.-P. Todt: *Griechisch-orthodoxe (Melkitische) Christen im zentralen und südlichen Syrien. Die Periode von der arabischen Eroberung bis zur Verlegung der Patriarchenresidenz nach Damaskus (635-1365)*. In: *Le Muséon* 119 (2006) 33-8.

Carsten-Michael Walbinder: *Die Bischofs- und Metropolitensitze des griechisch-orthodoxen Patriarchats von Antiochia von 1594 bis 1664 nach einigen zeitgenössischen Quellen*. In: *Oriens Christianus* 82 (1998) 99-152.

Caersten-Michael Walbinder: *Die Bischofs- und Metropolitensitze des griechisch-orthodoxen Patriarchats von Antiochia von 1665 bis 1724 nach einigen zeitgenössischen Quellen*. In: *Oriens Christianus* 88 (2004) 36-92.

⁵ Reprodus din volumul anterior al lucrării noastre, p. 294-295: Ioan Marin MĂLINAȘ, PENTARHIA, vol. II/3 – ΠΕΝΤΑΡΧΙΑΣ, τόμος II/3, Privitor la instituția canonică a pentarhiei patriarhilor, PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ, Cluj – Napoca, 2010, 477 p., incl. il., pl., hărți. Περί των κανονικών θεσμών της Πενταρχίας των Πατριάρχων, Κλουζ-Ναπόκα, 2010, Πενταρχία, τόμος 2/3.

La 12 aprilie 1159, Manuel I Comnenul și-a făcut intrarea triumfală în Antiohia, însoțit de Patriarhul Rum Ortodox Atanasie III (1157-1171) al Antiohiei, care și-a putut acum reocupa Scaunul, cu drept de jurisdicție nu numai peste creștinii, clerul și mănăstirile ortodoxe, ci și peste creștinii, clerul și mănăstirile romano-catolice, din teritoriile aflate sub controlul Patriarhului Latin local, Aimery de Limoges (1139-1193).

În ciuda stării de schismă, s-a putut totuși ajunge la unificarea juridică și canonică a celor două Patriarhate: ortodox și latin, într-o singură formă de exercitare a jurisdicției, de către patriarhul cu Scaunul mai vechi sau primordial. Acest model, oare n-ar putea servi și astăzi ca bază canonică pentru restabilirea unei jurisdicții unificate, nu uniute, pentru patriarhii Pentarhiei și ai Bisericilor Autocefale? N-am mai avea atunci șase patriarhi cu titlul de Antiohia, patru cu titlul de Alexandria, doi cu titlul de Ierusalim (ca să nu mai amintim ierarhia unită), ci unul singur pentru fiecare Tron, iar romano-catolicii din Orient ar putea fi sub jurisdicția Patriarhilor ortodocși de Constantinopol, Alexandria, Antiohia și Ierusalim, în conformitate cu zona geografică, în care aceștia se află localizați. În cazul acesta și eparhiile ortodoxe din Apus, ar putea fi administrate de Sfântul Părinte Papa de la Roma. Paradigma se poate extinde și la Patriarhii autocefali, adică romano-catolicii din România să fie preluați în jurisdicția Patriarhiei Române, cei din Rusia, la Patriarhia Moscovei, cei din Grecia, la Arhiepiscopia Athenei etc.

Euforia n-a fost însă de lungă durată, pentru că Patriarhul rum ortodox a fost din nou obligat să se refugieze la Constantinopol, odată ce bizantinii au pierdut Antiohia de sub controlul lor și mai ales după moartea lui Manuel I, întâmplată la data de 24 septembrie 1180. Cu mici excepții, situația s-a menținut astfel, până în anul 1268, când mamelucii din Egipt au cucerit Antiohia, alungându-l pe Patriarhul Latin de acolo și permițând Patriarhului rum ortodox Eutimie I (î.1258 – c.1274) să-și reocupe tronul.

„Prin urmare, nici catolicismul, în esența lui, nu e un fenomen pur occidental, nici ortodoxia, în esența ei, nu e un fenomen exclusiv răsăritean. Ele pot părea fenomene locale numai ochiului ce nu e în stare să sesizeze fondul creștin esențial pe care-l posedă în comun. Care fond nu e nici răsăritean nici apusean, ci pur și simplu creștin”.⁶

Lista [Anti]patriarhilor latini de Antiohia 1204-1964

Rezidențiali

Petru I, de Narbonne, 1098 - 1100

Bernard, de Valence, 1100 – 1135

Ralf I, de Domfront, 1135 – 1139

Aimery, de Limoges, 1139 – 1193

Ralf II, 1193 – 1196

Petru II, de Angoulême, 1196 – 1208

Petru III, de Locedio, 1209 – 1217

Sedisvacanță, Sede vacante, 1217 – 1226

Albert, Rezzato, 1226 – 1245

Opizo, Fieschi, 1247 – 1292, însă din anul 1268 numai nominal, adică Patriarh Titular

Titulari

Opizo, Fieschi, 1268 – 1292

.....Necunoscuți sau Sedisvacanță, d. 1292 - 1568

⁶ Text luat după Pr. Dr. Alexandru MIRCEA, *Problema religioasă în România*, (pp. 367-413), p. 372, în volumul jubiliar, *Biserica Română Unită, Două sute cincisprezece ani de istorie*, Cu 40 ilustrații în afară de text, Madrid, 1952, 417 p. volum elaborat de un grup de colaboratori: Aloisie L. Tăutu, Pamfil Cârnațiu, Carol Capros, Flaviu Popan, Octavian Bârlea, Alexandru Mircea și Mircea Todericiu.

Juan, de Ribera, 1568 – 1611

.....Necunoscuți sau Sedisvacanță, d. 1292 - 1568

Luigi, Caetani, 1622 – 1626

Giovanni, Battista Pamphili, 1626 – 1629

Cesare monti, 1629 - ?

.....Necunoscuți sau Sedisvacanță, d. 1629 – 1701

Charles Thomas, Maillard de Tournon, 1701 – 1710

Giberto Bartolomeo, Borromeo, 1711 – 1714 ?

.....Necunoscuți sau Sedisvacanță, d. 1714 – 1735

Joaquin, Fernández Protocarrero, 1735 - 1743

Francesco Maria, Pallavicini, 1743 - ?

.....Necunoscuți sau Sedisvacanță, d. 1743 – 1751

Lodovico, Calini, 1751 – 1766 ?

.....Necunoscuți sau Sedisvacanță, d. 1766 – 1788

Giulio Maria, della Somaglia, 1788 – 1795 ?

.....Necunoscuți sau Sedisvacanță, d. 1795 – 1799

Antonio, Despuig y Damieto, 1799 – 1813

Sedisvacanță, Sede vacante, 1813 – 1822

Lorenzo Girolamo, Mattei, 1822 – 1833

.....Necunoscuți sau Sedisvacanță, 1833 – 1856

Albertus, Barbolani di Montauto, 1856 – 1857

Josephus, Melchiades Ferlisi, 1858 - ?

Carolus, Belgrado, 1862 – 1866

Paulus, Brunoni, 1868 – 1877

Petrus, De Villanova, 1879 – 1881

Placidus, Ralli, 1882 - 1884

Vincentius, Tizzani, 1886 – 1892

Franciscus, de Paula cassetta, 1895 – 1899

Carlo, Nocella, 1899 – 1901, apoi Patriarh Latin de Constantinopol, 1901-1903, † 1908.

Lorenzo, Passarini, 1901 – 1915

Ladislao, Michele Zaleski, 1916 – 1925

Roberto, Vicentini, 1925 - 1953

Sedisvacanță, Sede vacante, 1953 – 1964

ian. 1964 - abrogat

Fișa patriarhilor latini de Antiohia, în ordine invers cronologică, de la abrogarea din anul 1964, spre fondarea instituției în anul 1098 ⁷

Titular Patriarchs of Antioch (Roman Rite)		
Patriarch (1925.12.14 – 1953.10.10)	Roberto	VICENTINI
Born:	1878.06.30 (Italy)	Apostolic Internuncio of Netherlands (1921.05.19 – 1922) Titular Archbishop of <i>Helenopolis</i> (1921.05.19 – 1925.12.14)
Consecrated	1921	Apostolic Nuncio of Colombia (1922 – 1924)
Bishop:		Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1925.12.14 – 1953.10.10)
Died:	1953.10.10 († 75)	

⁷ Fișier luat din: The Patriarchate of Antiochia by Giga-Catholic Information: <http://www.gcatholic.com/dioceses/former/t0003.htm> și: http://en.wikipedia.org/wiki/Latin_Patriarch_of_Antioch#List_of_Latin_Patriarchs_of_Antioch

Titular Patriarchs of Antioch (Roman Rite)				
Patriarch (1916.12.04 – 1925.10.05) Born: 1852.05.26 (Lithuania) Died: 1925.10.05 († 73)	Ladislao	Michele	ZALESKI	
		Titular Archbishop of <i>Thebae</i> (1892.03.05 – 1916.12.04) Apostolic Delegate of East India (1892.03.05 – 1916.12.04) Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1916.12.04 – 1925.10.05)		
Patriarch (1901.04.18 – 1915.12.13) Born: 1837.11.29 (Italy) Died: 1915.12.13 († 78)	Lorenzo	PASSERINI		
		Titular Archbishop of <i>Ptolemais antea Syis</i> (1892.07.11 – 1901.04.18) Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1901.04.18 – 1915.12.13)		
Patriarch (1899.06.22 – 1901.04.18) Born: 1826.11.25 (Italy) Ordained Priest: 1849.09.02 Consecrated Bishop: 1899.07.16 Created Cardinal: 1903.06.22 Died: 1908.07.22 († 81)	Carlo	NOCELLA	(later Cardinal)	
		Protonotary Apostolic <i>de numero</i> of Prefecture of the Holy Apostolic Palaces (1874.03.23 – 1899.06.22) Secretary of Sacred Consistorial Congregation (1892.03.21 – 1903.06.22) Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1899.06.22 – 1901.04.18) Titular Patriarch of <i>CONSTANTINOPLE</i> (1901.04.18 – 1903.06.22) Cardinal-Priest of S. Callisto (1903.06.25 – 1908.07.22)		
Cardinal (1895.11.29 – 1899.06.22) Born: 1841.08.12 (Italy) Ordained Priest: 1865.06.10 Consecrated Bishop: 1884.12.21 Created Cardinal: 1899.06.18 Died: 1919.03.23 († 77)	Francesco	di Paola	CASSETTA	
		Titular Bishop of <i>Amathus</i> (1884.12.02 – 1887.11.25) Titular Archbishop of <i>Nicomedia</i> (1887.11.25 – 1895.11.29) Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1895.11.29 – 1899.06.22) Cardinal-Priest of S. Crisogono (1899.06.22 – 1905.03.27) Cardinal-Deacon of Ss. Vito, Modesto e Crescenzia in <i>commendam</i> (1901.04.28 – 1905.03.27) Camerlengo of Sacred College of Cardinals (1902.06.09 – 1903) Cardinal-Bishop of <i>Sabina</i> (1905.03.27 – 1911.11.27) Cardinal-Bishop of <i>Frascati</i> (1911.11.27 – 1919.03.23) Librarian of Vatican Apostolic Library (1914.01.03 – 1919.03.23) Prefect of Sacred Congregation of the Council (1914.02.10 – 1919.03.23) Archivist of Vatican Secret Archives (1914.02.14 – 1917)		
Patriarch (1886.01.15 – 1892.01.19) Born: 1809.06.27 (Italy) Consecrated Bishop: 1843.04.18 Died: 1892.01.19 († 82)	Vincenzo	TIZZANI,	C.R.L.	
		Bishop of <i>Terni (Italy)</i> (1843.04.03 – 1848) Titular Archbishop of <i>Nisibis</i> (1855.03.26 – 1886.01.15) Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1886.01.15 – 1892.01.19)		
Patriarch (1882.07.03 – 1884.12.11) Born: 1804.11.26 (Italy) Ordained Priest: 1827.12.22 Consecrated Bishop: 1882.07.23 Died: 1884.12.11 († 80)	Placidus	RALLI		
		Secretary of Sacred Congregation of Rites (1875.04 – 1884.12.11) Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1882.07.03 – 1884.12.11)		
Patriarch (1879.02.28 – 1881.09.17) Born: 1815.02.11 (Italy) Ordained Priest: 1837.12 Consecrated Bishop: 1854.12.17 Died: 1881.09.17 († 66)	Pietro	DE VILLANOVA	CASTELLACCI	
		Titular Bishop of <i>Lystra</i> (1854.11.20 – 1855.03.30) Titular Archbishop of <i>Petra</i> (1855.03.30 – 1879.02.28) Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1879.02.28 – 1881.09.17)		

Titular Patriarchs of Antioch (Roman Rite)				
Patriarch (1868.06.25 – 1877.01.02)		Paulus		BRUNONI
Born:	1807.06.01 (Cyprus)	Vicar Apostolic of Aleppe (Syria) (1853.07.04 – 1869.06.25)		
Consecrated Bishop:	1853.07.17	Titular Archbishop of Taron (1853.07.12 – 1868.06.25)		
Died:	1877.01.02 († 69)	Titular Patriarch of ANTIOCH (1868.06.25 – 1877.01.02)		
Patriarch (1862.05.21 – 1866.02.18)		Carlo		BELGRADO
Born:	1809.05.02 (Italy)	Bishop of Ascoli Piceno (Italy) (1855.09.28 – 1860)		
Ordained Priest:	1831.11.06	Titular Patriarch of ANTIOCH (1862.05.21 – 1866.02.18)		
Consecrated Bishop:	1856.01.20			
Died:	1866.02.18 († 56)			
Patriarch (1858.06.25 – 1860.03.23)		Iosephus	Melchiades	FERLISI
Born:	1788.12.08 (Italy)	Titular Patriarch of ANTIOCH (1858.06.25 – 1860.03.23)		
Ordained Priest:	1817.05.23	Titular Patriarch of CONSTANTINOPLE (1860.03.23 – 1865.01.10)		
Consecrated Bishop:	1858.07.04			
Died:	1865.01.10 († 76)			
Patriarch (1856.06.16 – 1857.10.29)		Albertus	BARBOLANI	DI MONTAUTO
Born:	1804.11.26 (Italy)	Titular Patriarch of ANTIOCH (1856.06.16 – 1857.10.29)		
Ordained Priest:	1827.04.01			
Consecrated Bishop:	1856.07.06			
Died:	1857.10.29 († 52)			
Patriarch (1845.11.24 – 1853.12.03)		Giovanni	Nicola	TANARI
Born:	1795.05.12 (Italy)	Bishop of Faenza (Italy) (1827.05.21 – 1832.07.02)		
Ordained Priest:	1817.09.20	Titular Archbishop of Nicosia (1832.07.02 – 1832.12.17)		
Consecrated Bishop:	1827.06.24	Metropolitan Archbishop of Urbino (Italy) (1832.12.17 – 1845.11.24)		
Died:	1853.12.03 († 58)	Titular Patriarch of ANTIOCH (1845.11.24 – 1853.12.03)		
Patriarch (1837.10.02 – 1841.02.19)		Antonio		PIATTI
Born:	1782.05.31 (Italy)	Titular Archbishop of Trapezus (1821.08.13 – 1837.10.02)		
Ordained Priest:	1804.11.30	Titular Patriarch of ANTIOCH (1837.10.02 – 1841.02.19)		
Consecrated Bishop:	1821.08.19			
Died:	1841.02.19 († 58)			
Patriarch (1822.09.27 – 1833.04.15)		Girolamo	MATTEI	(later Cardinal)
Born:	1748.05.29 (Italy)	Titular Patriarch of ANTIOCH (1822.09.27 – 1833.04.15)		
Ordained Priest:	1772.06.13	Cardinal-Priest <i>with no Title assigned</i> (1833.04.15 – 1833.07.24)		

Titular Patriarchs of Antioch (Roman Rite)						
Consecrated Bishop:	1822.09.29					
Created Cardinal:	1833.04.15					
Died:	1833.07.24 († 85)					
Patriarch (1799.01.13 – 1803.07.11)	Antonio DESPUIG Y DAMETO (later Cardinal)					
Born:	1745.03.30 (Spain)	Bishop of Orihuela (Spain) (1791.09.26 – 1795.06.01)				
Ordained Priest:	1774.07.03	Metropolitan Archbishop of Valencia (Spain) ([1794.02.01] 1795.06.01 – 1795.12.18)				
Consecrated Bishop:	1791.09.29	Metropolitan Archbishop of Sevilla (Spain) (1795.12.18 – 1799.01.13)				
Created Cardinal:	1803.07.11	Titular Patriarch of ANTIOCH (1799.01.13 – 1803.07.11)				
Died:	1813.05.02 († 68)	Cardinal-Priest of S. Callisto (1803.09.26 – 1813.05.02)				
		Archpriest of Papal Basilica of St. Mary Major (1803.12.28 – 1813.05.02)				
		Auxiliary Bishop of the Vicariate of Rome of ROMA (Italy) (1808.03.26 – 1809.11.11)				
		Camerlengo of Sacred College of Cardinals (1810 – 1813.05.02)				
Patriarch (1795.09.22 – 1799.01.13)	Giovanni Francesco GUIDI DI BAGNO-TALENTI					
Born:	1720.01.23 (Italy)	Titular Archbishop of Myra (1775.03.13 – 1795.09.22)				
Ordained Priest:	1733.06.14	Titular Patriarch of ANTIOCH (1795.09.22 – 1799.01.13)				
Consecrated Bishop:	1775.03.25					
Died:	1799.01.13 († 78)					
Patriarch (1788.12.15 – 1795.06.01)	Giulio Maria DELLA SOMAGLIA (later Cardinal)					
Born:	1744.07.29 (Italy)	Titular Patriarch of ANTIOCH (1788.12.15 – 1795.06.01)				
Ordained Priest:	1787.06.02	Vicar General for the Vicariate of Rome of ROMA (Italy) (1795 – 1818)				
Consecrated Bishop:	1788.12.21	Cardinal-Priest of S. Sabina (1795.09.22 – 1801.07.20)				
Created Cardinal:	1795.06.01	Camerlengo of Sacred College of Cardinals (1797.07.24 – 1798)				
Died:	1830.04.02 († 85)	Camerlengo of Sacred College of Cardinals (1799 – 1801)				
		Cardinal-Priest of S. Maria sopra Minerva (1801.07.20 – 1814.09.26)				
		Cardinal-Bishop of Frascati (1814.09.26 – 1818.12.21)				
		Cardinal-Priest of S. Lorenzo in Damaso in commendam (1818.10.02 – 1830.04.02)				
		Vice-Chancellor of Apostolic Chancery (1818.10.02 – 1830.04.02)				
		Cardinal-Bishop of Porto e Santa Rufina (1818.12.21 – 1820.05.29)				
		Cardinal Vice-Dean of Sacred College of Cardinals (1818.12.21 – 1820.05.29)				
		Cardinal-Bishop of Ostia–Velletri (1820.05.29 – 1830.04.02)				
		Prefect of Sacred Congregation of Ceremonies (1820.05.29 – 1830.04.02)				
		Cardinal Dean of Sacred College of Cardinals (1820.05.29 – 1830.04.02)				
		Secretary of State of Apostolic Secretariat (1823 – 1828)				
		Prefect of Sacred Congregation of the Propagation of the Faith (1824 – 1826)				
		Archivist of Vatican Secret Archives (1827.01.26 – 1830.04.02)				
		Librarian of Vatican Apostolic Library (1827.01.26 – 1830.04.02)				
Patriarch (1781.04.02 – 1788.10.06)	Carlo CAMUZI					
Born:	1706.06.30 (Italy)	Bishop of Koper (Slovenia) (1756.09.20 – 1776.07.15)				
Ordained Priest:	1729.06.11	Titular Archbishop of Tarsus (1776.07.15 – 1781.04.02)				
Consecrated Bishop:	1756.10.28	Titular Patriarch of ANTIOCH (1781.04.02 – 1788.10.06)				
Died:	1788.10.06 († 82)					

Titular Patriarchs of Antioch (Roman Rite)						
Patriarch (1766.12.22 – 1781.02.24)		Domenico			GIORDANI	
Born:	1700.02.17 (Italy)	Bishop of Teano (Italy) (1749.12.01 – 1755.07.07) Titular Archbishop of <i>Nicomedia</i> (1755.08.04 – 1766.12.22) Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1766.12.22 – 1781.02.24)				
Ordained Priest:	1725.04.08					
Consecrated Bishop:	1749.12.08					
Died:	1781.02.24 († 81)					
Patriarch (1751.02.01 – 1766.09.26)		Ludovico	CALINI	(later	Cardinal)	
Born:	1696.01.18 (Italy)	Bishop of Crema (Italy) (1730.09.11 – 1751.01.27) Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1751.02.01 – 1766.09.26)				
Ordained Priest:	1718.12.17	Cardinal-Priest of S. Anastasia (1766.12.01 – 1771.03.04) Cardinal-Priest of S. Stefano al Monte Celio (1771.03.04 – 1782.12.09)				
Consecrated Bishop:	1730.09.21	Prefect of Sacred Congregation of Induglences and Sacred Relics (1774? – 1782.12.09)				
Created Cardinal:	1766.09.26	Camerlengo of Sacred College of Cardinals (1774.02.28 – 1776)				
Died:	1782.12.09 († 86)					
Patriarch (1743.09.23 – 1749.07.23)		Antonio	Maria		PALLAVICINI	
Died: 1749.07.23		Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1743.09.23 – 1749.07.23)				
Patriarch (1735.05.25 – 1743.09.09)		Joaquín Fernández	PORTOCARRERO	(later	Cardinal)	
Born:	1681.03.27 (Spain)	Prefect of Sacred Congregation of Induglences and Sacred Relics (? – 1760.06.22)				
Ordained Priest:	1730.01.17	Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1735.05.25 – 1743.09.09)				
Consecrated Bishop:	1735.05.30	Cardinal-Priest of Ss. Quattro Coronati (1743.09.23 – 1747.04.10) Cardinal-Priest of S. Cecilia (1747.04.10 – 1753.04.09)				
Created Cardinal:	1743.09.09	Camerlengo of Sacred College of Cardinals (1750.01.19 – 1751) Cardinal-Priest of S. Maria in Trastevere (1753.04.09 – 1756.09.20)				
Died:	1760.06.22 († 79)	Cardinal-Bishop of Sabina (1756.09.20 – 1760.06.22)				
Patriarch (1724.12.20 – 1735.05.11)		Filippo			ANASTASI	
Born:	(Italy)	Metropolitan Archbishop of Sorrento (Italy) (1699.04.11 – 1724.12.13)				
Consecrated Bishop:	1599.04.12	Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1724.12.20 – 1735.05.11)				
Died:	1735.05.11					
Patriarch (1711.01.26 – 1717.03.15)		Bartolomeo	BORROMEO	(later	Cardinal)	
Born:	1671.09.12 (Italy)	Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1711.01.26 – 1717.03.15) Bishop of Novara (Italy) (1714.01.17 – 1740.01.22)				
Ordained Priest:	1710.12.14	Cardinal-Priest of Ss. Bonifacio ed Alessio (1717.05.10 – 1740.01.22)				
Consecrated Bishop:	1711.03.01					
Created Cardinal:	1717.03.15					
Died:	1740.01.22 († 68)					
Patriarch (1701.12.05 – 1707.08.01)		Charles Thomas	MAILLARD	DE	TOURNON	(later Cardinal)
Born:	1668.12.21 (Italy)	Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1701.12.05 – 1707.08.01) Cardinal-Priest <i>with no Title assigned</i> (1707.08.01 – 1710.06.08)				
Ordained Priest:	1695.06.12					
Consecrated Bishop:	1701.12.21					
Created Cardinal:	1707.08.01					
Died:	1710.06.08 († 41)					

Titular Patriarchs of Antioch (Roman Rite)				
Patriarch (1693.05.18 – 1699.12.22)		Michelangelo		MATTEI
Born:	1628.05.08 (Italy)	Titular Archbishop of <i>Adrianopolis</i> (1689.11.07 – 1693.05.18) Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1693.05.18 – 1699.12.22)		
Consecrated Bishop:	1689.11.13			
Died:	1699.12.22 († 71)			
Patriarch (1667.04.18 – 1693.05.18)		Giacomo		ALTOVITI
Born:	(Italy)	Titular Archbishop of <i>Athenae</i> (Greece) (1658.07.29 – 1667.04.18)		
Died:	1693.05.18	Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1667.04.18 – 1693.05.18)		
Patriarch (1634.11.20 – 1667?)		Fabio	DELLA	LEONESSA
Born:	(Italy)	Metropolitan Archbishop of Conza (Italy) (1622.02.21 – 1645)		
Died:	1667?	Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1634.11.20 – 1667?)		
Patriarch (1629.11.19 – 1633.11.28)		Cesare	MONTI	(later Cardinal)
Born:	1593 (Italy)	Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1629.11.19 – 1633.11.28)		
Ordained Priest:		Metropolitan Archbishop of Milano (Italy) (1632.12.20 – 1650.08.16)		
Consecrated Bishop:	1629	Cardinal-Priest of <i>S. Maria in Traspontina</i> (1634.08.06 – 1650.08.16)		
Created Cardinal in pecore:	1629.11.19			
Revealed as Cardinal:	1633.11.28			
Died:	1650.08.16 († 57)			
Patriarch (1626.01.19 – 1629.11.19)		Giovanni Battista	PAMPHILJ	(later Pope Innocent X)
Born:	1574.05.06 (Italy)	Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1626.01.19 – 1629.11.19) Cardinal-Priest of <i>S. Eusebio</i> (1630.08.12 – 1644.09.15)		
Ordained Priest:		Prefect of Sacred Congregation of the Council (1639 – 1644.09.15)		
Consecrated Bishop:	1626	Camerlengo of Sacred College of Cardinals (1643.01.12 – 1644.03.14)		
Created Cardinal in pecore:	1627.08.30	Pope of ROMA (Italy) (1644.09.15 [1644.10.04] – 1655.01.07)		
Revealed as Cardinal:	1629.11.19			
Elected Pope:	1644.09.15			
Installed Pope:	1644.10.04			
Died:	1655.01.07 († 80)			
Patriarch (1622.03.14 – 1626.01.19)		Luigi	CAETANI	(later Cardinal)
Born:	1595.07 (Italy)	Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1622.03.14 – 1626.01.19) Coadjutor Archbishop of Capua (Italy) (1622.11.14 – 1624.03.17)		
Ordained Priest:	1622	Metropolitan Archbishop of Capua (Italy) (1624.03.17 – 1627.03.01)		
Consecrated Bishop:	1622.06.12	Cardinal-Priest of <i>S. Pudenziana</i> (1626.02.09 – 1642.04.15)		
Created Cardinal:	1626.01.19	Camerlengo of Sacred College of Cardinals (1637.01.12 – 1638.01.15)		
Died:	1642.04.15 († 46)			
Patriarch (1611.02.21 – 1622?)		Tommaso	D’AVALOS	DE ARAGONA
Born:	(Italy)	Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1611.02.21 – 1622?)		
Died:	1622?			

Titular Patriarchs of Antioch (Roman Rite)				
SAINT (1568.04.30 – 1611.01.06) Born: 1532.03.20 (Spain) Died: 1611.01.06 († 78)	Patriarch	Juan	DE	RIBERA
		Bishop of Badajoz (Spain) (1562.05.27 – 1568.12.03) Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1568.04.30 – 1611.01.06) Metropolitan Archbishop of Valencia (Spain) (1568.12.03 – 1611.01.06)		
Patriarch (1566.02.18 – 1568.02.29) Born: 1483 Consecrated 1542.08.24 Bishop: 1568.02.29 († 85) Died: 1568.02.29 († 85)	Fernando	DE	LOACES,	O.P.
	(Spain)	Bishop of Elne (France) (1542.05.05 – 1543.08.06) Bishop of Lérida (Spain) (1543.08.06 – 1553.04.28) Bishop of Tortosa (Spain) (1553.04.28 – 1560.04.26) Metropolitan Archbishop of Tarragona (Spain) (1560.04.26 – 1567.04.28) Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1566.02.18 – 1568.02.29) Metropolitan Archbishop of Valencia (Spain) (1567.04.28 – 1568.02.29)		
Patriarch (1529? – ?) Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1529? – ?)				Ignatius
Patriarch (1503? – 1529?) Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1503? – 1529?)		Alfonso		CARAFA
Patriarch (1495? – 1502?) Died: 1502?				Sebastianus
		Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1495? – 1502?)		
Patriarch (1485.01.19 – 1496.10.13) Died: 1496.10.13		Giordano		GAETANO
		Metropolitan Archbishop of Capua (Italy) (1447.04.17 – 1496.10.13) Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1485.01.19 – 1496.10.13)		
Patriarch (1473.04.28 – 1485) Died: 1485		Lorenzo		ZANE
		Metropolitan Archbishop of Salona (Croatia) (1452.06.05 – 1473.04.28) Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1458.03.13 – 1460) Bishop of Treviso (Italy) (1473.04.28 – 1476) Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1473.04.28 – 1485) Bishop of Brescia (Italy) (1478.02.27 – 1480.12.19)		
Patriarch (1471.12.04 – 1472.08.28) Died: 1472.08.28	Gérard	DE		CRUSSOL
		Metropolitan Archbishop of Tours (France) (1466.05.09 – 1468.05.13) Bishop of Die (France) (1468.05.13 – 1472.08.28) Bishop of Valence et Die (France) (1468.05.13 – 1472.08.28) Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1471.12.04 – 1472.08.28)		
Patriarch (1471.10.14 – 1471) Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1471.10.14 – 1471)				Guilelmus
Patriarch (1457.04.29 – 1470.03.20) Died: 1470.03.20	Guilelmus	DE	LA	TOUR
		Bishop of Rodez (France) (1429.03.16 – 1457.04.22) Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1457.04.29 – 1470.03.20)		

Titular Patriarchs of Antioch (Roman Rite)			
Patriarch (1449.03.03 – 1457.03.12) Died: 1457.03.12	Giacomo	GIOVENALE	ORSINI
		Metropolitan Archbishop of Reims (France) (1444.10.09 – 1449.03.03) Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1449.03.03 – 1457.03.12)	
Pseudocardinal (1439.06.10 – 1447.09.15) Born: (France) Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal: Died:	Denis	DU	MOULIN
		Metropolitan Archbishop of Toulouse (France) ([1422] 1423.03.10 – 1439.06.10) Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1439.06.10 – 1447.09.15) Bishop of Paris (France) ([1439.01.19] 1439.06.10 – 1447.09.15)	
Patriarch (? – ?) Died: 1380.01.10	Pere		CLASQUERÍ
		Metropolitan Archbishop of Tarragona (Spain) (1358.02 – 1380.01.10) Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (? – ?)	
Patriarch (1229 – ?) Bishop of Brescia (Italy) (1213 – 1229) Titular Patriarch of <i>ANTIOCH</i> (1229 – ?)	Alberto	DA	REGGIO
Patriarch (1219.04.25 – 1219.10?)	Pietro	CAPUANO	(later Cardinal)
		Born: (Italy) Ordained Priest: Consecrated Bishop: 1219? Created Cardinal: 1219.10? Died: 1242.03.21	

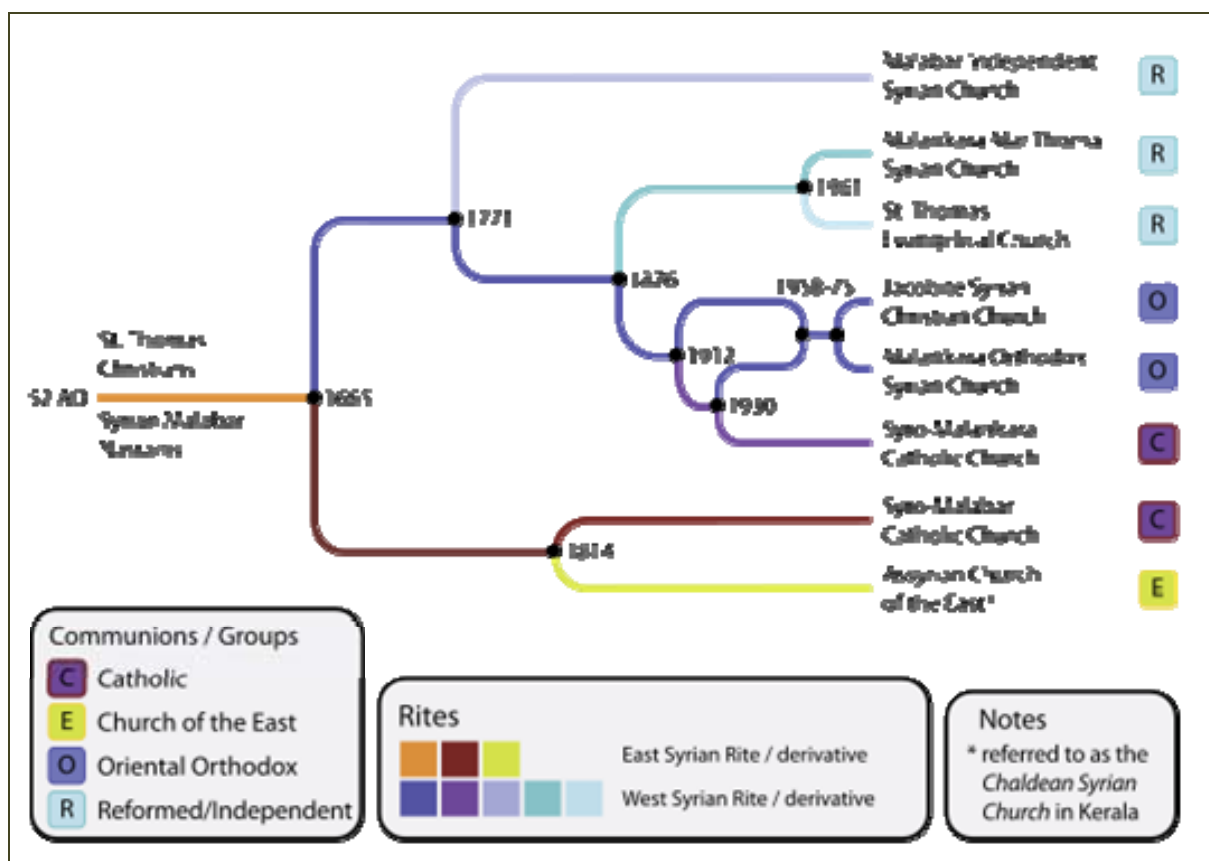
1280 – 1294: Raban Bar Sauma (ambasadorul lui Arghun Khan - Arghun, 1258-1291, al patrulea monarh al Ilhanilor mongoli) a călătorit de la Pekin, la Roma, Paris și Bordeaux, întâlnindu-se cu moarhi și alte personalități de seamă ale timpului, încă înainte ca Marco Polo să revină din Asia.⁸

⁸ Luat din: <http://de.wikipedia.org/wiki/Arghun>

Creștinii Sf. Apostol Toma din India

De Patriarhia Rum Ortodoxă a Antiohiei sau de *Biserica Antiohiei* țineau și țin și creștinii Sfântului Apostol Toma, din India.

Reproducem mai jos versiunea unei scheme a structurilor confesionale ale creștinilor Sf. Apostol Toma în zilele noastre: asirieni, siro-monofiziti, uniți, catolici și protestanți și neoprotestanți⁹

⁹ Compară cu: <http://de.wikipedia.org/wiki/Thomaschristen> și cu: <http://de.wikipedia.org/wiki/Mar-Thoma-Kirche>

10. Patriarhii Latini de Ierusalim, 1099-1964, Catedrala canonică fiind Basilica San Lorenzo

Ierusalim: ebraică ירושלים / Jerușalaim; arabă القدس / al-Quds, al-Kuṭ (asch-Scharif), „die Heilige“; grecește Ἱεροσόλυμα; latină Hierosolyma

Patriarchatus Hierosolymitanus (Palaestina) inter antiquissimas sedes episcopales est, quam secundum traditionem princeps episcopus Iacobus Iustus, frater Domini (i.e. Iesu) obtinuit.

Patriarcha Hierosolymitanus est episcopus Hierosolymitanus. Hodie tria capita ecclesiarum sibi hunc titulum vindicant:

Theophilus III, *Patriarcha Urbis Sanctae Hierosolymorum et totius Palaestinae*. Theophilus III est caput Ecclesiae Orthodoxae Hierosolymitanae.

Fouad Twal, Patriarcha Latinus Hierosolymitanus. Caput est Patriarchatus Latini Hierosolymitani (Ecclesiae Catholicae).

Torkom II Manoogian, *Patriarcha armenus Hierosolymitanus*. Torkom II Manoogian est primas Patriarchatus Armeni Hierosolymitani.

Primas Ecclesiae Graeco-Catholicae Melchitarum, residens Damasci in Syria, titulum *Patriarchae Melchitarum Antiocheni et totius Orientis, Alexandriae et Hierosolymorum* ferens.¹

Patriarchatus Hierosolymitanus

Patriarhiile Latine din Orient, fondate de cruciați, după marea schismă din anul 1054 [în ordine cronologică: Antiohia (1098), Ierusalim (1099), Constantinopol (1204) și Alexandria (1215)], au fost expresia pretențiilor de hegemonie universală a patriarhilor Romei Vechi, asupra întregii Creștinătăți și a identificării Bisericii Romane, cu *tota Christianitas*. Biserica Romană declară patriarhiile Tetrarhiei, ca fiind vinovate de ruptura de la 1054, motiv pentru care, trebuiau nu numai pedepsite ci și înlocuite cu un sistem ierarhic specific roman, iar tradiția, teologia, ritul și specificul canonic și spiritual al Bisericii Răsăritului trebuia asimilat, aspirat și înlocuit cu tradiția, teologia și ritul Latin. Potrivit acestei ideologii, Biserica Răsăritului nu mai avea nimic bun în ea, totul trebuind cenzurat, adaptat, reformulat și corectat de către Biserica Latină, prin „experții” acesteia, după cum se întâmplă și astăzi la uniții de toate riturile, tradițiile și limbile.

Paradigma acestei ideologii coloniale a eternizat-o apoi Inocențiu al III-lea, în conceptul doctrinar și prin canoanele Conciliului IV din Lateran (1215), aplicată de toți urmașii săi pe Tronul Roman.

În acest context ideologic, Roma Veche trebuia să ofere și o imagine fictivă a Bisericii Universale, unde, pe lângă Basilica San Giovanni in Laterano, care era Catedrala și unde se afla Tronul Patriarhului Occidentului, scaunele patriarhilor latini, din răsărit au fost fixate la basilicile: San Pietro, pentru Patriarhul Constantinopolului; la San Paolo fuori le mura, pentru cel al Alexandriei; la Santa Maria Maggiore, pentru al Antiohiei; iar din anul 1374 la San Lorenzo fuori le mura, pentru al Ierusalimului.

La intervenția Fericitului Patriarh Ecumenic Athenagoras I al Constantinopolului (1948-1972), cu data de 1 ianuarie 1964, Papa Paul VI (1963-1978) a abrogat patriarhiile latine de Constantinopol, Alexandria și Antiohia, iar Patriarhia Latină a Ierusalimului, restaurată ca rezidențială în anul 1847 a rămas în condițiile umilitoare de atunci, ca o Eparhie cu jurisdicție

¹ Luat din: http://la.wikipedia.org/wiki/Patriarchatus_Hierosolymitanus

asupra latinilor din Israel, Iordania și Cipru, al cărei Chiriarh poartă titlul simbolic de „patriarh”, însă fără să aibă nici sufragani și nici Sinod Patriarhal.

Fondarea Patriarhiei Latine de Ierusalim a fost efectul cuceririi Cetății Sfinte, de către cruciați, în anul 1099, cu fondarea *Regatului Ierusalimului* (1099-1291), cu scopuri expansioniste, propagandistice, de înlocuire, de distrugere și de asimilare a Bisericii Ortodoxe în ritul latin. În ochii latinilor, Biserica Ortodoxă era făcută vinovată de schisma din 1054, motiv pentru care trebuia pedepsită, prin distrugerea, asimilarea și înlocuirea acesteia cu ritul latin și cu ierarhie romană (adică romano-catolică). *Modelul Ierusalimului*, din anul 1099 a fost apoi adoptat de cruciați și în cazul tronurilor Constantinopolului (1204) și al Alexandriei (1219), cu elemente și influențe antiohiene, anterioare, pentru că Patriarhia Latină a Antiohiei a fost fondată cu un an înainte, în 1098, de către Prințul Bohemund von Tarent al Antiohiei (1096-1100). Acest model a fost apoi proclamat ca paradigmă de către Papa Inocențiu III (1198-1216), la Conciliul IV Lateran, din anul 1215. Patriarhia Latină de Ierusalim avea pretenții canonice de succesiune și de înlocuire a vechii Patriarhii Ortodoxe sau a *Scaunul Ierusalimului*. Patriarhul Latin al Ierusalimului a reușit să acumuleze în scurt timp foarte multe prerogative coloniale, de ordin canonic, politic, administrativ, material și de influență. Din punct de vedere politic și administrativ, noul patriarh latin a reușit să stăpânească un sfert din orașul Ierusalim, implicându-se și în luptele pentru putere și intenționa – fără să fi avut succes – să transforme Regatul Ierusalimului într-o feudă patriarhală, adică să devină Patriarh-Rege, după modelul Papei, care era Patriarh și Duce al Statului Papal, iar mai târziu, după modelul din Aquileia, cu un Patriarh-Principe. Patriarhul Latin de Ierusalim era în același timp și Arhiepiscop de Tyrus sau de Cezarea Palestinei și avea în jurisdicție patru arhiepiscopii (Cezarea Palestinei, Tyrus, Nazaret și Petra), cu o multime de dieceze sufragane, pe tot cuprinsul Palestinei. Un Arhiepiscop cunoscut de Tyrus a fost și cancelarul regal și istoricul Wilhelm de Tyrus (1175-1186): "*Historia rerum in partibus transmarinis gestarum*".

Noua Patriarhie Latină a creat dieceze și arhidieceze în toate centrele eparhiale ortodoxe, cu scopul de înlocuire și distrugere a acestora din urmă.

După distrugerea Regatului Ierusalimului, în anul 1291, Patriarhii latini rezidențiali de Ierusalim au devenit doar titulari, iar din anul 1347 au primit dreptul la o catedrală titulară în Roma, adică Basilica San Lorenzo fuori le mura. Situația s-a menținut astfel până în anul 1847, când Sultanul Otoman Abdülmecid I (1839-1861) a permis restaurarea ierarhiei catolice de rit Latin în Palestina. Ierarhia catolică de rit bizantin exista deja, încă din secolul al XVIII-lea, prin Patriarhia Melkită unită a Antiohiei, căreia, în anul 1838 i s-a extins dreptul de jurisdicție și asupra scaunelor de Alexandria și Ierusalim.

Din anul 1847 și până astăzi, Patriarhia Latină de Ierusalim este în realitate o eparhie, al cărei Chiriarh poartă titlul onorific de „patriarh” și are circa 70.000 de suflete, dispersate prin Israel, Iordania și pe insula Cipru. Adevăratul „patriarh” Latin al Ierusalimului este însă Custosul franciscan, care, din anul 1342 a preluat atribuțiile patriarhale și este responsabil de toate bunurile și de locurile de pelerinaj din Țara Sfântă, o nouă formă sau ultima formă de banalizare a demnității de „patriarh” în Biserica Catolică : *Archidioecesis Hierosolymitanus Latinorum*.

Akko, Akka, Acra, (oraș în Israel), 1290, pictor necunoscut: *dispută între latini și ortodocși*;
 luat după: *Atlas des Croisades*, Jonathan Riley-Smith.² Să fie Patriarhul Latin Nicolae, de Hanapes (1288-1294)
 și Patriarhul Grec Tadeus (c.1285 – c.1296), ai Ierusalimului ?

Lista [Anti]patriarhilor latini de Ierusalim, 1099-1847 1847 – până astăzi

Cu scaunul în Ierusalim, 1099 - 1187

Arnulf, de Chocques, *prima oară*, 1 august 1099 – dec. 1099
 Daimbert, de Pisa, *prima oară*, dec. 1099 – 1102
 Ehremar, ? - ?, 1102
 Daimbert, de Pisa, *a doua oară*, 1102 – 1107
 Gibelin, de Arles, 1107 – 1112
 Arnulf, de Chocques, *a doua oară*, 1112 – 1118
 Garmond, de Picquigny, 1119 – 1128
 Stephan, 1128 – 1130
 Wilhelm I de Malines, 1130 – 1145
 Fulko, 1146 – 1157
 Amalrih, 1157 – 1180
 Heraklios, de Caesarea (Palestina), 1180 – 1191

Cu scaunul în Akko, 1187 - 1291

După pierderea Ierusalimului în anul 1187,
 scaunul Patriarhal Latin este transferat la Akko (Akka, Acra)
 Sedisvacanță, 1191 – 1194

Aimar, Călugărul, 1194 – 1202
 Soffred, Gaetani, 1202 – 1204

² Literatură privind Biserica Latină în Țara Sfântă: Mayer, Hans Eberhard: *Bistümer, Klöster und Stifte im Königreich Jerusalem (Schriften der Monumenta Germaniae Historica 26)*. Stuttgart: Hiersemann 1977. ISBN 3-7772-7719-3
 Pringle, Denys: *The churches of the Crusader Kingdom of Jerusalem: a corpus*. Cambridge University Press. Bd. I (A-K) 1993 ISBN 0-521-39036-2/Bd. II (L-Z) 1998 ISBN 0-521-39037-0
 Kirstein, Klaus-Peter: *Die lateinischen Patriarchen von Jerusalem. Von der Eroberung der Heiligen Stadt durch die Kreuzfahrer 1099 bis zum Ende der Kreuzfahrerstaaten 1291*. Berlin: Duncker u. Humblot 2002. ISBN 3-428-09964-8

Albert, Avogadro, 1204 – 1214
 Raoul, de Merencourt, 1214 – 1225
 Gerald, de Lausanne, 1225 – 1238

Sedisvacanță, 1238 – 1240

Jaques, de Vitry, numit de Papă însă nu a preluat Scaunul Patriarhal

Robert, de Nantes, 1240 – 1254
 Jaques, Pantaléon, 1255 – 1261, apoi Papa Urban IV (1261-1264)
 Wilhelm II, de Agen, 1261 – 1270
 Thomas, Agni de Cosenza, 1271 – 1277
 Jean, de Versailles, 1278 – 1279
 Elias, 1279 – 1287
 Nicolae, de Hanapes, 1288 – 1294

După ce, în anul 1291, cruciații au pierdut și orașul Akko, Scaunul Patriarhal a fost transferat în Cipru, unde a rămas până în anul 1374, când a fost din nou transferat la Roma Veche. Din anul 1374, până la restaurarea scaunului patriarhal rezidențial, în anul 1847 au existat doar patriarhi titulari de Ierusalim

Cu scaunul în Cipru, 1291 – 1374

Sedisvacanță, 1294 - 1306

Antony, Bek, 1306-1311, în același timp funcționând și ca Prinț-Episcop de Durham (Anglia), 1284-1310
 Petru I, 1314-1318

Sedisvacanță, 1318 - 1322

Petru II, 1322 – 1324
 Raymond, Bequin OP, 1324 – 1328
 Petru III OP, 1329 – 1342

Din anul 1342 atribuțiile patriarhului latin în Țara Sfântă au revenit CUSTOSULUI pentru Țara Sfântă, adică *Superiorului franciscanilor din Ierusalim și Mare Maestru al Ordinului Cavalerilor Sfântului Mormânt*, conform Bullei *Gratiam agimus*, dată în Avignon, de Papa Clemente VI (1342-1352), în anul 1342.

Elie, de Nabinal OM, 1342 – 1345
 Emanuele, Marino OM, ? 1345 ?
 Petru IV, 1345 – 1348
 Guillaume IV, 1349 – 1360
 Philippe, de Cabassolle, 1361 – 1369
 Guillaume V, 1369 - 1374

Patriarhi titulari, cu scaunul în Roma Veche, Basilica San Lorenzo, 1374 - 1847

Bertrand, de la Tour, 1374 – 1375
 Philippe, d'Alençon, 1375 – 1381
 Bertrand, de Chanac, 1382 – 1386
 Fernand, 1386 – 1394
 Aimon, Séchal, 1394 - ?
 Hugues, de Robertis, 1400 – 1409
Necunoscuți sau Sedisvacanță, 1409 - 1420
 Francisco, Climent sapera, 1420 - 1429 ?
 Ziani, Delfino OM, 1427 – 1434
 Blaise, Molin, 1434 – 1444
 Lancelot, de Lusignan, 1444 – 1451
Necunoscuți sau Sedisvacanță, 1451 - 1460
 Louis, d'Harcourt, 1460 - 1479
Necunoscuți sau Sedisvacanță, 1479 – 1498
 Gian Antonio, di San Giorgio, 1498 – 1509

Bernardino, Lopez de Carvajal, 1509 – 1523

Rodrigo, Carvajal, 1523 – 1539

Alessandro, Farnese cel Tânăr, 1539 - ?

.....Necunoscuți sau Sedisvacanță, d. 1539 – 1550

Christophoro, del Monte, 1550 – 1556

Antonio, Elio, 1558 – 1572

Gian Antonio, Facchinetti de Nuce, 1572 – 1585, apoi Papa Inocențiu IX (1591 -1591)

Scipione, Gonzaga, 1585 – 1593

Francesco, Cennini de'Salamandri, 1618 – 1645 ?

.....Necunoscuți sau Sedisvacanță, 1645 – 1653

Camillo, Massimo, 1653 – 1677

Bandino, Panciatici, 1689 – 1698

Francesco, Martelli, 1698 – 1717

Mutio, di Gaeta, 1708 – 1728

Vincent, Louis Gotti, 1728 – 1729

Pompeo, Aldrovandi, 1729 – 1734

Thomas, Cervini, 1734 – 1751

Thomas, de Moncada, 1751 – 1762

Georgius, Maria Lascaris, 1762 – 1795

.....Necunoscuți sau Sedisvacanță, 1795 – 1800

Michele, di Pietro, 1800 – 1816

Francesco, Maria Fenzi, 1816 – 1829

Augustus, Foscolo, 1830 – 1847

Patriarhi rezidențiali, cu scaunul în Ierusalim, din anul 1847

Restaurarea Patriarhiei Latine a Ierusalimului

Iosif, Valerga, 1847 – 1872

Vincenzo, Bracco, 1872 – 1889

Restaurarea ierarhiei latine în Țara Sfântă, 1889

Luigi, Piavi, 1889 – 1905

Sedisvacanță, 1905 – 1907

Filippo, Camassei, 1907 – 1919

Luigi, Barlassina, 1920 – 1947

Sedisvacanță, 1947 – 1949

Alberto, Gori, 1949 – 1970

Giacomo, Giuseppi Beltritti, 1970 – 1987

Michael, Sabbah, 1987 – 2008

Fouad, Twal, 2008 –

(din anul 2005 era deja Arhiepiscop Coadjutor, cu drept de succesiune)

Fișa patriarhilor latini de Ierusalim, în ordine invers cronologică, de la abrogarea din anul 1964, spre fondarea instituției în anul 1099³

Patriarchs of Jerusalem (Roman Rite)				
	Patriarch (2008.06.21 – ...) PARATUM COR MEUM Born: 1940.10.23 (Jordan) Ordained Priest: 1966.06.29 Consecrated Bishop: 1992.07.22	Fouad Bishop-Prelate of Tunis (Tunisia) (1992.05.30 – 1995.05.31) Archbishop-Bishop of Tunis (Tunisia) (1995.05.31 – 2005.09.08) President of Conférence Episcopale Régionale du Nord de l'Afrique (C.E.R.N.A.) (2004 – 2005) Coadjutor Archbishop of JERUSALEM (Palestine) (2005.09.08 – 2008.06.21) Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (2008.06.21 – ...) President of Conférence des Evêques Latins dans les Régions Arabes (C.E.L.R.A.) (2008.06.21 – ...) President of Assembly of Catholic Ordinaries of the Holy Land (2008.06.21 – ...)	TWAL	(70)
	Patriarch (1987.12.11 – 2008.06.21) PARATUM COR MEUM Born: 1933.03.19 (Palestine) Ordained Priest: 1955.06.29 Consecrated Bishop: 1988.01.06	Michel Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1987.12.11 – 2008.06.21) President of Conférence des Evêques Latins dans les Régions Arabes (C.E.L.R.A.) (1987.12.11 – 2008.06.21) President of Assembly of Catholic Ordinaries of the Holy Land (1992 – 2008.06.21)	SABBAH	(77)
Patriarch (1970.11.25 – 1987.12.11) Born: 1910.12.23 (Italy) Ordained Priest: 1933.04.15 Consecrated Bishop: 1965.10.10 Died: 1992.11.01 († 81)	Giacomo	Giuseppe Titular Bishop of Cana (1965.09.21 – 1970.11.25) Coadjutor Archbishop of JERUSALEM (Palestine) (1965.09.21 – 1970.11.25) Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1970.11.25 – 1987.12.11) President of Conférence des Evêques Latins dans les Régions Arabes (C.E.L.R.A.) (1970.11.25 – 1987.12.11)	BELTRITTI	
Patriarch (1949.11.21 – 1970.11.25) Born: 1889.02.09 (Italy) Ordained Priest: 1914.07.19 Consecrated Bishop: 1949.12.27 Died: 1970.11.25 († 81)	Alberto	GORI, Custos of the Holy Land of Custody of the Holy Land (1937.02.22 [1937.04.08] – 1949.11.21) Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1949.11.21 – 1970.11.25) President of Conférence des Evêques Latins dans les Régions Arabes (C.E.L.R.A.) (1965 – 1970.11.25)	O.F.M.	
Patriarch (1920.03.08 – 1947.09.27) Born: 1872.04.30 (Italy)	Luigi	Titular Archbishop of Capharnaum (1918.08.09 – 1920.03.08) Auxiliary Bishop of JERUSALEM (Palestine) (1918.08.09 – 1920.03.08)	BARLASSINA	

³ Luat din: The Patriarchate of Alexandria by Giga-Catholic Information:

<http://www.gcatholic.com/dioceses/diocese/jeru0.htm>

Literatură privitoare la Scaunul Ierusalimului:

Mayer, Hans Eberhard: *Bistümer, Klöster und Stifte im Königreich Jerusalem (Schriften der Monumenta Germaniae Historica 26)*. Stuttgart: Hiersemann 1977. ISBN 3-7772-7719-3

Pringle, Denys: *The churches of the Crusader Kingdom of Jerusalem: a corpus*. Cambridge University Press. Bd. I (A-K) 1993 ISBN 0-521-39036-2/Bd. II (L-Z) 1998 ISBN 0-521-39037-0

Kirstein, Klaus-Peter: *Die lateinischen Patriarchen von Jerusalem. Von der Eroberung der Heiligen Stadt durch die Kreuzfahrer 1099 bis zum Ende der Kreuzfahrerstaaten 1291*. Berlin: Duncker u. Humblot 2002. ISBN 3-428-09964-8

Ordained Priest:	1894.12.22	Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1920.03.08 – 1947.09.27)
Consecrated Bishop:	1918.09.08	
Died:	1947.09.27 († 75)	
Cardinal (1906.12.06 – 1919.12.18)	Filippo	CAMASSEI
Born:	1848.09.14 (Italy)	Metropolitan Archbishop of Naxos (Greece) (1904.03.29 – 1906.12.06)
Ordained Priest:	1872.04	Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1906.12.06 – 1919.12.18)
Consecrated Bishop:	1904.04.10	Cardinal-Priest of S. Maria in Ara Coeli (1919.12.18 – 1921.01.18)
Created Cardinal:	1919.12.15	
Died:	1921.01.18 († 72)	
Patriarch (1889.08.28 – 1905.01.24)	Luigi	PIAVI, O.F.M.
Born:	1833.03.17 (Italy)	Vicar Apostolic of Aleppo (Syria) (1876.11.13 – 1889.08.28)
Ordained Priest:	1855	Apostolic Delegate of Syria (1876.11.13 – 1889.08.28)
Died:	1905.01.24 († 71)	Titular Archbishop of <i>Siunia</i> (1876.11.18 – 1889.08.28)
		Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1889.08.28 – 1905.01.24)
		Grand Master of Equestrian Order of the Holy Sepulchre of Jerusalem (1889.08.28 – 1905.01.24)
Patriarch (1873.03.21 – 1889.06.19)	Vincenzo	BRACCO
Born:	1835.03.14 (Italy)	Titular Bishop of <i>Magyddus</i> (1866.03.02 – 1873.03.21)
Consecrated Bishop:	1866.05.13	Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1873.03.21 – 1889.06.19)
Died:	1889.06.19 († 54)	Grand Master of Equestrian Order of the Holy Sepulchre of Jerusalem (1873.03.21 – 1889.06.19)
Patriarch (1847.10.04 – 1872.12.02)	Giuseppe	VALERGA
Born:	1813.04.09 (Italy)	Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1847.10.04 – 1872.12.02)
Ordained Priest:	1836.01.17	Grand Master of Equestrian Order of the Holy Sepulchre of Jerusalem (1847.10.04 – 1872.12.02)
Consecrated Bishop:	1847.10.10	
Died:	1872 († 59)	
Titular Patriarchs of Jerusalem (Roman Rite)		
Patriarch (1830.03.15 – 1847.10.04)	Daulus	Augustus
Born:	1785.10.06 (Italy)	Bishop of Corfù (Greece) (1816.03.08 – 1830.03.15)
Ordained Priest:	1808.04.16	Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1830.03.15 – 1847.10.04)
Consecrated Bishop:	1816.03.17	Titular Patriarch of <i>ALEXANDRIA</i> (1847.10.04 – 1860.06.07)
Died:	1860.06.07 († 74)	
Patriarch (1816.09.23 – 1829.01.09)	Francesco	Maria
Born:	1738.03.24 (Croatia)	Bishop of Corfù (Greece) (1779.09.20 – 1816.09.23)
Ordained Priest:	1762.06.05	Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1816.09.23 – 1829.01.09)
Consecrated Bishop:	1779.09.21	
Died:	1829.01.09 († 90)	

Patriarch (1800.12.22 – 1802.08.09)	Michele	DI	PIETRO	(later	Cardinal)
Born:	1747.01.18 (Italy)	Titular Bishop of <i>Isaura</i> (1794.02.21 – 1800.12.22)			
Ordained Priest:	1771.10.28	Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1800.12.22 – 1802.08.09)			
Consecrated Bishop:	1794.02.24	Cardinal-Priest of <i>S. Maria in Via</i> (1802.09.20 – 1816.03.08)			
Created Cardinal in pecore:	1801.02.23	Prefect of Sacred Congregation of the Propagation of the Faith (1805.05.24 – 1809?)			
Revealed as Cardinal:	1802.08.09	Major Penitentiary of Sacred Apostolic Penitentiary (1814.05.20 – 1821.07.02)			
Died:	1821.07.02 († 74)	Cardinal-Bishop of <i>Albano</i> (1816.03.08 – 1820.05.29)			
		Prefect of Sacred Congregation of the Index (1818 – 1821.07.02?)			
		Cardinal-Bishop of <i>Porto e Santa Rufina</i> (1820.05.29 – 1821.07.02)			
		Cardinal Vice-Dean of Sacred College of Cardinals (1820.05.29 – 1821.07.02)			
Patriarch (1762.12.20 – 1795.12.11)	Georgius	Maria	LASCARIS,	O.Theat.	
Born:	1706.02.16 (Italy)	Titular Bishop of <i>Zenopolis in Lycia</i> (1741.04.17 – 1754.06.22)			
Ordained Priest:	1729.01.30	Titular Archbishop of <i>Teodosia</i> (1754.06.22 – 1762.12.20)			
Consecrated Bishop:	1741	Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1762.12.20 – 1795.12.11)			
Died:	1795.12.11 († 89)				
Patriarch (1751.09.20 – 1762.10)	Thomas	DE	MONCADA,	O.P.	
Born:	1710.05.09 (Italy)	Metropolitan Archbishop of <i>Messina (Italy)</i> (1743.09.23 – 1762.10)			
Consecrated Bishop:	1744.03.01	Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1751.09.20 – 1762.10)			
Died:	1762.10 († 52)				
Patriarch (1734.03.27 – 1751.07.29)		Thomas		CERVINI	
Died:	1751.07.29	Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1734.03.27 – 1751.07.29)			
Patriarch (1729.03.23 – 1734.03.24)	Pompeio	ALDROVANDI	(later	Cardinal)	
Born:	1668.09.23 (Italy)	Titular Archbishop of <i>Neocaesarea</i> (1716.10.05 – 1729.03.23)			
Ordained Priest:	1710.10.05	Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1729.03.23 – 1734.03.24)			
Consecrated Bishop:	1716.10.11	Vice-Chamberlain of the Holy Roman Church of Reverend Apostolic Camera (1733.09.30 – 1734.03.24)			
Created Cardinal:	1734.03.24	Cardinal-Priest of <i>S. Eusebio</i> (1734.04.12 – 1752.01.06)			
Died:	1752.01.06 († 83)	Archbishop-Bishop of <i>Montefiascone e Corneto</i> (1734.07.09 – 1752.01.06)			
		Datary of His Holiness of Apostolic Dataria (1740.08.24 – 1743?)			
Cardinal (1728.04.29 – 1729.03.23)	Vincenzo	Ludovico	GOTTI,	O.P.	
Born:	1664.09.08 (Italy)	Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1728.04.29 – 1729.03.23)			
Ordained Priest:		Cardinal-Priest of <i>S. Pancrazio</i> (1728.06.14 – 1738.09.26)			
Consecrated Bishop:	1728	Camerlengo of Sacred College of Cardinals (1735.01.17 – 1736?)			
Created Cardinal:	1728.04.30	Cardinal-Priest of <i>S. Sisto</i> (1738.09.26 – 1742.09.18)			
Died:	1742.09.18 († 78)				
Patriarch (1708.04.29 – 1728.04)		Mutius	DE	GAETA	
Consecrated Bishop:	1698.04.13	Metropolitan Archbishop of <i>Bari-Canosa (Italy)</i> (1698.04.07 – 1728.04)			
Died:	1728.04	Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1708.04.29 – 1728.04)			

Patriarch (1698.07.21 – 1706.05.17)	Francesco	MARTELLI	(later	Cardinal)
Born:	1633 (Italy)	Titular Archbishop of <i>Corinthus</i> (1675.09.09 – 1698.07.21) Apostolic Nuncio of Poland (1675.09.20 – ?) Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1698.07.21 – 1706.05.17) Cardinal-Priest of <i>S. Eusebio</i> (1706.06.25 – 1717.09.28)		
Consecrated	1675.09			
Bishop:	1675.09.08			
Ordained Priest:	1675.09.08			
Created Cardinal:	1706.05.17			
Died:	1717.09.28 († 84)			
Patriarch (1690.05.08 – 1694.09.14)		Pietro		BARGELLINI
Died:	1694.09.14	Titular Archbishop of <i>Thebae</i> (1665.07.09 – 1690.05.08) Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1690.05.08 – 1694.09.14)		
Patriarch (1689.10.14 – 1690.02.13)	Bandino	PANCIATICI	(later	Cardinal)
Born:	1629.07.10 (Italy)	Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1689.10.14 – 1690.02.13) Cardinal-Priest of <i>S. Tommaso in Parione</i> (1690.04.10 – 1691.08.08) Pro-Datary of His Holiness of Apostolic Dataria (1691.07.14 – ?) Cardinal-Priest of <i>S. Pancrazio</i> (1691.08.08 – 1710.02.19) Camerlengo of Sacred College of Cardinals (1699 – 1700.02.03) Prefect of Sacred Congregation of the Council (1700.12.04 – 1718.04.21) Cardinal-Priest of <i>S. Prassede</i> (1710.02.19 – 1718.04.21)		
Ordained Priest:	1689.12			
Consecrated	1689.12.21			
Bishop:	1689.12.21			
Created Cardinal:	1690.02.13			
Died:	1718.04.21 († 88)			
Patriarch (1671.01.19 – 1686.10.19)	Aegidius	COLONNA,		O.S.B.
Died:	1686.10.19	Titular Archbishop of <i>Amasea</i> (1643.12.19 – 1671.01.19) Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1671.01.19 – 1686.10.19)		
Patriarch (1653.12.15 – 1670.12.22)	Camillo	MASSIMO	(later	Cardinal)
Born:	1620 (Italy)	Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1653.12.15 – 1670.12.22) Apostolic Nuncio of Spain (1654.01.16 – 1656) Cardinal-Priest of <i>S. Maria in Domnica pro hac vice Title</i> (1671.02.23 – 1673.01.30) Cardinal-Priest of <i>S. Eusebio</i> (1673.01.30 – 1676.10.19) Cardinal-Priest of <i>S. Anastasia</i> (1676.10.19 – 1677.09.12)		
Ordained Priest:				
Consecrated	1653.12			
Bishop:	1653.12			
Created Cardinal:	1670.12.22			
Died:	1677.09.12 († 57)			
Patriarch (1641.04.15 – 1647.04.17)	Aegidius	Ursinus	DE	VIVERE
Born:	1598	Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1641.04.15 – 1647.04.17)		
Died:	1647.04.17 († 49)			
Patriarch (1637.11.15 – 1641.03.13)		Tegrimus		TEGRIMI
Born:	(Italy)	Bishop of <i>Assisi (Italy)</i> (1630.09.23 – 1641.03.13) Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1637.11.15 – 1641.03.13)		
Died:	1641.03.13			
Patriarch (1636 – 1637)		Giovanni		COLONNA
Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1636 – 1637)				
Patriarch (1627.11.15 – 1635)	Domenico	DE'		MARINI
Born:	(Italy)	Bishop of <i>Albenga (Italy)</i> (1611.04.11 – 1616.07.18) Metropolitan Archbishop of <i>Genova (Italy)</i> (1616.07.18 – 1635) Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1627.11.15 – 1635)		
Died:	1635			
Patriarch (1622.10.26 – 1627.11.13)	Alfonso	MANZANEDO	DE	QUINOÑES
Consecrated	1622.12.08	Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1622.10.26 – 1627.11.13)		
Bishop:	1622.12.08			
Died:	1627.11.13			

Patriarch (1621.03.17 – 1622)		Diofebo				FARNESE	
Died: 1622		Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1621.03.17 – 1622)					
Patriarch (1618.12.17 – 1621.01.11)	Francesco	CENNINI	DE'	SALAMANDRI	(later	Cardinal)	
Born:	1566.11.21 (Italy)	Bishop of Amelia (Italy) (1612.10.01 – 1623.10.02)					
Ordained	1591	Apostolic Nuncio of Spain (1618.07.17 – 1621.01)					
Priest:		Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1618.12.17 – 1621.01.11)					
Consecrated	1612	Cardinal-Priest of S. Marcello (1621.04.19 – 1641.02.25)					
Bishop:		Bishop of Faenza (Italy) (1623.10.02 – 1641.02.25)					
Created	1621.01.11	Cardinal-Bishop of Sabina (1641.02.25 – 1645.03.06)					
Cardinal:		Prefect of Sacred Congregation of the Council (1644.09 – 1645.10.02)					
Died:	1645.10.02 († 78)	Cardinal-Bishop of Porto e Santa Rufina (1645.03.06 – 1645.10.02)					
		Cardinal Vice-Dean of Sacred College of Cardinals (1645.03.06 – 1645.10.02)					
Patriarch (1588.01.08 – 1618.12.06)		Fabius		Blondus		DE	MONTEALTO
Died: 1618.12.06		Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1588.01.08 – 1618.12.06)					
Patriarch (1585.09.23 – 1587.12.18)	Scipione	GONZAGA		(later		Cardinal)	
Born:	1542.11.11 (Italy)	Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1585.09.23 – 1587.12.18)					
Ordained		Cardinal-Priest of S. Maria del Popolo (1588.01.15 – 1593.01.11)					
Priest:							
Consecrated	1585.10.04						
Bishop:	1587.12.18						
Created							
Cardinal:	1587.12.18						
Died:	1593.01.11 († 50)						
Patriarch (1576.11.12 – 1583.12.12)	Giovanni Antonio	FACCHINETTI	DE	NUCE	(later	Pope	Innocent IX)
Born:	1519.07.20 (Italy)	Bishop of Nicastro (Italy) (1560.01.26 – 1575.09.23)					
Ordained	1540?	Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1576.11.12 – 1583.12.12)					
Priest:		Cardinal-Priest of Ss. Quattro Coronati (1584.01.09 – 1591.10.29)					
Consecrated	1560	Pope of ROMA (Italy) (1591.10.29 [1591.11.03] – 1591.12.30)					
Bishop:							
Created	1583.12.12						
Cardinal:							
Elected Pope:	1591.10.29						
Installed Pope:	1591.11.03						
Died:	1591.12.30 († 72)						
Patriarch (1558.07.20 – 1575)	Antonius		ELIO		(Hélia)		
Bishop of Pula (Croatia) (1548.08.17 – 1566)							
Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1558.07.20 – 1575)							
Patriarch (1550.02.28 – 1556.11.05)	Cristoforo		SPIRITI				
Died: 1556.11.05	Bishop of Cesena (Italy) (1510.04.08 – 1556.11.05)		Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1550.02.28 – 1556.11.05)				
Cardinal (1539.08.27 – 1550)	Alessandro		FARNESE				
Born:	1520.10.07 (Italy)	Apostolic Administrator of Parma (Italy) (1534.11.01 – 1535.08.13)					
Created	1534.12.18	Cardinal-Deacon of S. Angelo in Pescheria (1534.12.18 – 1535.08.13)					
Cardinal:							

Ordained Priest: Consecrated Bishop: 1564? Died: 1589.03.02 († 68)	Archpriest of Papal Basilica of St. Peter (1535? – ?) Archpriest of Papal Basilica of St. Mary Major (1535? – ?) Apostolic Administrator of Jaén (Spain) (1535.07.30 – 1537.07.06) Apostolic Administrator of Avignon (France) (1535.08.13 – 1551.06.15) Cardinal-Deacon of S. Lorenzo in Damaso <i>pro illa vice Deaconry</i> (1535.08.13 – 1564.04.14) Vice-Chancellor of Apostolic Chancery (1535.08.13 – 1589.03.02) Apostolic Administrator of Monreale (Italy) (1536.05.15 – 1568.01.14) Apostolic Administrator of Bitonto (Italy) (1537.06.17 – 1538.01.08) Apostolic Administrator of Massa Marittima (Italy) (1538.11.15 – 1547.04.22) Titular Patriarch of JERUSALEM (1539.08.27 – 1550) Apostolic Administrator of Cavaillon (1540.07.16 – 1541.07.20) Apostolic Administrator of Viseu (Portugal) (1547.04.22 – 1552.06.27) Apostolic Administrator of Tours (France) (1553.04.28 – 1554.06.25) Apostolic Administrator of Viviers (France) (1554.06.25 – 1554.11.12) Apostolic Administrator of Cahors (France) (1554.11.12 – 1557.05.07) Apostolic Administrator of Spoleto (Italy) (1555 – 1562.12.16) Apostolic Administrator of Benevento (Italy) (1556.11.22 – 1560) Apostolic Administrator of Viviers (France) (1560 – 1565) Apostolic Administrator of Sora (Italy) (1561 – 1561) Cardinal-Priest of S. Lorenzo in Damaso (1564.04.14 – 1564.05.12) Cardinal-Bishop of Sabina (1564.05.12 – 1565.02.07) Cardinal-Priest of S. Lorenzo in Damaso <i>in commendam</i> (1564.05.12 – 1589.03.02) Cardinal-Bishop of Frascati (1565.02.07 – 1578.07.09) Metropolitan Archbishop of Monreale (Italy) (1568.01.14 – 1573.12.09) Apostolic Administrator of Montefiascone e Corneto (1571 – 1572.08.22) Cardinal-Bishop of Porto e Santa Rufina (1578.07.09 – 1580.12.05) Cardinal Vice-Dean of Sacred College of Cardinals (1578.07.09 – 1580.12.05) Cardinal-Bishop of Ostia–Velletri (1580.12.05 – 1589.03.02) Cardinal Dean of Sacred College of Cardinals (1580.12.05 – 1589.03.02)
Patriarch (1523.02.20 – 1539) Titular Patriarch of JERUSALEM (1523.02.20 – 1539)	Rodrigo DE CARVAJAL
Cardinal (1513.06.27 – 1523.02.20) Born: 1456.09.08 (Spain) Ordained Priest: Consecrated Bishop: 1488.12.21 Created Cardinal: 1493.09.20 Resigned from Cardinalate: 1511.10.24 Died: 1523.12.16 († 67)	BERNARDINO LÓPEZ DE CARVAJAL Bishop of Astorga (Spain) (1488.08.27 – 1489.01.23) Bishop of Badajoz (Spain) (1489.01.23 – 1493.03.27) Bishop of Cartagena (Spain) (1493.03.27 – 1495.02.20) Cardinal-Priest of Ss. Marcellino e Pietro (1493.09.23 – 1495.02.02) Cardinal-Priest of S. Croce in Gerusalemme (1495.02.02 – 1507.08.03) Bishop of Sigüenza (Spain) (1495.02.20 – 1511.10.24) Camerlengo of Sacred College of Cardinals (1498.01 – 1499.01.09) Apostolic Administrator of Avellino (Italy) (1503.07.28 – 1505) Titular Patriarch of JERUSALEM (1503.12.30 – 1511.10.24) Cardinal-Bishop of Albano (1507.08.03 – 1507.09.17) Cardinal-Bishop of Frascati (1507.09.17 – 1508.09.22) Apostolic Administrator of Rossano (Italy) (1508.01.10 – 1519.06.20) Cardinal-Bishop of Palestrina (1508.09.22 – 1509.03.28) Cardinal-Bishop of Sabina (1509.03.28 – 1511.10.24) Bishop of Sigüenza (Spain) (1513.06.27 – 1519) Cardinal-Bishop of Sabina (1513.06.27 – 1521.07.24) Titular Patriarch of JERUSALEM (1513.06.27 – 1523.02.20) Bishop of Plasencia (Spain) (1521.01.14 – 1523.12.16) Cardinal-Bishop of Ostia–Velletri (1521.07.24 – 1523.12.16) Cardinal Dean of Sacred College of Cardinals (1521.07.24 – 1523.12.16) Apostolic Administrator of Foligno (Italy) (1522.09.26 – 1523.02.04)

Cardinal (1503.12.30 – 1511.10.24) (see above)	Bernardino	LÓPEZ	DE	CARVAJAL
Cardinal (1500 – 1503.12.23) Born: Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal: Died:	Giovanni 1439? (Italy) 1493.09.20 1509.03.14 († 70)	Antonio Bishop of Alessandria (Italy) (1478.04.14 – 1499.09.06) Cardinal-Priest of Ss. Nereo ed Achilleo (1493.09.23 – 1503.12.23) Bishop of Parma (Italy) (1499.09.06 – 1509.03.14) Titular Patriarch of JERUSALEM (1500 – 1503.12.23) Cardinal-Bishop of Frascati (1503.12.23 – 1507.09.17) Cardinal-Bishop of Palestrina (1507.09.17 – 1508.09.22) Cardinal-Bishop of Sabina (1508.09.22 – 1509.03.14)		SANGIORGIO
Patriarch (1480.04.13 – 1494) Died:	Bartolomeo 1494	DELLA Bishop of Massa Marittima (Italy) (1472.01.08 – 1474.07.11) Bishop of Ferrara (Italy) (1474.07.11 – 1494) Titular Patriarch of JERUSALEM (1480.04.13 – 1494)	ROVERE,	O.F.M.
Patriarch (1460.01.18 – 1479.12.14) Died:	Louis 1479.12.14	Bishop of Béziers (France) (1451.10.27 – 1451.12.10) Metropolitan Archbishop of Narbonne (France) (1451.12.10 – 1460.01.18) Titular Patriarch of JERUSALEM (1460.01.18 – 1479.12.14) Bishop of Bayeux (France) (1460.01.18 – 1479.12.14)	DE	HARICURIA
Patriarch (1458.03.13 – 1460) Died:	Lorenzo 1485	Metropolitan Archbishop of Salona (Croatia) (1452.06.05 – 1473.04.28) Titular Patriarch of JERUSALEM (1458.03.13 – 1460) Bishop of Treviso (Italy) (1473.04.28 – 1476) Titular Patriarch of ANTIOCH (1473.04.28 – 1485) Bishop of Brescia (Italy) (1478.02.27 – 1480.12.19)		ZANE
Cardinal (1449.10.21 – 1458.03.13) Born: Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal: Died:	Giovanni 1403.01.02 (Greece) 1439.12.18 1472.11.18 († 69)	Titular Archbishop of Nicaea (1437 – 1440) Titular Archbishop of Thebae (1440 – 1449.04.23) Cardinal-Priest of Ss. XII Apostoli (1440.01.08 – 1449.03.05) Camerlengo of Sacred College of Cardinals (1441 – 1442) Apostolic Administrator of Manfredonia (Italy) (1447.05.05 – 1449.04.07) Cardinal-Bishop of Sabina (1449.03.05 – 1449.04.23) Cardinal-Priest of Ss. XII Apostoli in commendam (1449.03.05 – 1472.11.18) Apostolic Administrator of Mazara del Vallo (Italy) (1449.03.28 – 1458.10.25) Cardinal-Bishop of Frascati (1449.04.23 – 1468.10.14) Titular Patriarch of JERUSALEM (1449.10.21 – 1458.03.13) Apostolic Administrator of Pamplona (Spain) (1458.07.26 – 1462.05.18) Titular Patriarch of CONSTANTINOPLE (1463.04 – 1472.11.18) Camerlengo of Sacred College of Cardinals (1467.01.07 – 1468.06.11) Cardinal-Bishop of Sabina (1468.10.14 – 1472.11.18)		BESSARIONE
Patriarch (1448 – 1449) Titular Bishop of Coronea (1437.02.27 – 1448) Titular Patriarch of JERUSALEM (1448 – 1449)	Christophorus			GARATONI
Patriarch (1434.10.20 – 1448) Bishop of Pula (Croatia) (1410.02.19 – 1420.03.04) Metropolitan Archbishop of Zadar (Croatia) (1420.03.04 – 1427.10.17) Patriarch of GRADO (Italy) (1427.10.17 – 1439) Titular Patriarch of JERUSALEM (1434.10.20 – 1448)	Biagio			MOLINO

Patriarch (1427 – 1434) Patriarch of GRADO (Italy) (1409 – 1427) Titular Patriarch of JERUSALEM (1427 – 1434)	Leonardo	DELFINO,	O.F.M.
Cardinal (1424 – 1442.08) Born: (Cyprus) Ordained Priest: Consecrated Bishop: Created Cardinal: 1426.05.24 Resigned from 1440.04.11 Cardinalate: Died: 1442.08	Hugues	DE	LUSIGNAN Apostolic Administrator of Nicosia [*] (1411.07.08 – 1421.03.05) Archbishop of Nicosia [*] (1421.03.05 – 1442.08) Titular Patriarch of JERUSALEM (1424 – 1442.08) Cardinal-Deacon of S. Adriano al Foro (1426.05.27 – 1431.03.11) Cardinal-Priest of S. Clemente (1431.03.11 – 1431.04.20) Cardinal-Bishop of Palestrina (1431.04.20 – 1436.06.27) Cardinal-Bishop of Frascati (1436.06.27 – 1440.04.11)
Patriarch (1419.06.07 – 1427) Born: (Spain) Died: 1430	Francisco	Clemente	PÉREZ CAPERA Bishop of Mallorca (Spain) (1403 – 1405.03.08) Bishop of Tarazona (Spain) (1405.03.08 – 1407.06.20) Bishop of Tortosa (Spain) (1406 – 1410) Bishop of Barcelona (Spain) (1410 – 1415.11.13) Metropolitan Archbishop of Zaragoza (Spain) (1415.11.13 – 1419.06.07) Titular Patriarch of JERUSALEM (1419.06.07 – 1427) Apostolic Administrator of Barcelona (Spain) (1419.06.07 – 1429.11.21) Metropolitan Archbishop of Zaragoza (Spain) (1429.11.21 – 1430)
Patriarch (? – 1409) Titular Patriarch of JERUSALEM ([1408] ? – 1409) Bishop of Elne (France) (1408 – 1409)	Francesco	EXIMINI,	O.F.M. (Francesc Eiximenis)
Patriarch (1396.04.12 – 1409) Bishop of Adria (Italy) (1386.09.01 – 1392.05.07) Bishop of Padova (Italy) (1392.05.07 – 1396.04.12) Titular Patriarch of JERUSALEM (1396.04.12 – 1409) Titular Patriarch of ALEXANDRIA (1402 – 1409)	Ugo		ROBERTI
Patriarch (1394 – 1408) Titular Patriarch of JERUSALEM [*] (1394 – 1408)	Aimone		SÉCHAL
Patriarch (1386 – 1395) Apostolic Administrator of Spoleto (Italy) (1379 – 1390) Titular Patriarch of JERUSALEM (1386 – 1395)			Fernandus
Patriarch (1382.05.30 – 1385.07.12) Born: (France) Ordained Priest: Consecrated 1374? Bishop: Created Cardinal: 1385.07.12 Died: 1401.05.21	Bertrand	DE	CHANAC (later Pseudocardinal) Metropolitan Archbishop of Bourges (France) (1374.08.02 – 1382.05.30) Titular Patriarch of JERUSALEM [*] (1382.05.30 – 1385.07.12) Apostolic Administrator of Le Puy-en-Velay (France) (1382.05.30 – 1385.07.17) Pseudocardinal-Priest of S. Pudenziana [*] (1386.03.09 – 1401.05.21) Protopriest of Sacred College of Cardinals (1401.01 – 1401.05.21)
Patriarch (1380 – 1382) Born: 1321 (Spain) Died: 1382.01.15 († 61)	Lope	FERNÁNDEZ	DE LUNA Metropolitan Archbishop of Zaragoza (Spain) (1351.09.28 – 1380) Titular Patriarch of JERUSALEM [*] (1380 – 1382)
Patriarch	Stephanus	DE	INSULA (Štefan)

(1379 – 1384) Bishop of Nitra (Slovakia) (1350.01.11 – 1367.02.10) Metropolitan Archbishop of Kalocsa (Hungary) (1367.02.10 – 1379) Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1379 – 1384)					
Patriarch (1375.08.27 – 1378.09.18)	Philippe 1338 (France)	D’ALENÇON	DE	VALOIS (later	Cardinal)
Born:		Bishop of Beauvais (France) (1356.06.08 [1357.03.24] – 1359.06.03)			
Ordained Priest:		Metropolitan Archbishop of Rouen (France) (1359.06.03 [1362.05.09] – 1375.08.27)			
Consecrated		Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1375.08.27 – 1378.09.18)			
Bishop:		Apostolic Administrator of Auch (France) (1375.08.27 – 1379)			
Created	1378.09.18	Cardinal-Priest of S. Maria in Trastevere (1378.09.18 – 1380.06.04)			
Cardinal:		Cardinal-Bishop of Sabina (1380.06.04 – 1388)			
Died:	1397.08.16 († 59)	Cardinal-Priest of S. Maria in Trastevere <i>in commendam</i> (1380.06.04 – 1397.08.16)			
		Patriarch of AQUILEIA (Italy) (1381 – 1387)			
		Cardinal-Bishop of Ostia–Velletri (1388 – 1397.08.16)			
		Cardinal Dean of Sacred College of Cardinals (1394.02 – 1397.08.16)			
Patriarch (1371 – 1374)	Guilherme Died: 1374	AUDIBERT	DE	LA	GARDE
		Bishop of Périgueux (France) (1341.10.01 – 1347)			
		Metropolitan Archbishop of Braga (Portugal) (1349 – 1361)			
		Metropolitan Archbishop of Arles (France) (1361 – 1374)			
		Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1371 – 1374)			
Patriarch (1369 – 1371)	Guglielmo		MILITIS,		O.P.
Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1369 – 1371)					
Patriarch (1361.08.18 – 1368.09.22)	Philippe 1305 (France)	DE	CABASSOLE	(later	Cardinal)
Born:		Bishop of Cavaillon (1334.08.17 – 1366.09.23)			
Ordained Priest:		Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1361.08.18 – 1368.09.22)			
Consecrated		Apostolic Administrator of Marseille (France) (1366.09.23 – 1368.12.09)			
Bishop:	1334?	Cardinal-Priest of Ss. Marcellino e Pietro (1368.09.22 – 1370.05.31)			
Created	1368.09.22	Cardinal-Bishop of Sabina (1370.05.31 – 1372.08.27)			
Cardinal:					
Died:	1372.08.27 († 67)				
Patriarch (1349 – 1360.06.09)	Guillaume Died: 1360.06.09		AMICI		(Lamy)
		Bishop of Chartres (France) (1342.10.07 – 1349.03.02)			
		Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1349 – 1360.06.09)			
		Apostolic Administrator of Fréjus (France) (1349.03.02 – 1360.06.09)			
Patriarch (1345 – 1348)	Pierre		DE		CASA
Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1345 – 1348)					
Patriarch (1345 – 1345)	Emanuele	DE	NABINAL,		O.F.M.
Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1345 – 1345)					
Cardinal (1342.07.12 – 1345)	Élie (France)	DE	NABINAL,		O.F.M.
Born:		Archbishop of Nicosia (1331.11.16 – 1342.09.20)			
Ordained Priest:		Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1342.07.12 – 1345)			
Consecrated		Cardinal-Priest of Ss. Vitale, Valeria, Gervasio e Protasio (1342.09.20 – 1348.01.13)			
Bishop:	1331?				
Created Cardinal:	1342.09.20				
Died:	1348.01.13				

Patriarch (1329 – 1342) Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1329 – 1342)	Pietro	DE	LA	PALUDE,	O.P.
Patriarch (1324 – 1328) Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1324 – 1328)	Raimondo			BEGUIN,	O.P.
Patriarch (1322 – 1324) Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1322 – 1324)					Pierre
Patriarch (1314 – 1318) Bishop of Rodez (France) (1301 – 1319) Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1314 – 1318)	Pierre			PLEINECASSAGNE	
Patriarch (1305 – 1311) Bishop of Durham (United Kingdom) (1284 – 1310) Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1305 – 1311)	Anthony				BEK
Patriarch (1295 – 1304) Titular Patriarch of <i>JERUSALEM</i> (1295 – 1304)					Landolfo
Patriarchs of Jerusalem (Roman Rite)					
Patriarch (1288.04.30 – 1291.05.18) Died: 1291.05.18	Nicolas		DE		HANAPES
Patriarch (1279.05.10 – 1287) Died: 1287	Elie				PILET
					Bishop of Périgueux (France) (1268.04.19 – 1279.05.10) Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1279.05.10 – 1287)
Patriarch (1278 – 1279.02.04 not possessed) Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1278 – 1279.02.04 not possessed)	Jean	AYGLIER	DE		VERSAILLES
Patriarch (1272.03.17 – 1277.09.22) Died: 1277.09.22	Thomas	Agni	DA	COSENZA,	O.P.
					Bishop of Bethlehem–Ascalon (1258 – 1263) Metropolitan Archbishop of Cosenza (Italy) (1267.04.18 – 1272.03.17) Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1272.03.17 – 1277.09.22)
Patriarch (1262.12.09 – 1270.04.21) Died: 1270.04.21	Guillaume				D’AGEN
					Bishop of Agen (France) (1247 – 1262) Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1262.12.09 – 1270.04.21)
Patriarch (1255.04.09 – 1261.08.29) Born: 1195 (France) Ordained Priest: Consecrated Bishop: Elected Pope: 1261.08.29 Installed Pope: 1261.09.04 Died: 1264.10.02 († 69)	Jacques	PANTALÉON	(later Pope	Urban	IV)
					Bishop of Verdun (France) (1253 – 1255.04.09) Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1255.04.09 – 1261.08.29) Pope of ROMA (Italy) (1261.08.29 [1261.09.04] – 1264.10.02)

Patriarch (1240.05.15 – 1254.06.08) Died: 1254.06.08	Robert	DE	NANTES Bishop of Nantes (France) (1236.08 – 1240.05.15) Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1240.05.15 – 1254.06.08)
Patriarch (1225.05 – 1239.12.05) Died: 1239.12.05	Gerald	DE	LAUSANNE Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1225.05 – 1239.12.05)
Patriarch (1214 – 1225) Died: 1225	Raoul	DE	MÉRENCOURT Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1214 – 1225)
SAINT (1204.02 – 1214.09.14) Born: 1149 (Italy) Died: 1214.09.14 († 65)	Patriarch	Alberto	AVOGADRO Bishop of Bobbio (Italy) (1184 – 1185) Bishop of Vercelli (Italy) (1185 – 1204.02) Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1204.02 – 1214.09.14)
Patriarch (1202 – 1204) Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1202 – 1204)	Soffredo	Errico	GAETANI
Patriarch (1194 – 1202) Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1194 – 1202)	Aimaro	Monaco	DEI CORBIZZI
Patriarch (1193 – 1194.04) Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1193 – 1194.04) Metropolitan Archbishop of Sens (France) (1194.04.23 – 1199.11.28)	Michele	DE	CORBEIL
Patriarch (1191 – 1192) Died: 1192			Rodolfo Bishop of Bethlehem–Ascalon (? – 1191) Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1191 – 1192)
Patriarch (1180.10.16 – 1191.07) Born: 1128? (France) Died: 1191.07 († 63)			Heraclius Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1180.10.16 – 1191.07)
Patriarch (1157 – 1180.10.06) Died: 1180.10.06			Amaury Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1157 – 1180.10.06)
Patriarch (1146.01.26 – 1157.11.20) Died: 1157.11.20			Foucher Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1146.01.26 – 1157.11.20)
Patriarch (1130 – 1145.11.25) Died: 1145.11.25	William	DE	MALINES Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1130 – 1145.11.25)
Patriarch (1128 – 1130) Died: 1130			Stephen Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1128 – 1130)
Patriarch (1119.01 – 1128) Died: 1128	Garmond	DE	PICQUIGNY Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1119.01 – 1128)

Patriarch (1112.04.26 – 1118.04.26)	Arnoul	DES	ROCHES
Born: (Belgium)	Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1099.08.01 – 1099.12.26)		
Died: 1118.04.26	Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1112.04.26 – 1118.04.26)		
Patriarch (1108 – 1112.04.06)	Gibelin	DE	SABRAN
Consecrated	1080	Metropolitan Archbishop of Arles (France) (1080 – 1112.04.06)	
Bishop:		Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1108 – 1112.04.06)	
Died:	1112.04.06		
Patriarch (1105 – 1107)	Dagoberto	DA	PISA
Born: 1050 (Italy)	Bishop of Pisa (Italy) (1085 – 1092.04.21)		
Died: 1107 († 57)	Metropolitan Archbishop of Pisa (Italy) (1092.04.21 – 1099.12.26)		
	Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1099.12.26 – 1102.09)		
	Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1105 – 1107)		
Patriarch (1102.10.08? – 1105)	Ebremar	DE	THÉROUANNE
Consecrated Bishop: 1107	Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1102.10.08? – 1105)		
Died: 1123	Titular Archbishop of <i>Caesarea</i> (1107 – 1123)		
Patriarch (1099.12.26 – 1102.09)	Dagoberto	DA	PISA
Born: 1050 (Italy)	Bishop of Pisa (Italy) (1085 – 1092.04.21)		
Died: 1107 († 57)	Metropolitan Archbishop of Pisa (Italy) (1092.04.21 – 1099.12.26)		
	Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1099.12.26 – 1102.09)		
	Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1105 – 1107)		
Patriarch (1099.08.01 – 1099.12.26)	Arnoul	DES	ROCHES
Born: (Belgium)	Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1099.08.01 – 1099.12.26)		
Died: 1118.04.26	Patriarch of JERUSALEM (Palestine) (1112.04.26 – 1118.04.26)		

11. Varia

Ion Bria

„IV. – Nu este locul aici de a compara eclesiologia ortodoxă cu cea catolică și protestantă. Cu toate că definiția reală a Ortodoxiei nu este destul de cunoscută de celelalte confesiuni creștine, totuși acestea au înțeles că Ortodoxia are propria ei identitate specifică, radical diferită de a lor, așa încât ea nu mai poate fi identificată în sens restrictiv sau negativ, ca în trecut: «lumea orientală», «ritul bizantin», «frații separați din Orient». Câteva idei fundamentale ortodoxe au pătruns în circulația ecumenică, ca de pildă, dimensiunea eclesială, de comuniune, a credinței creștine, dimensiune neglijată în trecut de Reforma protestantă care, pe bună dreptate, a respins concepția dintre existența unui «intermediar» între Dumnezeu și credincios. Apoi, noțiunea de Biserică locală, care se referă nu numai la modul de organizare administrativă și conducere pastorală a acesteia, ci la realitatea sacramentală a manifestării poporului lui Dumnezeu. Autonomia Bisericilor Ortodoxe locale, socotită de catolici ca o degradare și o renunțare temporară la autoritatea primatului papal, singura structură care ar menține universalitatea Bisericii, este întemeiată pe sacramentalitatea și apostolicitatea comunităților locale, care se pastrează prin episcopatul și euharistia lor. Episcopii nu sînt apostoli continuanți, ci succesori ai apostolilor, de aceea nu există un episcop al Bisericii universale. Iar universalitatea Bisericii se păstrează și se exprimă în și prin comuniunea euharistică. Pentru catolici, a nega primatul papal înseamnă a fi «schismatic». Pentru ortodocși, schisma presupune ruperea comuniunii euharistice, o degradare a definiției Bisericii, care nu poate fi formulată în sens juridic: Biserica universală unită cu scaunul de Roma, ci în sens euharistic.”¹

¹ Ion Bria, INTRODUCERE IN ECLEZIOLOGIA ORTODOXA, în "Studii Teologice", nr. 7-10/1976, pag. 695-704. Text preluat din: http://ortodoxie.trei.ro/istoric/invat_ortodoxa/3k_introducere_in_ecleziologia_ortodoxa.html

Teodor M. Popescu

EPISTOLA ENCICLICĂ A BISERICII UNA, SFINTE, CATOLICE ȘI APOSTOLICE, CĂTRE ORTODOCȘII DE PRETUTINDENI, 6 mai 1848 ²

text publicat în rev. BOR, București, an. LIII, 1935, p. 173-201

EPISTOLA ENCICLICĂ [1] A BISERICII UNA, SFINTE, CATOLICE ȘI APOSTOLICE, CĂTRE ORTODOCȘII DE PRETUTINDENI [2]

*în care cei patru patriarhi ai Răsăritului dau, la anul 1848,
un răspuns ferm enciclicei Către Orientali a Papei Pius IX
și afirmă fundamentele Ortodoxiei contra tuturor ereziilor
(Tradusă de prof. univ. Teodor M. Popescu)*

uturor celor de pretutindeni, în Duhul Sfânt iubiți și doriți frați ai noștri, sfințiți Arhierei, prea cucernicului cler din jurul lor și tuturor ortodocșilor, fii adevărați ai Bisericii una, sfințe, catolice și apostolice, îmbrățișare frățescă în Duhul Sfânt și toate cele bune și de mîntuire de la Dumnezeu.

Trebuia ca propovăduirea evanghelică, sfîntă și dumnezeiască a răscumpărării[3] noastre să fie vestită de către toți așa neschimbată și să fie crezută în veci așa de curată, cum a descoperit-o dumnezeieștilor și sfinților Săi Ucenici Mîntuitorul nostru, cel Care pentru aceasta S-a deșertat pe Sine luând chip de rob[4], coborînd din sânurile părintești și dumnezeiești. Și cum aceia devenind martori văzători și auzitori, ca niste trîmbite puternice au răsunit în toată lumea (căci în tot pămîntul a ieșit graiul lor și pînă la marginile lumii cuvintele lor)[5]; și, în sfîrsit, așa neatînsă, cum ne-au predat-o de obște atîta și atîta de mari de Dumnezeu purtători Părinți ai Bisericii catolice, cei de la marginile pămîntului, cari au repetat aceleași graiuri și au învățat pînă la noi în sinoade și fiecare în parte. Dar precum odinioară în Eden, începătorul răutății, vrăjmasul cel neînțelegător al mîntuirii oamenilor, luînd cu viclenie chip de sfetnic folositor, a făcut pe om călcător al poruncii dumnezeiești celei cunoscute, tot astfel amăgind pe mulți cu timpul și în Edenul cel înțelegător, Biserica lui Dumnezeu și făcîndu-i uneltele sale, amestecînd veninul ereziei în izvoarele cele limpezi

² Text preluat după : http://www.angelfire.com/linux/viataortodoxa/sinod_rsrit.html

Mai vezi și lîncul : <http://www.crestinortodox.ro/forum/showthread.php?>

Pr. Prof. Teodor M. POPESCU (trad.), EPISTOLA ENCICLICĂ A BISERICII UNA, SFINTE, CATOLICE ȘI APOSTOLICE, CĂTRE ORTODOCȘII DE PRETUTINDENI, text publicat în rev. BOR, București, an. LIII, 1935, p. 173-201.

ale învățăturii ortodoxe, adapă pe multi, ce sunt nevinovați dar vietuiesc fără pază, în (pahare) aurite așa zicînd cu hristologia evanghelică, și cari neluînd seama mai mult la cele auzite (Evrei II, 1) și vestite de Părinții lor (Deuteronom[6], XXXII, 7) potrivit Evangheliei și la fel pururea cu învățătorii cei de mai înainte, nici socotind îndeștător spre mîntuirea lor sufletească cuvîntul cel grăit și scris al Domnului și autoritatea Bisericii celei de totdeauna, urmăresc nelegiuire nouă și inovatii, ca în îmbrăcăminte, și desfășoară în toate chipurile învățătura evanghelică cea de ei stricată.

2. De acolo ereziile cele multe sfîșiate și îngrozitoare, pe cari Biserica cea catolică, primind chiar din scutecele ei armătura lui Dumnezeu și apucînd cutitul Duhului, care este cuvîntul lui Dumnezeu (Efeseni VI, 17), a fost nevoită să le combată, și împotriva tuturor a triumfat pînă azi și va triumfa biruitoare în totii vecii, înfățișîndu-se totdeauna mai strălucită și mai puternică după luptă.

3. Dar din aceste erezii unele au și dispărut cu totul, altele se duc, altele s-au vestejit, altele și înfloresc mai mult sau mai puțin, fiind în putere pînă la timpul restabilirii lor, altele iarăși reapar, ca să-si meargă drumul lor de la naștere pînă la distrugere, căci fiind gînduri și născociri nenorocite de oameni nenorociți, trăsnete ca anatema celor șapte Sinoade ecumenice, ca și ei se nimicesc, chiar de ar mai tine o mie de ani. Numai Ortodoxia Bisericii catolice și apostolice, cea însufletită de Cuvîntul Cel viu al lui Dumnezeu, ea dăinuiește vesnic, după făgăduinta cea nemincinoasă a Domnului: Porțile iadului nu o vor birui (Matei XVI, 18), adică gurile nelegiuitorilor și ereticilor (cum ne tălmăcesc nouă dumnezeiești Părinți), oricît de grozave, oricît de uimitoare, nu vor birui dreapta învățătură cea linistită și tăcută. Dar oare ce este că drumul celor păcătoși merge bine? (Ieremia XII, 1) și nelegiuitorii se semetesc și se înaltă ca cedrii Libanului (Psalm XXXVI, 45), tulburînd adorarea cea linistită a lui Dumnezeu?

Pricina acestui lucru este nespună, și Biserica, desi se roagă zilnic ca să lipsească de la ea boldul acesta, acest înger al lui Satan, aude de la Domnul totdeauna: Destul îți este tie harul Meu: căci puterea mea întru slăbiciune se desăvîrșeste (Corinteni XII, 9). De aceea mai cu plăcere se laudă întru slăbiciunile sale, ca să se sălăsluiască asupra ei puterea lui Hristos[7] și pentru ca cei încercați să se vădească (Corinteni XI, 19).

4. Dintre aceste erezii răspîndite - pentru judecări pe care le știe Dumnezeu - pe o mare parte a pămîntului era cîndva arianismul, iar astăzi este și Papismul[8], dar și acesta (ca și acela, care a dispărut cu totul), desi este în putere acum, nu va birui pînă la sfîrșit, ci va trece și va fi doborît și va răsună marele glas din cer: Doborîtu-s-a (Apocalipsa XII, 10).

5. Părerea cea nouă că Duhul Sfînt porcede de la Tatăl și de la Fiul este potrivnică lămuririi hotărîte a Domnului nostru, dată cu grijă pentru aceasta (Ioan XV, 26): Care de la Tatăl porcede, și potrivnică mărturisirii întregii Biserici catolice, după cum este încredintată de către cele șapte Sinoade ecumenice: Care de la Tatăl porcede (Simbolul Credinței). I. Pentru că înlătură progresiunea cea mărturisită de Evanghelie a persoanelor dumnezeiești ale Fericitei Treimi, progresiune dintr-o singură cauză, unică, dar diferită. II. Pentru că introduce raporturi diferite și inegale între ipostasele cele de aceeași putere și împreună mărite, și confundarea sau amestecarea lor. III. Pentru că dovedeste așa zicînd ca fiind imperfectă, ba chiar obscură și greu de înțeles pînă la ea mărturisirea Bisericii una, sfîntă, catolică și apostolică. IV. Pentru că atacă pe sfîntii Părinți din sinodul întîi ecumenic de la Niceea și din Sinodul al doilea ecumenic de la Constantinopol, ca și cum adică ar fi teologhisit nedesăvîrșit despre Fiul și Sfîntul Duh și ar fi trecut sub tăcere o asemenea însusire a Dumnezeirii fiecăreia din cele două persoane, desi era nevoie să fie lămurite toate însusirile lor dumnezeiești împotriva și a arienilor și a macedonenilor. V. Pentru că insultă pe Părinții Sinodului al treilea, al patrulea, al cincilea, al șaselea și al șaptelea ecumenic, cari au vestit în lume desăvîrșit și întreg dumnezeiescul Simbol, încît și cu blesteme înfricosate și cu pedepse nedeslegate au oprit orice adaos sau scădere sau schimbare sau mutare fie și de o cirtă, și lor însisi și oricărui altii[9]; ca și cum[10] ar trebui să fie îndreptat și mărit, și prin urmare toată învățătura teologică a Părinților catolici ar fi de schimbat, descoperindu-se parcă noi însusiri tuturor celor trei

persoane ale Fericitei Treimi. VI. Pentru că s-a strecurat la început în Bisericele Apusului, ca un lup în piele de oaie, cu însemnare adică nu de purcedere, după înțelesul grecesc din Evanghelie și din simbol, ci cu însemnarea de trimitere[11], cum se apăra papa Martin[12] față de Maxim Mărturisitorul și cum explica Anastasie Bibliotecarul sub Ioan VIII[13]. VII. Pentru că fortează în chip deosebit, cu neînchipuită îndrăzneală, și falsifică Simbolul însuși, care este depozit comun al creștinismului. VIII. Pentru că a adus atâtea tulburări în Biserica cea liniștită a lui Dumnezeu și a dezbinat neamurile. IX. Pentru că a fost dezaprobată în chip solemn de la prima înfățișare de către doi papi de vesnică amintire, Leon III și Ioan VIII, care - acesta din urmă - în epistola[14] către sfântul[15] Fotie - a pus în rîndul lui Iuda pe cei care au introdus-o întâi în dumnezeiescul Simbol. X. Pentru că a fost condamnată de multe sfinte Sinoade ale celor patru Patriarhi ai Răsăritului. XI. Pentru că a fost lovită cu anatemă, ca o inovație și adăogire în Simbol, la Sinodul al optulea ecumenic cel întrunit la Constantinopol pentru pacea Bisericilor răsăritene și apusene[16]. XII. Pentru că odată introdusă în Bisericele din Apus, fie a născut fapte de rusine, fie a atras după sine în curînd alte inovații, cele mai multe potrivnice poruncilor celor hotărît scrise în Evanghelie ale Mîntuitorului nostru și tinute pînă la introducerea ei în Bisericele în care s-a furisat, ca: stropire în loc de botez, refuzarea sfîntului Potir[17] laicilor, ridicarea uneia și aceleiași pîini frînte, dar folosirea de hostii, azimă în loc de pîine, lăsarea din liturghii a binecuvîntării, adică a dumnezeiestii chemări a prea Sfîntului Duh celui Care sfînteste slujirea[18] și desființarea vechilor ceremonii apostolice ale Bisericii catolice, oprind de exemplu ungerea cu sfîntul mir și împărtășirea cu prea curatele Taine a pruncilor botezați; necăsătorirea preoților, infailibilitatea și vicariatul lui Hristos în persoana Papii și celelalte, înlăturînd astfel tot tipul vechi apostolic aproape al tuturor tainelor și al întregii învățături, pe care-l ținea vechea sfîntă și dreptcredincioasă Biserică a Romei, pe atunci mădular prea cinstit al sfintei Bisericii catolice și apostolice. XIII. Pentru că a îndemnat pe teologii Apusului, apărătorii ei, neavînd nici un loc nici în Scriptură, nici în Părinți, pentru a da chip plăcut gresitelor învățături enumerate, nu numai la răstălmăcirea Scripturilor, cum nu vedem la nici unul din Părinții sfintei Bisericii catolice, dar și la falsificarea textelor sfinte și neatinse ale dumnezeiestilor Părinți răsăriteni ca și apuseni. XIV. Pentru că a apărut ca ceva străin, nemaiauzit și blasfemiator chiar și pentru celelalte comunități creștine existente, care, pentru alte drepte pricini, au fost înlăturate din Staulul catolic[19]. XV. Pentru că nu se poate încă apăra nici măcar cu probabilitate din Scripturi, sau cel puțin în chip rational din Părinți, cu tot zelul și cu toată lupta apărătorilor ei, în nici una din acuzațiile enumerate[20]. O asemenea părere poartă toate caracteristicile învățăturii gresite, ce provin din firea și din însușirile ei. și deoarece orice învățătură gresită, care atinge cugetarea catolică cu privire la Fericita Treime și la progresiunile[21] dumnezeiesti, și încă chiar existența Prea Sfîntului Duh, este și se numește erezie, și cei care cugetă astfel eretici, după hotărîrea celui întru sfînti Damasus Papă al Romei: Dacă cineva va avea dreaptă părere despre Tatăl și Fiul, dar nu va avea despre Sfîntul Duh, este eretic (Mărturisirea credinței catolice pe care Papa a trimis-o Episcopului Paulin al Tesalonicului[22]), de aceea Biserica una, sfîntă, catolică și apostolică, mergînd pe urmele sfîntilor Părinți, răsăriteni ca și apuseni, a declarat odinioară pe timpul Părinților și declară iarăși astăzi în sinod, că această nouă părere mai sus arătată, că Duhul Sfînt purcede de la Tatăl și de la Fiul, este în esență erezie, iar partizanii ei, oricine ar fi, eretici, potrivit cu sus numita hotărîre sinodică a Prea Sfîntului Papă Damasus, și adunările lor eretice, și orice comuniune duhovnicească și religioasă a fiilor ortodocși ai Bisericii catolice cu unii ca aceia neîngăduită, mai ales în virtutea canonului 7 al Sinodului al treilea ecumenic[23].

6. Această erezie, care a atras după sine și foarte multe inovații, precum s-a arătat, cunoscută fiind pe la jumătatea secolului al șaptelea[24], necunoscută și anonimă la început, și încă diferite însemnări avînd în provinciile apusene ale Europei, furisîndu-se cu încetul în timp de patru sau cinci secole, covîrsind vechea Ortodoxie a acelor părți prin nepăsarea Păstorilor de atunci și prin protecția Suveranilor[25], a dus la rătăcire puțin cîte puțin nu numai Bisericele atunci ortodoxe încă ale Spaniei, dar și pe cele germane, galice și italiene, a căror ortodoxie se vestea odinioară în toată lumea, și cu care adeseori comunicau dumnezeiestii noștri Părinți, ca marele Atanasie și

Vasile cel pînă la cer strălucitor[26], și a căror împreună bună înțelegere și lucrare cu noi pînă la Sinodul al șaptelea ecumenic a păstrat neatinsă învățătura Bisericii catolice și apostolice. Dar în urmă, prin pisma celui care urăște binele, inovațiile ei cu privire la Teologia cea sănătoasă și ortodoxă a Prea Sfîntului Duh (a Cărui hulire nu se va ierta oamenilor nici în veacul de acum, nici în cel ce va să fie, după hotărîrea Domnului, Matei XII, 31-32) și una după alta, inovațiile privitoare la dumnezeiestile taine și mai ales la taina cea de-lume-mîntuitoare a Botezului și a dumnezeiestii Împărtășanii și a Preotiei, ca niste fapte îngrozitoare urmîndu-i, au pus stăpînire și pe Roma cea veche înșasi, de unde luînd caracter oficial în Biserică, au[27] primit spre a se deosebi și numele de Papism. Căci episcopii ei supranumindu-se Papi, desi la început unii dintre ei s-au declarat în chip ecumenic împotriva inovației, ca Leon III și Ioan VIII, precum am mai spus, și au dezaprobat-o în toată lumea, unul prin acele plăci de argint[28], iar celălalt prin epistola sa către sfîntul Fotie la Sinodul al optulea ecumenic și prin cea către Sfindopulchros[29] pentru Metodiul episcopul Moraviei, cei mai multi dintre urmasii lor, momiti de privilegiile antisinodale ce decurgeau pentru ei din erezie[30], întru apăsarea Bisericilor lui Dumnezeu și găsind în ele mult folos lumesc și cîstig mult, închipuind conducerea monarhică în Biserica cea catolică și monopol al harurilor Sfîntului Duh, nu numai au schimbat cît îi privește religia veche, despărțindu-se prin arătatele inovații de cealaltă veche și existentă încă formă de conducere creștină, ci s-au silit nu fără îngăduite tratative, cum ne încredințează istoria cea adevărată, ca să atragă cu ei de la Ortodoxie la apostazia lor și celelalte patru Patriarhii și să robească astfel Biserica cea catolică[31] voilor și poruncilor oamenilor.

7. Înaintasii și Părintii nostri de fericită amintire de atunci, întru osteneală și sfat îndeobste, văzînd călcată în picioare învățătura strămoșească evanghelică și sfîșiat cu mîini nelegiuite vesmîntul cel de sus tesut al Mîntuitorului nostru, miscati de dragoste părintească și frățească au plîns[32] pierderea atîtor creștini pentru care a murit Hristos și au depus mult zel și iubitoare străduință, și în sinoade și în particular, pentru ca, salvînd învățătura ortodoxă a sfînteii Biserici catolice, să coasă împreună la loc de vor putea ceea ce s-a sfîșiat, și ca doctori încercați au chibzuit laolaltă pentru mîntuirea mădularului suferind, îndurînd multe supărări și dispret și prigoniri, numai ca să nu se despartă în bucăți corpul lui Hristos, numai ca să nu se calce în picioare hotărîrile dumnezeiestilor și venerabilelor Sinoade. Dar istoria cea nemincinoasă ne-a încredințat de neînduplecata stăruință apuseană în rătăcire. Acești bărbați de fericită amintire au încercat în faptă și în această chestiune adevărul cuvintelor celui întru sfînti Părintelui nostru Vasile cel pînă la cer strălucitor[33], care zicea și atunci din experiență despre episcopii Apusului și îndeosebi despre Papa însusi: Care nici nu cunosc adevărul, nici nu suferă să-l învețe, certîndu-se cu cei care vor să le anunte adevărul și întinzînd prin ei însisi erezia[34] (către Eusebiu al Samosatei)[35] și astfel cunoscînd neîndreptarea lor după prima și a doua certare frățească, lăsîndu-i în pace și evitîndu-i i-au lăsat la mintea lor cea neîncercată (căci mai bun este războiul decît o pace care desparte de Dumnezeu, cum a spus și cel întru sfînti Părintele nostru Grigorie despre arieni)[36]. De atunci nu mai este nici o comuniune duhovnicească între noi și ei. Căci au săpat cu mîinile lor prăpastie adîncă, cea între ei și ortodoxie.

8. Dar pentru aceasta Papismul n-a încetat de a tulbura Biserica cea linistită a lui Dumnezeu, ci trimițînd pretutindeni așa numiți Misionari, oameni traficanti de suflete, înconjoară pămîntul și marea, ca să facă un prozelit, să însele pe vreunul dintre ortodocși, să strice învățătura Domnului nostru, să falsifice prin adaos dumnezeiescul Simbol al sfînteii noastre Credințe, să arate de prisos Botezul[37] cel lăsat de Dumnezeu, inutilă împărtășirea cu Potirul Testamentului și cîte altele nenumărate a insuflat demonul inovației scolasticilor, care au îndrăznit totul în evul mediu, și Episcopilor Romei celei vechi, care au cutezat toate pentru iubirea de stăpînire. Fericirii pentru evlavie înaintasii și Părintii nostri, desi în multe feluri și în multe chipuri supărați și prigoniti dinăuntru și dinafară, direct și indirect de către Papism, încrezîndu-se în Domnul, au izbutit să păstreze și să ne predea și nouă această nepretuită mostenire a Părintilor lor, pe care și noi, cu ajutorul lui Dumnezeu, o vom trece ca pe un tezaur de mult pret generațiilor ce vor veni pînă la sfîrșitul veacului. Dar nu încetează pînă astăzi și nu vor înceta pentru aceasta Papistii să atace după obiceiul lor ortodoxia, care le este zilnic mustrare vie înaintea ochilor ca unor apostati de la

credinta lor cea strămosească. De ar fi dat Dumnezeu să îndrepte ei aceste atacuri contra ereziei, care a năvălit în Apus și a pus stăpânire pe el! Cine se îndoiește, că dacă zelul lor pentru distrugerea Ortodoxiei s-ar fi întrebuintat cumva pentru distrugerea ereziei și a inovatiilor, după sfaturile cele lui Dumnezeu plăcute ale lui Leon al III-lea și Ioan al VIII-lea, acei ultimi Papi ortodocsi de fericită pomenire, de mult n-ar mai fi rămas nici urmă din ea pe lume și am putea acum să spunem acelasi lucru[38], după făgăduinta apostolică? Dar zelul urmasilor lor nu era pentru apărarea Credintei ortodoxe, ca zelul vrednicului de amintire întru fericiti Leon al III-lea.

9. Pînă în timpul de acum, atacurile personale ale Papilor înaintasi încetaseră și nu mai erau decît cele ale misionarilor; de curînd însă Papa Pius al IX-lea, care a primit episcopatul Romei la 1847[39], a dat la 6 ianuarie acest an o enciclică intitulată Către Orientali, avînd douăsprezece pagini în traducerea greacă, pe care trimisii săi au răspîndit-o ca pe o miasmă venită de undeva din afară înăuntrul Turmei noastre ortodoxe. Această enciclică se adresează către cei care în diferite timpuri și în diferite comunități crestine au apostaziat și au dezertat la Papism și prin urmare îi sunt partizani, dar se îndreaptă intentionat și către ortodocsi, nu în particular și numindu-i, dar citînd pe nume[40] (pag.3. r.14-18, pag.4 r.19 și pag.9, r. 5, 17 și 23) pe dumnezeiestii și sfinții nostri Părinti, calomniindu-i adică pe ei și pe noi, mostenitorii și urmasii lor; pe ei ca ascultînd zice-se de ordinele papale și de hotărîrile venite de la Papi, ca de la arbitrii Bisericii catolice, iar pe noi ca pe niste neascultători de pildele acelora și prin urmare calomniindu-ne față de Turma noastră cea de Dumnezeu încredintată, ca pe niste despărțiti de Părintii nostri și nepurtători de grijă pentru datoriile noastre cele sfinte și pentru mîntuirea sufletească a fiilor nostri duhovnicești. și uzurpînd anume ca pe o proprietate a lor Biserica cea catolică a lui Hristos, pentru că detin, cum se laudă, scaunul episcopal al Fericitului Petru, voiesc să amăgească astfel pe cei mai simpli cu apostazia de la Ortodoxie, adăugînd acele cuvinte surprinzătoare pentru oricine s-a hrănit cu învățătura teologică (pag.10, r. 29): nici nu există motiv să pretextati contra întoarcerii la adevărata Biserică și comuniune cu acest sfînt scaun.

10. Desigur că fiecare dintre frații și fiii nostri în Hristos cu educatie și instructie religioasă, citind cu atentie și cu înțelepciunea cea dată lui de Dumnezeu, observă că și cuvintele Episcopului de acum al Romei, ca și ale înaintasilor lui de la schismă, nu sunt cuvinte de pace, cum zice (pag.7, r.8) și de iubire, ci cuvinte de amăgire și absurde, tinzînd la interes, după obiceiul înaintasilor lui antisinodali. De aceea și suntem siguri că așa cum nu s-au înșelat pînă azi, ortodocsii nu se vor înșela nici de acum înainte; căci cuvîntul Domnului nostru este sigur (Ioan X, 5): Nu vor urma pe cel străin, ci vor fugi de la el, pentru că nu cunosc glasul celor străini.

11. Cu toate acestea, am socotit de datoria noastră părintească și frățească și ca o obligatie sfîntă, ca să vă întărim prin prezenta rugăminte[41] în ortodoxia pe care o tineti din strămosi și să arătăm totodată în treacăt netemeinicia celor gîndite de Episcopul Romei și ce este vădit că el cugetă. Căci nu cu mărturisirea sa apostolică își împodobeste scaunul, ci cu tronul apostolic se sileste să-si stabilească autoritatea, și cu autoritatea mărturisirea sa. Dar lucrul nu stă așa. Căci nu numai că scaunul Romei se socoteste a fi cinstit cumva de către fericitul Petru dintr-o simplă traditie, dar nici scaunul domnesc al fericitului Petru, mărturisit de Sfînta Scriptură, adică Antiohia, a cărei Biserică este de aceea mărturisită de sfîntul Vasile (Epist. 48 către Atanasie cel Mare)[42] ca cea mai însemnată dintre Bisericile din lume[43], și ceea ce este și mai mult, Sinodul al doilea ecumenic scriind către Sinodul Apusenilor[44] (prea cinstitilor și cucernicilor frati și împreună-liturghisitori Damasus[45], Ambrozie[46], Britton[47], Valerian[48] și ceilalti)[49] mărturiseste zicînd[50]: Biserica cea prea veche și în adevăr apostolică din Antiohia Siriei, în care pentru prima dată s-a întrebuintat cinstitul nume al creștinilor[51], nici aceasta, zicem, Biserica apostolică din Antiohia, n-a avut vreodată dreptul de a nu fi judecată cu Sfînta Scriptură și cu hotărîrile sinodale, ca una care în adevăr se poate mîndri cu scaunul lui Petru.

Dar ce zicem? Însăși persoana fericitului Petru a fost judecată înaintea tuturor după adevărul Evangheliei (Galateni II) și a fost găsit, după mărturie scripturistică, vinovat și nu drept mergînd[52]. Ce trebuie atunci crezut despre cei care se laudă și se semetesc numai cu ocuparea scaunului lui? Si, într-adevăr, însusi marele Vasile, cel pînă la cer strălucitor[53], acest didascăl

ecumenic al Ortodoxiei în Biserica cea catolică, la care și Episcopii Romei sunt nevoiti să trimită (pag. 8, r.31)[54], lămurit și curat ne-a arătat mai sus[55] ce considerare trebuie să avem pentru judecările nepătrunsului Vatican[56]: Care nu cunosc adevărul, nici nu suferă să-l învețe, certându-se cu cei care le vestesc adevărul și întărind prin ei însisi erezia. Asa că însisi acei sfinți Părinți ai noștri, pe care admirându-i pe drept, ca pe niste luminători și învățători chiar ai Apusului, ni-i enumeră Fericirea Sa și ne sfătuiește să-i urmăm (aceeasi pagină), ne învață să nu judecăm Ortodoxia după sfântul scaun, ci scaunul însuși și pe cel de pe scaun să-l judecăm după dumnezeiestile Scripturi și regulile sinodale și după credința cea propovăduită, adică după Ortodoxia învățaturii celei de totdeauna. Asa au judecat și au condamnat în Sinod Părinții noștri și pe Honorius Papă al Romei[57] și pe Dioscur Papă al Alexandriei[58] și pe Macedonie[59] și pe Nestorie[60] Patriarhi de Constantinopol și pe Petru Knafevs[61] Patriarhul Antiohiei[62] și pe ceilalți. Căci dacă și urâciunea pustiirii a stat în locul cel sfânt, după mărturia Scripturilor (Daniil IX, 27 și Matei XXIV, 15), de ce n-ar fi și erezia pe scaun sfânt? și de aici se arată dintr-o privire zădărnici și slăbiciuni și a celorlalte argumente (pag. 8, r. 9, 11, 14) în favoarea puterii despotice a Episcopului Romei. Căci dacă Biserica lui Hristos nu s-ar fi întemeiat pe piatra cea neclintită a mărturisirii lui Petru (care era răspuns comun din partea apostolilor întrebați Voi cine ziceți că sunteți? - Matei XVI, 15): Tu ești Hristosul, Fiul Dumnezeului celui viu (ibidem, 16), cum ne tălmăcesc nouă dumnezeiestii Părinți răsăriteni și apuseni, s-ar fi întemeiat pe temelie gresită chiar pe însuși Petru, dar încă pe Papa, care, după ce și-a însușit și cheile Împărăției cerurilor, ce fel de întrebuintare a făcut de ele se vedește din istorie. Dar și însemnarea întreitului Paste oile mele, dumnezeiestii noștri Părinți comuni de acord învață că nu era un privilegiu al fericitului Petru asupra celorlalți Apostoli, și cu atât mai puțin și al urmașilor lui, ci o simplă restabilire a lui în apostolat, din care căzuse prin întreită lepădare. Dumnezeiescul Petru însuși se arată a primi astfel înțelesul întreitei întrebări a Domnului Mă iubesti? și mai mult și decât aceștia (Ioan XXI, 16). Căci aducându-și aminte de chiar dacă totuși s-ar scandaliza de tine, eu nu mă voi scandaliza niciodată (par.12), s-a întristat că i-a zis a treia oară mă iubesti. Dar urmașii lui iau zicerea în chip oportun în înțelesul cel foarte plăcut lor[63].

12. Dar, zice Fericirea sa (pag. 8, r.12) că Domnul nostru a spus lui Petru (Luca XXII, 32): Eu m-am rugat pentru tine, ca să nu lipsească credința ta, iar tu întorcându-te oarecând întârește pe frații tăi. Rugăciunea Domnului nostru s-a făcut pentru cuvântul că Satan încercase (ibidem 31) să tulbure credința tuturor Ucenicilor, dar Domnul i-a îngăduit numai pentru Petru, și tocmai de aceea anume, pentru că grăia cuvinte de iubire de sine și se îndreptătea pe sine mai presus decât ceilalți (Matei XXVI, 33): Chiar dacă totuși s-ar scandaliza de Tine, eu nu mă voi scandaliza niciodată. Dar această îngăduință a fost trecătoare, a început să blesteme și să jure, că nu cunosc pe acest om. Atât de slabă este firea omenească lăsată la puterea ei însăși, duhul este osîrduitor, iar trupul neputincios (Matei XXVI, 41), trecătoare, am zis pentru că iarăși venindu-și în sine, prin întoarcerea sa întru pocăință, să întărească și mai mult pe frații săi întru Acela pentru Care ei nici n-au jurat gresit, nici nu s-au lepădat. O, înțelepte judecăți ale lui Dumnezeu! Cât de dumnezeiască și tainică era cea din urmă noapte pe pământ a Mîntuitorului nostru! Cina aceea sfîntă este crezută a fi săvîrsită și astăzi în fiecare zi - aceasta să faceți întru pomenirea mea (Luca XXII, 19). și ori de cîte ori veți mânca pîinea aceasta și veți bea paharul acesta, vestiți moartea Domnului pînă ce va veni (I Corinteni XI, 26). Dragostea frătească cea cu atîta grijă vestită nouă de către Învățătorul nostru comun, întru aceasta vor cunoaște totuși că sunteți ucenicii mei, dacă veți avea dragoste între voi (Ioan XIII, 35) ale cărei zăpisi și condiții Papii le-au sfîșiat întîi, apărînd și primind inovații eretice împotriva celor evanghelizate nouă și rînduite de către Învățătorii și Părinții noștri comuni, însăși această dragoste, zicem, lucrează și astăzi în sufletul popoarelor creștine și îndeosebi al celor care le conduc[64]. Căci mărturisim cu tărie în fata lui Dumnezeu și a oamenilor, că rugăciunea Mîntuitorului nostru (pag.7, r. 33) către Dumnezeu și Tatăl Său pentru dragostea comună a creștinilor și pentru unitatea întru una sfîntă catolică și apostolică Biserică, în care și credem, ca să fie una precum și noi una suntem (Ioan XVII, 22), lucrează în noi, ca și în Fericirea Sa, și aici dorința și zelul nostru frătesc înțîlnesc pe ale Fericirii Sale, cu această singură deosebire, că în noi

lucrează cu conditia de a se păstra întreg și neatins dumnezeiescul Simbol cel neprihănit și desăvârșit al Credinței creștinilor după glasul evanghelic și după hotărârile celor șapte sfinte Sinoade ecumenice și învățătura Bisericii catolice celei de totdeauna, iar în Fericirea Sa pentru întărirea și predominarea autorității și funcțiunii celor care stau pe Scaunul apostolic și cea a noilor lor învățături. Iată pe scurt capitolul întregii deosebiri și neînțelegeri dintre noi și aceia și zidul cel din mijloc al despărțirii, care, după cum ne-a prezis Dumnezeu (ibidem X, 16), și alte oi am, care nu sunt din acest staul. și acelea Mi se cade să le aduc și vor asculta de glasul Meu, (care de la Tatăl porcede), nădăjduim că, cu împreună-lucrare a vestitei înțelepciuni a Fericirii Sale, se va ridica din mijloc în zilele noastre. Fie spusă acum și cea de a treia. Căci dacă socotim după cuvintele Fericirii Sale, că rugăciunea Domnului nostru pentru Petru, care avea să se lepede și să-si calce jurământul, rămâne legată și unită cu scaunul lui Petru și că se reface virtual și la cei care stau în timp pe el, desi, cum s-a spus mai sus (par. 11) cu nimic nu contribuie la întărirea părerii (după cum din exemplul fericitului Petru însuși din Scriptură aflăm, încă și după pogorîrea Sfintului Duh), încredințăm totuși din cuvintele Domnului, că va veni timpul când această dumnezeiască[65] rugăciune, cea pentru lepădarea lui Petru, ca să nu lipsească întru sfîrșit credința lui, va lucra și asupra vreunuia dintre urmașii scaunului[66] lui, care va și plînge amar ca el și întorcîndu-se oarecînd ne va întări și mai mult pe noi, frații lui, în mărturisirea ortodoxă pe care o tinem din strămoși. și dea Dumnezeu ca acest urmaș al lui Petru să fie Fericirea Sa! Dar la această umilă rugămintă a noastră oare ce împiedică să adăugăm și sincerul nostru sfat cordial în numele sfintei Biserici catolice? Noi nu îndrăznim nicidecum să zicem, cum a zis (pag 10, r 22) Fericirea Sa, fără altă întîrziere. Zicem însă fără grabă, cu matură chibzuință, și încă, de va trebui, cu sfatul Episcopilor și teologilor și învățătorilor celor mai înțelepți, mai evlaviosi și totdeauna mai iubitori de adevăr și nepărtinitori, de care destui au astăzi, după dumnezeiasca economie, toate popoarele din Apus.

13. Zice Fericirea Sa, că Episcopul de Lugdunum[67], Sfîntul Irineu, scrie întru lauda Bisericii romane: Toată Biserica, adică credincioșii de pretutindeni, trebuie să fie de acord, pentru înfrățirea ei, cu această Biserică, în care totdeauna s-a ținut în totul de către credincioșii de pretutindeni tradiția cea dată de Apostoli[68]. Desi acest sfînt spune cu totul altceva decît ceea ce cred cei de la Vatican, le lăsăm înțelesul și explicarea lor cea după bunul plac și zicem: cine tăgăduiește că vechea Biserică romană era apostolică și ortodoxă? și nimeni dintre noi nu va pregeta să o numească și pildă a Ortodoxiei[69]. Noi mai ales vom adăoga spre marea ei laudă, după istoricul Sozomen (Istoria bisericească, cartea III, cap. 13) și chipul în care, pînă la un timp, a putut să păstreze Ortodoxia ce-i lăudăm și pe care Fericirea Sa a părăsit-o: Pentru că în general Biserica cea din tot Apusul, conducîndu-se curat de dogmele Părinților, a fost scutită de ceartă și de rătăcirile ei[70]. Oare cine dintre Părinți sau dintre noi însine a tăgăduit înfrățirea[71] ei canonică în ordinea Ierarhiei, atîta timp cît s-a condus curat de dogmele Părinților, alăturîndu-se regulii infailibile a Scripturii și a sfintelor Sinoade? Dar acum nu găsim păstrată în ea nici dogma Fericitei[72] Treimi după simbolul dumnezeiestilor[73] Părinți adunați la sinodul I de la Niceea și la al doilea de la Constantinopol, pe care l-au mărturisit și l-au întărit și sub atîtea blesteme au pus ca pe niste caterisiti pe cei ce-l vor schimba, fie și cu o cîrtă, celelalte cinci sinoade ecumenice, nici forma cea apostolică a dumnezeiescului[74] Botez, nici invocarea Duhului celui de taină săvîrșitor[75] asupra celor Sfinte, ci vedem în ea și dumnezeiescul Potir socotit - fie departe de noi[76] - ca o băutură de prisos, și foarte multe altele, necunoscute nu numai sfintilor noștri Părinți, care au fost totdeauna canon și dreptar catolic infailibil[77] al Ortodoxiei, precum și Fericirea Sa învățată cu respectul adevărului (pag.2), dar și vechilor sfînti Părinți ai Apusului. Dar încă și acest primat, pentru care pledează din toate puterile Fericirea Sa, ca și înaintașii săi, a decăzut de la un semn frătesc și privilegiu ierarhic la supremație[78]. Ce trebuie deci să credem despre tradițiile ei nescrise, dacă cele scrise au suferit așa transformare și schimbare în rău? Sau cine este atît de îndrăznit și de încrezut în autoritatea Scaunului apostolic, încît să cuteze a spune, că dacă ar trăi din nou cel întru sfînti Părintele nostru Irineu și ar vedea-o astăzi ruptă de vechea și originara învățătură apostolică în atît de esențiale și catolice articole ale creștinismului, nu s-ar împotrivi el

cel dintâi la inovatiile și la dispozițiile arbitrare ale Bisericii romane celei pe drept lăudate atunci, ca una ce se conduce curat după dogmele părintesti? Văzînd, de pildă, că Biserica romană nu numai înlătură din canonul ei liturgic după inspirația scolasticilor[79] străvechea și apostolica invocare[80] a Duhului celui de taină sfîntitor și că mutilează Ierurgia[81] în chip deplorabil în partea ei cea mai esențială, dar se și silește cu hotărîre ca să o scoată și din liturghia celorlalte comunități crestine, calomniînd în chip atît de nedemn Scaunul apostolic cu care se laudă, că s-au strecurat după schismă (pag. 11, r. 11)[82], ce n-ar zice despre această inovatie acest dumnezeiesc Părinte? El care ne asigură (cartea IV, cap.34, editia Massuet[83], 18) că pîinea cea din pămînt, primind și evocarea[84] lui Dumnezeu, nu mai este pîine comună etc., numind evocare invocarea[85]. Că prin ea crede Irineu că se săvîrsește Misterul jertfei, a notat în chip deosebit și Francois Feuardent[86] din ordinul numitilor călugări minori papali[87], care a editat la 1639 scrierile sfîntului cu scoli, la capitolul 18 al primei cărți, pagina 114: Panem et calycem commixtum per invocationis verba corpus et sanguinem Christi vere fieri, că Irineu învătă pîinea euharistiei și Paharul amestecat[88] prin cuvintele invocării[89] devin adevărat trup și sînge al lui Hristos[90]. Iar dacă ar auzi despre vicariatul și arbitrarul lui[91], ce ar zice el, care și pentru o mică și aproape indiferentă dispută despre serbarea Pastilor (Eusebiu, Istoria Bisericească V, 24) a retinut violenta Papii Victor în Biserica liberă a lui Hristos, sfătuiindu-l tocmai contrariul cu atît curaj și succes? Astfel că chiar martorul invocat de Fericirea Sa pentru primatul Bisericii romane arată că autoritatea ei nu este suverană și nici arbitrală, cum n-a avut-o niciodată nici însusi fericitul Petru, ci un privilegiu frătesc în Biserica cea catolică și o distincție acordată Papilor pentru faima și pentru privilegiul Orasului[92]. Asa cum și Sinodul al IV-lea ecumenic, pentru a mentine independenta Bisericilor cea hotărîită de Sinodul al III-lea ecumenic (can.8)[93], urmînd Sinodului al II-lea ecumenic (can.3)[94] și însusi Sinodului I ecumenic (can.6)[95] care, numind suprematia arbitrară a Papii peste Apus Obicei, a decis: Pentru că Orasul acela este capitală, Părintii i-au acordat pe drept τα Πρεσβεια[96](can.28), nespunînd nimic despre emanatia apostolică de la Petru, cea însusită de ei și mai puțin decît orice despre vicariatul Episcopilor ei și despre Păstoria catolică[97]. Iar o asemenea tăcere profundă asupra unor atît de mari privilegii, și nu numai aceasta, dar și motivarea întîietății lor nu cu paste oile Mele, nici cu pe această piatră voi zidi Biserica Mea, ci pur și simplu cu obiceiul și cu calitatea de oras-capitală și aceasta nu de la Domnul ci de la Părinti va părea cu atît mai paradoxală - suntem convinși - Fericirii Sale, care gîndeste altfel despre întîietatea sa[98] (pag.8. r.16)[99], cu cît el însusi, cum vom vedea (par.15), tine în mare stimă mărturia ce crede a fi găsit în favoarea scaunului Său apostolic a Sinodului al IV-lea ecumenic amintit, și cu cît Sfîntul Grigore Dialogul, numit și cel Mare (cartea I, ep.25), obisnuia să numească aceste patru Sinoade ecumenice ca patru Evanghelii și piatră în patru colturi, pe care s-a zidit Biserica cea catolică[100].

14. Zice Fericirea Sa (pag.10, r. 12): certîndu-se între ei Corinteni au făcut arătare[101] către Clement Papă al Romei, care judecînd cazul le-a scris, iar ei atît de mult au îmbrățisat hotărîrea lui, încît o citeau și în Biserică[102]. Dar acesta este un argument foarte slab al autorității papale în Casa lui Dumnezeu. Căci atunci, fiind Roma centru al conducerii și capitală, în care rezidau împărații, trebuia ca orice chestiune de oarecare importanță, cum este cea istorisită a Corintenilor, să se hotărască acolo, mai ales dacă una din părțile ce erau în neînțelegere recurgea la ajutor dinafară, cum se întîmplă și pînă astăzi. Patriarhii Alexandriei, Antiohiei, Ierusalimului, în cazuri extraordinare și greu de rezolvat scriu patriarhului de Constantinopol, pentru că este în resedință imperială și încă pentru întîietatea lui sinodală[103]. și dacă colaborarea frătească va îndrepta ceea ce este de îndreptat, bine! Dar dacă nu, se anuntă lucrul și Conducerii după rînduială[104]. Dar acest concurs frătesc întru credința creștină nu se vinde prin robirea Bisericilor lui Dumnezeu. Acestea fiind zise și despre exemplele citate de Fericirea Sa din sfîntii Atanasie cel Mare și Ioan Hrisostom (p.9, 5, 17) despre protecția frătească și cuvenită întîietății[105] Episcopilor Romei Iuliu și Inocentiu, a cărei datorință o cer de la noi astăzi urmașii acelor prin falsificarea dumnezeiescului Simbol, desi Iuliu însusi s-a indignat atunci contra unora, că tulbură Bisericile nestăruind în învățătura de la Niceea (Sozomen[106], Istoria bisericească, cartea III, cap. 7) și a

amenintat (ibidem)...sau în viitor nu vor fi tolerati, de nu vor înceta cu inovatiile[107]. De notat încă, în cazul Corintenilor, că atunci fiind numai trei scaune patriarhale[108], cel mai aproape și cel mai indicat ca loc[109] pentru Corinteni era al Romei, către care și trebuiau să se îndrepte canonic. Nu vedem deci în acestea nimic extraordinar, care să arate supremația[110] Papei în Biserica liberă a lui Dumnezeu.

15. Dar zice, în fine, Fericirea Sa (aceeasi pagină, r.20), că Sinodul al IV-lea ecumenic (pe care din greșeală, desigur, îl mută de la Calcedon la Cartagena[111]), a strigat după citirea epistolei Papei Leon I: Petru a vorbit astfel prin Leon. Lucrul este adevărat. Dar nu trebuia să treacă cu vederea Fericirea Sa și cum și după ce fel de lucrare au strigat Părintii nostri ceea ce au strigat întru lauda lui Leon. Pentru că aceea[112] poate din preocuparea de a fi concisă pare necompletă în acest punct necesar, care arată cu evidentă cu cât stă mai presus autoritatea Sinodului ecumenic nu numai decât a Papei, dar și decât a Sinodului[113] lui, iată vom arăta noi în public faptul, așa cum a fost. Din cei peste șase sute de Părinți adunați de Sinodul de la Calcedon, aproape două sute, cei mai învățați dintre ei, au fost însărcinați de Sinod ca să cerceteze și după literă și după sens amintita Epistolă a lui Leon[114], și nu numai atât, ci să raporteze în scris și sub semnătură părerea lor asupra ei, dacă este sau nu ortodoxă. Cele aproape două sute de aprobări și cercetări parțiale ale Epistolei se găsesc îndeosebi în ședința a patra a numitului Sinod, cu acest fel de cuprins, de exemplu:

Maximos al Antiohiei Siriei a zis: Epistola sfântului Arhiepiscop Leon al Romei celei împărătești este de acord cu cele expuse de către cei trei sute optsprezece sfânti Părinți de la Niceea și cei o sută cincizeci de la Constantinopol noua Romă și cu credința expusă la Efes de prea sfântul Episcop Ciril. și am subscris.

Și iarăși: Teodoret prea cucernicul[115] Episcop al Cirului: Epistola prea sfântului Arhiepiscop domnul[116] Leon este de acord cu credința expusă la Niceea de către sfântii și fericirii[117] Părinți și cu Simbolul Credinței cel întocmit la Constantinopol de către cei o sută cincizeci și cu Epistolele fericitului[118] Ciril. și acceptând sus numita Epistolă am subscris.

Și așa mai departe, toți mărturisesc: Epistola concordă, Epistola este conformă, Epistola este conformă cât privește sensul etc.; după atât de multă și așa de riguroasă cercetare făcută alături de sfintele Sinoade de mai înainte[119] și după deplină informare asupra Ortodoxiei[120] ideilor, și nu pentru că era pur și simplu Epistolă a Papei, au scos, fără nici o pismă, această exclamație faimoasă, cu care și Fericirea Sa acum lăudându-se se mândrește. Dar dacă și Fericirea Sa ne-ar fi comunicat lucruri conforme și de acord cu sfintele șapte Sinoade ecumenice de mai înainte, în loc să se laude cu pietatea înaintașilor săi cea vestită de înaintașii și Părintii nostri într-un Sinod ecumenic, s-ar putea lauda pe drept cu propria sa Ortodoxie, vestind adică în loc de onoruri strămoșești virtuți proprii. Așa că depinde și acum de Fericirea Sa, ca scriindu-ne de acelea, de care, cercetându-le și comparându-le cei două sute de Părinți să le găsească de acord și conforme cu Sinoadele mai sus pomenite[121], de el - zicem - depinde ca să audă și de la noi păcătoșii astăzi nu numai Petru a vorbit așa[122], și orice alt se mai cuvine[123], dar și: Fie sărutată sfânta mînă, care a sters lacrimile Bisericii catolice.

16. și este permis întru totul să așteptăm de la înțelegerea Fericirii Sale un lucru atât de mare, vrednic de adevăratul urmaș al fericitului Petru, al lui Leon I și Leon III, cel care pentru paza Credinței ortodoxe a gravat pe table inexpugnabile dumnezeiescul Simbol fără inovatie[124], lucru care va reuni Biserica Apusului cu Biserica sfântă catolică, în care sunt încă vacante și gata de primire și scaunul de întâi - stătător canonic[125] al Fericirii Sale și celelalte scaune ale tuturor episcopilor Apusului. Căci Biserica cea catolică, așteptînd în tot cazul întoarcerea Păstorilor ce au apostaziat, împreună cu turmele lor, nu numeste nominal[126] intruși la locul de conducere al celor în funcțiune, traficînd cu Preotia[127]. și am așteptat cuvînt de mîngîiere și-l nădăjduiam, cum scria sfântul Vasile către sfântul Ambrozie, Episcop de Mediolanum (Epistola 55)[128], să se reînnoiască vechile urme ale Părinților, cînd nu fără mare surprindere am citit numita enciclică adresată răsăritenilor, în care cu nemîngîiată durere de suflet vedem și pe Fericirea Sa cea lăudată pentru înțelepciune, ca și pe înaintașii ei de după schismă[129], vorbind cuvinte de falsificare[130],

adică de falsă înscriere în sfântul nostru simbol cel fără defect[131], pecetluit de cele sapte Sinoade ecumenice[132]; de călcare a sfintelor liturghii, a căror numai cerească tesătură și numele celor care le-au întocmit și aerul de venerabilă antichitate și autoritatea ce le-a fost dată de Sinodul al saptelea ecumenic (actul VI) ar fi amortit și ar fi făcut să se abțină chiar mîna nelegiuită și a toate cutezătoare, care a pălmuit pe Domnul Slavei[133]. Din acestea am presupus în ce labirint de vătămare fără ieseire și în ce ireparabilă greseală de răsturnare[134] a dus Papismul chiar și pe cei mai înțelepți și mai evlaviosi Episcopi ai Bisericii romane, încît să nu mai poată face altfel pentru menținerea infailibilei și prin urmare invidiatei autorități vicariale și a primatului de stăpînire[135] cu cele ce decurg din el, decît să-și bată joc și de cele mai sfinte și intangibile lucruri, și să îndrăznească împotriva tuturor, și aceasta îmbrăcați în cuvînt cu evlavia antichității venerabile (pag. 11, r. 16), în realitate însă mînia inovatoare rămîne înăuntrul neînduplecată împotriva Sfinteniei zicînd trebuie să fie înlăturate din acestea[136] cele introduse în ele după despărtire !! etc. (ibidem, r. 11), amestecînd astfel pînă și în Cina Domnului[137] veninul inovatiei. și se pare din aceste cuvinte[138], după cum crede Fericirea Sa, că s-a întîmplat și în Biserica ortodoxă catolică ceea ce vede că s-a întîmplat și în a Romei după Papism: adică schimbare dintr-odată în toate tainele și stricare după vorbăria scolastică[139], în care încrezînd-se, se multumeste cu gîndul că și sfintele noastre Liturghii și Taine și Dogme au suferit la fel, respectuoasă totuși totdeauna cu antichitatea lor venerabilă! și din condescendentă orisicum apostolică! fără - cum zice (pag.11, r.5) - să ne întristeze cu vreo prescripție aspră! Dintr-o asemenea necunoaștere a rînduielilor noastre apostolice și catolice a provenit în tot cazul și cealaltă declarație a sa (pag.7, r.22): Dar nici între voi nu s-a putut menține unitatea învățăturii și a sfintei supravegheri[140], atribuindu-ne în chip curios nouă propria lor suferință, cum oarecînd și Papa Leon al IX-lea scria celui întru fericiti Mihail Ceruarie, acuzînd pe greci că au schimbat Simbolul Bisericii catolice[141], nerusinîndu-se nicidecum nici de demnitățile sa, nici de istorie. Dar suntem încredințați că dacă Fericirea Sa și-ar aduce aminte de arheologia și de istoria bisericească, de învățătura dumnezeiestilor Părinți și de vechile liturghii ale Galiei, ale Spaniei și de evhologhiul vechii Biserici romane, va afla cu surprindere cîte alte fiice monstruoase a născut Papismul în Apus, cari și acum trăiesc, pe cînd Ortodoxia a păstrat la noi Biserica cea catolică mireasă curată pentru mirele ei, desi fără să aibă nici o poliție lumească, sau, cum zice Fericirea Sa (pag.7, r. 23) supraveghere sfîntă, ci legată numai prin legătura dragostei și prin afecțiunea pentru mama comună în unitatea Credinței pecetluite cu cele sapte peceti ale Duhului (Apocalipsa V, 1), adică cu cele sapte Sinoade ecumenice, și în ascultarea adevărului. Pentru cîte trebuiesc în adevăr să fie înlăturate din dogmele și tainele papale de astăzi, întrucît sunt porunci omenesti, pentru ca să se poată reîmpăca Biserica cea întru toate inovatoare a Apusului cu credința catolică ortodoxă cea neschimbată a Părinților nostri comuni, spre care, precum cunoaște după cele ce zice (pag.8. r 30), este zelul nostru comun de a lua seama la învățătura cea păstrată de către strămosii nostri, bine face învățîndu-ne (ibidem r.31) să urmăm vechilor Ierarhi și credincioși ai provinciilor orientale care, de felul cum înțelegeau autoritatea învățătoarească[142] a Arhiepiscopilor Romei celei vechi și ce idee despre ei trebuie să avem în Biserica ortodoxă și în ce fel trebuie să primim învățăturile lor, ne-au lăsat nouă pildă prin Sinoade (paragraf 15) și ne-a lămurit clar Vasile cel pînă la cer strălucitorul[143] (paragraf 17). și cum trebuie să înțelegem și supremația, acelasi mare Vasile formulează[144] în putine cuvinte voiam să scriu corifeului lor (ibidem), deoarece noi nu facem aici un tratat[145].

17. Din toate acestea conchide orice om instruit în învățătura catolică cea sănătoasă, dar îndeosebi Fericirea Sa, cît este de nepios și antisinodal[146] a se cuteza să se schimbe dogmele și liturghiile noastre și celelalte ierurgii[147], săvîrsite și încă și mărturisite ca fiind de aceeași vîrstă cu propovăduirea creștină, pentru respectul ce li s-a acordat totdeauna, și crezute intangibile chiar și de vechii Papi ortodocși, cărora altădată erau comune ca și nouă acestea. și se înțelege cît este de cuviincioasă și sfîntă[148] îndreptarea inovatiilor, a căror introducere în Biserica Romei noi stim în ce timp s-a făcut[149], și fericirii nostri Părinți au protestat la timp împotriva inovatiei. Dar sunt pentru Fericirea Sa și alte motive pentru usurința acestei schimbări[150]. Întîi, că ale noastre au fost altădată respectabile și pentru Apuseni, care aveau aceleasi ierurgii și mărturiseau acelasi

Simbol. Iar cele inovate[151] nici nu erau cunoscute Părintilor nostri, nici nu pot fi dovedite fie măcar și din scrierile Părintilor ortodocsi apuseni, nici nu sunt recomandate fie prin vechimea, fie prin catolicitatea lor. Apoi la noi n-au putut niciodată nici patriarhi, nici sinoade să introducă lucruri noi, pentru că apărătorul religiei este însuși trupul Bisericii, adică Poporul însuși[152], care vrea ca religia să-i fie vesnic neschimbată și la fel cu a Părintilor săi, cum au experimentat în faptă multi dintre Papii de după schismă și dintre Patriarhii latinizanti[153], care n-au izbutit nimic, pe când în Biserica apuseană, cum au făcut în diferite timpuri Papii, au decretat cele noi fie ușor, fie prin constrângere, pentru economie, după cum se justificau către Părintii nostri, desi împărteau trupul lui Hristos, tot astfel Papa poate, pentru dumnezeiască în adevăr și foarte îndreptătită economie[154], refăcând nu mreajă, ci însăși haina cea sfîșiată a Mîntuitorului, să reconstituie cele vechi și respectabile în stare să păstreze pietatea, precum zice și Fericirea Sa (pag.11, r.16), pe care și el însuși le cinsteste, cum zice (ibidem r.14), și înaintasii săi, adăugînd cuvîntul memorabil al unuia dintre fericirii săi înaintasi (acesta este Celestin, în timpul Sinodului al III-lea ecumenic): Desinat novitas incessere vetustatem - să înceteze noutatea de a ataca vechimea. și bucure-se măcar de acest cîstig Biserica cea catolică din infailibilitatea de pînă[155] acum a declarațiilor Papilor. În tot cazul trebuie să mărturisim, că pentru o asemenea întreprindere, desi Pius IX este atît de mare și ca înțelepciune și ca pietate și ca zel pentru unirea creștină în Biserica cea catolică, precum zice, va întîmpina totuși greutăți și osteneli și dinăuntru și dinafară. Dar noi suntem întru aceasta datori, mai ales, să amintim Fericirii Sale - să fie cu iertare această îndrăzneală! - însăși tema Epistolei sale (pag.8, r.32) că în cele privitoare la mărturisirea dumnezeieștii religii, nu există nimic atît de grozav, care să nu trebuiască îndurat și pentru slava lui Hristos și pentru răsplata din viața vesnică. Revine Fericirii Sale ca să arate înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor că, așa cum este începător al unui sfat plăcut lui Dumnezeu, tot astfel este și cel care de bunăvoie apără adevărul evanghelic și sinodal, încă și cu sacrificiul propriilor interese, ca să fie cum zice profetul (Isaia LX, 17[156]): Print în pace și episcop, în dreptate[157]. Fie! Dar pînă să se întîmple această întoarcere dorită a Bisericilor apostate la corpul Bisericii una, sfîntă, catolică și apostolică, al cărei cap Hristos este (Efeseni IV, 15) iar noi fiecare membre în parte, orice sfat venit de la ei, orice îndemn din oficiu[158], tinzînd la distrugerea credinței noastre celei fără pată păstrate de la Părinți, este nu numai suspectă și trebuie evitată, dar se și condamnă sinodal pe drept, ca nelegiuit și pierzător de suflet. și în această categorie intră în primul rînd și numita enciclică a Episcopului Romei celei vechi, Papa Pius IX, Către Orientali și ca atare declarăm acest lucru în Biserica cea catolică.

18. Pentru aceea, iubiti frați și împreună-liturghisitori ai Smereniei noastre[159], ca totdeauna, așa și acum, mai ales în această împrejurare a publicării numitei Enciclice, socotim pentru noi ca o datorie de neînlăturat după obligația noastră patriarhală și sinodală[160], ca să nu se piardă nimeni din sfîntul Staul al Bisericii catolice ortodoxe, Mama cea prea sfîntă a noastră a tuturor, să ne amintim în fiecare zi și să vă îndemnăm și pe voi întru aceasta, pentru ca amintindu-vă unii altora cuvintele și îndemnurile fericitului Pavel către sfîntii nostri înaintasi, pe care el i-a chemat de la[161] Efes, să repetăm unii către alții: Luati seama la voi și la toată turma, în care Duhul Sfînt v-a pus pe voi Episcopi ca să păstoriți Biserica lui Dumnezeu, pe care a cîstigat-o cu sîngele Său. Căci stiu aceasta, că vor veni după plecarea[162] mea "lupi răpitori" la voi, care nu vor cruta turma, și dintre voi însăși se vor ridica bărbați vorbind lucruri stricate[163], pentru a smulge ucenici în urma lor. De aceea privegheați (Faptele Apostolilor XX)[164]. Atunci înaintasii și Părintii nostri, auzind aceste sfînte porunci[165], au făcut plîngere mare și căzînd pe grumazul lui îl sărutau[166]. De aceea dar și noi fratilor, auzindu-l sfătuindu-ne cu lacrimi[167], să cădem cu gîndul pe grumazul lui și sărutîndu-l să-l mîngîiem cu statornica noastră făgăduintă[168], că nimeni nu ne va despărți de dragostea lui Hristos, nimeni nu ne va îndepărta de la învățătura evanghelică, nimeni nu ne va rătăci de la călăuza cea sigură a Părintilor nostri[169], așa cum nici pe ei nimeni n-a putut să-i amăgească, cu toată silinta ce si-au dat în diferite timpuri cei ridicați asupra lor de către ispititorul, ca să auzim de la Stăpînul[170]: Bine slugă bună și credincioasă, înfăptuind scopul Credinței[171], adică mîntuirea sufletelor noastre și a Turmei celei cugetătoare, căreia ne-a pus Duhul Sfînt Păstori.

19. Această poruncă și îndemnare apostolică o transmitem prin voi și întregii adunări[172] ortodoxe, în orice parte a pământului s-ar găsi, Preotilor și Ieromonahilor, Ierodiaconilor și Monahilor, într-un cuvânt întregului Cler și poporului evlavios, conducători și condusi, bogati sau săraci, părintilor și copiilor, învățătorilor și scolarilor, celor învățați și celor neînvățați, stăpînilor și servilor, pentru ca totîntîrindu-ne și sfătuiindu-ne unii pe alții să putem rezista la mestesugirile diavolului. Căci așa ne îndeamnă pe totîntîrî și fericitul Petru Apostolul[173]: Fiti cumpătati, privegheați, că potrivnicul nostru diavolul ca un leu care răcneste umblă, căutînd pe cine să înghită. Căruia rezistați-i tari în credință.

20. Căci credința noastră, fraților, nu este de la oameni și prin om, ci prin descoperirea lui Iisus Hristos, pe care au vestit-o dumnezeieștii Apostoli, au întărit-o sfințele Sinoade ecumenice, au transmis-o prin succesiune prea marii Dascăli înțelepți ai lumii[174] și a confirmat-o sîngele vărsat al sfinților Martiri. Să ținem mărturisirea pe care am primit-o curată de la atîția bărbați[175], evitînd orice inovatie, ca pe o insuflare a diavolului; cel care primește inovatie vădește nedesăvîrșită[176] Credința ortodoxă cea propovăduită[177]. Dar aceasta este pecetluită ca desăvîrșită, nesuferind nici micșorare, nici adăugire, nici vreo schimbare oarecare, și cel care îndrăznește să facă sau să sfătuiască sau să cugete la aceasta[178], a și tăgăduit credința lui Hristos, s-a și supus de bună voie anatemei vesnice, pentru blasfemie împotriva Duhului Sfînt, ca și cum adică n-ar fi vorbit drept în Scripturi și prin Sinoadele ecumenice[179]. Această înfricosată anatemă, frați și fii iubiti în Hristos, nu o rostim noi astăzi, ci a rostit-o cel dintîi Mîntuitorul nostru (Matei XII, 32): Celui ce va vorbi împotriva Duhului Sfînt nu i se va ierta nici în veacul de acum, nici în cel viitor; a rostit-o dumnezeiescul Pavel (Galateni I, 6): Mă mir că așa de iute ati trecut de la Hristos Cel ce v-a chemat în har la altă evanghelie, care nu este altceva, decît că sunt unii dintre voi, care vă tulbură și voiesc să schimbe Evanghelia lui Hristos; dar chiar dacă noi sau Înger din cer va vesti vouă altceva decît v-am vestit, anatema să fie; au rostit-o cele șapte Sinoade ecumenice și toată ceata de-Dumnezeu-purtătorilor[180] Părinți. De aceea totîntîrî cei care inovează sau prin erezie sau prin schismă, de bună voia lor s-au îmbrăcat, după psalmist (Psalm CVIII, 17), cu blestemul ca și cu o haină, fie că ar fi fost Papi, fie Patriarhi, fie clerici, fie laici. Chiar Înger din cer, anatema să fie, dacă cineva vesteste vouă altceva decît ati primit. Așa cugetînd Părinții noștri și ascultînd de cuvintele cele de suflet mîntuitoare ale lui Pavel, au stat statornici și neclintiti în credința cea prin succesiune încredințată lor și au păstrat-o neschimbată și neîntinată printre atîtea erezii și ne-au transmis-o nouă curată și nefalsificată, cum curată a ieșit din gura celor dintîi slujitori ai Cuvîntului. Așa cugetînd și noi o vom transmite curată, cum am primit-o, generațiilor viitoare, nimic schimbînd, ca să poată înfățișa și aceia, ca noi, neavînd a se rusina[181], cînd vorbesc despre credința strămoșească.

21. De aceea, frați și fii ai noștri iubiti întru Domnul, curătîndu-ne sufletele cu ascultarea adevărului, după cuvîntul Apostolului (Petru I, 22) să luăm seamă la cele auzite, ca nu cumva să trecem pe lîngă ele[182] (Evrei II, 1). Credința și mărturisirea pe care o ținem nu are a se rusina[183], fiind învățată în Evanghelie din gura Domnului nostru, mărturisită de sfinții Apostoli, de către sfințele șapte Sinoade ecumenice, propovăduită în toată lumea, mărturisită și de vrăjmasii ei, care, înainte de a apostazia de la Ortodoxie la erezii, tineau această Credință și ei, sau măcar părinții sau strămoșii lor. Este mărturisită de întreaga istorie, ca aceea care a triumfat împotriva tuturor ereziilor, ce au prigonit-o și o prigonesc, precum vedeti, pînă astăzi. Unii după alții, sfinții dumnezeiești Părinți[184] și înaintași ai noștri, începînd de la Apostoli, și cei pe care Apostolii i-au pus urmași pînă astăzi, constituind un singur și neînterupt lant[185] și tinîndu-se de mîna, închid împreună o sfîntă Incintă, a cărei ușă este Hristos și în care toată Turma ortodoxă este păstorită în pășunile cele roditoare ale Edenului tainic, și nu pe cărări prăpăstioase și aspre!, cum crede Fericirea Sa (pag.7, r.12). Biserica noastră detine însesi textele sigure și nefalsificate ale dumnezeiestilor Scripturi, traducerea cea adevărată și dreaptă a Vechiului Testament, iar pentru cel nou însusi originalul; ceremoniile sfințelor Taine[186] și îndeosebi cele ale dumnezeiestilor Liturghii sunt însesi acele strălucite și mișcătoare ceremonii transmise de la Apostoli. Nici un neam, nici o comunitate creștină nu poate să nu se laude[187] cu Iacob, cu Vasile, cu Hrisostom;

venerabilele Sinoade ecumenice, acești șapte stâlpi ai casei Întelepciunii, în aceasta și la noi s-au ținut[188]. Aceasta posedă originalele sfintelor lor hotărâri[189]. Păstorii ei și cinstitul Presbiteriu și Cinul monahal păstrează însăși demnitatea cea prea veche și curată a primelor secole ale creștinismului, și în vrednicie și în viață, încă și în însăși îmbrăcămintea lor cea simplă[190]. Da, în adevăr, în acest sfânt Staul continuu au sărit și sar, precum vedem și în timpul nostru, lupi grei[191], după prezicerea Apostolului, ceea ce arată că adevărații miei ai Arhipăstorului în el sunt adăpostiti, dar el a cîntat și va cînta în veac înconjurînd m-au înconjurat și în numele Domnului m-am apărut de ei (Psalm CXVII, 11). Să adăugăm o amintire tristă[192], dar necesară pentru dovedirea și încredințarea adevărului cuvintelor noastre: Toate neamurile creștine, cîte se văd astăzi cinstind numele lui Hristos, neexceptînd nici chiar Apusul și nici Roma însăși, cum ne încredințăm și din lista primilor Papi, au fost învățate credința cea adevărată în Hristos de către sfintii noștri înaintași și Părinți, deși mai tîrziu bărbați vicleni, dintre care mulți Păstori și Arhipăstori ai numitelor neamuri, cutezînd cu gînduri ticăloase și cu păreri eretice, au întinat, vai, ortodoxia acelor neamuri, precum ne învață istoria cea nemincinoasă, precum a prezis Pavel.

22. Pentru aceea, frați și fii ai noștri duhovnicești, să cunoaștem bine cît de mare este harul, pe care Dumnezeu l-a dat Credinței noastre ortodoxe și Bisericii Lui una, sfinte, catolice și apostolice, care ca o Mamă credincioasă sotului ei ne crește pe noi într-o a nu fi de rusine și a ne apăra bine, cu curaj demn[193] pentru nădejdea cea din noi. Dar ce vom răsplăti Domnului noi păcătoși pentru toate cîte ne-a dat nouă? Domnul și Dumnezeul nostru cel fără de trebuință, Cel Care ne-a cîștigat pe noi cu însuși sîngele Său, nimic altceva nu cere de la noi, decît numai devotament din tot sufletul și din toată inima față de sfînta[194] și nepătata Credință a Părinților noștri; iubirea și afecțiunea pentru Biserica ortodoxă cea care ne-a renăscut[195] pe noi nu prin stropire inovatoare[196], ci prin dumnezeiasca baie[197] a Botezului apostolic; cea care ne hrănește pe noi după Testamentul cel vesnic al Mîntuitorului nostru cu Însuși cinstitul Lui Trup și ne adapă din destul, ca o adevărată mamă, cu cinstitul Lui Sînge vărsat pentru mîntuirea noastră și a lumii[198]. Să o înconjurăm dar cu gîndul ca puii pe cloacă, în orice parte a pămîntului ne-am găsi, la Miazănoapte sau la Miazăzi, la Răsărit sau la Apus. Să tintim privirile și cugetele noastre la dumnezeiasca și prea strălucita ei față și frumusețe[199]. Să cuprindem cu amîndouă mîinile haina ei cea luminoasă, cu care a îmbrăcat-o cu neprihănitele Sale mîini mirele cel frumos la vedere[200] cînd a răscumpărat-o din robia celui viclean[201] și si-a împodobit-o ca pe o mireasă vesnică. Să simțim în sufletele noastre acel reciproc sentiment de durere de mamă iubitoare de copii și de copii iubitori de mamă[202], cînd oameni cu gînduri[203] de lupi și traficanți de suflete se silesc și mestesugesc[204], fie s-o ia pe ea roabă, fie să-i smulgă pe ei, ca pe niste miei, de la mamele lor. Să întărim acest sentiment clerici și laici, acum mai ales, cînd vrăjmasul cel cugetător al mîntuirii noastre, oferind înlesniri înșelătoare (pag.11, r.2, 25)[205], întrebuintează asemenea instrumente și umblă pretutindeni, cum zice fericitul[206] Petru, căutînd pe cine să înghită, și cînd în calea aceasta, pe care mergem, în pace și fără răutate, pune cursele lui cele înșelătoare.

23. Iar Dumnezeul păcii, Care a ridicat din morți pe păstorul oilor cel Mare, Care nu dormitează și nu se dă somnului păzind pe Israil, va păzi inimile și cugetele voastre și va îndrepta căile voastre spre tot lucrul cel bun. Fiti sănătoși bucurîndu-vă în Domnul. 1848, luna Mai, indiction VI[207].

† Antim[208], cu mila lui Dumnezeu Arhiepiscop al Constantinopolului, Roma cea nouă, și patriarh ecumenic, frate iubit în Hristos Dumnezeu și rugător[209].

† Ierotei, cu mila lui Dumnezeu Patriarh al Alexandriei și al întregului Egipt, frate iubit în Hristos Dumnezeu și rugător.

† Metodie, cu mila lui Dumnezeu Patriarh al marelui oras al lui Dumnezeu[210] Antiohia și al întregului Orient, frate iubit în Hristos Dumnezeu și rugător.

† Ciril, cu mila lui Dumnezeu Patriarh al Ierusalimului și al întregii Palestine, frate iubit în Hristos Dumnezeu și rugător.

Sfântul Sinod din Constantinopol

† Paisie[211] al Cezareii
 † Antim al Efesului
 † Dionisie al Iraciei
 † Ioachim al Cuzicului
 † Dionisie al Nicomidiei
 † Ierotei al Calcedonului
 † Neofit de Dercos
 † Gherasim al Adrianopolului
 † Ciril al Neocezareei
 † Teoclit al Veriei
 † Meletide al Pisidiei
 † Anastasie al Smirnei
 † Dionisie de Melenic
 † Paisie al Sofiei[212]
 † Daniil de Limnos
 † Panteleimon[213] de Drynopolis
 † Iosif de Ersekion
 † Antim de Vodena

Sfântul Sinod din Antiohia

† Zaharia al Arcadie
 † Metodie al Emesei
 † Ioanichie de Tripolis
 † Artemie al Laodiceii

Sfântul Sinod de la Ierusalim

† Meletie al Petrei[214]
 † Dionisie al Betleemului
 † Filimon al Gazei
 † Samuil de Neapolis[215]
 † Tadeu al Sevastei
 † Ionichie al Filadelfiei
 † Ierotei al Taborului[216]

-
- [1] Traducerea pe care o dăm este literară, ceea ce o face greoaie, dar mai fidelă. Am preferat-o unei traduceri libere, și pentru a păstra aerul bisericesc și arhaic al enciclicei grecești și pentru a respecta termeni și expresii, care, într-o traducere liberă, se pot răstălmăci. Unele neologisme sunt totuși inevitabile.
- [2] Acest titlu a dispărut, firește, romano-catolicilor, pentru care Biserica una, sfântă, catolică și apostolică este cea romană. Un asemenea titlu, crede J. Chanterel nu arată deloc de la cine emană enciclica; episcopi și credincioși "ortodocși" are Biserica romană în tot orientul (v. Rohrbacher- Chantrel, *Histoire universelle de l'Eglise catholique*, ed.9, t. XIV, Paris 1900, pag.850). Formula *μία, ἁγία, καθολική και ἀποστολική Ἐκκλησία* aparține simbolului credinței. Cuvântul catolică implică de la prima lui întrebuințare cunoscută (Sf. Ignatie al Antiohiei, Epistola către Smirneni VIII, 2) notiunea de ortodoxie (comp. Martiriul sfântului Policarp, adresa și VIII, 1). Acest atribut se cuvine de aceea de drept Bisericii ortodoxe și în nici un caz exclusiv celei romane. La Dallas și Mansi se traduce inconsecvent fie *catholique* fie *universelle*. Dallas la pagina 29 notează: Cuvântul Catolic înseamnă literal Universal. Acest nume fiind comun Bisericii întregi înainte de secolul al IX-lea, Biserica ortodoxă de Răsărit îl păstrează.
- [3] *θεῖον*; Dallas și Mansi traduc acest adjectiv când divin când saint.
- [4] Ep. Filipeni II,7
- [5] Psalm XVIII, 5 (citată și în Ep. Romani X, 18).
- [6] Dallas p. 30, necunoscând probabil cartea citată, traduce: Second
- [7] Comp. II Corinteni XII, 9.
- [8] Pentru justificarea cuvântului, vezi par.6
- [9] Sinodul al III-lea ecumenic (Efes 431) a oprit sub pedeapsa excomunicării și a depunerii întrebuințarea altui simbol decât cel niceo (-constantinopolitan) sau schimbarea acestuia (canon 7), (v. și sedinta VI, la Hefele-Leclercq, *Historie des conciles*, t. II, partea I, Paris 1908, p.331). De văzut lungă și importantă notă din Pidalion *Πηδαλιον*, ed 5 (Ioan Nicolaidis Kesisoglu) Atena 1908, p 176-178.

- [10] Traducerea franceză Dallas p.33 și Mansi p.40, col. 382 D, adaugă aici: d'après la doctrine de Rome.
- [11] Dallas, p.33 și Mansi 40, 382: la mision dans le temps.
- [12] Martin I (648-653). În Migne P.L. 87 nu se găsește o epistolă sau scriere adresată lui Maxim Mărturisitorul.
- [13] Ioan VIII: 872-882
- [14] Epistola 350, ad Photum patriarcham Constantinopolitanum (anno 879-882). De processione Spiritus sancti, P.L. 126, 944-946 locul citat este la col. 945 C: Reverantiae italique tuae iterum significamus, ut de hac additione in Symbolo (et Filio scilicet) tibi satisfacimus, quod non solum hoc non dicimus, sed etiam quod eos qui principio hoc dicere sua insania ausi sunt, quasi transgressores divini verbi condemnamus, sicut theologiae Christi Domini eversores, sanctorum Patrum qui synodice convenientes sanctum Symbolum nobis tradiderunt, et una cum Iuda illos collocamus, quod eadem ipsa quae ille patrare non sunt veriti; non quia Dominicum corpus morti tradiderunt, sed quia Dei fideles, qui sunt ejus membra, schismate segregarunt et invicem diviserunt, et ita aeterno igni illos praecipites dantes, et multo magis seipsos ut fecit praedictus Judas indignus Christi discipulus, suffocarunt.
- [15] Fotie este pomenit de Biserica greacă la 6 februarie. Traducerea franceză Dallas, p. 33, Mansi 40, 384: au venerable Photius; cuvântul grec este însă ἱερός.
- [16] Sinodul ținut la Constantinopol 879-880 sub patriarhul Fotie, cu participarea delegatilor papei Ioan VIII, a fost considerat uneori de ortodocsi ca al optulea ecumenic, prin opozitie la sinodul ținut la 869-870 sub patriarhul Ignatius, cu participarea delegatilor papei Adrian II, pentru condamnarea lui Fotie, considerat de romano-catolici ca al optulea sinod ecumenic. De regulă enciclica socoteste, cum a rămas statornicit, sapte sinoade ecumenice (par. 12, 13, 15, 16, 20, 21). În sinodul de la 879-880 s-a citit simbolul credinței în forma ortodoxă (în sedinta a sasea, Martie 880) și s-a anatemizat oricine s-ar atinge de simbol, fie lăsînd, fie adăogînd, fie schimbînd, fie falsificînd (οὐδὲν ἀφαιρουντες, οὐδὲν προστιδεντες, οὐδὲν ἀμειβοντες, οὐδὲν κιβδηλευντες). Măsura era îndreptată asupra adaosului latin Filioque și s-a repetat în sedinta următoare: Cine se va atinge de simbol să fie anatema. De văzut actele sinodului pentru sedintele citate, în Τομος χαρας Rîmnicu-Vîlcii 1705, p. 96-102 (îndeosebi p. 97-98). Hefele-Leclercq, op.cit., t. IV, partea I, p. 603-604, numesc hotărîrea sinodului o enormitate. De fapt, sinodul repeta în cuvinte mai precise hotărîrea sinodului III ecumenic (canon 7).
- [17] Dallas, p. 34 și Mansi 40, 384 B traduc ciboire, iar în Mansi se observă în nota 1: Calice, non ciboire dicere oportuit. Caeterum translationem hanc vel xenismis refertam intactam placuit relinquere
- [18] Τελεταρχικον, care prezidează ceremonia; cuvîntul este greu de redat în romînește. Dallas (p.34) și Mansi (40, 384) l-au lăsat netradus. Comp. și par. 13.
- [19] Dallas p. 34 și Mansi 40, 384: du vrai bercail.
- [20] εἰς οὐδεμίαν τῶν καταλεχθεισῶν κατηγορίων. Dallas p.34-35 și Mansi 40, 382 formează din aceste cuvinte o propoziție fără sens în frază: qui ne sont parvenus a la classer dans aucunes des categories precitees.
- [21] τῶν θεῶν προδῶν, la Dallas p.35, Mansi 40, 38: les attributs divins. Cuvîntul προδοῖς nu înseamnă atribut, ci este întrebuintat ca termen general pentru a arăta provenirile din Tatăl: nasterea Fiului și purcederea Sfîntului Duh, cum rezultă din punctul I de la începutul paragrafului. Dacă am tradus "progresiunile" este pentru a nu întrebuinta un cuvînt mai îndepărtat de sensul obisnuit al celui grecesc.
- [22] În Mansi 40, 383 nota 1, se arată că este vorba de mărturisirea trimisă trimisă de Damasus lui Paulin al Antohiei (362-388) episcop în timpul schismei meletiene - în care cuvintele citate se găsesc în art.XXIII. Adnotatorul se miră, fără dreptate, că aceste cuvinte se aplică la Filioque. Iată nota: Lege: Ad paulnum Antiochenum, ad quem revera Damasus misit Confessionem fidei, cuius art. XXIII ita se habet: et quis de Patre et Filio bene senserit, de Spiritu autem sancto non recte habuerit, haereticus est. (Migne, Patr. Lat. XIII, 363 b). Scilicet: sive de Filio, sive de Spiritu sancto prave sentias perinde est, quia utroque casu Trinitatem negas. Quid haec ad processionem Spiritus sancti e solo Patre?
Adăugăm că mărturisirea trimisă de Damasus a fost primită de Paulin al Antiohiei la Tesalonic (Hefele-Leclercq, op.cit. II, I, p.58), de unde greseala enciclicii, care socoteste pe Paulin episcop de Tesalonic. Paulin se înapoia de la sinodul ținut la Roma la 382.
- [23] Canonul zice: "Fiind citite acestea [simbolul niceean și un simbol nestorian], sfîntul Sinod a hotărît, că nimănu-i nu-i este îngăduit să prezinte, să scrie sau să întocmească altă credință, decît cea hotărîtă de Sfîntii Părinți cei adunați în orasul Niceea, cu ajutorul Sfîntului Duh. Iar cei care ar îndrăzni fie să întocmească altă credință, fie chiar s-o aducă sau să o prezinte celor care voiesc să se întoarcă la cunoștința adevărului, fie din păgînism, fie din iudaism, sau fie din orice erezie, acestia dacă sunt Episcopi sau Clerici, Episcopii să fie scosi din Episcopie, iar Clericii din Cler; iar dacă sunt laici, să se anatematizeze". (În continuare, canonul se referă în special la erezia nestoriană).
- [24] În realitate, expresia Filioque a fost întrebuintată înfîi în Spania, într-o mărturisire de credință compusă de episcopul Pastor pe la 450 (F.X. Funk-Karl Bihlmeyer, Kirchengeschichte ed. 8,I Das christliche Altertum, Paderborn 1926, p.182) și apoi într-un simbol de credință aprobat de sinodul de la Toledo 447 (Hefele-Leclercq, op. cit., t.II, partea I, p. 483); introdus în Simbolul niceeo-constantinopolitan de sinodul de la Toledo 589 (Hefele-Leclercq, op. cit., t.II, partea I,(1909),p.223-224. Dom H. Leclercq, L'Espagne chretienne (Bibliotheque de l'enseignement de l'histoire ecclesiastique),ed. II, Paris 1906, p. 280-281). În Răsărit Filioque a fost cunoscut mai tîrziu, prin epistola sinodală a papei Martin I.
- [25] Carol cel Mare a favorizat introducerea lui Filioque în Simbol (Hefele-Leclercq, op. cit., t. III, partea a II-a,(1910), p. 1127,1129 (Sinodul de la Aix-la-Chapelle (Aachen) 809.
- [26] Οὐρανῶφαντρον, la Dallas, p.36 și Mansi 40, 386: divin.
- [27] În textul grec singular (εἰληξε), în dezacord cu subiectul.
- [28] Se stie că papa Leon III (795-816) a dezaprobat introducerea lui Filioque în Simbol, pentru motivul că sfîntii Părinți și sinoadele n-au cunoscut acest cuvînt, ba chiar au oprit orice schimbare în Simbol (Hefele-Leclercq, op. cit., t.II, partea II, p. 1132).Ceva mai mult, papa a pus să se graveze simbolul niceo-constantinopolitan în grecește și latinește, fără Filioque, pe două plăci mari de argint, care au fost asezate în biserica Sf. Petru.
- [29] Svatopluk (Swetopluk, Swentopulk), regele Moraviei (†894). Epistola papei, în Monumenta Germaniae historica, Epistolae VII, 160 s.q. (v. despre conflictul dintre Metodiu și Svatopluk, F. Dvornik, Les slaves, Byzance et Rome au IX-e siècle (Travaux publiés par l' Institut d'études slaves. IV), Paris 1926, p. 261-270).

- [30] Ar părea poate falsă o asemenea afirmație, dacă declarațiile unor papi nu ne-ar arăta că episcopii romani și-au permis să treacă peste hotărârile Părinților și sinoadelor pentru interesul și plăcerea de a impune vointa Romei ca normă de credință și de a ridica astfel autoritatea papală. Iată, de exemplu, declarația făcută de papa Stefan V (885-891) moravilor după moartea lui Metodiu, în ciuda ortodoxiei bizantine a acestuia privitor la purcederea Sfântului Duh: "Si dixerunt: Prohibitum est a sanctis Patribus symbolo addere aliquid vel minuere, dicite: Sancta Romana Ecclesia custos est et confirmatrix sanctorum dogmatum". (Dacă vor zice: Este oprit de către sfintii Părinți a adăuga sau a reduce ceva în Simbol, răspundeți: Sfânta Biserică Romană este paznicul și confirmatorul sfintelor dogme) la F. Dvornik op. cit. p. 287.
- [31] De aici înainte, Dallas și Mansi traduc καθολική mai mult "universelle".
- [32] Expresie imitată probabil după enciclica de la 867 a Patriarhului Fotie, par. 25 și 26 (Migne, P.G. 102,732; în traducerea mea, Studii teologice. Publicație a Facultății de Teologie din București, an. I (1930) nr. 2, p. 68-69.
- [33] Dallas p.37, Mansi 40, 388: divin (comp. par. 6).
- [34] Locul nu este citat întreg. Epistola zice: Iar dacă va mai tine mînia lui Dumnezeu, ce ajutor vom avea de la mîndria apuseană [Sfîntul Vasile zice figurat: sprînceana apuseană]? Care nici nu cunosc adevărul, nici nu suferă să-l învețe, și prejudiciind cu bănuiele mincinoase, acelea le fac și acum, care (le-au făcut) mai-nainte cu Marcel [aluzie desigur la atitudinea occidentalilor în cazul lui Marcel al Ancyrei, condamnat în Orient ca eretic(336, 338, 339, 343), găsit ortodox la Roma (340 și Sardica 343)]; certîndu-se cu cei care vor să le anunte adevărul și întărind erezia prin ei însisi. Căci eu însumi voiam, fără forma comună, să scriu corifeului lor, nimic despre cele bisericesti, decît numai cît să fac să înțeleagă că nici nu știu adevărul celor de la noi, nici nu primesc calea pe care să-l afle.
- [35] Epistola 239, în Migne, P.G.,32,889-893. Citatul de mai sus, la col. 893 B.
- [36] În cuvîntarea a II-a ('Απολογητικός της εις τον Ποντον φυγής) la Migne P.G. 32, 488 C: Κρειττων γαρ επαινετος πολεμος ειρηνης χωριζουσας Θεου.
- [37] Se înțelege botezul prin cufundare, în opoziție cu cel prin stropire.
- [38] Το αυτο, adică să mărturisim aceeași credință.
- [39] Gresit, în loc de 1846.
- [40] Adică nu specifică Biserica Ortodoxă, dar citează Părinți ortodocși.
- [41] Dallas p.41, Mansi 40, 390: par cette Lettre pastorale.
- [42] În Migne P.G. 32, 424-425, epistola 66 (din anul 371).
- [43] Că trebuie început cu grija celor mai importante, după cei mai înțelepți dintre medici, știi mai bine ca oricine. și care poate fi mai importantă dintre Bisericile lumii decît cea a Antiohiei? (ibidem, col. 425 B).
- [44] La Teodoret de Cyr, Ist. bis.,V, IX, în Migne, P.G. 82, 1212-1218 (v. și Hefele-Leclercq, op.cit. t.II, partea I, p. 54-55).
- [45] Episcopul Romei, 366-384.
- [46] Episcopul de Mediolanum (Milano), 374-397.
- [47] Poate episcopul de Treveri (Trier), 373-386 (mențione la Hefele-Leclercq, ibidem, p.58; Ulysse Chevalier, Repertoires des sources historiques du moyen age.Bio-bibliographie, nouvelle edition, vol. I, Paris 1905, col.704, și Briton).
- [48] Episcop de Aquileia, 369-381 (mențione la Hefele-Leclercq, op. cit. p.50; Ulysse Chevalier, op. cit. vol II, (1907), col. 4622).
- [49] După Valerian, adresa epistolei are: Asholios, Anemios, Vasilios și celorlalti sfintiti episcopi, adunati în marele oras Roma...(col. 1218 B).
- [50] La Mansi 40,391, nota 1: Apud Migne, Patr. Lat. XIII, 1202 b.
- [51] Comp. Faptele Apost. XI, 26. Epistola explică alegerea lui Flavian pentru scaunul Antiohiei: Pe prea venerabilul și de Dumnezeu iubitul episcop Flavian al prea vechii și în adevăr apostolicii Biserici din Antiohia Siriei, în care pentru prima dată s-a întrebuințat cinstitul nume al creștinilor, conlucrînd cei ai provinciei și ai diocezei Orientului, l-au hirotonit canonic...(col.1217 B).
- [52] Comp. Galateni II, 14.
- [53] Iarăși ουρανοφαντωρ (v. par. 6 și 7); aici netradus la Dallas p.42 și Mansi 40, 392.
- [54] Nu este numit Sfîntul Vasile, ci vechii Ierarhi și credincioși ai provinciilor orientale, r.31-32.
- [55] Par. 7.
- [56] του Ουρατικανου αδιτου, sanctuarului de la Vatican. Dallas p.42, Mansi 40, 392 lasă netradus cuvîntul αδιτου, care ca adjectiv înseamnă inaccesibil, impenetrabil, sacru. Ca substantiv neutru, cum e aici, înseamnă sanctuar.
- [57] La Sinodul VII ecumenic, Constantinopol, 680-681, în sedinta XIII (28 martie 681), v. Hefele-Leclercq, op. cit. t III, partea I (1909), p. 501-502.
- [58] Depus și caterisit la Sinodul IV ecumenic, Calcedon 451.
- [59] La sinodul II ecumenic, Constantinopol.
- [60] La Sinodul III ecumenic, Efes 431.
- [61] Κναφευς sau Γναφευς, piuar (lat. Fullo, franc. Foulon). La Dallas p.42, Mansi 40, 392 lasat afară.
- [62] Monofizit, uzurpator al scaunului pe la 470, exilat de împăratul Leon I.
- [63] Probă de traducere liberă la Dallas p. 45, Mansi 40, 394 B: Or, ses successeurs n'ont voulu voir dans cette parole du Sauveur que la plus haute bienveillance pour Pierre, parce que cela convenait a leur but.
- [64] Dallas p.45, Mansi 40, 396 A: qui agit jusqu'a ce jour sur les ames des peuples restes fideles a l'enseignement du Christ, et plus particulièrement sur les ames de leurs pasteurs.
- [65] Dallas p. 46 și Mansi 40, 396, netradus.
- [66] Dallas p. 46 și Mansi 40, 396, netradus.
- [67] Λουγδουνον; forma obisnuită este singularul Λουγδουνον sau Λουγδουνως (comp. Eusebiu, Istoria bisericească V, I, 1 și 3). Frază netradusă la Dallas p.47 și Mansi 40,398 A.
- [68] Dallas p. 47, Mansi 40, 396-398: Il faut que toute l'Eglise se rallie, c'est-a-dire, a cause de la preeminence de cette Eglise qui a fidelement conserve l'enseignement transmis par les Apotres sur tout ce que croient tous les fideles de l'univers.
- [69] Frază netradusă la Dallas p.47 și Mansi 40,398 A.

- [70] Dallas p. 47, Mansi 40, 398: En general, l'Eglise de tout l'Occident, se gouvernant strictement d'après la teneur des dogmes transmis par nos Peres, s'est maintenue exempte de toute scission et de toute aberration, dans les questions religieuses. Locul se găsește în Migne, P.G.67, 1065 C.
- [71] Πρεσβευα arată drepturile sau privilegiile celui mai mare în vîrstă sau celui mai vechi, nu o supremație propriu zisă; prin urmare este vorba de o înfișetate onorifică.
- [72] Dallas p. 47, Mansi 40, 398: sainte.
- [73] Dallas p. 47, Mansi 40, 398: saints.
- [74] Dallas p. 47, Mansi 40, 398: saint.
- [75] του τελεταρχικου Πνευματος. Dallas p. 47-48 și Mansi 40, 398: du Saint-Esprit. Comp. și par.5.
- [76] La Dallas p. 48, Mansi 40, 398, lăsați afară.
- [77] Dallas p. 48, Mansi 40, 398: la règle univeselle et les guides infaillibles.
- [78] ες αδελφινου τυπου και πρεσβειου Ίεραρχικου εις Κυριαρχικον μεταπεπτωκος. Dallas p. 48, Mansi 40, 398: supremație transformee en souverainete temporelle, d'autorite fraternelle et de prerogative hierarchique qu'elle etait d'abord.
- [79] Dallas p. 48, Mansi 40, 398: par l'instigation de quelques faux docteurs.
- [80] Se înțelege epicleza (επικληδης).
- [81] Dallas p. 48, Mansi 40, 398: le service divin.
- Dallas p. 49, Mansi 40, 400: de l'ordre des mones latins appeles freres Mineurs.
- [82] Se referă la locul din enciclica papală unde se spune: Cît pentru cele privitoare la sfintele voastre rituri, trebuie înlăturate din ele cele ce s-au introdus după despărțire și se opun credinței și unității catolice.
- [83] Editia benedictinului R. Massuet s-a tipărit la Paris 1710 și retipărit la Venetia 1734. Este reproducă în Migne, P.G. 7 (1857).
- [84] εκκλησις.
- [85] εκκληδης λεγων την επικλησις, lăsați afară la Dallas p. 49, Mansi 40, 400.
- [86] Sancti Irenaei Lugdunensis episcopi adversus Valentini et similium haereticorum haereses libri quinque, Paris 1576 (reeditat Colonia 1596, cu adaosuri și după moartea lui - 1 ian. 1610 - la 1639).
- [87] Dallas p. 49, Mansi 40, 400: Le pain de l'Eucharistie et le vin mele d'eau.
- [88] Dallas p. 49, Mansi 40, 400: Le pain de l'Eucharistie et le vin mele d'eau.
- [89] της επικλησεως.
- [90] Nota este reproducă în Migne P.G. 7, 1492 C: Eucharistiae panem, et calicem commistum, per invocationis verba corpus et sanguinem Christi, vere fieri, et utrumque per Christi ordinationem toto mundo, velut novi testamenti sacrificium, idque super altare per manus sacerdotum offerri, constanter frequenterque praedicat et prophetarum apostolorumque desertis verbis confirmat, lib.c. 32, 33, 34, 45, et lib. V, c. 2.
- [91] Dallas p. 49, Mansi 40, 400: du vicariat terrestre et de l'arbitrage universel que s'arrogent les Papes.
- [92] Dallas p. 49, Mansi 40, 400: par egard pour l'anciennete et l'illustration de la Cite reine.
- [93] Stabilește principiul libertății bisericești, în legătură cu situația Ciprului, declarat autocefal față de Antiohia. Lipsește din colecțiile romano-catolice, ca și can. 7, care oprește orice schimbare în Simbolul credinței.
- [94] Recunoaște episcopului de Constantinopol rang de cinstă după cel al Romei, fiind episcopul Romei celei noi.
- [95] Stabilește privilegiile patriarhale ale episcopilor de Alexandria și Antiohia, după exemplul celui al Romei.
- [96] Adică privilegiul înfișetății onorifice, cuvenite orasului.
- [97] Dallas p. 50, Mansi 40, 400: du droit d'être le Pasteur universel.
- [98] Ιαράσι τα Πρεσβεια.
- [99] Unde se afirmă transmiterea privilegiului lui Petru asupra urmașilor lui, episcopii Romei, întrucît Biserica nu poate rămîne fără temelie.
- [100] Epistola Ad Ioannem episcopum Constantinopolitanum et caeteros patriarchas, în Migne P.L. 77, 468-479. Locul citat este: Praeterea, quia corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem, sicut sancti Evangelii quattuor concilia suscipere et venerari me fateor... quia in his velut in quadrato lapid, sanctae fidei structura consurgit, et cuiuslibet vitae atque actionis existat, quisquis eorum soliditatem non tenet, etiam si lapis asse cernitur, tamen extra aedificium jacet. (col. 478 A, B).
- [101] Nu Corinteni s-au adresat lui Clement Romanul, ci acesta a aflat din auzite, ca și alții, cele întîmplate la Corint și a scris în numele comunității. Prin urmare nu se poate vorbi de un apel la episcopul Romei, cum se credea mai înainte și cum crede încă F. Cayre, *Precis de Patrologie. Histoire et doctrine des Peres et docteurs de l'Eglise*. T. 1, Paris-Tournai-Rome, 1927, p.59. Vezi Otto Bardenhewer, *Geschichte der altkirchlichen Literatur*, t.I, ed. 2, Freiburg im Breisgau 1913, p.124; J. Tixeront, *Precis de Patrologie*, ed. 6, Paris 1923, p.16.
- [102] επ' Εκκλησιας, tradus de Dallas p. 50, Mansi 40, 400: dans les Eglises. Pentru motive sinctactice și istorice trebuie preferat singularul.
- [103] Dallas p. 51, Mansi 40, 402: parce que cette ville est le siege de l'Empire et a cause de la prestance de ce siege dans les Synodes.
- [104] Ει δε μη, αναγγελλεται το παγμα και εις την Διοικησιν κατα τα καθεστωτα. Amintesc că locul acesta a fost mult criticat de romano-catolici, ca arătînd dependentă Bisericii ortodoxe față de stat. De observat însă că enciclica zice: lucrul se aduce și la cunoștința conducerii statului; nu se spune că aceasta rezolvă chestiunea singură, ca supremă instantă, ci că de nevoie și în mod excepțional se face cunoscut cazul, după ordinea de lucruri stabilită, impusă Bisericii ortodoxe din imperiul turc de situația ei.
- [105] τα πρεσβεια. Dallas p. 51, Mansi 40, 402: de l'autorite fraternelle due aux prerogatives.
- [106] Mansi 40, 402 B citează Soc, greseală care ar putea face să se creadă că este vorba de istoricul bisericesc Socrate.
- [107] Migne P.G. 67, primul citat la col. 1052 D: Και τοις ανα την εω' επισκοποις εγραψε, μεφομενος ως ουκ ορθος βουλευσαμενοις περι τους ανδρας, και τας' Εκκλησιας ταρattuουσι, τω μη εμμενεν τοις εν Νικαια δοξασις. Al doilea în continuare col 1052 D-1053 A: 'Ολιγους δε εκ παντων εις ρητην ημεραν παρειναι εκελευσε, διελεγχον τας δικαιαν επ αυτης ενηνοχεναι την ψηφον η του λοιπου ουκ ανεξασθαι ηπειλησεν, ει μη πανσοιντο νεωτεριζοντες.
- [108] Înțelege Roma, Alexandria și Antiohia, care nu erau încă scaune patriarhale, dar erau centrele bisericești cele mai de seamă.

- [109] Dallas p. 51, Mansi 40, 402: et le plus convenable d'après la division de l'Empire en provinces, explicînd astfel pe θεματικότερος.
- [110] η δεσποτεια, cuvînt care arată și natura supremației papale.
- [111] Traducătorul în grecește al epistolei latine confundă Calcedon (Καλκηδών) cu Cartagena (Καρχηδών). Mansi va avea o notă fără motiv aspră în care numeste observația din enciclica ortodoxă purum mendacium. De notat însă că în Mansi 40, 402 se primește neîndreptată traducerea franceză a lui Dallas p.52, care zicînd de Chalcedoine a Carhedon se multumeste să transcrie cuvîntul Καρχηδών fără a traduce, nestiind poate că este vorba de Cartagena (Carthage).
- [112] Enciclica latină.
- [113] Dallas p. 52, Mansi 40, 402: a son college.
- [114] Epistola dogmatică a lui Leon I s-a citit în sedinta a doua (10 oct. 451), în traducere greacă. Desi episcopul Romei a fost aclamat în sinod, epistola sa n-a satisfăcut o parte din episcop (pe cei din Iliria și Palestina), care au exprimat bănuieli asupra a trei locuri și n-au aderat decît în sedinta a patra (17 oct.), după explicațiile date de legatii papei, v. Hefele-Leclercq, op.cit. t.II, partea II (1908), p. 687-690, 701-702, unde totuși nu se vorbește de examenul la care sinodul a supus epistola lui Leon I. De văzut în schimb alte aclamații analoage cu cele adresate acestuia, ce erau un lucru obisnuit în sinoade. La un răspuns al împăratului Marcian, care lăsa în competența sinodului IV o chestiune în care era întrebă, părinții au strigat: Aceasta este opera lui Dumnezeu (ibidem, p. 703).
- [115] ο ευλαβεστατος, netradus la Dallas p. 52, Mansi 40, 404.
- [116] κυριου, netradus ibidem.
- [117] Dallas p. 52, Mansi 40, 404: par les venerables.
- [118] du venerable, ibidem.
- [119] Dallas p. 52, Mansi 40, 404: en la comparant aux dogmes des saints Conciles anterieurs.
- [120] ορθοτης, justete.
- [121] Dallas p. 52, Mansi 40, 404: si Elle nous envoie des pansees telles que, deux cents Peres, apres les avoir examinees, les trouvent en accord parfait avec les premiers Conciles.
- [122] Dallas p. 53, Mansi 40, 404: Pierre lui-meme a parle par sa bouche.
- [123] Dallas p. 53, Mansi 40, 404: et d'autres louanges semblables.
- [124] Dallas p. 53-54, Mansi 40, 404: pour conserver intacte la Foi orthodoxe, fit graver sur les tables a l'epreuve de toute atteinte.
- [125] η κανονικη Προτοκαθεδρεια.
- [126] Alăturare de cuvinte inevitabilă (ου δοριζει ψιλω τω ονοματι); vezi nota următoare.
- [127] Enciclica vrea să spună că desi papa și episcopii romano-catolici au căzut în erezie Biserica Ortodoxă nu-și permite să facă numiri de titulari în scaunele lor, pe care le-ar putea considera vacante, pe cînd, din contra, papa trecînd peste canoane și jignind grav Biserica Ortodoxă, numeste episcopi ca simpli titulari la scaune din Orient, deci de pe teritoriul ortodox, pe care le consideră astfel ca lipsite de păstori canonici, dînd însă titularilor alte însărcinări, în legătură cu misiunea printre ortodocși. (Un asemenea episcop titular, de Ilion, este și Mgr. D'Herbigny, cunoscut emisar al romano-catolicismului printre ortodocși, în special în Rusia). Această practică scandaloasă a Bisericii papale are la bază concepția că Orientul ortodox este o simplă terra misionis rezervată pentru episcopi in partibus infidelium.
- [128] În Migne P.G. 32, 709-714, Epistola 197 din anul 375.
- [129] Dallas p. 54, Mansi 40, 40: Sa Saintete si vantee pour sa sagesse, suivre l'exemple de ses predecesseurs depuis la separation.
- [130] Ibidem: la langage de l'innovation.
- [131] αμωμητος, ireprosabil.
- [132] Dallas p. 54, Mansi 40, 406: deja irrevocablement fixe par les Conciles oecumeniques.
- [133] Ibidem: qui frappa le Seigneur au visage.
- [134] Ibidem: dans quel inextricable labyrinthe d'erreurs, dans quel cercle vicieux.
- [135] Dallas p. 54, Mansi 40, 406: la primaute absolue.
- [136] Dallas p. 55, Mansi 40, 406: des liturgies.
- [137] Ibidem: jusque sur la celebration de la sante Cene.
- [138] Ibidem: d'apres les paroles de Sa Saintete.
- [139] σκολαστικη τερθρεια cuvinte înfîlînite și mai sus; τερθρεια = vorbărie înșelătoare, subtilă.
- [140] Dallas p. 55, Mansi 40, 406: Vous n'avez pu conserver parmi vous l'unte de l'enseignement sacre et du gouvernement ecclesiastique.
- [141] Amintim că este vorba de sentința de excomunicare depusă de cardinalul Humbert pe Sfînta Masă în biserica Sfînta Sofia la 16 iulie 1054, în care erau acuzați ortodocșii, între altele, că au tăiat pe Filoque din Simbol. De notat că și la sinodul de la Ferrara, în sedinta din 16 oct. 1438, latinii au pretins pe baza unui manuscris grec falsificat că Sinodul VII ecumenic (787) a întrebuintat simbolul cu adaosul και εκ του Ιου, pe care grecii apoi l-au înlăturat. Învătatului Ghemist Pleton nu i-a fost greu să vădească neseriozitatea acestei afirmații.
- [142] Dallas p. 56, Mansi 40, 408: magistrale.
- [143] ουρανοφαντωρ, tradus le divin ca și mai înainte.
- [144] În text imperativ (υποτυπωσατω).
- [145] επειδη ενταυθα ου πραγματειαν εκτιμεθεα, tradus la Dallas p. 56, Mansi 40, 408: pour ne pas entrer ici dans une dissertation inopportune.
- [146] Ibidem: contraires aux decrets des Conciles.
- [147] Dallas p. 56, Mansi 40, 408: pratiques sacrees.
- [148] Ibidem: salutare et conforme a la religion.
- [149] Ibidem: don't la date dans les annales de l'Eglise romaine nous est parfaitement connue.
- [150] Dallas p. 57, Mansi 40, 408: Il existe encore d'autres raisons qui militent en faveur des reformes indiquees et les prezentent a la Sa Saintete comme tres-admissibles.
- [151] Ibidem: les dogmes nouveaux.

- [152] διότι ο υπερασπιστής ἐστὶν αὐτὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας: ἦτοι αὐτὸς ὁ Λαός, Dallas p. 57, Mansi 40, 408. Această afirmație a scandalizat pe romano-catolici ca un indiciu de protestantism în Biserica Ortodoxă. Enciclica nu vrea însă să spună că paza credinței o are poporul, ci că acesta ține atât de mult la religia strămosilor, încât traditionalismul lui vine în apărarea ei, chiar dacă ierarhia ar vrea să introducă inovații. Poporul nu legiferează în materie religioasă, dar se opune la inovații, ceea ce este firesc și adevărat. De altfel, dacă romano-catolicilor le place să înțeleagă acest loc în sensul că poporul se impune ierarhiei, nu trebuie să uite că aceasta se întâmplă nu la ortodocși, ci la ei înșiși. Filioque a fost o cerință populară; papalitatea l-a admis după ce l-a admis poporul. Immaculata conceptio deasemenea: Conștiința creștină este gata să o primească și chiar o solicită cu strigăte. La 8 decembrie 1854 Pius IX îi va da satisfacție. De notat: Este vorba de o dogmă nouă, solicitată chiar lui Pius IX!
- [153] Πατριαρχὼν Λατινοφρονῶν: Quelques Patriarches sectateurs de la Papaute, Dallas p. 57, Mansi 40, 408.
- [154] de meme encore un Pape, cette fois par une mesure veritablement juste de menagement divin, ibidem.
- [155] ἐκ τοῦ μαχρ τοῦδε, netradus la Dallas p. 58, Mansi 40, 408; în schimb: de l'infailibilite presumee.
- [156] Această indicație de loc lipsește din Dallas p. 58, Mansi 40, 410, poate pentru că în textul grec este gresită (Isaia XL, 17).
- [157] Ἀρχὼν ἐν εἰρηνῇ καὶ Ἐπίσκοπος ἐν δίκαιοσυνῇ: Souverain dans la paix et Pontife dans la justice, ibidem.
- [158] ἀντεπαγγέλτος lăsat afară de Dallas p. 58, Mansi 40, 410.
- [159] Dallas p. 59, Mansi 40, 410: cooperateurs de notre mediocrite.
- [160] sous peine de responsabilite patriarcale et collective, ibidem.
- [161] Textul și traducerea zic gresit: la Efes; adunarea a avut loc la Milet, comp. F. Apost. XX, 17.
- [162] Tradus după înțeles, căci cuvântul întrebuintat este ἀφιξίς=sosire.
- [163] διεστραμμένα: falsificate, denaturate.
- [164] vers. 28-30.
- [165] Dallas p. 59, Mansi 40, 410: celestes admonitions.
- [166] Dallas p. 59, Mansi 40, 410 adaugă: a plusieurs reprises. σύστημα: tradus la Dallas p. 60, Mansi 40, 410: societate.
- [167] Ibidem: dociles aux conseils de l'Apotre sanctifie par ses larmes.
- [168] Ibidem: par promesse formelle.
- [169] Dallas p. 60, Mansi 40, 410: de la voie trace par nos Peres.
- [170] Ibidem: C'est ainsi que nous meriterons d'entendre de notre Maître ces paroles .
- [171] Ibidem: recevant le salaire de la Foi.
- [172] σύστημα: tradus la Dallas p. 60, Mansi 40, 410: societate.
- [173] Epistola I, cap. V, 8-9.
- [174] Dallas p. 61, Mansi 40, 412: les doctes et grands Precepteurs de l'univers.
- [175] Ibidem: d'aussi grands hommes.
- [176] ἐλλιπής: incompletă, defectuoasă, insuficientă.
- [177] Dallas p. 61, Mansi 40, 412: la Foi proclamee orthodoxe.
- [178] Ibidem: ou premediter un pareil acte.
- [179] Ibidem: qu'il suppose avoir dogmatise d'une maniere incomplete dans les Ecritures et par le ministere des Conciles Oecumeniques.
- [180] Ibidem: divins (grecește: τῶν θεοφορῶν).
- [181] Ibidem: le front haut sans honte.
- [182] μὴ ποτε παραρρῶμεν (παραρρῶ=a curge pe alături); Dallas p. 62, Mansi 40, 414: de peur que ne les laissons ecouler.
- [183] ἀκατασχυντός ἐστι: tradus irreprehensible (ibidem).
- [184] Οἱ ἀλλήλοδοᾶσχοι ἱεροὶ θειοὶ Πατέρες: la longue succession de nos saints Peres (ibidem).
- [185] Dallas p. 63, Mansi 40, 414: faisant une chaine indissoluble.
- [186] Ibidem: les rites de la celebration des saints Mysteres.
- [187] În traducerea franceză se adaugă: d'avoir pour maîtres.
- [188] Ibidem: ont pris naissance dans notre Foi et dans nos pays.
- [189] Ibidem: canons, pentru opoi, care însă nu însemnează canoane, ci hotărârile sinodale privitoare la erezii.
- [190] Ibidem: consservent cette antique et pure gravite des premiers siecles du Christianisme, et dans la graduation de leurs dignites, et dans leur existence collective, et jusque dans la simplicité de leurs vetements.
- [191] Ibidem: ravissants (pentru βαρεῖς).
- [192] Ibidem: penible.
- [193] Dallas p. 64, Mansi 40, 416: nous eleve prets a repondre sans rougir et avec une noble assurance.
- [194] Lăsat afară, ibidem.
- [195] Ibidem: qui nous a purifies.
- [196] Ibidem: non par une aspersion nouvellement invitee.
- [197] Ibidem: mais par la divine immersion.
- [198] Ibidem: de l'Univers.
- [199] Dallas p. 65, Mansi 40, 416: attachons nos yeux et nos esprits sur sa vue divine, sur sa beaute resplendissante.
- [200] Ibidem: l'Epoux d'une beaute accomple.
- [201] Ibidem: de l'esclavage de l'erreur.
- [202] Ibidem: d'une mere tendre et tendres enfants.
- [203] Ibidem: aux coeurs.
- [204] Ibidem: s'ingenient (pentru ambele verbe).
- [205] Unde enciclica papală asigură pe orientali că îi va primi cu bunăvoință părintească, în loc să-i lovească cu vreo prescripție aspră!
- [206] Ibidem: saint.
- [207] Înaintea semnăturilor, traducerea Dallas, p.66 adaugă: Ont signe l'original.
- [208] Antim al VI-lea a fost patriarh de trei ori: 1845-48, 1853-55, 1871-73.
- [209] La Dallas, p.66, Mansi 40, 416: frere en Jesus-Christ, fără cuvântul εὐχρητής la toate cele patru semnături patriarhale.

[210] $\theta\epsilon\omicron\upsilon\pi\omicron\lambda\iota\varsigma$, nume dat Antiohiei după refacerea ei de către Iustinian, în urma cutremurelor și incendiilor catastrofale de la 526 și 528, după sfatul lui Simeon Stilitul cel nou (J. Card. Hergenroether, Antiochien I, în *Wetzer und Welte's Kirchenlexicon*, ed. 2, t. (1882), col. 941).

[211] La Dallas, p.66-67, Mansi 40, 416 adaogă după fecare nume: eveque de.

[212] La Dallas, p.66: Sophie (în loc de Sophia sau Sofia).

[213] La Dallas, p.66, Mansi 40, 418: Panteleon (citind probabil gresit numele prescurtat: Παντελεμῳ).

[214] La Dallas, p.67, Mansi 40, 418: Petra en Arabie.

[215] Ibidem: Naplouse.

[216] Ibidem: Mont-Thabor.

Mai vezi și Enciclicile patriarhilor Tetrarhiei, din anii 1593 și 1756

a.Enciclica Patriarhilor Tetrarhiei, din anul 1583 și 1593, împotriva calendarului Gregorian și a tuturor reformatorilor Sfintei Tradiții ³

„Eremia, din mila lui Dumnezeu arhiepiscopul Constantinopolului și patriarh Ecumenic. Pentru că Biserica Romei iarăși s-a luat după ateii astronomi, fără să se gândească, s-a învoit și a schimbat cele bine rânduite pentru Sfintele Paști, neținând seama de cele (bine rânduite) hotărâte de cei 318 Sfinți Părinți de la Întâiul Sobor Ecumenic spre a se sărbători de creștinii ortodocși a-toată-lumea, care au fost hotărâte și de cele Șase Soboare a-toată-lumea să se sărbătorească pre tot pământul;

Venind niște bărbați de la Roma, care s-au luat după înșelăciunea latinilor (catolicilor) și nu numai că s-au lepădat de Sfânta Credință Ortodoxă, dar au început să se lupte împotriva dogmelor celor adevărate ale Sfintei noastre Biserici de Răsărit pre care ni le-a predat Însuși Domnul nostru Iisus Hristos și dumnezeieștii apostoli și cele Șapte Soboare hotărâte de purtătorii-de-Dumnezeu Părinți;

Pentru aceasta, tăindu-i ca pre niște mădulare putrede, poruncim cu hotărâre: oricine nu urmează învățăturile Sfintei noastre Credințe Ortodoxe după cum au așezat și cele Șapte Sfinte Soboare Ecumenice, (care) au hotărât pentru Sfintele Paști și pentru calendar, care bine l-au legiuit să-l urmam, și vrea să urmeze după Pascalia și după calendarul cel născocit de ateii lui papa și se împotrivesc la toate acestea și vrea să strice dogmele și obiceiurile care ni le-au predat Sfinții Părinți ai Sfintei noastre Biserici Ortodoxe, să fie predat anatemei și dat afară din rândul creștinilor sfintei noastre Biserici cârmuite de Domnul nostru Iisus Hristos.

Voi, binecredincioșii creștini ortodocși, să rămâneți în cele care v-ați născut și ați crescut și v-ați învățat. Și când va sosi vremea, însuși sângele vostru să-l vărsați ca să păstrați credința pre care ne-au predat-o Sfinții Părinți și mărturisirea voastră să o păstrați și să vă feriți de aceștia. Așa să vă ajute Domnul nostru Iisus Hristos și smeritele noastre rugăciuni să fie cu voi, cu toți. Amin!

**Patriarhul Constantinopolului, Eremia,
Patriarhul Ierusalimului, Sofronie,
Patriarhul Alexandriei, Silvestru,
și toți arhieriei care au fost de față la Sinod.**

Anii 1583 și 1593.”

³ Text preluat după: <http://orthodox-traditional.forumers.ro/t3-enciclica-de-la-1593-impotriva-calendarului-gregorian-creticilor-latini-si-tuturor-reformatorilor-sfintei-traditii>

b. Enciclica Patriarhilor Tetrarhiei de la 1756 împotriva oricui ar încerca să introducă o înnoire oarecare în tradiția Ortodoxă lăsată nouă de Domnul, Sfinții Săi Apostoli Sfinți Părinți ai Bisericii Dreptslăvitoare a Lui Hristos.⁴

Enciclică (Circulară) din 1756:

„Chiril, din mila lui Dumnezeu arhiepiscopul Constantinopolului și patriarh ecumenic: preacinstiților clerici, care sunteți cu noi în Biserica lui Hristos, har și pace vouă de la Dumnezeu. Noi, pre care ne-a învrednicit Dumnezeu Sfântul, să ne aflăm în fața acestui tron apostolesc și patriarhicesc, pentru ca să păzim cu credință fierbinte și evlavie preasfânta Credință Ortodoxă, precare am primit-o de la Sfinții Apostoli și de la cele șapte Sfinte Soboare ecumenice, împreună cu dogmele celor șapte Taine ale Sfintei noastre Biserici Apostolești și Sobornicești de Răsărit, și acestea să le ținem curate și nepătate; după cum de sus și de la început Biserica lui Dumnezeu Ie-a primit de la Sfinții Apostoli, neclintite, fără să adauge sau să scoată nici un cuvânt până astăzi și nici până la sfârșitul veacului acestuia, le păstrează curate ca pre Mireasa Domnului nostru Iisus Hristos; pentru acest pericol, ne-am hotărât să primim a ne supune lui Dumnezeu mai mult și nu oamenilor.

Mai întâi, ca să păzim apostoleștile și soborniceștile canoane nemîșcate și neștirbite după cum le-am apucat.

Al doilea, ca luând toate armele Duhului Sfânt, să ne ridicăm cu înfricoșat blestem și veșnică anatema împotriva acelor care au îndrăznit să facă pogorământ și să primească cât suntem în viață și după moartea noastră până la sfârșit orice adăugare ori scoatere (schimbare).

Deci, cu puterea și harul Preasfântului Duh Dătătorul-de-viață, disprețuim și aruncăm cu desăvârșire acea spurcată și necurată și hulitoare și neaprobata, cea nelegiuită alcătuită scrisoare ereticească, și mergem după sfântul apostol Pavel, carele zice: „Oricine vă va vesti vouă altele afară de cele ce ați apucat și afară de cele ce v-am vestit vouă, măcar înger din Cer, sau înșine noi, anatema să fie”, după cum și la canoanele sfintelor Soboare se zice: „oricare ar adăuga sau ar șterge un cuvânt, acela să fie anatema de șapte ori”.

Și așa ne-am hotărât cu tot sfințitul cler, carele e cu noi și cu adunarea creștinească, să-i dăm anatemei de trei ori; fie că sunt din rândul clericilor, fie al laicilor (mirenilor), despărțiți sunt de la Domnul Dumnezeu Atotțiitorul, blestemați și neiertăți, iar după moarte să nu putrezească. Pietrele și fierul să putrezească, dar ei niciodată; să moștenească lepra lui Chiezi și să se spânzure ca Iuda, să fie suspinând și tremurând pre pământ ca și Cain, mânia lui Dumnezeu să cadă pre capetele lor, să fie la un loc cu Iuda și iudeii cei luptători de Dumnezeu, să crape pământul și să-i înghită ca pre Datan și Aviron. îngerul Domnului să-i gonească pre ei cu sabia în toate zilele vieții lor și toate blestemele Patriarhilor și ale Soboarelor să cadă peste dânșii, să fie veșnic sub anatema și în focul veșnic. Amin!”

Gândiți-vă bine și vedeți care din aceste blesteme au venit peste noi și câte au să mai fie, dacă nu ne vom pocăi și nu ne vom întoarce la dreapta credință.

Chiril V al Constantinopolului

Matei al Alexandriei

Silvestru al Antiohiei

Partenie al Ierusalimului

⁴ Text luat după: <http://orthodox-traditional.forumers.ro/t6-enciclica-de-la-1756-impotriva-oricui-ar-incerca-sa-introduca-o-innoire-oarecare-in-traditia-ortodoxa-lasata-noua-de-domnul-sfintii-sai-apostolisi-sfintii-parinti-ai-bisericii-dreptslavitoare-a-lui-hristos>

Personalități romano-catolice și unite, susținătoare a identității și a intereselor Bisericii Răsăritului

Micromedalion: Massimiano sau Maximianus, primul Arhiepiscop și Patriarh al Ravennei (546-557)

Sursele documentare cele mai importante, privitoare la viața și activitatea lui Massiminiano de Ravenna ni le oferă Abatele Adraeus Agnellus, în opera sa *Liber Pontificalis Ecclesiae Ravennatis*.⁵

Massimiano s-a născut în *Colonia Pola* (azi Pula), în Istria, în anul 498, unde mai târziu a și fost hirotonit diacon, de către episcopul locului. Animat de zelul apostolic, pâinea de toate zilele și-o câștiga prin munca fizică și ajutând de bună voie țăranii și oamenii nevoiași. O întâmplare fericită a făcut să devină bogat peste noapte, pentru că lucrând într-o zi la țarină, a găsit o comoară de o amploare incredibilă, îngropată în pământ. După legile în vigoare, ale timpului, o parte din comoară a fost obligat să o cedeze fiscului imperial "aerariu"-lui, dar i-a mai rămas însă mult prea mult, pentru a nu-și mai pune problema zilei de mâine și pentru a se număra printre cei mai bogați oameni din zonă. Cu ajutorul acestei comoare a și construit în Pola o biserică monumentală, numită de către localnici „Formosa” – Frumoasa și dedicată Maicii Domnului. Tot cu averea, care provenea din comoara găsită, Massimiano a investit mai târziu și la Ravenna, în bisericile pe care le-a construit, reconstruit și (sau) împodobit cu mozaic ori le-a înzestrat cu veșminte, vase de aur și argint etc. Înainte de anul 546, Massimiano a întreprins o călătorie la Alexandria, de unde s-a îndreptat spre Constantinopol, unde a intrat în grațiile Împăratului Justinian I cel Mare, poate și pentru că era atât de bogat.

Cu sprijinul și din poruncă împărătească, la data de 14 octombrie 546, în Patras, Massimiano a și fost hirotonit întru Arhiereu, de către Papa Vigiliu, pentru a prelua apoi scaunul Ravenei, în calitate de Arhiepiscop și Patriarh, în anul 546. Cu prilejul hirotonirii, Vigiliu i-a și acordat „pallium”-ul, semn al jurisdicției mitropolitane, pentru eparhiile sufragane. La Ravenna a păstorit între anii 546-557. Numirea lui de către Justinian I cel Mare ca Arhiepiscop și Patriarh a urmat evenimentului ridicării orașului Ravenna la rangul de capitală romeică a Italiei, în anul 554, dar și cu scopul de-a conferi acestui oraș un prestigiu mai mare. Patriarhul Massimiano a devenit astfel și un exponent principal al puterii politice, nu numai bisericești, din acest oraș, după Exarhul (Guvernator) Ravennei, pentru a contribui la consolidarea stăpânirii bizantine în Italia.⁶ O preocupare principală în programul de păstorire a lui Massimiano a fost aceea de stârpirea a arianismului, favorzat de către ostrogoți, foștii stăpânitori locali. În acest sens a împodobit bisericile San'Apollinarie Nuovo și San Vitale, din Ravenna, cu mozaic, reprezentând martiri și fecioare, care au respins erezia ariană. În mijlocul acestor podoabe murale de mozaic se află și reprezentările votive ale monarhilor ctitori: Justinian I cel Mare și Teodora, înconjurați de curteni

⁵ Vezi vol. I, p. 300 – 337, din ediția critică bilingvă latino-germană: AGNELLUS von Ravenna, *Liber Pontificalis / Bischofsbuch* I-II, 2 Bde, übersetzt und eingeleitet von Claudia Nauerth, Herder Freiburg, Basel, Wien, Barcelona, Rom, New York, 1996, 353+642 p. [în Colecția Fontes Christiani, Band 21/1-2].

⁶ Vezi: Klaus-Gunther Wesseling: *Maximian von Ravenna*. In: *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon* (BBKL). Band 5, Herzberg 1993, ISBN 3-88309-043-3, Sp. 1077–1078:

MAXIMIAN von Ravenna, Bisch., * 498 in Pola, † 21.(22.).2. 556 in Ravenna. Am 14.10. 546 wird M. auf Betreiben Justinians (s.d.) v. Vigilius (s.d.) in Patras zum Bischof v. Ravenna erhoben, wo unter seiner Anleitung die kirchliche Bautätigkeit stark gefördert wird: die Kirchen S. Apollinaro in Classe u. S. Vitale sowie die Basilika S. Stefano werden errichtet. Die kunsthistorische wegen ihrer Ornamentik hochinteressante Cathedra im Ravennatischen Dom (Inscr.: Maximianus eps) wird als Bischofsstuhl M.s angesehen; allerdings ist auch, gestützt auf eine epigraph. Konjektur (Maximus Salonae eps) erwogen worden, sie Maximus, Bischof v. Salo (s.d.) zuzuweisen. - In S. Vitale ist M. mit dem Kreuz in der Hand neben dem Kaiser als Mosaik abgebildet. - Tag: 21.2. (auch: 21./22.1.; 22.2.).

↑ J. E. Stadler (Hg.): *Vollständiges Heiligen-Lexikon*, Augsburg 1858 bis 1882, im Internet: Artikel Maximianus

și dame de suită. Alături de Justinian I cel Mare a fost reprezentat și Patriarhul Massimiano, singurul dintre cei reprezentați în anturajul împăratului, la care i s-a meționat și numele, printr-o inscripție cu litere mari. În Biserica San'Apollinarie in Classe, Massimiliano este reprezentat în absidă cu pallium-ul (omoforul) și cu un epitrahil episcopesc (omoforul mic). În Muzeul Arhiepiscopiei din Ravenna se păstrează și tronul sau „cathedra” lui Massimiano, dăruită acestuia de către Justinian I cel Mare, din lemn, placat cu fildeș, plin de scene în relief, ca semn de prețuire, pentru el, pentru tronul Ravennei și pentru Biserica Romeică sau ortodoxă din Italia. Tronul a fost realizat după anul 546.⁷

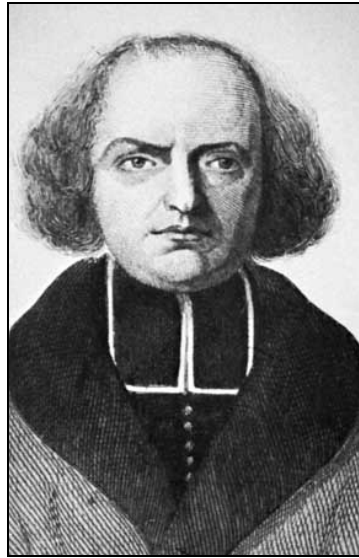
Massimiano a fost un mare păstor al Bisericii din Ravenna, un om învățat și cu preocupări istorice. A scris o Crnică, care însă s-a pierdut și ne-au rămas doar câteva citate din ea, preluate de alte lucrări ale timpului. El s-a îngrijit nu numai de îmbunătățirea pregătirii teologice a clerului său eparhial, ci și de dotarea acestuia, pentru a putea duce o viață demnă și decentă. Acest lucru a fost posibil și prin dobândirea pe seama Arhiepiscopiei a „pădurii Istriene” și altor terenuri agrare sau de pădure etc.

Tot lui i se datorează și aducerea la Ravenna a numeroase moaște, între care menționăm și osemintele legendarului „episcop-fondator” Sf. Apollinarie.

⁷ Micromedalion: Maximianus von Ravenna, luat din : Maximianus von Ravenna, Artikel aus J. E. Stadler (Hg.): Vollständiges Heiligen-Lexikon, Augsburg 1858 bis 1882. (Online-Fassung im ÖHL).
S. Maximianus, Arch. Ep. Conf. (22. Febr. al. 21. u. 22. Jan.). Dieser Heilige war in Pola, der alten Colchischen Colonie am adriatischen Meere, die einst Colonia Pola, später Pietas Julia hieß, im ersten Viertel des sechsten Jahrh. geboren. Hier wurde er Diakon, als welcher er, wie zu jener Zeit nach apostolischem Vorbilde die Priester und Bischöfe öfter, mitunter auch durch freiwillige Handarbeit sich nährte. Beim Anbrechen eines Landes fand er eines Tages einen Schatz von ungeheurem Werthe. Nachdem er den gesetzlichen Theil ans Aerar abgegeben hatte, blieb ihm noch eine so große Summe, daß er sein ganzes Leben auf Herstellung von kostspieligen Kirchenbauten und Ausschmückung der schon früher vorhandenen verwenden konnte. Sein Leben ist eine seltene Illustrirung der Psalmstelle: „Ich habe die Zierde deines Hauptes geliebt, o Herr!” Noch in Pola erbaute er zur Ehre der Gottesmutter eine Kirche, die wegen ihrer Anmuth den Beinamen formosa, die wohlgestaltete, erhielt. Im J. 546 kam er als Erzbischof nach Ravenna, wo er (Ughellus) der 30. oder (nach Andern) der 29. Oberhirt war. Aus seiner Thätigkeit daselbst hat sich, wie schon erwähnt, namentlich das Andenken seiner frommen Bauten auf die Nachwelt vererbt. In die Andreaskirche ließ er neue Säulen schaffen, die Kirche des heil. Probus restaurirte er, die Kirche zu Ehren der Enthauptung des hl. Johannes und die Stephanskirche, eingeweiht im J. 550, erbaute er neu. Auch die Kirche des hl. Vitalis und die weitberühmte Basilica des hl. Apollinaris in Classe wurden (erstere im J. 547, letztere 549) durch ihn consecrirt. Zu letzterer war im J. 534 von Julianus Argentarius der Grund gelegt worden. In der Mitte des Mittelschiffs steht ein Altar, welcher nach der (freilich viel spätern) Inschrift vom hl. Maximian zu Ehren der hl. Jungfrau erbaut wurde. Als er um d.J. 556, oder nach Ughellus um 552 oder 553 starb, setzte er die Kathedrale von Ravenna zur Erbin seines Vermögens ein. In der Sakristei des Doms befindet sich noch sein Bischofsstuhl; er trägt viele Elfenbeinreliefs aus dem alten und neuen Testament und schöne Arabesken. Von sonstigen Geschenken, die er an Kirchen gab, erwähnen wir als die merkwürdigsten zwei goldene Gefäße von 28 Pfund Schwere zur Aufbewahrung des Chrisma's, von welchen eines die Inschrift trug: Servus Christi Maximianus AE. hoc Chrismatorium ad usus fidelium fieri jussit. Er gab ferner eine „Endothis” aus Byssus, in welche die ganze Geschichte Christi eingestickt war. Alljährlich am Feste der Erscheinung des Herrn wurde der Hauptaltar mit diesem Tuche behängt. Eine andere „Endothis” enthielt auf Goldgrund in prachtvoller Stickerei mit Goldfäden die Abbildungen aller seiner Vorgänger auf dem erzbischöflichen Stuhle. Zwei andere dergleichen Tücher trugen in kostbarer Perlen- und Edelstein-Stickerei die Inschrift: „Schone, schone o Herr deines Volkes” (parce Domine, parce populo tuo) und: „Sei meiner eingedenk, des Sünders, den du aus dem Kothe erhoben hast in deinem Reiche.” (Memento mei peccatoris, quem de stercore exaltasti in regno tuo.) Auch ein schönes, großes, mit Edelsteinen reich verziertes Kreuz, in dessen Mitte eine Partikel des wahren Kreuzes sich befand, ließ er fertigen, und 72 neue Meß- und Chorbücher aufs kunstvollste schreiben und übernahm selbst deren Durchsicht und Verbesserung. Alle diese thatsächlichen und glänzenden Beweise seiner Frömmigkeit, Freigebigkeit, Emsigkeit und Demuth hat sein Nachfolger Agnellus in seinem Tagbuche zusammengestellt, an dessen Schlusse noch die Bemerkung steht: „Weniges nur haben wir aufgezählt aus dem Vielen das er gethan hat. Denn in seiner erzbischöflichen Amtsführung ist durchaus Nichts vermißt worden, was zum Heile seines Volkes und zum Nutzen der Kirche dienen konnte.” Er findet sich auch im Mart. Rom. und wird als Erzbischof mit dem Pallium vor dem Kreuze knieend abgebildet. Sein Leib wurde im J. 831 erhoben. (III. 293-298).

Micromedalion: Jacques Paul Migne, 1800-1875

(Luat din: Un article de Wikipédia, l'encyclopédie libre: http://fr.wikipedia.org/wiki/Jacques_Paul_Migne)

Patrologia Latina (PL) est series longissima operum ab auctoribus Christianis confectorum a saeculo II usque ad saeculum XIII. Seriem divulgavit Iacobus Paulus Migne inter annos 1844 et 1855; tabulae alphabeticae et analyticae inter annos 1862 et 1865 editae sunt.

Patrologia Graeca (PG) est series longissima operum ab auctoribus Christianis Graece confectorum a saeculo II usque ad saeculum XV. Seriem divulgavit Iacobus Paulus Migne inter annos 1857 et 1866.

Jacques Paul Migne, dit l'abbé Migne, né à Saint-Flour dans le Cantal le 25 octobre 1800 et mort le 25 octobre 1875, est un prêtre français et un éditeur¹.

Migne eut l'idée de publier pour la première fois des éditions à bon marché d'ouvrages de théologie, d'encyclopédie et des œuvres des pères de l'Église en langue originale avec traduction. Ces œuvres des Pères de l'Église, et d'autres documents médiévaux ont été réunis par Migne dans ce qui aujourd'hui est couramment appelé les *Patrologies latine et grecque de Migne*.

Migne fut l'un des premiers ecclésiastiques à comprendre le pouvoir de la presse écrite et de l'édition de masse.

En 1833, il fonde, puis dirige le journal *L'Univers*.

En 1836, il crée la maison d'édition du Petit Montrouge, actuellement dans le 14e arrondissement de Paris. La collection d'ouvrages la plus connue de cette maison d'édition est le *Scripturae sacrae cursus completus* qui a rassemblé un large répertoire de commentaires sur chaque livre de la Bible et le *Theologiae cursus*, chacun en 28 volumes, 1840-1845 ; Collection des auteurs sacrés (100 volumes, 1846-1848) ; Encyclopédie théologique (171 volumes, 1844-1846).

Les trois grandes collections qui ont fait sa réputation ont été *Patrologiae cursus completus*, collection de textes latins en 221 volumes (1844-1845) ; collection de textes grecs, d'abord publiées en Latin (85 volumes, 1856-1857) ; avec le texte grec et la traduction latine (165 volumes, 1857). Migne est continuellement cité comme référence dans les dictionnaires latins et grecs, notamment dans le dictionnaire grec-français d'Anatole Bailly. Dans un registre différent, malgré son titre, on lui doit une "Encyclopedie Theologique ou Serie de Dictionnaires sur toutes les parties de la Science Religieuse" éditée en 1832, qui comprend des dictionnaires de sciences profannes faisant autorité, tel le dictionnaire de numismatique.

Ses Patrologies grecques et latines ont trouvé un relais de qualité dès la fin du XIXe siècle dans les collections d'éditions critiques du Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum dit 'corpus de Vienne', puis, à partir du milieu du XXe siècle, dans la collection Corpus christianorum series latina et Corpus christianorum continuatio medievalis ainsi que, dès la Seconde guerre mondiale par la collection Sources chrétiennes, emblématique du renouveau de la théologie positive sous l'égide des Jésuites.

L'extension des ateliers

Sa maison d'édition était complétée sous le Second Empire par des ateliers de peinture pour la décoration des églises. Il reste une dizaine d'œuvres de ces ateliers, éparpillées dans toute la France : deux des plus réussies, datées de 1852, rappelant à la fois Ingres par le style et Delacroix par l'inspiration réaliste, se trouvent ainsi encore dans le chœur de l'église Saint Jean-Baptiste d'Audresselles (Pas-de-Calais). D'autres œuvres (inscrites au titre des monuments historiques) se trouvent dans l'église Saint-Laurent de Pontacq (Pyrénées-Atlantiques) dont une toile datée 1858.

Les persécutions

Sa concurrence souleva la colère des éditeurs accrédités par les églises car il leur prenait leur clientèle. Son évêque lui reprocha alors son militantisme ultra-catholique et, à la fin du Second Empire, il fut interdit à l'abbé Migne de dire la messe. L'un des évêques qui l'avait persécuté, Mgr Georges Darboy, fut fusillé par les communards. Le pape Pie IX sanctionna Migne pour avoir mis à la disposition du plus grand nombre des textes habituellement accessibles au seul "public plus averti", et il interdit au clergé d'utiliser les fonds paroissiaux pour acheter ses ouvrages.

Du 12 au 13 février 1868, les ateliers de Migne furent presque complètement détruits par un incendie d'origine "inconnue" et les assurances ne couvrirent pas les frais de réfection. La maison d'édition Garnier frères racheta les droits sur ses éditions après sa mort.

Peu connu en France, Jacques Paul Migne est célèbre dans les pays dont la population comporte une élite cultivée nombreuse comme le Royaume Uni, les États-Unis, l'Allemagne, l'Italie et la Pologne.

Bibliographie

Migne et le renouveau des études patristiques, actes du colloque de Saint-Flour, 7-8 juillet 1975, actes du colloque de Saint-Flour, 7-8 juillet 1975, Éditions Beauchesne, 1985.

Voir aussi :

Articles connexes

Patrologie latine

Patrologia Graeca

Corpus Christianorum

Sources chrétiennes

Monumenta Germaniae Historica

Rue de l'Abbé-Migne

Liens externes

La page sur les sources littéraires et collections d'auteurs chrétiens de la Bibliotheca Classica Selecta

Tables de la *Patrologie latine* par volume et par ordre alphabétique

Table de la Patrologie grecque

Digitalized Free Edition of the Migne's Patrologia Latina

Migne et le renouveau des études patristiques

Notes et références

↑ Il repose dans le cimetière de Montrouge

Micromedalion:

Johannes Madey

KOROLEVSKIJ

Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon, Band IV (1992) Spalten 520-524,

Autor: Johannes Madey

Cyrille KOROLEVSKIJ (auch Karalevskij)

KOROLEVSKIJ (auch Karalevskij), Cyrille (eigentlich Jean François Joseph Charon), * 16.12.1878 in Caen/Frankreich, † 19.4.1959 in Rom, französischer katholischer Priester des byzantinischen Ritus. - K.s Schulzeit begann, als er 4 Jahre alt war, in Caen, anschließend besuchte er ein kirchliches Kolleg in Angers, und nach dem Umzug der Familie war er Schüler des Lycée Louis-le-Grand in Paris. Seit seiner Erstkommunion fühlte er sich zum Priester berufen, doch seine eigentliche Orientierung findet er 1894 nach einem byzantinischen Gottesdienst in der melkitischen Kirche St-Julien-le-Pauvre in Paris. Er beschließt, katholischer Priester zu werden, aber im

orientalischen Ritus. Nach seinem Abitur tritt er in das Seminar Saint-Sulpice ein, das er nach dem zweiten theologischen Studienjahr jedoch verläßt. Am 22.10.1900 reist er in Begleitung von drei melkitischen Bischöfen und dem Leiter des Patriarchalseminars in Damaskus nach Beirut. Nach einer Erprobungszeit, die er am dortigen Patriarchalkolleg verbringt, gewährt der Papst die Dispens, daß er den byzantinischen Ritus annehmen und in diesem die Weihen empfangen kann. Am 13.4.1901 empfängt er die niederen Weihen und am 6.1.1902 die Diakonatsweihe in der Kapelle des Kollegs; dabei nimmt er den Namen Cyrille an; die Priesterweihe spendet ihm Patriarch Kyrillos VIII. Géha in der Kathedrale von Damaskus am 24.8.1902. Schon zu dieser Zeit publiziert er verschiedene Artikel in der Beiruter Zeitschrift "Machriq" der Jesuiten von der St.-Josephs-Universität, bald darauf wird er Mitarbeiter der in Istanbul erschienenen Zeitschrift "Échos d'Orient"; es kommt zu ersten Schwierigkeiten mit der kirchlichen Autorität. Außerdem befriedigt ihn seine Tätigkeit als Lehrer für Französisch, Geschichte und Geographie am Patriarchalkolleg wenig. So kommt es zu einer inneren Entfremdung von der melkitischen Gemeinschaft; am 7.4.1907, während einer schweren Krankheit, und nochmals im November desselben Jahres, während der Rekonvaleszenz in Frankreich, bittet er den Patriarchen um seine Beurlaubung, doch wird das Gesuch abschlägig beschieden. Im Jahre 1908 begibt er sich nach Rom, wo er Gast der Assumptionisten ist und Kontakt zum Griechischen Kolleg aufnimmt. In Rom beginnt er mit der Abfassung seiner Geschichte der Melkitischen Patriarchate (Antiochien, Alexandrien, Jerusalem), doch erscheinen nur der Band II und der Band III. Der Sekretär der Kongregation für die Glaubensverbreitung, der damals noch die katholischen Ostkirchen unterstanden, rät ihm, vom melkitischen Patriarchen die Exkardination (kirchenrechtliche Ausgliederung aus dem Klerus) zu erbitten und sich der Jurisdiktion des Metropoliten von Halyč, Andreas Graf Šeptyc'kyj, zu unterstellen, der als Erzbischof von Lemberg in Personalunion auch Bischof der auf zaristischem Territorium liegenden Diözese Kamenec in Podolien war. Die Verhandlungen mit dem Patriarchat zogen sich noch bis in den Herbst 1909 hin. Am 20.10.1909 inkardinierte ihn Metropolit Andreas zunächst in Lemberg und am 28.11.1909 in Kamenec, so daß sich K. nun als russisch-katholischer Priester betrachten konnte. Da der Metropolit ihn nicht, wie ursprünglich geplant, nach Rußland schicken konnte, beauftragte er ihn, in Rom Material über den Kiever Metropolit Josyf Veljamyn Ruts'kyj (1614-1637) zu sammeln, denn er beabsichtigte, den Seligsprechungsprozeß für diesen zu eröffnen, ferner über die anderen Diözesen der Kiever Metropole auf ukrainischem und weißrussischem Gebiet. Damit war der Lebensunterhalt K.s (wie sich Charon zu nennen begann), gesichert, und er konnte sich als "Römischen Korrespondenten des Wissenschaftlichen Studieninstituts St. Johannes der Täufer" (1913) oder "Beauftragten der ruthenischen historisch-kirchlichen Mission in Rom" (1920) bezeichnen. Nach der Teilnahme am ersten Weltkrieg kehrte K. im Jahre 1919 nach Rom zurück, wo er Assistent an der Bibliotheca Vaticana wurde. Man überließ ihm die Katalogisierung von allem "Exotischen", d. h. der arabischen, griechischen und slavischen Bücher. Nach der Gründung der Kongregation für die Ostkirchen (1919) war sein Rat auch dort willkommen. Im Jahre 1923 gründete er die Zeitschrift "Stoudion", die aber schon 1928 ihr Erscheinen einstellen mußte. 1926 wurde K. Konsultor der Kongregation für die Ostkirchen, 1927 Konsultor der Päpstlichen Kommission für Rußland, und 1929 kam er auch in die Vorbereitungskommission für die Kodifizierung eines Ostkirchenrechts. Im Jahre 1931 wurde er außerdem Mitglied der Liturgischen Kommission der Ostkirchenkongregation. Viel verdankt seiner Initiative auch die Bibliothek des Päpstlichen Orientalischen Instituts. Zahlreiche Reisen führten K. zu den verschiedenen Ostkirchen. Sein rastloses Wirken nahm seine Gesundheit immer mehr in Anspruch. Von 1945 an war er ein kranker Mann. Zwar arbeitete er noch weiter, so weit es seine Kräfte erlaubten, machte auch noch verschiedene Reisen, half jüngeren Wissenschaftlern dabei, sein Werk weiterzutragen, aber seine Kräfte waren doch erschöpft. Nach der Veröffentlichung seines Buches "Liturgie in lebender Sprache", das in verschiedene Sprachen übersetzt wurde, konnte er sein Leben krönen mit dem Abschluß seiner großen Biographie des ehrwürdigen Dieners Gottes Metropolit Andreas Šeptyc'kyj im Jahre 1956. Seine letzten Jahre waren von Krankheit geprägt.

Werke: U. a.

L'Église Grecque Melchite catholique, in: *Échos d'Orient* 4 (1900/1901), 268 ff., 325 f., 5 (1901/1902), 18 ff., 82 ff., 141 ff., 203 ff., 264 ff., 332 ff. (C. Charon);

Le rite byzantin dans les patriarchats melkites, in: *XPYΣOΣTOMIKA* (Rom 1908), 485-718;

Le quinzième centenaire de St Jean Chrysostome et ses conséquences pour l'action catholique dans l'Orient gréco-slave, Rom 1909;

Histoire des Patriarchats melkites. II. La période moderne, première partie 1833-1855, Rom 1910;

III. *Les institutions: liturgie, hiérarchie, statistique, source du droit canonique et organisation*, Rom 1911;

L'instruzione di Clemente VIII "super aliquibus ritibus Graecorum" e la Congregazione per la Riforma dei Greci, in: *Bessarione* 29 (1913), 345-365;

Le Séminaire Melkite Catholique Sainte-Anne de Jérusalem, Rom 1913;

Le métropolite A. Szeptyckyj, son action pastorale, scientifique, phiellénistique, in: *Roma e l'oriente*, Rom 1920/21;

La pénétration catholique en Russie, in: ebd.; Antioche, in: *DHGE*, Paris 1924, III, 563-703;

Antonins (chaldéens), in: ebd. 870-873;

Antonins (maronites), in: ebd., 863-867;

L'Uniatisme (= Irénikon, coll. 5-6), Amay s/Meuse 1927;

Les premiers temps de l'histoire du Collège Grec de Rome, in: *Stoudion* 4 (1927), 89 ff., 6 (1929), 47 ff.;

L'admission des orientaux dans les instituts religieux d'origine occidentale, in: ebd. 3 (1926), 3-13;

Le udienze e relazioni consistoriali del Cardinale Giulio Santoro per gli affari della Chiesa Orientale 1566-1602, in: *Supplementum allo Stoudion* 5 (1928) - 8 (1931);

Athanese (Anghel), in: *DHGE*, 1930, IV, 1352-1363; *Athos*, in: ebd. 1931, V, 54-124; *Audo (Joseph)*, in: ebd. 319-356;

Bahuth (Clément), in: ebd. 1932, VI, 229-235;

Basilien, in: ebd. 1180-1236; *Benni (Behnan)*, in: ebd. VII, 1356-1359;

Studio di diritto comparato sul odierna legislazione "De Patriarchis" (Als MS gedruckt, in: *Codificazione canonica orientale*), Vatikan 1936;

Diario inedito del abate Arsenio Pellegrini sul Congresso di Gerusalemme, in: *Bolletino della Badia greca di Grottaferrata* 1 (1947), 82-101, 220-241; 2 (1948), 99-110, 206-212; 3 (1949), 91-104; 4 (1950), 39-51;

La Codification de l'office byzantin, in: *Orient. Christiana Periodica* 19 (1953), 25-28; *Liturgie en langue vivante*, Paris 1955 (engl. Übers.: *Living languages in Catholic Worship*, Westminster 1957, dt. Übers.: *Liturgie in lebender Sprache*, Klosterneuburg 1958);

Métropolite André Szeptyckyj 1865-1944 (= Opera Theologicae Societatis Scientificae Ucrainorum, XVI-XVII), Rom 1964.

Lit.:

- P. A. M(itnacht), *Ein ganz Großer unter den Unionskämpfern des 20. Jahrhunderts ist heimgegangen: P. Cyrill Korolevskij*, in: *Der christl. Osten* 14 (1959), 96-98;

- E. Card. Tisserant, *Biographie*, in: C. Korolevskij, *Métropolite André Skeptyckyj (= Opera Theologicae Societatis Scientificae Ucrainorum, XVI-XVII)*, Rom 1964, VII-XXXVI.

von Johannes Madey

Literaturergänzung:

2008

- Massimo Faggioli, "Al servizio della causa orientale". L'edizione della "Storia della mia vita" di C.K., in: *CrSt* 29.2008, S. 189-205;

- Vincenzo Poggi, L'autobiografia di Jean-Francois-Joseph Charon, a cura di Giuseppe Maria Croce, in: *OrChrP* 74.2008, S. 503-518.

Micromedalion:
Eugène Cardinal TISSERANT
Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon,
 Band XX (2002)Spalten 1463-1466Johannes Kreuzenbeck

Autor: Johannes Kreuzenbeck

Band XX (2002)Spalten 1463-1466Johannes Kreuzenbeck

TISSERANT, Eugène (Eugenio), Kurienkardinal; Erzbischof des Titularerzbistums Iconium; * 24. März 1888 (recte 1884) in Nancy (Frankreich); † am 21. Februar 1972 in Albano (Italien). - Eugène Tisserant wurde in Nancy Frankreich geboren und wuchs dort mit fünf weiteren Geschwistern auf. Seine erste schulische Ausbildung erhielt er an Schulen in seiner Heimatstadt, die von Priestern und Ordensschwestern geleitet wurden. Danach trat er in das Priesterseminar in Nancy ein und studierte auch am katholischen Institut in Paris. Sein besonderes Interesse galt dem Studium der Heiligen Schrift und orientalischer Sprachen. Es ist bekannt, daß Tisserant nicht nur Griechisch und Latein vorzüglich beherrschte, sondern auch die Sprachen Aramäisch, Syrisch, Assyrisch, Arabisch, Aegyptisch, Aethiopisch und sogar Russisch, die er z.T. autodidaktisch erlernt hatte. Nach Beendigung seiner Studien wurde er 1907 zum Priester geweiht. Man wird Eugène Tisserant vergeblich als Seelsorger im Bistum Nancy suchen, denn bereits im Jahre 1908 wurde er nach Rom an die Päpstliche Universität St. Appollinaris berufen, wo er den Lehrstuhl für Assyrisch erhielt. Diesen hatte er bis 1913 inne. Während dieser Zeit war Tisserant außerdem Skriptor für Orientalische Sprachen an der Biblioteca Apostolica Vaticana tätig, deren Pro-Praefekt er später wurde. Er war stets darum bemüht, den Bestand der Vatikanischen Bibliothek zu erweitern. So erwarb er u.a. wertvolle syrischer Handschriften im Jahre 1923. 1926 folgte die Ernennung zum Berater der Kongregation für die Angelegenheiten der Ostkirchen. Als Päpstlicher Legat vertrat Tisserant den Heiligen Stuhl beim Orientalischen Kongreß in Oxford (1918), in Rom (1930) und in Leyden (1931). In diesem Zusammenhang muß auch darauf hingewiesen werden, daß Eugène Tisserant für die Pläne Papst Pius XI., Teile der Orthodoxen Kirche mit Rom wiederzuvereinigen und zu diesem Zwecke u.a. in Deutschland orthodoxe Benediktinerklöster zu gründen, sehr aufgeschlossen war. Als Vorbereitung hierfür sollte zunächst die Errichtung Byzantinischer Dekanien in vorhandenen Benediktinerklöstern dienen. Dies gelang jedoch nur in der Abtei Niederaltaich. Durch die politischen Umstände (u.a. 2. Weltkrieg) wurden nicht nur diese Pläne Pius XI. zunichte gemacht, sondern auch die vielversprechenden Kontakte zu Vertretern der Unierten Orthodoxen Kirchen. Zu den Kontaktpersonen zählte der Metropolit von Lemberg Andreas Graf Szeptickij na Szepicach. Der Metropolit von Lemberg hatte sogar das Ziel ins Auge gefaßt, die unter dem moskauer Patriarchat stehende Orthodoxe Kirche mit Rom wiederzuvereinigen. Kardinal Tisserant unterhielt Beziehungen zur Abtei Niederaltaich und schrieb an den Prior Emmanuel "Ich segne alles, was die Abtei Niederaltaich unter Leitung Euer Hochwürden für die Sache des christlichen Ostens tut." (Irenäus Totzke in: Die Byzantinische Dekanie der Abtei Niederaltaich). Von den Vereinigungsplänen blieben nur noch die Bemühungen die Katholiken des Westens mit dem Wesen und der Liturgie der Unierten Orthodoxen Kirche vertraut zu machen, um sie bei einer späteren Verwirklichung dieser Pläne für eine tatkräftige Unterstützung vorzubereiten. - Papst Pius XI. ernannte Tisserant 1936 zum Erzbischof des Titularbistums Iconium (Provinz Lycaonia, Kleinasien) und kreierte ihn am 15. Juni 1936 zum Kardinal und wies ihm als Titularkirche die Basilika der hl. Vitus, Modestus und Crescenzia zu. Am 17. November 1966 transferierte ihn Papst Paul VI. zur Titularkirche Porto und Santa Rufina. Die Bischofsweihe empfing Tisserant am 25. Juli 1937 durch Eugenio Pacelli, den damaligen Kardinalstaatssekretär und späteren Papst Pius XII. Schon kurz nach seiner Berufung zum Purpurträger erfolgten weitere Ernennungen. Zum einen wurde Tisserant Dekan des Kardinalskollegiums, zum anderen wurde ihm das Amt des Sekretärs der Kongregation für die orientalischen (mit Rom unierten) Kirchen übertragen. Im September 1957 wurde er als Nachfolger von Kardinal Mercari zum Bibliothekar und Archivar der Heiligen Römischen Kirche berufen. Ebenfalls im Jahre 1957 wurde Tisserant zum Vorsitzenden eines internationalen Ausschusses für das 100jährige Jubiläum anläßlich der Erscheinung Mariens in Lourdes gewählt. Als Papst Pius XII. am 9. Oktober 1958 verstarb, wurde Eugène Kardinal Tisserant von den zwölf in Rom anwesenden Kardinälen zum Camerlengo gewählt. Mit diesem Amt wurde ihm die Leitung der Kirche für die Dauer der Sedesvakanz

übertragen. Seine erste Amtshandlung bestand darin, das Konklave zur Wahl des neuen Papstes vorzubereiten. Die letzte Amtshandlung als Camerlengo, der Stadt Rom und dem Erdbereich zu verkünden, daß ein neuer Papst gewählt ist (es war Angelo Roncalli, der sich den Namen Johannes XXII gab.). Papst Johannes XXIII ernannte ihn zum Mitglied des Präsidiums des II. Vatikanischen Konzils. - Mit fortschreitendem Alter, legte Kardinal Tisserant die meisten Ämter nieder. Er wollte sich nur noch seiner Arbeit als Bibliothekar und Archivar, sowie seinen Studien widmen. Tisserant ist Verfasser etlicher Bücher, in denen er die Ergebnisse seiner Studien niederlegte. Außerdem verfaßte ein Vorwort zu Raimond Leopold Bruckbergers Buch: *The History of Jesus Christ* (erschienen 1965 im Viking-Verlag, New York). - Nicht unerwähnt bleiben soll, daß Kardinal Tisserant bei all der Vielzahl seiner Ämter auch seinen bischöflichen Pflichten nachkam. Im Jahre 1953 unternahm er eine Visitationsreise zu den syrischen Katholiken von Malabar. Am 12. Dezember 1954 spendet er Giovanni Montini, dem späteren Papst Paul VI., die heilige Bischofsweihe und Thomas Mongo, einem Bischof in Kamerun. Am 12. Januar 1964 konsekriert er die neue Kathedrale in Djibouti. - Von nicht geringer Bedeutung nicht nur im privaten Bereich erscheint die Freundschaft mit dem französischen Diplomaten Wladimir Ormesson, der u.a. auch französischer Botschafter beim Heiligen Stuhl war. Neben gegenseitigen Besuchen hegten beide einen intensiven Briefwechsel, der aus mehr als dreihundert Schriftstücken bestand. Darin ging es nicht nur um persönliche Mitteilungen, sondern wohl vor allem um einen Gedankenaustausch zur damaligen politischen Situation in Europa durch den Nationalsozialismus in Deutschland. Dieser rege Briefwechsel hielt bis ins hohe Alter der beiden Freunde an, auch wenn er nicht mehr so intensiv war. Über diesen Briefverkehr gibt es eine Dokumentation von Sylvain Guinle-Lorinet (Universität Pau und der Länder Adour). - Im Laufe seines Lebens wurden Kardinal Tisserant viele Ehrungen zuteil. So war er Großoffizier der französischen Ehrenlegion mit Großkreuz und Schulterband. Die Universitäten von Löwen, Princeton, Nymwegen, Coimbra und Wien verliehen ihm die Ehrendoktorwürde. - Kardinal Eugène Tisserant starb am 21. Februar 1972 im Krankenhaus "Regina Apostolorum" (Königin der Apostel) in Albano. Er wurde in der Kathedrale von Porto und S. Rufina, seinem suburbikanischen Bischofssitz, beigesetzt.

Werke: *Codices Armeni*, Biblioteca apostolica Vaticana, Bd, XIV, Rom 1925; *Eastern Christianity in India, a history of the Syro-Malabar Church from the early time to the present day* (1957); *Ascension d'Isaie; Souvenirs d'orientaliste et de bibliothécaire* in "Orbis" 5 (1956), n. 1, 11-19; *Bibliothèques pontificales; The Vatican Library, two papers; Specima codicum orientalium; Eglise Nestorienne; Un fragment d'onomasticon biblique; Fragments syriaque du livre des Jubilés; Giovanni Enrico Newman ed il suo ingresso nella S. Chiesa Romana.*

Lit.: *Mélanges: Eugène Tisserant, Bibliographie de son éminence le cardinal Eugène Tisserant* (1907-1964); - *Biblioteca Apostolica Vaticana* vol 1, VII-XVIII, 1964; - Arthur Breycha-Vauthier: *Le cardinal Tisserant dans la vie internationale des bibliothèques: in memoriam 1904-1972*, "Libri" 22 (1972), n. 3, 19; - Lesourd, Paul: *Eugène Tisserant; Guinle-Lorinet, Sylvain: Von Vichy zum Schluß des kalten Krieges: Die Korrespondenz Tisserant-D'Ormesson.*

Johannes Kreuzenbeck

Textanmerkungen:

Tisserant wurde nicht 1888, sondern 1884 geboren. Am 15.6. 1961 wurde er Mitglied der Academie francaise.

Literaturergänzung:

1992

Bernard Montagnes, *L'année terrible du père Lagrange d'après des lettres à E.T.*, in: AFP 62.1992, S. 329-383; -

2006

Paul Hennequin, *Le Cardinal E.T., témoin de la charité*, in: BLE 107.2006, S. 297-306; -

2009

Hervé Gagnard, *La vie spirituelle du cardinal E.T. Entre perfection et sainteté (1908-1945)*. Paris 2009; -

2010

Bernard Montagnes, *E.T. (1884-1972) et les études bibliques*, in: RB 117.2010, S. 92-119; - Émile Jacquot, *Les spiritains en Haiti, 1843-2003. D'Eugène T. (1814-1845) à Antoine Adrien (1922-2003)*. Paris 2010.

Micromedalion

Josyf Cardinal SLIPYJ Arhiepiscop Major de L'viv

Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon,

Band X (1995)Spalten 634-637

Autori: Johannes Madey, Ivan Choma

SLIPYJ-KOBERNYC'KYJ-DYCKOV'S'KYJ, Josyf, ukrainischer kath. Theologe, Großerbischof von Lemberg (L'viv), Metropolit von Halyč und Bischof von Kamjanec, * 17.2. 1892 in Zazdrist' bei Terebovla/Ukraine, † 7.9. 1984 in Rom. Ende August 1992 fand die Überführung seines Leichnams nach Lemberg statt, wo er in der St.-Georgs-Kathedrale beigesetzt wurde. - Er begann seine theol. Studien 1911 in Lemberg, wurde jedoch 1912 von Metropolit Andreas (s.d.) Šeptyc'kyj (Szeptyckyj) an die Univ. Innsbruck geschickt. 1917 in Univ/Ukraine zum Priester geweiht, kehrte er nach Innsbruck zurück, wo er 1918 zum Dr. theol. mit der Dissertation "Die Auffassung des 'Lebens' nach dem Evangelium und I. Briefe des Hl. Johannes" promoviert wurde; 1919 habilitierte er sich dort mit einer bedeutenden ökumenischen Arbeit "Die Trinitätslehre des byzantinischen Patriarchen Photios". Von 1918 bis 1920 studierte er auch die klassischen und biblischen Sprachen, kirchliche Kunst und Geschichte. Von 1920 bis 1922 setzte er seine Studien in Rom fort, die er mit dem höchsten akademischen Grad eines "Magister agregatus" der gregorianischen Universität abschloß. Ab 1922 nahm S., inzwischen Prof. für Dogmatik am Lemberger Priesterseminar, an den von Metropolit Šeptyc'kyj initiierten Unionskongressen in Velehrad aktiven Anteil. Das ökumenische Anliegen, besonders im Hinblick auf die orth. Kirchen, durchzieht sein ganzes akademisches Wirken. 1925 wurde S. Rektor des Priesterseminars; dank seiner Bemühungen erhielt seine Fakultät 1929 den Rang einer Theologischen Akademie mit Promotionsrechten; sie war damals die einzige ostkirchliche kath.-theol. Fakultät außerhalb Roms. S. blieb ihr Rektor bis 1944. Zusammen mit dem Metropoliten begründete er auch die Ukrainische Theologisch-Wissenschaftliche Gesellschaft, deren Präsident er 1926 wurde. Ab 1923 gab er in ihrem Namen die theologische Zeitschrift "Bohoslovija" (vierteljährlich) heraus, die er persönlich redigierte. Drei große Gestalten der ukrainischen Kirchengeschichte beeinflussten ihn stark: die Metropoliten Josyf Veljamyn Ruts'kyj († 1637) und Andreas Šeptyc'kyj († 1944) sowie der orthodoxe Kiever Metropolit Petro Mohyla († 1647). Vor 1939 unternahm S. verschiedene Reisen ins Heilige Land sowie an die akademischen Zentren in Belgien, Deutschland, England, Irland, Österreich, Frankreich und der Schweiz. Am 22. Dezember 1939 empfing er die Bischofsweihe als Koadjutor-Erzbischof von Lemberg mit dem Recht der Nachfolge. Metropolit Šeptyc'kyj starb am 1. November 1944, nachdem die Westukraine aufgrund des Hitler-Stalin-Paktes an die UdSSR gefallen war. Schon am 11.4. 1945 wurde Metropolit S. von der sowjetischen Geheimpolizei verhaftet. 18 Jahre lang durchwanderte er die Gefängnisse und Lager bis zum Eismeer. Aus dieser Zeit sind zwei handgeschriebene Hirtenbriefe an die Gläubigen, die zwangsweise in die russisch-orthodoxe Kirche eingegliedert worden waren, erhalten, ferner zwei umfangreiche Studien über die dogmatischen und historischen Grundlagen der ukrainischen katholischen Kirche sowie über die Union von Brest (1596). Aufgrund der Bemühungen von Papst Johannes XXIII. kam er 1963 nach Rom. Paul VI. anerkannte seine patriarchenähnliche Würde eines Großerbischofs und berief ihn 1965 ins Kardinalskollegium. Vom römischen Exil aus sammelte er die Ukrainer in allen Kontinenten, die er persönlich besuchte, erbaute in Rom die Prokathedrale S. Sofia an der Via Boccea mit der St.-Klemens-Universität (1963-1966), stellte den Orden der Studiten wieder her, für die er ein Kloster bei Castelgandolfo baute, und setzte sich für die Durchführung des Konzilsdekrets "Orientalium Ecclesiarum" ein, um die von der Unionssynode von Brest (1595/96) anerkannten überlieferten Rechte und Privilegien seiner Kirche, vor allem ihre synodale Struktur, wiederherzustellen. Mehrere Universitäten zeichneten ihn mit einem Doktorat h.c. aus: Seton Hall University (1967), Universität Innsbruck (1968), Katholische Universität von Amerika (Washington, 1968), St.-Pauls-Universität in Ottawa (1968), Freie Ukrainische Universität in München (1969). Ostern 1975 nahm er trotz des Widerstandes und der Nichtanerkennung der römischen Kurie den Titel eines "Patriarchen von Kiev, Halyč und der ganzen Rus'" an. Erst Papst Johannes Paul II. anerkannte 1980 anstelle der ukrainischen Bischofskonferenz die Synode der ukrainischen Hierarchie. Auf der ersten Synode, an der der Papst teilnahm, erhielt er als Koadjutor mit dem Recht der Nachfolge den damaligen Metropoliten von Philadelphia (USA) Myroslav Ivan Lubachivsky.

Werke: Tvory Kard. Josyfa Verchovnoho Archyepyskopa/Opera Omnia Card. Josephi (Slipyj-Kobernyckyj-Dyčkovskij), Bd. I, Rom 1968; Tvory Kyr Josyfa Verchovnoho Archyepyskopa i Kardynala/Opera Omnia Kyr Josephi (Slipyj-Kobernyckyj-Dyčkovskij), Bd. II, Rom 1969; I. Choma/J. Fedoriv (Hrsg.), Bd. III-IV, Rom 1970; Bd. V, Rom 1971; I. Choma/I. Muzyčka (Hrsg.), Tvory Patrijarcha i Kardynala Josyfa/Opera Omnia Josephi (Slipyj-Kobernyckyj-Dyčkovskij) Patriarchae et Cardinalis, Bd. VI, Rom 1975; Bd. VII-VIII, Rom 1976; Bd. IX, Rom 1980; Bd. X-XI, Rom 1979; Bd. XII, Rom 1981; Bd. XIII, Rom 1983; Pohľad na dohmatyčni ta istoryčni osnovy hreko-katolyc'koï Cerkvy v Ukraïni (1954), in: Bohoslovija 56 (1992), 3-65. Nachdr. Rom 1993 (= Ed. "Bohoslovija", 58); Berestejs'ka Unija (Unio Berestensensis). Istorija vselens'koï Cerkvy na Ukraïni (1957), in: ebd. 57 (1993), Nachdr. Rom 1994 (= Ed. "Bohoslovija", 61).

Herausgeber: Monumenta Ucrainae Historica, collegit Metropolita Andreas Šeptyckij, 10 Bde, Rom 1964-1971.

Lit.: O. Vitošyns'ka, Podorožy Blažennišoho Kyr Josyfa VII 1968-1970 u svitli čužoï presy, Rom-Paris 1972; - I. Hryn'och, Poslannja Patrijarcha Josyfa pro pojednannja v Chrysti (= Ed. "Bohoslovija", 49), Rom 1977; - I. Muzyčka, Počatky ukrains'koï bohoslovs'koï nauky v dvadzjatomu stolittju i Blažennišy Patrijarch Josyf (= Ed. "Bohoslovija", 50), Rom 1978; - W. de Vries, Kardinal und Gross-Erzbischof Josef Slipyj, ein Bekenner des katholischen Glaubens, in: Opera Omnia Josephi Patriarchae et Cardinalis, Rom 1979, IX-X, 9-13; - Intrepido Pastori. Naukovyj Zbirnyk na čest' Blažennišoho Patrijarcha Josyfa v 40-littja vstuplennja na Halyc'kyj Prestil 1.11. 1944, Rom 1984; - J. Madey, Ukrainische Kirche erhält Synodalstruktur zurück, in: Der christliche Osten 35 (1980) 75-80; - ders., "Per Aspera ad Astra". Zum Gedenken an Josyf Kardinal Slipyj, in: Ut omnes unum 47 (1984) 142-146; - G. Choma, Storia della liberazione del Metropolita Josyf Slipyj dalla Prigonia Sovietica, in: Intrepido Pastori, Rom 1984, 323-347; - P. B. T. Bilaniuk, The Father of Modern Ecumenism. Patriarch Joseph Cardinal Slipyj (1892-1984). A Biblio-Biographical Sketch, in: Bohoslovija 48 (1984) 27-42, und in: ders., Studies in Eastern Christianity, München-Toronto 1989, IV, 141-156; - J. Madey, "A Hero offering Resistance with Dignity" (John Paul II). His Beatitude Josyf Slipyj (* 17.2. 1892-7.9. 1984), in: Christian Orient 6 (1985) 13-19; - ders., "Intrepido Pastori". Zum literarischen Lebenswerk von Josyf Slipyj, in: Theologie und Glaube 75 (1985) 204-211; - I. Choma, Istorija zvil'nennja Patrijarcha Josyfa z sovets'koï katorhy, in: Kalendar "Blahovista" 1992, Górowo Haweckie (Polen) 1992, 38-49; - ders., Druhyj period katorhy patrijarcha Josyfa, in: Bohoslovija 56 (1992), 67-119; - M. Haliv, Pry bahatoljudnij učasti velyčavo projšlo perepochoronennja Patrijarcha Josyfa, in: Patrijarchat - Za Jednist' Cerkvy i Narodu 25 (New York 1992), Nr. 10 (262), 3-6; - Promova Patrijarcha Myroslava-Ivana na l'vivs'komu letovyšči 27 serpnja 1992 r.B., in: ebd. 7; - Slovo Patrijarcha Myroslava-Ivana Kardynala Ljubačivs'koho na akademii v pam'jat' sv. p. Patrijarcha Josyfa u l'vivs'komu opernomu Teatri - 29 serpnja 1992 r.B., in: ebd. 7-9; - Slovo Prezydenta Ukraïny L. Kravčuka na akademii u pam'jat' Patrijarcha Josyfa u L'vovi, in: ebd. Nr. 11 (263), 3 f.

Johannes Madey
Ivan Choma

Literaturergänzung:

1958

Maurice Illaire, Étude sur J.A. considéré comme prédicateur. Strasbourg 1958;-

2007

Andriy Mykhaleyko, Zwischen Rom, Konstantinopel u. Moskau. Ökumene aus d. Sicht s. Ukrainischen Griechisch-Katholischen Kirche (UGKK) unter Berücks. d. ökumen. Ansätze von J.S., in: MKIB 58.2007, S. 68-73; -

2009

Andriy Mykhaleyko, "Per aspera ad astra". Der Einheitsgedanke im theol. u. pastoralen Werk von J.S. (1892-1984). Würzburg 2009.

Harta eparhiilor greco-catolice din Imperiul Austro-Ungar, la 1909.
 Luat din: Cölestin Wolfsgruber, *Kirchengeschichte Österreich-Ungarns*, Wien 1909.

Cuprins

Prefața autorului	11
Bibliografie selectivă	13
1. Patriarhii Romei Vechi, Catedrala canonică fiind Basilica	
San Giovanni din Lateran	19
A. Tronul Romei Vechi al Sfinților Apostoli Petru † 67 [și Paul † 67]	20
SOMMI PONTEFICI ROMANI <i>secondo la cronotassi del „Liber Pontificalis”</i>	
<i>e delle sue fonti, continuata fino al presente</i>	20
Introducere	20
Pentarchia in Ecclesia primi millennii.....	21
B. Lista cronologică a <i>Patriarhilor Romei Vechi</i> , de la începuturi până în anul 2006	24
a. Scaune Patriarhale catolice.....	33
1. Unite	33
2. Latine.....	33
b. Colegiul Cardinalilor.....	35
c. Primat, Arhimitropolit sau Exarh în Biserica Romană.....	36
1. <i>Până la Conciliul Vatican I (1869-1870),</i>	
respectiv până la reforma din anul 1967.....	36
2. <i>Actualii Primați după reforma din anul 1967</i>	37
<i>Mare Arhiepiscop – Archiepiscopus Maior</i>	38
d. Ordinea scaunelor și schema actuală a patriarhilor catolici, de toate riturile.....	39
e. Patriarhate rebele: Biserica Gallicană – l'Eglise Gallicane	40
Pentarhia Eparhiei Unite a Oradiei	44
f. ARHIMANDRITATUL cu jurisdicție teritorială (eparhială)	
de „Santissimo Salvatore” din Messina, Sicilia	44
1. Lista Arhimandriților de la SS. Salvatore: 1131-1883	48
2. Lista mănăstirilor mai importante, care se aflau sub jurisdicția	
Arhimandritatului de SS. Salvatore, mai ales în Sicilia.....	49
Rolul intern și extern al Arhimandritului de SS. Salvatore din Messina,	
numit de Rege în anul 1131:	
<i>"Pater et Praelatus abbatum"</i> (Părinte și capul egumenilor)	49
2. Cartagina - قرطاج Qartādsch, Καρχηδόνα, „Roma Africii”, Regina Mediteranei	
și primații (patriarhii) acesteia (î. 197-1076)	51
a. Date și evenimente din istoria bisericească a Cartaginei și Africii Latine.....	52
b. Sfinți, episcopi, scriitori bisericești și alte personalități creștine	
din Cartagina și din Africa Latină, în primul mileniu	53
c. Biserica din Cartagina și <i>Africa Latină</i>	59
Exarhatul bizantin de Cartagina.....	61
Donatismul sau comuniunea sfinților „perfecti”	64
d. Sinoadele de la Cartagina, în contextul sinoadelor locale din primele șapte secole	66
e. Colecții de drept canonic ale Bisericii din Africa Latină	68
a. Breviarium sau Breviatio concilii Hipponensis	68
b. Collectio Concilii Carthaginensis XVII	68
c. Breviatio Canonum, a diaconului Fulgentius Ferrandus	68
d. Concordia canonum Cresconii	68

f. Colecții de drept canonic ale Bisericii Latine sau apusene	68
I. Colecții italiene	68
a. <i>Vetus Romana</i>	69
b. <i>Versio Isidoriana</i> sau <i>Versio Hispana</i> ori <i>Collectio Isidoriana</i> , <i>Collectio Hispana</i> , <i>vezi</i> , <i>Collectio Dionysiana</i> !	69
c. <i>Prisca</i> sau <i>Itala</i> , Roma, sec. IV. <i>Vezi, mai jos Versio secunda, la Dionisie Exiguul</i> !	69
d. Colecții din epoca renașterii <i>Gelasiane</i> (492-496)	69
e. Colecțiile lui <i>Dionisie Exiguus</i> sau „cel Mic” ori „cel Smerit” (470 – c.540/550).....	69
II. Alte colecții italiene sau de origine ROMANĂ.....	71
a. <i>Collectio Quesnelliana</i>	71
b. <i>Collectia</i> de la Freising (Germania)	71
c. Trei colecții mici,	71
d. <i>Collectio Colbertina</i>	71
e. <i>Collectio Avellana</i>	71
f. <i>Collectio Theodosii diaconi</i>	71
g. <i>Collectio Thessalonicensis</i>	71
III. Colecții Africane (vezi <i>supra</i> !).....	71
IV. Colecții Gallicane sau Franceze.....	71
a. <i>Collectio Arelatensis</i> sau <i>Collectio Concilii secundi Aralatensis</i>	71
b. <i>Statuta ecclesiae antiqua</i> sau <i>Statuta ecclesiae unica</i> ori <i>Statuta ecclesiae orientis</i>	71
c. <i>Collectio Andegavensis</i>	71
d. Colecții cronologice galice târzii, anonime	72
V. Colecții spaniole.....	72
a. <i>Capitula Martini</i> sau <i>Collectio Martini Bracarenis</i>	72
b. <i>Epitome Hispanica</i>	72
c. <i>Collectio Hispana chronologica</i>	72
d. Colecția <i>Constituțiunilor Sirmondșe</i> sau <i>Constitutiones Sirmondianae</i>	72
<i>Leges Romanae Barbarorum</i>	72
g. Lista episcopilor și arhiepiscopilor – primaților – Scaunului Cartaginei (patriarhi).....	73
Încercări de restaurare a Bisericii și ierarhiei din Africa Latină	74
<i>Vicari Apostolici</i> de Tunis, c. 1650-1884	74
<i>Arhiepiscopi</i> de Cartagina, 1884-1964	75
<i>Prelați</i> de Tunis	75
<i>Episcopi</i> de Tunis	75
<i>Arhiepiscop</i> de Tunis	75
3. Patriarhii de Aquileia, Catedrala canonică fiind Basilica Adormirea Maicii Domnului.....	77
<i>Patriarchatus Aquileiensis</i>	77
Patriarhia de Aquileia și <i>schisma veneto-istriană</i> sau <i>Scisma tricapolino</i> , „ <i>Scisma dei Tre Capitoli</i> ” – <i>Σχίσμα από Τρία κεφάλαια</i> (568-698)	81
Evsevie POPOVICIŪ sau Eusebiu Popovici.....	81
Regeste patriarhale și imperiale, privitoare la cronologia Sinodului V Ecumenic, de la Constantinopol, din anul 553 și desfășurarea sesiunilor de lucru –	
<i>Ε'Οικουμενική Σύνοδος 553 Κωνσταντινούπολη</i> <i>Ιουστινιανός</i>	85
1. Regeste imperiale, privitoare la cronologia Sinodului al V-lea Ecumenic, 553.....	87
2. Regeste patriarhale, privitoare la cronologia Sinodului V Ecumenic, 553	87

Lista Patriarhilor Scaunului de Aquileia	90
Episcopi de Aquileia	90
Mitropoliți de Aquileia	90
Patriarhi de Aquileia, cu reședința la Grado	91
Patriarhi ortodocși în Grado	91
Patriarhi <i>tricapitolini</i> (schismatici) în Aquileia	91
Patriarhi de Aquileia Veche, cu reședința la Aquileia, [sporadic la Grado], Cormons, Cividale, Udine (698-1751)	91
Patriarhii de Aquileia domnesc asupra Principatului de Friuli sau Friaul 1077-1420	92
Patriarhii de Aquileia sub stăpânire venețiană, 1420-1751	93
Antologie de patriarhi de Aquileia Veche, 557-1751	94
Paulinus I	94
Candidianus.....	94
Paulinus II.....	95
Poppone di Carinzia	95
Eberado.....	96
Sigeardo	97
Enrico	98
Federico di Moravia.....	99
Ulrico I	99
Ioan.....	99
Egilberto.....	100
Fișa patriarhilor latini de Aquileia, în ordine invers cronologică, din data de 7 iunie 1751 până în anul 901.....	102
4. Patriarhii de Aquileia – Grado, catedrala canonică	
fiind Basilica Sf. Eufemia (Chalcedon), din Grado	109
<i>Patriarchatus Gradensis</i>	109
Lista Patriarhilor de Aquileia – Grado (557-1445)	111
Patriarhi de Aquileia Veche, cu reședința în Grado sau peregrini	111
<i>Patriarhi de Grado rezidenți în Veneția, 1105-1451</i>	112
Fișa patriarhilor latini de Grado, în ordine invers cronologică, din anul 1451 până în anul 767.....	114
5. Patriarhii Veneției, Catedrala canonică fiind San Pietro in Castello (1451-1797)	
și San Marco (din anul 1807).....	119
<i>Patriarchatus Venetiarum</i>	119
Lista Patriarhilor Veneției – episcopi, patriarhi.....	120
Episcopi de Olivolo, 774-1092	120
Episcopi de Castello, 1092-1451.....	121
Patriarhi de Veneția, din 1451	122
Fișa patriarhilor latini de Veneția, în ordine invers cronologică, din anul 2000 până la fondarea instituției în anul 1451	125
6. Autocefalia de scurtă durată a Bisericii din Ravenna 658/666-751	133
<i>Archidioecesis Ravennatensis-Cerviensis</i>	133
Agnello di Ravenna [c.805 – d. 846], Andreas Agnellus (ou encore Agnellus de Ravenne)	134
<i>Liber Pontificalis</i>	134
Lista Arhiepiscopilor [Patriarhilor] „autocefali” ai Ravennei.....	136
Scaunul de Ravenna: Episcopi.....	136
Mitropoliți de Ravenna	138

Scaunul de Ravenna: Arhiepiscopi.....	138
Scaune eparhiale în uniune personală (un episcop pentru două eparhii):	
Ravenna și Cervia; Sedi unite di Ravenna e Cervia 1909/21 – 1986	141
Scaunul Arhiepiscopal contopit sau unificat canonic,	
de <i>Ravenna-Cervia</i> (din anul 1986); <i>Sede di Ravenna-Cervia</i> (1986)	141
Scaunul de Cervia	141
Scaune eparhiale în uniune personală (un episcop pentru două eparhii):	
Ravenna și Cervia; Sedi unite di Ravenna e Cervia 1909/21 – 1986	143
Scaunul Arhiepiscopal contopit sau unificat canonic,	
de <i>Ravenna-Cervia</i> (din anul 1986); <i>Sede di Ravenna-Cervia</i> (1986).....	143
Fișa arhiepiscopilor de Ravenna, în ordine invers cronologică,	
din anul 2000, până în anul 928.....	143
Regeste imperiale, privitoare la „autocefalia” Bisericii din Ravenna,	
capitala Exarhatului Romeu din Italia (658-678)	154
Lista aproximativă a exarhilor – ducilor – romei (bizantini) de Ravenna	
Κατάλογος Ἐξαρχος της Ραβέννας. „Exarhii Italiei” 540-751.....	159
Catepanatul Italiei - Κατεπανάτο της Ιταλίας (969-1071)	160
7. Patriarchatus Oecumenicus Constantinopolitanus, ab Andrea apostolo conditus,	
qui est sedes primaria Ecclesiarum Orthodoxarum	163
Patriarchae Oecumenico Constantinopolitano	
(Graece: Οικουμενικός Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως).....	163
[Patriarhii Latini de Constantinopol 1204-1964,	
catedrala canonică fiind Basilica Sf. Petru din Roma]	164
[Anti]Patriarhi Latini de Constantinopol (13 aprilie 1204)	164
Papa Inocențiu III (1198-1216), către împăratul latin	
de Constantinopol, Balduin I (1204-1205)	164
<i>Patriarhul Latin</i> de Constantinopol, Tommaso Morosini (1204-1211).....	166
Conciliul Lateran IV, 1215.....	169
Canonul IV L'orgoglio dei greci contro i latini.....	169
Canonul V Della <i>dignità</i> dei patriarchi.....	169
Canonul IX <i>Riti diversi</i> nella stessa fede.....	169
Lista [Anti]patriarhilor Latini de Constantinopol, 1204-1964	170
a. <i>rezidențiali</i> , 1204-1261	170
b. <i>titulari</i> , 1261-1964.....	170
Patriarhia Ecumenică în exil la Niceea și Patriarhia Latină de Constantinopol	174
a) Patriarhia Ecumenică.....	174
Patriarhul Ioan X Camateros	175
Mihail IV Autorianos (1208-1214).....	175
b) Patriarhia Latină.....	176
Fișa patriarhilor latini de Constantinopol, în ordine invers cronologică,	
de la abrogarea din anul 1964, spre fondarea instituției în anul 1204.....	178
Alte știri privitoare la viața și activitatea celorlalți patriarhi latini de Constantinopol.....	190
Patriarhul Ecumenic Grigorie III Mammas [(1443-1450, +1459)].....	190
Mitropolitul Isidor al Kievului (1385-1463).....	190
Mitropolitul Visarion al Niceei (1395-1472)	191
8. Patriarhii Latini titulari de Alexandria 1204-1964,	
Catedrala canonică fiind Basilica San Paolo fuori le mura	193
Patriarchatus Alexandrinus.....	194
Lista [Anti]patriarhilor latini de Alexandria, 1215-1264.....	195
Fișa patriarhilor latini de Alexandria, în ordine invers cronologică,	
de la abrogarea din anul 1964, până în anul 1310	196

9. Patriarhii Latini de Antiohia 1204-1964,	
catedrala Canonică fiind Basilica Santa Maria Maggiore.....	205
Patriarchatus Antiochenus	206
Lista [Anti]patriarhilor latini de Antiohia 1204-1964.....	208
Rezidențiali.....	208
Titulari.....	208
Fișa patriarhilor latini de Antiohia, în ordine invers cronologică,	
de la abrogarea din anul 1964, spre fondarea instituției în anul 1098.....	209
Creștinii Sf. Apostol Toma din India	217
10. Patriarhii Latini de Ierusalim 1099-1964,	
Catedrala canonică fiind Basilica San Lorenzo.....	219
Patriarchatus Hierosolymitanus	219
Lista [Anti]patriarhilor latini de Ierusalim, 1099-1847 1847 – până astăzi	221
Cu scaunul în Ierusalim, 1099-1187	221
Cu scaunul în Akko, 1187-1291	221
Cu scaunul în Cipru, 1291-1374	222
Patriarhi titulari, cu scaunul în Roma Veche, Basilica San Lorenzo, 1374-1847.....	222
Patriarhi rezidențiali, cu scaunul în Ierusalim, din anul 1847	
Restaurarea Patriarhiei Latine a Ierusalimului.....	223
Restaurarea ierarhiei latine în Țara Sfântă, 1889	223
Fișa patriarhilor latini de Ierusalim, în ordine invers cronologică,	
de la abrogarea din anul 1964, spre fondarea instituției în anul 1099.....	224
11. Varia	237
Ion Bria.....	237
Teodor M. Popescu, EPISTOLA ENCICLICĂ A BISERICII UNA, SFINTE, CATOLICE	
ȘI APOSTOLICE, CĂTRE ORTODOCȘII DE PRETUTINDENI, 6 mai 1848	
text publicat în rev. BOR, București, an. LIII, 1935, p. 173-201	238
Mai vezi și Enciclicile patriarhilor Tetrarhiei, din anii 1593 și 1756.....	257
a. Enciclica Patriarhilor Tetrarhiei, din anul 1583 și 1593,	
împotriva calendarului Gregorian și a tuturor reformatorilor Sfintei Tradiții.....	257
b. Enciclica Patriarhilor Tetrarhiei de la 1756 împotriva oricui ar încerca	
să introducă o înnoire oarecare în tradiția Ortodoxă lăsată nouă de Domnul,	
Sfinții Săi Apostoli Sfinți Părinți ai Bisericii Dreptslăvitoare a Lui Hristos.....	258
Personalități romano-catolice și unite, susținătoare a identității	
și a intereselor Bisericii Răsăritului, în Micromedalion	259
Massimiano sau Maximianus,	
primul Arhiepiscop și Patriarh al Ravennei (546-557).....	259
Jacques Paul Migne, 1800-1875.....	261
Johannes Madey KOROLEVSKIJ	262
Eugène Cardinal TISSERANT	265
Josyf Cardinal SLIPYJ Arhiepiscop Major de L'viv	267
Harta eparhiilor greco-catolice din Imperiul Austro-Ungar, la 1909.....	269